

2012

Duminică 1 ianuarie 2012

Am trecut în 2012. Cu greu, dar am pășit în el (în dânsul).

*

Paul Goma

Mariana Pasincovschi: Romanul **Sabina**:
Avatarurile sociale și vectorii de creare a „omului-nou”

Căutând în afară un obiect al dorinței, protagonistul îl descoperă în însuși actul scrierii, pe care îl va răsfrânge și asupra lecturii, compensând absența reală a purității prin inventarea acesteia, într-o lume vitregită de sacralitate, în perfect acord cu afirmația lui Nietzsche „Dumnezeu a murit”. Demascând orgiile și pedepsind profanatorii de morminte, naratorul dă dovadă de demnitate înaltă, neîngenuncheată de atributele mecanismului comunist: minciuna, foamea, frica, teroarea, naționalizarea, deportarea, concesiile. Aflându-se în punctul inițial – „praful și scrumul. Tot în punctul de plecare mă găseam, de parcă niciodată n-aș fi pornit; de parcă făcusem un tur de pistă, de plecare, dar uitasem să plec; ori nu putusem; ori Dumnezeu știe, iar acum așteptam, pe loc, «adevărata plecare»”[1], cu aluzie la rotunditatea pământului basarabean, el intersectează erosul cu istoria într-o spirală generatoare de decepții, cu atât mai amare, cu cât se transformă într-o permanență de neevitat: „spirală istoriei repetându-se (dar nu întocmai) e ca dragostea mea pentru Sabina: când este, când nu prea este, ba chiar din contra – dar fără a înceta să fie, foarte; când este întocmai, când o variațiune pe aceeași sabină...”[2].

Construind romanul în funcție de evenimentele reale și oferind o altă variantă a realității („Chiar de nu sunt prin structură, un realist înrăit, printr-un eventual roman, și el îndârjit realist, fără să abandonez realul, realitatea, aș putea oferi o variantă a realității (așa cum este ea în realitatea... mea)”[3], având ca țintă primordială descrierea unei societăți în care lipsa de pudoare devine o caracteristică esențială a „normalității”, Paul Goma va aborda un traseu corespunzător, evitând liniaritatea și reflectând cu fidelitate dezordinea lumii evocate. Totodată, el va face aluzie la simultaneitate, urmând a o exemplifica și desăvârși abia în Romanul Intim: „...Și la urma urmei, cinste aceluia care, întinzând un punct de capete, are să-l facă linie, trăgând dintr-o fracțiune de secundă, să ajungă până la patru-minute-și [...]. Sigur că în realitate cam așa-cumva se petrec lucrurile, mai degrabă pare succesiune, eu însă vorbesc de ceea ce se întâmplă în relativitate: concentrare, simultaneizare (s.n.)”[4].

Cu toate acestea, gramatica narativă trimite la o structură încheată, cu o scenografie bine gândită, cu atât mai eficace cu cât alături presiunii istoriei poeticitatea, basmul și ludicul, într-un joc al îmbinării contrariilor în care se definitivează arta scriiturii: „sunt un realist, nu-mi permit să sar de la una la alta fără trăsătură de unire: la mine mâna și gândul pleacă aiurea – dar numai după ce au studiat temeinic harta. Sau: eu visez cai verzi pe păreți – dar în cadru real...”[5].

Rezultă, de aici, o temă a dublului, percepută încă din descrierea Sabine și dezvoltată în cadrul unor structuri binare, amintind de romanul precedent. Dacă în Astra duplicitatea ocupantului este direct proporțională cu tendința de creare a „omului nou”, Sabina pune lectorul în fața faptului împlinit, a „progresului” realizat, binomul de acum ilustrând o critică severă la adresa regimului, în care comportamentul

personajului central, ca produs al unei lumi malefice, își va găsi pe deplin explicația. Iar pe acest fundament motivul așteptării va amâna dezamăgirea finală, descriind momentul din timpul, dar și de după sustragerea „fondului Blaga” prin apelul la realitate, ficțiune și, în final, negarea celei dintâi ca imposibilitate de a accepta adevărata dimensiune a tragicului. De fapt, această atitudine naratorială vine din însăși structura psihică a prozatorului, mefiența sa fiind o urmare certă a agresiunilor externe pe care, din dorința de protecție a cititorului, le îndulcește, impactul pregătit nemaivând aceeași intensitate. Interiorizat și, „eventual, patetic”, naratorul își dorește a fi înțeles, și nu compătimit, iar perspectiva abordată, cu apelul la ironie și umor, vădește în mod clar o deschidere spre această opțiune:

– „De ce povestiți voi tragediile, râzând: vă bateți joc de ele, de voi?

– Am ridicat din umeri – râzând.”[6]

„Praful-și-scrumul – nu exageram? Nu exagerez, acum? Nu cumva cedez patetismului, pateticului ce sunt, pathosului din fiecare fibră a mea? După atâtea și-atâtea romane rusești înghițite, înfulecate pe nerăsuflăte voi fi început și eu să mă... romanesc-rusește, să mă rusesc (poate că da, vorba garsonierei septime, poate că mai știi? ce ne rezervă viitorul? de aur al țării noastre de carne macră...?), încercând să mă apăr, să previn agresiunile, voi fi căpătat obiceiul de a mă umfla, de a chiar inventa pericole – ca să-mi justific reacția...; poate chiar pe mine să mă explic, justific: ce sunt eu și cum anume, făcut; de ce eu, nu altul; de ce așa, nu altfel – exact ca în proza rusească, eternă și uneori atât de proastă, încât, după ce-o citești, te întrebă dacă prostul nu ești tu... Fiindcă, pe de o parte, exagerez, pe de alta (alteori, simultan), minimalizez întâmplări adevărate și mai ales cumplite; teribile, crâncene, barbare; crude, crunte și sângeroase, ba chiar sanghinare – aș putea spune: ucigăse – în orice caz: schiloditoare. Pe acestea le iau peste picior, le râd în nas de pretențiile lor și le pun la locurile cui le are (s.n.)”[7].

Pentru a înțelege acest mecanism și pentru a putea judeca schimbarea discursivă, evidentă odată cu transformarea Sabinei, ar trebui să cunoaștem factorii care determină această transformare, prevestită încă din primele file ale romanului, pornind de la simbolul unei măști sub care se ascund ochii bestiali ai sistemului. Astfel, într-o societate scăldată de minciună, ipocrizie și concesi, economia-de-război, „necunoscută în timpul războiului împotriva rușilor, instalată după pacea rusească” va dicta legea, iar frica va naște plăcerea de a mutila aproapele, călcând peste moralitate și conștiință, înfrățindu-se cu prostia și slujindu-i cu devotament. Supusă acestei realități, „cu o mie de calități și cu un mare defect: frica”, Sabina, ca exponentă a materialismului, va denigra numele dragostei, dând declarații de dezicere și sfidând naratorul, ca lege a autonomiei personajului. În același timp, crescendo-ul monologului în dialog va intensifica drama naratorială, prin apelul retrospectiv la evenimentele reale, autobiografice, din contextul închisorii și a interogatoriului de la Securitatea din Mediaș, în 1949, când pângărirea și macularea trupului matern a întrecut orice imaginație.

Transpus în timpul adolescentin și vizând să pedepsească moralizator acest adevăr prin consemnarea lui cu exactitate, naratorul face o sinteză a orgiilor sociale, invocând modelul patern, setos de acțiune și de cunoaștere. Cu toate acestea, „salvarea fondului” contrazice psihologia basarabeanului-intern dornic de fapte mari („eram setos de acțiune, flămând de fapte mari, nu conta cum erau, în mod obiectiv, conta că pentru mine sunt totdeauna mari”[8]), dovedindu-se a fi „o operație secretă [...] desăvârșită cu complicitatea pazei”. Născut sub zodia eșecului, realizând un act de transport și nu de opoziție anticomunistă, în disperare de cauză, naratorul dă vina pe istorie, apelând la sugestii senzoriale care „guvernează istmurile amintirii în efortul recuperării”, în speranța unor vremuri mai bune: „...Îmi venea să mă-ntind, dacă nu sub lespede-grea-și-mortuară, atunci într-un pat normal, de ne-dormitor, să zac un an de zile; sau zece, când scârbavnică, putoarea, curva de istorie se va fi astâmpărat, răcorit, așezat la casa ei, de-acum bătrână, de nefolosit”[9].

Cum se constituie, așadar, „deontologia” textuală și care ar fi partitura ideală de interpretare a romanului?

Pentru a răspunde problematicii scriiturii, ne propunem să pătrundem în inter-

iorul mecanismul social evocat, generator de divergențe și contradicții, care fertilizează mișcarea romanească, favorizând trecerea din planul real în cel fictiv și invers. Ceea ce vom observa este că, agent al sistematizării, naratorul ilustrează modul în care acționează vectorii de creare a „omului-nou”: Minciuna, Frica, Teroarea, Concesiile, Reeducarea, Egalizarea și Suspendaționalismul, dând naștere unui întreg autonom și indispensabil. Analizând aceste categorii, vom urmări să creionăm o viziune de ansamblu, arătând cum funcționează elementele invocate și cum fuzionează cu cele din prima parte a analizei.

Întruchipând diferența, naratorul se așază, încă din primele rânduri, sub semnul binomului, relatând întâmplările din perspectiva unui „noi” care vizează refugiații din Basarabia și Bucovina, ignorând vârsta de drept și subliniind-o pe cea de basarabean-refugiat. Opus celorlalți, el explică soarta conaționalilor prin apelul la nesfârșitul re-fugiu, devenit cauză a schimbărilor fiziologice și anticipând pretimpuriu mutațiile cauzate de vârstă: „La vârsta mea se vorbește de încă-creștere, însă eu am o vârstă, alta; altele – oricum, a doua fiind aceea de basarabean-refugiat: noi străinii-în-proprie-țară ne ofilim, ne trecem iute-iute, coborâm înainte de a fi urcat, ne ofilim înainte de a fi dat poame – cel puțin așa cred eu că se petrec lucrurile cu noi. O fi din cauza Soarelui: noi am tot fugit, ne-am tot re-fugit spre Apus, mereu spre Apus, adică în sensul mersului și al lui, ziua ne-a fost mai lungă decât a altora și nu ne-am odihnit, de noapte, cât trebuia, cât aveam nevoie – când aveam nevoie mai multă decât ceilalți. [...]

Am spus că noi, Basarabeni, suntem invers decât găina stoarsă din ou – om fi și așa, și așa, noi combinăm scurtul cu lungul, iar rezultatul e riguros același ca la găinile mult-ouătoare: viață-scurtă – când mă uit la mama, o văd cum se termină, subțiază, apropie de capăt. De aceea. De aceea noi, Basarabeni, nu mai creștem pe înălțime, ci în adâncime – ca să-i fim aproape”[10].

Ironizând „prietenia de veacuri româno-sovietică”, el pune minciuna, ca primă categorie, la baza tuturor nedreptăților, deconspirând adevărul, hotărât să nu uite și să povestească totul. Deformând realitatea, minciuna devine o armă sigură în mâinile delapidatorilor de spirit și de materie, înlesnind dezinformarea și eradicând orice posibilitate de a intra în rândul lumii. Cât despre frică, prezentă încă din scrierile precedente, aceasta evoluează pe măsura „evoluției” sociale, născând prostia, „recunoștința de veacuri față de marele popor sovietic”, „recunoștință” pentru mutilare, viol, pentru egalizare, reeducare, transformare în agregat, în sfârșit pierderea identității, a umanității și înzidirea în mortarul securist. Acaparând întregul perimetru social, frica derivă din „prea-cunoaștere” sau, din contră, din teama de necunoscut, contribuind la apariția disprețului ca urmare a profunde dezamăgiri a elevilor față de profesori, egalizând oamenii prin lașitate, lipsă de caracter și indiferență.

Făcând o comparație între științifici și umaniști și dându-le câștig de cauză celor din urmă, ca responsabilitate pentru prezentul materiei predate, naratorul va ilustra, împreună cu cei doi prieteni, trei tipuri de dispreț la adresa celor dintâi, practicanți de „rezistență anticomunistă la oglindă”. Astfel, intrați în raza morții, din teama de a nu pierde bunurile materiale sau din dorința de a recupera ceea ce li s-a confiscat, oamenii încetează de a mai fi la fel, fiind predispuși către concesiile, uitând de solidaritate, gata să meargă până la dezicere, să nege valorile venerate de-o viață și să îmbrățișeze non-valorile. Antimaterialist, cu origine „înplusică”, în așteptarea disperată a unui model, naratorul va critica vehement lipsa de caracter a scriitorilor, sacționându-i ironic prin indicii sintactice și stilistice, într-o coliziune de presupuneri care determină adevărul: „În primele săptămâni sibiene, la Astra, îl așteptam pe Camil Petrescu (citisem de el tot-tot-tot). Ce mare scriitor și ce mic om a devenit peste noapte prin ce a scris după [...].

Băiat bun, Octavian se întrebă dacă nu cumva marii noștri micți, foștii mari deveniți lingăi scriu ceea ce scriu... cu pistolul în ceafă... În cazul lui Sadoveanu, pretinde că știe «de la un cheferist de-al nostru că Mitrea Cocor nu-i scrisă de Sadoveanu, doar iscălită – cu pistolul în ceafă...» [...]

Pistol-în-ceafă... Nu cred. Nu pentru că ar fi Securistul bun, ci Scriitorul e nebun. Ce nevoie să-l mai sperie și cu pistolul?, când e suficient să-i treacă pe sub nas

un teanc de bani... Dacă partidul îi promite marelui scriitor că, pe lângă bani, are să primească și un titlu de academician, de președinte al cutărui comitet pentru pace, că are să călătorească în Occidentul putred – și-i arde tovarășul nostru Dej și o muncitorească strângere de mână, fotografiată și dată la gazetă...[...]

Zic și eu... Nu cunosc scriitori contemporani, cu atât mai puțin cotidieni... Nu știu nici cum stăm cu literatura: dacă scriitorul trebuie să facă un milion de compromisuri, să mănânce o mie de căcați, să ucidă cinci neveste, trei copii – ca să-și vadă cărțile scrise, tipărite? N-oi fi știind, dar știu. Nu se poate. Fiindcă nu se poate – basta! [...]

Nu știu. Ce știu: nu am și eu un maestru, să pot urma, imita – și iubi. Unul viu - ne-dat cu ăștia. Au mai rămas câțiva: Arghezi, Blaga, Barbu, Doamna Papadat-Bengescu și... Și cam atât, or mai fi, dar nu-i știu eu. Care nu știu nimic.

Oricum, aștept. Asta mi-e meseria – aștept cu aproape plăcere: nu se poate ca într-o bună zi, cum stau, ca acum, la Astra...”[11].

În același timp el va ilustra, pornind de la construcția unei piramide a orgiilor bestiale, în care „orice-se-face” devine o deviză și o cale de ascensiune spre cizma stăpânului, mecanismul de acționare a Sistemului. Operând cu o ideologie probată, conștienți că materia determină spiritul, comuniștii vor folosi această realitate împotriva omului – „materialismul va învăța că materia trebuie confiscată, posesorul lichidat”, manipulându-l și distrugându-i prin exterior, interiorul. Se va contura, astfel, o „populație” de „suspendați” trudind de cu zor în slujba „Partidului Cizmărist Pararomân”, străini de credință, uitând de solidaritatea adevărată a muncii industriale și amintind de „o trăsătură de caracter veche cât... România” – suspendaționalismul: „Bineînțeles: nu proletariatul deține puterea și adevărul ciomagului.

Tata, care simte ca un câine de vânatoare (de parc-ar fi el fiu-meu), a zis de câteva ori:

– Ascultă-mă pe mine; trăim sub domnia cizmărimii! Ce comunism? – cizmărist! Ce proletariat? – cizmărist! Cizmăriștii ne conduc, ne luminează, ei ne fericesc – după ce ne-au fericit cu Republica Cizmară Română, în care forța căconducăcătoare-i Partidul Cizmărist Pararomân!

– Ssst !, face mama, terifiată.

Nu exagerează foarte tare: la țară, în posturi de conducere: sfat popular, sindicat, partid, colhoz, sovhoz, cooperativă, colectare, comerț – peste tot unde, dacă nu curge, tot pică, în majoritate zdrobitoare: cizmari, croitori, cojocari, fierari, tâmplari – rar de tot câte-un tovarăș țigan. Deși meseriașii aveau, înainte, atelierul lor, sculele lor, materialele lor – în plus: calfe, ucenici... niciunul n-a fost pedepsit ca «exploator»; în schimb, un țăran cu o moară de apă (mai degrabă ornamentală), o batoză (funcționând cel mult o lună pe an), un joagăr - acela devenea «proprietar de mijloc de producție»: i se confisca mijlocul, iar proprietarul vedea pe dracu' la Canal. Dar nu și meseriașul – de ce? Mai ales dacă era unghur? Simplu: meseriașul (mai ales unghur) se punea minteni în slujba comuniștilor – țăranul (fie el și fără moară, batoză, joagăr): ba”[12].

„Învârtind fără conținere în cazanul istoriei”, adept al așa-zisei egalități prin deportare, Canal, umilință, minciună, partidul comunist promovează „întrescăunați, curlunțici, suspendoși” care cunosc bine lumea bună, la dispoziție oricând pentru concesiile și favorurile. Ceea ce rezultă este, așadar, o societate guvernată de indivizi cu o „structură, mentalitate și filosofie de viață de chelner, de cizmar”, care riscă să rămână „ani, decenii, secole, bine însușurați în suspensie”, ca urmare a unei tare ereditare consemnate încă de Caragiale: „Burjuimea îi spune acestei categorii: mitocănimă. Nu cred că mai are dreptate: mitocanul este un «străin», un individ scos din mediul său și nimerit în altul; nu-i cunoaște legile, regulile; se poartă prost (ca un mitocan), fiindcă nu știe cum se cade să se poarte în noul mediu – de care i-i frică... Mitocanul poate fi «rezolvat»: fie învață bunele maniere (?) și rămâne, fie e trimis de unde-a venit. Suspendatul nu e mitocan, nooo...– din această pricină el nu riscă să nu mai corespundă. Chiar de a venit târziu la împărțea, a știut să se facă indispensabil șefilor, să fie temut de subalterni – chiar și de egali, el știind ca nimeni altul să dea de înțeles că are dosar-curat, spate-gros... Iar cum morala lui se rezumă la:

Să-trăiți-se-face, suspendatul riscă să rămână ani, decenii, secole (cât va mai dura comunismul) bine înșurubat în... suspensia lui. Să zicem: fiindcă suspendaționalismul nu-i o trăsătură de caracter nouă, comunistă – e veche cât... România: dacă o găsim la Caragiale, înseamnă că va mai dura încă cel puțin un veac...[...]"[13].

Dacă grupul amintit, caracterizat de servilism, ocupă vârful anarhiei, exemplul basarabenilor reprezintă tocmai contrariul acestuia, naratorul referindu-se la ei ca la un reper de înaltă conduită morală. „Ovreei zilelor noastre”, supraviețuitorii Cedării din '40, ai Recedării din '44, fugind mereu spre Apus, basarabenii dau dovadă de o înaltă cultură și inventivitate – „am inventat, nu numai bordeiul (sovietic), ci și avizul telefonic”[14], contribuind nu doar la propria salvare, ci și la salvarea altor categorii naționale, lichidate și deportate în necunoscut. Aferentă clasei enunțate, mama naratorului, privată de „sensul unei vieți de om și de învățător de țară: Monografia”[15], victimă a croitorilor și frizerilor, produsul unui destin terifiant, lipsit de scrupule, mereu în alertă și în prigoană, confirmă și întregește „topografia” umanistă, înfruntându-și soarta cu demnitate, în ciuda durerii și a ororii îndurate:

„[...] – Dă-o dracului de Monografie!, intervenea tata. Noi să fim sănătoși. Cum cui pe cui se scoate, hai să facem, împreună de data asta, Monografia satului Agârbici – o facem, măi fată ?

– Facem, facem...

Nu s-a apucat de ea nici în ziua de azi – și n-are să se, nici în cea de mâine. Presupun că știu ce gândește: e prea târziu ca să mai înceapă ceva, fie și o Monografie. Mama a îmbătrânit fulgerător; întâi pe dinăuntru s-a surpat, apoi pe afară. Mamei i-a îmbătrânit, i s-a micșorat, ofilit, zbârcit sufletul – de-acum trupul nu mai contează. Dar chiar în starea în care se află (conștientă), niciodată n-am auzit-o zicînd: Ce să mai...?, deși ea ar avea toate motivele din lume...”[16].

Punând dragostea la temelie tuturor, așa cum o cântă Apostolul Pavel[17] în imnul iubirii și criticând pseudoegalitatea instaurată de Comuniști, naratorul dă slavă științelor umaniste, invocând forța metafizică a cuvântului și demonstrând că omul se hrănește nu numai cu pâine pământească, ci și cu pâine cerească, cu cuvântul lui Dumnezeu. Străină „lumii noi”, această judecată își va pierde pregnanța, sistemul acționând în conformitate cu teoria principiilor răsturnate, mizând pe reeducare și arătând cum ucenicul își va întrece maestrul în materie de bestialitate:

„[...] – Sigur, așa-i, dar mai e și altfel: Bineînțeles, tot răul a venit de la... Lumina Răsăritului – mama lui de hazna cu lavalieră! – însă, în materie de represii, după ce mașina a început a funcționa, spre deosebire de alte sectoare, a fost lăsată pe seama coloniștilor, a aborigenilor. Să însemne că ne-a lăsat mai mult libertate? Enkavedeul a lăsat Securității, nu libertate, ci spirit de inițiativă – nouă, victimelor hărăzindu-ne o soartă mai grea, fiindcă... Cine ți-a scos ochiul? Fratele... A-ha, de asta ți l-a scos așa de bine...(s.n.)”[18].

Astfel, „libertatea omului de a face rău omului”[19], Comunismul transformă prostia într-o armă eficientă, justificând deviza „Să muncească, nu să gândească”. Contestând această formulă și sancționând-o prin intermediul Sabinei care ilustrează „«diviziunea muncii» comuniste: eu cu sapa, ea cu mapa”, Paul Goma își construiește romanul râvnind la un lector activ, într-o scriere care întrunește toate calitățile femeii: ademenitoare, misterioasă, senzuală, luând numele și forma Ei, printr-o suită de galerii și de obstacole cu cât mai ascunse, cu atât mai tentante de desoperit: „Cărțile sunt ca femeile, ascultă ce-ți spun eu, care mă pricep în materie: cu cât sunt mai ascunse, mai mascate, mai interzise, cu atât mai tentante; mai dorit; mai de-gândit numai și numai la”[20]. Situându-se în două planuri distincte, diferențiate la început printr-o „lume a torporilor lascive”[21], reprezentată de jocurile erotice pe marginea scrierii, protagonistul le va percepe ca pe un întreg, ca rezultat al deziluziei și trădării survenite din ambele sfere. Fără posibilitatea de a se eschiva, „istoria e (s.n.) femeia, cu toată versatilitatea și trădarea ei”[22], exprimată spirălat, în comuniune cu stilul prozatorului. De aceea, pentru a susține pulsul narativ, palpându-și scriitura sub degete, naratorul va îmbina cele două „realități”, identificând existența cu transendența și echilibrându-le prin intermediul demnității de care

dă dovadă în ambele planuri. Apelând la „timpul mesianic, în care perpetuu se convertește în etern”[23], într-o vădită foame de expresie și din dorința unei scriituri perfecte, Paul Goma vizează dincolo de ființare, „readucându-ne la virginitatea, în veșnicie inviolată, a femininului”[24], ca simbol al desăvârșirii, sesizabil și, în același timp, de nestăpânit în contactul evanescent al voluptății creatoare.

- [1] Paul Goma, op. cit, 1991, p. 284
- [2] Ibidem, p. 295
- [3] Ibidem, p. 224
- [4] Ibidem, p. 149
- [5] Ibidem, p. 225
- [6] Paul Goma, op. cit, 2005, p. 228
- [7] Ibidem, 1991, pp. 284-285
- [8] Ibidem, p. 76
- [9] Paul Goma, op. cit, p. 291
- [10] Paul Goma, op. cit, pp. 61-62
- [11] Ibidem, pp. 221-223
- [12] Ibidem, p. 283
- [13] Ibidem, pp. 287-288
- [14] Ibidem, p. 183
- [15] Ibidem, 1991, p. 279
- [16] Idem
- [17] Apostolul Pavel, 1 Corinteni 13, 1-13
- [18] Ibidem, pp. 184-185
- [19] Idem
- [20] Ibidem, 1991, p. 265
- [21] Nicoleta Sălcudeanu, op. cit, p. 49
- [22] Ibidem, Patria de hârtie. Eseu despre exil, Editura Aula, Brașov, 2003, p. 107
- [23] Emmanuel Lévinas, op. cit, p. 256
- [24] Ibidem, p. 231

Marti 3 ianuarie 2012

**Ancuța Coza: Translatarea scripturală a experiențelor.
Patimile după Pitești – mesager empatic al reeducării**
Revista *Limba Română* Nr. 7-8, anul XXI, 2011

Majoritatea românilor atât din țară, cât și din străinătate l-au considerat pe Paul Goma singurul disident autentic care s-a opus activ sistemului comunist din România, aspect relevat atât prin evenimentele concrete ale traseului său biografic, cât și prin reflectarea acestora în creația literară, cu statut de document viu al unei epoci.

Bibliografia autorului, dar mai ales studiile consacrate acestui fenomen unic în cadrul trăirii românești, este încă neașteptat de pauperă. Dacă inițial Paul Goma este întâmpinat cu reverență de exponenții exilului, ulterior imaginea acestuia se va denatura, deseori din pricina temperamentului vulcanic și abordării directe, fără menajamente, a celorlalți. Scriitorul se definește el însuși drept un disident singular, unicitatea-i insurgentă reieșind din scrisorile, declarațiile, jurnalele, amintirile sale. Aspectele biografice se regăsesc în aproape toate romanele semnate de Goma, fie ca mărturii subiective, fie prin personaje „deghizate” ale propriei identități. Actul disident al scriitorului, actul eliberator prin forța scrisului este o rebeliune în fața tăcerii unei nații, a unui popor aflat mereu în obediență, într-o perpetuă îndoctrinare ideologică, fără drept de revoltă, fără dreptul de a vorbi, de a scrie sau de a gândi. Astfel, scrierile sale sunt niște povestiri continue ale unei coborâri în Infern, „un pro-

test fără sfârșit”.

Așa cum precizează autorul, universul său românesc reflectă două cicluri autobiografice: unul dedicat experiențelor copilăriei, ținutului natal, rememorate în condițiile exilului, celălalt surprinde experiența universului carceral, editat atât în Țară, cât și în diasporă. Există sondaje psihice în construcția personajelor, cititorul ajungând coparticipant la procesul creației, alături de victima care trăiește ororile comunismului.

Compozițional, textele lui Goma sunt un amalgam de gânduri, de situații imaginare sau reale, de amintiri, meditații și episoade narrative, de trăiri, realități exterioare, percepții, impresii, procese de conștiință, redade prin fluxul memoriei și al conștiinței, descriind durerea, violența, relația victimă-călău, chipul amorf al reeducatorilor din penitenciare, al căror scop era obținerea mărturiilor, înjosirea, umilirea ființei umane, a reformatorilor comuniști întâlniți în satele în care și-a petrecut anii copilăriei, a paznicilor universurilor carcerale care erau dominați de propriile frustrări și de ura împotriva intelectualilor, exercitându-și sadic puterea, acesta fiind unicul domeniu în care se simțeau superiori.

Caracterul confesiv al scrierilor lui Goma este evident, cititorul devine un partener al dialogului său literar, sub forma unui eseu nestructurat, care redă informații asupra aspectelor sociale, naționale, morale, politice, culturale, descrie personalități politice, exponenți ai vieții publice și private, din medii sociale, culturale, sau ai unor grupuri etnice: unguri, evrei, întâlnite de-a lungul existenței sale. Desigur, dincolo de aspectul documentar al scrierilor sale se află și cel beletristic, o literatură a protestului, conturată între ficțiune și mărturie istorică. Limbajul lui Paul Goma este detabuizat, interdicțiile de orice ordin, în special, politic – persoana dictatorului Ceaușescu, problema evreiască, problemele Basarabiei, universul carceral etc. – fiind anulate. Autorul demască pactele tacite între scriitori și puterea comunistă, analizează stalinizarea României, descrie primul val proletcultist și ilustrează regimul de detenție, din paginile sale narrative răzbind vocea opoziției anticeaușiste și anticomuniste, una dintre cele mai puternice voci ale exilului.

Totuși, chiar dacă în ultimii douăzeci de ani am asistat la o nouă ierarhie a valorilor, profilul disidentului român este ilustrat de „Cazul Goma”, deoarece el reprezintă un act de curaj, de frondă individuală, iar literatura sa – o dovadă vie a luptei antitotalitare. Perspectiva receptării glisează dinspre diacronic spre sincron. Și invers. Dacă „Mișcarea Goma” intră în categoria istoriei, „stilul Goma” este insuficient exploatat exegetic, autorul fiind exilatul perpetuu al literaturii române, în pofida faptului că acesta transcende spațialitatea autohtonă, atât în plan sapiențial, cât și atitudinal.

O carte despre universul carceral românesc, o carte a tăcerii, a durerii, a ororilor unui sistem totalitar care a dus ființa umană la pură exterminare, scrisă de Paul Goma este **Patimile după Pitești**. Aceasta a fost scoasă de sub tipar în 1981, în limba franceză cu titlul **Les Chiens de mort**, la Editura Hachette, iar în limba română, abia în 1990, la Editura Cartea Românească, într-o primă ediție și la Editura Dacia, cea de-a doua. Romanul descrie detenția dintre zidurile uneia dintre cele mai înfiorătoare închisori, cea de la Pitești, văzută și trăită indirect, deoarece autorul nu a fost închis aici. El se erijează în narator, descriind amintirile și memoriile mai multor foști deținuți politici, reeducați în centrul groazei, unii cunoscuți în penitenciarul de la Gherla, alții întâlniți în timpul domiciliului obligatoriu din Bărăgan, dar și în libertate, după exilul din '77. Volumul dedicat memoriei lui Cornel Popovici, fost deținut politic al Piteștiului, și tuturor „Piteștenilor” stă sub spectrul

mortii, nu doar a celei biologice, cât mai ales asupra atentatului cognitiv. Cea mai mare crimă a Piteștiului a fost crima de gândire, modul în care deținuții erau aduși la un subnivel al condiției umane, la cel animalic, de a-ți mânca propriile excremente, dar și a colegilor de celulă, de a te dezice de tine însuși, ca om, ca individ. Soluțiile salvatoare sunt puține și sunt construite în funcție de personalitatea fiecărui deținut.

Personajul narator Vasile Pop, un nume comun, un pseudonim, este un personaj exponențial, reprezintă miile de oameni închiși pe nedrept, supuși constrângerilor politice comuniste. Romanul, compus arhitectural, asemenea unui puzzle, din imagini ale prezentului îmbinate cu reflecții ale unui viitor ficțional, debutează cu un vis evadator, în care deținutul nostru așteaptă cu disperare apariția salvatoare a fratelui său geamăn, Elisav. Odată cu conștientizarea realității, durerea devine acerbă. Cauza detenției, culoarea politică este, de fapt, un pretext, indiferent dacă deținuții sunt legionari, anticomuniști, fasciști, hitleriști, țărăniști, tratamentul este același, la camera 4 Spital. Acest nume, vehiculat deseori printre deținuții politici, reprezintă Infernul, o cameră de câțiva metri pătrați, mai exact doisprezece metri lungime și șase lățime, cu două perechi de ferestre, în care sunt înghesuiți peste șaptezeci de inși (șaptezeci și trei), supuși maltratării fizice și psihice, devin niște marionete umane în mâinile acestuia.

Carte a reeducării, scrierea redă acest proces al remodelării psihice și morale în mai multe etape. Există o scală a calomniei din care sinele iese îngenunchat. La început este necesară „demascarea externă”, „banditul” X recunoaște faptele pentru care a fost închis, mărturisește că este împotriva partidului comunist și îi demască pe cei care au astfel de manifestări potrivnice, fie că sunt persoane cunoscute, sau necunoscute, fie că există sau nu dovezi împotriva lor. Demascarea externă este urmată de cea internă, în care deținutul trebuie să-și dea în vileag colegii de detenție, pe cei care agită spiritele sau sunt împotriva reeducatorilor. Fiecare capitol al scrierii debutează cu același laitmotiv al nemișcării, al imortalizării într-o continuă și nesfârșită patimă, teroare: „Nicio mișcare”, „Din clipa asta nicio mișcare”. Este o stare de mortalitate temporară, repercutată asupra ambianței. Principalul plan narativ al romanului descrie teroarea regimului carceral, dar în subsidiar sunt redată multe dintre ideile, conceptele, părerile personale uzitate de Paul Goma în scrierile sale. Și aici este condamnată și ironizată colectivizarea forțată din România, sunt satirizați securiștii prin evidențierea capacității lor intelectuale reduse, a vocabularului format din maxim o sută de termeni, dintre care șaptezeci sunt înjurături.

Într-un astfel de calvar, rememorarea figurilor dragi, un subterfugiu romantic, a mamei, a fratelui Elisav, a surorii Seliva (personaje fictive), întâlnirea cu aceștia prin intermediul visului reprezintă o salvare, o eliberare într-un univers alternativ. Sunt recuperate secvențe din memoria personajului, deși există elipse ale gândurilor, ce dau naștere unor imagini neașteptate, care refuză realitatea. Ermetizarea memoriei, evaziunea într-un trecut benefic este un mijloc de survolare a unui prezent torturant. Fragmentele de vis sunt corelate cu fluxul amintirilor, existând o retrospectivă a acțiunilor premergătoare detenției. Acestui fond memorialistic i se substituie și cel epic.

Ritualul inițiativ presupune roluri: auditor, executant, actant, victimă, călău. Spectacolul sinistru al încarcerării are un Autor, cel care organizează acest spectacol al morții și după indicațiile căruia regizorul pune în scenă mascarada. Deținuții sunt niște actori. Totul este un haos al bățăilor, al loviturilor, în care nicio certitudine nu mai este certitudine. Este descrisă umilința

deținuților, condițiile mizere în care trăiau, cu haine rupte, fără chiloți, fără izmene, cu pantalonii murdari, numai fâșii, flămânzi, bolnavi, dormind pe priciuri, mâncând de pe jos, în aceleași gamele mizerabile, precum porcii la cocină, fără tacâmuri, lipiți unul de altul, din lipsa spațiului, fără posibilitatea unei toalete decente, fără apă. Și în acest univers atât de mizer, sub nivelul existenței, încarcerării se demască unii pe alții, într-o încercare disperată de a se salva, de a-și salva dacă nu sufletul sau mintea, măcar fizicul. Scenariul se repetă la infinit: din nou în picioare, din nou la pielea goală, din nou bătaie, din nou pe prici și maxima umilintă, necesară reeducării.

Sancțiunile concepute, modul în care acestea erau aplicate sunt peste limita imaginației, lecturând cartea ai senzația că ești în cel mai terifiant film, te îndoiești că astfel de fapte au fost făcute de oameni împotriva altor oameni. Încarcerării au dreptul la douăzeci de secunde pentru nevoi și zece secunde pentru spălat, după care trec la gimnastica zilnică, binecunoscuta porție de bătaie, bineînțeles fără motiv. Se ajunge și la maltratare reciprocă pentru a nu exista niciun fel de prietenie, de solidaritate umană, pentru a se promova doar ura, răzbunarea, pedeapsa. Cei care refuză primesc, sardonice, un supliment de bătaie, aceasta fiind considerată o lecție demonstrativă. La Pitești nu se doarme, traumele nu încetează, nici măcar noaptea. Prizonierii sunt bătuți că și-au scos sau că nu și-au scos mâinile afară de sub plapumă, că dorm pe spate sau că au genunchii îndoșiți. Premisa tuturor acțiunilor este aceeași, trebuie ca deținuții să se reeduce, altă scăpare nu este, afirmă reeducatorul șef, dându-se pe sine exemplu. Sunt sărbătorite, în cheie parodică, inclusiv Patimile, într-un mod blasfemic, deținuții sunt cuminecați și împărtașiți cu conținutul tinetei, cântă pricesnele creștine modificate și inserate cu vulgarități, trebuie să se lepede de credința lor, să-l hulească pe Dumnezeu. Și grozăvia nu se termină aici, oamenii sunt obligați să mănânce în final conținutul de excremente umane, din gamelă și chiar să o lingă, iar dacă varsă, trebuie să mănânce și propria vomă. Este de neînchipuit că astfel de fapte au putut să se petreacă la comanda unor... Pentru că Țurcanu numai om nu era, poate o mașinărie sadică care profită de universul carceral, pentru a-i tiraniza pe ceilalți. Finalul maltratărilor este apoteotic, cei închiși trebuie să se muște, să se mănânce, într-un act canibalic, doar cu ajutorul dinților și unghiilor, pentru ca „dimascarea” să fie exemplară. Dincolo de raportul victimă – călău este evidentă mintea bolnavă a ființei care transformă totul în jurul său în calvar, în moarte, în neputință.

Este descrisă o lume traumatizantă, în care o ființă poate fi fericită doar pentru că nu este calul de bătaie al unor animale. Paradoxul bătaiei merge atât de departe, încât deținuții primesc ciomăgeala în contul a ceea ce vor face mai târziu. Evadarea, uitarea se realizează în rugăciune, Vasile Pop rostește Tatăl nostru, sperând că astfel poate trece peste acele clipe de coșmar. Naratorul, chiar dacă este traumatizat de acest univers al morții, are capacitatea de a vedea vidul sufletesc al lui Țurcanu și al ființelor similare lui, pentru care a fi este sinonim cu a agresa, oameni care nu au fost capabili niciodată să iubească o femeie, să o înțeleagă, să o vadă râzând sau plângând sau tăcând, oameni impotenți sufletește, care s-au impus prin forță, prin viol, care sunt prea slabi, fiind nevoiți mereu să-și probeze virilitatea, masculinitatea.

Ultima parte a cărții relatează procesele fictive ale Securității, consemnate sub numele de procesul reeducatorilor, în care fiecare membru trebuie să-și joace rolul până la capăt. Este vorba de o mascaradă îngrozitoare în care sunt evidențiate cumplitele acte barbare de canibalism, actele de violență din celulele Piteștiului. În boxa acuzațiilor se află și imbatabilul Țurcanu, dar, din

păcate, doar el și unii actanți secundari, nu și mai marii reeducării, care au dirijat spectacolul tragic. Autorul descrie o lume a valorilor răsturnate. Paginile finale rememorează figuri ale unor mari tortionari: Goiciu, directorul Gherlei, generalul Nikolski, Ana Pauker, Dumitrescu de la Pitești, gardienii: Ciobanu, Cucu, Georgescu, Mândruță, coloneii de la Canal: Zeller, Duhlberger. Personajul narator, asemeni scriitorului, adună memoriile sale într-o carte, în care să nu-i uite și să-i pedepsească pe cei vinovați, pagini de istorie și adevăr, contestate de unii dintre camarazii din camera 4 Spital, deoarece creierul lor devine alb, o tabula rasa a amintirii, funcționând ca o posibilitate de viață.

Scuza regimului comunist pentru ceea ce s-a petrecut în închisorile politice ale României între '47 și '58 nu a fost încă enunțată, doar s-a afirmat că au existat câteva fapte singulare, asupra cărora nu merită a se insista, deoarece reeducarea a fost o treabă a legionarilor, care s-au răfuit între ei, „o treabă de familie”. **Patimile după Pitești** implică conexiunea cu patimile după Cristos. Așa cum Mântuitorul a îndurat jugul umilinței, a suferit pe nedrept pentru păcatele omenirii, așa deținuții Piteștiului, Gherlei, Jilavei, Sighetului au fost torturați, umiliți, damnați, chinuiți, reduși la condiția de nimic, bătuți, lăsați să se mănânce între ei, pentru păcatele fictive care nu sunt nici ale lor, nici ale poporului român.

Paul Goma, în acest volum, numit **Cartea după Mine**, are curajul de a nu tăcea. Despre Pitești nu se vorbește, despre Pitești se tace, dar disidentul român nu a putut să nu conceapă cartea „care a început să se scrie singură” (Paul Goma, **Patimile după Pitești**, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1999, p. 210). Chiar dacă autorul le-a promis piteștenilor care i-au încredințat mărturiile că nu le va redacta, și-a încălcat legământul, pentru a nu fi inutile lacrimile și sângele pierdut între zidurile groase ale închisorilor. Goma consemnează aceste memorii pentru a nu exista pagini albe în istoria noastră și pentru a nu uita: „Pentru fiecare dintre noi, autori de cărți despre Pitești, de mărturii, ori doar cititori doritori să ne cunoaștem istoria (și să ne-o asumăm), atunci când vine vorba de cineva care a trecut prin Infernul Reeducării, singurul mod în care este drept să ne apropiem de acest fenomen-pentru a-l înțelege: în prealabil, să ne întrebăm, la oglindă: «Și dacă, Doamne-fereste, aș fi fost eu la Pitești?»...” (op. cit., p. 222).

Bibliografie selectivă

1. Eva Behring, Scriitori români din exil 1945-1989, Editura Fundației Culturale Române, București, 2001.
2. Gheorghe Glodeanu, Incursiuni în literatura diasporei și disidenței, Editura Tipo Moldova, Iași, 2010.
3. Monica Lovinescu, Posteritate contemporană. Unde scurte (III), Editura Humanitas, București, 1994.
4. Cornel Ungureanu, La vest de Eden. O introducere în literatura exilului, Editura Amacord, Timișoara, 1995.
5. Menționez că principala sursă bibliografică o reprezintă toate romanele scriitorului Paul Goma, în speță: Paul Goma, **Patimile după Pitești**, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1999.

*

Flori Bălănescu îmi transmite, luni 2 ianuarie 2012:

“Mariana Sipoș: Vizita la Paul Goma – o invenție a lui Gelu Voican Voiculescu într-o nota informativă furnizată Securității. În ce scop?

Un document CNSAS din Dosarul I 1212, vol. 2. este atribuit de Marius Mioc lui Gelu Voican Voiculescu. Conținutul notei pare delatarea clară a unui informator al Securității cu privire la Paul Goma, în primăvara anului 1977, în plină desfășurare a acțiunii sale de solidarizare cu Carta 77 din Cehoslovacia și de organizare a unui protest civic pentru apărarea drepturilor omului în România comunistă. Documentul amintit se află postat pe blogul dlui Marius Mioc <http://mariusmioc.wordpress.com/2011/12/02/paul-goma-in-dosarul-cnsas-a-lui-gelu-voican-voiculescu/#more-11960>, fiind una din probele sale în procesul pe care l-a intentat CNSAS, pentru contestarea deciziei acestei instituții conform căreia Gelu Voican Voiculescu nu a fost colaborator al Securității. (Istoria pasionantă a acestui admirabil demers civic al cercetătorului timișorean Marius Mioc poate fi urmărită pe blogul său, în special recomand: <http://mariusmioc.wordpress.com/2011/09/14/procesul-cu-gelu-voican-si-cnsas-motivarea-respingerii-exceptiilor-ridicate-de-voican-voiculescu/> și <http://mariusmioc.wordpress.com/2011/11/25/cererea-de-inscriere-in-fals-depusa-de-gelu-voican-voiculescu-respinsa-deasemeni-respinsa-cererea-mea-pentru-prezentarea-restului-filelor-de-la-dosarul-lui-gelu-voican/#more-11857>. Următorul termen este de 31 ianuarie 2011. Menționez, de asemenea, și faptul că Marius Mioc s-a constituit parte interesată și în procesul prin care Gelu Voican Voiculescu vrea să obțină de la Statul român despăgubiri de 748000 de euro pentru condamnarea sa din 1985, când, în urma falsificării unor deconturi, a făcut 11 luni de închisoare din o sentința de un an și șase luni, pe care vrea să o încadreze în categoria condamnărilor politice, fapt pe care Marius Mioc l-a contestat, dar judecătorul a respins cererea sa sa de intervenție în proces: <http://mariusmioc.wordpress.com/2011/01/28/gelu-voican-cere-748000-de-euro-despagubiri-de-la-statul-roman/> <http://mariusmioc.wordpress.com/2011/11/23/procesul-despagubirilor-lui-gelu-voican-voiculescu-procuro-rul-se-opune-cererii-mele-de-interventie/> și <http://mariusmioc.wordpress.com/2011/12/04/procesul-despagubirilor-lui-gelu-voican-voiculescu-cererea-mea-de-interventie-a-fost-respinsa/>)

Revenind la nota informativă despre Paul Goma, Marius Mioc nu precizează însă în ce fel de dosar se află, dar presupun că e vorba despre un Dosar de Urmărire Informativă (DUI), și nu unul de Rețea, căci în acest ultim caz altfel s-ar fi pus problema și CNSAS nu ar mai fi avut cum să elibereze adeverința de necolaborare. Totuși, Gelu Voican Voiculescu era „în contact” cu Securitatea nu doar ca urmărit, căci așa reiese din alt document CNSAS din 4.07.1979 în care se spune că acesta solicita „sarcini pe linie SLOMR” și în care se precizează că „menținerea în contact a numitului Voiculescu Gelu Voican” s-a făcut „**conform aprobării conducerii profesionale**” (sublinierea mea, MS): <http://mariusmioc.wordpress.com/2011/05/03/analiza-a-securitatii-voiculescu-gelu-solicita-sarcini-pe-linie-slo-mr-mentionind-pe-un-ton-de-repros-ca-daca-nu-l-folosim-cindva-se-va-retrage-unde-va-la-tara-si-va-creste-pasari/> Rezultatul acestei „mențineri în contact” se poate citi în același document din 1979, citez: „**Pe lângă faptul că VOICULESCU GELU a furnizat mai multe materiale informative privind unele aspecte negative din activitatea de proiectare de la Roșia Poeni, în discuțiile purtate cu el am dedus că-l interesează probleme legate de filozofie, literatură, religie, științe oculte, metafizică și alte științe ale spiritului și și-a oferit serviciile pentru ca aceste cunoștințe ale lui să fie exploatare de către organele de securitate.**” (sublinierea mea, MS).

*** Nota informativă care îl privește pe Paul Goma a fost adusă în discuție pe blogul lui Liviu Ioan Stoiciu, în data de 18 decembrie 2011, de Marius Mioc însuși, care a postat link-ul spre propriul blog, unde face precizarea că lipsesc ultimele pagi-

ni ale ei, pe care nu le-a putut obține de la CNSAS, în ciuda tuturor demersurilor făcute în instanță. În concluzie, nu știm cum e semnată: în clar sau cu un nume de cod. Nici din prima pagină nu aflăm datele obișnuite de identificare ale unui document al Securității: unitatea unde a fost înregistrată, nr. de înregistrare, gradul de clasificare, nr. de exemplare, cine a primit-o, cine a dat-o și în ce calitate. Se vede clar o aranjare ciudată în pagină a textului scris de mână, astfel că se poate presupune că în dreptunghiul rămas alb în partea de sus a paginii se aflau aceste date și că au fost acoperite la fotocopiare. Totuși, Marius Mioc ne asigură că ea aparține lui Gelu Voican Voiculescu, nu doar pentru că se află în dosarul lui, ci pentru că a citit atâtea documente olografe aparținând lui Gelu Voican Voiculescu, încât poate garanta 100% că e scrisul lui. E adevărat, pot garanta și eu după ce am confruntat scrisul din această notă cu scrisul din alte declarații manuscrite semnate în clar de lui Gelu Voican Voiculescu, dar asta nu poate constitui o probă. În absența ultimelor pagini (pe care CNSAS refuză să le pună la dispoziția instanței) unde s-ar fi putut vedea semnătura, doar rezultatul unei expertize grafologice ar constitui o probă că nota informativă a fost scrisă într-adevăr de Gelu Voican Voiculescu. De altfel, în ziua următoare afișării link-ului (pe care Liviu Ioan Stoiciu se grăbește să-l califice drept „semnificativ”, fără să precizeze în ce sens „semnificativ”), Paul Goma însuși îi trimite un mail în care neagă că Gelu Voican Voiculescu i-ar fi făcut vreo vizită în data de 7 martie 1977, plecând cu un prieten (numit Imi) cu mașina, de la Cimitirul Străulești II (unde ar fi avut loc înmormântarea lui Alexandru Ivăsiuc) direct la locuința lui Paul Goma din Drumul Taberei. Marius Mioc revine în aceeași zi cu un comentariu total neinspirat în care spune: „E de reținut că Paul Goma nu-și amintește nici o întâlnire cu Voican Voiculescu în 1977, dar mă întreb cât de bine își poate aminti Paul Goma despre întâlnirile de acum peste 30 de ani. Pe mine, dacă mă întrebi cine m-a vizitat nu în 1977 (când eram copil), ci în 1997, habar n-am.” Am spus că e un comentariu „total neinspirat”. Pentru că Marius Mioc chiar nu știe „cât de bine își poate aminti Paul Goma” ceva. Mai ales când e vorba de confruntările sale cu regimul comunist și organul lui specializat în strivirea drepturilor fundamentale ale omului: Securitatea. Apoi, Marius Mioc își trădează ignoranța dovedind clar că nu a citit cărțile lui Paul Goma, că dacă le-ar fi citit (să zicem, măcar „Culoarea curcubeului” sau „Gherla”) ar fi aflat ce rol important are „ne-uitarea” pentru Paul Goma, ce înseamnă memoria, altfel spus „ținutul minte” tocmai pentru a depune mărturie mai târziu (în cărți, în articole, în declarații, conferințe de presă, etc.). Marius Mioc comite apoi o nedelicatete, punându-se în locul lui Paul Goma, argumentând că pe el, dacă l-ar întreba cineva cine l-a vizitat nu în 1977 (când era copil), ci în 1997, nu ar putea să spună. Bineînțeles că nu ar putea să spună. Tocmai pentru că Marius Mioc nu e Paul Goma, pentru că el nu a avut motivația „să țină minte” cum a avut-o Paul Goma, pentru că el nu a organizat o acțiune de importanță și amploarea celei organizate de Paul Goma în primăvara lui 1977, când orice vizită era importantă și trebuia ținută minte (fie că veneau oameni curajoși să semneze protestul lui, fie că veneau prieteni aparent bine intenționați trimiși special de Securitate să-l sfătuiască/să-l convingă să renunțe, fie că venea un vecin indignat (tot la ordinul Securității) sau un bătaș plătit (ca boxerul Horst Stumpf) trimis bineînțeles tot de Securitate. Ei și, ar putea să spună Marius Mioc, tot nu putea să-i țină minte pe toți, ba chiar și ziua în care i-au sunat la ușă. Așa e. Dar, iarăși ceea ce nu știe el e ca Paul Goma ținea un jurnal al protestului său (care se află transcris în **Culoarea curcubeului**) în care își nota totul, pe zile și ore. Se numea **Jurnal de iarnă**. Și din nou o să spună cineva: „orice jurnal poate fi contrafăcut”. Așa e, numai că Paul Goma, pe măsură ce îl scria, reușea, înșelând vigilența Securității (care încercuise blocul în care locuia și îl supraveghea 24 de ore din 24) să trimită paginile respective la Paris (cu excepția perioadei 13-31 martie 1977, pe care nu a mai avut cum să le trimită afară și i-au fost confiscate la arestarea din 1 aprilie).

Dar, pentru ziua de 7 martie însemnările există. Și citez din ele:

“Ora 14: Un jurnalist olandez: Julius Huff. Ora 14,30: M.C. Browne cu soția. Vin chiar acum de la Belgrad.” (Vezi: **Culoarea curcubeului '77 / Cod „Bărbosul”**, Polirom 2005, pag. 127) Iar dacă mai există neîncrederea că, odată

ajuns în exil la Paris, Paul Goma și-ar mai fi putut recupera paginile de jurnal expediate pe ascuns din țară prietenilor săi pentru a le putea include acum în cartea amintită mai sus, (redactată în timpul anului 1978 și publicată la Editura Seuil în 1979 cu titlul **Le Tremblement des hommes**), e bine ca nefamiliarizații cu viața și cărțile lui Paul Goma să știe că, încă în septembrie 1977 (adică aproximativ cu două luni înainte ca Paul Goma să părăsească România), prin grija prietenilor săi de atunci, apare la Editions Albatros din Paris volumul intitulat **Dossier Paul Goma. L'écrivain face au socialisme du silence** în care sînt prezentate Occidentului toate acțiunile curajoase ale lui Paul Goma începând cu anul 1956 (cînd este arestat prima oară) și pînă în primăvara anului 1977 cînd, în urma scrisorii de solidarizare adresate lui Pavel Kohout și colegilor săi (printre care și Havel), semnatari ai Cartei 77, avea să declanșeze ceea ce încă de atunci avea să se numească Mișcarea Goma. (Nemaiputînd fi stopată prin alte mijloace, în ciuda tuturor măsurilor extrem de dure luate de Securitate la ordinul lui Ceaușescu, Paul Goma va fi arestat din nou, bătut și torturat, cum recunoștea cu mîndrie generalul Pleșiță acum cîțiva ani la OTV, pentru ca apoi să fie scos din închisoare, în urma protestelor internaționale, ale PEN Clubului Internațional, printre altele, din conducerea căruia făcea parte și Mario Vargas Llosa care își amintește foarte bine (în interviul realizat de mine la Madrid în august 2005 pentru TVR) cine este Paul Goma și ce reprezintă el în istoria disidenței anticomuniste din țările Europei de Est. Ei bine, în acest „Dosar Paul Goma” publicat la Paris (un volum de 182 de pagini), printre alte zeci de documente, sînt reproduse și paginile din *Jurnalul de iarnă* de care amintem. Și ce citim în dreptul zilei de 7 martie 1977 (pag. 174)? Iată: „14h: Un journaliste hollandais, Julius Huff 14h30: Browne et son épouse - ils rentrent tout juste de Belgrade”. Exact ceea ce avea să apară mai apoi în **Le Tremblement des hommes (Culoarea curcubeului**, în edițiile românești de după 1990). Nici urmă în însemnările lui Paul Goma din data de 7 martie 1977 (și nici în altă zi din acel an) de Gelu Voican Voiculescu. Presupun replica lui Marius Mioc: Poate că nu a vrut Paul Goma sa-l treacă în jurnal. Și eu răspund: imposibil, a trecut tot ce i s-a întîmplat în acele zile. Și spun asta nu pentru că am încredere în Paul Goma, ci pentru că există, în plus, documente ale Securității care probează că tot ce spune Paul Goma în **Culoarea curcubeului** este adevărat. O parte din aceste documente, grupate de Paul Goma sub titlul **Cod „Bărbosul”** au fost incluse în ediția de la Polirom (fără însă prefața lămuritoare a lui Paul Goma, cenzurată de editură). În cercetările mele de la CNSAS am descoperit însă și alte documente (dosare întregi de sute de pagini fiecare) care conțin transcrierea înregistrărilor prin TO (Tehnică Operativă), care însemna nu doar interceptarea convorbirilor telefonice, ci a oricărei conversații (și a oricărui sunet) care se auzea în apartamentul pus sub supraveghere.

Ei bine, în dosarul I 2217, vol. 19, găsim exact și ceea ce s-a întîmplat în data de 7 martie 1977 în apartamentul lui Paul Goma. Citez: „La ora 13,57, G. (Goma, nota mea, MS) a primit vizita unui domn olandez care spune că lucrează la Viena”. Ofițerul care a preluat transcrierea înregistrării a notat deasupra cu numele „Huff Julius Franciscus” (adică exact jurnalistul olandez despre care scrie Paul Goma că l-a primit la ora 14). Același ofițer mai notează deasupra transcrierii următoarele indicații: „Luați legătura cu ofițerul care îl avea în atenție (D III și IMB). Comunicați ce transmite el și unde și ce anume publică”. După care urmează șapte file care conțin convorbirea lui Paul Goma cu acest ziarist. Transcrierea se termină cu fraza: „Între timp în casă intră dl Brown (?) cu o d-nă și olandezul spune că el a terminat interviul și poate să se retragă”. Așadar, din nou confirmarea a ceea ce scrie Paul Goma: că după vizita jurnalistului olandez, l-a primit pe jurnalistul Browne, cu soția (acesta e numele de familie pe care nu știa ofițerul cum să îl transcrie corect, e vorba de celebrul ziarist Malcolm Wilde Browne, de la *New York Times*, laureat al prestigiosului premiu Pulitzer pentru reportaj internațional). Transcrierea convorbirii lui Paul Goma cu acest jurnalist se încheie cu precizarea: „În jurul orei 16,20 au ieșit”. Or, ce spune documentul prezentat de Marius Mioc? Că vizita celui presupus a fi Gelu Voican Voiculescu a avut loc între orele 14-16. Exact cînd - o spune nu numai Paul Goma, o spun și documentele Securității – în casă

nu a intrat altcineva, în afara celor doi ziariști (ultimul cu soția), care să stea de vorba cu Paul Goma (două ore!). Ca să împingem demonstrația în fantastic, să ne întrebăm dacă nu cumva s-o fi deghizat Gelu Voican Voiculescu într-unul din ei? Imposibil. Cei doi ziariști aveau o existență cât se poate de concretă, dovadă indicațiile ofițerului în cazul jurnalistului olandez, iar pe Malcolm Wilde Browne, Paul Goma îl cunoștea foarte bine pentru că îi mai acordase un interviu în luna februarie 1977. De altfel, vizita lor la Paul Goma mai este consemnată și în nota Direcției I, Nr. 00327733 în care sînt sintetizate declarațiile lui Paul Goma date fiecăruia dintre ei. (Vezi: **Culoarea curcubeului '77 / Cod „Bărbosul”**, Polirom 2005, pag. 188). Să fi fost atunci personajul nostru deghizat în soția lui Malcolm Wilde Browne? Lăsînd gluma la o parte, concluzia care se impune pentru Marius Mioc, pentru Liviu Ioan Stoiciu și toți ceilalți cititori ai blogului său este că Paul Goma are dreptate. Oricine ar fi persoana care a redactat nota informativă reprodușă de Marius Mioc (fie ea Gelu Voican Voiculescu sau nu) conținutul ei este fals. Este doar o probă că un informator megaloman se punea în slujba Securității, relatînd o întîlnire și o convorbire care nu au avut loc niciodată, dar care se încadrează perfect în ceea ce CNSAS numește „poliție politică”! Avînd în vedere cele relatate și stilistica exprimării, nota e scrisă parcă special pentru a convinge Securitatea că autorul ei este capabil nu doar să culegă informații, dar să și le analizeze, să le sintetizeze și să tragă concluzii, pentru a le pune pe toate la dispoziția organelor în drept în scopul „exploatării” lor cât mai eficiente. O turnătorie la pătrat adică! Sau la cub.

*** Să fi fost Gelu Voican Voiculescu atît de naiv în 1977 încît să creadă că poate duce de nas Securitatea, furnizîndu-i note care nu erau decît rodul închipuirii sale, fără să-și dea seama că Securitatea știa nu doar cine îi intra în casă lui Paul Goma, ci și ce se discuta dincolo de ușa de la intrare? Studiînd neîncrederea pe care o manifestau ofițerii de Securitate față de Gelu Voican Voiculescu (așa cum reiese din celelate documente publicate de Marius Mioc care îl privesc direct) s-ar părea că da: acel „Gelu Voican Voiculescu” credea că poate înșela Securitatea. Întrebarea e însă: În ce scop? Voia neapărat să devină informator cu acte în regulă? Era deja? Voia o mai mare recunoaștere a „meritelor” sale în scopul unor recompense și mai mari? În orice caz, în cei peste zece ani de cînd studiez arhivele Securității, e pentru prima oară cînd întîlnesc un astfel de document ale cărui dedesubturi numai cercetările ulterioare le vor putea lămuri. Și eventual, dacă ar fi de bună credință, chiar CNSAS!

Mariana Sipoș, 22 decembrie 2011

Publicat de FLORI BALANESCU la 21:26

*

Nu luasem în foarte serios textul publicat de Marius Mioc pe blogul lui LIS. Noroc că mă păzesc fimieli-istea. Mariana Sipoș mi-a sărit în ajutor. Pe de o parte eram minat de boală, pe de altă parte, instinctiv îl “pusesem de-o parte” pe Mioc (dar cine era acest Mioc? Un umflat de propria-i ignoranță!), neconsiderîndu-l demn de o “discuție”, ca între... inițiați. Mă iritase nonșalanta lui Lis față de elucubrările Miocului - atît.

Și bine a făcut Mariana Sipoș! Cu condiția ca Mioc să fi priceput punerea la punct.

Iar dacă nu - nu rămîne. N-o să-mi pierd timpul cu alfabetizarea miocului bănățean.

*

Flori Bălănescu: **Havel-Goma**

A murit Havel, Dumnezeu să-l odihnească! Compatrioții lui au de ce să-l plângă și, chiar mai mult, au de ce să fie mândri. Mulți dintre ei au susținut Charta 77, au pus umărul la nașterea societății civile în Cehoslovacia regimului comunist, supravegheată din scurt, chiar la fața locului, de trupele sovietice.

Nu mă surprinde reacția previzibilă a condeierilor bine cotați din România la aflarea veștii despre dispariția luptătorului pentru drepturile omului și fostului președinte ceh, Vaclav Havel. Las intenționat deoparte articolul semnat de Andrei Pleșu, pentru că m-am plictisit să mă repet. Însă, mi-a reținut atenția ce a scris Stelian Tănase pe blogul său. (<http://www.stelian-tanase.ro/sa-stam-de-vorbahavel/>)

Decupat de contextul românesc și european și aruncat în spațiul și în lumile virtuale pare în regulă, pentru cine nu știe puțină istorie. Este și motivul pentru care scriu acum.

În fine, încerc o punere în context „Pentru generația mea, mai ales pentru zona intelectuală din care provin, Havel a fost o figură tutelară. Era un «șaizeციოტიști». A făcut parte din lumea care a răsturnat valorile epocii postbelice – anii 60, mișcarea drepturilor civile din SUA, constatarea tineretului în Polonia, Franța etc., primăvara de la Praga distrusă de tancurile cu stea roșie. A fost o epocă măreață. În anii 70, când acest spirit al libertății a marcat un recul, Havel a fost printre puținii care și-au susținut în continuare ideile despre nevoia de libertate, a militat împotriva servituților de tot felul. Nu a fost pe gratis. A fost arestat, judecat, condamnat. A fost pedepsit cu mai mulți ani de pușcărie pe care i-a făcut. S-a purtat cu mare demnitate. Nu și-a renegat ideile, atitudinea lui nu s-a schimbat. Anii de celulă l-au întărit în convingerile lui. Nu s-a lăsat intimidat. După eliberare nu a devenit un promotor al urii. A rămas senin în valorile lui.”

Așadar, tinerii intelectuali români ai anilor 1960-1970 (când eu mă nășteam) au avut numai modele externe, în lipsa unor modele interne; dacă ar fi existat, Stelian Tănase ar fi făcut o trimitere la ele; la vremea respectivă, poate chiar ar fi făcut marele pas al solidarizării, al implicării, al ieșirii din cerc, din linie, din tăcere etc.

„Auzeam adesea în anii 80 la Europa liberă știri despre el, despre protestele lui scrise, despre atitudinile lui curajoase. Și nu era simplu să vorbești și să scrii despre libertate într-o lume, cea comunistă, lipsită de orice libertate. A vorbi atunci despre libertate era un delict grav. Șefii comuniști de la Vladivostok, la Praga înțelegeau vorbele lui ca o amenințare periculoasă. Să fii singur împotriva diviziilor de tancuri, a miilor de agenți, a unei uriașe mașinării de propagandă - nu era la îndemâna oricui. Havel a fost omul acestei situații.”

Până în anii 1980 și mult înainte nu s-o fi auzit la Europa Liberă nicio voce de român liber din România ocupată de români? Adevărat, „nu era simplu să vorbești și să scrii despre libertate într-o lume, cea comunistă, lipsită de orice libertate” – neimplicarea intelectualității române este cea mai grăitoare dovadă; și dacă, totuși, acei destui români care se exprimau prin Europa Liberă ca să fie auziți de frații lor din România închisă nu au fost auziți, unii dintre ei au putut fi cunoscuți după 1989, în special prin cărțile lor. Citiți Paul Goma, **Scrisuri I, 1971-1989**, Curtea Veche, 2010 și o să vedeți cât de mult a scris cu adevărat „despre libertate într-o lume, cea comunistă, lipsită de orice libertate” acest român! În timp ce intelectualii noștri se menajau în donjoanele lor efemere. Nu, nu a avut mașină de scris în pușcărie, iar cea de acasă era strict supravegheată, dar și-a riscat libertatea, sănătatea și familia, chiar viața, trimițând manuscrise libere în lumea liberă, pentru ca omenirea civilizată să afle cum este traiul în patria independentă de Moscova a lui Ceaușescu, dar și pentru ca ele să se întoarcă înapoi în România, necenzurate, pe calea undelor, la românii înspăimântați de frig-foame-frică-de-Securitate. Nu e niciun paradox că în Cehoslovacia ocupată de trupe sovietice posibilitatea de a scrie și transmite în rândul populației era mai mare decât în România „independentă”. Ce-are a face una cu alta? Are. „Independența” a fost o piesă jucată pentru uzul diplomației externe, în timp ce șurubul intern se strângea tot mai mult. Despre ce modele vorbim aici? Cum s-a

manifestat un atare model în traseul intelectual și moral al celor care azi vorbesc cu dezinvoltură și detașare despre comunism și rezistență, în timp ce în România stăpâna(u) „cenzura-autocenzura-paraliteratura”?

Havel nu a fost deloc „singur împotriva diviziilor de tancuri, a miilor de agenți, a unei uriașe mașinării de progandă”, de aceea a fost posibilă „Revoluția de catifea”, de aceea astăzi Cehia este pe alt nivel mental, economic și moral decât România, iar cehii au bunul simț și conștiința civică și istorică de a-l sărbători cum se cuvine (pe 5 octombrie, când Havel a împlinit 75 de ani, am fost invitată de Ambasada Cehiei la evenimentele organizate pentru sărbătorirea lui Havel. Și au fost multe pentru o singură zi!) și de a-i deplânge dispariția cum se cuvine.

În aceste zile de tristețe, un punct de vedere la care subscriu este exprimat de Laszlo Alexandru: „N-am reținut vreun pasaj, în gândirea sa, unde Václav Havel să fi elogiat «rezistența prin cultură» ca metodă de combatere a comunismului. Poate și din acest motiv, alternanța politică din țara lui a fost pașnică și completă, pe când în țara noastră – unde o pletoră de filosofi ai cotidianului ne-au împuiat mințile cu farmecul inefabil al turnului de fildeș – revoluția a fost violentă și însângerată, pentru a propulsa în fotolii garnitura a doua de comuniști.” (<http://revistatribuna.ro/blog/?p=1041>)

Nu ne regăsim mereu pe aceeași „baricadă”, dar este normal, într-o oarecare măsură. Poate pentru că suntem născuți amândoi în același deceniu. Aș putea enumera încă o duzină (cel puțin) de oameni de condei născuți în deceniul 1960-1970 care sunt pe aceeași lungime de undă măcar pe această idee exprimată de Laszlo Alexandru. Nu mă îndoiesc, și pe noi ne vor judeca tinerii care vin din urmă. Și care sunt atât de descumpăniți, de uimiți și de nesiguri în legătură cu tot ce se întâmplă de 22 de ani înapoi. Cum să își asume o identitate pe care nu o pot înțelege?

Unde mă despart de mulți dintre membrii generației mele (generație strict biologică)? În ceea ce Laszlo Alexandru exprimă în fraza imediat următoare:

„El [Havel] nu s-a pupat pe gură cu dr. Gustav Husák, așa cum Adam Michnik s-a grăbit să-l umple de salivă purificatoare pe fostul său călău, generalul Jaruzelski. El nu i-a spălat de păcate în public pe foștii colaboratori ai serviciilor secrete comuniste, așa cum Gabriel Andreescu a dat buzna să-i inocenteze pe Adrian Marino și Nicolae Breban. El n-a devenit antisemit ca Paul Goma.” Nu doar pentru că se obstinează să-l califice pe Goma drept ce nu este, dar și pentru că reperele nu sunt funcționale aici: Michnik și Andreescu nu pot fi comparați cu Goma. Tot astfel cum cei trei numiți de Laszlo Al. în fraza finală a textului său nu pot fi puși pur și simplu pe același nivel, fără nuanțări obligatorii: „Memoria triumviratului glorios – alcătuit din Papa Ioan Paul al II-lea, Alexandr Soljenițin și Václav Havel – îmi luminează potecile încurcate în momentele de deznădejde.” Însă polonezii, cehii și rușii, ca popoare, au o conștiință mai puțin vinovată, chiar smerită, spre deosebire de români care nu au fost în stare 22 de ani să-și asume singura figură reprezentativă a luptei pentru respectarea drepturilor omului în România. Adică acea personalitate – singura – care poate fi comparată cu un Havel sau un Soljenițin. Este o bilă neagră pentru poporul român – față de celelalte popoare, și nu pentru Paul Goma. Asta e diferența.

Cu cât vorbim mai admirativ despre alții, detașându-se de istoria noastră recentă, ca de o poveste care li s-a întâmplat altora, fără să ne atingă, cu atât ne depărtăm de înțelegerea situației în care ne aflăm. Știu că deranjează această remarcă: intelectualii români (nu am ce face, folosesc o expresie generalizatoare) fug de asumarea trecutului individual și național, însă nu ne putem aduce cu picioarele pe pământ în prezent, scrutându-ne prin istoriile altora.

*

Daniela Iederan **ARGUMENT**

Despre Paul Goma – dizidentul s-a scris și s-a opinat destul, mai ales prin polemicile inflamante stârnite de la fel de inflamantele „Scrisori întredeschise” și de „Jurnalul” în trei volume.

În esență, scriitorul pare să se fi bucurat de o popularitate nedorită, erijându-

se în ipostaza de acuzator, un Don Quijote coleric luat în derâdere, în ultimă instanță, de publiciști, de critica literară în marea ei majoritate și de confrăți în ale literelor. Este vorba de un destin asumat, atâta vreme cât omul Goma, dizidentul Goma „se sfâșie în pustie”, ca să-l parafrazam pe Lucian Blaga, supunându-se doar Memoriei incriminatoare care nu poate să uite și să ierte nimic.

Lumea literară a reținut, mai ales, apetența sa pentru negare vehementă, până dincolo de limitele suportabilului și sfidarea bunului-simț, concretizate în limbajul dur al pamfletului cu ecouri argheziene, devenind astfel „ cel mai antipatizat scriitor român de la Macedonski încoace.”

Traseul său ontologic este, în ultimă instanță, unul tragic: respingerea omului Goma generează și respingerea operei, acuzele aduse de el se lovesc de acuzele acuzaților, ajungându-se până la contestarea deopotrivă a ipostazei sale de dizident și a scrierilor sale; Bianca Balotă, de exemplu, îl numește „ un Soljenițin de substituție”, autor al unor „ volume de o calitate submediocră”.

A fi imparțial într-un demers analitic al operei lui Paul Goma este un act dificil, fiind greu de disociat între biografie și ficțiune, din moment ce scrierile sale prind viață prin fructificarea memoriei, ca fapt reparator. Autorul își scrie Cartea vieții, cu nenumărate reveniri și digresiuni, asemeni unei simfonii dezlănțuite pe tema centrală a neuitării.

Intre el și ceilalți se află permanent Zidul carceral implicând imposibilitate de comunicare, suferință generată de exil datorită timpului istoric nefast, conștientizare a propriei condiții autoimpuse. „Călătoria la capătul nopții” a lui Céline se transformă, păstrând aceeași savoare crudă a scrierii, într-o călătorie la capătul Memoriei, în încercarea de rezolvare a crizei de sine, de recuperare integrală a unui destin asumat.

Miron Radu Paraschivescu îl numea în 1967, cu ocazia lecturării unui fragment din romanul „Ostinato”, „un Soljenițin român”, ca posibil formator și susținător de opinie vehementă. Numai că luarea de poziție radicală, revolta nesusținută de ceilalți este ca „râuul ăsta al nostru, lin, nu-l țin potecile să ajungă la nicio mare (...) un râu care nu se varsă nicăieri”, concluziona amar însuși Soljenițin.

Omul Goma este orgolios, incisiv și vindicativ, considerând că deține adevărul, predicând împotriva dezamăgirii și a blestemului neputințelor semenilor de pe poziția de maxima morală: „ doar el nu se face vinovat de consimțământul tacit și de complicitate tacită.”

Scriitorul Goma, în schimb, se detașează printr-o rară putere de exprimare afectivă directă, purtătoare de încărcătură simbolică. „Singur împotriva tuturor”, după cum se autodefineste (deoarece prea puțini și-au asumat acea conștiință a culpabilității de care pomenea Jung), scriitorul își construiește propria casă-ficțiune, înălțându-i cu obstinație zidurile, după planurile Memoriei-personaj, sfidând, astfel, clișeele impuse de perceperea voit-subiectivă și unilaterală. Omul Goma este incomod, dar scriitorul este neîndreptățit de viziunea impusă asupra propriului exil și, implicit, asupra operei.

Criticul Nicolae Manolescu reține doar aspectul de mixaj între maniera subiectivă a evocării și exactitatea informației cu un pronunțat caracter documentar. Alex Ștefănescu se oprește asupra subiectivității pregnante în selectarea amintirilor, în funcție de imaginea pe care o compun ele autorului.

La o primă vedere, s-ar părea că scriitorul suferă de „ adolescentismul scrierii”; revelația apare odată cu pătrunderea în substraturile scrierilor: călătoria în intimitatea casei-ficțiune, descoperirea treptată a eșafodajului interior ilustrează resorturile creației prin simboluri amintind de Faulkner (pe care l-a și tradus) prin imagism, de Marquez prin elementele de realism mitic, de Creangă și de Salinger prin creionarea nostalgiei copilăriei și a înstrăinării adolescenței, de Céline și de Anna Gavalda prin exprimarea frustă și realistă a experiențelor.

Virgil Podoabă evidențiază prezența nivelelor onto poetice din câteva romane, precum și existența celor doi centri generatori „unul coșmaresc și infernal (...) și altul paradisiac și visător.” Criticul Ion Simuț semnalează evoluția de la „obsesia stilului” din primele romane la modul direct al scrierii vii din romanele carcerale.

Dincolo de încercările de recuperare a imaginii scriitorului (mai ales prin romanul „Din calidor” văzut ca punct central de reper al operei) datorită demersurilor critice apărute în revistele „Vatra”, „Apostrof” și „Familia”, demersuri semnate de Ion Simuț, Florin Ardelean, Al.Laszlo, Iulian Bodea, Al.Cistelean, Virgil Podoabă, Liviu Malița, se constată prezența unei indiferențe voite, etichetarea operei sale suferind, în mare parte, de anatema aruncată asupra omului, ca efect de bumerang al lansării propriului rechizitoriu împotriva lumii.

Astfel am considerat util să conturăm un demers critic ce s-ar dori echidistant față de polemicile vehemente, prin analizarea și scrutarea resorturilor interioare ale constituirii eșafodajului ficțiunii, însoțind Memoria-personaj în constituirea operei. Romanele lui Paul Goma oferă resurse înnoitoare de viziune artistică uimitoare, în virtutea opiniei lui Umberto Eco despre apertura devenită caracteristică a oricărui tip de operă, deschizându-se unor multiple posibilități de interpretare.

Această trăsătură complexă duce la polifonie și multivalență, deoarece, pătrunzând în intimitatea textului, se pot identifica neașteptate configurații simbolice.

Adoptând metoda arhetipală (Northorpe Frye), hermeneutica radicalizată (Paul Ricoeur) accentuând sensurile figurative ce descoperă spații semantice și simboluri inedite, critica fenomenologică a conștiinței (Georges Poulet) precum și viziunea heideggeriană asupra timpului (Walter Biemel), încercăm să demonstrăm prezența unei configurații simbolice a unui destin geometrizat, dat și asumat, care este transpus într-o ficțiune vie, cu ajutorul funcției ordonatoare a memoriei.

Romanele lui Paul Goma se pretează, ca deschidere de interpretare, la psihocritică, aplicată figurativ și imaginativ, pornind de la premisa că destinul scriitorului scriind și scriindu-se în același timp, iubind romanul (care îi oferă, după propria mărturisire, posibilitatea relatării vii, a povestirii/reconstituirii directe, imediate) este marcat de o geometrizare elocventă, descifrabilă printr-un inventar de simboluri.

Astfel, în capitolul „Biografia unui destin tulburat” ne-am propus trecerea în revistă a principalelor repere existențiale ale autorului, care i-au marcat în mod definitiv calea. Capitolul al doilea este rezervat, pornind de la premisa identificării rolului configurațiilor simbolice, calidorului-centrul lumii peste care se suprapun experiențele copilăriei până la semnele invaziei timpului istoric. Spațiu calidorului este schițat prin repere mitice în care existența pură este reconstituită nostalgic.

Capitolul al treilea urmărește avatarurile adolescenței în veșnic refugiu, de-a lungul unei raze tangențiale aflate în sens unic spre marginile cercului-destin, în romanele „Arta refugii”, „Astra” și „Sabina”. Capitolul al patrulea, intitulat „Cercul Infernului”, marchează analiza polului opus al universului ficțional: infernul carceral, evidențiind alunecarea în condiția subumană a individului. Ființa suferă socul claustrării, este supusă dezintegrării treptate în malaxorul Istoriei necruțătoare.

Experiența artistică a ficțiunii, romanul-experiment este evidențiat în capitolul al cincilea, dedicat, simbolic, căutării stabilității (iluzorii) a personalității creatoare înscrise într-un pătrat-refugiu în cercul existențial; în acest laborator subteran apar romanele „Ostinato”, „Ușa noastră cea de toate zilele”, „In cerc”, „Gardă inversă”. Memoria lucrează la palierul intimist al casei-ficțiune (romanele „Bonifacia”, „Justa”, „Roman intim”).

Urmând liniile configurației simbolice, în capitolul al șaselea punctul exterior cercului oglindește tribulațiile ființei desprinse definitiv de cercul devenit infernal, tribulații fructificate în romanele „Culorile curcubeului” și „Soldatul Câinelui”: Memoria-personaj reconstituie avatarurile unui nou început, marcat de tensiunea ruperii de cerc. Stabilirea definitivă prin re-refugiu a exilatului (capitolul al șaptelea) oferă oportunitatea construirii unui cerc propriu în care ficțiunea poartă amprenta metaforică a oboselii ființei, până la o posibilă ruptură de ea (romanele „Altina-gradina scufundată”, „Adameva”); confesiunea atinge culmi dramatice, simbolurile abundă într-un imagism aparte, cu ecouri faulkneriene, prin impresia de sfâșiere lăuntrică, urmată de prezența unui gol resimțit.

Demersul analitic se finalizează prin concluzia (deschisă) a ideii destinului

asumat și al căutării de negăsire ca emblemă a scriitorului exilat definitiv, într-un alt cerc, străin de această dată.

De-a lungul studiului de față urmărim prezența arhetipală a simbolurilor (punct, calidor, cerc, mamă, pădure, mască, gară, carte, vânătoare, ușă etc.) care intră în componența unor metafore configurale interne, fapt ce oferă posibilitatea percepției resorturilor interioare ale scriitorului transpuse figurativ, scriitor însoțit permanent de umbra Memoriei-personaj.

Am recurs deopotrivă la teoria și la critica literară menționată, în încercarea de a identifica fațetele simbolice ale creației unui scriitor marginalizat, lăsând la o parte receptarea publică a persoanei acestuia, din considerentul demonstrării faptului că se poate trece dincolo de prejudecăți.

NOTE

Timpul-suveică și memoria zidului (spirala inversă)

Metafora revoltei în „Soldatul câinelui”

“Ați vrut să mă îngropați în cripta săpată într-o carte.”

(Soldatul câinelui, p.45)

Criticul Ion Simuț afirma: “Nu încapе îndoială că Paul Goma este, în sensul cel mai profund și detestabil al temperamentului său, un macedonskian. Ceea ce a “reusit” Macedonski cu o epigramă, Paul Goma a realizat cu un jurnal în trei volume. Ca un arc voltaic peste timp, Poetul Absolut de la începutul secolului comunică/rezonează cu Dizidentul Absolut de la sfârșitul lui.”¹

Credința într-o unicitate a moralei absolute este, în esență, o mască. O mască a unui scriitor dezrădăcinat care se caută pe sine. “Boala de moarte” a lui Kierkegaard îl macină, începând cu experiența Fiului Divin care, în Calidor, într-un moment semnificativ, se ascunde într-o groapă proaspăt săpată, într-un joc incert al vieții și al morții.

Din păcate, opera romanescă a lui Paul Goma este umbrată de “Jurnalul” său, care îi creează antipatii, condamnări, reproșuri. După anii ‘90, scriitorul se va închide în propriul cerc, un alt cerc schițat, paradoxal, în exil. Paul Goma trăiește indiferent, “nepăsător și neprevăzător de felul lui”², “departe de lumea dezlănțuită”, undeva, în mijlocul unui spațiu autoimpus.

Se pune întrebarea: de ce? Este greu să judeci obiectiv, “să-ți păstrezi cumpătul”³ în momentul în care intervine atitudinea generală de respingere, un întreg cor de contestări a celui ce însuși contestă totul și pe toți. Cu toate acestea, dincolo de motivație, se profilează încrâncenarea celui care își etalează blestemul dezrădăcinării; odată ce legăturile Ființei au fost rupte, “Cuvânt despre rostirea românească” a lui C. Noica se transformă în “Cuvânt despre amuțirea românească”.

În esență, despre Paul Goma se poate spune că își scrie Cartea Vieții, cu nenumărate reveniri și distorsiuni, interogări și reluări obsedante, asemeni unei simfonii dezlănțuite pe o temă centrală, ca matrice a memoriei.

El este prizonierul propriei condiții de exilat, exilatul care parcurge dureros și dramatic drumul extenuant al refugiului. Între Paul Goma și Ceilalți se află mereu Zidul, acel zid sartrian marcând absurditatea condiției umane în lumea modernă implicând lupta pentru supraviețuire și pentru păstrarea demnității.

Refugiul – Exil – Eu. Goma se scrie și se trăiește pe sine într-o continuă metaforă a revoltei, împotriva a toate și a tuturor; de fapt, “bunul sălbatic” al lui J.J.Rousseau nu-și poate găsi locul într-o lume supusă “zidurilor”, văzute sau nevăzute.

El este un “soldat al câinelui”: “câinele soldatului” (cu trimitere la poezia lui Grigore Alexandrescu) este fidel și loial până la moarte; scriitorul nu este fidel și loial decât lui însuși, pentru că Orfanul care își pierde tatăl și statutul de Fiu Divin⁴ devine Refugiat, apoi Exilat de semeni, pierzând încrederea. Nu se pune problema credinței în divinitate, ci a preluării propriului destin, a eternei rătăcirii într-un labirint al căutării de sine, după despărțirea voită și conștientizată.

“Soldatul câinelui” se află sub semnul a trei lait-motive: “e bine”, “adâncă

e fântâna trecutului”, copilul Filip. Trei lait-motive care concentrează sinuoasa luptă interioară a vocii auctoriale exprimând simbolic radiografia disperării dureroase de a fi.

Emil Cioran afirma la un moment dat: “Întreaga mea viață a stat sub semnul morții. Și nu am scăpat niciodată de acest gând.”⁵ Expresia explozivă, uneori violentă și sardonică, parafrazându-l pe Cioran, evidențiază tocmai această frământare lăuntrică.

Copilul izgonit din Calidor este, în esență, izgonit din Paradis, reflectându-se în ipostaza maturului aruncat în Infern. “Soldatul câinelui” dezvăluie ipostaza absurdă a “hăituitului”; expresia “e bine...”⁶ din prima pagină dă impresia de normalitate raportată la gesturile cotidiene, o încercare de menținere a echilibrului interior în “tranșeele” unei existențe permanent urmărite de “adrenalina pericolului”. Confesiunea abruptă, marcată de elipticele “Știam. Știa. Știusem.”⁷ este rezultatul unei răsturnări a ordinii logice: deznodământul devine punctul derulării inverse a firului narativ, într-o reluare inedită: vocea auctorială devine abruptă, oglindind o puternică ruptură interioară, un dezechilibru ce generează un stil aparte. În “Noile maladii ale sufletului”, Julia Kristeva punea problema scrierii (ca elaborare a unui stil) înrudită cu “lupta subiectului cu schizofrenia sau cu depresia”⁸. Adică scrierea unui roman este “opera unui subiect – adolescent perpetuu”⁹, trăind o permanentă stare de nedesăvârșire, oscilând între agonie și extaz.

La Paul Goma, “adolescentismul” scrierii se traduce prin tonalitatea de răzvrătire amară, de afirmare a unui crez și de negare a lui. “Soldatul” Goma este al “câinelui” – Destin: el nu este supus, ci supune; între eu și idealul eului se dezvoltă o întregă epopee a spiritului refractar.

Memoria zidului este punctată de intervenția abruptă a unui flash-back agresiv: bomba din carte – un punct negru încastrat într-o suprafață dreptunghiulară, carcerală devine “gaura neagră” de absorbție a tuturor emoțiilor și trăirilor, anulând și putința de a acționa. Devine “patria întunericului, adevărului și uitării”¹⁰ de care vorbea Gabriel Garcia Marquez în “Toamna patriarhului”. De aici neîncrederea, nerăbdarea, impetuozitatea.

Cartea lui Thomas Mann “Iosif și frații săi” este o piatră de încercare a eului în lupta cu eul ideal: “adâncă e fântâna trecutului” – metafora declanșază practic un nou nivel de interogări interioare, la început privityte cu suspiciune.

“Scriitorul mare este mare pentru că e adevărat”¹¹, afirmă răsplat Goma, insistând asupra identității operă-destin-existență. “Scriitorul și cartea? Scriitorul sau cartea?”¹², continuă el reflexiv. Actul de creație capătă automat caracter intim, iar publicarea operei devine înstrăinare, prin intervenția altor factori externi.

Tocmai pentru a menține legătura de sânge cu propria zămislire, pentru a re-evalua și a re-cunoaște ființa proprie aparținând Ființei Mari, scriitorul creează în limba maternă căutându-și matricea.

Distorsiunile temporale acutizează drama: starea de panică și tensiune este completată cu faptele rememorate în străfulgerări: timpul – suveică se desfășoară rapid, decompunându-se în momentele de maximă agitație interioară. Dacă “occidentalii și-au destupat urechile, și-au descleiat ochii”¹³, este în van; acest moment Soljenițin se încheie cu concluzia tristă că “omul nou este un mut”¹⁴.

Zidurile concrete din țară au fost eludate, cu atât mai mult este șocantă construirea unei închisori proprii în exil. “Fântâna trecutului” diferă de “Fântâna viitorului” – uitarea. Milan Kundera afirma: “pesemne că voiam să uit pentru o vreme, condiția mea de emigrant. Mi-era însă cu neputință: hipersensibil cum eram la destinul țărilor mici, totul mi-a amintit acolo de Boemia mea”¹⁵. Pe de altă parte, Emil Cioran constată că “...disprețuiți sau ignorați de întreaga lume, voiam să facem să vorbească despre noi...Am alcătuit o generație în fond tragică”¹⁶. Motivația, însă, diferă. Cioran vorbește în numele unui crez politic din tinerețe, mergând până la extreme, Kundera alege calea exilului “de catifea”. Metafora revoltei apare și la Kafka; funcționarul Risach rupându-se de universul funcționării devine utopie: în societatea modernă birocrăția creează, la rândul ei o anchilozare a existenței, o rutinizare impunând conduita uniformizării, o iluzie a lumii opțiunilor posibile. Eroul

din “Bravul soldat Sveijk” al lui Hasek este indiferent față de război, se desolidarizează de semenii ca atitudine, sesizând absurditatea războiului.

Goma este, în schimb, “soldatul” care nu poate rămâne indistent la cenzura exprimării, la îngrădirea dreptului de opinie, la anularea demnității individului. Se va desprinde din destinul colectiv: un afluent nu mai urmează legea fluviului, ci își schimbă cursul: “matca” soresciană dă naștere unui fir sălbatic ce se autodezrădăcește, datorită “zăgazurilor”.

“Eu eram nimic, nimeni; nu aveam statut”¹⁷, afirmă Goma, punând problema îndepărtării de pulsul real al cotidianului românesc; în schimb rămân întrebările fără răspuns.

Lait-motivul fântâniei devine, în viziunea autorului “o salbă de peșteri”¹⁸ dispusa într-o hartă interioară confuză. Timpul-suveică într-o continuă consumare se reduce la un singur punct: nașterea, matricea, dincolo de care nu mai există nimic: ruptura de Ființă. Dasein-ul lui Heidegger este alterat. Această ruptură provoacă “o castrare”¹⁹, datorită unei tăceri impuse ca blestem al neputinței de a acționa, tăcere degenerând în uitare impusă, într-o amnezie dorită.

Rememorarea trierii celor “ce rămân sau pleacă” se centrează în jurul afirmației “și mai ales, să ținem legătura!”, ca năzuință ascunsă a unei solidarități a dezrădăcinaților. În esență, ea se dovedește inutilă, câtă vreme moartea, dispariția sau pur și simplu rătăcirea în Siberia existenței o face imposibilă. Revenirea în planul prezentului apropiat se face sau brusc sau treptat: “fasciculul” de lumină vie a rememorării descoperă alt eveniment încrustat în timpul-monadă; peste ani “funda albastră”, asemeni mănușii de dantelă proustiene, evocă dureros faptul copilăriei: rămânerea sau plecarea relaționate la ceva concret, palpabil (“trăiască Guttenberg!”²⁰ - arestarea tatălui).

Imaginea copilului din fundul gropii pregătite pentru tatăl luat prizonier este tulburătoare: “adânc e cerul cu stele și cu frațiori”²¹; este o metaforă a căutării refugiului, o anticipare a destinului de cavaler rătăcitor tânjind după o puritate pierdută definitiv.

Afirmația lui Filip “tu nu lucrezi, tu strici lumea”²² într-un moment de revoltă copilărească relevă, în esență, ipostaza Revoltei: “stricarea lumii” înseamnă cutremurul, fisura unei lumi închise, a “cercului” ce devine imperfect subminat din interior.

Așteptarea este mai cumplită decât frica; așteptarea, amprentă a absurdului condiției umane, nu mai este fără scop: este oglinda “bolii de moarte”, a panicii mascate, a fricii de pericol nevăzut pe care îl simte mereu hăituitul, potențiala pradă.

În “Toamna patriarhului”, Dictatorul așteaptă, trăind în timpul-suveică, finalul, confruntarea; personajul-narator așteaptă nu confruntarea, ci o alternativă la fel de întunecată ca și cutia dreptunghiulară a bombei.

“Când nu poți să rezolvi dilema muri-vor?/ muri-vom?, te mulțumești cu reînțemeierea unei cetăți albe pe fond verde, oglindindu-se în negru”²³. Histria este o recompunere a unei utopii, ținutul ideal, singura pată de culoare într-o lume osificată, o formulă de evadare din fața unui destin - Sfinx necruțător. Se va vedea că, în esență, purtând memoria zidului încastrat în propria ființă, autorul va pierde, asemeni personajului sartrian din nuvela “Zidul”, și nostalgia ținutului ideal în exil (“acum însă puteam să mă uit în sus cât pofteam, cerul nu-mi mai evoca nimic. Era mai bine așa”²⁴, afirmă personajul lui Sartre).

Evoluția propriului exil este creionată astfel: “rămânerea pe loc în Basarabia, în 1940 – dar înstrăinarea acasă; al doilea: refugiul din ’44 chiar dacă nu părăseam țara, nu tot printre străini eram? al treilea ar fi cel din ’70: excluderea din literatură și din... prietenii literare. Pe acesta din urmă, pe adevăratul exil din ’77 nu-l pun la socoteală, nu e adevărat; plecând, mi-am luat cu mine patria: limba.”²⁵

Cercul se reduce la o tangentă la cerc, punctul exterior cercului urmat de cercul circumscris unui dreptunghi; atitudinea de clandestinitate, de precauție exagerată duce cu gândul la afirmația lui Cioran: “Să ne fi născut din oboseala romanilor și lacrimile dacilor?”²⁶, mărturisind practic revolta împotriva unei inerții inexplicabile.

Metafora dreptunghiului devenit cerc relevă obstinția propriului destin, acela al “scriitorului obsedat de întunericul regimului concentraționar.”²⁷ Spirala nesfârșită a dansului nebunesc al figurilor geometrice evidențiază tensiunea generată de panică a hăituitului: absurditatea aceluși “mereu – continuare, mereu – iarăși”²⁸ schițează o atmosferă suprarealistă.

Este interesantă asocierea vârtejului acesta de gânduri cu elementele primare: Focul – Aerul – Pământul – Apa, rezultând o tulburătoare și stranie alegorie a destinului. Existența în parametrii memoriei zidului se derulează în “acel dincolo de unde începe libertatea: Franța, cu toate ale ei, este acest dincoace, care se mai cheamă: acasă”.²⁹

Acel “dincolo” este cu atât mai dureros cu cât vine în prelungirea “părăsirii – unui – acasă – de- netrăit”³⁰, a cercului care devine dreptunghi, a Focului ce se stinge în Pământ traversând Aerul, departe de Apă: Fiul Divin, rătăcitor, nu se va mai întoarce niciodată în “oaza idilică și patriarhală”³¹, pentru că aceasta nu mai există, sufocată de cercul carceral.

Metafora “cheii” devine obsesie: cheia este, în esență, obiectul ritualic ce conferă sentimentul siguranței depline, al protecției, al izolării sugerat de acel “acasă”; gesturile precipitate traduc, de fapt, panica hăituitului: “aceste trepte negre până la nivelul apartamentului. Nimic (mai exact: nimeni)...”³²

Aceeași “cheie” este îngropată adânc în spiritul poveștii ritualice care oferă, involuntar, copilului Filip, protecția unui univers ideal, utopic; “Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte” este ales ca emblemă a tragismului condiției umane, în mod instinctiv: uitarea este cea care marchează profund sufletul copilului, uitarea care șterge simbolic toate dihotomiile.

Matura voce auctorială se regăsește nostalgic în ipostaza fiului (Filip), care, asemeni celui “din calidor”, descoperă lumea, interpretându-i semnele. “Relația dintre timpul naratorului și cel al povestirii depinde în întregime de istoria care se narează, folosind respectiva perspectivă temporală”³³, afirma Mario Vargas Llosa. Astfel rotirea “în suveică” a clipelor se derulează mai lent sau mai rapid, în funcție de ilustrarea timpului-crater. Acei “timpuri vii”³⁴ reflectă intensă esențializare a trăirilor, care se aplică trecutului.

Prezentul se desfășoară cu rapiditate datorită aglomerării de fapte, senzații empirice, evidențiind o autosuficiență a relatării. Dialogurile cu personajele Corsicanul și Moțu scot la lumină jocurile de culise ale unui sistem obstrucționist, dominator, potențând involuntar nostalgia după “calidor”: primul se erijază într-un mesager sfântos “al apărării”, însă cel de-al doilea se dovedește a fi “vulpea-vânător” ca atitudine, desprins parcă din Bestiarii: explică, se explică, prezintă adevăruri trunchiate, concluzionează, privește detașat. Cele două personaje au menirea de a întări credința personajului-narator că un liman eliberator nu există, în sensul regăsirii de sine.

Paul Goma este “soldatul” care traversează luptând Infernul și rămâne ancorat într-un Purgatoriu în care nu mai are nimic de spus referitor la “luptă”. “Căderea” din Paradisul calidorului reprezintă destinul asumat al unui om singur măcinat de vina tuturor “câinilor” care nu pot “lătra”: el este “indicatorul propriei noastre vinovății”³⁵. sau, cum afirma Emil Cioran: “Eu am devenit imun la orice (...) Nu înțeleg să fiu instrumentul nimănui”³⁶.

Note:

Simuț, Ion, Arena actualității, Editura Polirom, București, 2000, p.94

Simuț, Ion, op. cit, p.91

Simuț, Ion, op. cit, p.93

Pop, Ion, coord., Dicționar analitic de opere literare românești, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2007, p.235

Cioran, Emil, Pe culmile disperării, Editura Humanitas, București, 1990, p.28

Goma, Paul, Soldatul câinelui, Editura Humanitas, București, 1991, p. 1

Goma, Paul, op. cit, p.7

Kristeva, Julia, Nouă maladii ale sufletului, Editura Trei, Iași, 2005, p.149

Kristeva, Julia, op. cit, p.149

- Marquez, Garcia, Gabriel, Toamna patriarhului, Editura Mast, Chişinău, 1995, p.270
 Goma, Paul, op.cit, p.27
 Goma, Paul, op.cit, p.30
 Goma, Paul, op.cit, p.43
 Goma, Paul, op.cit, p.44
 Kundera, Milan, Cortina eseu în şapte părţi, Editura Humanitas, Bucureşti, 2008, p.163
 Petreu, Marta, Un trecut deocheat sau Schimbarea la faţă a României, Editura Institutului Cultural Român, Cluj-Napoca, 1999, p.397
 Goma, Paul, op. cit, p.50
 Goma, Paul, op. cit, p.66
 Goma, Paul, op. cit, p.67
 Goma, Paul, op. cit, p.86
 Goma, Paul, op. cit, p.85
 Goma, Paul, op. cit, p.92
 Goma, Paul, op. cit, p.105
 Sartre, Jean-Paul, Zidul, Editura Rao, Bucureşti, 2005, p.16
 Goma, Paul, op. cit, p.109
 Cioran, Emil, Schimbarea la faţă a României, Editura Humanitas, Bucureşti, 2006, p.91
 Manolescu, Nicolae, Istoria critică a literaturii române, Editura Paralela 45, Piteşti, 2008, p.1438
 Goma, Paul, op. cit, p.120
 Goma, Paul, op. cit, p.138
 Goma, Paul, op. cit, p.138
 Manolescu, Nicolae, op. cit, p.1438
 Goma, Paul, op. cit, p.141
 Llosa, Vargas, Mario, Scrisori către un tânăr romancier, Editura Humanitas, Bucureşti, 1997, p.76
 Llosa, Vargas, Mario, op.cit, p.77
 Podoabă, Virgil, Metamorfozele punctului, Editura Paralela 45, Piteşti, 2004, p.242
 Mihăilescu, C., Dan, Despre Cioran şi fascinaţia nebuniei, Editura Humanitas, Bucureşti, 2010, p.73

BIBLIOGRAFIE

- Cioran, Emil, Pe culmile disperării, Editura Humanitas, Bucureşti, 1990
 Cioran, Emil, Schimbarea la faţă a României, Editura Humanitas, Bucureşti, 2006
 Goma, Paul, Soldatul câinelui, Editura Humanitas, Bucureşti, 1991
 Kristeva, Julia, Nouă maladii ale sufletului, Editura Trei, Iaşi, 2005
 Kundera, Milan, Cortina eseu în şapte părţi, Editura Humanitas, Bucureşti, 2008
 Llosa, Vargas, Mario, Scrisori către un tânăr romancier, Editura Humanitas, Bucureşti, 1997
 Manolescu, Nicolae, Istoria critică a literaturii române, Editura Paralela 45, Piteşti, 2008
 Marquez, Garcia, Gabriel, Toamna patriarhului, Editura Mast, Chişinău, 1995
 Mihăilescu, C., Dan, Despre Cioran şi fascinaţia nebuniei, Editura Humanitas, Bucureşti, 2010
 Petreu, Marta, Un trecut deocheat sau Schimbarea la faţă a României, Editura Institutului Cultural Român, Cluj-Napoca, 1999
 Podoabă, Virgil, Metamorfozele punctului, Editura Paralela 45, Piteşti, 2004
 Pop, Ion, coord., Dicţionar analitic de opere literare româneşti, Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca, 2007
 Sartre, Jean-Paul, Zidul, Editura Rao, Bucureşti, 2005
 Simuţ, Ion, Arena actualităţii, Editura Polirom, Bucureşti, 2000

*

Nu mai ştiu cum am făcut - probabil voi repeta unele
fragmente:

UNIVERSITATEA DIN ORADEA FACULTATEA DE LITERE ŞCOALA DOCTORALĂ
RAPORT DE CERCETARE ŞTIINŢIFICĂ I

Raza cercului. Spre tangentă Paul Goma

Coordonator:
Prof. univ. dr.
ION SIMUŢ

Doctorand:
Prof.
Daniela Anca Iederan

noiembrie 2011

Cap. III Raza cercului. Spre tangentă
„Arta refugii” în fața Istoriei

Refuga - un termen configurat de autor, desemnează, în viziunea copilului, o fugă cu fața la invadatori, retragere demnă. Refuga - însoțită de leitmotivul „ne mutăm” - simbolizând condiția refugiatului, a dezrădăcinatului obligat - punctează ideea de supraviețuire care devine o artă în cel de-al doilea roman autobiografic. Astfel arta refugii echivalează cu arta supraviețuirii sub efectul dezastruos al acțiunii timpului istoric.

Casa - ficțiune se configurează treptat, pornind din centrul cercului, în virtutea desfășurării Memoriei.

Starea de grație absolută, acel „nunc stans”, punctul imobil al eternității pe care îl înconjoară, raportându-i-se, punctele fluente ale timpului, după cum punctele unei circumferințe se raportează la centru”¹ rămâne calidorul.

Putem vorbi de o rupere de centru, de o părăsire nevoită a matricei, de o disipare a ființei smulsă din rădăcini.

„Refuga” are loc poticnit: traiectoria este șovăielnică, având numeroase ezitări și abateri, până la un refugiu provizoriu, care ar putea deveni un nou centru de cerc.

Un cerc iluzoriu, un destin impus, forțat de istorie.

Gaston Bachelard oferă, în „Filozofia lui nu”, o soluție a problemei: pentru un punct O, desemnat ca centru al cercului, pot fi trasate mai mult „cercuri de diametru”, „tangente interioare la cercul dat de raza OC”².

Această demonstrație este valabilă în cazul unei ficțiuni biografice care nu implică un factor exterior, declanșator de rupere totală de matrice. În cazul lui Paul Goma, cercurile se trasează și dispar treptat, se estompează, nefiind construite voit. Sunt cercuri ce plutesc pe undele Memoriei, se constituie, ființează fulgurant, dar nu sunt ancorați în parametri edenici ai ființei. Ele formează, în schimb, raza.

Raza trasată este unică și implacabilă, neadmițând și alte traiectorii, eventual iluzii de traiectorii.

A

Calidor

A'

Paradoxal, refuga generează raza fertilă pentru constituirea concetrică a Casei - ficțiune, producând o adevărată izomerie a ființei: „compoziția chimică” a acesteia rămâne aceeași, identică prin situarea la nivel de simbol în eternul calidor, dar structura configurată va fi diferită, prin efectul acumulării și al metamorfozării tuturor experiențelor consumate departe de calidor. Scriitorul nu va avea parte de acea libertate de care pomenește Bachelard: în momentul plecării pentru el există, simbolic, un singur arc de cerc ce duce numai la periferie; spre centru, înapoi - niciodată.

El va înainta „în dinți de fierăstrău”³ pe o singură traiectorie identificată cu o rază unică, implacabilă ce-i definește destinul, încrustat într-o ecuație referențială:

Raza OA = $\frac{\text{calidor}}{\text{timp istoric}}$ multiplcat cu sine însuși > infinit mic
(dintele de fierăstrău)

r(raza)=calidor= mic (calidor - A)

Libertatea de opiune nu mai există; „infinitul mic pare ca infinit frânt, lăuntric rupt”⁴, care se constituie în fragmente temporale distincte, reținute de Memorie.

În eșafodajul Casei - ficțiune, dinții sunt mai numeroși sau mai puțin numeroși, în funcție de fragmentele de drum parcurs pe traiectorie.

În final, însă, toți alcătuiesc fierăstrăul Istoriei ce dezorganizează ființa într-o lume „care seamănă cu un cazan închis ermetic”⁵.

„Din calidor” se încheie cu descrierea unei senzații a Orfânelului refugiat: coșmar, mâna protectoare a mamei, nedumerire, confuzie.

„Arta refugii” continuă experiența, debutând imperativ: „Mutarea!”⁶ și cu constatarea personajului- narator:

„Ne mutăm” (op.cit., p.5). Acest prezent al verbului devine, în sine, un leitmotiv nu numai al romanului, ci și al întregii traiectorii existențiale, până la evadarea necesară din cerc. Chiar dacă mutarea reprezintă o schimbare de locație (din cancelaria școlii în gazdă, la moș Veniamin), personajul o percepe altfel: nu este o mutare propriu-zisă, în parametri normali, ci o gonire: este o refugă, în aceeași comunitate.

Domnișoara învățătoare Coban (refugiată și ea) este cea care remediază sensul acțiunii: „refugiu însemnează și tragere îndărăt, tragere cu spatele” (...) și mai artă e să refugi, ca noi,

basarabeni” (op.cit., p.6). În fața timpului istoric în acțiune, demnitatea se păstrează, cu orice preț: te refugiezi curajos, cu fața la invadator, nu laș, cu spatele. Înfruntarea istoriei cu demnitate îl determină pe copil să-și dorească destinul unui compozitor, creator de opere pentru refugiați.

Deocamdată, personajul se află încă ancorat total în „subiectivitatea - centru”⁷; el judecă noile realități și conjuncturi în funcție de „obiectivitatea - periferie”⁸ la care ajunge: moș Veniamin la care se mută „nu seamănă deloc cu moș Iacob al meu, de la Maria; cu toate că e îmbrăcat, tot, în alb” (op.cit., p.8).

Această constatare traduce, în esență, atitudinea inconștientă de respingere a noilor realități de către copilul refugiat, silit să ia act de infern, prin ruperea de edenul știut.

Comunitatea de basarabeni refugiați în Gusu analizează structura noii locații, surprinzând obiceiurile locale în comparație cu cele lăsate în urmă: modul de a vorbi,

6 Toate citatele fără indice sunt preluate din romanul *Arta refugii*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1992 bucătăria ardelenescă, sistemul de construcție al caselor, obiceiurile de Paște. Monografia începută de mama (căci ea este păstrătoarea memoriei edenului prin puterea logosului care făptuiește ficțiunea fiului, mai târziu) este continuată, involuntar, de fiu, prin transpunerea concretă, în scris a Memoriei, a noii realități văzute prin ochii copilului. Acesta asistă, ca martor, la discuțiile adulților despre mersul evenimentelor; interpretarea lor este similară celei „Din calidor”, configurarea prin desenul proiectat redând viziunea asupra istoriei percepute ca un joc de șah: „Nu dorm. Eu nu dorm - ei nu tac (...) Eu nu-s așa-i românul, nu cedez nicio palmă de damă. (...) Îi bat pe toți, însă îi fac, direct, mat. Nu iau niciunua dama. Regina. Fiindcă nu se face să iei regina aproapei tale.” (op.cit, p.53).

„Orice structură lineară reală sau realizată constituie structuri fine”⁹. Structura razei este alcătuită din amintirile mirosurilor, gusturilor, observațiilor noii realități, în încercarea copilului de a-și recompuce dimensiunile universului familiar. „E bine aici, în Ardeal. La Gusu. Cu Cristian, cu Reli, cu alți copii ... Nu-i chiar ca la Mana noastră, dar, merge. Uneori mă întreb dacă nu m-am micit, venind în refugiu, încoace. La Mana știam tot felul de chestii (...). De când am venit la Gusu, parcă le-am uitat. Parcă nu le-aș fi știut niciodată - de asta zic că m-am micit.” (op.cit., p.70).

Copilului îi e teamă să nu uite, simbolic, în sensul să nu piardă legăturile invizibile cu acel calidor care îi imprimase inițial întreaga devenire. Descrierea anticipativă își face simțită prezența, punctând amintirea copilului, în maniera întâlnită și în primul roman autobiografic: „Încolo, departe, departe, cerul nu pâlpâie, dar e roșcat; roșu parcă ar fi foc. Dar nu: nu se vede focul de pe pământ, numai pe cer” (op.cit, p.59).

Roșul zărit din calidor este roșul de la noul orizont, roșul războiului distrugător de energii, culoare a prigoanei impuse de invadatori. De aceea veghea este necesară; copilul veghează, înregistrează, judecă totul prin prisma sa:

„Într-o seară, eu mă prefac că am adormit, ca să ascult . Și aud.” (op.cit., p.71).

Narațiunea decurge fără înregistrarea unor evenimente majore, cu excepția întoarcerii tatălui și a mutării în casa lui moș Ilie, unde miroase a oaie, dar, „dacă n-ai miros, ca tata, nu știi ce-i viața, habar n-ai de moarte.” (op.cit., p.68).

Această afirmație implică metafora configurată internă a echilibrului fragil dintre viață și moarte, a nepăsării generate de călirea ființei în fața amenințării neantului.

Odată cu întoarcerea tatălui, copilul învață să supraviețuiască muncind: cositul este o modalitate de a-și asigura traiul în refugiu, ocazie cu care mama și tatăl se erijează și în observatori ai virtuților țăranilor în mijlocul cărora trăiesc, constatând asperitățile spațiului mioritic blagian, în mod realist și palpabil: „nu apucă omul să-și tragă răsuflarea, după urcuș că trebuie să coboare; și iar să urce, pe hulă în sus, cum zic ei” (op.cit, p.83); acest spațiu este oglindit în sobrietatea aparte a cântecului: „doinele lor au un fel de demnitate în tristețe ... o rețineră în jale.... Doinele lor nu bocesc, ca ale noastre” (op.cit., p.95).

Dar Istoria își face simțită prezența: femeile din sat se ascund odată cu apariția Armatei Roșii. Frica pentru soarta celor dragi determină familia să părăsească definitiv satul Gusu în căutarea unui nou adăpost, odată ce se anunță încheierea războiului „ca să ni se piardă urma” (op.cit., p.121) în comuna Buia. Iluzia unei posibile existențe liniștite se destramă rapid: zvonul venirii armatei „eliberatoare” stârnește din nou refuga, în miez de noapte, degringola-

da, agitația: „Arată: încotro-i încotrul?” (op.cit., p.112). Încotrul este în esență, niciunde, familia se întoarce mascând teama sub cântec intonat isteric, ca descărcare a trăirilor: „toți trei, cântând. Răcnim atât de tare, încât nu ne mai auzim (...) tare, fals și pe-pas.” (op.cit., p.113).

Absurdul existenței se manifestă tot mai pregnant. Istoria țese destine și le anulează pe altele, trecând indivizii în categoria fulgerațiilor, așa cum îi numește pe refugiați un localnic, cuvânt rostit cu teamă ca de blestem (dar implicând și dispreț și milă, în același timp, un derivat complex de sensuri). Noul dinte de fierăstrău trebuie parcurs: de fiecare dată este vorba despre o înaintare aparentă, conturând astfel asperitățile destinului de refugiat, suspectat de toată lumea, inclusiv de proprii semenii. Cornel Ungureanu¹⁰ evidențiază învățătura transmisă de tatăl pățit fiului, prin care acesta va trebui să accepte neîncrederea, tensiunea, disprețul și suspiciunea atât a semenilor, cât și a regimurilor politice.

Cu fiecare mutare începe o nouă epopee generată de dorința de stabilitate, de stabilizare, de înrădăcinare a ființei.

De fiecare dată, acțiunea în sine se dovedește deșartă: cu umbra invadatorilor în spate re-construcția unei vieți tihnite se anulează; sau tot ce se înalță nu este durabil, purtând, parcă blestemul ascențial al zidirii meșterului Manole. Haosul nu poate fi îmblânzit pe deplin, fapta nu se poate concretiza deplin, deoarece totul se clădește pe nisip: „A construi pe nisip e sintagma ce flutură ca un steag, deasupra edificiului epic.”¹¹

Recurența motivului „Pornim. Plecăm, ne mutăm” (op.cit., p.121) marchează vocația căutării Locului de stabilire și de recompunere a destinului în acest sens, reiterând prezentul perpetuu al ființei dezrădăcinate, supuse vâltorilor Istoriei, care nu va afla niciun tărâm al făgăduinței.

Vocația de întemeietori subzistă odată cu fiecare început chiar dacă traiectoria este unică datorită „cauzei direcției sale.”¹²

În Buia, totul este reluat în parametrii aceleiași arii: stabilirea la o nouă gazdă, acomodarea la o nouă școală, zvonul venirii unui nou val al armatei, fuga și adăpostul - prin bunăvoința directorului - la o stână, în munți, deoarece „vin altele (valuri), mereu, mereu, ca mările, ca oceanele.” (op.cit., p. 126). Timpul istoric macină tot mai repede rădăcinile, absurdul devine lege supremă, viața se află la cheremul lui, supraviețuirea se transformă într-o artă pe care nu o posedă oricine.

Imprecația tatălui exprimă această neputință a individului în fața sortii potrivnice, implacabile care secătuieste forța vitală: „O, Doamne, nu Ți se pare că exagerezi? Nu crezi că-Ți cam faci de cap? (...) Ne-a uitat, s-a dus la crâșmă bețivanul nenorocit! (...) Cine altul decât ... Dumnezeii lui de Dumnezeu.” (op.cit., p.133). Dar imprecația rămâne fără replică; de fapt, replica nici nu este așteptată, nu intervine nici căința, nici smerenia, ci din nou, acțiunea. Fuga.

Ilustrarea artei (cum o numește ironic și amar în același timp, scriitorul) fugii și a refugii, specifică dezrădăcinărilor smulși de vântul necruțător al istoriei, trebuie făcută periodic de către acești în-pluși neacceptați neînțeleși și respinși de chiar țara-mamă. De aceea, simbolic, adverbul afară le este definitoriu. Or, cu afară nu poți clădi nimic înăuntru, cu excepția Casei-ficțiune, „cu mâinile, cu cuvintele” (op.cit.,p.136).

Viețuirea familiei, în miez de iarnă, la stână, relevă condiția unor potențiali Robinsoni Crusoe, în ochii copilului: totul capătă proporțiile unei aventuri, a unui nou început, activitățile cotidiene de supraviețuire par a fi căpătat aureolă mitică, părinții devin eroi civilizatori în lupta pentru existență. Și, lucru esențial, știu să-i transmită copilului și speranță, (chiar dacă chinuită) și arta de a se bucura de ceea ce oferă, cu parcimonie, viața: cântecul de seară și episodul jocului în zăpadă creează una dintre rarele secvențe epice în care familia uită de propria ei condiție ingrată. Copilul înregistrează clipa, savurând-o și încastrând-o într-o monadă luminoasă a timpului său.

Episodul centrului de repatriere de la Sighișoara potențează ritmul confesiunii prin intensitatea dureroasă a rememorării nașterii simbolice, a două oară, a întregii familii: tatăl falsifică actele pentru a putea rămâne în țară. Copilul devine, astfel, un adevărat cronicar inocent al vremurilor, înregistrând amănuntele, trăind intens experiențele tensionate. Din acest punct de vedere, Goma nu se desparte ca adult de emoțiile resimțite atunci. El le expune, retrăindu-le impactul devastator de fiecare dată: „Nu povestesc bine. Sunt bun povestitor, dar pe asta n-o pot, bine. Când o să fiu mare, o să povestesc bine de tot ceea ce acum nu-mi iese. (...) o să pot chiar să pun pe hârtie” (op.cit., p.155).

Această naturalitate a stilului, amintește de confesiunile personajelor lui William Faulkner din „Zgomotul și furia”; aparent relatarea poate da impresia unei expuneri mecanice, repetitive, lipsite de virtuți literare. La o analiză mai atentă, însă, constatăm prezența metaforelor configurale interne care pigmentează aria muzicală a cuvintelor refugii. Astfel, întrebarea-joc „tu unde te-ai născut, cu adevărat?” (op.cit., p.155) evidențiază ideea pericolului eminent al deportării: jocul nevinovat își pierde inocența, răspunsul sincer este o capcană, minciuna este salvatoare într-o lume haotică și absurdă în care legile rațiunii nu mai funcționează. Tot ceea ce copilul știe despre bine și adevăr se transformă, grotescul situațiilor degenerează în tragic în absența minciunii - salvatoare; pentru a supraviețui învață să accepte să se nască „a doua oară, în alt loc, altă dată” (op.cit., p.154), fără calidor și fără rădăcini, pentru a putea prinde niște rădăcini firave în alt spațiu. Dar, niciodată la fel ca în centrul idilic al cercului propriu, pierdut. Această întrebare despre origine are darul de a anula bucuria jocului copilăresc, distrugându-l, într-o imitație a instrumentelor de opresiune: „și noi copiii ne jucam de-a Comisia” (op.cit., p.156), așa cum acei copii naufragați din romanul „Împăratul muștelor” al lui W Golding traduc concret violența societății adulților în parametrii organizatorici ai grupului lor. Ambele imitații duc la distrugere: denunțarea (urmând deportarea) în romanul lui Goma, moartea în romanul lui Golding.

Copilul reafirmă, ca personaj - martor, ipostaza de participant la jocul nefast al Istoriei: asistă la deportarea unor familii întregi, dar scapă prin inițiativa tatălui care devine imun la avalanșa de evenimente (guvernul comunist, reforma agrară, deportarea sașilor în Rusia, tratatul de pace), odată ce familiei i se oferă o locuință: casa unor sași deportați în comuna Buia. Astfel se înfiripă niște rădăcini firave, dar suspiciunea și neîncrederea celor din jur persistă. Tatăl realizează încă o dată absurdul situației tuturor exilaților, indiferent de motive și de etnie: „suntem în aceeași oală, dar oala-i goală pentru toți cei dinăuntru ...” (op.cit., p.175).

Viața pare a se așeza pe un anumit făgaș, familia încearcă să se acomodeze noii realități. Discuțiile dintre părinți referitoare la viitorul copilului amintesc de cele din „Amintiri din copilărie”, referitoare la școala la care copilul va urma gimnaziul: “Și am început să plâng și să spun că eu nu vreau să mă fac învățător” (op.cit., p.182). La școala Normală începe un alt capitol amar al existenței; la internat domină sărăcia și mizeria, hrana este neîndestulătoare și se fură, cadrele didactice aplică bătaia, ca formă de pedeapsă pentru orice. Peste tot se văd și se resimt urmele războiului într-o lume dezumanizată, pervertită, desprinsă parcă din picturile lui Goya.

Imaginea copiilor care se roagă este cutremurătoare: „Întâi și întâi ne rugăm la Dumnezeu pentru sufletul nostru, ca să nu mai fie el bătut. Că pe noi cei mici, ne bat mai marii (...) de ce ne e mereu foame? (...) Tare ne mai rugăm lui Dumnezeu, în așteptarea clopotului de cantină, ca măcar azi, la prânz, să ne săturăm” (op.cit., p.190).

Dar rugăciunea nu ajută la nimic; împreună cu un coleg, copilul fuge de la școală spre casă, căutându-și un refugiu, asemeni lui Holden Caulfield, personajul lui Salinger din romanul „De veghe în lanul de secară”; doar că Holden nu trăiește teroarea refugii, ci sila de falsitatea societății care se străduiește să îl asimileze.

Refuga sa proprie din cauza foamei se soldează cu mutarea la liceul „Gheorghe Lazăr” din Sibiu și cu inedita conștientizare a propriei transformări:

„Se întâmplă ceva cu mine, de la o vreme. Încerc să nu arăt (...) plutesc în ceață, simt că simt ceva, însă mie nu-mi spun” (op.cit., p.208) .

Are loc, astfel, o fugă de copilărie odată cu debutul adolescenței, fapt simbolizat de prezența ceții, devenită laitmotiv și metaforă configurabilă internă a metamorfozei interioare. Ceața este „un simbol al nedeterminatului unui stadiu evolutiv (...) un amestec de aer, apă și foc dinaintea oricărei închegări, un fel de vâlmășie al începuturilor”¹³

Fiul Divin devine, mutatis mutandis, Orfânel, apoi fiu în funcție de traseul sinuos al devenirii: dacă centrului îi corespunde prima ipostază urmată de a doua cu o ușoară deplasare spre rază, cea de a treia se mulează pe traiectoria parcurgerii dinților de fierăstrău ai razei rupte de centrul cercului. Fiul învăluit în ceață devine simbolul unei noi ființe întoarse spre sine și incapabile încă să-și cântărească potențialitățile și să-și afirme voința.

Golurile trupului dinăuntru de care pomenește metaforic autorul trebuie umplute cu experiențele viitoare. Apatia aparentă este semn al interiorizării mature care elimină curiozitățile copilărești față de evenimente. Or, cele politice abundă, dominate de procesul de stalinizare a țării a cărei soartă este pecetluită în mod simbolic, de concluzia tatălui:

„-Gata, s-a mântuit cu noi! (...) istoria nu se face numa cu bătaie date altora, ci cu bătaii duse, chiar dacă ești învins. Înving pe câmpul de bătaie, dar nu belit la Abator, unde te-ai prezentat singur” (op.cit.,p.209).

Înstrăinarea preadolescentului de ipostaza copilăriei este mărturisită dureros: personajul nu se mai recunoaște pe sine, își observă uimit reacțiile și transformările fizice, resimte o senzație de abandon și de solitudine, de multiplicare neînțeleasă a sinelui.

Lumea îi pare străină și îndepărtată, el născându-se, la figurat, a treia oară pentru a se maturiza. În exterior, această transformare îi modifică preocupările: „Am fost primit. În cercul domnișorilor. Ziua lucrez la casă, iar seara ies cu domnișorii” (op.cit., p.212).

Inevitabil, universul tânărului adolescent este invadat de experiența iubirii imposibile - Pușa cea cu ochii albaștri, fata notarului, ființă rece și impenetrabilă care „parcă ar fi o rochie cu gură și cu ochi destul de albaștri” (op.cit.,p.221) - sau de nevoia concretizării unei experiențe erotice: fata/ fetele lui Heinrich care „miros bine, a fată” (op.cit., p.221).

Dar aceste visuri și idealuri sunt secundate, invariabil, de umbra Istoriei comentate de tată; istoria este prezentă și interesează, deoarece ea ghidează destinul familiei. Tatăl care profetește în pustiu pentru că „asta-i soarta profetilor”(op.cit., p.214), având experiența lagărului, este surprins, în schimb, de reforma învățământului care modifică total sistemul și nu în mod pozitiv: lipsa de cadre didactice pregătite și de manuale e acută, totul depinde de dăruirea și implicarea învățătorilor rămași. Prin tehnica basoreliefului, se evidențiază personaje precum profesoara de română și bătrânul profesor de rusă: prima salvează de la ardere cărțile puse la index, cel de-al doilea, aparent predând numai limba rusă, dezvăluie adolescenților bogățiile culturale ale lumii. Fiul profită de aceste clipe de acalmie și le absoarbe în propria ființă, înregistrând, de asemenea, vibrația sufletului comunității în care trăiește: „Cânt nemaipomenit de frumos buienii, seara (...) Și străbat Buia povestind, cu doina ...” (op.cit., p.224).

Sunt clipe rare în care arta refugii obosește, Memoria întregirând crâmpiele lirice ale spiritualității apuse a satului arhaic strivit de teroarea Istoriei necruțătoare care opreste „calendarul oamenilor mari” (op.cit., p.235) . Inserțiile subiective ale celui care relatează evidențiază oralitatea; auditoriul este însăși ființa matură care își ascultă ecoul propriilor amintiri reconstruite cu îndârjire: „De ce mi se pare că a trecut atâta vreme? Poate că a chiar trecut (...) ori al meu s-a prea grăbit” (op.cit., p.235).

După Walter Biemel, în momentul în care autorul își finalizează opera în care se povestește de sine, se distanțează de ea, contemplându-se apoi pe sine însuși, într-o „reflexie originară”¹⁴. Confruntarea cu sine însuși exprimă autenticitatea, opera fiind o justificare, o încercare de argumentare a propriei existențe.

Vocea auctorială imatură renunță la ritmul lent, nostalgic, trecând la înregistrarea vioaie a unor secvențe epice - amintind de umorul autorului „Amintirilor din copilărie”- în ilustrarea stilului de a învăța al colegului Ilă-Mihai și a vieții de elev în gazdă: Și am rămas. Cu baba în odaie, cu Ilă în lădoi” (op.cit., p.245). Savoarea relatării este secundată de ironie, transpunând experiențele într-un registru modern.

Sensibilitatea sufletului adolescentului este sugerată de portretele făcute părinților cu ocazia unei călătorii cu trenul; paginile recompun un virtual imn modern închinat iubirii materne și paterne ca punct de reper central al refugii copilului: „E atât de frumoasă mama mea ... (...) cu părul alb-argint, cu pielea obrazului măslinie tata sare în ochi” (op.cit., p.261).

Adolescentul observă și pictează tabloul de familie în culori naturale, mustind de implicare afectivă, învățând și că o banală mustață poate fi un mijloc de camuflare a problemelor și a grijilor.

Ultimul capitol din „Arta refugii” oglindește apogeul suferinței adolescentului atins brusc de brațul Istoriei: părinții săi sunt arestați, alături de alți săteni, datorită exploziei unei grenade.

Laitmotivul devine afirmația: „Să nu plângi, că dracu' te ia - dacă plângi” (op.cit., p.271), cuvinte rostite de o bătrână necunoscută care îi întinde un covrig, în timp ce se află în căutarea părinților, pe străzi.

Discursul epic începe astfel abrupt, cu alterarea tonalității vocii auctoriale. Quentin din „Zgomotul și furia” de William Faulkner își exprimă în mod similar frământările și ecourile sufletului tragic într-o confesiune elocventă: „Când mi-a pus pistolul în mână eu n-am. Din cauza asta n-am. El ar fi acolo și ea ar fi și eu”¹⁵. În retragerea cu spatele prin arta refugii,

confesiunea capătă accente tragice; ritmul epic redevine abrupt, secvențele recompunând un mozaic având în centru figura adolescentului abandonat involuntar în haosul lumii.

De aceea nu se poate vorbi de o înlanțuire a secvențelor epice, ci mai degrabă de ilustrarea unor stări de spirit diferite, agonice, în mare parte gravitând în jurul așteptării întoarcerii părinților. Peregrinările disperate, încercările de a-i găsi la autoritățile staliniste din Mediaș, umilințele și prigoana, șocul în fața casei devastate - toate converg spre adunarea forțelor în fața destinului aprig: „e destul de greu pe lumea asta să nu te lași”(op.cit., p.275). Trezirea la realitatea dură este făcută simbolic prin corecțiile vieții, „numai palme după ceafă, răspunsuri că nu, amenințări că te bagă și pe tine la beci (...) și tâmpiți”(op.cit., p.278).

Singurul loc de refugiu devine gara, metaforă a veșnicei refugi, a plecării intempestive spre nicăieri, spre Apusul în care nu se ajunge, a unei posibile eliberări:

„În gară mi-e ca visul-rău (...) așa-i gara pe lumea asta: ca visul. Atât de ca-visul, încât uneori nu mai știi care-i una și care-i niciuna”(op.cit., p.292). Viața în gară înseamnă risipire, potențază așteptarea și iluzia. Adolescentul își imaginează sosirea mamei sau, dimpotrivă, plecarea ei, pierdută în valurile lumii; sufletul său în care ea ocupă locul central este sfâșiat, cu ochii minții recompunând animația din casa părinților.

Dorul de ei îi intrupează, paginile căpătând accente dureroase, reacția în fața casei goale fiind elocventă: „Cred că atunci m-am maturizat. În întuneric”(op.cit., p.293). Întunericul reprezintă moartea copilăriei și risipirea iluziei; Paul Goma devine un artist al exprimării morții sufletești prin inventarierea elementelor decorului sumbru: casă goală, cutie metalică, vânt cruciș, masa spurcată de instrumentele opresiunii. Văzul și mirosul înregistrează toate detaliile dezastrului, stârnind, în final, revolta lucidă și matură care trece la fapte.

Căutările lui, după o serie de umilințe și batjocuri, se încheie: după patru luni, adolescentului i se permite să-și vadă mama, „cea mai grozavă mamă din lumea-mare”(op.cit., p. 332).

Râsul mamei, din finalul cărții implică, metaforic, suferința lumii risipite de iubirea maternă:

„Și râde, mama. Acum, fără lacrimi, n-o mai fi având (...) Și râd, stelele mamei. Să nu plângi, când râde mama?”(op.cit., p.334).

Este interesant de semnalat că, în această refugă, protagoniștii se orientează doar după lucruri palpabile, semnele terestre ale anotimpurilor, dar nu după cele siderale .

Acestea par, simbolic, a fi gonite din Infern, cu excepția stelelor mamei, a privirii ei călăuzitoare și protectoare de pe cerul existenței fiului. Fiul și Mama Unică într-un poem sacral în ultimele pagini ale romanului par a trece dincolo de dintele de fierăstrău al razei implacabile, dincolo de refugă.

Doar așa, prin familia sfântă văzută de autor, arta refugii se erijează în arta supraviețuirii prin iubire.

NOTE

1. Georges Poulet, *Metamorfozele cercului*, București, Editura Univers, 1987, p.3
2. Gaston Bachelard, *Filosofia lui nu*, București, Editura Univers, 2010, p. 98
3. Gaston Bachelard, op.cit., p.99
4. Gaston Bachelard, op.cit., p.100
5. Laszlo Alexandru, *Viceversa!*, Editura Bastion, 2009, p.13
6. Paul Goma, *Arta refugii*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1992, p.5
7. Georges Poulet, op.cit., p.155
8. Georges Poulet, idem, ibidem, p.155
9. Gaston Bachelard, op.cit., p.101
10. Cornel Ungureanu, *La vest de Eden - O introducere în literatura exilului*, Editura Amarcord, Timișoara, 1995, p.232
11. Cornel Ungureanu, idem, ibidem, p.232
12. Gaston Bachelard, op.cit., p.100
13. Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, volumul 2, București, Editura Artemis, 1993, p.278
14. Walter Biemel, *Expunere și interpretare*, București, Editura Univers, 1987, p.138
15. William Faulkner, *Zgomotul și furia*, Iași, Editura Polirom, 2003, p.115

*

„Astra” - dincolo de refugă

Refuga se finalizează, aparent, cu o stabilizare concretă în orașul Sibiu. Experiența de viață a adolescentului internist la Liceul „Gheorghe Lazăr” este transpusă în romanul „Astra”, oglindă a apariției „primului val proletcultist”¹.

„Astra” devine, dincolo de transpunerea fără menajamente a exercițiilor Memoriei proprii, o frântură a Istoriei, ilustrând efectele distrugerii spiritului, ale încercării inutile de refacere, de re-clădire și de reconstruire a unei lumi aflate la răscruce: de destin, de opțiune, de faptă. Se resimte anatema aruncată de viziunea tatălui asupra ratării gesturilor mari în fața Istoriei: cuvântul inventar devine laitmotiv al romanului, marcând începutul fiecărui apitol, inventar presupunând distrugere, ardere, nimicire, la care nu se poate opune nimeni (sau nu este în stare).

Nu întâmplător, romanul este transpus într-o construcție ciclică, circulară, un cerc în alt cerc, pe cale de a se constitui prin prezența simbolică a personajului poreclit ironic „doamna Formatmic (o cheamă Sângiorgiu, nu contează)”² identificată în madam Piscupescu/ Elefterescu (rezonanțe ironice, caragialiene, de vreme ce aceste personaje sunt veritabile marionete tragicomice, goale pe dinăuntru) în final, militantă în numele poeziei eminesciene. Amândouă – fațete, în esență, ale repudiatorilor Istoriei, cramponându-se de ultimele rămășițe de rezistență culturală în fața tăvălugului ei.

Casa - ficțiune își dezvăluie treptat structura interioară; Memoria iluminează necruțător alt timp crater, viu, pulsând în ființa autorului. Această pulsație se transpune în povestire prin nevoia de regăsire a unei identități pierdute, prin efortul de explicare/ motivare a reacțiilor proprii de-a lungul parcurgerii dinților de fereastră până la zidul cercului. Pentru că, dincolo de orice comentarii, adolescența autorului nu este altceva decât o descoperire treptată a lipsei de orizont într-un univers carceral, circular, în fața căruia trebuie să reziste. Sau, mai bine zis, de care trebuie să treacă.

Holden Caulfield, personajul lui Salinger, se manifestă, ca rebel însingurat, în însuși destinul scriitorului (refugiul lui, până la moarte, la o fermă), datorită conștientizării falsității și ipocriziei semenilor. Quentin, una dintre măștile faulkeriene din „Zgomotul și furia”, se revoltă, comițând păcatul incestului și sinucigându-se în mijlocul unui clan aflat la crepuscul. Dar adolescentul Goma? Poate crucea lui este mai grea, fiind condamnat, sisific, în ipostaza de adult, la o veșnică vie retrăire a calvarului parcurgerii dinților de fierăstrău.

„Unghiul personal în reprezentarea (captarea) literară a istoriei este esențial”³, afirmă I. Derșidan; unghiul personal al lui Paul Goma, de receptare a Istoriei prin conștientizare, este transpus, simbolic, prin imaginea bibliotecii „Astra”, amenințate cu epurarea dură la impactul cu loviturile obsedantului deceniu (etichetat astfel sugestiv de Marin Preda).

De ce biblioteca și ce impact are asupra eroului? Biblioteca semnifică „un tezaur disponibil, rezerva noastră de cunoștințe (...) intelectuale, cultura livrescă (...) experiența trăită și înregistrată”⁴.

În esență, Memoria vie a autorului este, în întregime, o bibliotecă, ce surprinde pe lângă povestirea și viziunea subiectivă a trăirilor raportate la Istorie, Istoria însăși. A apăra o bibliotecă este un act de suprem curaj, deoarece aperi tezaurul de comori spirituale. Biblioteca reprezintă un spațiu intim, de căutare, cercetare, observare și formare a spiritului, o dimensiune - refugiu în fața realității, o posibilitate de a crea variante de realitate, în viziunea autorului: „Eu am ajuns să fac, la Astra, personaje care nu sunt cele din carte (...) mă las pe mine, citind, la masă (cu, adică, ochii de citit în carte), iar cu ceilalți ochi mă uit în jur - și îmi zic, mie: Tu? și-mi mai zic: Pe tine te las să faci ce vrei - ia să vedem ce-o să mai vrei tu să faci”(op.cit., p.97).

Biblioteca devine personaj - cadru, ca în romanul „Numele trandafirului” al lui Umberto Eco; nu este vorba de o cozerie în cazul autorului, nici de o etalare superioară a spiritului livresc. Este, mai degrabă, o nevoie de regăsire în armonie și liniște interioară, conferită de ipostaza de prieten al cărților, pe fundalul Istoriei ardente.

Ritmul existenței cotidiene, mecanizate, libertățile obturate, conștientizarea tot mai acută a carcerii care strivește (amintind de atmosfera romanului „1984” de George Orwell) - toate sunt anulate de spațiul sălii de lectură „ea însăși roman”(op.cit., p.96): pe lângă învierea personajelor din romane, cititorii devin ei înșiși personaje virtuale într-un posibil viitor roman. Romanul adolescentului care se visează romancier - povestitor este „de nepovestit”(op.cit., p.96): nu își scrie viitorul roman inspirându-se din altele, personajele nu se mută dintr-un roman citit în altul: romanul viu este mistuit prin structura sa de personajele - cititori - naratori care îl trăiesc, populându-l. În liniștea sălii de lectură cititorii înșiși - cu dramele lor închipuite - prind contur în povestire.

Biblioteca îi oferă, așadar, adolescentului, posibilitatea conceperii, prin ficțiune, a

variantelor de realitate, unice, ca viziune: „...mă gândesc, și mă scald, mă tăvălesc în binele meu de Astra (...) Fiindcă m-am atins de Astra, gata, nu mă mai vindec”(op.cit., p98). Pentru că Astra reprezintă refugiul, după refugă.

În lumea bibliotecii, adolescentul înregistrează punctele de reper ale unei alte lumi, ce susțin ființa bibliotecii: cititorii și cititoarele, elevi de liceu, dar, mai ales, repudiații Istoriei. Aflat el însuși în ipostaza de cititor adolescentul înregistrează, descoperă, intuiește, află destinele viitoarelor personaje ale romanului său: doamna Formatmic, doamna Tatu-Scarletti, doamna Elefterescu/Piscopescu, „domnul Doktor”, domnul Artur - într-un cuvânt alungații de Istorie. Cei care ajung să citească numai în format mic ...

Rechizitoriul momentului istoric este evident, reproducând, simbolic, acțiunea simțită a rugului distrugător de cărți de la Mana și epurarea bibliotecii de la Leica în parametrii Astei: „, așa a scrijelit cu copita, vițelul - la - poarta bibliotecii: âncis p. iventr.”(op.cit., p.27).

Imaginile mute ale peregrinării la Meka adolescentului - biblioteca - dezvăluie o lume supusă unui proces acut de abrutizare, de formare, disoluție interioară: „,toți cei care trecuseră pe la anunțul de la ușă, fie se întorseseră pe la casele lor, unde-i cald, fie se țin la distanță: să vadă ce se întâmplă. Ca mine”(op.cit., p.26).

Unde-i cald - afirmație a adolescentului care mai târziu va căpăta conotații virulente: lipsa de reacție, frica, orientarea spre pulsul cotidian ca refugiu prin implicare în sistem, indiferența camuflată - toate conturează acuza vehementă a produsului artei refugii.

Universul carceral începe să fie populat de măști, ca protecție împotriva sistemului: masca „,nu e atât de înspăimântătoare. Doar neliniștitoare fiindcă nu știi cine-i îndărătul ei”(op.cit., p.136).

Masca socială apără, dar mai există un aspect al ei, ca „,instrument de posedare: ea este menită a capta forța vitală ce se scurge dintr-o ființă umană sau dintr-un animal în momentul morții”⁵. Toate personajele - cititori care perindă pe la bibliotecă alcătuiesc un carnaval al unei lumi apuse, moarte, risipite de valul Istoriei: naționalizații și repudiații. O firavă rezistență prin cultură. Firavă pentru că foamea și dorința de supraviețuire sunt mai puternice; ei își caută alinare iluzorie în refugiul care este biblioteca publică alcătuită, în mod ironic, din propriile cărți.

Măștile execută zilnic același ritual al lecturii, solidare și temătoare, purtând stigmalul propriei condiții.

Mască - aparent - poartă și personajul - narator, pasionat de lectură și materiile umaniste (asemenea „,adolescentului miop” Eliade - ca un arc straniu peste timp). Dar masca sa este o pavază atent construită în urma refugii, pentru o inimă mare. Holden Caulfield din romanul lui Salinger își dorește să devină un paznic în lanul de secară, simbol al protejării valorilor neîntinate, al purității și al inocenței. Adolescentul Goma își dorește la rândul său să fie „,paznic de depozit de cărți: le păzești, citindu-le, nimeni nu-ți poate fura cartea pe care tocmai o păzești.”(op.cit., p.12); este chelar al moștenirii spirituale, ancorat permanent într-o lume protejată de realitatea istoriei, ea însăși variantă a realității, măcinată de „,ne-pace de când am deschis ochii.”(op.cit., p.12).

După șase ani de la încetarea refugii, timpul pare a oferi o scurtă clipă de răgaz familiei, viața își caută tipare de normalitate, în coordonatele istorice impuse: acceptarea în sânul colectivității statutul de licean internist, iubirile adolescente (Gita, Soricica, Maricica), refugiarea la bibliotecă întoarcerea prietenului Octavian „,elefant fără trompă”(op.cit., p.8). Septimiu, „,cu mersul lui de cămilă cu cap de vultur”(op.cit., p.8) alături de care descoperiră vestigii istorice scăpate de distrugere (zidul vechi de la 1249).

Primul contact cu biblioteca transpune povestirea într-o atmosferă mitică, eroul pătrunzând în incinta ei ca într-un sanctuar încărcat de sacralitatea conferită de prezența mistică a spiritului: „, O scară frumoasă - frumoasă. Nu mai văzusem o scară atât de ... îmbietoare (...) și scara asta te orbește la început, însă nu ca să te țină la distanță, ea e frumoasă, plină de viață, strălucind de, să zicem, bunătate”(op.cit., p.17).

Scara simbolizează ascensiunea spiritului, „,desemnând nu doar urcarea întru cunoașterea, ci o elevație integrată a întregii ființe”⁶; scara bibliotecii devine o potențială axis mundi a ființei care se dezvoltă și evoluează în libertatea ei interioară, nealterată, spre transcendent, în vulte unice. Odată ce permite accesul în incintă, boala de moarte (disperarea, în viziunea lui Kierkegaard) dispăre, sau este umbrită, ascunsă de măști. Scara ascensională înseamnă în esență triumful apolinicului, al luminii, dimpotrivă, cea coborâtoare evidențiază confruntarea într-o patrie promiscuă, a dionisiacului și al desfășurării instinctuale: scara ce coboară la subsolul internatului îi descoperă adolescentului o lume tenebroasă, în care aureola spălătoresei Maricica (văzută ca simbol al purității virginale) este întinată.

În schimb, incinta bibliotecii oferă iluzia de echilibru și normalitate, descoperă lumile fascinante, fictive, potențază spiritul creator. Inventarul reprezintă, în esență, un atentat la

libertatea ființei, deoarece presupune, în mod simbolic, inițierea rugului pe care vor arde cărțile. Scriitorii precum Lucian Blaga, Vasile Voiculescu, Hortensia Papadat - Bengescu, Octavian Goga, Ion Barbu sunt puși la index, fișierele lor sunt goale; la alții se aplică un criteriu selectiv, după titlu cu posibilă rezonanță în sistem (George Bacovia - „Stanțe burgheze”, Camil Petrescu - „Bălcescu”, Eminescu - „Împărat și proletar”).

Scriitorii în dreptul cărora scrie TOTAL sunt epurați de tot. De aceea Biblioteca devine și „bibliepurată sau bibliocimitir și Cimitir Astra” (op.cit., p.23), dar rezistă, totuși, până la Rugul Inventarului, menit a distruge ultimile redute ale spiritualității neconforme cu noile realități. Noua realitate se insinuează peste tot, atâta timp cât la bibliotecă „vin nu doar iubitori de cuvânt scris și tipărit, ci și pescuitorii de vorbe (pe care or să le scrie ei, în rapoartele lor la Securitate cam în stilul vacii de bou care ne anunță că e âncis p. inventr)” (op.cit., p.30).

Măștile pot fi, așadar, înșelătoare, aceasta e lecția pe care o învață adolescentul: într-o lume cenușie și nesigură, încrederea reprezintă un lucru esențial; în primul rând într-un univers cereral, este evidențiată încrederea în sine, deoarece „o sevă verzuie și pălăria trebuie să-ți înlocuiască sângele cald din vene”⁷, după cum afirmă Soljenitîn, raportându-se la transformarea spiritului liber, care trebuie să se convertească la timpul istoric nefast.

Acest fapt, însă, nu presupune identificarea cu masca, ci capacitatea și abilitatea de a o purta atât cât trebuie și de a o lepăda, în siguranță.

Într-o lume întoarsă pe dos, în viziunea mamei eroului, te poți ascunde după jocul de cuvinte, sau poți reacționa prin calculul lingvistic ostentativ, ca formă a nesupunerii: „culturmă-de-mase; și: egalitate - pentru egalții (...) reacclismă (...) folclordin (...) activiperă, activițată, activacă” (op.cit., p.46). Aceasta este o formă de rezistență, preluată de la mamă: spiritul care se joacă prin variațiunile Logosului biciuind realitatea.

Inventarul este văzut ca ispravă a timpului istoric acționând imperturbabil și inexorabil asupra destinului: un malaxor uriaș care amestecă, asemenea unei guri monstruoase a lui Chronos toate viețile „în cazul de față, cărțile și libertățile (...).

„Ai noștri își pun nădejdea în Cuvânt” (op.cit., p. 47), opinează elocvent adolescentul: Cuvântul salvează, supraviețuiește neantizării, creează lumi libere ale ficțiunii, ca variante ale realității, are puterea magică de a ființa și de a a prin reverberațiile lui magice.

Cuvântul - zeitatea supremă este în pericol de a fi anulat, desfigurată, hulită prin Non-Cuvânt, în sensul de anulare, neantizare, anihilare a abilităților lui, datorită Istoriei vrăjmașe - Cuvântul transpus în roman, în povestirea existențelor este Viața „arma secretă a romanului adevărat” (op.cit., p.57); viața adevărată este alcătuită din fapte și sentimente surprinse prin personaje, măști ale autorului. Or, în viziunea adolescentului, distrugerea romanului, oricât de prost ar fi, echivalează cu răpirea rațiunii de a fi. Comisarii, simbol al năvălirii Istoriei, par asemenea cavalerilor Apocalipsului Vorbirii de comisarii culturii, responsabili pentru inventar.

Trauma suferită (o re-editare a experiențelor din Mana cu rugul cărților și din Șeica, prin acțiunea de sustragere a cărților interzise) se transformă într-o încercare de refugă de realitate. Trecerea timpului este resimțită voit ca antrenare într-un regim ontologic impus, marcând simbolic fiecare secvență temporală: „dimineța pe Corso e un clopot” (op.cit., p.64). Sunetele și miresmele alcătuiesc universul adolescentului, de la inaugurarea zilei, uniforme tocite ale fetelor până la mirosurile cotidiene: „Priveam, miroseam, ascultam” (op.cit., p.64). Empirismul senzațiilor descoperă lumea în latura ei cenușie, încastrată într-o istorie dușmănoasă. Biblioteca este, prin comparație, spațiul virtual, ideatic în care totul rămâne încastrat și immortalizat într-o secantă. Iconul Bibliotecii are, așadar, „funcțiile și semnificațiile sale”⁷ ca și componentă centrală a prozei.

În rest, ființa înregistrează, reproduce mecanic, transpune, reține faulknerian zgomotul și furia lumii exterioare.

Orice eveniment capătă astfel conotații nebănuite: descoperirea întâmplătoare a zidului datând din 1249 reprezintă ocazia unei incursiuni lucide și acide în istorie, de data aceasta nu a tatălui (care își face auzită vocea în „Din Calidor” și „Arta refugii”), ci a unui coleg refugiat mai mare (Leonida Scifos).

Pentru el, „istoria nu se scrie cu sabia. Ci cu pana” (op.cit., p.75), trecând în revistă evenimentele conjuncturale majore din jurul anului 1249.

Discuția dintre adolescenți despre influența spațiului geografic asupra determinării profilului spiritual al unui popor are ecouri bliagene; astfel orizontalitatea este specifică popoarelor năvălitoare asiatice și slave, care evită verticalitatea, lăsată populațiilor autohtone. Numai că istoria trecută este anulată, Istoria prezentă domină prin portretul dictaturii proletcultiste - „Stalin din portret crescuse ...” (op.cit., p.87) - acoperind cu tentaculele ei totul. Doar liniștea nopții mai amintește ceva din ființa națională, în viziunea adolescentului, deoarece atunci tumultul viețuirii abrutizante încetează, difuzoarele tac, frica este adormită.

Scriitorul - povestitor se erijează, întradevăr, într-un animal nevrotic, hărțuit de senzații, impresii și măști ale viitoarei carcere și toate acestea retrăite și transpuse printr-o febrilitate celiniană a relatării: „Romanul cel mare, numai al meu, care numai pe mine mă așteaptă să-l continui, să-l facem, ducem împreună; mă așteaptă, urmărindu-mă: o să mai vin și azi la Astra, ori azi, în mod excepțional o să mă duc la școală?” (op.cit., p.95).

În esență, biblioteca - metaforă configurabilă internă - înglobează în ființa ei de personaj - cadru variantele potențialității ale viitoarelor posibile romane povestite; ea adună poveștile de viață imaginate ale cititorilor, ce viețuiesc în simbioză cu personajele din romanele bibliotecii: „dacă ești cât de cât inițiat, atunci citești un roman și, citind romanul scris de altul îți alegi cursa ta, povestindu-te ...”

Există momente în viața Bibliotecii în care măștile cad pradă unui spectacol grotesc, ce evidențiază imixtiunea brutală a Istoriei: cenaclurile. Aici adolescentul descoperă, din nou, imposibilitatea retragerii din fața valului proletcultist, dictatorial, care mătură creația adevărată, înlocuind-o cu fantasmă. „Creațiile” ... și ale Gitei sunt, tacit i ... acceptate de toată lumea. Ele glorifică Istoria prezentă, denaturează sensul și resorturile literaturii și se impun, deoarece frica domină întreaga societatea aflată pe calea încarcerării.

Eul povestirii de care vorbește W. Biemel se dizolvă în ceea ce a aflat, indeterminarea fiind anulată prin determinarea povestitorului ce se scrie pe sine; retrăind experiențele. Astfel ființa povestitorului se identifică prin ființa Memoriei care pulsează permanent în scriere.

Nu întâmplător considerațiile despre Memorie note intervin după experiența cenaclului. Adică odată cu înțelegerea mecanismului opresiv al noii viziuni despre cultură, impusă de comisari și servită de producții lor.

Povestitorul se erijează în exponentul Memoriei vii, impregnându-se de impresii rezonante ale evenimentelor, ecouri ale trăirilor, emii: „dacă mă gândesc numai la mine, atunci umblu cu ea, fără s-o car, nu-i simt povara, pentru că e un fel de nor al meu; sau aoreolă - de ce nu: umbră?”

Și Memoria încastrată în ființa sa, Memoria personaj îl urmărește; punctând fiecare trăire, răbufnind virulent în momentele de mare cumpănă. Cenzura scripturală analizată de Jean Ricardou nu mai există; nimic nu este reluat într-o altă formă, nimic nu este omis deliberat ca nepotrivit. Totul servește explicitării reacției proprii: inventarierea arderea unei cărți echivalează dispariția unei întregi biblioteci, în viziunea adolescentului. Astra este în pericol de a fi ucisă de comisari.

De aceea gestul familiar al străineii doamne Elekferescu/ Piscupescu/ Avrescu (denumită caragialicesc, ca ecou al ironiei adolescentine) de a-l invita acasă, de a-l supune ritualului ceaiului și de a-i releva propriul sanctuar vine să potențeze impresia de neputință a gestului solitar al femeii de a dezactiva mecanismul opresiv.

Atmosfera intimă a casei este percepută prin miros și joc de culori stinse îngropate în negrul diafan, seductiv al îmbrăcămintei femeii: „Sufletul trupului de femeie” dezvăluie, însă, în mod șocant, nebunia personajului: altarul închinat lui Eminescu, actul de copiere și răspândirea poeziilor sale în rândul tinerilor, rugăciunea din final-toate capătă rezonanța irealității:

„Acum o aud cum ridică glasul: plângând, îi cere lui Mihai să-i ... El, cu jocul ceres (...) să-i fulgere, să-i spintece; să facă să li se usuce mâna cu care s-or atinge de cărți.”

Așa o percepe adolescentul părăsind incinta acestei Miss Hovisham dickensiene - care trăiește scena în mod solitar pentru rezistența prin cultură - purtând însă ecoul versurilor din "Odă (în metru antic)" primite de la ea pe o foaie volantă. Și care versuri sună cu atât mai dureros în gândurile eroului, cu cât marchează discrepanța dureroasă între idealitatea visurilor adolescentului și realitatea cenușie și distructivă a Istoriei care este pe cale să distrugă ultimul bastion al existenței libere.

Astfel "Astra" punctează, îndepărtarea eroului de calidor pe raza existențială fără de întoarcere. Prima înfruntare adolescentină a timpului istoric, ilustrarea opunerii ființei interioare libere în fața tășului ghilotinei acestuia. Sau într-un cuvânt - afirmarea conștiinței de sine, pe drumul maturizării timpurii.

NOTE

- 1.Cornel Ungureanu, La vest de Eden- O introducere în literatura exilului, Timișoara, Editura Amarcord, 1995, p.236
- 2.Paul Goma, Astra, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1992, p.3
- 3.Ioan Derșidan, Iconi și literatură, București, Editura Univers Enciclopedic, 2002, p.5
- 4.Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, Dicționar de simboluri, volumul 1, București, Editura Artemis, 1993, p.192
- 5.Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, Dicționar de simboluri, volumul 2, București, Editura Artemis, 1993, p.274

6. Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, Dicționar de simboluri, volumul 3, București, Editura Artemis, p.202
 7. Alexandr Soljenițin, Arhipelagul gulag, volumul 2, București, Editura Univers, 2008, p.132
 8. Ioan Dersidan, op.cit., p.7
 9. Walter Biemel, Expunere și interpretare, București, Editura Univers 1987, p.192
 10. Jean Ricardou, Noi probleme ale romanului, București, Editura Univers, 1988, p.297.
 „Sabina” - „Orbirea” adolescenței

*

Romanul „Sabina”

este definitivat în 1988, fiind publicat la Biblioteca Apostrof - Cluj, 1991, ca al patrulea punct de reper în ciclul autobiografic al autorului ce se constituie într-o reală saga a rupeii de Centru.

„Sabina” se suprapune experienței fundamentale a adolescenței sibiene, dezvăluind devenirea sinuoasă și frământările personajului aflat în fața modificării viziunii despre lume, inerente vârstei ingrate.

Artificiul scrierii evoluează spre formula metaromanului, dincolo de reflexivitate. Transpunerea crâmpiei existențiale se face prin rebluarea lor, prin reconstituire și posesie cu ajutorul Memoriei ordonatoare. Casa - ficțiune se înalță, problematizând în osatura ei experiențele adolescentine într-un „univers cu toate ușile deschise”¹.

Edificiul continuă să se înalțe, odată cu iluminarea, timpilor - crater, vii² într-o spunere directă, necenzurată; spiritul Memoriei trece nonșalant dintr-o odaie în alta, reconstruind și recompunând traiectoria, odată cu depărtarea de Centru și cu o acută conștientizare a unei transcendente lipsite de substanțialitate. Casa-ficțiune, tangențială acum la Cerc, devine Bildungsroman, cu toate atributele acestui tip de scriere: inițial aflat la vârsta reveriei și a interpretării faptelor prin puterea imaginației, copilul izgonit din Paradis părăsește mitul în favoarea Istoriei care reîncepe odată cu refuga, ancorându-l în ea definitiv.

Inconștient, figura centrală a mamei se va transpune, mai târziu, în iubirile personajului, odată cu adolescența. Dintre ele, Sabina va fi cea care, în loc să fie ea răpită simbolic, va răpi sufletul personajului.

Reconstituirea urmărește prezentarea unei ființări în timp originare³, timpul figurând astfel un spațiu de înțelegere revelatoare și absolută a ființei în sine. Astfel, creatorul devine „un animal nevrotic”⁴ raportat la realitate: dacă i se cere prea mult să îndure, se îmbolnăvește prin scris, dar, în viziunea autorului, nu la modul pedagogic: „De-aș fi scriitor, aici aș plasa cumpăna, răspântia, poatecâda, poatecânu-ul (...) dacă mă fac literator, atunci povestitor mă fac, nu scriitor (...) cu personajele (...) privește, ascultă, miroase și povestește ce-a înțeles el”⁵. În esență, afirmațiile acestea conturează un adevărat manifest al scriitorului, o pledoarie în favoarea autenticității depline, însoțite de vervă, umor, ironie și sarcasm. Raportat la dezvoltarea romanului propriei vieți, scriitorul își asumă în forță rolul de adevărat demiurg, umplându-și, astfel, transcendența cu epopeea existenței. Răscumpărarea timpului se face prin creație, prin încercarea de ordonare a reperelor ontologice în funcție de configurarea metaforică a acestora.

Astfel, „Sabina” debutează cu motivul așteptării: așteptarea, urmărind acele ornicului, nu este fructuoasă, deoarece ornicul prea „exact, prea alt timp măsoară” (op.cit., p.5), „o aștept, cu ea am învățat așteptarea” (op.cit., p.30). Confesiunea abruptă, dezvăluind starea de tensiune lăuntrică, este întreruptă de constatarea vocii auctoriale, dependente de imperfect, ca timp perfect pentru evocare, după cum mărturisește autorul: în ipostaza maturului, cu bogata experiență de viață, n-ar mai fi existat această disponibilitate a așteptării, curiozitatea ființei specifică adolescentului. Pentru că, mai târziu, iluzia ține loc de certitudine, autoamăgirea - de trăire autentică.

Relatarea povestitorului captează prin naturalețe și savoare, intervențiile vocii adulte punctând reacțiile adolescentului. Îl resimțim pe Salinger, ca stil, dar și pe Faulkner și pe Anna Gavalda, prin intervențiile simbolice, metaforice ale scriitorului referitoare la această suprațemă a timpului ce jonglează cu memoria afectivă: „Și pe urmă, într-o secundă de tic-tac poate să-ți nască în minte suita neîntreruptă, lungă și descrescătoare a timpului pe care nu l-ai auzit”⁶; „Timpul, care nu prea își face treaba cum trebuie?”⁷; „Acum suntem după, mult, puțin, oricum, nu înainte, așa că suntem în anul câțva” (op.cit., p.6).

Obsesia timpului nu este întâmplătoare: el este, pe de-o parte, factorul ordonator al Memoriei - ca metaforă absolută - dar apare și în ipostaza condiționării destinului uman, în latura sa mecanică, istorică.

Tot ceea ce surprinde autorul este jocul timpului afectiv, cu rol catarhic, pe fundalul celui istoric, anihilant.

Timpul viu, crater, irumpe prin rememorarea apariției Sabineii.

Sabina - poreclită Amica Orbilor datorită ochelarilor negri pe care îi poartă - răstoarnă toate resorturile lăuntrice ale ființei adolescente.

Porecla, rezultat al cruzimii infantile involuntare, poartă în ea sensuri profunde - orbirea presupune, în mod simbolic, atât aspectul iresponsabil, lunatic al existenței, cât și ignorarea voită a aparențelor și înstrăinarea de contingentul apăsător, prin capacitatea de a vedea dincolo de el. Or, modul în care Sabina intră în sufletul adolescentului este umil halucinant, absurd, nebunesc: ea încearcă să-i împărtășească un secret teribil la toaleta publică, să-l facă părtaş la un lucru important, promițându-i că se va mărita cu el în schimb.

Reacția adolescentului este contradictorie: pe de o parte Sabina este „mititică și rău îmbrăcată și neterminată”(op.cit., p.9), „mi se părea prea firavă, prea slabă, fără viață”(op.cit.p.11), pe de cealaltă parte, sensibilitatea specifică a fiului plecat din calidor precum și capacitatea de a înregistra empiric datele realității ca formă primară de cunoaștere își spune cuvântul: „simultan am șters-o, atins-o, lins-o și cu ochii și cu nasul meu de câine de vânătoare, și cu limba”(op.cit., p.8).

Ființa sa se impregnează instantaneu de prezența fetei, care îl uimește, clipa fiind reconstituită prin miros; vizualul poate înșela, ca aparență, dar olfactivul nu: „Mirosul de ea, înfipt în nări, pe dinăuntru”(op.cit., p.16). Această intromisiune a erosului - amintind de poezia frustrată din „Flori de mucigai” („A miere/ Și a tiparoase/ Hoitul tău miroase”)8 - prin simțuri tulbură universul adolescentului, mai ales că poartă amprenta neprevăzutului, al aventurii, și al misterului.

Adolescentul este acostat la Biblioteca publică „Astra”, în preajma inventarului; reacțiile sunt pe măsură: stupoare, nedumerire, agresivitate, în final - confuzie totală la plecarea ei intempestivă fără nicio explicație.

Durerea de cap, incapacitatea de concentrare și iluzia persistenței mirosului prin care este percepută ființa aeriană a fetei sunt semnele intuirii dincolo de aparențe; „orbii, surzii de miros”(op.cit., p.17) sunt ființe insensibile care nu pot sesiza latura ascunsă a sufletului, nu se cunosc și nici nu încearcă să o facă, fiind suficienți.

Or, adolescentul, în orgoliul său, își recunoaște această apetență pentru transcendental, căpătată în calidor.

Gura, ochelarii negri și mirosul Sabineii devin obsesie; sub aparenta fragilitate descoperă fulgerător tenacitate și dârzenie: „fata asta, dacă o ține cum a pornit-o, găurește cărămida, bortește piatra, mănâncă pământuri și scobește planete”(op.cit., p. 25).

Imixtiunea iubirii este resimțită ca boală, ca greață, incapacitate de a raționa corect, deoarece intimitatea profundă a ființei este atinsă: „Mă durea capul, liniștit ; îmi era liniștit: dulce și greață. De parcă aș fi fost beat.”(op.cit., p.28).

Paginile se constituie într-un imn închinat iubirii adolescente; metaforele configurale trimit la sensuri simbolice profunde și la ideea captării esenței ființei, în viziune lirică. Gerunziul acordat și asociațiile inedite, prin prefixare, vizează modernismul discursului, subliniind unicitatea experienței: „a ce ziceam că mirosea gura ei râzândă? Deschizândă? Înflorindă? (...) a ne-fruct, a ne-floare, a ne-parfum, a ne-vegetal (...) a regn sabinal, a viu”(op.cit., p.29).

Gura „simbolizează atât o putere creatoare (cale a logosului și a respirației), cât și însuflețirea”9, conduce spre rai spre iad, spre înălțare sau distrugere.

Erosul și Logosul au amândouă această forță, oscilând între agonie și extaz, între fruct și nefruct, palpabil - contingent și impalpabil - transcendent. Erosul construiește ființa, asemenea Logosului, conturând lumi și universuri lăuntrice.

Viziunea metaforică a Sabineii - monstru primordial sugerează moarte și regenerare sufletească prin iubire, distrugerea unui echilibru lăuntric prin conștientizarea lui anima dominat de forța purificatoare a focului iubirii: „Venea învăluindu-mă ca să mă încercuie, definitiv; să mă înghită, digere, roșnegru; să mă prefacă în altceva, în altul”(op.cit., p.29).

Vraja copilăriei calidoriene răzbește în tonalitatea relatării: aventura plină de mister în care îl cheamă Sabina este transpusă în parametrii basmului: adolescentul devine un erou de poveste, luptând plin de curaj pentru apărarea fetei iubite: „Cu stânga o țineam bine, în față, de-a curmezișul și cu dreapta tăiam de zor la dușmani, ca la bostani (...) așa că o re-răpisesem răpitorilor răpitornici”(op.cit., p.40).

Suspansul pe care îl menține fata în seara friguroasă a întâlnirii îi stârnește sentimentul masculin de protecție: Sabina e slăbuță și firavă, urâtică, dar are un șarm aparte, întreaga ei ființă emanând un farmec al inteligenței și al cutezanței feminine în situații extreme.

Primul sărut este cast și de ochii lumii, ca act conspirativ. Pentru că Sabina conspiră. În

ochii personajului cu reacții extreme, care stârnesc furia neputincioasă a Sabinei, ea capătă o aură unică.

Suferind și ea de boala Istoriei (unchi dus la Canal), Sabina îi dezvăluie scopul întâlnirii secrete: salvarea de la distrugere a operei lui Lucian Blaga aflată în inventarul Bibliotecii „Astra”.

Sabina își face un adevărat buncăr (fostul garaj al părinților), îmbrăcând și haine militare, dar, în realitate, este muritoare de foame și suferă de frig. Este momentul în care adolescentul își exprimă, simbolic, întreaga disponibilitate sufletească: în locul mariajului promis copilărește de Sabina în schimbul ajutorului, se ivește ideea logodnei simbolice „pentru eternitate (...) să dau eu cuiva care să nu știe de la cine a primit”(op.cit., p.87). Taina rămâne îngropată în suflet, imaginea cortului sărăcăcios este înlocuită de cea feerică a unei logodne albe, ca refugiu al sentimentului pur într-o lume haotică, dominată de un adevărat cimitir de suflete.

Intervențiile vocii auctoriale mature reiterează tema timpului; ființa se răscumpără prin re-amintire și re-trăire: „Multă apă a curs pe Cibin de când s-a dus Sabina. Apa unui an și a încă unuia și. Sau scădem anii, nivelul”(op.cit., p.62).

Timpul afectiv este cel care dă valoare existenței efemere, potențând viața sufletească: „Nu mai creștem pe înălțime, ci în adâncime”(op.cit., p.62). Or, redarea vieții în parametrii autenticității, ai neverosimilului și ai nealterității poate fi făcută de povestitorul-trăitor.

Din nou se accentuează această idee în defavoarea tehnicii ingineresti de disecare a sufletului. Din nou autorul își asumă maniera proprie de iluminare a monadelor trecutului, retrăindu-l și implicând auditoriul.

Or, povestitorul nu se poate exprima decât din perspectiva maturului transpus - sau redescoperind la infinit? - în ipostaza adolescentului. În esență, întreaga existență, alcătuită din parcurgerea dinților de fereastră este retrăită prin reconstituirea experimentelor definitorii, prin răscumpărarea timpului¹⁰.

Redarea experienței se realizează printr-o mască a maturului care, spre deosebire de ipostaza din calidor și din „Arta refugii”, simte nevoia clarificării, a explicitării reacțiilor adolescente, prin conștientizare; transpunerea în vârsta adolescentină, juvenilă coincide cu ilustrarea lucidității ironice, reci, în tonalitatea relatării.

„Masca operează ca un fel de catharsis”¹¹. Este un act catharhic realizat pentru eliberarea tendințelor ascunse, interioare: în esență, în cazul autorului, prin scris, spunere, povestire. Masca povestitorului este mediatoare între realitate și verosimilitatea ficțiunii, între eul real și cel transpus. Masca presupune o identificare a povestitorului cu personajul reprezentat: realitatea profundă se dezvăluie poliedric, recompunând noua realitate.

În cazul adolescentului Goma, masca îmbracă întreaga sa desfășurare existențială: masca protectoare în fața Istoriei, mască tăinuind tumultul trăirilor extreme, mască impusă de adult sieși în ipostaza de povestitor.

Pe scurt, esența povestirii sale se reduce la întâmplarea extraordinară a recuperării fondului Blaga. Acest fapt reprezintă factorul declanșator al modificării vieții interioare a adolescentului, salvarea cărților de la distrugere (ca act criminal) este pusă în relația cu eroismul cavaleresc, deoarece „cărțile epurate se află în pericol de moarte”(op.cit., p.103). Adolescentul Goma o știe având experiența rugului criminal de la Mana (odată cu arestarea tatălui) și a focului deliberat aprins de tatăl său la întoarcerea din Siberia, când își arde crucea din cimitir.

Primul - rug al morții spiritului, al doilea - rug al triumfului vieții.

Profeții în pustiu (basarabenii refugiați) de care pomenește, metaforic, Goma sunt asociați, involuntar, distrugerii; blestemul dezrădăcinării și al suspiciunii îi urmărește, ei înghit „toate nodurile lumii”(op.cit., p.105); metafora configurală internă rezumă, în sine, vraja gândirii în parametrii cercului mitic: nodul reprezintă un obstacol, prin dezlegarea lui se poate ajunge ori la eliberare, ori în starea de criză, ca obstacol al fatalității destinului.

Nodul „leagă și dezleagă”¹², unește experiențe și desparte ființe.

Adolescentul se străduiește să treacă prin aceste noduri, depășind dinții de fierăstrău, pentru a se dezlega pe sine, în vederea obținerii unei stări superioare. Dar cu mască, împotriva Istoriei, pentru a o păcăli și pentru a supraviețui; de aceea, fixitatea, blocajul aparent într-o anumită imobilitate este asimilat voit, pentru a supraviețui.

Sabina este aureolată prin imaginea eroinei antrenate în lupta pentru salvarea patrimoniului spiritual; totul se impregnează de imaginea ei asociată mirosului de carte arsă, ca viziune oximoronică: în mod necesar, Sabina este identificată cu triumful spiritului asupra distrugerii. Deliberat, este transformată, ad-hoc, în personaj tocmai prin unicitatea ei în viziunea autorului.

Aria iluzoriei cuceriri a Sabinei este întreruptă din ritmul ei alert, de câte un adagio liric, în care inserțiile dureroase ale adultului restabilesc fundalul așteptării ființei marcate

definitiv de experiența iubirii adolescente: „Dacă o aștept în continuare, dacă o aștept mereu, o tot aștept pe Sabina (...) nu mai rostesc nici în gând cuvântul: doare - doare - doare”(op.cit., p.111).

Ființa maturului resimte pierderea, intervenind, dincolo de mască. Descrierea întrerupe relatarea povestitorului, punctând momentele de efuziune sentimentală; ninsoarea, percepută prin miros (simțul olfactiv ca simbol al percepției primare, al cunoașterii denudate, mitice) este asociată gurii Sabinei, gură transformatoare, revelatoare, inițiatoare în procesul inerent de evoluție a universului interior: „ninsoarea e prezentă prin miros (...) gura Sabinei pe ninsoare”(op.cit., p.121).

Scrierea devine o veritabilă transpunere a emoției declarării sentimentului, urmând, ca ritm, trepidațiile sufletului.

Regăsim aceeași fervoare a redării trăirii ca în cazul lui Quentin, personajul lui Faulkner din „Zgomotul și furia” sau a lui Charles, una dintre măștile Annei Gavaldă din „Cea care alină”. Adică o ilustrare a poveștii povestitorului implicat, dincolo de logica romanului, într-o formulă de metaroman, configurat pe toate planurile. Intruziunea vocii mature potențează impresia de re-clădire a epicului în fața cititorului, re-clădire a unui corpus-caleidoscop, în esență: totul se poate petrece și evolua - sau nu - după dorința autorului care se oprește din clădit pentru a finisa, prin jocul descrierii, una dintre fațade, anihilând spunerea anterioară prin impactul liric. Deci, fracturând eliptic relatarea.

Mozaicul narativ își continuă desfășurarea în jurul figurii centrale a Sabinei. Recuperarea fondului Blaga - act eroic - naște întrebări: cine are cărțile? Executanții, dacă o fac, o fac de frică? Ce se poate salva prin copiere?

Întreaga epopee care se naște în jurul condamnării cărților este un prilej de rechizitoriu adus extremismului ce comite crime împotriva spiritualității: arderea cărților echivalează cu anihilarea sufletului unui popor, nimicirea produsului spiritual.

Pericolul de a fi prinși cu riscul deportării și al exmatriculării este depășit de spiritul de cutezanță, de revoltă împotriva sistemului, susținut prin îndrăgostirea de Sabina. Ambianța în care trăiește fata, nepoata lui Lucian (Blaga, după cum crede adolescentul) îi relevă imaginea unei lumi aflate la crepuscul; basmul frumos, cu protagoniști capabili de fapte eroice, este pigmentat de apariția Militantei (după cum o numește personajul), o mătușa bătrână, săracă și decrepită.

Modul sarcastic în care este portretizată amintește de portretele lui Goya și de jocurile de cuvinte barbiliene din „Domnișoara Hus”: „așa că babalena plutește între două ape ca un hoit (de babă): are un fel de ceva care seamănă cu viitorul, însă leit trecutul - dar într-un prezent de ... (nici măcar viu) (...) ea a trăit și trăiește un trai de râmă, de vierme”(op.cit., p.157).

De unde sarcasmul? Adolescentul este întâmpinat cu dispreț și suspiciune, datorită originii sale de mojiic, iar autorul nu iartă umilința: cine a trăit pasiv, fără nicio reacție, neconștientizându-și destinul în fața istoriei, își merită soarta monstruoasă: „Ea, o babetă, pe deasupra babacră, o babortă și babovină, o babestie...”(op.cit., p.156).

Și totuși, sentimentul înfiripat pentru Sabina e mai puternic; naveta celor șaisprezece saci plini de cărți este făcută cu îndârjire, ideea încropirii unei biblioteci este nobilă. Scopul este nobil, motivația transcede riscurile, iar misiunea eroică este îndeplinită. Actul de seducție al Sabinei, jocul erotic (eroul o salvează de la degerătură) nu are nimic pervers; întrebarea repetată „vrei tu Sabina să te ajut pe tine să” devine leitmotiv al sexualității adolescente manifestate prin gest pur, în esență, reiterând tonalitatea copilărească a Orfanelului din Mana.

Dar, odată cu sfârșitul aventurii, basmul ia sfârșit, Sabina își gonește eroul datorită îndrăznelii de a adormi în patul ei, doborât de efortul cărăușiei: „du-te drrracului, mojiicule! Du-te drrracului! - și a izbucnit în plâns”(op.cit., p.195).

Sabina ajutată, Sabina salvată de la îngheț, Sabina sărmană, cu pantofii găuriți - se revoltă împotriva gestului salvatorului ei, ca o veritabilă Brunhildă răzbunătoare. Gestul de a-l expedia după ce constată că este bolnav de epuizare, capătă proporții mitice în ochii adolescentului, figura maternală suprapunându-se peste cea a iubitei idolatrizate, datorită interpretării hiperbolice a gesturilor ei: „Mi-a potrivit cu mult dor și drag căciula, mi-a verificat cu iubire fularul”(op.cit. p.179).

Este interesantă glisarea simbolică a planurilor temporale în relatare marcând supratema timpului; spunerea experienței debutează cu motivul ornucului, iar încheiere a acesteia este subliniată subtil prin perceperea ceasurilor din turnurile sibiene: „băteau într-una și unu-n altul, se întrebăteau cu timpurile, firește, nu puteau citi cu auzul cât ar putea fi ora”(op.cit., p.200).

Vraja ancorării în dimensiunea aventurii se risipește, realitatea cenușie inundă imaginea, tonalitatea capătă accente detașate, dure, în ultimă instanță, lacrimile internistului sunt semn al suferinței acumulate în timp trupul adolescentin își eliberează zăgăzurile sub acțiunea

bolii. În acest context, mama devine limanul salvator, secondat de somn și uitare: „nu mai aveam nevoie de doctor: o aveam pe mama - Mama mea (...) și am plecat. De tot, de tot”(op.cit., p.204).

Revenirea personajului se produce prin vizita la Sabina, dar acum imaginea acesteia se fărâmtează treptat, nu se mai suprapune, simbolic, peste cea a mamei; gura monstrului Sabina care transformă interior ființa nu mai varsă nimic. Relatarea pare să se poticnească, povestitorul ezită, concepe scenarii, devenind, pe moment, regizorul propriei spuneri: „Așa că ștergem tot și o luăm de la capăt. (...) Ba nu, Sabina nu zice - Sabina nu poate spune: spuie-i-se”(op.cit., p.209).

Fragmentarea discursului narativ ilustrează transpunerea propriilor trăiri intense sub acțiunea memoriei care, deliberat, își pierde funcția ordonatoare pe moment, datorită experienței marcante din adolescență, experiență căreia i se caută un sens și o explicație toată viața. Justificarea modalității narative evidențiază, din nou, prezența unui real manifest artistic prin pledoaria pentru autenticitate, redare frustă, o estetică bătaioasă și extrem de ancorată în verosimil implicând un limbaj pe măsură, denudat, jocuri insolite de cuvinte trunchiate, de o savoare aparte. Crearea de posibile scenarii, divagând de la monada iluminată de către raza memoriei, este văzută ca un joc al minții saturate de realitatea în sine ca o încercare catharhică de refugiu parțial în supra - realitate.

Această scurt-circuitare a textului este, după Jean Ricardou¹³, o premisă a posibilității naratorului de a se citi, scriindu-se, ca orientare definitorie a metaromanului.

Însăși susținerea călătoriei în timp prin configurarea simbolică a propriei vieți este o lectură metaforică. Călătoria în timp este și o călătorie în text, apanaj doar al romanului, în viziunea autorului: „Materialul e cuvântul, iar cuvântul poate fi bun, adevărat - ba chiar, uneori, se cere să fie astfel. Mai ales în roman (...) romanul, impurul, ca viața, dar adevărat”(op.cit., p.224).

Crearea unei variante a realității de către animalul nevrotic - realitul înrăit (povestitorul) sintetizează în mod esențial propriul crez de trezire, fără complexe, a conștiințelor (după cum mărturisea și Anna Gavalda că scrie „pentru adulți care trebuie treziți din somn”¹⁴); implicit de-retrezire a conștiinței proprii, ca temelie a Casei-ficțiune structurată în jurul calidorului.

Întreaga expunere a autorului servește, în final, unei dorințe acerbe de re-creare a unei variante a Sabinei, modelată după propria viziune și după propriul ideal. Pornind de la această afirmație, tonalitatea devine sarcastică, ilustrând toate frustrările, umilințele și neîmplinirile adolescentului.

Sabina este reconstituită fotografic, în alb negru, într-un joc de imagini fulgurante, fiind transpusă în scenarii diverse, în funcție de emoția dominantă ce răzbate dintr-un amalgam de sentimente contradictorii, oscilând între indiferență și iubire: Sabina este ironică, Sabina își manifestă disprețul, Sabina se simte jignită de bârfe, Sabina plânge, Sabina povestește. În continuare întreaga relatare a Sabinei se desfășoară intempestiv, oglindind justificarea puerilă a dispariției sacilor de cărți cărați cu trudă de tânărul îndrăgostit.

În caleidoscopul de imagini frânte, Sabina își expune în mod trunchiat, dar frust continuarea aventurii: după îmbolnăvirea eroului, sacii de cărți sunt vânduți unui anticar din București, pentru bani. Banii de subzistență. Adevărul motivației cade, ironic, peste gândul nespuns, dar scris: „dacă tu n-ai fi existat, ar fi trebuit să te inventez”(op.cit., p.239). Motivația este cât se poate de dură materialicește: nu e vorba de fondul lui Lucian Blaga, ci de al unchiului Liciniu Blaga (cărți de mâna a doua), cărți de vândut pentru bani necesari cumpărării de mâncare, de combustibil și mai ales de ciorapi de mătase (din care Sabina face un simbol al feminității depline și la care visează plină de cochetărie).

Aventura interioară este mai complicată decât cea exterioară: eroul rămâne fără cărți necesare încropirii unei biblioteci proprii (nici prietenii Septimiu și Octavian nu îl ajută), iar viziunea asupra iubirii este demonetizată: „Sabina e o urâțică, o, ceea ce se cheamă: nasoală - nu foarte - foarte, dar sigur o jigărită și o șleampătă, în plus, ochelariștă”(op.cit., p.248). Dar ea e un mister, un mister de neexplicat, așteptat și răs-așteptat fără relevare. Sau trăind cu refuzul revelării lui; sinuciderea imaginată datorită dezamăgirii face parte din arsenalul emotiv adolescentin, dar fără șanse de concretizare: totul se rezumă la afirmațiile - jumătăți de gând: „ce să mai” și „praf și scrum”.

Totul se rezumă, astfel, la resemnare, din partea celui ce judecă mai ales cu inima, intuind ancorarea în universul carceral:

“Și alunecat totul spre prezent, ca să mă pot plânge că la mine, cu mine pacostea, năpasta, pustiirea, urgia, sodomul, pârjolul, plaga, potopul, într-un cuvânt: ne-bunul mă urmărește? nelăsându-mă să răsuflu?”(op.cit., p.284).

Prezentul include orice posibilitate de evadare a minții, anulează scenariile și impune

explicarea lucidă și materialistă a experimentelor și a aventurilor. Eforturile conspirative de recuperare a cărților destinate distrugerii se realizează prin ciorapii de mătase cumpărați de Sabina; universul interior al eroului se clatină, cercul se spiralează aparent, prin oscilarea sentimentelor de dispreț și de iubire.

Spirala istoriei este asociată celei a sentimentului, deoarece Sabina va fi așteptată, căutată și regăsită parțial în toate experiențele ulterioare din care, generalizând, nu se învață nimic: „Spirala istoriei repetându-se (dar nu întocmai) e ca dragostea mea pentru fata asta: când este, când nu prea este, ba chiar din contră, când este întocmai, când o variațiune pe aceeași sabină, apoi altă variațiune pe cealaltă Sabină” (op.cit., p.395).

Ultimele pagini ale romanului etalează fără echivoc nostalgia vocii auctoriale adulte în legătură cu ceea ce marchează întruparea identică a tuturor iubirilor trăite, posibile și imposibile: Sabina rămâne să fie răpită de suflet, așteptată mereu, stimul și imbold pentru creație, transpunând Logosul în univers de sine stătător:

„O condamn cu sufletul, cu pipăitul, cu amirositul: fusese, mă amăgise, mă viclenise (...) de asta e mai bun cuvântul (...) nu spune tot, nu dezvăluie în întregime (...) are să vie, cu cât o aștept mai așteptând cu - și atunci are să fie ziua a șasea” (op.cit., p.303).

Sabina este, în esență, o himeră a sufletului adolescentin care forțează transpunerea realității în tipar ideatic, prin puterea Logosului. Sabina este echivalentă cu expunerea erosului și a aventurii, implicând rezistența în fața Istoriei. Sabina și cărțile conturează, metaforic, două dimensiuni ale ființei în depășirea inconștientă a unui nou dinte de ferestru: iubirea și moștenirea spirituală. Dacă prima este răpită, simbolic, de Istorie, și așteptată mereu, cea de-a doua este recuperată, prin scriere și povestire.

Pentru că arta refugii de realitate este Sabina ca variantă a realității.

NOTE

1. Virgil Podoabă, *Metamorfozele punctului - În jurul experienței revelatoare*, Pitești, Editura Paralela 45, 2004, p.256
2. Mario Vargas Llosa, *Scrisori către un tânăr romancier*, București, Editura Humanitas, 2001, p.77
3. Walter Biemel, *Expunere și interpretare*, București, Editura Univers, 1987, p.290
4. Terry Eagleton, *Teoria literară - O introducere*, Iași, Editura Polirom, 2005, p.178
5. Paul Goma, *Sabina*, Cluj-Napoca, Editura Apostrof, 1991, p.39
6. William Faulkner, *Zgomotul și furia*, Iași, Editura Polirom, 2003, p.11
7. Anna Gavalda, *Cea care alină*, Iași, Editura Polirom, 2008, p.7
8. Tudor Arghezi, *Versuri*, București, Editura Cartea Românească, 1980, p.133
9. Jean Chevalier, Alain Geerbrant, *Dicționar de simboluri*, volumul 2, București, Editura Artemis, p.117
10. Georges Poulet, *Metamorfozele cercului*, București, Editura Univers, 1987, p.483
11. Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, op.cit, p.273
12. Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, op.cit., p.344
13. Jean Ricardou, *Noi probleme ale romanului*, București, Editura Ubivers, 1988, p.151
14. Anna Gavalda, *Cea care alină*, Iași, Editura Polirom, 2008, p.4

BIBLIOGRAFIE

- Tudor Arghezi, *Versuri*, București, Editura Cartea Românească, 1980
- Gaston Bachelard, *Filosofia lui nu*, București, Editura Univers, 2010
- Walter Biemel, *Expunere și interpretare*, București, Editura Univers, 1987
- Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, volumul 3, București, Editura Artemis, 1993
- Ioan Dersidan, *Iconi și literatură*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2002
- Terry Eagleton, *Teoria literară - O introducere*, Iași, Editura Polirom, 2005
- William Faulkner, *Zgomotul și furia*, Iași, Editura Polirom, 2003
- Anna Gavalda, *Cea care alină*, Iași, Editura Polirom, 2008
- Paul Goma, *Arta refugii*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1992
- Paul Goma, *Astra*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1992
- Paul Goma, *Sabina*, Cluj-Napoca, Editura Apostrof, 1991
- Laszlo Alexandru, *Viceversa!*, Editura Bastion, 2009
- Mario Vargas Llosa, *Scrisori către un tânăr romancier*, București, Editura Humanitas, 2001
- Virgil Podoabă, *Metamorfozele punctului - În jurul experienței revelatoare*, Pitești, Editura Paralela 45, 2004
- Georges Poulet, *Metamorfozele cercului*, București, Editura Univers, 1987
- Jean Ricardou, *Noi probleme ale romanului*, București, Editura Univers, 1988
- Alexandr Soljenițin, *Arhipelagul gulag*, București, Editura Univers, 2008
- Cornel Ungureanu, *La vest de Eden - O introducere în literatura exilului*, Timișoara, Editura Amarcord, 1995

Joi 5 ianuarie 2012

Am primit de la George Onofrei următoarea misivă:

“Dragă d-le Paul Goma

După cum bine știți, sunt unul din iubitorii de carte cu autor Paul Goma și citesc cu mare plăcere aparițiile D-vs lunare. Anul 2011 a fost pentru mine personal anul care m-a ajutat să înțeleg mecanismul complicat care a avut ca efect marginalizarea D-vs aproape totală. Spun aproape, pentru că o parte conștientă a opiniei publice din această țară nu s-a lăsat manipulată de lașitățile mediilor intelectuale și de securitate. Laboratoarele răului au funcționat permanent și au scornit neîncetat de douăzeci de ani, noi și noi otrăvuri care au dus un popor într-un nou gulag, mai pervers din care generații întregi se vor chinui (dacă vor putea!) să iasă.

De două decenii vă citesc, sunt la curent cu situația în care vă aflați și-mi tot puneam întrebarea cum a fost posibil ca D-vs să rămâneți acolo și noi aici fără D-vs. Ca să înțeleg aceste lucruri am parcurs o serie întreagă de cărți și amintesc printre altele: Arthur Kostler *Întuneric și lumină* Monica Lovinescu *Etica neuiutării* (o carte care după opinia mea ar trebui predată în toate liceele din România), Doina Jela *Această dragoste care ne leagă*, Sanda Stolojan *Jurnal din exilul parizian 1997-2001*, Monica Lovinescu *Jurnal esențial*, Mihaela Azoitei *Totalitarism și rezistența în România comunistă-Cazul Goma*, Theodor Codreanu *Istoria “canonică” a literaturii române*, Nicolas Werth *Insula canibalilor*, Vladimir Bukovski *Reușești sau mori*, Doina Jela *O sută de zile cu Monica Lovinescu*, Neculai Constantin Munteanu *Ultimii șapte ani de-acasă-Un ziarist în dosarele securității*. Am enumerat toate aceste cărți pentru că nu am acordat credit din start la toate opiniile D-vs. Am dorit să capăt informații din cât mai multe surse și să-mi modelez raționamentul și din alți autori care nu sunt neapărat de aici de pe meleagurile noastre. Nu socotesc aici cărțile D-vs pe care le-am parcurs cu pasiune pe măsură ce au apărut. Acum de exemplu citesc *Jurnalele pe sărite*, de căldură mare și de noapte–lungă pentru că nu le-am putut citi de pe internet și le-am găsit în forma tipărită și le citesc cu mare interes.

Cu durere în suflet mărturisesc că momentul prăbușirii regimului lui Ceaușescu n-a fost receptat la dimensiunile lui reale de către Monica Lovinescu și Virgil Ierunca. Ei n-au putut împărtăși cu D-vs o glorie a unei lupte la care ați fost părtaș cu fapte demne de luat în seamă. Îmi pare rău că trebuie s-o mărturisesc dar laboratoarele răului din cadrul securității-SRI au fost pe fază și s-au mobilizat cu toate forțele ca să nu se întâmple o mare nenorocire pentru ei: o coalizare a personalităților Paul Goma și Monica Lovinescu care în fața opiniei publice din țară ar fi adus în discuție chiar un proces al comunismului. Monica Lovinescu a fost atât de naivă încât nu și-a dat nici un moment seama că de fapt face un joc extrem de perfid și că într-un fel anulează o luptă care pentru ea a durat o viață. Securitatea îi are pe toți la mână aici în țară. Puțini oameni își dau seama. Nu pot demonstra, dar eu cred că de exemplu Gabriel Liiceanu a dat la topit cărțile ce au avut ca titlu: *Culoarea curcubeului* la o comandă care a avut ca punct de plecare tot laboratoarele subterane ale securității-SRI-ului. Că Monica Lovinescu a recunoscut în paginile cărții *O sută de zile cu Monica Lovinescu* că acțiunea D-vs din '77 a fost unică în România era prea târziu. Momentul adevărului a fost ratat în aprilie 1990. Atunci Monica Lovinescu n-ar fi trebuit să facă nici un pas aici fără să ceară

recunoșterea integrală a acțiunilor D-vs.

De ce am dorit să fac toată această pledoarie? Pentru a vă susține din tot sufletul meu gestul prin care ați trimis acea scrisoare d-lui Vosgianian prin care solicitați tuturor celor care v-au făcut rău, într-un fel sau altul, să vă editeze pe rând câte o carte. Acea scrisoare a fost o SENTINȚĂ și așa va fi percepută pentru posteritate în literatura română.

Dragă d-le Goma: vă doresc din toată inima să vă faceți bine și să țineți pumnii strânși ca să aud ca stați pe scaun la calculator și ne scrieți rânduri oblojitoare pentru sufletele noastre!

George Onofrei, Galați, 5.01.2012,h:12.34”

Ei, da: nu-mi strică nici mie - pe la sufletul meu - câte un obloj.

*

Referat pentru cursul „Modernitatea occidentală și modernismul românesc” susținut de prof. univ. dr. Ion Simuț

Punctul în infinit. Centrul „din calidor” - Daniela Iederan

3. Centrul „din calidor”

„Scriitorul mare este mare pentru că este adevărat” 31, afirmă Paul Goma. „Scriitorul și cartea? Scriitorul sau cartea?” 32 - dilema nu este rezolvată, nici nu e dorită a fi; identitatea primilor doi termeni egali este secondata de posibila subordonare din al doilea caz, până la o posibilă excludere a unuia: nu pot exista două centre ale unui univers circular, ci doar unul, care absoarbe scriitorul și opera. Iar scriitorul mare este adevărat, deoarece poartă în sine memoria centrului lumii sale, care îi servește drept muză și îl supraveghează, în același timp.

Centrul, punctul de constituire al unui întreg univers de repere ale ființei îl reprezintă, pentru Paul Goma, calidorul.

Într-o viziune simbolică, arhetipală, „suveranitatea asupra universului” 33 este ilustrată, prin extrapolare, și de natura toponimului: calidor. Cuvântul este structurat fonetic din patru consoane și trei vocale, ce pot fi grupate într-o configurație aparte. Consoanele se poziționează în direcția celor patru puncte cardinale, iar vocalele formează un romb interior (înscris în cerc).

„Un nume, o literă, un semn sau un punct” în centrul unei figuri dezvăluie rolul de pivot pe care totul se sprijină și de care totul depinde 34.

Figurativ, „semnul” centralității, al punctului-matrice care dă naștere lumii configurate simbolic în coordonatele memoriei poate fi ilustrat astfel:

(imagine)

Se observă „razele” care ating circumferința, în patru puncte cardinale, radiind din centru. Aceeași schemă simbolică se poate aplica, spre exemplu, și în cazul toponimului mitic Macondo, din romanul „Un veac de singurătate” de G.G. Marquez :

(imagine)

Satul mitic are valoarea unui punct primordial, care se naște, viețuiește și se stinge, un univers consumându-se pe sine și consumându-și făpturile : „Lumea era atât de nouă” 35 la început - „Macondo era acum un vârtej îngrozitor de praf și dărâmături vânturate de furia acestui uragan biblic” 36 la sfârșit.

Rombul fonetic dezvăluie ideea de matrice a vieții, de „simbol feminin” 37: reprezintă legătura prin care „mumele sfintele/ luminile mii/ mume sub glii/ îți iau în primire cuvintele./ Încă o dată te adapă.” (Epitaf) 38. Într-un cuvânt - htonicul, poarta de acces spre fecunditatea și protecția maternă a pântecelui universal, liantul dintre viu, dinamic, solar și starea atemporală, embrionară, selenară.

Triunghiul vocalic este divin, sugerând armonie, „glifa razei de soare la vechii mayași” 39, focul și inima pentru alchimiști, conform aceluiași Dicționar de simboluri.

Toponimul devine o adevărată mantra, încrustată în memorie și incantată de-a lungul întregii existențe, în dispersia „razelor” care îi disipează imaginea, dar care, în ultimă instanță, converg spre centru.

Calidorul și litera monosilabei sacre OM, „sămânța dinăuntrul scoicii” 40 sunt, în mod simbolic, identice: de la el pornesc rosturile lumii scrise și nescrise, este factorul ordonator al

existenței și al făpturii. Calidorul este un spațiu central al „inocenței copilăriei spiritului” 41, cum aprecia criticul Ion Simuț, în care se oglindește „ipostaza christică a Orfanelului” 42. „Orfanelul” își reconstituie apartenența la matrice prin intermediul memoriei subiective, a ceea ce personifică autorul însuși, elogiind instrumentul de oglindire și de ordonare a propriei conștiințe: „memoria, memoria, maica noastră ocrotitoare (atât cât poate), memoria, maica noastră, mântuitoarea, memoria, ultimul recurs și reazem, singura mângâiere, înainte de a pleca încolo, dincolo...” 43.

Scriitura sa se transformă, astfel, într-o spunere nesfârșită a memoriei; Northrop Frye distinge între autobiografia care se suprapune „cu forma de roman” 44, născută din „impulsul creator ficțional, deci de a selecționa numai acele evenimente și experiențe din viața unui scriitor care pot alcătui un tipar bine structurat” 45 și confesiune, când „tiparul rezultat întrece în dimensiuni pe cel cu care a ajuns să se identifice scriitorul; acest tipar poate fi încă o simplă prezentare a concordanței dintre temperamentul și atitudinile sale” 46.

Criticul consideră că „după Rousseau confesiunea începe să ia forma de roman, acest amestec având ca rezultat autobiografia ficțională” 47, axată pe aspecte de ordin artistic, religios sau politic. Astfel autorul se scrie pe sine însuși, îndepărtându-se de canoanele tradiționale ale romanului.

Frye face distincție între roman - „extrovert și personal”, „romant” - „introvert și personal” – și confesiune care este „introvertă dar are un conținut intelectualizat” 48. Structural, memoria-oglinda conștiinței devine, în cazul lui Paul Goma, un principiu anatomic : disecă (mai târziu asemenea unui bisturiu necruțător), analizează, sintetizează datele existenței proprii, alcătuiind un eșafodaj inedit.

Produsul artistic rezultat nu este altceva decât un mit al Golemului menit să demonstreze unicitatea acestuia. Golemul este zămislit prin imitarea creației divine; opera este făurită de un creator stăpân absolut peste universul său. Golemul lui Paul Goma „este mut pentru că oamenii nu sunt în stare să-i dea grai” 49; el conține imaginea propriului eu creator, depășindu-l, de multe ori și subjugându-l. Golemul lui Paul Goma poartă, printre contemporani, stigma muteniei, deoarece este silit să fie „mut” și respins.

Arhetipul lui Hamlet – voce nostalgică, dar și acuzatoare – dă substanță vocii auctoriale care, sub imperativul necesității recuperării și al rememorării, își țese wagnerian opera, printr-un mozaic de metafore – simbol. Astfel, timpul – suveică se derulează într-o spirală inversă, comprimându-se în punctul – centru: calidorul – etern prezent.

Incipitul din „Pre-mergere” fixează statutul simbolic al matricei: „este buricul pământului” 50. În esență, prezentul reiterează ideea de consubstanțialitate, de ființare perpetuă. Este reprezentată alegoria lui a fi în miezul punctului, ceea ce îi conferă statut peren.

Cuvântul calidor – cuvânt-mantră pentru scriitor – își dezvăluie valențele unice; nu este împrumutat din „slavismele țărănești” 51, nici nu este „turcism târgoveț” 52: el își afirmă individualitatea sonoră, muzicală, creată: „Casa noastră din Mana avea, (domnilor), calidor... etimologia propusă, la început de tot, de mamă era atât de mult mai frumoasă, încât în mod necesar era și răpitor de adevărată: Calidor, carevasăzică: dor-frumos” 53

Adresarea „domnilor” pare a avea o rezonanță ușor ironică și emfatică, ilustrând parțial ceea ce Julia Kristeva numea „adolescentismul scrierii” 54 prin ipostaza de adolescent perpetuu a naratorului, exprimându-și voit unicitatea; vocea auctorială se identifică pe sine în sacralitatea logosului: „carevasăzică, grecesul Kali și românescul dor se întâlnesc pe o cărare (spre izvor), se văd, se plac, se iau, se cunună...” 55

Naturaletă „spunerii” se combină cu introducerea într-o atmosferă mitică: dorul frumos devine o sintagmă emblematică din care izvorăște litania: „te prinde, cuprinde, străprinde; te năpădește, te copleșește; bate, răzbate, străbate- atunci când (de sus, din calidor), cu privirea aburită de durere, cați încolo, spre Asfințit unde bănuiești Prutul, râu blestemat...” 56 Fraza capătă, prin sonoritățile cu ecouri arhaice ale verbelor și prin asonanță, valențe muzicale strani; chemarea „punctului”, acest dor personificat, arhetipal, atinge ușor la început, apoi șoptește învăluitor în străfundurile ființei, pentru ca în final să o devasteze.

Scriitorul plonjează „în osia lumii” 57, prin vestibulul memoriei recuperatoare: nostalgia paradisului pierdut, al celui Alfa și Omega, trasează conturul existenței: „pe măsură ce mă îndepărtez de el, punct-de- plecare,mă apropii de punctul-de-sosire.” 58

Între copil și mamă, cuprinși în calidor, în osia lumii sau în buricul pământului se naște și persistă aceeași legătură invizibilă, o rază care certifică „acel vestibul deschis spre ambele părți, acel afară proxim și nu definitiv, acel loc la aer și la lumină și umbră și căldură lăuntrică” 59

Este emoționant elogiul adus figurii materne (rezonând de căldura și melancolia sufletului moldovenesc), creionată cu sensibilitate aparte, conferindu-i o aură mitică: mama „m-a adus pe lume” 60, conchide autorul, nu a fost trimis.

Această mărturisire vine să întărească ideea Mamei Divine, receptacul și „matrice a vieții” 61; ființa mamei este ambivalentă, întrupând viața și moartea, deopotrivă. În teologia hindusă, noțiunea capătă valențe simbolice: Mama divină exprimă o „gândire cosmocentrică” 62, incluzând energia creatoare ce animă micro- și macro-cosmosul, ca principiu spiritual.

Mama devine, în psihanaliza modernă, un arhetip, simbolul aceluia anima (inconștientul) care, pentru a fi constructiv, are nevoie de conștiință. Mama din calidor se regăsește în perenitatea centrului: ea aduce pe lume și ghidează ființa spre lumină, răspunzând creației divine prin propria zămislire; Nichita Stănescu cerea în „Către Galatea”:

„și mă rog de tine,
naște-mă. Naște-mă” 63.

Metafora stănesciană traduce același dor arzător de ființare, prin creație, spre iluminare. Tragismul despărțirii inerente de mamă este atenuat prin imaginea transmigrării sufletului acesteia în ființa propriului fiu al scriitorului, Filip. Mama se diminuează ca ființă, se micșorează ca trup, regresând la stadiul embrionar, în esență, prin moarte, sub gliile blagiene, în Necuvânt. Invitația în calidor se face „din, în, spre calidor” 64, marcând nostalgia eternei reînnoiri, reînvierea centrului lumii de unde izvorăsc, pentru scriitor, o infinitate de posibilități odată ce Mama îl aduce la lumina ființării.

4 Reperetele toposului mitic. Casa – Școala -Satul

Calidorul, odată identificat prin funcția recuperatoare a memoriei, devine locul sacru de contemplare și de ancorare, a ființei prin memorie, ceea ce Virgil Podoabă numea „Atlantida reveriei” 65; timpul – suveică își încetează derularea, calidorul transformându-se într-o monadă a conștiinței scriitorului.

Totul pornește din calidor și se întoarce la el, confirmându-i statutul de virtual „semn iconic” 66 prin calidor, Paul Goma dă glas suferinței maturului de a se fi pierdut în haosul lumii, bucurie de a se regăsi sufletește în oaza de liniște edenică, tragismului în ultimă esență, a rupturii de ființă; de aceea acest dor e frumos și torturant în același timp, alină și produce suferință, luminează și îndârjește.

Autorul îl exprimă prin „sensibilitate și finețe analitică” 67, investindu-și potențialul scriitoricesc într-o țesătură epică imagistică, în care toposul mitic are dimensiunile ființei: memoria naște și se naște odată cu propria ei configurare.

Putem, astfel, vorbi, în cazul cronotopului de față, de ceea ce Jean Ricardou numea „metafora configurată internă” 68, fapt în care, pornind de la „schema unei celule simbolice” 69, se elaborează întreaga rețea figurativă a eșafodajului interior al scriiturii.

Imaginea casei de lut, recompusă de vocea tatălui, atrage metafora apartenenței la matrice: „dacă nu voiam, nu ieșeam la lumină. Atunci” 70, urmată de transpunerea în ființa eternă: „Din acum, de aici, privesc din calidor” 71.

Metafora configurată internă a casei de lut (locul aducerii pe lume) este însoțită de cea a școlii: „înzidirea” 72 ei naște imaginea conturării, prin logos, a locului de unde se va împărtăși din lumina cunoașterii, locul în care cei doi părinți își vor îndeplini misia de apostoli-luminători.

Înzidirea acesteia este mai mult decât o simplă zidire, ea implică integrarea spiritului, a duhului, a sufletului, cere imperios jertfa mitică, involuntară prin moartea lui Pantelimon, asigurându-i statutul sacru.

Pentru că în satul Mana (simbolic-mana cerească?), centru al lumii și punct de raportare al tuturor razelor existențiale, totul se prefacă și se supune unui ritual imemorial de păstrare nealterată a ființei.

Drd. Anul I Prof. Daniela Anca Iedran

NOTE:

Paul Goma, *Din calidor*, Iași, Editura Polirom, 2004, p.27.

Paul Goma, op.cit., p.30.

Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, vol.1, București, Editura Artemis, 1993, p.282

Idem, ibidem.

Gabriel Garcia Marquez, *Un veac de singurătate*, București, Editura RAO, 1995, p.7.

Idem, ibidem, p.364.

Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, vol.3, București, Editura Artemis, 1993, p.169

Lucian Blaga, *Poezii*, București, Editura Albatros 1980, p.161.

Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, vol.3, București, Editura Artemis, 1993, p.383

Idem, ibidem, p.133.

Ion Simuț, *Inocența și revolta în infern*, în revista *Vatra*, nr.6/ 1992

- Liviu Malița, Exilul ca destin apocrif, în revista *Apostrof*, nr.5/ 1990
 Marta Petreu, Paul Goma, între depoziție și fantasmare, cuvânt introductiv la Paul Goma, *Arta refugii*, Cluj, Editura Dacia, 1991, p. 7.
 Northrop Frye, *Anatomia criticii*, București, Editura Univers, 1972, p. 390.
 Idem, *ibidem*
 Idem, *ibidem*, p.391.
 Idem, *ibidem*
 Idem, *ibidem*, p.392.
 Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, vol.2, București, Editura Artemis, 1993, p.102
 Paul Goma, *op.cit.*, p.5
 Idem, *ibidem*
 Idem, *ibidem*
 Idem, *ibidem*
 Julia Kristeva, *Nouă maladii ale sufletului*, Iași, Editura Trei, 2005, p.149.
 Paul Goma, *op.cit.*, p.5
 Idem, *ibidem*, p.6
 Idem, *ibidem*
 Idem, *ibidem*
 Idem, *ibidem*
 Idem, *ibidem*
 Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, vol.2, București, Editura Artemis, 1993, p.261
 Idem, *ibidem*
 Nichita Stănescu, *Ordinea cuvintelor*, București, Editura Cartea Românească, 1985, p.160
 Paul Goma, *op.cit.*, p.6
 Virgil Podoabă, *Metamorfozele punctului*, Pitești, Editura Paralela 45, 2004, p.254
 Ioan Dersidan, *Iconi și literatură*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2002, p.5
 Ion Simuț, *Arena actualității*, București, Editura Polirom, 2000, p.92
 Jean Ricardou, *Noi probleme ale romanului*, București, Editura Univers, 1988, p.120
 Idem, *ibidem*
 Paul Goma, *op.cit.*, p.19
 Idem, *ibidem*, p.20
 Idem, *ibidem*, p.14

BIBLIOGRAFIE

- Lucian Blaga, *Poezii*, București, Editura Albatros 1980
 Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, vol.1-3, București, Editura Artemis, 1993
 Ioan Dersidan, *Iconi și literatură*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2002
 Northrop Frye, *Anatomia criticii*, București, Editura Univers, 1972, p.113.
 Paul Goma, *Din calidor*, Iași, Editura Polirom, 2004
 Julia Kristeva, *Nouă maladii ale sufletului*, Iași, Editura Trei, 2005.
 Liviu Malița, *Exilul ca destin apocrif*, în revista *Apostrof*, nr.5/ 1990
 Gabriel Garcia Marquez, *Un veac de singurătate*, București, Editura RAO, 1995,
 Mircea Martin, *Georges Poulet sau despre cerc și despre literatură înțelese ca forme ale minții*, studiu introductiv la Georges Poulet, *Metamorfozele cercului*, București, Editura Univers, 1987
 Marta Petreu, Paul Goma, între depoziție și fantasmare, cuvânt introductiv la Paul Goma, *Arta refugii*, Cluj, Editura Dacia, 1991
 Camil Petrescu, *Patul lui Procust*, București, Editura Minerva, 1982, p.290.
 Virgil Podoabă, *Metamorfozele punctului*, Pitești, Editura Paralela 45, 2004.
 Georges Poulet, *Metamorfozele cercului*, București, Editura Univers, 1987
 Jean Ricardou, *Noi probleme ale romanului*, București, Editura Univers, 1988
 Ion Simuț, *Arena actualității*, Iași, Editura Polirom, 2000.
 Ion Simuț, *Inocența și revolta în infern*, în revista *Vatra*, nr.6/ 1992
 Nichita Stănescu, *Ordinea cuvintelor*, București, Editura Cartea Românească, 1985

*

Referat pentru cursul

„Postmodernitate și cultură de divertisment” susținut de prof. Univ. Dr. Ion Simuț

Reperetele toposului mitic. Casa – Școala – Satul

Calidorul, odată identificat prin funcția recuperatoare a memoriei, devine locul sacru de contemplare și de ancorare, a ființei prin memorie, ceea ce Virgil Podoabă numea „Atlantida reveriei” 1; timpul – suveică își încetează derularea, calidorul transformându-se într-o monadă a conștiinței scriitorului.

Totul pornește din calidor și se întoarce la el, confirmându-i statutul de virtual „semn

iconic” 2 prin calidor, Paul Goma dă glas suferinței maturului de a se fi pierdut în haosul lumii, bucurie de a se regăsi sufletește în oaza de liniște edenică, tragismului în ultimă esență, a rupturii de ființă; de aceea acest dor e frumos și torturant în același timp, alină și produce suferință, luminează și îndârjește.

Autorul îl exprimă prin „sensibilitate și finețe analitică” 3, investindu-și potențialul scriitoricesc într-o țesătură epică imagistică, în care toposul mitic are dimensiunile ființei: memoria naște și se naște odată cu propria ei configurare.

Putem, astfel, vorbi, în cazul cronotopului de față, de ceea ce Jean Ricardou numea „metafora configurată internă” 4, fapt în care, pornind de la „schema unei celule simbolice” 5, se elaborează întreaga rețea figurativă a eșafodajului interior al scriiturii.

Imaginea casei de lut, recompusă de vocea tatălui, atrage metafora apartenenței la matrice: „dacă nu voiam, nu ieșeam la lumină. Atunci” 6, urmată de transpunerea în ființa eternă: „Din acum, de aici, privesc din calidor” 7.

Metafora configurată internă a casei de lut (locul aducerii pe lume) este însoțită de cea a școlii: „înzidirea” 8 ei naște imaginea conturării, prin logos, a locului de unde se va împărtași din lumina cunoașterii, locul în care cei doi părinți își vor îndeplini misia de apostoli-luminători.

Înzidirea acesteia este mai mult decât o simplă zidire, ea implică integrarea spiritului, a duhului, a sufletului, cere imperios jertfa mitică, involuntară prin moartea lui Pantelimon, asigurându-i statutul sacru.

Pentru că în satul Mana (simbolic-mana cerească?), centru al lumii și punct de raportare al tuturor razelor existențiale, totul se prefacă și se supune unui ritual imemorial de păstrare nealterată a ființei.

“Mana” scriitorului “participă în chip mistic la sacru” 9. Toată ființa sa este ancorată în esența vetrei; reperatele existențiale se identifică prin observarea, tatonarea, însușirea și păstrarea lumii în datele sale primare.

De aceea, Mana ilustrează un tip de model teoretic al metaforei ontologice, în viziunea lui Max Black 10, model care se constituie într-o rețea de metafore subsumate arhetipului.

“Calidorul” este proiectat sistematic, pe fundalul casei, al școlii și al satului implicând permanenta ancorare în ipostaza mitică. Calidorul se regăsește în toate reflectările spațiale ale universului fictiv, fiind ceea ce Stephen C. Pepper numea “root metaphor” 11, incluzând fapte, experiențe, evenimente, atitudini relatate, rememorate, retrăite.

În câmpul vast al memoriei, în datele ontologicului, calidorul se proiectează în cele trei segmente - vectori care definesc axiologic trăirea: Casa - Școala - Satul, conturând concentric cercul ființării.

Casa este identificată cu școala; dacă o casă părintească proprie nu a existat (“bojdeuca de lut, acoperită cu paie, cumpărată odată cu terenul pentru școală” 12), datorită condițiilor impuse de timpul istoric, ea se va reconstitui îngemănată în construirea școlii “făcută de noi cu mâsurile-istea” 13, după cum se exprimă intempestiv tatăl scriitorului.

Amânarea plecării în primul refugiu este datorată tocmai imposibilității părăsirii bruște a spațiului înălțat prin înzidire, pentru luminare spirituală. Școala și casa se identifică, se suprapun, lumea în coordonatele ei se învârtă și curge în jurul acestei vetre. De aceea, tatăl “dă încă-numai-o-raită și încă-numai” 14; dezrădăcinarea presupune abandonare a tuturor legăturilor cu adevăratul univers.

Scriitorul - martor în ipostaza copilului vede tot; în ipostaza maturului este nevoit să recompună imaginea pierdută în hățișurile memoriei, rămânând la arhetip: “stau în calidor și nu mai văd: s-annoptat”, “văd bine de tot” 15.

Lămuririle cerute tatălui implică întotdeauna raportarea la efectele timpului istoric; logosul explicitează, acuză, justifică faptele și datele, constată, rezumă, concluzionează.

Tatăl învață, la rândul său, din înțelepciunea ancestrală a bătrânilor: viziunea realistă a civilizației industriale se opune mentalității arhaice, și pierde teren. Arhaicul are de partea sa fibra cosmică, fiorul primordialului, esența Manei:

“ - Stuh, muruială, cochileți, lut, balegă! a tunat tata. Cum sa dureze ceea ce faci, dacă-l faci din lut și din stuh? Și ne mai mirăm că strămoșii noștri n-au lăsat urme...

- Au lăsat, dar nu acolo unde toată lumea se uită... , a zis Moș Iacob” 16.

Peste timp, construcția născută din pământ și imortalizată în fotografiile naște uimiri, revelații în rândul occidentalilor moderni. Și astfel, devine reperul care incită la reconstrucție: scriitorul își caută rădăcinile pierdute, recompunând coordonatele spațiului, transpuse fictiv. Primordială, în viziunea sa, este geografia “mamă a istoriei: <<spune-mi unde te afli, în spațiu, ca să-ți spun ce ți s-a întâmplat în timp>>” 17.

Locul vedește situarea individului față de reperatele cosmice, locul își creează propria viață prin existențele care îl populează. Scriitorul își reface fictiv reperatele locului său pierdut,

al spațiului din care a fost smuls, înainte de a fi apucat să-și conștientizeze apartenența: „Am început să construiesc, să mi-o fac eu, cu mâinurile mele. Casa. Casa mea. Pornire firească la cineva care n-a avut vreodată casă; deci, nici o acasă - de altfel, nici țară...” 18.

Recompunerea casei simbolizează trasarea hărții interioare a vieții sufletești, configurarea arhetipală a ideii de protecție, de refugiu aflat în centrul cercului, marcând prima comuniune cu cercul, prin locul zămislirii. Reflexivul m-am născut poartă, pentru scriitor, o puternică încărcătură afectivă: nașterea presupune lumină, desprindere din lutul înconjurător în numele vieții.

Tonalitatea confesivă capătă accente dramatice; autorul își impune, transpunându-se în geografia sa, contemplarea propriei dezrădăcinări și înstrăinări: “Îmi spun că aș vrea și eu să-mi pot spune: <<Uite: aici m-am născut>> - și să arăt ceva aflat încă în picioare: un ciot de zid, un ciob de horn, dezafumat de timp și micșorat - și nu doar pământul: neted, șters bine-bine. Nu doar pământul, cu un gest rotunjit de nehotărâre care ar voi să zică: „Pe-aici, pe undeva...” 19.

Stabilitatea, permanența, continuitatea se pot afla numai în interiorul cercului, destinul desfășurându-se concentric și atingând reperele dispuse în jurul centrului, prin raze care converg spre el: casa, școala. Tot astfel memoria cuminte ordonează clipele, urmând cursul destinului, concretizându-le fotografic și palpabil, de multe ori.

În cazul lui Goma, totul se află pe acolo, pe undeva de vreme ce factorul ordonator destin este bruiat, prin desprinderea de matcă: în vâltoarea haosului existențial, singurul punct de reper este calidorul ce poate aduna și recompune clipele trecute și se poate, de asemenea, substitui refugiului.

Strategia discursului este interesantă: ancorarea în calidor este laitmotiv, punctând inerent momentele de reflecție ale spunerii; de la acest fapt pornește re-construcția edificiului memoriei afective, prin identificarea elementelor geografiei proprii: casa, școala.

Satul, în schimb, cade, ca evocare din perspectiva figurii patriarhale, sub incidența memoriei critice.

După o trecere în revistă a istoriei dramaturgice a acestuia, într-o manieră demitizată și demistificatoare, tatăl evidențiază crudul adevăr: satul străvechi Mana pierde sub acțiunea „civilizatoare” a cuceritorilor, calitatea umană se alterează („ocnași liberați, și apoi moscali (...) în sfârșit rătăcitori” 20.

Acest ultim aspect consemnat oferă o explicație pentru deteriorarea treptată a vetrei, deoarece „libertatea e ca tabla-nmulțirii, se învață încetul cu încetul, greu - se mai uită, se re-învață...” 21. Astfel logosul susține vocea auctorială martoră a relatării, din calidor. Cuplul de părinți recompune imaginea prometeică a adevăratei civilizări, a priceperii de a folosi și de a conștientiza libertatea în lupta pentru supraviețuire; prepeleacurile de care povestește tatăl (care mai de care mai arătoase) sunt un motiv de mândrie pentru localnici, deși ele reprezintă, în esență, niște observatoare sau posturi de pază pentru prevenirea furtului de pepeni. Ele se află în totală neconcordanță cu umilele colibe de lut în care se viețuiește.

Explicația? Mănenii „priveau lumea de la înălțime” 22, fiind interesați de trecători... Ironia vocii tatălui este evidentă, în raport cu discutata calitate umană; memoria sa încastrează, însă, și lupta cu pământul a noului Adam (țăranul Severin), care își folosește libertatea muncind ca un rob.

Satul se animă treptat prin iluminarea memoriei; scriitorul întreabă, caută răspunsuri. Iar părinții, de dincolo de memorie, îi răspund.

Scriitorul își construiește astfel propria sa casă, ancorând-o în jurul calidorului, logosul recompunând existența concentric.

Vocea mamei readuce în prim-plan imaginea cuplului tânăr, dornic de a schimba lumea. Valsul mamei, pasiunea ei pentru dans este singurul reper angelic și luminos în configurarea ulterioară a evenimentelor.

Tatăl reține dansul mamei, mișcarea ei, desprinsă parcă din tablouri boticelliene; lumea pare să fie, astfel, eliberată, mântuită, răul dă înapoi și devine neputincios.

“Ca să pot dansa” 23. Afirmția mamei, pe patul de suferință, implică substratul metaforei: limbajul transmis de dans transcede logosul, celebrând viața, armonia dintre creator și creație, aspirația spre unitate. Dansul mamei, chiar în fața torționarilor (dans din priviri, izvorât din neastâmpărul picioarelor), îi descumpănește: „dansau umerii, și capul și privirea mamei - bineînțelele numai - mereu, mereu, vals. Vals. Vals. Vals.” 24.

Mama, în esență, este metafora vieții. Tot ea, factorul zămislirii, este cea care nu uită nimic: ruperea de rădăcina ființei, de propria definire, nu poate fi uitată:

„Stai, omule, intervine mama. Ia-o mai din urmă, că la amintiri nu ne grăbește nimeni.” 25.

Ea rămâne un agent al Memoriei, patronând derularea evenimentelor, spunerea tatălui,

intervenind când această desfășurare a spunerii omite amănunte esențiale. Și, astfel, ghidează involuntar rememorarea fiului care își construiește casa-ficțiune, populând-o și mobilând-o cu tot ceea ce a constituit pre-mergerea în refugiu.

Casa-ficțiune întrupează, în esență, echivalentul stării sufletești ca „substitut al oricărui referent” 26. Casa-ficțiune este construită prin împletirea de relatări reproduse fidel, ale tatălui și ale mamei, ca puncte de reper ale căminului. Martori și viețuitori, părinții ilustrează doi poli: istoria vie, reprodusă, relatată, critică, dinamică – Tatăl ca factor rațional, logic, demistificator și istoria afectivă, simțită, percepută simbolic și trăită – Mama ca factor afectiv.

Casa de lut – Școala – Casa-ficțiune se suprapun simbolic: tatăl și mama construiesc casa de lut care durează atât cât timpul istoric o permite; școala – ridicată de părinți – ocupă o altă dimensiune a devenirii spirituale, rezistând după voia aceluiași timp istoric; casa-ficțiune este singura care se învâluie în nimbul permanenței. Având ca temelie Memoria vie, ea se înalță și viețuiește prin creație. Calidorul casei-ficțiune este, în esență, calidorul la care autorul se întoarce mereu.

Paracliserul lui Marin Sorescu arde împreună cu biserica sa, Paul Goma se consumă împreună cu propria casă-ficțiune, încercând să se elibereze, identificându-se, re-construind și recompunând. Și, pe măsură ce o face, se regăsește pe sine.

Invazia istoriei brutale în universul idilic produce retrăirea, peste timp, a fiorului rece ca semn al viitoarei ruperi de ființă. Evoluția acestei retrăiri este configurată gradual ascendent: „Stau în calidor. În calidorul casă. Stau în calidorul casei noastre din Mana. Stau în calidor și tremur.” 27. Scriitorul se cramponază, în primul rând, de “scene statice, scene-cheie, scene-sâmbure” 28, care constituie temelie casei-ficțiune; în esență, acele crâmpie de viață trăită de el însuși și rememorată. Astfel, casa-ficțiune, se compune treptat, iluminând monade încastrate în somnul spunerii, monade revitalizate prin spunere.

La acestea, urcând din treaptă în treaptă, se adaugă, potențându-le, relatările martorilor istoriei, a vieții trăite. Acestea au rolul de liant, cimentând emanațiile calidorului. Intenția regăsirii prin rememorare este atât de puternic motivată, încât Goma își dorește regresia în Necuvânt, în atemporalitatea marcând dănuirea: „atunci înaintez – retrăgându-mă și dincolo; în sămânță, în grăuntele de grâu – pentru cine are urechi de auzit.” 29.

Construirea casei-ficțiune este paradoxală: edificiul se poate constitui, se poate înalța doar coborând pe firul timpului, oglindindu-se arhetipal în sufletul copilului.

„Jocul semnificațiilor” 30 de care pomenește Jean Ricardou în „Noi probleme ale romanului” este evident; scriitorul induce ideea de fisură în viziunea idilică asupra lumii aparținându-i în ipostaza de copil prin asocierea calidorului cu frigul și cu lecția neînvățată la școală, întreruptă ca nefiind bună.

Confesiunea este motivată direct: „l-au ridicat pe tata” 31. Această afirmație succede precizării determinării autorului de a rememora și de a retrăi totul. Nu întâmplător, pentru că, din acest punct, vocea copilului se face auzită tot mai des și mai puternic, concurând vocea tatălui din perspectiva maturului care caută explicații și cere lămuriri.

Există, astfel, de multe ori în țesătura epică, două relatări, completându-se: relatarea tatălui - ancorată în istorie - și cea a fiului, coborând din calidor și întorcându-se la el. Povestea fiului este justificată, mai târziu, de precizările tatălui. Doar el este investit cu funcția de configurator al fundalului pe care se desfășoară experiențele fundamentale ce constituie decorațiunea interioară a casei-ficțiune.

Astfel, episodul arderii cărților când tatăl este arestat reprezintă un prim nod important în țesătura simbolică de configurații metaforice. De fapt, aceasta reprezintă prima confruntare a copilului din calidor cu acțiunea represivă a timpului istoric: „Ei: trei-persoane. Cu trei mantăi de piele - mușama, cu trei pistoale lungi de tot, în trei toace de lemn. Tocuri, nu toace, toaca era la mănăstiri, acum se bate tocul, ca să închidă mănăstirile și să ridice oamenii – cu pistolul.” 32.

Represaliile sunt relatate de către tatăl fiului matur, dezvăluindu-i misiunea reprezentanților timpului nou: „să strivească, să nimicească, să distrugă, să ardă.” 33.

De aceea, tatăl-ctitor de școală va comite gestul arderii cărților proprii, tocmai pentru că este un iubitor de carte, după cum afirmă el, salvându-le, paradoxal, de la distrugerea lor de către cei înștrăinați. Le va arde, într-un gest simbolic, cu gândul neputinței răului de a învinge total. Strigătul „Trăiască Guttenberg” în mijlocul asupritorilor analfabeți și brutali pare nebunesc și absurd, transferând sensurile adânci într-o primă amintire vie fiului, care o va așeza la temelie casei-ficțiune: „dansul tatei, gol pân-la brâu, cu o sticlă de rachiu într-o mână, țopăind în jurul rugului pe zăpadă și urlând cu veselia înspăimântatului: Trăiască Guttenberg! – știind el bine că viața Basarabeanului sub Rus e ori: că-că, ori: că-că.” 34.

Guttenberg – cel care a inventat tiparul. Într-o lume a cărei temelie începe să se fisureze sub acțiunea violentă a istoriei brutale, referirea capătă noi semnificații închise într-o

metaforă numită de J. Ricardou „ordinală” 35; este vorba de o suprapunere de sensuri. Pornind de la figura centrală a lui Guttenberg, inventatorul tiparului, se insinuează ideea de răspândire a culturii scrise și, în final, simbolul triumfului liber al spiritului creator, indiferent de circumstanțele istorice.

Astfel se tranzitează spre o nouă „celulă ficțională” 36, configurând rețeaua epică din casa-ficțiune și mutând accentul pe vocea auctorială, care devine preponderentă, rememorând experiențele pe două planuri temporale.

Prin tehnica contrapunctului, memoria subiectivă se detașează net, alcătuind mozaicul epic din fragmente simbolice, disparate, unite, în final, de același calidor:

„Stau în calidorul casei noastre din Mana” 37.

De data aceasta, afirmația are ca scop individualizarea propriilor amintiri. „Guttenberg” îl patronează, simbolic, pe scriitor, reeditând, la nivel superior, experiența tatălui, însă nu ca un Aufklärer, ci la modul vindicativ: „Duminică dimineața (...) oricum, de acolo, de atunci încep amintirile numai ale mele, curgătoare ca Răutul la Orhei.” 38.

Fluviul timpului, asemenea Răutului la Orhei, curge, aducând cu sine toate celulele epice semnificative ce vor decora casa-ficțiune. Din calidor, memoria transpusă în ficțiune conturează treptat figura Orfănelului, țâșnind în epic.

Toposul mitic transpus în coordonatele ficționale se încarcă, astfel, de reverberațiile personalității în formare, analizate și interpretate de vocea auctorială.

Drd. Anul I

Prof. Daniela Anca Iederan

NOTE:

Virgil Podoabă, *Metamorfozele punctului*, Pitești, Editura Paralela 45, 2004, p.254.

Ioan Derșidan, *Iconi și literatură*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2002, p.5

Ion Simuț, *Arena actualității*, București, Editura Polirom, 2000, p.92.

Jean Ricardou, *Noi probleme ale romanului*, Editura Univers, 1988, p.120.

Idem, *ibidem*, p.120.

Paul Goma, *Din calidor*, Iași, Editura Polirom, 2004, p.19.

Idem, *ibidem*, p.20.

Idem, *ibidem*, p.14.

Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, vol.III, București, Editura Artemis, 1993, p.264.

Max Black apud Paul Ricoeur, *Metafora vie*, București, Editura Univers, 1984, p.371.

Stephen, Pepper apud Paul Ricoeur, *op.cit.* p.375.

Paul Goma, *op.cit.* p7.

Idem, *ibidem*, p.8.

Idem, *ibidem*, p.9.

Idem, *ibidem*, p.10.

Idem, *ibidem*, p.16.

Idem, *ibidem*, p.18.

Idem, *ibidem*, p.18.

Idem, *ibidem*, p.20.

Idem, *ibidem*, p.25.

Idem, *ibidem*, p.27.

Idem, *ibidem*, p.38.

Idem, *ibidem*, p.31.

Idem, *ibidem*, p.33.

Idem, *ibidem*, p.29.

Paul Ricoeur, *op.cit.* p379.

Paul Goma, *op.cit.* p.52.

Idem, *ibidem*, p.52.

Idem, *ibidem*, p.52.

Jean Ricardou, *op.cit.* p.131.

Paul Goma, *op.cit.* p.52.

Idem, *ibidem*, p.53.

Idem, *ibidem*, p.61.

Idem, *ibidem*, p.69.

Jean Ricardou, *op.cit.* p133.

Idem, *ibidem*, p.113.

Paul Goma, *op.cit.* p.68.

Idem, *ibidem*, p.68.

BIBLIOGRAFIE

Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, vol.III, București, Editura Artemis,

1993

Ioan Dersidan, Iconi și literatură, București, Editura Univers Enciclopedic, 2002

Paul Goma, Din calidor, Iași, Editura Polirom, 2004

Virgil Podoabă, Metamorfozele punctului, Pitești, Editura Paralela 45, 2004

Jean Ricardou, Noi probleme ale romanului, Editura Univers, 1988

Paul Ricoeur, Metafora vie, București, Editura Univers, 1984

Ion Simuț, Arena actualității, București, Editura Polirom, 2000

*

Daniela Iederan - Referat pentru cursul

„Principii de literatură comparată” susținut de prof. univ. dr. Paul Magheru

Experiențele copilăriei în centrul cercului

Afirmam anterior că memoria-personaj susține și se identifică în calidor, ca redescoperire a unei lumi configurate spațial prin repere toponimice mitice, subsumate casei-ficțiune.

Aceasta se creează și se re-creează prin intervenția vocii auctoriale, care încearcă să se regăsească pe sine înotând în marele fluviu al timpului. Sau, static, luminând treptat monadele (celulele ficționale de mai târziu, după cum le numește Jean Ricardou 1 care păstrează principalele momente ale descoperirii cercului și punctează razele țâșnind din centru spre marginile, țesând destinul.

Figurativ, Mana (toponim mitic, simbolic), definește clar legătura cerului cu pământul, după dispunerea simbolică a alternanței de consoane și vocale, configurând crucea matricei rememorate:

M
N
A
A
ca
li
do
r

Este interesantă interpretarea autorilor Dicționarului de simboluri referitoare la raportul dintre cerc și pătrat: „Pătratul este o figură antidinamică, ancorată pe patru laturi. Simbolizează oprirea sau clipa smulsă.” 2.

Față de curgerea circulară, față de fluiditatea cercului transcendent, pătratul se definește prin stabilitate, oglindind contingentul, universul creat, tangența concretizată a celor patru elemente; pătratul se înscrie într-un cerc, „adică pământul este dependent de cer” 3.

Mana depozitează sensul plenitudinii ca temelie a calidorului, fiind asociată, ca toponim, participării mistice la sacru. De aceea, nu sunt lipsite de interes reverberațiile lui în configurarea metaforică a conștientizării lumii de către Orfanel.

Copilăria este definită prin observare directă, înregistrare, stocare de impresii odată ce vârsta anomică este depășită, toate servind, mai târziu, casei-ficțiune. Aceste amintiri clare rezonează îndelung peste timp în ochiul interior al autorului, “ca bronzul clopotului” 4.

Ordonarea impresiilor, imaginilor, evenimentelor se face, din nou, prin transpunerea în calidor. Calidorul din Mana este punctul de pornire pentru desfășurarea copilăriei în datele lumii, în coordonatele ei mitice. Acumularea de care pomenește scriitorul îl face “atât de bogat” 5 interior, permițându-i ridicarea casei-ficțiune și recompunerea universului său inocent, deoarece „La noi, la Mana ... Din calidor văd (...) Din calidor, văd totul ... Pentru întâia oară-n viața mea văd singur-singurel, cu ochii mei și, chiar dacă n-o spun, n-o gândesc, o știu: eu văd, văd eu. Și țin minte ce văd.” 6.

Memoria se concretizează în spunerea scriitorului, relatarea într-o ordine aleatorie a evenimentelor marcante, atâta timp cât amintirile țâșnesc la suprafață, surprinzându-l: singura certitudine o constituie puternica ancorare în calidor, care asigură eternizarea clipelor.

Walter Biemel vorbește despre „realizarea de sine prin creația artistică” 7, pornind de la povestirea alegorică a lui Kafka „Vor dem Gesetz” („În fața legii”): un om așteaptă o viață întreagă în fața unei uși, dar nu o deschide datorită interdicției paznicului. Omul va muri, nu înainte de a afla că această ușă îi era destinată...

Prin analogie, Paul Goma își caută cu îndârjire vocația și și-o împlinește: are curajul să deschidă ușa respectivă, datorită motivației interioare: viața debutând într-o ipostază de Copil Unic este predestinată „unui destin christic, prin suferință și pătimire” 8.

Calidorul – mama – simbolul arhetipal feminin se suprapun, în centrul Manei; el reprezintă viața, viul adevărat pe fundalul morții. Învierea spirituală a maturului se produce odată cu recompunerea fundației casei-ficțiune eterne: „La loc, pe calidor. De-acolo-aici văd numai de-bine; de fără-bătrânețe (...) Știu cum miroase Raiul: ca dealurile Manei când

înfloresc viile” 9 .

Timpul-personaj, Memoria-personaj, în esență, se concretizează metaforic în ipostaza „cunoașterii de dimineată” 10 care implică statutul de martor al istoriei vii, brutale, întretăiate de clipele de existență autentică, idilică. Scriitorul își sanctifică debutul în cunoașterea lumii, pluralul solemnității sugerând regăsirea de sine a ființei sfâșiate de intervenția răului: „Copilăria noastră cea de toate – din calidor. De-acolo, de-atunci-acum și-n vecii toate prin el s-au făcut (din câte s-au).Iar dintre toate cea mai dulce fiind copilăria.” 11.

Dulceața copilăriei se traduce prin câteva celule epice distincte, amintind de rememorările lui Ion Creangă. Episodul ruperii iazului la Curchi, la călugări, este ocazia de a evoca scăldatul în gărlă și prinderea peștilor. Astfel eroul asistă la mobilizarea sătenilor pe întuneric, în frunte cu primarul (Moș Iacob), lucru care lui îi este interzis ca fiu de dom’țator (învățător). Moș Iacob reprezintă pentru scriitor o amintire dragă, un punct de reper al copilăriei patronate de potențialii bunici; este, în fapt, un moș Gheorghe al Olguței din „La Medeleni”, care alintă în felul său și implică eroul în activități mature, practice.

„Moș Iacob = copilăria mea de la Mana...” 12 , așa își definește autorul personajul idilic. Acest bunic adoptiv întrușipează o figură patriarhală, întrunind toate atributele țaranului moldovean: hâtru, săritor, protector, cuvințios, descărcăreț (nu atât ca primar, cât ca punct de reper al copilăriei scriitorului). Vocea auctorială descrie cu acuratețe și printr-o uimitoare tehnică a detaliului procesul construirii cercurilor de fier și de alun pentru butoaie, ritualurile săvârșite și superstițiile în legătură cu aducerea nuielilor de alun, cioplirea în lemn, lecția de onomastică a copacilor- rezumând, acele îndeletniciri arhaice în care a fost implicat și pe care memoria sa le-a înregistrat ca fiind unice. Moș Iacob simbolizează, în esență, civilizația mitică ce va dispărea brutal sub acțiunea Istoriei brutale.

Amintirea care zguduie stabilitatea calidorului o reprezintă, nu întâmplător, venirea armatei române, după „Cedare”, în 1941. Este noaptea în care Orfănelul asistă la reacțiile pline de entuziasm ale țăranilor:

„Mai repede, mai repede - să cinstim venirea (...) și zice Moș Andrei – încet încetșor, dar îl aud:

Măi băieț’, măi... Aț’ vinit pân-la urmă...” 13

Războiul paralizază pe moment reacțiile, manifestându-se auditiv în forme apocaliptice; dar copilul vrea „pe calidor” 14 pentru a lua fascinat contact (involuntar) cu moartea, ca experiență: e un spectacol de văzut, de înregistrat, neconștientizând pericolul la această oră a dracului, după cum o numește Moș Iacob.

Bombardamentul generează fuga mănenilor, căutându-și refugiul în codrul de lângă sat, „mereu tot verde. Plin de copaci și de glasuri.” 15 . Femeile și copiii trăiesc cu speranța terminării războiului și a reluării cursului normal al existenței.

Codrul viuind de copaci și de glasuri se constituie în al doilea cămin pentru Orfănel, în plus moartea fiind evitată și învinsă prin eros. Orfănelul percepe și analizează în felul lui primii fiori erotici în prezența Dudei, adevărată nimfă a pădurii.

Reacțiile în condiții extreme sunt extreme: codrul oferă protecție, dă iluzia libertății depline, gesturile nu mai sunt cenzurate, iar viața își cere imperios dreptul, prin dragoste.

Duda este prima ispită, ademenind inocența în labirintul pădurii. Pădurea este atât simbolul inconștientului „datorită întunecimii și înrădăcinării sale adânci” 16 conform psihanalizei moderne, cât și similarul matricei, centru de viață, în care sufletul se regenerează și accede la tainele cunoașterii.

De aceea, codrul Orheiului se transformă metaforic în ipostaza misterului mitic al vieții, întreținându-l și cultivându-l, eliberând trăirile, în mijlocul vâltorii morții.

Codrul creează iluzia copilului că viața se poate desfășura carnavalesc, în ciuda părăsirii căminului; în esență, copilul își caută refugiul în propriile observații, încercând să înțeleagă mersul lucrurilor.

Lumea tainică, seva vieții este înregistrată empiric, prin miros: mirosul pădurii, mirosul lutului, mirosul ierbii - toate se suprapun peste mirosul Dudei: „ai zice că s-a mutat Mana în râpă – fără bărbați, numai femei și copii, în văgăuna lutoasă, umedă, întunecoasă, mirosind a lemn putred, a frunze putrede, a urzici. Mai miroase a fum de verde și încă, a ierburi grase, mustoase, pipăroase-verzi (...) acum pădurea cu tot cu râpă și cu noi miroase a Duda” 17.

Astfel, casa-ficțiune își consolidează temelia prin metafora ordinală a pădurii care se substituie în refugiu în sens denotativ: Mana se transpune în spațiul labirintic, și mai aproape de pulsul pământului - matrice în care copilul descoperă cu uimire și frustrare totodată, datorită intervenției raționale a mamei, contopirea cu viața primară.

Realitatea funestă este contorsionată de privirea inocentă, modificându-i sensurile și transpunându-le în alți parametri. Astfel, oamenii vorbesc de „plumbii” care „au căzut, căzuut ...” 18 . Orfănelul vede în ei niște nuci mari „de forma cantalupilor cu urme de felii,

iar lângă codiță, lângă frunzuliță, o găuriță cam cât o bortiliță” 19 .

Pădurea este părăsită odată cu hotărârea mamei de a se îndepărta cât mai mult de front, îndreptându-se spre Camincea. Orfănelul are acum ocazia de a o apăra de Ilie Schilodul, de a-și dovedi curajul și determinarea, asemenea unui Prâslea; relatarea episodului este tragicomică, deoarece motivația copilului este aparte: „Ai văzut cum a fugit ? Cum a rupt-o la fugă ? – și mama râde tare, tare, mă bate pe umăr și iar râde. Râd și eu privind-mi mușchii și furculița” 20 .

Cornel Ungureanu vorbește despre „precocitatea, înainte de toate, sexuală” 21 a eroului: aceasta, însă, pare a fi o dominantă a tuturor copiilor locului, prinși în lupta dintre viață și moarte. În fața timpului istoric, viața se manifestă instinctiv, grăbind ritmul biologic.

Dacă Duda pare a fi desprinsă din pleiada nimfelor pădurii care îl apăra pe erou de țăntări în felul ei („îmi apasă obrazul urzicat de țăntări la căldicel și răcorel – și la binișorel” 22, Nora, fetița învățătoarei din Camincea, întruchipează feminitatea manifestată inconștient la vârsta infantilă: cochetăria ei („funda albastră-verdastră” 23) atitudinea de respingere la început este înfrântă de curiozitatea specifică vârstei, de erijarea în rolul adulților participanți la un simulacru de inițiere erotică, evident camuflată de limbajul copilăresc, ascunzând ispita:

„-Vrei tu să-ți dau eu ție pe cea mai frumoasă și mai frumoasă abricoasă? Vrei tu? Vrei? Dacă tu vrei, eu ți le dau pe aste două, pe amândouă – cele mai frumoase și cu cei mai pistrui!” 24 .

Mărul edenic este înlocuit de abricoasă (caisă), fiind dăruit de Orfănel, nu de Nora. Caisa cu pistrui poartă în sine esența verii, dulceața copilăriei, culoarea luminii fierbinți care se oferă ochilor curioși și simțurilor trezite. Funda albastră-verzuie în ploaia de abricoase amintește de atmosfera idilică din „La Medeleni”, când vara și, implicit viața, e gustată și trăită în parametri edenici și idilici, într-o libertate absolută.

Numai că, în contextul relatării, funda-ispită este un semn al normalității devenite unicat pe fundalul apocaliptic al războiului. Nu întâmplător, ploaia de abricoase este asociată plunghilor (plumbilor) care cad din cer; comparația este cu atât mai sugestivă, cu cât fundalul negru este întretăiat de ploaia galbenă a caiselor căzute din pom, punctată de albastrul-verzui al fundei – simbol al inocenței copilăriei.

Experiențele erotice se succed amețitor, în ipostaze diverse: domnișoara Tuza – învățătoarea suplinitoare ardeleană, având tendințe pedofile, Ileana – femeie șturlubatecă și stătută, Tecla și Bălana – fete frumoase, depășindu-și rolul de simple servitoare – toate alcătuiesc fațetele unui întreg, ale unui tot feminin căutat. Senzualitatea descoperită treptat este explicată infantil; nu atât văzul – eroului i se interzice să privească în jos; pentru că nu se cade – cât mirosul și simțul tactil sunt principalele călăuze în descoperirea tainelor trupului: „între fierbinte și pipărat și cămărat” 25 .

Eroul caută o „împlinire animalică inconștientă” 26 într-o lume nesigură, dezechilibrată, haotică, măcinată de spaima ascunsă a morții. Toate „fetițele, fetișoarele, fetișcanele, fetele-mari, fetele-și-mai-mari (și mai mici)” 27 din Mana populează celula casei-ficțiune, suprapunându-se peste hora dracului, a morții (în viziunea lui Moș Iacob), fiind reînviată de ochiul interior ancorat în calidor.

Din acest dans al ielelor se desprind două figuri aparte: una este parașutista rusoaică devenită prizonieră care-și presimte moartea („o aud cum începe să tremure mărunț-mărunț. O miros, o simt: atât de mare și i-i frică, săraca de ea” 28 .

Față de fetele cunoscute și denumite, devușca poartă în ea un aer de sălbăticiune încolțită, un ce îndepărtat și misterios care îl răscolește pe erou. Imposibilitatea apropierei este sugerată rafinat, prin comparația ca o culoare într-o apă, disipând palpabilul, risipindu-se asemenea unei iluzii. Moartea ei stârnește indignarea mamei care încă mai caută un sâmbure de umanitate; copilului i se pare că mama împrumută același miros de devușcă, imagine singulară în angrenajul inflexibil al războiului: devușca este trimisă de ai ei să moară, victimă a calculelor iraționale. Mama devine o devușcă, prin același aer de sălbăticiune neîmblânzită în fața legilor morții absurde.

Cea de-a doua figură feminină e numită, apoteotic, Zâna Zânelor Cosânzene; portretul fetei necunoscute surprinse la scăldat reflectă poliedric trăsăturile tuturor fetelor, protagoniste ale experiențelor erotice anterioare; ea va întrupa, în viziunea scriitorului, Femeia:

„O văd într-una, o văd și când n-o văd pe fata aceea” 29 .

Eroul trăiește cu adevărat o primă experiență împlinită, refăcând, alături de ea, imaginea cuplului primordial, imagine care îi va rămâne viu ancorată în memorie. Fata barbară, după cum o numește scriitorul, încheie apoteotic jocurile erotice și nevinovate ale copilăriei, descoperindu-i, în esență, trăirea dionisiacă prin frumusețea ei crudă și frustră, desprinsă parcă din poveștile cu știmate ale apelor.

Scriitorul se va închina acestei amintiri, tonalitatea copilărească fiind abandonată în favoarea celei elegioase și astfel paginile capătă un aer idilic, virgilian, devenind o odă adusă erosului, cu ecouri din Cântarea Cântărilor: „că eu am cinstit-o pre ea; ca pe o sfântă icoană ce este ea, cu, primprejură, aureola” 30 – „Ești ca o grădină închisă, soro, mireaso,/ un izvor închis, o fântână pecetluită (...)/ O fântână din grădini/ un izvor de ape vii 31.

Copilul privește forfota mânelor din calidor, deoarece „când stai la adăpost e ca și cum ai fi acolo unde vrei tu.” 32 . Adăpostul scriitorului este propria ficțiune: odată o ușă deschisă, un eveniment evocat, în mijlocul lui se deschide o altă ușă, care îmbie la trecere și iluminare a încăperii a memoriei: astfel, ruperea digului generează rememorarea scăldatului, apoi prinderea primului pește, urmată de teoria mânelor asupra necesității păstrării pălăriei în orice situație; urmează ilustrarea jocului cu pitacul, avându-l ca protagonist pe moș Iacob. Inserția nu este voită, ci urmează capriciile curgerii memoriei, implicând vocea auctorială total:

„Așadar, mă mereu întorc. Cu totul. Mă mut – în timp, în spațiu în copilărie (fericită – niciodată nu voi îndestul pleonastiza)” 33 .

Rememorarea scriitorului se traduce concret printr-un real labirint epic: casa-ficțiune nu are o structură simplă, ci una mozaicală, în funcție de reverberațiile vocii auctoriale.

Astfel, se pot distinge trei ipostaze ale creării celulelor epice: una pur idilică (episoadele evocării figurii lui moș Iacob și a ruperii digului); a doua – ilustrând precocitatea erotică („Ah, fetele!”, „Din calidor”); a treia - prima confruntare cu semnele nefaste ale timpului istoric („În refugiu”, „Au venit Românii!”, „Au plecat Românii!”, „Ultimul Crăciun”, „Pre-plecare”, „Plecarea”). La acestea se adaugă evocarea toposului mitic cu elementele sale, inserarea datelor biografice romanțate despre părinți și lecțiile de istorie vie ale tatălui.

Luciditatea observației este transpusă o dată prin viziunea copilului, iar a doua oară prin cea a maturului (dialogurile cu tatăl). Astfel, vocea auctorială trăiește identitatea trecut-prezent rătăcind, cu scopul regăsirii de sine, în labirintul epic al propriei ficțiuni: „Așa că mă întorc. De la distanță de patruzeci de ani și trei mii de kilometri (...) Atâtea și-atât de altfel lucruri sunt: de re-văzut, de prefirat. De desfăcut.

Și de făcut din nou, ca-n Întâia Zi. Firește: din calidor” 34 .

Drd. Anul I

Prof. Daniela Anca Iederan

NOTE:

Jean Ricardou, Noi probleme ale romanului, Editura Univers, 1988, p.113.

Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, Dicționar de simboluri, vol.III, București, Editura Artemis, 1993, p.50.

Idem, ibidem, p.50.

Paul Goma, Din calidor, Iași, Editura Polirom, 2004, p.69.

Idem, ibidem, p.69.

Idem, ibidem, p.70.

Walter Biemel, Expunere și interpretare, București, Editura Univers 1987, p.189.

Liviu Malița, Orfănelul [în] revista „Apostrof”, nr.3/ 90, Cluj-Napoca.

Paul Goma, op.cit. p.262.

Florin Ardelean, Fascinația întoarcerii [în] revista „Vatra”, nr.6/ 92, Târgu-Mureș

Paul Goma, op.cit. p.246.

Idem, ibidem, p.221.

Idem, ibidem, p.71.

Idem, ibidem, p.72.

Idem, ibidem, p.81.

Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, op.cit. p.371.

Paul Goma, op.cit. p.78.

Idem, ibidem, p.84.

Idem, ibidem, p.84.

Idem, ibidem, p.86.

Cornel Ungureanu, La Vest de Eden, Timișoara, Editura Amacord, 1995, p.233.

Paul Goma, op.cit. p.79.

Idem, ibidem, p.91.

Idem, ibidem, p.90.

Idem, ibidem, p.74.

Cornel Ungureanu, op.cit. p.234.

Paul Goma, op.cit. p.248.

Idem, ibidem, p.162.

Idem, ibidem, p.248.

Idem, ibidem, p.253.

Biblia, Societatea Biblică, Mikkeli, 1990, p.679.

Paul Goma, op.cit. p.135.

Idem, ibidem, p.219.

Idem, ibidem, p.220.

BIBLIOGRAFIE

Florin Ardelean, Fascinația întoarcerii [în] revista „Vatra”, nr.6/ 92, Târgu-Mureș.

Biblia, Societatea Biblică, Mikkeli, 1990.

Walter Biemel, Expunere și interpretare, București, Editura Univers 1987.

Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, Dicționar de simboluri, vol.III, București, Editura Artemis, 1993.

Paul Goma, Din calidor, Iași, Editura Polirom, 2004

Liviu Malița, Orfănelul [în] revista „Apostrof”, nr.3/ 90, Cluj-Napoca.

Jean Ricardou, Noi probleme ale romanului, Editura Univers, 1988.

Cornel Ungureanu, La Vest de Eden, Timișoara, Editura Amacord, 1995.

*

Daniela Iederan - Referat pentru cursul

„Literatura română în context universal – curente, opere, scriitori” susținut de prof. univ. dr. Paul Magheru

Paul Goma: semnele timpului istoric în romanul „Din calidor”

Paul Goma: the signs of the historical time in the novel „In calidor”

Abstract: Există o strânsă legătură între memorie și factorul timp în opera lui Paul Goma. Vocea auctorială este identificată, în esență, în ipostaza eului prim și ultim deopotrivă, aparținând calidorului pentru totdeauna.

Casa-ficțiune este construită treptat, prin inserțiile memoriei-personaj. Acțiunea timpului istoric este cea care duce la inevitabila rupere de matrice, de centrul cercului existențial, determinând transpunerea ființei pe razele unei existențe dezrădăcinate.

Abstract: There is a close link between memory and time in Paul Goma's novels. The narrative voice is essentially mirrored in the stance of both first and last author's self. The fiction-house is raised gradually due to the memory regarded as a character. The separation from the center of the existential circle emerges obviously from the rough action of the historical time, causing the settlement of the being on the symbolic rays of the existence.

Cuvinte-cheie: memorie, timp istoric, metaforă configurată, simbol, calidor, voce auctorială

Keywords: memory, historical time, set metaphor, symbol, calidor, narrative voice

Semnele timpului istoric

Timpul, acest „personaj invizibil”[1], dizolvă succesiunea de eu-ri până la cel esențial. Identitatea trecut-viitor, a evenimentelor depășite și a celor prezente (încercarea de analizare a lor) este atât de evidentă, încât vocea auctorială se ascunde complet în ipostaza eului ultim, aparținând pe vecie calidorului.

În esență, atât „oamenii, cât și lucrurile sunt în egală măsură purtate de acest flux”[2], configurând metaforic destine. Suprimarea prezentului duce la o purificare a fragmentului temporal cuantificat.

Astfel, în această ordine de idei, eroul se va confrunta cu semnele timpului istoric ce-și va revela prezența tot mai pregnantă, pe fundalul copilăriei mănene.

Scriitorul mărturisește că, nu întâmplător, conștientizarea și stocarea de material necesar turnării temeliei casei-ficțiune este marcată de evenimentele unei duminici din vara anului 1941 suprapuse sărbătorii Sf. Petru; nu atât „istoria-cu-calendar”[3] contează pentru scriitor, cât „prememoria”[4] care pregătește terenul viitoarelor impresii stocate. Tot în calidor: „Pentru întâia oară-n viața mea văd singur-singurel, cu ochii mei și, chiar dacă n-o spun, n-o gândesc, o știu: eu văd, văd eu. Și țin minte ce văd.”[5].

Orfănelul asistă la retragerea armatei sovietice datorată înaintării armatei române. Spectacolul halucinant vizual și auditiv este tradus, datorită mirării infantile și a curiozității, prin asocieri cu lucruri familiare, inofensive: „fumuri țâșnind de sub sălcii, ai zice:puf-pufurile de fum-fum din liuleaua moșului cutare (...) păpădii de fum alb (...) simt podeaua calidorului vuvuind, hurducat, de parc-ar merge, cu roatele-n sus, un car, sub el.”[6].

După episodul refugului în pădure (în care eroul descoperă cu uimire tainele inițierii în eros), ceea ce se constituie într-o altă monadă epică reflectă momentul venirii românilor: „Tricolorul românesc din acea după-amiază de plină vară mi-a rămas adânc încrustat și nu se va șterge (chiar dacă și el avea albastrul lângă galben...)”[7].

Copilul înregistrează inconștient toate detaliile momentului; din nou cunoașterea empirică este prezentă, mai ales prin simțul olfactiv: „mirosul iute, violent și dulce, sălbatic și deal nostru (cei care, și noi am fost cândva cai), de cal și de pielărie de hamuri și de balegă - o anumită balegă, a numai cailor acelora (și-n vecii vecilor)”[8].

Pătruns în lumea maturilor, copilul se imprimă inconștient de sentimentul apartenenței, de regăsire și de recunoaștere a glasului sângelui. În mod simbolic, două elemente ies în evidență – drapelul și calul, „de parcă ar fi venit singur și singur s-ar fi postat la o oarecare înălțime de pământ, singur. Cum anume? Anume – așa. Ca toate, toate minunile, cumplit de ireală. și normală; dacă era cal...”[9].

Conform „Dicționarului de simboluri”, calul este un animal mitic : poate proveni, ca mesager, din tainele pământului, fiind o structură htonică, sau din valurile mării, ca entitate neptunică.

Deopotrivă, calul poartă pecetea vieții și a morții, fiind legat atât de focul nimicitor din măruntaiele gliei, cât și de apă cu sensul ei dual: disoluție și leagăn al vieții. Calul, în psihanaliză, devine simbolul inconștientului, „arhetip apropiat de cel al Mamei ca memorie a timpului, sau de acela al timpului”[10].

De data aceasta, calul întrupează eternitatea clipei de eroism, ideea de mântuire așteptată, senzația de reîntoarcere în marea ființă ancestrală, în marele tot. Distanțat de pământ, în ochii copilului, calul poartă drapelul care pecetluiește apartenența, pare a sosi din vremuri străvechi, din ceturile timpului, ca simbol mândru al refacerii unității, învingător în confruntarea cu manevrele istoriei.

Veștmântul de slavă care îl înconjoară, unindu-i destinul cu cel al călărețului, în mod alegoric, ilustrează evoluția spre transcendent, solar, uranic, spre înălțarea și perfecțiunea spirituală. Doar că, în cazul lumii haotice, după ce întreaga comunitate trăiește bucuria eliberării și și-o manifestă (corul femeilor, forfota de la bucătărie), rezonanțele pălesc: la școală (nu întâmplător, unul dintre reperele toposului mitic înălțat de învățătorul Goma), copilului i se arată eroii. Adică morții, sacrificiții în angrenajul nemilos al războiului. Reacția sa instinctuală de teamă este înlocuită, după explicațiile „pertinente” ale Norei, cu viziunea ludică, grotescă asupra morții: eroii trebuie să miroase frumos; copilul – ca erou – va mirosi frumos...

Imaginea triumfătoare pălește, el conștientizând că „e periculos să te aventurezi desculț, dincolo de calidor”[11] : odată părăsind – în sens metaforic – factorul de stabilitate, de ancorare în timpul obiectual, ființa e supusă legilor nemiloase ale uitării și ale distrugerii.

Efectele cumplite ale bombardamentelor sunt observate detașat, în ideea că viața își continuă cursul: drumul înapoi din refugiul codrului spre Mana, de la al doilea cămin spre primul contorizează încercarea de restabilire a echilibrului: mama face eforturi disperate să-și regăsească soțul, copilul asistă la demersurile transmisioniștilor cu apelative simbolice: Carpen, Paltin, Fag, Stejar, Jugastru, Ulm, Alun.

În ochii Orfănelului supus degradingoladei produse de război, discuțiile dintre ei capătă proporții mitice: codrul - metaforă ordinală - se prelungește, ca entitate, în lumea oamenilor, codrul viu este de copaci și de glasuri ale copacilor care transmit sentimentul solidarității, constituindu-se într-o a doua familie: „Îl ascult pe Fag, (Carpenul doarme alături)... Îl pune pe stejar să-l caute. Pe tata. Îl pune și pe Frasin. Și pe Jugastru. Pe Ulm, pe Alun, pe...”[12]. Tatăl deportat este căutat, astfel, de întreg universul cunoscut și protegitor al fiului: soldații - copaci își îndeplinesc datoria, dar „roșul – dacă nu azi, atunci mâine”[13] pare ocolit; sacrificiul total este amânat, deși speranța rămâne. În sens general, sacrificiul total va fi al Basarabiei, căzută sub tăișul istoriei. De aceea, tricolorul nu pare a fi complet, sau pare a fi artificial, în viziunea scriitorului: „Tricolorul nostru românesc, dragul nostru tricolor, îmi pare în continuare, greșit armonizat...”[14].

Raportarea la figura paternă este realizată în două ipostaze: cea a Orfănelului (care își pierde reperul protector) și cea a adultului martor al confesiunii, al lecțiilor de istorie vie.

Prima ipostază ilustrează nevoia constantă de „protecție generalizată”[15] a copilului rămas în grija unei întregi colectivități; odată cu întoarcerea tatălui, aura de Orfănel se risipește, copilul se simte, paradoxal, părăsit, nemaifiind pe moment în centrul atenției. Figura tatălui este eroică pentru el, atâta timp cât este raportată la ideea de sacrificiu, de faptă justițiară, de moarte în esență: „Mă îmbrățișează, lăcrimând, îl strâng la piept, plângând. Eu însă din altă pricină plâng: tata acesta nu miroase ca tatăl meu, acela, adevăratul-pe care l-am uitat. Plâng apoi, pentru că, gata, nu mai sunt orfănel.”[16].

În general, tatăl simbolizează dominație, autoritate tradițională, constantă ordonatoare și legiuitoare. După Paul Ricoeur[17], semnificațiile numeroase ale figurii paterne sunt legate imuabil de transcendența generatoare, influentă în planul modelului comportamental viitor, a ceea ce poți fi. Acest model este asumat și perceput pe deplin la maturitate.

Așadar, tatăl străin care se întoarce (în viziunea copilului ultragiă și lipsit de condiția eroică a Orfanului) este străin pe moment, fiind recunoscut mai târziu, din ipostaza re-nașterii ca adult a copilului reeditând destinul sacrificial similar celui patern.

Gestul arderii propriei cruci este relevant; după rugul cărților arse în curtea școlii (fapt urmat de arestare), urmează rugul pe care este mistuită crucea din cimitir, însoțit de un dans

nebunesc, atavic, eliberator. Orfănelul asistă înlăcrimat la scenă, judecând-o după normele gândirii sale infantile: compară atitudinea lui Isus purtându-și crucea solitar și demn în suferință, cu cea dezlănțuită a tatălui, a cărui energie îl uimește; Tatăl se comportă asemeni unui războinic străvechi, săvârșind un ritual ancestral de exorcizare, în opoziție cu imaginea de martir.

Ritmul epic se întetește odată cu derularea scenelor prin fața fostului Orfănel, martor în calidor; după arderea crucii, „vânătoarea” de soldați sovietici soldată cu multe cadavre orânduie în grădină, cadavre pe care le sfințește cu vin moș Iacob.

Colinda cântată de tată simbolizează o accentuare a situației tragice: vânătoarea de căprioare s-a transformat în vânătoare de oameni, umanitatea se destramă, rosturile știute ale lumii s-au pierdut.

Interacțiunea verbală a componentelor metaforei ordinale sunt generate de profunzimi-le sensurilor.

(imagini) RUG=FOC VÂNĂTOARE

Ambele simboluri sunt configurate inedit, ele desemnând noi orizonturi de percepere pentru copilul ce-și însușește maturizarea prin faptă, nu neapărat prin pătrunderea sensului – sau absurdului ?- acțiunii adulților.

Orfănelul devine Orfan, rupt de adevărată sa menire și, în curând, de glia sa protectoare, fiind azvârlit în mecanismul timpului istoric distrugător de vieți.

O altă scenă simbolică cu reverberații adânci în memoria copilului o constituie sărbătoarea ultimului Crăciun la Mana, când tatăl întors din lagăr împodobește un brad în curtea școlii.

Colindul „tremurat, din calidor”[18] irumpe din sufletul Orfanelului care percepe sacralitatea unică a sărbătorii, conform datelor empiricului: „sticlind din toate globurile puse, sus, de tata, din toate stelele, puse ceva mai sus de Bunul Dumnezeu (...) cuprinzând toate arderile de până atunci, rugul Cărților, rugul Crucii tatei, rugul Bărbaților, dar mai ales al fetelor pe care le cheamă Devuška (...) și arzând și arzând.”[19].

Arderea ascensională semnifică distrugerea a tot ceea ce reprezintă inferior, morbid și înălțarea spre spiritualitate; transcendentul implică desăvârșirea ființei prin echilibru. Arderea exterioară, ca ritual, atrage arderea interioară, ca purificare: arderea cărților, a crucii tatălui, moartea inocenților reprezintă, în context metaforic, echilibrarea comunității și revenirea la armonia inițială: „El, Pomul, zice că, dacă s-a născut El, de-acum gata cu necazurile, ne-am întors de prin siberii și suntem iar cu tata, cu-ai noștri.”[20].

Comunitatea se adună întâia oară în jurul Pomului, cu dorința nemărturisită de a-și întrupa speranța în clipă sfântă; pe de altă parte, moș Iacob, purtător de cuvânt al înțelepciunii străvechi, devine glasul lucid al lumii: este un ultim Crăciun al mănencilor, armonia lumii este o iluzie, calidorul va rămâne în umbra timpului, deoarece „au de gând vremurile să deie peste noi.”[21].

Moș Iacob se erijează în ipostaza unui profet al timpului istoric, percepând după semne de el știute opusul unei lumi; moș Iacob vorbește, „ca să-și aducă aminte copchilu’, băi’țălu’ moșului când a’ fi el mare.

- Ce să-mi aduc aminte, Moș Iacob?, întreb.

- Crăciunu’ ista, zice Moș Iacob, apoi, după o vreme, arată podeaua cu degetul: ș’ pământu’ ista ... ”[22].

Înțelegerea are să vină mai târziu după conștientizarea propriului destin al scriitorului. Vestea nașterii copilului sfânt la ultimul Crăciun din Mana este răspândită, conform obiceiurilor, odată cu moartea, paradoxală, a ipostazei Orfanelului și transpunerea lui în destinul christic.

Prin inserții specifice tehnicii contrapunctului, țesătura epică a romanului se dezvoltă amplu, asemeni unei simfonii ce reunește acorduri și tonalități diferite.

Tot ce oglindește miracolul calidorului rezonând în sufletul copilului, tot ceea ce conturează centrul universului său este configurat în ritmuri lente, blânde, evidențiind o adevărată uvertură a existenței; leitmotivul calidorului punctează simfonia memoriei concretizate prin curgerea epicului, relevând arii distincte, înscrise în aceeași tonalitate ludică: evocarea figurii lui moș Iacob, primii fiori erotici (în căutarea instinctivă și involuntară a căldurii materne).

Ritmul se precipită, punctând intervenția timpului istoric: arestarea tatălui, fuga de bombardament, venirea și plecarea românilor.

Evocarea este înlocuită de dialogurile vocii auctoriale mature cu tatăl, care îl învață istoria trăită, vie și judecă mersul ei în viziune proprie, cu luciditate, ironie amară și sarcasm: „Învățătorul de tata. Încă nu știu ce are să-mi ceară să spun, dar știu: nu e examinare, ci

predare”[23].

Predarea în sine reprezintă un adevărat monolog cu ecouri moromețiene, din când în când întrerupt de câte o intervenție a fiului. Astfel, după explicarea provenienței numelui provinciei (Basarabia de la numele lui Basarab I), tatăl face o adevărată incursiune în psihologia cuceritorilor și în cea a învinșilor, demitizând până și mitul pastoral:

„Ziceam că tu, Moldova, ești oaia - se și pălește: Mioriță lae, lae bucălae ... (...) Lupul are să dea înapoi ce-a înghițit (...) Domnule, Lupul – fie el turc, austriac, ungar (...) n-a pretins niciodată că liberează oaia (...)”[24].

Este evident faptul că demitizarea provine din suferința generată de ratarea comunității, datorită conjuncturii marilor momente, ale unui mare salt în istorie, după cum s-ar exprima Emil Cioran; demitizarea sub tăișul lucidității se ivește din risipirea ultimelor speranțe și resemnarea întunecată într-un destin de refugiat, rupt de coordonatele existențiale date, primare, adevărate.

Mana se constituie într-un centru al cercului existențial, static și - iluzoriu-peren. Acolo timpul poate fi interpretat ca „imagine imobilă a veșniciei”[25]; acel timp are dimensiunea umană a curgerii armonioase.

Când intervin fisurile generate de acțiunea umană forțând datele existențiale, apare timpul în latură sa istorică, în cazul de față, distructivă. Roata timpului pare a se învârti mai repede, omul percepe tensiunea momentului și încearcă să se adapteze.

Tatăl interpretează istoria după un anumit răgaz, virtual cronicar al timpului său, al istoriei vii, în acțiune, el dezvăluie fiului mecanismele încercării de adaptare; nu se plânge, nu deplânge, nu condamnă, ci constată și interpretează din punctual de vedere al individului ce opune rezistență istoriei.

Nu se consideră un înfrânt, atâta timp cât minciuna bună, după cum o numește el, adică speranța, este vitală:

„-Asta nu se învață la școală - ce, la școală am învățat eu cum se trăiește în lagăr? Cum se moare pe front? Cum se supraviețuiește când ai tăi te bat și te țin închis ca prizonier de război? Și te vânează prin păduri și te vând jandarmilor ca în balade?”[26].

Acțiunea istoriei este explicată, prin hermeneutica tatălui, în al doilea plan temporal: discuțiile din familie, cu vocea auctorială în ipostaza adultului care caută să înțeleagă mersul lumii.

Intervențiile acestui plan, prin tehnica narativă a contrapunctului, pigmentează simfonia epică pe întreaga durată a desfășurării ei: din iunie 1940, când are loc cedarea Basarabiei sovieticilor, până în septembrie 1944 - pecetluirea acestei cedări.

„Putoarea de istorie (fata geografiei, cum ar veni) când pune ea ochii pe câte un popor, pe câte un grup, pe câte un individ, nu-l mai lasă (Îl iubește, dar nu-l lasă ...) există un grăunte de logică în logica ei? Da’ de unde!”[27], afirmă tatăl. Considerat huligan ca pretext pentru arestare, tatăl evocă, din ipostază intelectualului supus prigoanei, privațiunile pe care le-a îndurat, transmițându-i fiului ideea de huliganism salvator, în sens de revoltă având ca motivație o cauză.

Lecția de eroism, însă, se încheie rapid: învățătorul Goma este, pe rând, repudiat atât de sovietici, cât și de germani și de români.

Statutul de potențial dușman pentru timpul istoric este definitiv, de aici și vehementa acuză adusă compatrioților: „Prostia noastră națională e, cum să spun eu: proastă, gălăgioasă, măruntă...”[28].

Tatăl observă cum oamenii adaptați istoriei ies merem învingători, ca în cazul ucrainianului Grabenko, din jandarm al satului devenit securist, ceea ce îi certifică autorului haosul lumii.

Vocea fiului punctează în final, peste timp, lecția tatălui, trăgând concluzia amară că „oricât l-ar strivi strivitorii, el nu mișcă, nu crâcnește - astfel supraviețuiește el, Românul...”[29].

Ultimele două capitole ale romanului conturează noua ipostază a fostului Orfânel, cea de refugiat. Nu întâmplător, ea este asociată unei imagini simbolice: căderea băiatului care purta crucea din turla bisericii.

Memoria înregistrează scena fotografic: băiatul și crucea „cad încremenit.”[30], fiind încrustați în ochiul interior al sufletului: ideea de cădere trimite cu gândul la ruperea de centrul idilic al lumii, echivalând cu o despărțire de Mana, de calidorul real, de ființă, cu o alungare din statutul inocent și unic.

Lăitmotivul Stau în calidorul casei din Mana revine obsesiv la final, punctând pregătirile de plecare.

Copilul nu conștientizează plecarea în refugiu, „de parcă aș fi fost mutat în somn, din calidor, drept pe drum”[31]. Începe lungul drum al pribegiei, trecând de la geografia sacră la

razele cercului, fără întoarcere concretă și reală la centru.

Munții Carpați sunt crăpați ca refugiații, îi explică mama copilului: ei nu mai pot garanta ființa, datorită efectelor istoriei, la fel cum basarabeni nu se mai pot regăsi pe sine înșiși.

Mama induce ideea de somn protector copilului, ca formă de eliberare de angoase și neliniști:

„Când dormi, nu mai simți nimic, nici foame, nici durere, nici supărare - numai viață veșnică (...) Măcar în somn să nu fim refugiați”[32].

Finalul cărții evidențiază noul stăut al Orfânelului, al fiului din calidor: cel de refugiat, statut pe care nu îl va mai părăsi niciodată.

Întoarcerea în destinul christic echivalează cu transpunerea eternă într-un calidor imaginar, având nostalgia centrului.

Astfel simfonia epică se încheie într-o tonalitate tragică, odată cu moartea simbolică a protagonistului sub acțiunea timpului istoric.

În esență, regăsirea de sine, refacerea utopică a ființei se va face doar prin funcția recuperatoare a Memoriei, când de la distanță se poate „afla ceva despre esența lucrurilor”[33]. Odată cercul fisurat și calidorul părăsit, razele existențiale impuse de timp nu vor mai fi absorbite de centru.

Astfel casa -ficțiune se umple, treptat, de acordurile simfoniei Memoriei; iar autorul va relua, la nesfârșit, aria fugii și a refugii, dincolo de cercul și de centrul pierdut. Dincolo de calidor.

Drd. Anul I

Prof. Daniela Anca Iederan

REFERENCES

Walter Biemel, *Expunere și interpretare*, București, Editura Univers 1987, p.236.

Idem, *ibidem*, p.236.

Paul Goma, *Din calidor*, Iași, Editura Polirom, 2004, p.69.

Idem, *ibidem*, p.69.

Idem, *ibidem*, p.70.

Idem, *ibidem*, p.70.

Idem, *ibidem*, p.97.

Idem, *ibidem*, p.97.

Idem, *ibidem*, p.97.

Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, vol.I, București, Editura Artemis, 1993, p.225.

Paul Goma, *op.cit.* p103.

Idem, *ibidem*, p.106.

Idem, *ibidem*, p.106.

Idem, *ibidem*, p.96.

Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *op.cit.* p236.

Paul Goma, *op.cit.* p167.

Paul Ricoeur, *Metafora vie*, București, Editura Univers, 1984, p335.

Paul Goma, *op.cit.* p237.

Idem, *ibidem*, p.238.

Idem, *ibidem*, p.238.

Idem, *ibidem*, p.239.

Idem, *ibidem*, p.240.

Idem, *ibidem*, p.39.

Idem, *ibidem*, p.45.

Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, vol.III, București, Editura Artemis, 1993, p.356.

Paul Goma, *op.cit.* p193.

Idem, *ibidem*, p.180.

Idem, *ibidem*, p.185.

Idem, *ibidem*, p.189.

Idem, *ibidem*, p.247.

Idem, *ibidem*, p.271.

Idem, *ibidem*, p.283.

Walter Biemel, *op.cit.* p.233.

BIBLIOGRAFIE

Walter Biemel, *Expunere și interpretare*, București, Editura Univers 1987

Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, vol.I-III, București, Editura Artemis, 1993.

Paul Goma, Din calidor, Iași, Editura Polirom, 2004
Paul Ricoeur, Metafora vie, București, Editura Univers, 1984

Vineri 6 ianuarie 2012

Aliona Grati îmi semnaleză un text de Ovidiu Nimigean (din 2005: l-am trecut în jurnal) și unul de Dumitru Crudu, din recentul *Tiuk!*:

Dumitru CRUDU - Paul Goma sau modul in care poti rezista terorii

“Toata lumea stie ca Paul Goma s-a opus deschis sistemului comunist din Romania. Spre deosebire de foarte multi scriitori "de virf" (Nichita Stanescu, Marin Sorescu etc.), Paul Goma nu a cedat si nu s-a lasat ispitit de tentatiile materiale (o carte de proza ideologica era remunerata gras, cam la pretul unui apartament). El a rezistat si nu s-a vindut pentru un pumn de arginti. Pentru aceasta insa a platit cu multi ani de puscarie si cu imposibilitatea de a-si publica romanele la editurile din tara. Din aceasta cauza, dupa cum se stie, aproape toate cartile sale au aparut in strainatate, iar Paul Goma a atins chiar un fel de celebritate literara pe care in tara nu a avut-o niciodata. Nici macar dupa ce s-a prabusit comunismul, nu se stie din ce motive, acestui scriitor incomod nu i-au fost recunoscute meritele literare. Dupa parerea multor critici romani (N. Manolescu, Eugen Simion), literatura sa nu prea are valoare estetica.

Chiar si romanelor sale celebre, "Din Calidor", "Bonifacia" sau "Arta refugii", le sint refuzate orice merit literar, fiindu-le recunoscute doar o dimensiune etica, de natura protestatara. Dupa parerea acestor critici, literatura lui Paul Goma are cel mult o valoare de document si cam atat. Nimic altceva. Acesti critici insa uita ca romanele lui Paul Goma descriu si radiografiatia alienarea individului in timpul comunismului, cit si acea cumplita teroare a istoriei. Criticii ii mai reproseaza si prezenta masiva a biografismului. Dar, dupa parerea noastra, biograficul nu poate fi un defect ci o calitate. Mai ales ca personajul-narator "Din Calidor", un copil de 5 sau 6 ani, surprinde realitatea intr-un moment crucial, cel al declansarii razboiului. Experientele personajelor lui Paul Goma sint fundamentale, cum sint si cele din "Arta refugii" cind acelasi copil, de data aceasta un pic mai mare, isi pierde parintii pentru ca au fost inchisi in penitenciarele din Ardeal. Istoria este receptata in romanele sale strict prin prisma biograficului care nu este neaparat o depozitie, ci este folosit cu scopul de a accede si a transmite autenticitatea realitatii. Dincolo insa de descrierea unei degradingolade generale, romanele lui Paul Goma exploreaza capacitatea de rezistenta a individului la rau. Aceste personaje reusesc sa reziste si sa supravietuiasca terorii. Dupa parerea noastra, romanele lui Paul Goma, in afara de aceasta dimensiune morala, instaurea un alt statut al personajului, cel al personajului - model, exceptional, care se manifesta in niste conditii limita, subumane. Cu toate ca a intrat intr-un con de umbra, literatura lui Paul Goma este una de viitor, fiind, poate, cea mai credibila marturie despre modul in care omul reuseste sa reziste "sub vremuri nefaste".

*

Înfometarea:

ARHIVELE COMUNISMULUI Basarabeni au fost înfometați, la ordinul
partidului. 29 septembrie 2011, 11:57 Autor: Mihai Tașcă

În pofida foametei, sub supravegherea vigilantă a colaboratorului NKVD, țărani predau grânele la stat. Satul Durllești, 16 iulie 1947

O hotărâre inedită arată că foametea din 1946-1947, care a secerat peste 200.000 de suflete, a fost organizată de autoritățile comuniste. La 30 septembrie 1946, Consiliul de Miniștri al RSSM și Biroul CC al Partidului Comunist din RSSM au pus la cale una dintre cele mai mari crime contra moldovenilor.

Actul secret ce demonstrează culpa nemijlocită a ștabilor bolșevici a lipsit până acum din circuitul științific și juridic. Foametea de acum 65 de ani a fost o măsură de „reeducare” și colectivizare forțată a țăranilor.

În ultimii 20 de ani s-a scris mult despre foametea din RSSM din anii 1946-1947, care a ucis circa 200.000 de basarabeni. Nu e o noutate că, în pofida secetei, dezastrul putea fi evitat, dacă oamenii ar fi fost scutiți de așa-numita „postavka” - norma obligatorie de cereale livrată la stat și dacă nu era exportată recolta din anii precedenți, ci era folosită pentru acoperirea necesarului de consum. S-a demonstrat deja că URSS a recoltat în acei ani un surplus de grâne și chiar a exportat.

INSTAURAREA DICTATURII ÎN AGRICULTURĂ

Apropierea sovieticilor de hotarele Basarabiei în primăvara anului 1944 a însemnat și reluarea măsurilor de instaurare a dictaturii în agricultură. Iată doar câteva exemple.

Încă la 7 august 1944 (operația Iași-Chișinău avea să înceapă la 23 august) gospodăriile individuale țărănești situate la o distanță de până la 18 kilometri de linia frontului au fost supuse obligativității de a preda cereale la stat. Ulterior, pe 15 septembrie, asupra județelor Bălți, Orhei și Soroca a fost extinsă Legea impozitului agricol a URSS din 1939, iar la 16 septembrie țăranii basarabeni au fost obligați la impozitul agricol militar - 150 de ruble pe an.

În anul următor, la 8 ianuarie, guvernul sovietic adoptă o hotărâre prin care stabilește cota maximă de teren arabil pe care o poate deține un țăran. Astfel, locuitorii din județele Bălți, Chișinău, Orhei și Soroca puteau avea în proprietate până la 10 hectare, iar cei din județele Bender și Cahul - câte 20 de hectare.

Surplusurile erau naționalizate. O lună mai târziu, la 8 februarie 1945, guvernul introduce instituția împuterniciților agricoli. Pentru a asigura succesul operațiunii, un împuternicit trebuia să „deservească” 20-25 de gospodării țărănești.

La 9 aprilie 1945, guvernul a stabilit cota obligatorie de cereale pentru predare la stat din recolta anului 1945. Astfel, țăranul trebuia să dea 110 de kilograme de grâu pentru fiecare hectar dacă avea până la două hectare de pământ. Cu cât proprietate era mai mare, cu atât și norma era mai mare: până la 5 hectare - 170 de kg/ha; între 5 și 10 hectare - 220 kg/ha; de la 10 la 15 hectare - 270 kg/ha; peste 15 hectare - 310 kg/ha. „Postavka” de floarea soarelui ajungea până la 70 de kilograme pentru un hectar.

Taxe mari erau fixate pentru lucrările agricole. Aratul de toamnă efec-

tuat de stația de mașini și tractoare trebuia achitat cu 50-70 de kilograme de grâu la hectar, iar pentru cel de primăvară cu 60-84 kg/ha. În total, doar pentru lucrările agricole jăcmăneala ajungea până la 146 de kilograme de cereale pentru fiecare hectar.

CUM A FOST ORGANIZATĂ FOAMETEA

La 13 septembrie 1945, guvernul instituie o nouă taxă: impozitul pentru Armata Roșie. Acesta era de la 40 de kilograme la hectar (pentru cei care aveau 2-5 hectare) până la 100 kg/ha (pentru cei cu peste 15 hectare). În 1945 autoritățile au deschis 115 puncte/depozite de colectare a cerealelor, așa-numitele „Zagotzerno”. A fost numit câte un responsabil de colectare în fiecare județ, care era ajutat de 3-4 persoane, în total 36 de funcționari în toată republica, la care se adăugau împuterniciții agricoli din sate.

Hotărârea „Cu privire la economisirea pâinii în alimentare”, care a pus bazele foametei în Basarabia!

Drept dovadă că în țară erau destule grâne e și faptul că la 15 decembrie 1945 Guvernul RSSM a constatat că la „Zagotzerno” se aflau 25.825 tone de grâu, iar la 20 decembrie anunța despre îndeplinirea planului de predare a pâinii la stat, permițând colhozurilor și țăranilor să-și vândă liber surplusurile. Între timp, se transporta grâul de la „Zagotzerno” la gară pentru a fi exportat.

În aprilie 1946, guvernul observă prima deficiență de făină în țară și solicită Guvernului URSS 200 de tone de grâu, rugămintele repetată în luna mai, pentru alte 150 de tone. Primul semnal de alarmă privind malnutriția populației este tras de către autoritățile de la Chișinău la 27 august 1946, când aprobă transmiterea de urgență către colhozuri și agricultorii individuali a 750.000 de puduri de grâu și tot atâtea puduri de porumb. Se stabileau și norme pentru o gospodărie individuală - de la 4 până la 10 puduri. Nu se cunoaște efectual acestei hotărâri. Cel mai probabil, a rămas doar pe hârtie, or, dacă ar fi fost aplicată, consecințele foametei n-ar fi fost atât de grave.

LIPSIȚI DE RAȚIA DE PÂINE

Înfometarea cu bună știință a fost comisă o lună mai târziu. Consiliul de Miniștri al RSSM și Biroul Comitetului Central al Partidului Comunist (b) din RSSM adoptă, la 30 septembrie 1946, Hotărârea nr. 945 „s” (secretă - n.a.) „Cu privire la economisirea pâinii în alimentație”.

Prin hotărâre, se reducea de la 1 octombrie 1946 consumul de făină cu 910 tone, echivalentul a peste 21% din necesarul de făină pe republică sau 56% din necesarul pentru locuitorii de la sate (consumul pentru o lună pe republică era de circa 4.300 de tone, iar la sate necesarul a fost redus de la 1.272 tone în aprilie la 1.606 tone în august). Cele 910 tone excluse vizau, în cea mai mare parte, locuitorii de la sate.

În primul rând, micșorarea consumului s-a efectuat prin reducerea de la 180.900 la 70.000 a numărului de persoane care erau aprovizionate cu pâine de către stat, prin sistemul de cartele. Astfel, din start, 110.900 de oameni au fost sortiți la înfometare.

Au fost lipsiți de cartele salvatoare în special locuitorii de la sate: muncitori și slujbași din sovhozuri, personalul mediu din spitale, din casele de copii și toți cei care nu aveau cote de pământ. A fost redusă rația de pâine pentru maturi de la 300 la 250 de grame pe zi, pentru copii - de la 400 la 300 de grame, iar persoanele aflate la întreținere cu vârsta între 15 și 55 de ani au fost lipsite totalmente de rație.

Guvernul a stabilit că pot fi aprovizionați cu pâine doar 151.000 de oameni care lucrează, 48.000 dintre cei aflați la întreținere și 70.000 de copii,

în total 269.800 de persoane pe țară.

Totodată, au fost impuse restricții la comercializarea pâinii pe piață și interzis comerțul cu grâne. Hotărârea stabilea și alte măsuri de reducere a consumului, în fapt, de înfometare. Se solicitau pedepse aspre pentru cei care încălcau regulile draconice stabilite de autorități. În pofida secetei, pentru RSSM a supraîmplinit în 1947, cu 1,5 %, planul de 161.000 de tone de cereale fixat de Moscova.

Zeci de mii de distrofici și morți

Autoritățile comuniste n-au recunoscut niciodată oficial foametea din RSS Moldovenească. S-au limitat la fraze generale privind „unele greutăți în aprovizionare”, dând vina pe secetă. Până nu demult, statisticile negre ale vremii au fost „secret de stat”. Actele desecretizată prezintă cifre înspăimântătoare.

În toiu secetei din 1946-1947, Ministerul Sănătății a întocmit rapoarte privind evoluția foamei în RSSM. Abia acum aflăm din actele de arhivă că la în 1 februarie 1947 Ministerul Sănătății recunoștea că republica se confruntă cu o adevărată epidemie de distrofie.

Astfel, conform datelor de la sfârșitul lui ianuarie 1947, în Moldova erau la evidență 184. 922 de persoane bolnave de distrofie, dintre care 76.264 copii. În spitale au fost amenajate suplimentar 11. 614 paturi și internate 16.896 de bolnavi. Totodată, cifra oficială a celor decedați în urma foamei era de 6.667 de persoane.

Următoarele date statistice, la 5 februarie, consemnează evoluția distrofiei. În orașul Chișinău erau înregistrate 6.494 de persoane distrofice, dintre care 4.057 de copii, în orașul Bălți - 436 de persoane, la Bender - 795 și la Tiraspol - 261. Problema foamei/distrofiei s-a agravat mai ales în județe, acolo unde au fost lipsiți de rația de pâine cei mai mulți oameni. Astfel, numărul celor bolnavi de distrofie în județul Bălți a crescut timp de cinci zile de la 3.953 la 15.077, iar numărul total pe republică a ajuns de la 189.924 la 212.940 de persoane. Peste 50% erau copii de până la 14 ani.

Citește și:

GALERIE FOTO Cum colabora Securitatea din România cu KGB (I)
ARHIVELE COMUNISMULUI Cum colabora Securitatea din România cu
KGB (II)

Cum a fost ciopârțită Basarabia prin formarea RSSM?

Cum a furat KGB ordinele românești

DOSARELE COMUNISMULUI Locurile unde călăii NKVD au masacrat
mii de moldoveni. Peste 3.400 de basarabeni au fost împușcați

ARHIVELE COMUNISMULUI Basarabeni în Corpul rus de pază. Vezi
GALERIA FOTO!

DEZASTRUL FACE RAVAGII

Nici datele statistice din 10 februarie 1947 nu erau mai îmbucurătoare. Distrofia era în creștere și numărul celor bolnavi a ajuns la 215.078 persoane (fără datele pe județele Bălți și Cahul, care erau cele mai afectate de boală, precum și fără raioanele Râbnița și Camenca). 77.235 dintre bolnavi erau copii de până la 14 ani.

Numărul morților ajunsese la 9.292 de persoane. Statisticile din 15 februarie, deși incomplete, arată că distrofia face adevărate ravagii, numărul suferinzilor ajungând la 218.345 persoane (datele erau incomplete, fără informația pentru câteva județe și orașe).Foametea a făcut aproape 300.000 de vic-

time în Republica Moldova

Într-un raport al Ministerului Sănătății referitor la situația din 20 februarie 1947, se menționează: „Numărul bolnavilor de distrofie este de 206.181 (fără datele din Camenca, Grigoriopol și Tiraspol), dintre care 87.292 sunt copii. Distrofia de gradul II a afectat 65.027 de persoane, de gradul III - 29.450 de oameni.

Județele cu cele mai multe cazuri sunt: Chișinău - 53.009, Cahul - 45.691, Bender - 35.135 și Orhei - 31.654 de persoane. Pentru perioada respectivă Ministerul Sănătății nu deține informații privind decesele". Din martie, Ministerul Sănătății recurge la un șiretlic. Nu mai totalizează numărul bolnavilor de distrofie, ci anunță doar „noii descoperiți".

Astfel, numărul „cazurilor noi" în martie-iunie 1947 constituie 76.043, dintre care 23.891 erau copiii. Numărul deceselor cauzate de distrofie a fost de 18.101 persoane în doar patru luni. Adăugăm ce 76.043 de cazuri noi din martie - iunie la numărul de 218.345 de la începutul anului (fără datele de pe unele județe) și obținem cifra de 294.388 de cazuri de distrofie. Este cifra oficială, ceea ce constituia circa 15% din locuitori RSSM.

„Administrația sovietică nu era interesată să dea publicității numărul real al celor bolnavi și decedați, care, la sigur, a fost mult mai mare. Amploarea tragediei organizate arată că foametea trebuie oficial crimă împotriva umanității" - Mihai Tașcă, istoric.

Sâmbătă 7 ianuarie 2012

Azi, mai puțin foarte rău.

Duminică 8 ianuarie 2012

Și azi. La fel.

Luni 9 ianuarie 2012

Tot așa.

Marti 10 ianuarie 2012

Și mai-tot-așa. Am răcit, ieri, am strănutat, m-am mucit. Paștele mă-sii de boală.

Joi 12 ianuarie 2012

Prietena mea de la Chișinău, Sorina Gîlcă îmi trimite o replică dată de un “recent” emigrat individului care-și zice “senator pentru românii de pretutindeni”.

Nu o reproduc: un monument de nesimțitorism românoromân.

*

Ce bucurie mi-a făcut Ștefan Arteni. M-a anunțat că volumul lui Petru Ursachi, *Omul din calidor* a fost trimis la tipar. El îmi trimite pdf-ul.

M-am apucat de citit.

Mi-e greu, foarte greu să citesc, dar ce nu face omul la viața lui, ca să citească ce au scris alții, de bine, despre sine...

Vineri 13 ianuarie 2012

Tot așa, tot așa, tot așa.

*

Mă consolez cu **Omul din Calidor**.

*

Azi Filip a trimis la Consulat datele de pe certificatele noastre de identitate. Se vede că abia acum au ajuns directivele vozganianice privindu-ne. Și cât timp va mai trece până când se vor hotărî să ieie măsuri, atunci eu voi fi, spre bucuria manoleștilor, adameșteanelor, shafirilor, etc etc - oale și ulcele.

Sâmbătă 14 ianuarie 2012

Am terminat **Omul din calidor**. Sunt fericit. Și istovit. Nu-i voi putea scrie lui Petru Ursache cuvintele potrivite.

Duminică 15 ianuarie 2012

Am scris Urșilor și lui Arteni scrisorica de mulțămită. De-acum pot să zac - de mulțumire.

De ne-mulțumire: nu realizez ce se petrece în România

*

Vai, Herta! Abia acum îți aduci aminte?

Herta Müller solicită Germaniei retragerea Ordinului de Merit oferit lui Ceaușescu și (lui) Tito!

Și mai ce?

Marți 17 ianuarie 2012

Ceva-ceva am priceput din ce se petrece în România, dar se

vede că nu-i *aceea*.

Nu, nu. Oi fi eu bolnav răs-copt, dar nu este ce așteptam de la bravii noștri simpatrioți. Mai ales din partea "scriitorilor"

Unde ni-s Liiceanu? Dar Pleșu?, Patapievici, Tismăneanu, Mihăieș, Adameșteanca, Blandiana?

Nimic. Nimeni. Ai zice că toți sunt la mare - că și-așa e căldură-(mare).

*

M-a uns la inimă Jurnalul lui LIS. Și apelului unui student; Norbert Matei. Să ne trăiască! În aceștia ne este nădejdea, că noi... Vai de capul nostru, noi suntem demult terminați.

"În țara asta vreți să vă întoarceți?" - nu-mi iese din auz întrebarea fetei din Pașcani în urmă cu... vreo zece ani.

Miercuri 18 ianuarie 2012

Ciupite din citate:

"Cand am citit ieri ce a scris boul ala de la Baconschi cu "sfanta proprietate" care a fost violata si pe fatza si pe spate, fara ca individul sa fi fost prezent, fara ca sa fi vazut orishice, mi-am dat seama ca oamenii de teapa lui traiesc in tzara greshita. Locul lor e in Uniunea Sovietica a Agitprop-ului sau in Statele Unite din anii '50 de pe vremea lui McCarthy."

Baconschi

Cică ăsta e un ministru de externe care poate scrie astfel de intoxicații. S-au spart geamuri, dar nu s-a furat nimic, dar ministrul bagă în stil de mare dezinformator.

Acțiunea a culminat ieri seară în centrul Bucureștiului. Ca la Londra vara trecută, vajnicii suporteri ai democrației de macadam au spart, incendiat, bătut și au aruncat cu piatră cubică. Nu știu dacă au dus democrația pân ăla capăt, furând plasmă pentru a putea urmări mai confortabil analizele atât de fine ale tonomatelor de serviciu.

Să mai spunem că nu e nici o asemănare între ce s-a întâmplat atunci la Londra și ce e zilele astea în București?

Cică trebuie să ne bazăm pe diaspora, că sîntem un popor de imbecili:

Ne acuză că vom fura alegerile doar pentru că vrem ca românii să voteze, în diaspora și acasă. Ce vor ei, în schimb, e ca o populație imbecilizată de televiziuni, înfricoșată de scenariu apocaliptic mereu dezmințite de realitate și, mai nou, de bătașii scoși pe străzi, să aleagă în locul reformei Statului retorica urii și neputinței ridicată la nivel de program politic.

Numai rîndurile astea ar fi de ajuns să demiți un ministru. Ce idiot.

Pînă să termin textul, Boc a început să citească de pe o hîrtie că vrea dialog pe la prefecturi, că violențele ne compromit economic(!) și pe plan internațional. La prostia cu economicul, Sebastian Lăzăroiu a fost campion: violențele nu mai atrag investitorii!

Între timp, opoziția iese la luptă și ea:

Fostul premier Călin Popescu Tăriceanu a venit, luni, la prima ședință a conducerii PNL din 2012, cu o mașină sport, respectiv un Ford RS 500, în două uși, de culoare negru mat, cu evacuare modificată ca pentru raliu, care face parte dintr-o ediție limitată.

Tariceanu, unul din cei mai imputiti politicieni, indrazneste sa apara? Poate se nime-
reste cineva sa-i dea foc la masina lui sport de editie limitata. El e cel care a semnat pe ascuns
contractul pt Rosia Montana pe vremea cand era ministrul industriei. El vinde avutia tarii strai-
nilor si mai indrazneste sa apara in fata noastra?

Nimic nou la Baconski, e straveziu si penibil, ca orice politruc isi rosteste placa slab
manipulatoare, incapabil sa accepte ca face parte intr-un sistem de promovat trepadusi agea-
mii si lingusitori de partid.

Baconschi nu este altceva decit un vagabond politic care s-a inhaitat cu o scursoare poli-
tica si vagabond de port. Cine se aseamana se si aduna.

@Mircea: O flotare logica "Nu te supara, dar pot sa ma indoiesc si de obiectivitatea ta?
In conditiile in care esti angajatul lui Vantul la Voxpublica? Nu stiu cat de oameni-de-partid
sunt susnumitii, dar daca o luam asa, tu esti sigur om-de mogul."

Ai aceleasi indoieli si pentru Tismaneanu, Mihaies, TRU si ceilalti care sunt pe lista de
plata a unor sinecuri guvernamentale? Sau aia sunt deontologi ? !!!!!

Bongo si Mircea – la cate prostii indrugati si inca cu violenta, tracg concluzia ca Base
e excat presedintele pe care il meritati!

Pana si Pora s-a trezit, dar ea este, tousi, desteapta. Voi, nu!

Ma intreb ce veti posta cand se va anunta rezultatul alegerilor! PDL a invins cu 7%!

Pedelacul Costi se pregateste sa sara in barca pesedista. Tremura izmenele pe el si a
inceput timid sa-i critice pe pedelaci . A uitat osanalele probasiste.

Dle Rogozanu, Citesc comentariile d-voastra, sunteti o sursa credibila pentru mine si
vreau sa va reaffirm faptul ca faceti un lucru util. Nu postez de obicei, dar la cati postaci de ser-
viciu vad ca sunt, am simtit nevoie sa va scriu.

Baconschi, Urban, Boc, Basescu ...nu pot sa descriu sentimentul de crispate cand
citesc descrierile la adresele cetatenilor romani.... Acesti oameni trebuie sa dispara din spatiul
nostru public.

Am vazut aseara, pentru o scurta perioada si delirul unui fost jurnalist Rober Turcescu.
Cum poti sa ajungi asa de jos? La un moment dat cand toate televiziunile dadeau stiri despre
venirea studentilor din Regie, fostul jurnalist intervine ca vin grupuri de huligani organizati din
Regie. Noroc ca l-au oprit cei din platou carora si lor li s-a parut dezinformarea prea mare
(cineva chiar a zis sa nu ne aruncam cu stiri ca la revolutie).

Singurul pdl-ist responsabil, si asta o spun ca un alegator care nu a votat si nu va vota
nicodata pdl, ramane dl Cristi Preda. Nu inteleg ce cauta el in acel partid. Sustin miscarea desi
inca nu am fost in strada. Am sa ies in zilele urmatoare.

Numai bine si sanatate, Stefan

Cosmin [...] cum a remarcat si Costi Rogozanu, una dintre cele mai imbecile intervenții
legate de protestele ultimelor zile îi aparține [...]

cum ramine cu "s-au spart geamuri dar nu s-a furat nimic" ? am vazut la realitatea un
magazin de telefoane devastat. cine pe cine minte? erau probabil telefoanele lui baconschi si
au fost furate " programatic".

Toma Alimos 2012-01-17 12:41:25

*

Ce spui tu, străine?!

"Institutul Cultural Român (ICR) preconizează [să] deschidă noi filiale ale
instituției la Beijing, Moscova, Kiev, București și Cernăuți. Președintele ICR a
venit pentru a doua oară *la Chișinău, unde a susținut o prelegere despre viziunea
paradiziacă eminesciană. [atunci a descoperit... viziunea paradiziacă eminesciană?
n.m. P.G]*

“Adevărul: Ce v-a motivat să abordați viziunea paradiziacă la Eminescu?

“Horia-Roman Patapievi: Pentru că este o zonă care nu a fost explorată. George Călinescu a vorbit de filonul cosmogonic la Eminescu. Și Mircea Eliade a spus, în 1939, că în scrisoarea sihastrului din nuvela „Cezara” a lui Eminescu regăsim cea mai puternică afirmare a sentimentului paradiziac din literatura română. Pornind de la aceste sugestii și de la „Mușatin”, un superb epos popular, mi-am dat seama că viziunea paradiziacă reprezintă un filon esențial în înțelegerea lui Eminescu”.

Măi, papagală și maimuțic, javră cu plisc roșu, cu nas așșderi! Ai uitat ce scriai mai an despre “cadavrul din debara”?

Joi 19 ianuarie 2012

Astă noapte mi-a fost greu. Transpirație, slăbiciune, confuzie.

Vineri 20 ianuarie 2012

Mihai Ciucanu mi-a scris:

“ Am uitat de unde-i această frază latină "Tempora mutantur et nos mutamur in illis" dar e clar că noi românii nu ne schimbăm cu timpul. Aceeași! Suntem cei mai proști din Evropa. Incercare de a face "revoluție" și la primul pas normal spre revoluție - sloganul securist : Fără violență! A se slăbi..., apoi încercarea televiziunilor de a dirija evenimentele... și sunt vreo 5-6 televiziuni din astea de "știri". Totul coroborat cu simbioza perfectă dintre presă și poliție. Ce tristețe!...

Am observat apoi (ceea ce s-a-ntâmplat și în 1990, probabil) devenirea Pieței Universității într-un drum al Damascului, un fel de Purgatoriu. Toti viței care dormeau, pe care nu-i interesa mersul lumii ("politica", ziceau ei), care au colaborat, votat s-au trezit, brusc, că-i interesează de țărișoara lor, de România, de fericirea ei, de progresul ei, de viitorul ei. Apoi ziaristii și diverși oameni publici - treci odată prin Piață (ca prin scaldătoarea Vitezda) și te-ai curățat. Oricum, în aceste zile n-au ieșit mai mult de o mie de oameni în București.

În seara asta, în studioul unei televiziuni, erau la masă Mircea Dinescu și Andreea Pora. Dinescu e împotriva lui Basescu acum, asta după ce în 2004 a filmat clipuri electorale împreună cu Manolescu în care îndemna populația să voteze cu Basescu, iar Pora cu Basescu. La un moment dat Pora l-a făcut pe Dinescu "moșier" iar el a replicat cu "adică, trebuie să ai ciorapii rupți în picioare ca să fii de stânga? Atât de fraieră ești tu? E plină Europa de intelectuali normali care sunt de stânga și o duc foarte bine, stau în centul Berlinului. Dar când te văd pe tine la Cotroceni, la dineurile lui Basescu... tu ești de dreapta de-l lingi în cur pe Basescu?" ca după câteva bâlbâieli Andreea Pora sa spună : "ești mes-tecătorul în ciorbă al lui Vanghelie pe 30.000 de euro" și s-a ridicat de la masă și-a parasit studioul în timp ce Dinescu i-a aruncat : "Du-te la Basescu, pupă-l în cur!" Ce spectacol!... Mai jos aveți înregistrarea video: <http://www.click.ro/news/bucuresti/Mircea-Dinescu-Andreea-Pora->

Realitatea-TV-lingi-Basescu_0_1325267604.html . Câtă dreptatea aveți când ați scris :

"Noi, românii nu avem o inteligență – în locul ei avem o adevărată, zdravănă, bine-alcatuită privilegientie".

DOAR VIOLENTA!

Sus inimile,

Mihai Ciucanu”

Chiar așa am zis/scris?

Sâmbătă 21 ianuarie 2010

N-aș fi crezut că are să mă trezească din somnul cel de moarte o însemnare din Jurnalul lui LIS. Ei bine, așa a fost. Și nu este pentru întâia oară când bunul meu prieten LIS îmi pune la cale o strâmbă.

Prima a fost când Vosgianian i-a comunicat - lui, lui LIS - că Goma este cețatean român. Să zicem că în acel caz LIS nu a știut că Vosgianian nu-mi spusese, mie, interesatului, marea veste, deci nici el nu mi-a comunicat-o. Dar în cazul Mioc? Când i-a dat o notă bună băgatului în vorbă? Noroc de Mariana Sipoș, ea mi l-a pus la locul lui pe analfabet de n-a fost necesar să intervin eu, ca să-i explic, pe puncte, bănățeanului ceea ce orice ne-bănățean ar fi înțeles - dacă ar fi citit ce scrisesem eu în **Culoarea curcuboului**. Dar nu citise, însă așa, pe necititulea, și-a dat cu părerea.... Pe care LIS a găsit-o... Nu mai știu cum i-a spus, dar i-a dat notă de trecere, ca autentică.

Acum însă, în Jurnalul pe 20 ianuarie, LIS își dă pe față ranchiuna împotriva mea - pe care, mărturisesc: până acum o pusesem pe seama neglijenței și a grabei de a scrie (în jurnal) :

“E clar că e inutil să vezi în țara orbilor. Am fost azi uimit să citesc un text care susține aceeași aberație, că România n-are alternativă la actuala putere (și deci nu trebuie să se schimbe nimic) – semnat de reprezentantul lui Paul Goma în România, Flori Bălănescu, (subl. mea) pe blogul său – dați click pe: <http://flori-balanescu.blogspot.com/2012/01/romania-nu-uita-nu-ai-cu-cine-vota.html#comment-form>. Cred că azi înțeleg de ce Paul Goma nu are o reacție publică la protestele anti-putere din România” (resubliniera mea).

Logica de oțel a lui Liviu Ioan Stoiciu:

- Fiindcă “reprezentantul lui P.G.”, Flori Bălănescu, a postat un text, înseamnă că... Paul Goma împărtășește afirmațiile din... textul cu pricina!;

- “Cred că azi înțeleg de ce P.G. nu are o reacție publică la

protestele anti-putere din România”, concluzionează amicul.

De ce, LIS? Lîmpede: *Fiindcă* Flori Bălănescu a postat un text; *fiindcă* textul - care nu aparține Floarei Bălănescu, nici lui Paul Goma - nu conține... “Nici o reacție publică la protestele anti-putere din România”! Clar? Clar, să trăiți!

Și mai ruinat de boală, mă întorc în patul meu de zacere (zăcere?).

Suntem în 21 ianuarie și nici până acum Consulatul nu l-a găsit pe fiul meu, Filip Ieronim, în “scripte”. Deci eu tot nu sunt... cetățean român. «Mai căutăm, o să-l găsim noi...», mă asigură consulezii - în timp ce eu decedez.

Duminică 22 ianuarie 2012

Băiatul LIS este foarte consecvent. Iată ce scrie în Jurnalul de ieri - a se compara cu Jurnalul de alaltăieri:

“A protesta doar de dragul de a protesta, fără să ai o soluție, să nu știi ce vrei să pui în loc, să refuzi opoziția actuală politică (deși are aceleași critici la adresa puterii ca tine), e timp pierdut și apă la moară dată exact celor pe care-i contesti în Piața Universității...”

El se poate contrazice când vrea. E contrazicerea sa! Cine are să-l... contra-contrazică, pe blogul său?

Luni 23 ianuarie 2012

Rău, tot mai rău.

*

Baconschi a fost demisionat - de către Boc - din pricina declarațiilor inadmisibile făcute la adresa protestatarilor. Dar Baco', el nu sî lasî! El contestă măsura. Zicînd că i-au fost modificate zicerile... Nu-l credeam atît de prost, ca să apeleze la astfel de argumente. Se vede însă că e un prostovan. L-am cunoscut pe tată-său în marea trecere, dar acela era un ticălos politic.

Fiul este un dobitoi.

Mărți 24 ianuarie 2012

Și mai rău, dacă se poate una ca asta. Uite că se poate.

Mă întreb când nu voi mai putea duce coșul cu rufe de spălat jos, la mașină. Atunci va fi atunci.

*

Erdogan, premierul Turciei, atacându-l pe Sarkozy pentru votul Senatului francez în chestiunea genocidului armean, a spus, cam așa:

‘Cum poate Sarkozy să susțină că Turcia i-a persecutat pe armeni, când (atenție, acum vine logica turcă!) familia maternă a sa, din Salonic, de origine evreiască, s-a bucurat de toleranță în imperiul Otoman?’

Ai zice că a cuvântat însuși Baconschi.

Joi 26 ianuarie 2012

Abia acum am înțeles ce nu înțelesesem în aceste zile: ceea ce se întâmplă în Românică, nu în Ungarica, nici în Bulgărica, nici măcar în Turcica.

Mă laudam că mă ținusem la curent cu ce se petrece în țara mea... Dar... «În țara asta vreți să vă întoarceți?», vorbe fetei de la Pașcani - în urmă cu zece ani!

Da, Domnule. Am pierdut-o din vedere pe Românică, țara mea.

Vineri 27 ianuarie 2012

Mai rău - până unde: mai-răul? Azi am reușit să cobor coșul plin de rufe - nu murdare, ci sărate - chiar să-l urc. Dar mâine?

Sâmbătă 28 ianuarie 2012

Adică azi?

Duminică 29 ianuarie 2012

Mi-a scris - în sfârșit - Flori Bălănescu. A răzbătut până la Coșoveni. Va mai rămâne pe-acolo câteva zile, să se potolească gerul.

Luni, 30 ianuarie 2012

Ce scrie N.Coande, azi, în *Jurnalul.ro*.

“(...) Când am scris acum șapte ani Grea epocă Băsescu încă nu intuiam totul. Oricum, ca unul care l-a votat, am sperat ceva de la el. Nu bănuiam însă moartea civilă care se va abate asupra intelighenției românești dispusă activ la compromis și tranzacționism viguros. Cei care l-au susținut public au vrut să șteargă pe jos cu intelectualii lui Iliescu și au devenit, pe nesimțite, aido-

ma adversarilor: ideologii unui regim personal. Piloții săi orbi, cu formula lui Eliade. Lupta dâmbovițeană pentru putere simbolică și intelectuală, pentru onoruri și faimă într-o țară abia ieșită din cultul personalității, a fost abil speculată de puterea încarnată de Ion Iliescu și Traian Băsescu, doi rechini care adoră caviar intelectual la micul dejun. Țara e slabă fiindcă «mintea» ei a fost, în mod premeditat, slăbită.

Exemple ca T.R. Ungureanu, tușarul de serviciu al unui regim ce-și atârnă intelectualii ca medalii pe turul nădragilor, credeam cândva că sunt rarissime. În fond, T.R.U. e un gazetar, acolo, nici măcar scriitor. Însă nici Horia Roman-Patapievici nu a făcut proba onestității față de societatea care suferă de lipsa unui gând bun. De ce nu vorbim cu oamenii, domnule Patapievici? De ce să bănuim peste tot manipulări și interese obscure? Omul ne vorbește din stradă, de sub ferestrele noastre, nu ai observat încă? Încă nu l-ai invitat în emisiunea ta, «Înapoi la argument». Poate ți-ar fi vorbit. De ce, te întreb, să ne lăsăm căftăniți de o putere mereu lacomă de legitimitate? În zadar a scris Eminescu „Bismarqueuri de falsă marcă”? „Escelența, beze-deaua / Cu mândrie poartă steaua / Ce cu stimă i-a fost dată / C-a putut a fi licheaua / Ce la rus ș-aplecat capul / Și la turc a-aprins luleaua / Ci în loc de ștreangul care / Se cădea, i-au dat cordeaua... // 'N-alte țări e-onoare mare / Decorația și steaua...”!

Pentru că de la un T.R. U. sau de la Mircea Mihăieș (strălucitor cândva, azi doar cătrănit într-o singură direcție) nu mă mai aștept la o atare înțelegere (doar Mircea Cărtărescu a probat, lent, dar onest, că se poate „revizui”). Mai înțelept, oricât de târziu, Andrei Pleșu a spus la timp ceva despre firea nenorocită a președintelui: a avut șansa să fie înjurat la timp și s-a vaccinat de „mitocan”. Nu că inițial nu l-ar fi sprijinit, ba l-a dus și la Angela Merkel. De la micuțul Paleologu nu mă așteptam oricum la nimic. E atât de departe de statura tatălui: doar un franțuzit care încerca anțărt să ne convingă ce mare e Sarkozy, ca și copia sa bucureșteană. Păcat de școlile făcute în Franța. Baconșchi era prea sedat de Elena Udrea pentru a pricepe cu ce manivelă se face politică la Cotroceni. A rostit, sanchiu, cuvântul „pegră”, ca altădată dandy-ul Petre Roman, flăcău din Primăverii, și a fost exoflisit ca un lacheu, printr-un sms. Parcă-l aud pe nenea Iancu (atât de drag lui Pleșu): atunci, feciorul e un stupid!

Cu „Tehnica neputinței la români”, T.R.U., acest socios al regimului portocaliu, anticipase încă din decembrie 2004 cultul unic al oricărui nou președinte în România. Într-un articol scris sub aura brăduțului de iarnă, cuprins de o evlavie a misterului presimțit, T.R.U. a profetit că Deșteaptă-te române este strămoșul aceluia „Să trăiți bine” care planează și azi deasupra României – dar încă n-a găsit locul de aterizare: „Ascensiunea lui Traian Băsescu nu trebuie oprită”. Nu contează că președintele jucător conducea o Românie cu volan pe stânga, ca și când ar avea unul de dreapta: pe șoselele marcate de fosforul intelocrației românești așa ceva trece drept rezonabil. După care, urmează proclamația, ușor modificată de vocea noului Femios, cel ce-și corupe personajul favorit în alexandrini zbuciumați precum marea poetului ce-i cânta odinioară pe zei, dar este gata să impună și un șef de insulă anonimă: Și dacă vrei, am să te cânt și pe tine...

De ironia post festum a liderului sovietic s-ar fi putut salva oameni serioși, așa ca G. Liiceanu, dacă și-ar fi amintit, oricât de târziu, ce le spusese C. Noica odinioară: „Nu-ți invalida harul care te poartă dincolo de tine, într-o răspundere mai vastă, pentru chestiuni care până la urmă pot deveni secundare”. Nu Havel ne-a lipsit, domnule Liiceanu, ci Paul Goma, un

român curajos pe care nu l-am urmat în 1977, pe care l-am insultat cu toții, din pretinsa noastră superioritate estetică. Astăzi, o asemenea „superioritate” ne ține la „fundul sacului”, cu formula precisă a lui Tony Judt.” (...)

Da, bre. Cam așa. Deși... nu prea chiar așa.

*

Iată-l și pe Viorel Ilișoi, tot în *Jurnal.ro*:

“Scrisoare catre fiica mea

Nu-ți scriu un testament, acestea nu sunt învățăturile lui Nea Goe din Bragadiru către fiica sa, nu vreau nici să-ți vorbesc despre cremele cu care mă ung după duș. Nu vreau decât să-ți cer iertare și să te rog să duci tu la capăt ce nu am fost eu în stare să termin. Să-ți construiești singură lumea în care vrei să trăiești, așa cum vrei tu să fie, în care vor trăi și copiii tăi.

La revoluție aveam exact vârsta ta de acum. Aveam la picioare o lume rănită, în refacere, și deasupra un cer înnorat. Credeam că nu trebuie decât să privesc în sus și cerul se va limpezi de la sine. Dar n-a fost așa.

Curând a trebuit să las capul în jos. Am început să mă plâng că sunt fatalmente un învins. Că fac parte dintr-o generație de sacrificiu. Vorbesc de o generație gândindu-mă că istoria va reține doar câteva nume din rândul congenerilor mei. Pe ceilalți ne va îngrămădi pe toți în colectivul anonim al generației. Istoria nu va reține dragostea părinților noștri, a fiecăruia, ci va spune că ne-am născut prin directivă de partid. Va spune că am crescut ca niște plante de seră într-un climat artificial, obișnuiți de mici cu toxinele, ca să ni se pară firești și necesare când vom fi crescut mari. Că, dacă mai dura comunismul, am fi fost prima generație de mutanți, "oameni noi", născuți și crescuți în comunism. Însă am ieșit miraculos din închisoarea aceea și am tras în noi sevele proaspete ale libertății. Am crezut că libertatea asta e un dat, că nu trebuie să mai luptăm pentru ea o dată ce o căpătaserăm. Ne-am înșelat. E drept, unii - acela, aceea, celălalt - au văzut lucrurile altfel, dar generația s-a înșelat.

Din zbuciumul anilor '90, ani de căutări, de aclimatizare la democrație, am intrat în tunelul tranziției. Și ne-am tot târât spre lumina de la capătul tunelului până ne-am ofilit. Am ieșit într-un târziu palizi și desfrunziți. Dar ne-am întremat iar, stând puțin la aer proaspăt, dinspre Europa democratică, sub un cer de speranță. Și când am zis că e gata, când să înflorim și să facem fructe, la maturitate, a venit peste noi bezna crizei. Și mă tem că ne va prinde bătrânețea tot în întuneric și că nu vom mai apuca să fim păduri.

Folosesc alegoria asta fiindcă fac parte, cum ar spune poeta, dintr-o generație vegetală a unui popor vegetal. Cu amărăciune admit asta. Era datorria noastră, a tinerilor de după revoluție, să ne facem exact cum voiam, cum ne plăcea, lumea în care urma să trăim. Și n-am făcut-o. N-am dus treaba până la capăt. Ne-am mulțumit cu un surogat de democrație. Era oricum mai bun decât ceea ce trăiserăm în comunism. Credeam că deștelenim locuri noi și că urmăm cărări nebătute, când, de fapt, ne învârteam în cerc. Și iată-ne acum, aproape bătrâni, blazați și fără vigoare, nu departe de punctul de unde am plecat.

Pentru asta îți cer acum iertare.

Pentru asta te rog acum să ridici armele mele ruginite!

Nu va veni nimeni să-ți aducă pe tavă libertate, respect, demnitate,

păpică, drepturi. Dacă vrei ca talentul și învățătura ta să valoreze mai mult decât pumnul de buze și ligheanul de sâni ai fetelor care ocupă ziarele și televiziunile, trebuie să te bați pentru asta. Dacă vrei să trăiești în țara ta. Dacă te revoltă minciuna, prostia, lenea. Dacă te-ai săturat să fii manevrată în calculele electorale, mutată cu pixul dintr-o coloană în alta. Dacă nu mai vrei să fii insultată și umilită de cei pe care îi plătești să se ocupe de treburile publice. Dacă vrei să fii apreciată pentru ceea ce faci, nu după ce mașină ai. Eu n-am putut să te duc într-o tabără, să-ți arăt țara asta, nicidecum una străină, să-ți plătesc lecțiile de chitară, să-ți sprijin concret ambițiile artistice. A trebuit să muncesc doar pentru chirie și mâncare. Dacă vrei să ieși din condiția de sclav al propriei existențe, ca să-ți trăiești viața din plin, nu te aștepta să vină cineva s-o facă pentru tine. Dacă vrei toate acestea, trebuie să le câștigi și să le aperi, să ții cu dinții de ele.

Faci parte din prima generație care nu a cunoscut comunismul. Voi sunteți chemați acum să hotărâți cum va fi ziua de mâine. Nu trebuie să așteptați să murim noi, decreștii, tot învățându-ne prin deșert, cum s-a tot spus, ci puteți construi în continuare și împreună cu noi, retreziți la viață de frenezia voastră.

Voi puteți schimba lumea. Nu cu un clic, cu delete sau cu ignore. Viața e în altă parte, cum ar spune un autor pe care voi îl prețuiți prea puțin, nu în plasma laptopului. Puteți face asta!

Pentru că eu nu cred că faci parte dintr-o generație de tâmpiți scoși pe bandă rulantă de un învățământ desfigurat de atâtea intervenții estetice. Nu sunteți nici mai deștepti, nici mai proști decât noi, părinții voștri. Însă aveți în plus o brumă de libertate, pe care noi nu am avut-o, vă bate altă lumină în geam.

Nu sunt de acord cu ce se spune despre voi: că sunteți generația care o arde prin cluburi. Oricum, nu mai tare decât am ars-o noi prin discotecii, părinții noștri și bunicii voștri la ceaiuri și reuniuni tovarășești, iar străbunicii voștri la horă.

Nu sunteți generația a cărei supremă realizare este incendiarea câtorva pubele și spargerea câtorva geamuri în centrul Capitalei. Nu tatuajele și metalele din nas vă definesc. Nu tăierea venelor sub sălcii, murmurând cântece triste. Nu te văd plictisită de viață, nu mănânci droguri cu lingura, nu visezi să te măriți cu un fotbalist ca să nu-ți mai dea dureri de cap ziua de mâine, nu leșini de emoție când vezi un manelist, nu te exprimi în treizeci de cuvinte, te rușinezi când te cert cu temei, îți spui apăsător punctul de vedere când știi că ai dreptate, știi să te bucuri, ai idei pentru care te lupți, altele pe care le combați, ai idealuri, planuri de viitor la care lucrezi teance. Toate astea fac parte și ele din portretul generației tale. Plus că sunteți atât de tineri și frumoși - bineînțeles, tu fiind cea mai frumoasă. Aveți totul pentru a spune: ajunge, de aici e partea noastră de istorie!

Dar până să vă exprimați ca generație, te rog pe tine întâi, tocmai fiindcă te iubesc, să strigi: ajunge, e rândul meu acum! Pentru binele tău. Nu lăsa să ți se ia nimic din ce se cuvine. Protestează! Revoltă-te! Spune ce gândești! Scrie! Umple internetul cu nemulțumirea ta! Fă petiții, reclamații, mergi până în pânzele albe! Du-te alături de prietenii tăi, umăr la umăr, când aveți un plan comun, o idee comună. Dacă e nevoie, ieși în stradă! Eu voi veni să te sprijin. Voi fi mereu lângă tine, ca un scutier devotat, gata să iau coate și bastoane în locul tău. Nimeni nu mai crede într-o schimbare făcută de generația mea, care a schimbat și-a tot schimbat până a ajuns totul aproape cum a fost. Mergi tu în față, lângă prietenii tăi cu inele în buză, fiindcă vii-

torul vostru e în joc. Fă-ți tu o lume așa cum o vrei tu. Și eu, bătrânul plin de metehne și capricii, voi fi gata să trăiesc în lumea ta. Pentru că am încredere în tine.”

Dar generația mea? Ce să mai spună, ea, “generația mea”?

Marți 31 ianuarie

M-am încurcat în date - și în boală. De când nu mai ies din casă, mi s-au închis și alte uși... Din acest motiv nu voi fi dat, în Jurnalul lui LIS, peste episodul Elvira Iliescu. O fac acum, cerându-mi iertare pentru întârziere:

“***

Astăzi, 28 ianuarie, o scriitoare necunoscută și marelui public și publicului avizat (restrâns la cititori de literatură), Elvira Iliescu, a împlinit 75 de ani. Nu are Internet (nu e de găsit pe Wikipedia; n-are nici măcar o fotografie pe Google), nu are computer, trăiește izolată la Constanța, n-are de unde să știe că voi scrie de ea aici, bineînțeles. Se complăce în deplin anonim. N-o să credeți, dar e la fel de ignorată și în interiorul Uniunii Scriitorilor (deși e membru al Filialei Dobrogea). Așa e la români.

Despre Elvira Iliescu – de care, sunt convins, puțini ați auzit. Las la o parte faptul că Elvira Iliescu, în viața de zi cu zi, e de o discreție enervantă.

Știați că Elvira Iliescu e printre puținii scriitori români cu carte anti-ceaușistă publicată în samizdat, ajunsă inclusiv la Monica Lovinescu (și că un exemplar al acestei cărți a stat ascuns, înainte de 1989, și la... Nicolae Manolescu)? Nu întâmplător Monica Lovinescu i-a dat Elvirei Iliescu recomandare cu totul călduroasă să fie primită în Uniunea Scriitorilor (și n-a fost primită în URSS decât după ce am făcut scandal)... Nu vă puteți imagina prin ce traume a trecut Elvira Iliescu. Un roman-pamflet anticomunist, scris în anii 80 ai secolului trecut, de neimaginat azi, transmis din mână în mână, în manuscris. Mereu uităm de anonimii (rezistenți în particular, în regimul comunist), care au dus greul: ei nu aveau spatele acoperit... În această situație a fost Elvira Iliescu, profesoară eminentă pe atunci la Constanța, ”femeie serioasă, familistă”, cu doi copii școlarizați ai săi de crescut. Nicolae Manolescu tremura pentru soarta ei, putând fi deconspirată oricând (dar după Revoluție a uitat-o). Citeam abia anul trecut că un volum de versuri samizdat a scris și Ioan Viștea, la Târgoviște, volum care a ajuns în 1989 până la Radio Europa Liberă (pe filiera bisericii baptiste). Scrie în 2010 Ioan Viștea că a existat până la Revoluție „samizdatul cel mai tainic, cel mai expus represiei, realizat cu mijloace artizanale și în condiții de adâncă clandestinitate! Autorii lor și-au asumat cu bună știință și riscurile și condiția anonimatului, beneficiind de generozitatea și curajul unor suflete mari care au făcut posibil ca unele din creațiile purtând marca samizdat să ajungă dincolo de Cortina de Fier”. Elvira Iliescu a avut norocul să traverseze tunelul comunist fără să aibă necazuri cu dosarul, Securitatea n-a luat-o în vizor. A reușit să publice, pe banii săi, această carte după Revoluție, la editura Doinei Uricariu (onorată că a putut să o publice) – ca la noi, însă, acest roman-document a trecut neobservat. Habar n-avem să ne protejăm valorile morale.

Știați, apoi, că Elvira Iliescu e prima care a scris o carte despre viața și opera lui Paul Goma (intitulată „Paul Goma – 70”; între timp a scris o carte

despre Paul Goma și Mariana Sipoș), pe când Paul Goma era blamat în țară în modul cel mai dezonorant cu putință (în loc să fie ridicat pe un soclu al disidenței românești, măcar; alte țări s-ar mândri cu el în fiecare zi; să nu uităm că Paul Goma n-a fost repus în drepturi în țară până azi, e tot refugiat politic la Paris, din 1977 nu a călcat în România!). Asta înseamnă că Elvira Iliescu și-a păstrat un reper moral strict de anvergură internațională și după Revoluție: Paul Goma. Nici un alt idol postcomunist nereușind să o captiveze. Ca nimeni altul, Elvira Iliescu a reușit să demonteze și mitul „lipsei-de-talent” a lui Paul Goma (mit care a prins rădăcini adânci în rândurile scriitorimii române colaboraționiste, inclusiv în rândul celei care susține că a... rezistat prin cultură sub totalitarism), atrăgând atenția asupra faptului că Paul Goma nu scrie ficțiune. Ce e... talentul la scriitorul român? Scrie Elvira Iliescu (într-un text intitulat „Goma n-are talent!?!”; apropo de opera scriitorilor români contemporani sub comunism): „Să priceapă și Goma asta că talentul e doar ceva între un ghiveci oriental, baclavale grețos însiroplate, nepieritorul parfum de roze și bălțita apă de ploaie, – doar o asemenea formulă garantând succesul literar! Și apoi, mai sunt, har Domnului, atâtea și atâtea panseluțe, albăstrele, romanițe, bașca adorabila ciubotică a cucului, pentru că pe cât de admirabilă, pe atât e de sublimă industria națională de sorcove”. Urmarea? ”Răstălmăcirile, reaua-credință, dușmănia, trădările, efortul susținut de minimalizare a excepționalului scriitor Paul Goma îl aruncă nu o dată pradă decepției”, mai scrie Elvira Iliescu și continuă, citând din „spusele lui Ralea despre Stere, care vin parcă în întâmpinarea profilului lui Paul Goma”: „Oare nu se găsește în țara noastră, bătuită de spiritul trivialității joviale, al pehlivăniei șirete, al josniciei, care se crede prudentă, al lașității care se crede cuminte – nu există în acest blestem unanim, care consumă poporul meu, o pildă de curaj, de suferință pentru idei?”. Am uitat prin ce am trecut? Ne amintește Elvira Iliescu: „Să nu ne acuze nimeni că nu suntem caractere! Când Goma o încasa, noi stăteam tupilați, doar creatori și bărbați suntem! Și noi am avut convingeri, dar le-am ținut sub șapte lacăte, ar fi fost o lipsă de eleganță să spumegăm dinaintea scursurilor, în fața lor doar ne ploconeam semnând-colectiv telegramele de adulare, grațitudine și înregimentare. În sfârșit, ne-am putea întreba și noi – care sunt operele de rezistență în timp, care sunt operele-mărturii, că doar n-am fost teleportați din comunism... Ce se mai salvează din vagoanele de tomuri publicate? Chiar din literatura... serioasă, așa zisa alternativă, la aservire?”. O operă-mărturie de rezistență e aceea a lui Paul Goma. Cum subliniam, Elvira Iliescu spulberă mitul lipsei-de-talent a lui Paul Goma. ”Din capul locului Paul Goma își mărturisește incapacitatea de a scrie ficțiune. Viața i-a fost într-atât înțesată de întâmplări, răsuciri, dislocări, pierderi, încât are sentimentul zădărnicii în a mai fabula. Lucru care i se reproșează. Ia să fi scris ceva luuung, teeern – și-ar fi găsit un loc printre scriitorii zis-analitici, mai mult sau mai puțin academici”. O spune, de altfel, însuși Paul Goma (dar cine să-l bage în seamă, ajuns „exclus, izolat, urât, hulit, bolnav”), referitor la literatura română sub comunism, resemnat: „N-ai cum să scrii ficțiune, așa cum o înțeleg colegii. Orice-ai face, oricât te-ai strădui să inventezi, ai să cazi tot pe fapte, pe oameni, pe stări existente, întâlnite aievea, într-un moment sau altul... Când o viață de om (de la romancier începând cam de la 20 de ani de exersare a meseriei) ai practicat metoda separării realității de ficțiune – ca să intri în rândurile lumii – doar n-o să te apuci să demaști realitatea comunistă, când te-ai obișnuit să prefaci fiecare fapt real în fapt artistic, transpus, ca în muzică, în cu totul altă tonalitate – nu atât a ficțiunii, cât a încuviințatului de sus, ca gân-

dibil, ca publicabil –, ajungi să nu mai percepi realitatea ca realitate, ci, în continuare, ca materie-primă pentru confecționarea publicatului”. De aceea Paul Goma a rămas fidel sieși, scriind despre realitatea ca realitate, nu ca ficțiune... Mai aveți îndoieli?

Elvira Iliescu a publicat și cărți de versuri și de cronici literare și eseuri, e o scriitoare de soi.”

O intervenție:

“Ion Cristofor ianuarie 29th, 2012 at 15:12

Mă bucur că un scriitor de valoarea lui Liviu Ioan Stoiciu nu uită să omagieze o scriitoare, una de real talent, ca Elvira Iliescu. E, indiscutabil, un scriitor complex, dotată, în plus, cu spirit critic, cu gust, cu o cultură temeinic asimilată. Spre deosebire de atâția alții a avut curaj civic când cei mai mulți tremurau ca piftia. După 1990, nu s-a lăsat intimidată de “corectitudinea politică”, de noii comisari politici de la noi și a scris acea carte, splendidă, dedicată lui Goma. În plus, Elvira Iliescu e un suflet deschis și generos cu confrății, înțelegând să se bucure sincer de fiecare carte bună scrisă la noi. Să-i urăm sănătate acestei admirabile Doamne a scrisului nostru. La mulți, fericiți ani, Elvira Iliescu!”

Voi trece în luna februarie? Voi vedea mâine.

Miercuri 1 februarie 2012

Am ajuns la 1 februarie.

Frig la Paris. Dar ce-o fi la Chișinău!

*

Valerian Stan îmi atrage atenția:

“... mult invocata frază „Eminescu este cadavrul nostru din debara, de care România trebuie să se debaraseze dacă vrea să intre în Europa”. Patapievici nu numai că n-a afirmat așa ceva, ci, dimpotrivă, în textul său, citat întotdeauna inexact („Inactualitatea lui Eminescu în Anul Caragiale”, în revista „Flacăra” nr 1-2/2002), el deplângea tocmai faptul că în România Eminescu a ajuns să fie considerat de unii „învechit” și „inactual” și că, între multe, multe altele, „Pentru nevoia de chip nou a tinerilor care în cultura română de azi doresc să-și facă un nume bine văzut în afară, Eminescu joacă rolul cadavrului din debara.”

Am făcut cuvenita corectare.

Joi 2 februarie 2012

Mihai Ciucanu îmi trimite:

“Chaos:

La leggenda del samurai cieco, oggi ho avuto l'incontro con l'autore. Gna :?”

Par:

Posso inserirmi qui per consigliare un libro che a mio avviso va letto? :mrgreen:

L'ho letto per l'esame di letteratura romena, e lo trovo un capolavoro. Si intitola "L'arte della fuga", di Paul Goma, in Italia è distribuito dalla Voland e la traduzione è di Cugno, il mio professore (io per l'esame l'ho letto sia in originale che in traduzione e devo dire che il prof ha fatto un ottimo lavoro!).

Per quanto il prof mi abbia decantato uno degli altri libri che devo portare ("il ritorno dell'huligano" di N.Manea), io mi sono innamorata di questo libro di Goma. Penso che a qualcuna qui potrebbe davvero interessare..è un romanzo di formazione, parla della vita di Goma dall'età di circa 5 anni fino a circa 13, e racconta con gli occhi di un bambino (molto intelligente però) la situazione della Romania durante la Seconda guerra mondiale e l'instaurarsi della dittatura, negli anni "sovietici", ovvero l'inizio.

La famiglia di Goma era originaria della Bessarabia (che è l'odierna Repubblica Moldava, ma che all'epoca faceva parte integrante della Grande Romania), e durante la guerra dovette fuggire in Transilvania per evitare il rimpatrio forzato operato dai Sovietici. Il piccolo Goma racconta dunque quegli anni, trascorsi a traslocare continuamente da una sala insegnanti all'altra (i suoi erano entrambi maestri elementari), da una casetta di fortuna all'altra, ed addirittura alcuni mesi passati a nascondersi nella capanna di alcuni pastori in mezzo al bosco. Verso la fine, si parla della nascita della Securitate e del terrore, delle persone rapite con scuse assurde per essere terrorizzate, al solo scopo di ottenere propaganda: le persone prese in

ostaggio dalla polizia saranno la migliore pubblicità e propaganda al fine de convin- cere la gente ad acceptare i cambiamenti (ad esempio il kolchoz) senza opporre resis- tenza, per paura appunto de essere rapiti e tenuti in galera per mesi e mesi. I genitori de Goma vengono presi e tenuti prigionieri nella sede della Securitate per diversi mesi, senza spiegazioni, e tutta la parte finale è dedicata alla vita che il povero Goma, a soli 13 anni, ha dovuto subire..mentre i figli degli altri arrestati, per paura de essere imprigionati a loro volta, scelsero de stare a casa e continuare la "vita normale" aspettando la liberazione dei parenti, lui scelse de fare la spola ogni giorno tra casa sua e la sede della Securitate, "stressando" quotidianamente i militari per avere spiegazioni e per farsi restituire i genitori, e venendo spesso maltrattato e malmenato dai militari stessi, naturalmente, per questa sua insistența. Quei capitoli li ho letti con un groppo in gola ed in alcuni passi con le lacrime agli occhi, perché veramente molto toccanti. Pensare che un bambino de 13 anni per mesi e mesi abbia vissuto tra marciapiedi e stazioni senza dormire e mangiare per riavere i genitori rapiti senza motivo logico...

Paul Goma è stato il primo intellettuale romeno ad opporsi apertamente al regi- me, e fu esiliato per questo.

Vabeh, non continuo altrimenti vi annoio tutti..ma davvero, io l'ho trovato bel- lissimo, e se vi va de approfondire la cosa senza leggere libri de storia noiosi questo è l'ideale, lo consiglio caldamente.

*

FLORI BĂLĂNESCU

Eu mă scriu, tu mă citești, noi existăm.

MIERCURI, 1 FEBRUARIE 2012

"Arta reFugii" - un roman puternic, precum sunt multe romane ale lui Paul Goma

Sunt de acord cu Mariana Sipoș, mai mult, am și scris în câteva din textele mele că multe dintre scrierile lui Paul Goma sunt ecranizabile, am propus cuiva din lumea teatrului să arunce cuvenita sugestie unui regizor de teatru (nu unul oarecare, cel din Craiova) în legătură cu punerea în scenă a romanului Ușa... E perfect "teatra- lizabil". În fine, e o bucurie a minții, intelectului și inimii să citești Arta reFugii, în aceeași măsură în care este și o bună ocazie ca întristarea produsă de experiențele din roman să ne trimită în zona introspecției.

Din cartea despre Paul Goma - rămasă fără pereche, sperăm să o depășească în viitorul previzibil chiar autoarea ei: **Mariana Sipoș, Destinul unui disident: PAUL GOMA, Ed. Universal Dalsi, 2005.**

„Arta refugii – scrie același Oleg Brega – poate să fie filmată, trebuie să ajungă pe ecran. Paul Goma a vrut să se facă cineast, dar pentru că a fost deținut politic de la șaisprezece ani, n-a mai avut voie să ajungă la limbajul și mijloacele celei mai influente arte, așa că a scris și a făcut astfel filme pe hârtie, cine are ochi să vadă!”

Da, Oleg Brega are dreptate. Numai că nici unui regizor român nu i-a trecut prin cap să ecranizeze vreo scriere a lui Paul Goma. Pe Lucian Pintilie, de exemplu, l-a atras mai mult scrisul lui Petru Dumitriu.

E dreptul lui de creator la opțiune.

Dar pentru mine, e o mare decepție:

E dreptul meu la opinie."

*

Fragmente din excelentul studiu dedicat de Mariana Pasincovschi romanului Arta reFugii:

"Asemeni Artei Fugii a lui Johan Sebastian Bach, textul lui Paul Goma reprezintă un summum al posibilităților expresive, glisând între trecutul idilic și prezentul necruțător, între fantasme și reverii, într-un timp al alertei, cu mijloace de locomoție variate, în care „re-ul adevărat” din refugiu, re-fugă, derefugiu nu pare a fi decât un ecou al lui „re” din re minor, cu un ton dramatic pe fundalul unei istorii

zbuciumate, într-o interpretare de excepție, pe toate coardele și în toate acordurile sufletului uman.

...Textul debutează cu un subcapitol intitulat „Ne mutăm...”, sintagmă care va deveni leitmotivul muzical al romanului, ocupând mai mult de jumătate din spațiul acestuia (numai în titlul subcapitolelor apare, însoțită de prefixe, particule negative, sinonime, puncte de suspensie, la timpul trecut și prezent, de douăzeci și trei de ori), „mutarea” devenind, în termenii lui Eugen Simion, și nucleul unei proiectate arte poetice[1].

....

Izgonit din timpul sacru de la Mana, copilul, „refugiat cu mare artă” din calea rușilor, mutându-se neconținut dintr-un spațiu în altul – fie gazdă, stână, cancelarie ori alt sat, într-o continuă „eschivă din fața istoriei” – dobândește o pretimpurie cunoaștere a lumii (pornind de la copilărie, adolescență și până la maturitate) învățând, pe lângă lecția despre Ruși (asistând la discuțiile maturilor), lecția sărăciei, foamei, tăcerii sau cea a „adevărurilor-de-spus-numai-acasă” – lecții devenite în timp arme vitale pentru a te putea apăra de ostilitatea regimului comunist și pentru a reuși să supraviețuiești. Astfel, alături de seria simptomelor firești ale modificărilor de ordin fiziologic: lungirea trupului, somnolența, bulimia, schimbarea vocii sau cea a regimului erotic, descrise în text și amintite de Virgil Podoabă, „succesiunea experiențelor revelatoare, de ordin existențial, politic și moral marchează această ruptură de nivel inițiativă”[1] relevând, după cum bine afirmă Daniela Sitar-Tăut, drama insecurității „înplus”-ului în propria țară[2].

...

Trimiterea la imperfect, ca timp al perfecțiunii, ca posibilitate de încarnare a evenimentelor inexistente, de însuflețire a lor prin așezarea în spațiul ficțiunii și de fotografiere ca posibilitate de a le contempla, liber și de la distanță, ba chiar și de mai aproape, deschide seria unor alte procedee utilizate de scriitor și devenite marcă a stilului Goma. Iar în cadrul acestora, tehnica fantasmării (prezentă în majoritatea cărților autorului) ocupă un loc aparte, ea funcționând ca o evadare din bestialitatea prezentului și ca o împlinire a unei „dorințe inconștiente”. Această tehnică a fantasmării nu se declanșează însă instantaneu, ci funcționează ca o adevărată consecință a unor alte serii de evenimente, în cazul de față fiind relevant momentul saltului în maturitate sau revelația cutiei fără capac – cum deosebit de plastic îl numește Virgil Podoabă.

Întors acasă, copilul descoperă locuința goală și devastată, tot acum accentuându-se sentimentul de în-plus, în întuneric, când numai speranța și dorul revederii celor dragi îi aduce aproape, îi întrupează prin cuvânt și îi ajută să fie „acolo, acasă, în casă”. În clipa următoare însă, odată ce ai pus piciorul în prag, totul se destramă, singura certitudine rămânând în-plusul și mirosul a ceea ce vezi că nu mai este. Asociind cutia cu căldura amniotică (mai ales că încă miroase a papiotele și a broșa mamei), naratorul percepe devastarea acesteia cu însăși destrămarea propriei familii, condamnată la un nesfârșit re-fugiu: „Asta-i a treia: nu miroase a griș, nici a orez, miroase a papiotele mamei și a broșa mamei. E goală de tot, nu sună când o scutur și, în plus, e fără capac.

Dacă mă gândesc bine, acela a fost un moment foarte important. În maturizare. Atunci mi-am spus că așa e casa noastră, precum cutia: nu doar goală: Mi-am mai zis că o cutie fără capac e ca o cancelarie, ca o gară [...]”[1].

...

De asemenea, raportul dintre fantasmă și timp este foarte important, fantasma având legătură cu toate cele trei timpuri, cu cele trei momente importante ale procesului nostru imaginativ: pornește de la o impresie actuală, de la un prilej oferit de prezent, se întoarce în trecut, la amintirea unei trăiri mai vechi, de cele mai multe ori infantile, când dorința respectivă a fost împlinită și, în sfârșit, creează o situație viitoare care reprezintă împlinirea acelei dorințe, adică reveria sau fantasma care poartă în sine atât urmele evenimentului care a prilejuit-o, cât și pe cele ale amintirii[1]. Astfel, operând pe întreaga scală a timpului, proza lui Paul Goma, fără a fi monotonă și unidimensională, glisează neîncetat între o ontologie paradisiacă și una infernală,

permutându-le și țintind spre o existență potențială, cu rezonanțe mirifice, în slujba reveriei atotputernice.

Desfășurând „o febrilă activitate de asimilare și de corectare”, cum o numește Marta Petreu, copilul Goma proiectează imaginea mamei, mai bine zis, o reinventează, văzând-o în toate femeile frumoase și singure (sau cu un copil în care se regăsește dacă e băiat ori își imaginează că are o soră dacă e fată), întipărirind-o în inima inimii: „Umbli prin gară, prin sălile de așteptare. Cauți, cercetezi: nu se poate să nu găsești o femeie frumoasă cu măcar poșeta ei; sau cu mantoul ei – cel mai bine: ochii ei. Fii atent: ai descoperit-o, însă acum ești mare: nu te năpustești la ea, oricât ți-ar veni, fiindcă o sperii; și nu te apropii prea mult și în nici un caz nu te zgâiești la ea: o jenezi, o deranjezi, o poți chiar alunga cu uitătura și-atunci trebuie să o iei de la capăt cu alta, și nu ești sigur că găsești. [...] Cel mai bine și mai bine, în viața de gară, e să o atingi, măhuri cu privirea: ajunge frântura de secundă în care ea rămâne în ochiul tău, chiar dacă privirea ți se duce mai departe, la altceva, la altele, – nu-i nimic: ea a rămas întipărită, încrustată în lumina ochilor, în inima inimii...”[2].

Fără a avea doar reverii idealizante și fericite, Paul Goma „crează pe calea reveriei utopii cartografice mirobolante, inventând astfel, totodată, ceea ce a numit el însuși, în Soldatul câinelui, «terapia prin cartografie» pentru a compensa carențele realității printr-o onirico-realitate”[3]. Proiectând mereu pe axa viitorului, Paul Goma învinge „psyche-a ultragiată de teroarea isoriei”, iar adevărată ars poetica rezidă, cum își fondează explicația Sigmund Freud, în tehnica de a depăși acea repugnanță a cărei explicație trebuie căutată în granițele existente între eu și altul. Atenuând caracterul egoist al propriilor reverii, scriitorul reușește să câștige prin plăcerea estetică pe care o provoacă întruchiparea fantasmelor sale, iar asta cu atât mai mult cu cât proveniența lor ține de surse sufletești profunde.

Astfel, cu o predispoziție de percepere psihologică a tuturor evocărilor, autorul reia obsesiv, în subcapitolele finale, plânsul, acesta având valențe eliberatoare și încheind, împreună cu râsul, momentul dramatic și emoționant al revederii mamei: „Dar mama râde și face din cap, așa, că adică, ia te uită ce forță! Mă îndepărtează, mă apropie, râde, în continuare, însă cu lacrimi; râde cu icnituri de plâns, suspină cu chicote de râs. [...] Și râde, mama. Acum, fără lacrimi, n-o mai fi având. I s-a înstelat verdele ochilor cu stelute aurii. Și râd, stelele mamei.

Să nu plângi, când râde mama?”[4] .

...

Cunoașterea gustului „fărăcasei” duce la apariția unor adevărate meditații asupra situației politice și istorice. Astfel, nașterea a doua oară a familiei echivalentă, în sens biblic, cu botezul, sau depășirea momentului „favorizării covrigale” fac trimitere la realități cu adevărat crunte. Pornind de la frontiera între refugiați și ne-refugiați, cecitatea ardelenilor în fața rușilor sau adevărul lucrurilor pe dos în politică, autorul demonstrează faptul că istoria nu lasă opțiuni și nu poate fi dirijată. Deși evidentă, dinamicitatea romanului își oprește mersul în timpul fără durată al închisorii de la Mediaș („Necazul aici, la Securitatea lor reținătoare, e că nu sunt ceasuri; [...] timpul s-a oprit...”[1]), învăluind textul în atmosfera groasă a liniștii, fricii și suspiciunii. Iar în acest sens, devastarea pachetului adus cu atâta drag părinților echivalează, simbolic, cu o înjunghiere de briceag în inima inimii, când numai lacrimile mamei, prototip al delicatetei fizice și morale, pot vindeca toate rănilor, eliberându-le de zelul orb al justiției: „Mama mea nu s-a schimbat aproape deloc. Mama mea e a mea, nu se schimbă – să nu plângi, că.

Mama. Mama mea. Mama-mama-mama. Cea mai grozavă mamă din lumea-mare.

Se oprește la doi pași de mine. Ține buzele strânse. I-s strânse de tot buzele. Nu înțeleg, dar așa e mama mea, grozavă [...]”[2].

Cu toate acestea, elanul liric, școala ironiei, aplecarea asupra tuturor comportamentelor umane, inclusiv asupra celor care sunt condamnate ca vulgare, respingătoare sau obscene denotă o predispoziție de percepere psihologică a tuturor evocărilor, o abilitate de a observa până și cele mai insignifiante detalii, colorându-le printr-un limbaj predilect pentru jocurile de cuvinte, deformări morfologice dar,

mai ales, lexeme inventate. Eliberând textul de tensiunea istoriei, a deportărilor și a re-fugiului, Paul Goma realizează un compromis inovator între idealism și scepticism, distanțare și empatie, între cruzime și tandrețe, demonstrând posibilitatea existenței fericirii în disperare și a seninătății în nefericire. Reunind mereu două componente, suprapuse cu precizia și verva observației, vom conchide, parafrazându-l pe Toma Pavel[3], că Paul Goma reușește să copieze demersul gândirii trăite, dar și, mai ales, să descopere în el o bogăție de imagini și o libertate de invenție comparabile cu cele specifice poeziei. Muzical mai degrabă decât descriptiv, mai mult poetic decât referențial, el reușește să trezească, asemeni lui Joyce, prin magia focurilor sale de artificii, emoții difuze, necunoscute și ametoitoare, hipnotizând cititorul și invitându-l într-o odisee a fugii, într-o formă de narație pe toate coardele și în toate acordurile sufletului uman.

[1] Ibidem, p. 330

[2] Ibidem, p. 332

[3] Toma Pavel, Gândirea romanului, Traducere din franceză de Mihaela Mancaș, Editura Humanitas, București, 2008

[1] Sigmund Freud, Opere, vol. I, Eseuri de psihanaliză aplicată, Traducere din limba germană și note introductive de Vasile Dem. Zamfirescu, Editura Trei, 1999, Iași, p. 92

[2] Paul Goma, op. cit, p. 315

[3] Virgil Podoabă, op. cit, p. 250

[4] Paul Goma, op. cit, pp. 333-334

[1] Ibidem, p. 294

[1] Virgil Podoabă, op. cit, p. 263

[2] Daniela Sitar-Tăut, Odiseea ardelenescă a «fugaristului», în Paul Goma 75. Dosarul unei iubiri târzii, Volum îngrijit de Flori Bălănescu și apărut cu sprijinul lui Gelu Tofan, Editura Eagle Publishing House, 2010, p. 160

[1] Eugen Simion, Dicționarul general al literaturii române E/K, Paul Goma, Academia Română, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005, p. 382

Vineri 3 februarie 2112

Flori Bălănescu trimite:

“JOI, 2 FEBRUARIE 2012

ianuarie-mai, în fiecare an, comemorarea Mișcării Goma pentru drepturile omului un text scris în februarie 2010, apărut parțial în "Timpul" și integral în "Familia", între timp se împlinesc 35 de ani...

Mișcarea pentru drepturile omului din România '77

– 33 de ani de izolare și umiliri pentru Paul Goma –

Flori Bălănescu

Se pare că într-o țară în care președintele a condamnat comunismul, pensiile celor care ne-au decimat elitele intelectuale, profesionale și sociale nu pot fi (re)calculate după o rațiune care să menajeze ce a mai supraviețuit din fibra noastră morală. Totul a devenit din ce în ce mai confuz, de parcă am fi luați în stăpânire de o instanță neidentificabilă. Astfel, suntem martorii unor situații în care colaboratori notorii, (auto)recunoscuți, ai Securității sunt conspirați în continuare, prin intermediul CNSAS. De exemplu, Sorin Roșca-

Stănescu strigă în gura mare că a colaborat cu Securitatea și vrea să i se recunoască oficial acest statut, dar primește certificat de băiat cu dosarul curat și onoarea nepătată...

Un contrascenariu pe măsura absurdului la care asistăm ar fi ca securiștii cu pensii nemeritate să se adune într-o Asociație a Foștilor Tortionari și să dea statul român în judecată pentru că le încalcă dreptul legitim de a se căi prin reducerea pensiilor, ca prim pas într-un proces al comunismului, dovedit până acum o gargară propagandistică.

La soluția normală (din perspectiva unui adevărat proces al condamnării comunismului, deci, și a comuniștilor responsabili) a tăierii pensiilor nici nu avem curaj să ne gândim. O realitate criminală nu poate fi soluționată, în sensul judecaterii corecte, decât prin măsuri radicale. Altfel, totul este de suprafață. Tortionarii supraviețuitori n-ar avea decât să facă apel la asistența socială, de care poate beneficia oricine, în numele umanității.

Dacă nu cumva sunt judecați pentru crime împotriva umanității și ajung în pușcărie, așa cum, iarăși, ar fi normal.

Trăim într-o țară în care apar ediții fabuloase ale scrierilor unor indivizi care au hrănit prin supușenia, delatiunea și micimea lor fiara comunistă, în care intelectualii cultivă confuzia și disprețul, iar posturile publice de radio și televiziune fac reclamă deșănțată groparilor culturii române... În România, intelectualii „de marcă” își plâng de milă spunând „ce să facem, dacă n-am avut și noi un Havel...”, eventual, „un Havel” care să ne fi picat precum para mălăiață, drept între ochi. Căci România este o țară în care adevărul a ajuns otravă letală chiar pentru aceia care au avut de suferit.

Alibiul postfactum al intelighenției române este: dacă n-am avut și noi un Havel... Am citit-o și auzit-o de prea multe ori, ca să nu știu că este un soi de axiomă a generațiilor antedecembriste care au croit cutumele în spațiul cultural (se înțelege, distrugând prin „rezistența” lor miezul a ceea ce ar fi trebuit să fie societatea civilă), și pe care au grijă să le mențină astăzi.

Mă întreb, desigur, retoric, ce văd domniile lor în oglindă când, în cea mai aprigă intimitate, se privesc și se întreabă: dar de ce n-am avut noi un Pleșu, un Liiceanu, un Breban, un Manolescu... un Săraru... un oricare ...escu, ...eanu... aru etc.?

Și dacă cei ce nu au fost în stare să fie, dar azi au pretenția că au făcut tot ce s-a putut, și ar fi putut mai mult dacă aveau „un Havel”, își imaginează că pot „trece” peste Paul Goma, nu înseamnă că el nu a existat.

Alibiul intelectualității române este infirmat de o excepție ce sfidează regula supușeniei, lașității, meschinăriei și a defetismului neaoș: PAUL GOMA.

Este convenabil să spunem că n-am avut „un Havel”, dacă nu avem curajul nici măcar acum să ne asumăm lașitatea de a nu fi fost precum aceia din ograda vecinilor. La fel de convenabilă este și rețeta securistă, colportată cu aplomb de autoritate în materie: „Goma nu are talent”. Dar ce am făcut noi cu talentul nostru? Goma a fost „făcut” și pederast, jidan, kaghebit, spion american, antisemit. Cu siguranță, spre deosebire de noi, el a făcut istorie, nu a încercat să o saboteze. Ca și când, ar fi careva atât de naiv încât să creadă că Tov’ Împușcat și brațul înarmat al revoluției sale desfășurau dispozitive impresionante de compromitere și dezinformare pentru orice băiat șturlubatic, real sau închipuit. Grav este că scenariile Securității au fost preluate cu nesăț jurnalistic și transformate în bombe de presă, așa cum a făcut Cristian Tudor Popescu, în 1995. Titlul *Gomora* nu este justificat decât de ambițiile sale literare, după cum reiese și din mâhnirea jucată de a fi constatat că

România nu a avut dizidenți autentici, toți (Goma, Petrescu, Cornea, Blandiana, Mazilu, Dinescu) l-au dezamăgit, pentru că „Nimeni nu se ridicase până la capăt împotriva unei idei și în sprijinul alteia”. În fraza următoare răstoarnă timpurile, amestecă istoria, realitățile: „Toți aveau ceva de smuls din cadavrele Ceaușeștilor, și disidenții în primul rând”. Cărțile lui Paul Goma (răsfoite, după cum mărturisește) sunt „crispate stilistic, ostentative, cvasinule ca literatură”. Dar nu reiese deloc din textul Dlui CTP cum se face că a sărit de la realități contestate consumate în anii '77-'80, la pretense revendicări de după 1989 ale disidenților, care nu i-ar onora? În 1977, Dl CTP avea 21 de ani, în 1983, când Doina Cornea făcea samizdate, trimitea zeci de articole la Europa Liberă, era anchetată și chinuită, CTP avea 27 de ani. Mai departe, câți ani avea când au început să fie auzite numele unor Dan Petrescu, Liviu Cangeopol și alții? În 1998, când apărea la Polirom volumul Timp mort, CTP avea deja 42 de ani și, mai ales, ar fi avut destul timp să-și corecteze „viziunea” din 1995, măcar asupra unora dintre opozanții regimului comunist. Că este dezamăgit, și o spune cu accente destul de plastice, este dreptul dumnealui. Însă ca gazetar și scriitor (după cum insistă chiar Paul Goma: scriitorul fiind acela chemat – trebuie să aibă și chemare! – să spună adevărul, în ciuda oricăror comandamente) nu are voie să facă un puzzle mocirlos din biografiile și suferințele oamenilor care s-au sacrificat și pentru noi. Ci nu pentru „parvenire”, o nuanță a Dlui CTP care completează alibiul intelectualității scriitoricești. Nu am avut „un Havel”, „până la capăt”. Cu adevărat inadmisibil în textul *Gomora* este lipsa de onestitate intelectuală, umană până la urmă, vulgaritatea-i intrinsecă pe care o aruncă asupra personajului linsat:

„Dând cu ochii de documentele din arhivele Securității, n-am tresărit. Gomora aceasta nu m-a făcut stană de sare. Tristețea i-a închis inexorabil cercul. Goma primea bani buni, sume considerabile, în valută forte, pentru «literatura» disidentă care i se difuza în străinătate. Principala lui nemulțumire față de statul ceaușist era că nu-i publică romanele. Din propriile declarații, transpare obsesia statutului social, a parvenirii pe cale scriitoricească. Iar linsul cizmelor lui Ceaușescu (probabil prețul pașaportului), pus alături de vehemențele ulterioare, pare mai dezgustător decât odele pentru Tovarășul, produse cinstit și consecvent, la metru. Schița de portret pe care i-o face Al. Ivasiuc – tot pentru uzul Securității – lui Paul Goma sună ca inscripția pe piatra de mormânt a unei generații, a unei lumi, a unei vremi... Nici un strop de revoltă nu mă mai străbate. E un bun câștigat în anii din urmă. Am învățat că moralitatea nu există în natură. E un artefact, o întortochiere inutilă a minții umane. Nu are absolut nici o importanță, absolut nici una – înțelegeți ce înseamnă absolut? – dacă pe dinăuntru ai un boț de gunoi sau un cristal de stâncă. E cât se poate de probabil ca, după ce vei muri, pe cristalul rămas între ciolanele tale să se cace câinii, în vreme ce boțul mizer, îmbălsămat și pus în raclă de cleștar, să dăinuie decenii. Totul e cum se-așează libidoul politic al lumii”.

Am putea lesne interpreta frustrările Dlui CTP ca fiind de natură sexuală, dar nu este intenția noastră, în „compensație”, vărsându-și oful pe opozanții anticomuniști. Însă, nu bagă de seamă care sunt parvenii literelor române (cei cu funcții, vile, mașini de lux, pete la dosar chiar), și nici detaliul: „Schița de portret” scrisă de Ivasiuc este o notă informativă dată la Securitate împotriva fostului său coleg de detenție – Paul Goma. Ziaristul se entuziasmează ca un adolescent aflând despre faptele vitejești ale eroilor săi

preferați din cărți și filme. Îl contrapune pe Paul Goma lui Dorin Tudoran, desigur, în defavoarea celui dintâi. Sunt convinsă că însuși Dorin Tudoran nu ar avea atâta orgoliu încât să își asume rolul rezervat împotriva lui Paul Goma. Deși CTP e convins că Goma nu a fost, precum Tudoran, un bărbat adevărat, un opozant veritabil (calități pe care nu ne îndoim că le are D.T.), te pufnește râsul când citești involburări de genul: Dorin Tudoran a rezistat tentațiilor oferite de D.R. Popescu și Croitoru, „Ca un om. Ca un om inteligent și onest. Nu ca un personaj. Nici o clipă, Dorin Tudoran nu face apel la calitatea și prestigiul său de scriitor. El nu cere decât drepturile sale ca om, liber să hotărască asupra destinului său și al familiei sale. În spatele vocii lui se ghicesc parcă miile de chipuri ale celor care simțeau că înnebunesc în țara-pușcărie a lui Ceaușescu. Pe Dorin Tudoran nu-l interesează «Europa liberă» («Eu m-am folosit de ei, nu ei de mine!») și nu încasează valută pentru niscăi texte protestatate – ajungând în America a început prin a spăla vase”. Firesc ar fi ca Dorin Tudoran să fie lezat de acest text. În primul rând, „personajul” Goma s-a refugiat din Basarabia, în timpul războiului, la vârsta de 9 ani; a fost vânat apoi prin România de Comisiile de „Repatriere” în URSS, cu ajutorul neprețuit și neprecupețit al românilor frați, a fost dat afară de prin școlile românești, părinții i-au fost arestați, a mai făcut și „niscăi” pușcărie și „niscăi” domiciliu forțat în Bărăgan – vreo 7 ani în total. A trăit claustrarea, foamea, frigul, bătăile inumane. Iar D.R. Popescu și Croitoru nu au cum să fie comparați cu Frații Șomlea, cu Goiciu de la Gherla, cu „Grenadă” și „Sacou” de la Rahova, nici bătaia și administrarea de droguri cu o discuție mai aprinsă. E ca și când am compara o grevă a foamei (la Gherla) cu o punere în scenă la Național. Se subînțelege, chipul lui CTP se ascunde în spatele vocii lui Dorin Tudoran, pentru că, e sigur, în spatele vocii lui Goma nu are cum. Nu este un secret, Paul Goma a muncit ca zidar, ca trompetist, ca fotograf, a muncit orice a fost posibil.

„Valuta” este unul din laitmotivele textelor „închinată” lui Paul Goma.

Folosirea ostentativă în contexte diferite a unor substantive și adjective, ce susțin logica internă a frazei, dar sunt în contradicție cu adevărul și evenimentele, este o tactică a diversiunii. Paul Goma nu a fost niciodată bogat, ba dimpotrivă, la Paris a ajuns și în stradă, pentru imposibilitatea de a plăti chiria. Și astăzi familia Goma o duce greu, scriitorul exilat (care anul acesta împlinește 75 de ani) neavând vreun venit din partea statului român. Că doar în România și-a făcut pușcăriile...

Dacă Paul Goma are deseori accente vitriolante este, ca să spun așa, un drept pe care și l-a câștigat singur, încă de pe vremea când era singur – singurul între scriitorii și intelectualii din România care a avut curajul să îi trimită scrisori deschise lui Ceaușescu și să se solidarizeze cu alții care militau pentru respectarea drepturilor omului. Regretăm, dar CTP nu are acest „drept”, oricât talent l-ar vizita.

Dacă habar nu ai de istorie, măcar de ceea ce s-a întâmplat în 1977, ca „simplu” cititor poți să te declari profund marcat de sensibilitatea și justețea acestui Superman al jurnalisticii românești. Continui să cred că România este sufocată de scenariile securiștilor (supraviețuitori privilegiați ai Securității) și de o imensă pălăvrăgeală ce induce în eroare cu puseurile ei de falsă pedagogie națională. Un scriitor, un ziarist, are obligația elementară de a citi întâi ce a scris cel supus linșajului public, dar și ce au scris alții despre el, apoi să pună în „context” zoaiile fabricate de Securitate pentru a-l compromite. Îmi vine greu să accept că un intelectual trecut de 40 de ani își mai dă voie să promoveze securisme. Ori nu a citit suficient despre cum acționau tovarășii

noștri inteligenți de la criminalul stabiliment, și atunci trebuie să fie rezervat, ori are un interes asupra căruia nu este cazul să insistăm. Înaintea noastră și-au mai exprimat și alții stupefacția (v. Laszlo Alexandru, **Între Icar și Anteu**), și oricât vom încerca să devoalăm masca sub care se ascund frustrări și interese, tot nu vom reuși să contracarăm răul făcut cu bună știință de unul dintre publiciștii cu priză la public.

„Goma primea bani buni...”. Conform legii dreptului de autor (oriunde în lume), autorii primesc bani (presupunem că și banii primiți de dl CTP pentru cărți sunt buni, poate mult mai buni decât cei primiți de Goma pe vremuri). Așadar, de unde o atare țâfnă în tonalități ale urii de clasă? Despre banii aceștia (valuta, detestata valută, pentru care românii făceau pușcărie!! aceeași valută ideologică fluturată de mass-media în 1990, când cu Piața Universității!!) primiți sau neprimiți (pentru că se înfruptau tovarășii din ei, inclusiv UR) a tot scris Paul Goma, inclusiv în textele publicate înainte de 1989. Nu este vina noastră dacă nu sunt cunoscute și Paul Goma nu are de ce să-și ceară scuze că a fost plătit pentru proprietate intelectuală.

„«literatura» disidentă...” Au scris destui profesioniști despre calitatea literară a scrierilor lui Paul Goma, ca să nu mai dăm cuvântul, iară, versiunii Securității, prin ghilimelele Dlui CTP, care simte nevoia, într-un text din același volum, să facă trimitere la o altă instanță supremă: „De fapt nici «greii» de la «România literară» nu cred în Goma...”.

În februarie 1977, câțiva români doritori să obțină un pașaport pentru a scăpa din azilul psihiatric România și-au pus semnătura, alături de Paul și Ana Maria Goma, pe Scrisoarea ce avea să consfințească Mișcarea pentru drepturile omului ce poartă numele Goma. Cu o lună înainte trimisese în nume personal o Scrisoare „Către Pavel Kohout și camarazii săi”. La scurtă vreme, din disperare că prietenii scriitori („un” Breban, de exemplu) nu vor să intre în nicio horă care n-ar fi fost pe placul puterii, Paul Goma îi scrie lui Ceaușescu o scrisoare deschisă. Este un text demențial, cum spun tinerii zilelor noastre. Fără fisură stilistică, ironic, tăios. În aceeași lună, Goma găsește semnatarii pentru o altă scrisoare, în care punctează drepturile încălcate ale românilor, reușind să inducă ideea de grup protestatar. Că după ce a fost dată publicității (adică difuzată prin Europa Liberă) aderenții au început să se strângă cu sutele este o altă parte a poveștii, care confirmă importanța gestului lui Paul Goma. Că 6 semnatori din cei 8 inițiatori doreau numai să obțină pașaport și să plece (au și plecat!), asta nu diminuează cu nimic greutatea momentului. Dimpotrivă. Scrisoarea deschisă adresată Conferinței de la Belgrad era rezultatul asumării-revendicării unor drepturi garantate de Constituție, dar încălcate de regimul comunist. Încercarea postdecembristă a unora (care s-au ferit să se implice) de a diminua importanța Mișcării printr-o etichetă cu damf peiorativ, precum „grupare de pașaportari”, este, nici mai mult, nici mai puțin, decât vulgară. Să ai curajul în România anulului 1977 să te lași descoperit în fața aparatului represiv prin cererea publică a unui drept elementar – libera circulație – este o lecție de civism pentru preținșii verticali ce declară azi, punând carul înaintea boilor, că ei nu și-au dorit niciodată să își părăsească țara. Voita confuzie a lucrurilor este o parte a alibiului de care pomeneam. Să știi că poți ieși și intra liber din/ în țară este, repet, un drept, nu un privilegiu (așa cum a fost pentru foarte mulți intelectuali, dintre care unii dovediți colaboratori ai Poliției politice).

Să vedem, cu documente, cum este cu „obsesia” nepublicării romanelor, cu „parvenirea” și cu, mai ales, „linsul cizmelor lui Ceaușescu (probabil prețul pașaportului), pus alături de vehemențele ulterioare”...

1. „Către Pavel Kohout și camarazii săi

București, ianuarie 1977

Mă declar solidar cu acțiunea voastră. Situația voastră este și a mea; situația Cehoslovaciei este – cu deosebiri nefundamentale – și a României. Trăim, supraviețuim în același Lagăr, în aceeași Biafra (capitală: Moscova). Voi, cehii și slovaci ați avut un ‘68; polonezii un ‘56, un ‘71 și un... mereu; germanii de est au avut Berlinul și au un Biermann; noi, Românii nu avem asemenea repere. Dar nu totdeauna suferința este direct proporțională cu intensitatea strigătului de revoltă. Voi (ca, de altfel, polonezii, germanii de est, ungurii, bulgarii), voi sunteți sub ocupație rusească; noi, românii, ne aflăm sub ocupație românească – la urma urmei mai dure-roasă, mai eficace decât una străină. Trăim cu toții sub același călcâi (iar călcâi nu mai are nevoie de calificative). Aceeași lipsă de drepturi elementare, aceeași batjocorire a omului, aceeași nerușinare a minciunii – peste tot. Peste tot: sărăcie, haos economic, demagogie, nesiguranță, teroare.

Ciomag-Căluș-Corupție – iată (în limba română) cei trei C cu care cei doi C ne-au împins concetățenii, pe scara istoriei, cu zeci, cu sute de ani îndărăt.

Iată, însă, s-a dovedit (și se va dovedi, în continuare) că se poate lupta împotriva degradării programatice la care este supus omul, la noi, în „socialismul”-stalinist.

Cuvânt-Condei-Conștiință (coincidență în limba română: alți trei C...) au tulburat digestia celor care, în numele nostru și „pentru binele nostru”, ne-au călcat în picioare, ne-au pus să înălțăm piramide, ne-au întemnițat, ne-au pus căluș (pe care nu ni l-au scos decât pentru a ne permite să strigăm cuvinte de mulțămire), ne-au ucis. Digestia le-a fost tulburată și am convingerea că nu doar atât: ci întreruptă pentru totdeauna. Și nu pentru că țelul nostru, cauza noastră sunt drepte – atâtea alte cauze drepte au fost înfrânte –, ci pentru că arma noastră este Cuvântul, cel mai tăios decât sabia. Sabie rusească la voi, sabie românească (indigenă, daco-romană, la urma urmelor sabia fraților noștri) la noi, în România, asupra capului nostru, al românilor – sabia va fi obligată să intre la loc, în teacă.

Poate pentru mărunțel, nesemnificativul motiv că o ideologie care, pe de o parte pretinde că se află în slujba omului, pe de alta taie capul omului, nu are nici o legătură cu ideea, nici cu omul.

Sunt alături de voi, cehi, slovaci, unguri, polonezi, germani.

Alături de voi se află sufletește mulți, foarte mulți intelectuali români, chiar dacă nu-și alătură semnătura lor semnăturii mele.

Paul Goma”

2. Domnului Nicolae Ceaușescu

Palatul Regal, București

București, februarie 1977

Domnule Ceaușescu,

Mă adresez Domniei Voastre în disperare de cauză. Sunteți ultima speranță a mea. Iată motivul:

De o lună de zile de când, la Praga, a fost dată publicității „Charta ’77” nu mai am liniște – sunt convins: nici Dumneavoastră. Iată – mi-am zis, în sfârșit, glasul rațiunii se face auzit: oameni responsabili, iubitori de țară, devotați socialismului cer, nu răsturnarea guvernului (cum pretind răuvoitorii), ci aplicarea legilor existente, atât a celor interne, cât și a convențiilor internaționale semnate, deci acceptate de către guvernul lor. Și, din moment ce atâția oameni și-au pus semnătura pe această cerere, înseamnă, logic, că nu au ceea ce cer – altfel n-ar cere. Și de ce nu au – ceea ce cer? Răspunsul este simplu: pentru că Cehoslovacia nu este o țară liberă, nu este independentă, Cehoslovacia a fost ocupată de trupe străine care au impus ocupațiilor o politică străină. Cetățenii nu se bucură de drepturile înscrise în Constituția țării lor – ca să nu mai vorbim despre cele cuprinse în Charta Drepturilor Omului sau în Actul Final al Conferinței de la Helsinki.

Că doleanțele semnatarilor „Chartei ‘77” au fost determinate de cauze reale,

serioase – și ce poate fi mai real, mai serios decât omul? – o dovedește componența grupului care a inițiat această acțiune: nici picior de capitalist, nici urmă de mare-proprietar, nici de membru al vreunui partid fascist – nu: cei care au redactat „Charta '77” se declară socialiști, unii sunt activiști de frunte, ba chiar membri ai guvernului comunist al lui Smrkovski, oameni care au vrut și vor pentru țara lor o orânduire dreaptă, democratică.

Domnule Ceaușescu,

De o lună de zile de când, la Praga, a fost dată publicității „Charta '77”, mă străduiesc să-mi conving cunoscuții să se solidarizeze cu acțiunea cehilor și a slovacilor. Dar fără succes. Unii au refuzat, net, recunoscând cinstit că asta – adică solidarizarea – cade sub articolul cutare al Codului Penal; alții nu cunoșteau articolul pe dinafară, dar cunoșteau, pe dinăuntru, Securitatea; alții, ceva mai curajoși, s-au declarat gata să semneze o scrisoare de solidaritate, dar indescifrabil; în fine, alții mi-au propus să mai așteptăm nițel, să vedem rezultatul – la-pauză: dacă acțiunea chartiștilor reușește, atunci poate ne pică și nouă, românilor, ceva din cuceririle cehilor, dacă nu, atâta pagubă, rămânem fără cuceriri, dar și fără consecințele pe care cehii le vor trage.

Vă rog să mă credeți că atitudinea concetățenilor noștri m-a mâhnit profund: toți vecinii noștri se mișcă, își cer drepturile ce li se cuvin, până și rușii (care știm noi cine sunt ei...) strigă în gura mare că ei nu sunt liberi, că drepturile lor sunt călcate în picioare. Numai noi, românii tăcem. Și așteptăm. Să ni se dea totul de-a gata. Românii noștri se gândesc numai la ce vor pierde dacă va afla Securitatea, nu la ceea ce vor câștiga – în ciuda Securității.

Un cunoscut, un Escu pur-sânge m-a jignit de moarte – și nu doar pe mine. Știți ce mi-a zis? Zice:

– Domnule, dumneata te agiți într-un anume fel și vrei să faci anumite chestii care nu sunt specifice românului – deci nu ești român!

– Cum așa?, zic eu, atins la tricolor. Este adevărat, bunicul dinspre tată era macedonean (Goma), bunica dinspre mamă grecoaică (Cuza), e adevărat că mai am și ceva sânge polonez de la bunica dinspre tată – dar ce contează sângele – care-apă-nu-se-face? Contează că eu mă simt român. Pentru că m-am născut în România (județul Orhei), pentru că limba mea maternă este româna, pentru că pe bunicul dinspre mama îl chema Popescu și pentru că (iar cu asta i-am închis gura!), pentru că închisorile mi le-am făcut aici, pe și sub pământul patriei mele iubite!

– Bine, bine, să zicem că ești român, a cedat Escu. Dar te comporti ca un neromân!

Ei, și m-am înfuriat rău de tot și i-am zis-o de la obraz:

– Daaa? Dar de Ceaușescu ce mai zici? Și el e ne-român? Ba e foarte român și cu toate acestea, în 15 august 1968 s-a dus la Praga, să-l asigure pe Dubcek de solidaritatea românilor. Și, deși român, a condamnat, de la balcon, cu vehemență invadarea Cehoslovaciei de către trupele Pactului de la Varșovia și a zis că ce-au făcut ele, trupele, este o mare rușine și că să nu se mai repete chestia asta, că-i de rău!

Uite-așa i-am zis. La care Escu:

– N-ai decât să-i ceri lui Ceaușescu ce-mi ceri mie: semnătura pe scrisoarea de solidaritate cu cehii – așa mi-a zis.

Domnule Ceaușescu,

Înțeleg că înalta Dumneavoastră semnătură nu va accepta niciodată să se așeze lângă a unui simplu cetățean – și încă a unui scriitor (și acela fără talent). Dar chiar dacă se va întâmpla această minune, ce se poate face numai cu două semnături? Ar semna și soția mea, dar situația nu se va schimba: dacă s-au găsit 30 unguri, atunci, proporțional, ar fi nevoie de 90 semnături români. Hai, 50; măcar 10. Dar de unde atâția?

V-am mai spus: românii se tem de Securitate. Rezultă că, în România, doi inși nu se tem de Securitate: Domnia Voastră și cu mine. Dar, după cum v-am mai spus: numai două semnături...

Există însă o soluție: solidarizarea individuală – eu am și expediat o scrisoare cu semnătura mea autografă. Numai că gestul meu nu va împrăștia teama concetățenilor.

țenilor noștri de a se alătura celor care cer drepturi – la urma urmei și pentru noi, românii...

Cu totul, dar cu totul alta va fi situația dacă Domnia Voastră ar trimite o asemenea scrisoare, o declarație de susținere a „Chartei '77”. Sunt ferm convins: milioane de români vă vor urma exemplul și se vor solidariza și ei cu cehii și slovacii.

Făcând acest lucru veți arăta că sunteți consecvent cu declarațiile făcute în 1968, veți dovedi că, într-adevăr, luptați pentru socialism, pentru democrație, pentru omenie. Asta, în primul rând.

În al doilea, România se va putea prezenta la Conferința de la Belgrad cu fruntea sus. Cu speranță,

Paul Goma”

/aceste două texte sunt citate din volumul Paul Goma, Scrisuri, 1971-1989, vol. I, în curs de apariție la Ed. Curtea Veche)/

3. „SCRISOARE DESCHISĂ

adresată participanților la Conferința de la Belgrad

– Rugăm ca Scrisoarea de față (căreia îi anexăm un exemplar din Constituția R.S.R.) să fie difuzată în cadrul etapei pregătitoare a Conferinței prin toate mijloacele pe care membrii organizatori le vor crede de cuviință: presă, radio, TV;

– În timpul Conferinței, din momentul în care prezenta Scrisoare va deveni publică, vom aduce la cunoștința participanților Reuniunii semnăturile celor care, pe parcurs, vor dori să-și manifeste adeziunea față de acțiunea noastră;

Semnatarii acestei Scrisori au fost așezați în ordine alfabetică.

Anul 1977 a fost declarat An al drepturilor Omului; noi, semnatarii acestei Scrisori deschise adresată Conferinței de la Belgrad considerăm ca un fapt deosebită gravitate necesitatea unei întruniri internaționale până la cel mai înalt nivel care are ca scop fundamental apărarea drepturilor omului. Oricare ar fi statele în care acțiuni anti-umane au provocat această Conferință, protestăm împotriva tuturor formelor de opresiune fizică, morală, intelectuală – forme prin care în închisori politice, în lagăre, în spitale de psihiatrie, în GULAG-uri mai vechi sau mai noi, prin violență și minciună se calcă în picioare noțiunile de libertate și demnitate.

În dictaturile contemporane formele esențiale ale manifestărilor individuale și sociale (artă, cultură, știință, crezurile politice și religioase, conștiința națională) devin cuvinte goale în slujba propagandei ideologice a dictaturilor respective. Pe de altă parte, drepturile garantate prin legile interne și convențiile internaționale ratificate de guvernele statelor totalitare nu sunt respectate; articolele din Constituția R.S.R. referitoare la drepturile civice (art. 17); dreptul la muncă (art. 18); dreptul la instruire (art. 21); la asociere (art. 27); libertatea cuvântului, a presei, a întrunirii, a mitingurilor, a demonstrațiilor (art. 28); libertatea conștiinței (art. 30); inviolabilitatea persoanei (art. 31); a domiciliului (art. 32); secretul corespondenței și al convorbirilor telefonice (art. 33). Deasemeni nu este respectat dreptul la libera circulație a persoanelor, a ideilor, a informației, iar dreptul la cetățenie este transformat într-o obligație care nu servește cauzei progresului.

Peste tot în lume se vorbește despre demnitate, despre libertate, dar câți oameni din țările în care demnitatea și libertatea există cu adevărat știu că sunt state în care oamenii sunt legați pe viață de pământul pe care s-au născut? Câți oameni știu că există state în care, de zeci de ani votanții votează... în unanimitate candidatul unic propus de putere și împotriva votanților? Că există țări în care cetățenii sunt obligați să servească interesele statului - care sunt, de regulă, potrivnice intereselor cetățenilor? Că mai sunt locuri pe pământ unde convingerile sunt impuse prin forță? Considerăm deasemeni că este inadmisibilă extinderea principiilor neamestecului în treburile interne (ale unui stat) asupra drepturilor (individuale) cetățenești fundamentale.

În încheiere mulțumim călduros înalților participanți la Conferința de la Belgrad reuniți pentru apărarea libertății și demnității oamenilor.
București, 8 februarie 1977

Feher Adalbert
Gesswein Erwin
Gesswein Emilia
Goma Paul
Manoliu Maria
Manoliu Sergiu
Năvodaru Ana Maria /Goma/
Ștefănescu Șerban”

/text citat din Paul Goma, **Culoarea curcubeului '77/ Cod „Bărbosul”**, Ed. Polirom, Iași, 2005/

Cred că este inutil să insistăm asupra unei fraze scrise de Paul Goma în declarația semnată la 6 mai 1977, înainte de „liberarea” de la Securitatea din Rahova (București). Fusese arestat la 1 aprilie, răstimp în care anchetatorii l-au torturat în fel și chip, aducându-l în pragul nebuniei și al morții prin drogarea cu o substanță ce nu lăsa „urme”. Crezând că face o mare descoperire, CTP a reprodus declarația dată în condiții de claustrare, a întors-o pe toate fețele, dându-i conotații de hârtie fondatoare a imposturii lui Paul Goma.

Câteva fragmente din **Culoarea curcubeului**:

„Asta era. Greul de-abia începea. Războiul fusese cum fusese, dar pacea se anunța tare grea...

Ce-or fi având de gând să-mi facă? Sănătatea – la pământ, crizele de inimă nu vin din senin, nu pleacă fără urme. Cu o maximă de 27 oricând te trezești mort, vorba ungurului; ori mai rău: paralizat. Însă nu sănătatea mea trupească îi preocupă (decât ca... pârghie cu care răstoarnă cealaltă sănătate, ne-trupească).

Dar ce?

Răspunsul nu poate fi decât acesta: scopul lor este să mă mânjească. Nu ei, nemijlocit – ci să mă facă pe mine, să mă aducă până a mă mânji eu singur – mult mai eficace decât dacă ar face-o ei. Sistemul lor represiv este structurat, nu doar pe pedepsire (cumplită), ci pe «reeducare». Or ce le-au făcut studenților de la Pitești? Tortura, de neimaginat era nu scop, ci mijloc – de a-l aduce pe «bandit» să se tortureze singur, să se scuipe singur, să se mânjească singur cu căcat; și ce le-a făcut, după '60, deținuților de la Aiud, de la Botoșani, oameni îmbătrâniți în închisori, a căror speranță era pe cale să se stingă?

Să fie printre cititorii presei românești unul singur care să creadă că Radu Gyr, Nichifor Crainic erau «sinceri» când scriau cu sânge, sudoare, lacrimi, căcat ceea ce scriau? Nici măcar securiștii care i-au «lucrat» ca să ajungă unde au ajuns nu au crezut în sinceritatea victimelor-totale care au fost cei doi. Dar Securitatea, deci partidul avea nevoie de altceva: de omul distrus – ca om, ca simbol al unicității, deci al rezistenței la uniformiza-

re. Și nu lichidându-l fizic (l-ar preface în martir!), ci obligându-l să se împroaște singur cu bale, cu scuipați, cu noroi; cu păcate, cu căcat(e).

Asta era, asta este. Cei din jurul meu știau bine că, până la arestare am avut o «atitudine» care, fără a fi rigidă, sfidătoare, era totuși una fără compromisuri. Cordoanele de «Miliție», amenințările, chiar pumnii lui Stump nu mi-a modificat-o, deși nu o singură dată mi-a fost frică; generalul Romeo Popescu nu m-a cumpărat cu... teancul de pașapoarte pentru familia mea și prietenii și vecinii și cine s-ar fi nimerit, cum mi-a promis prin Manolii, după cum Burtică nu m-a cumpărat cu promisiunea de a-mi edita cărțile. Or un asemenea animal-care-nu-există nici nu-trebuie-să-existe! Ori să fie nițel sinucis de tot, de tot..., ori să fie sinucis – nu de tot – ci numai... moral.

Răsfoiesc un dosar, fără să fiu atent. Mă întreb, intens: ce metodă vor fi ales, ca să mă distrugă? compromisă? murdărească? sinucidă?

(...)

«Un cuvânt, un cuvântel – scris»...

Dacă accept, dacă mă las, altul are să păsească pragul închisorii, altcineva are să se libereze – libereze-se!

Și dintr-o dată îmi aduc aminte de Testament!

Doamne Dumnezeule, dar asta-i salvarea mea: nu iertarea păcatului – ci absența lui! – fie numele Domnului binecuvântat!

(...)

Am ajuns la «rădăcinile» lotului – și care nu puteau apărea în boxă, alături de principalul vinovat: eu – «Nazistul Heinrich Böll» – căruia îi adresasem o scrisoare deschisă – «dovezile»: niște tăieturi din ziare; «Colaboraționistul Pierre Emmanuel» – și lui îi adresasem o scrisoare deschisă, dovezile erau tot tăieturi din ziare; «Misticul înrăit» Mircea Eliade; «Legionarul» Emil Cioran...

Mai figurau – pe poziții modeste – Ștefan Baciuc, Vintilă Horia, Ion Cușă, N. Caranica, L. Mămăligă, Dumitru Țepeneag, Virgil Tănase...

Cu toată gravitatea situației, m-am pomenit râzând: Într-un asemenea «lot» merită să mășăluiești - până la zid!

(...)

Nu mi-a fost greu să deduc cui îi erau destinate còpiile albastre, doar cu majuscule scrise: lui Ceaușescu!

(...)

Nota informativă a lui Ivăsiuc se afla în dosar în ziua de 1 mai; în 2 mai dispăruse...

(...)

Unul din procesele-verbale redactate de Bistran suferise o modificare după încheiere, deci după semnătură...

(...)

În legătură cu cărțile mele nepublicate în România, confiscate: la dosar figurau câteva «referate» aiuritoare, confecționate de un «redactor» care nu știa să citească, nu pricepea ce citește – semnate: «Expert literar: lt.-col. Adrian König».

La un moment dat carnea mea amorțită s-a trezit – pe jumătate de spaimă (întreagă). Îmi atârnasem privirea de eșarfa tricoloră de pe pieptul lui Ceaușescu din icoană și mă rugam să mă ferească de aceea: vedeam, simțeam, miroseam primejdia apropiindu-se și, ca în somn, nu mă puteam apăra, nu mă puteam ridica, să fug, nu puteam măcar urla, ca s-o sperii.

Și, firesc, am izbucnit în plâns. Cu sughituri. Mă apucasem cu amândouă mâinile de tăblia mesei și hohoteam, scuturat. Plângeam de rușine, de vinovăție – cum de putusem să-l iau peste picior, să-l ridiculizez, să-mi bat joc de el, un om atât de bun înțelept-drept care decisese desistarea? Desistarea, desis'...

Când, cu cine vorbisem despre asta, despre această noțiune care nu stătea bine în gura lui Grenadă – deci cu Grenadă? Dar ce vorbisem, doar refuzasem? A, da: Grenadă mă anunțase că ministrul, om bun-înțeleghător își va lua inima-n dinți? Așa, în dinți; și și va pune obrazul. Pentru mine. De ce?, întrebasem, Grenadă spusese ceva cu o condamnare la moarte și cu o comutare și eu: Ce moarte, că încă nu m-ați condamnat! Pă nu, da-i ca și cum, d-aia tova' ministru cere disistare. Ce-i aia desistare?, Grenadă mi-a explicat, ridicând din umeri, eu n-am înțeles, am zis că nu cer nimic, nu mă recunosc vinovat, apoi nu sunt judecat, ca să fiu condamnat la – și Grenadă: Lasă, dom'le, că știm noi, cerem respectuos desistarea, că dânsu-i înțeleghător și drept și – avea o eșarfă tricoloră uite-așa!

Un alt plâns, pornit mai târziu a venit alături de primul gândul: îți mulțumesc, Doamne-Doamne, că nu-i aceea.

Am plâns – până am terminat. Apoi, ușurat, mi-am așezat brațele pe masă, capul deasupra și am închis ochii...

Făceam cumplite eforturi ca să joc credibil. A, nu: plânsul fusese sincer, sincer fusese și somnul care mă fulgerase – dar cum altfel să amân, suprim clipa în care mi se va vârî între degete un stilou și mi se va strecura o foaie de hârtie sub cot, pe masă?

N-am avut noroc: hârtia albă mi s-a pus în față, stiloul (al ministrului) în mână. Două cuvinte de mulțumire, alea le pui la urmă, începi cu cererea, adică Vă rog, în fine, știi tu, după aia mulțumești pentru desistare, ești un om binecrescut, cere scuze, scrie că regreti și că îi mulțumești pentru mărinimie.

Nu m-am lăsat. Îmi era somn. Nu eram în stare să înțeleg ce mi se cerea. Nu puteam scrie, stiloul nu voia să stea între degete ca lumea. Nu refuzam, nu vorbeam, nu explicam – nu puteam.

Nici ei nu m-au lăsat. Până noaptea, târziu, mi-au tot șoptit la ureche, m-au lăudat, mi-au comunicat că sunt cel mai mare scriitor român în viață, că romanele mele se vor publica, toate, în cel mult șase luni, că în vârful peniței stiloului se află liberarea, libertatea – două cuvinte de cerere și de mulțumire și de scuză.

(...) mi-au făcut o injecție în braț și mi-au dat pastile și mi-au. Parcă mă simțeam mai bine. Mult mai. Din nou în biroul lui Grenadă. Ministrul a venit și el, a plecat, a venit, a plecat – numai eu am rămas. Pe scaun. La masă.

Pe după prânz am început să vorbesc. Să spun că nu vreau. Că nu cerusem desistare, nu cerusem pentru că nu fusesem judecat-condamnat. Deci nu aveam de ce mulțumi. Ba da, ce: când primești ceva fără să ceri, nu mulțumești? Așa se cade, să fii politicos, așa sunt uzanțele între oameni civilizați.

Bine, am zis, îmi cer scuze că l-am înjurat pe Ceaușescu, puteam să-l fac de răs în termeni politicoși, dați-mi să scriu asta.

Am scris exact ce spuseseam.

Grenadă nu s-a supărat pe față, a zis: Bună și asta, o punem de-o parte, să încercăm alta, una mai adecvată.

Și a început târguiala. Între timp ministrul venise cu un exemplar din Balzac tradus de Ana Maria – apăruse. Apoi cu un exemplar din **Bunavestirea** lui Breban – apăruse și aceasta – i-am cerut s-o vad, s-o pipăi, s-o miros. Pe prima pagină Breban scrisese o lungă dedicație Tovarășului Ministru Nicolae Pleșiță și Doamnei Sale Ioana (Maria, Ileana?) – și încă alte multe cuvinte, toate cu majusculă.

(...)

Nu-mi aduc aminte ca în noaptea de 5 spre 6 mai 1977 să fi visat ceva, cu atât mai puțin liberarea. Cred că mi-a fost rău, dar nimic alarmant, probabil mă sufocam, pentru că dimineața colegul mi-a spus că horcăisem de moarte.

Imediat după deșteptare inima mi-a dat iar de furcă: bătăi neregulate, dublate, întârziate, zvârcolături dureroase – și senzația terifiantă de cap-mare. Aveam un cap foarte, prea mare, prea greu, dificil de păstrat pe umeri și mai ales dirijat în echilibru, la cică, locul lui, prin lumea asta mare, cu drumuri numai serpentine.

Iar a venit doctorul – sau am fost dus – iar injecție, iar pastile.

Sus, la Grenadă, dus de sub(ți)ofițeri. A venit ministrul.

M-au trezit zbierătele Sacoului: urla la Grenadă. Grenadă a

zis că doctorul. A venit doctorul și ministrul a răcnit la doctorul, că ce mi-a făcut, că-l împușcă pe doctorul, că și-așa dușmanii zbiară că-i tratăm, ce dracu mi-a dat, de m-a adus în halul, că nu-mi pot da drumul așa și eu am zis să-l lase-n pace pe dom' doctorul, dom' doctorul fusese totdeauna drăguț cu mine, dom' doctorul îmi dăduse totdeauna medicamente, de ce să-l pedepsească pe dom' doctorul – și am început să plâng de mila amărâtului în halat alb care stătea cocoșat sub răcnetele lui Sacou și zicea da, s' trăiți, da, s' trăiți – ca un tâmpit.

Ministrul a plecat Grenadă m-a dus în alt birou acolo iar mi-a venit să plâng – și era și Goran de față și Grenadă mă tot futea la cap cu televizorul că să mă uit la televizor și eu zicem Nu și după aceea cu ziarul că să-l citesc și eu ziceam Nu și apoi a venit povestea cu hârtiuța scoasă de Grenadă din buzunar că să mai scriu o dată chestia cu scuzele și să introduc frăzulica:

«Totodată regret din suflet că m-am lăsat antrenat în acțiuni potrivnice statului socialist și poporului român și promit solemn că nu voi mai cădea niciodată în această capcană».

Asta era aceea. Cum or să-mi dea drumul, fără să obțină ceva la mână? De aceea îmi fusese frică, atunci când plânsesem pentru prima oară. Îl simțeam, ascuțit, pe Vasile hotărât să-mi zmulgă «frăzulica»; hotărât și cu o răbdare de înger: în fața mea se adunaseră vreo cincisprezece foi de hârtie pe care eu scrisesem că regret că îl înjurasem pe Ceaușescu, trebuia să-l fac de răs în termeni politicoși – toate «deocamdată nefolosibile», fiindcă nu conțineau frăzulica.

El zicea Nu-i bună nici asta deocamdată nu e folosibilă o punem de-o parte să încercăm alta mai bună care să conțină frăzulica și eu ziceam Bine și scriam ce mai scrisesem și Grenadă o lua de la cap și la un moment dat m-a oprit din scris și a zis Acum intru du frăzulica și mi-a pus peticul de hârtie în față și eu am scris: «Și acum introduc frăzulica pe care domnul colo''' – iar Vasile m-a înjurat de mamă.

Și iar am luat-o de la cap.

Și a dat Dumnezeu și Vasile, după ce s-a uitat la ceas, a adunat toate hârtiile de pe birou, le-a pus într-o mapă de mușama neagră. A zis ceva cu Bine, mai vedem noi și m-a întrebat dacă vreau să cobor la celulă să-mi iau bagajul și eu am zis din inerție Nu și Vasile a trimis să-mi aducă bagajul și să-l pună în mașină.

Câțiva m-au coborât în curte, m-au băgat într-o mașină, alături era Grenadă cu mapa neagră strânsă la piept și Grenadă nu mai spunea bancuri, era foarte trist sau obosit, nu mă mai interesa, mă interesa dacă mă expulzează cu trenul, la graniță sau cu avionul, la Otopeni și îmi ziceam că nu scap eu fără frăzulică, or

să mi-o zmulgă acolo, în gară sau în vama de la aeroport și îmi ziceam că ce bine-i când ești așa, că nu trebuie să joci așa-ul, să faci-pe, fiindcă chiar așa-ești – dar dacă asta o să-i ajute pe ei să-mi zmulgă frăzulea, așa cum îmi zmulseseră toate mațele din cap, de rămăsesem cu el bun de-aruncat ca o cutie de conserve, goală; și am avut dreptate, ne-am oprit în altă parte decât gara sau Otopeniul; a-ha, ăsta-i ministerul lor, aici.

Am stat foarte multă vreme într-un birou cu un Ceaușescu foarte mare deasupra mea și după aceea cineva m-a dus într-o sală, într-o hală foarte mare cu foarte multe scaune în jurul unei foarte mari mese și iar am stat și, după ce am stat, au intrat trei inși, pe doi îi cunoșteam, erau Sacou și Grenadă și de celălalt Sacou a zis că-i tovarășu' ministru-plin Coman și Coman mi-a strâns mâna și, clipind mereu, deși nu era soare acolo, mi-a zis că el este foarte fericit că am primit înapoi titlul scump nouă tuturor de tovarășe, că el îmi strânge mâna tovarășește, că uite ce bun-mărinimos este tovarășul Ceaușescu, ce bine că m-am gândit să-i cer grațierea, că dânsul numai lui Râmăru nu i-a acordat-o, dar să judec eu dacă Râmăru merita grațierea și parcă Pleșiță a intervenit să spună ceva, mai degrabă a intervenit pentru ca ministrul-plin să nu spună altceva și ministrul-plin a zis Foarte bine, să vină! și o ușă s-a deschis și au intrat Ana Maria – fără Filip – și socru-meu, fără Lulu, soră-sa, și Ana Maria a început a striga Ce i-ați făcut, criminalilor, când l-ați arestat era om și-acuma-i cârpă, ce i-ați făcut? și eu voiam s-o potolesc, s-o asigur că îi povestesc eu acasă, dar Ana Maria nu se lăsa, striga ceva cu pupilele – Ce i-ați dat? L-ați drogat, criminalilor!...”

Ceea ce au aflat securiștii la un moment dat (din păcate nici noi nu vrem să aflăm la timp) a fost salvarea lui Paul Goma de la moarte. Greutatea cu care s-a reușit scoaterea hârtiei din țară, pentru a fi difuzată de către Europa Liberă, a făcut ca Paul Goma să fie chinuit o lună de zile. „Testamentul” semnat la 26 martie (fusese redactat într-o primă formă încă din 1976), cu aproape o săptămână înainte de a fi arestat, este revelator:

„...Dacă, totuși, voi fi privat de libertate, arestat și condamnat oricare ar fi organismele executante, oricare ar fi persoanele cu care voi avea de a face – vreau să se știe următoarele:

a) mă voi opune prin toate mijloacele arestării mele – pe care o consider de pe acum ilegală;

b) voi refuza să mă supun anchetei, oricare ar fi organismul, persoana care o va conduce;

c) în cazul în care voi fi arestat – oricare ar fi forma detenției – voi declara imediat (și, dacă voi avea posibilitatea, în scris) greva foamei și a tăcerii;

d) în cazul în care voi fi judecat, voi contesta legalitatea instrucției și competența completului de judecată. (...) să se știe că «mărturisirile» sunt falsuri și le socotesc de pe acum nule și neavenite;

În cazul în care organele de represiune sau persoane particulare vor produce, în sprijinul acuzațiilor, «probe» (benzi magnetice, fotografii, filme, semnătura mea sau declarații «autografe»), să se știe că sunt falsuri și le declar de pe acum nule și neavenite.

Dacă voi muri în detenție (adică după momentul în care voi fi privat de libertate), ori voi suferi un accident - mortal (...) să se știe că autorii sunt membri ai aparatului de represiune;

Dacă voi fi acuzat de fapte de drept-comun (huliganism, parazitism, trafic de valută, furt, atentat la pudoare etc...), să se știe că sunt minciuni, drept care le declar de pe acum nule și neavenite;

În cazul în care se va afirma că mi-am schimbat opțiuni le literare, politice, etice ... să se știe că sunt minciuni. Această declarație-testament să fie dată publicității de către martorul meu – a cărui semnătură se află alături de a mea – la patruzeci și opt de ore de la arestarea mea...”

Așadar, Paul Goma, care cunoscuse încă din 1956 pe viu „secretele” Securității, a intuit ce avea să i se întâmple. În 1977 și metodele Securității erau altele. Singura lui „scăpare” a fost că nu a putut să-și controleze în totalitate creierul abuzat de tortură psihică, medicamente, droguri, nesomn (foștii deținuți politici trecuți prin anchete știu ce înseamnă să nu fii lăsat să dormi).

Inflația de „ticăloșii” puse de CTP în cârca lui Paul Goma riscă să-i anuleze argumentația. Certându-l pe Laszlo Alexandru, ca pe ultimul inept (totuși, L. Al. a citit cărțile lui Paul Goma!), nu și-a imaginat că și noi „se întâmplă” să mai cunoaștem „niște oameni care refuzau sec mascarada comunistă și aveau cel puțin la fel de mult de suferit, fără să pretindă și să primească nici un fel de valută forte pentru asta”. Fraza este văduvită de logica formală. Paul Goma nu a cerut nimic, a fost beneficiarul unui contract absolut normal în lumea civilizată. Ar fi fost mai erou, mai pe placul cârtitorilor de azi dacă ar fi refuzat în anii '70 să fie plătit? După cum spuneam, cunoaștem și noi mulți oameni care au avut de suferit, în grade diferite. Foarte mulți deținuți politici, inclusiv semnatori ai Scrisorii Goma 77. Însă, pentru ce ar fi putut să „pretindă” (primească) ei mult diabolizata valută pe vremea lui Ceaușescu, dacă singurul care a avut curajul să-și trimită cărțile în Occident a fost Goma? Și, se știe, valuta nu venea decât din Occident.

Încerc să înțeleg pe ce își întemeiază CTP răbufnirile de autoritate, de judecător situat deasupra tuturor, și nu înțeleg: „Dacă un om

obișnuit, care nu se pretinde a fi altceva decât un om obișnuit, a cedat în urma unui interogatoriu la Securitate, *are toată înțelegerea mea* [subl. m., F.B.]... Dacă însă cineva se încumetă să joace rolul opozanțului de oțel, contopit până la depersonalizare cu cauza sa, incapabil de compromis, atunci mai bine crapă decât să pună condeiul pe hârtie și să scrie o singură literă care contravine convingerilor sale, fie și dacă e îndopat cu mama pastilelor”. Inutil de citat în continuare. Se pare că autorul acestor rânduri este un supraom, un zeu. Deține și mecanismele controlului de după pierderea controlului și adevărul absolut. Nu are nicio urmă de îndoială atunci când își formulează verdictele. Și ne ceartă pe noi, bieții oameni, care habar n-avem de nimic. Rezultă că domnia sa este Omul – Reperul – care face cinste esenței umane.

Se plângea într-un interviu că a fost transformat „la un moment dat într-un soi de călău oficial”. Ceea ce ne trimite la o spusă a lui Iorga: „Polemistul, când e convins, e un soldat; când e plătit, un călău; când e diletant, e un pervers”.

Cine a pus regimul comunist în pericol exprimându-și public nemulțumirea a suportat consecințe drastice. Opozanții de după „revoluție”, soldații de după război, curajoșii de democrație (originală), eroii născuți după ridicarea Cortinei de Fier... înmulțiți precum melcii după ploaie... nu-l mai pot ucide nici simbolic pe Paul Goma, dacă nu a reușit Securitatea. Mișcarea Goma a existat, a intrat în conștiința publică. Și a făcut-o cu acte și cu suferință, nu cu scenarii de dezinformare. Câți dintre negatorii, minimalizatorii lui Paul Goma au fost aruncați în pușcării, în azile psihiatrice, în afara ființei lor – în angoasa morții?

Alibiul conștiințelor vinovate este un balon cu pucioasă. Talentul rezistențelor prin tăcere, autocenzură și cultură (Paul Goma a spus „paraliteratură”) ne-a alterat discernământul și ne-a otrăvit sănătatea mintală. Nu mai știm de ce atâră viitorul a peste 20 de milioane de români, care încă mai dau semne că vor să fie tratați cu respect. Toți cei care ne-am format înainte de 1989 avem o conștiință mai mult sau mai puțin vinovată, însă nu în cazul tuturor ea a rămas și o conștiință dedublă. Ceva esențial este în neregulă cu noi atunci când lui Radu Filipescu îi sunt servite lecții de retorică (nu era ușor să stai ani de zile în pușcăria Aiudului, în anii 80!, în timp ce poporul tău, cu jaluzelele trase, își dădea-n bobi să vadă când o să crape Ceaușescu?). La fel, atunci când un președinte care a făcut avere în timp ce noi mâncam pe cartelă, din marea milă a Inegalabilului Cărmaci, își permite să umilească un om ca Vasile Paraschiv, în direct, la oră de maximă audiență, în aplauzele unor intelectuali lipsiți de șira spinării (Paraschiv e un om care a cunoscut toate iadurile posibile pe pământul țării lui, mai bine ar face românii să-i citească memoriile!). Când superoamenii noștri de cultură o iau în târbacă, o maimuțăresc, când violent, când condescendent, pe Herta Müller (de ce? că a avut curaj să spună adevărul, că are nas pentru securiști, pe care îi miroase de la o poștă? nici ea nu are talent?) discernământul nostru este la pământ. În fine, când intelectuali de azi trec peste asemenea lucruri cu nonșalanță (e mai de bun gust

să ciocnești o cupă de șampanie la palatul prezidențial, să ai impresia că vei intra în istorie pe ușa din față, decât să fii solidar, să fii empatic cu inginerul Radu Filipescu, cu muncitorul Vasile Paraschiv..., cu netaleantul scriitor Paul Goma, cu neromânca scriitoare Herta Müller!) orice tratat, studiu sau eseu pe care îl semnează aceștia devine moralmente caduc.

Problema noastră să fie oare că n-am făcut, pentru că n-am avut „un Havel”? (Cine să ni-l fi înșurubat în creier și în conștiință, ca pe un cip?)

Adevărata noastră zgaibă (care ne zgândără) este: Tu (eu) de ce n-ai (n-am) fost Havel? (Havel este mai talentat decât Goma, de-asta a avut succes în spațiul public? Oare în România talentul și moralitatea se exclud!?)

Încă mai cred, încă mai sper că adevăratul nostru „un Havel” ar fi trebuit și trebuie să mijească în creierul și în conștiința oricărui intelectual român. Cine i-a împiedicat pe talentații noștri compatrioți, indiferent de limba lor maternă, să fie „un Havel”? Cu siguranță, nu Goma. El a avut curajul nebun de a fi „singur împotriva Lor”, cu alte cuvinte le-a ridicat mingea la fileu marilor noștri artiști întru toate. Istoria ne arată (aceeași istorie sabotată de români) că falnicii, talentații, rasații noștri intelectuali erau preocupați să prindă mingea pe sub fileu... ca să nu facă praf, să nu stârnească valuri... să nu fie luați la ochi.

Din păcate.

Patrioții care nu doreau să își părăsească țara aveau toate motivele să o apere semnând Scisoarea, în chiar „anul drepturilor omului” (1977). Și nu au semnat-o decât oameni obișnuiți, cu excepțiile arhicunoscute: Ion Negoitescu și Ion Vianu. Este unul dintre cele mai aprige momente ale istoriei noastre recente în care ne-am autosabotat. Pe 8 februarie 2010, s-au împlinit 33 de ani de când cei 8 au semnat Scisoarea și au trimis-o prin mai multe canale în Occident. A doua zi, pe 9 februarie, la mai bine de două săptămâni de când fusese trimisă, se citea la radio Europa Liberă Scisoarea către Kohout... Mișcarea Goma prindea contur.

Oricât de retorice ar părea, câteva întrebări de bun simț se cer formulate. În primul rând către președintele Traian Băsescu și acele instituții ale statului de drept, care s-ar putea autosesiza pentru a repara o nedreptate atât de mare. Poate domniile lor ar reuși să elimine acest handicap istoric, printr-un simplu gest de voință politică (o expresie foarte îndrăgită în campanii). În același preț, i-ar scăpa și pe intelectualii noștri de trauma nedeținerii „unui Havel”.

Ar fi un foarte nimerit exemplu pentru demararea „lucrărilor” procesului comunismului, dacă Președintele ar încerca un act de minimă reparație morală, din partea statului și a poporului român, prin care Paul Goma să beneficieze, măcar după 20 de ani de la Revoluție, de efectele Decretului 118/1990, completat cu Legea 221/1990. Toți președinții postdecembriști ai Uniunii Scriitorilor din România nu au avut puterea (bunul simț, colegialitatea, rușinea, conștiința; curajul?)

de a-i trimite lui Paul Goma o hârtie cu antetul URSS prin care să-l înștiințeze că a redevenit membru (reamintesc, l-au dat afară, făcându-se mici în fața Securității, pe când era închis la Rahova, în '77, bătut și drogat, ca să moară). [Consiliul URSS a îndreptat această situație pe 19 noiembrie 2011, adică după 34 de ani și 7 luni – notă 18 dec. 2011] Poate că Președintele țării, după ce va reciti Constituția, o să reușească să atragă atenția asupra situației nefirești în care este lăsat Paul Goma.

Până și din Comisia Tismăneanu a fost dat afară, chiar dacă nu apucase să intre, deși se spunea că însuși Traian Băsescu l-a vrut acolo. Este oare posibil ca statul român de drept, care încearcă să repare, măcar declarativ, consecințele crimelor statului totalitar, să găsească soluția de a nu-l mai umili la nesfârșit pe singurul nostru scriitor opozant autentic? Chiar nu poate statul de drept să facă lumină în privința cetățeniei române, pe care statul totalitar le-a furat-o, precum hoții de drumul mare, membrilor familiei Goma în noiembrie 1977?

Furia cu care se încearcă de ani de zile distrugerea credibilității lui Paul Goma (pe care nici măcar Securitatea nu a reușit-o) este emblematică pentru ceea ce suntem astăzi ca națiune. Goma nu e „vinovat” pentru că, la un moment dat, brutalizat, pierzându-și stăpânirea de sine – nu din cauza cedărilor sale, ci din cauza criminalilor care îl drogau – a semnat o declarație ce i s-a băgat sub nas... Vina lui este că a ieșit din rând. Prea sus, prea în față. Când distanțele care separă fizionomiile morale sunt prea mari se încearcă distrugerea referinței pentru a institui altă scară, alt cod. Și în curaj, ca și în frică, și în suferință există trepte. Este lecția pe care ne-o înfățișează foștii deținuți politici. Așa cum aceia care (deși supuși unor bătăi crunte, unor metode ce nouă ne par de necrezut, înfometării, frigului, umilințelor, degradării umane) au fost închiși ani de zile dar nu au trecut prin „reeducare” au modestia, umilitatea de a spune „nu știu dacă aș fi rezistat de-aș fi trecut prin Pitești...” (inclusiv Paul Goma a spus-o), tot așa, aceia dintre noi care nu am luat nicio palmă de la Securitate ar trebui să avem onestitatea (față de noi înșine, în primul rând) de a nu-i judeca pe cei ce-au fost deasupra noastră, ca oameni. Care și-au atins limitele omenești sub teroare.

Cei ce trimit în derizoriu gesturile unor oameni care-au fost verticali, atunci când nouă ne era teamă până și să ascultăm bancuri, nu fac decât să justifice și astăzi, la mai bine de 20 de ani de la căderea regimului comunist, crimele împotriva umanității pe care acesta le-a săvârșit.

Aici nu este vorba de a-i lua apărarea lui Paul Goma (se apără singur prin tot ceea ce a făcut și a scris), ci de a restabili o balanță a bunului simț. În noiembrie a.c. se împlinesc 33 de ani de când familia Goma supraviețuiește, la limita confortului material, dar la cea mai înaltă cotă a decenței morale, în exil. Mai exact spus, în refugiu politic. Am explicat altădată care este statutul celor trei membri ai familiei Goma, în raport cu statul român. Am explicat și aparentul paradox al existenței azilanților politici români în condițiile în care România este stat UE. Statul francez (și el membru UE) le-a prelungit acest statut

până în 2014. Ministerul Justiției din România și MAE nu au decât să descâlcească această realitate. Deși, ar fi fost mult mai simplu dacă cei trei și-ar fi redobândit cetățenia „din oficiu”, printr-un act formal emis de instituția îndrituită. La fel de simplu, și de normal, ar fi fost ca UR să-l reintegreze ca membru pe Paul Goma, tot din oficiu, deoarece nu a fost exclus ca scriitor și nici deposedat de cetățenie la cerere.

Dar România e o țară sufocată de oameni talentați. Probabil de aceea, deseori, lucrurile simple nu ne sunt la îndemână.

Dacă securiștii, criminalii poporului român își așteaptă sfârșitul în tihnă, fără grija zilei de mâine (unii au 90 de ani, și pensii de peste 15 milioane de lei vechi, care tot cresc, în funcție de grad), Paul Goma nu are dreptul nici la pensia legală de care beneficiază atâția români, fără să se considere că ar fi vreun privilegiu.

Paul Goma nu este singurul căruia statul comunist i-a confiscat un drept inalienabil, dobândit prin naștere. Sunt și alți români care refuză să ceară un drept la care nu au renunțat vreodată. Președintele României și Ministerul Justiției, în primul rând, dar și celelalte instituții ale statului, precum și fulguranta noastră societate civilă sunt responsabili pentru felul inacceptabil în care sunt perpetuate efectele măsurilor comuniste.

Comunismul a fost condamnat pe hârtie, așteptăm să fie și judecat. Crimele împotriva umanității sunt imprescriptibile.

O altă întrebare neinfirmată de istorie (aceea nefalsificată): ce nevoie aveam noi, cetățenii României, de „un Havel”, atâta vreme cât l-am avut pe Paul Goma? Cred că răspunsul este, va fi încă multă vreme, examenul pe care-l tot pică și trebuie să îl treacă intelectualitatea de la noi.

Publicat de FLORI BALANESCU la 22:00

Sâmbătă 4 februarie 2012

Tot așa. Dar altfel. Nu mai transpir atâta, poate și din cauza frigului, dar rezultatul picioresc: mai rău. Am coborât cu chiu cu vai rufe, urmează să le sui.

Flori Bălănescu îmi trimite:

“VINERI, 3 FEBRUARIE 2012
uneori vrei să fii singură
ca o strachină pusă la păstrare
în pod
de unde nu i-a mai venit niciodată rândul
la cele lumești
alteori vrei să te pierzi
în zbuciumul unei familii numeroase
să fii rudă de sânge cu toți bălăneștii
de pe facebook să faceți un clan mare
mare să nu mai fii singură niciodată
dar vin scadente când nu mai vrei ca

pâinea mătușii
 spoită cu roșii coaptă în cuptorul sobei
 să-ți amintească de mama
 ci s-o aducă în trupul ei cald
 și mâna ei caldă să îți sărute
 tâmpla
 și vorba ei caldă să îți inunde
 sufletul
 și amintirea ei toată
 să învie
 dar sunt zile în care împotriva dorinței tale
 asști la răspunsuri debile
 și nu poți face nimic
 e viața lor și câte puțin din a ta
 și totuși cât de absent poți fi
 din viața ta găsind răspunsuri
 la întrebarea de ce m-ai ales pe mine
 poate că în ziua aceea aștrii
 își făceau de cap deasupra creștetului meu
 poate că femeia adevărată
 menită ție se împotriva
 altui destin cine știe
 cine știe de ce punem mereu întrebări
 la care primim răspunsuri prostești
 e seara de 3 februarie când mama
 a încetat să mai caute.”

Duminică 5 februarie 2012

Mi s-a întors răceala, mama ei! Chiar acum, când a venit gerul-mare.

Revin:

“Luni 31 octombrie 2011

Noapte udă, storcătoare de... tot sucul rămas.

Am răspuns lui V. Vosgianian. Trebuia să spun: i-am dat un răspuns înainte de a fi întrebat, voi fi simțit eu că el n-are să mi-o pună. Între noi nu a fost, dorința de dialog, ci comunicări, separate – lasă că și acelea, fără... șir, fără rost...

De aceea m-am hotărât să mă adresez lui, “partenerului”, printr-o scrisoare. Îmi vine mult mai ușor să monologhez.

Această a doua variantă (4 noiembrie 2011) este una corectată și augumentată:

Paris, 31 octombrie 2011

Domnule Varujan Vosgianian,

Am alcătuit și eu o listă. Una cuprinzându-i pe cei care mi-au făcut rău, foarte rău – pe ceilalți, care mi-au făcut doar “răuri” ne-mari nici nu-i iau în seamă, vorba mea:

«Să-i bag în istorie doar pentru atâta?».

Unii făcători de rău îmi erau prieteni; mi-au făcut răul, nu pentru că “ar fi suferit presiuni”, ci pentru că ei înșiși, au descoperit acest alibi universal-sionist – cel neavînd nevoie să fie explicat, doar șoptit în taină, cu ochii rostogoliți de o simulată

teroare:

«Ce știi tu la ce presiuni am fost supus...»

Iar interlocutorul (sic), de obicei deja-victimă a lui, fie prin nemaifrecventarea colegului, prietenului, fie pentru că și fusese denunțat – cu minciuni, invenții, și fără “presiuni”, “doar preventiv” (de parcă toți acești “presați” ar fi securiști, astfel justificându-și agresiunea asupra ta, biet nevinovat, acuzat, încuțat în labela Fiarei, ca în episodul real cu Securistul Ion Țirlea, care-și zdrelise mâna în dinții mei, în procesul de producție anchetatorie, deci pe mine mă acuzase:

«Din cauza ta, mă!»)

Alții îmi era doar colegi – de redacție, de Uniune (a Scriitorilor), de cartier, însă și ei (ba chiar mai “indignați” manifestându-se de atitudinea mea decât prietenii), mă condamnaseră, întâi pe la colțuri, în discuții la o țigară cu colegii, apoi, cu vigilență revoluționară, în ședințele în care fusesem prelucrat - în absență ! – și în articolele indicate de tovarășii de sus: Ivașcu, Dumitru Popescu, Eugen Barbu, Ghișe, Dodu Bălan, Stroia, Vasile Nicolescu (dintre civili dar și dintre securizii cu grad, în acel moment travestiți în civil), articole scrise și publicate pe care le am și acum, în față, în clasoarele cu presa din țară, chiar dacă autorii lor au nerușinarea de a pretinde că “alții” le scriseseră, semnându-le cu numele lor (Al. Dobrescu, Ceachir, Băran), ei fiind “de totdeauna cu inima alături de mine” (dar cu-picsul alături de partid). Această listă a mea va fi restrânsă, cuprinzându-i doar pe cei ale căror “acțiuni vigilențe” au avut urmări grave, catastrofale pentru mine, ca scriitor. Ce pedeapsă mai cruntă, pentru un scriitor decât interzicerea – nu de a mai scrie, ci de a fi împiedecat de a se exprima, de a publica?

O voi începe din:

1970:

Atunci Alexandru Ivasiuc - prietenul și colegul de pușcărie – lăsase să-i cadă din gură ceea ce morfolea în gând : “decodificarea” cărții mele **Ușa noastră cea de toate zilele** predată (la îndemnul său!) nou-(re)înființatei editură Cartea românească, unde amicul era unul din adjuncții lui Preda, alături de Gafița. Afirmație aiurită, neargumentată, neconfirmată:

«Goma a vrut să-mi distrugă editura (așa vorbea el de editura lui Preda): personajul Florica este, în realitate, Elena Ceaușescu, iar personajul Iosub este, în realitate, Ceaușescu!»

Cu excepția lui Al. Paleologu nimeni din editură nu a contestat “verdictul” lui Ivasiuc. De atunci, din primăvara anului 1970 am fost interzis; deasemeni soția și socrul, traducători nu au mai putut colabora (decât sub alte nume: Manoliu, la **Iosif și frații săi** de Thomas Mann și... trimis în caseta tehnică la volumul **Despre război** de Clausewitz).

Prietenii lui Ivasiuc, Breban, Dimisianu, Florin Pavlovici îmi reproșează că, pomenind porcăriile, nedreptățile, turnătoriile, pângăresc un mort. Le urez apărătorilor pângăritului Ivasiuc să aibă parte și ei, ca scriitori, de interdicția totală (pentru mine, din acel moment, 1970 până în 1989, 20 ani încheiați), datorită unor vorbe-scăpate pe cravata unui delirant paranoiac.

Întrebarea mea (o tot pun de, iată, 41 ani): a existat un singur scriitor român care, știind că Ivasiuc a provocat interzicerea mea, câtă vreme am mai rămas în România (1970-1977), a pus sub semnul întrebării adevărul acuzației? Doar Paleologu. Și mai cine, dintre colegii mei, scriitorii români? Și-mai nimeni!, știut fiind că scriitorul român este unic la părinți, singurul european care evită să intre în conflict cu editorul – cel care îi va edita lui cartea/cărțile sale.

1977

Anul Chartei 1977 și al solidarizării noastre cu Apelul cehilor și al slovacilor. Se cunosc oarecari amănunte, din cartea de mărturie **Le Tremblement des hommes**, scrisă la Paris, în 1978, apărută în traducere franceză în 1979, în românește în 1990 sub titlul **Culoarea curcubeului**, la Humanitas – voi reveni.

În acel an a fost lansată, din solidaritate cu cehii și slovacii și Mișcarea pentru drepturile omului în România la care scriitorii români, cu excepția lui I. Negoïtescu, au fost de un curaj al prudenței-tradiționale, cum altfel: absenți (Ion Vianu, încă nescriitor, a semnat Apelul în unicul scop de a putea să emigreze, iar Bogza ar fi semnat cu dragă inimă, dar cine era acel Goma, necunoscut?: necunoscutul Goma avea, în acel moment trei cărți publicate la Gallimard, două la Suhrkamp, Bogza câte avea și unde, în Occident?). Mulți dintre semnatari au fost arestați, anchetați, brutalizați, somați să renunțe la adeziune, alții condamnați la închisoare, alții internați în azile psihiatrice, în fine, alți-alții căpătat pașaportul dorit.

Am fost arestat la 1 aprilie (1977).

1) După două săptămâni de anchetă ca-la-Rahova, în jurul datei de 14 aprilie colonelul Vasile Gheorghe, comandantul arestului îmi arătase, triumfător, o hârtie, explicînd că fusesem exclus din Uniune -prin Consiliul său și nu prin... Comitetul Asociației (vezi și capitolul XIII, “14 aprilie” din **Culoarea curcubeului**). Acea hârtie avea stampilă, părea în regulă – atât că nu menționa motivul excluderii. Am mai văzut-o în dosarul “final”, citit înainte de “proces”. Însă acea hârtie – repet: în care era vorba de Consiliul Uniunii Scriitorilor - nu a mai fost găsită de Stejărel Olaru în Arhivele CSNAS, ci doar o notă manuscrisă a securosului Victor Achim, vorbind despre... Comitetul Asociației;

2) A umblat vorba că Arhiva Uniunii Scriitorilor ar fi fost distrusă în 1990 de noul președinte Mircea Dinescu la insistențele lui Doinaș, D.R. Popescu, F. Neagu, Uricaru, Blandiana, Buzura, Manolescu, Țoiu, Bălăiță – și alți “interesati”. În acest caz de unde au scos N. Manolescu și Blandiana “documentele” care îi îndreptătesc să afirme că nu Consiliul Uniunii Scriitorilor m-a exclus, ci... un ordin “de sus” (ca și “alungarea de la *România literară*”)? Desigur, “de sus” veneau ordinele, dar cei “de jos” le executau. Dacă îl credem pe V. Achim, securizdul, cu excepția lui Preda, Jebeleanu, a Ninei Cassian – absenți de la ședința cu pricina – cine sunt ceilalți, pe lângă Fănuș Neagu prezenți și activi votanți? Bineînțeles: Blandiana, Manolescu, Fănuș Neagu, Doinaș – dintre scriitori, ceilalți: Macovescu, Nicolescu, Ghișe fiind tovarăși-dragi care le explicau scriitorilor cum se scrie o scriere. Cum Fănuș Neagu și Doinaș au murit, semnatarii excluderii mele rămân Blandiana și Manolescu.

Liberat în urma unei campanii internaționale, mutat la o nouă adresă, fără telefon, supravegheat, izolat, am văzut, totuși la televizor momente de la Congresul Scriitorilor din luna iunie – acela în care Ceaușescu declara că în țara noastră nu există cenzură dar... el propune desființarea ei și înlocuirea operațiunii de cenzurare cinstit-bolșevicioasă prin... piteștizarea organului: în locul activiștilor de partid controlori ai cuvântului, Marele Cărmaci anunțase că această operație va fi “efectuată” din acel moment de către... scriitorii înșiși, “lucrători în presă și edituri”. În prezidiu, chiar dacă nu era în primele rânduri, Blandiana se afla pe un scaun vizibil. Silitoare, lua notițe pe un maculator. Cum nu am aflat că ar fi protestat împotriva reeducării-ca-la-Pitești a scriitorilor, prin întrecenzurare, am dedus că domnia s-a nu a emis nici un mieunat de contrariere, de durere la aflarea directivei ceaușești.

Așadar în aceste două momente nefericite, cruciale pentru mine, 1970 și 1977, colegii scriitori nu au mișcat un deget, măcar pentru a-și manifesta nedumerirea, dacă nu protestul că unui scriitor i se pot administra asemenea pedepse - interzicerea de a publica și excluderea din Uniunea Scriitorilor.

1990

După “revoluție” mi-am imaginat că și pentru mine a venit libertatea de a publica – cu atât mai vârtos acele cărți solicitate de noii editori: prietenul meu Liiceanu și colegul meu Sorescu. Era atât de intensă, atât de atotdominantă bucuria-mi, încât nu am luat în seamă “accidentele” – pe care eu le credeam... accidentale:

- Faptul că, în primele zile din 1990, mergînd în vizită la Europa liberă ca să dăruiesc prietenilor proaspăta traducere în franceză **L'Art de la fugue**, Monica Lovinescu m-a întâmpinat dintr-un capăt al coridorului strigînd:

«Nu este adevărat că Revoluția română a fost un putsch rusesc, cum susține Paul Goma – și celălalt basarabean al lui, Victor Lupan!»;

- Faptul că, deși pregătită, programată, întâlnirea (de lucru) din casa Monicăi Lovinescu în jurul noului director al noii edituri Humanitas, a avut loc, dar fără mine, manifest evitat, nu am măsurat adevăratul motiv pentru care, deși mi se telefona și de câte două ori pe zi, să nu uit că urma să ne întâlnim, ca să punem la cale portofoliul editurii lui Liiceanu, Monica Lovinescu nu mi-a mai telefonat în ziua fixată (așa rămăsese stabilit: îmi va confirma “reuniunea de lucru”). Eu am crezut că programul a suferit modificări, însă telefonînd la D-na Lovinescu ore în șir, în ziua stabilită, nimeni nu a ridicat receptorul. A doua zi m-a anunțat, așa, în treacăt, că se întâlniseră și că lucraseră bine:

«Dac-ai ști cât a insistat Micnea să fie inclusă și cartea dumitale...»

Am consemnat în jurnale acest moment. De năuceală, de dezorientare:- cum așa: nu sunt avertizat că întâlnirea-cu-editorul nu se contramandase?, că avusese loc? – de aceea fusese închis telefonul; ca să nu-i deranjeze pe decizători intruși de teapa lui Goma-cel-invitat?;

- avusese loc fără mine – prieten al noului editor și singurul avînd experiență editorială (franceză)?;

- de ce fusese necesar ca “Micnea” (Berindei) să insiste (sic) pentru ca una din cărți (**Culoarea curcubeului**), să fie inclusă în programul editorial Humanitas - după ce o solicitase Liiceanu, insistent? Dacă era vorba de o pledoarie, de ce nu fusese admis autorul, pentru a da prilej turcologului de serviciu și a fetei Doinei Cornea, Ariadna Combes să se pronunțe în deplină necunoștință de cauză: care titluri să aibă prioritate la editare?

Acest semnal dinspre Monici și dinspre Liiceanu ar fi trebuit să-mi deschidă ochii asupra prieteniei... “prietenilor de 30 de ani” : cu puțin timp înainte ei condiționaseră neparticiparea mea de participarea lor un colocviu despre Eminescu (colocviu la care ar ar fi trebuit să vorbească și Dan Petrescu, venit din România – însă Monica Lovinescu invocase nu știu ce prevedere din regulament care...).

Cum sunt “optimist”, îmi zisesem că întâmplările fuseseră... întâmplătoare și mășăluisem (șchiopătînd) mai departe, în echipa celor buni.

Ce trebuia să fac? Să mă supăr, să trântesc ușa bunilor prieteni? Cum să fac așa ceva? Mi se părea de neimaginat. Lor însă – Monicăi Lovinescu, lui Virgil Ierunca, lui Liiceanu, lui Berindei – li se păruse... normal să se descotorosească de mine, astfel - dacă nu mai eram util, îi scăpase Doamnei Lovinescu un porumbel al adevărului...;

Tot “normal” să nu mă coopteze în grupul de ajutorare a răniților revoluției din România și colectare de îmbrăcăminte, medicamente : «Te-ai plictisi curînd», îmi comunicase Șerban Cristovici, cuvintele Monicăi Lovinescu; tot “normal” a fost ca, după ce îmi spusese – repetat, repetat – să nu uit întâlnirea cu o echipă de televiziune română, la care urmau să participe în primul rând Eugène Ionescu, Cioran, Monicii – pentru că maestru de ceremonii era tot Liiceanu – să mă... ignore, evite, să anunțe echipa de filmare că Goma este bolnav; astfel în toamnă, la Aix en

Provence, unde filmele cu cei mari erau proiectate în buclă, fără a fi scos un cuvânt de neanunțarea mea (anunțată), Virgil Ierunca să mă consoleze astfel:

«Nu regreta, uite și eu: am uitat să spun...», însă n-a mai spus ce uitase el să spună, însă ceva de o capitală importanță...

Nu știam însă (nu aveam cum să aflu) ce se petrecuse cu cartea mea – lăudată, de Liiceanu și Pleșu, cea solicitată insistent de editorul Liiceanu, apărută în mai-iunie 1990 la Humanitas. Directorul editurii nu-mi spusese nimic, prietenii lui: Monica, Virgil, Mihnea îi recomandasera să nu-mi “divulge” soarta ei. Abia după ce, din câteva cronici apărute înțelesesem jumătate de adevăr (că volumul **Culoarea curcubeului** nu se difuzase în Ardeal, în Moldova, în Banat), la prima întâlnire cu Liiceanu l-am întrebat dacă este adevărat. El mi-a răspuns că or fi de vină rețelele de distribuție ale cărții, iar eu am înghițit și acest “răspuns”.

Adevărul aveam să-l aflu abia după doi ani, în 1992 din presa românească: o știre care m-a înjunghiat:

“Liiceanu trimisese la topit tiraje-care-nu-se-vânduseră din Cioran, din Monica Lovinescu, din Virgil Ierunca și... din Paul Goma”.

La scurtă vreme am aflat: din Goma nu era precizat că au fost distruse “tiraje care nu se vânduseră”, ci... tirajul, scurt.

I-am telefonat lui Liiceanu: nu a putut să-mi explice, trebuia să plece urgent la... Paris – dar nu ne puteam întâlni, trebuie să facă un salt la Londra... Să vorbesc cu Sorin Mărculescu, fostul meu coleg de facultate (prima), adjunct al lui Liiceanu. Nu am reușit: și el era extrem de ocupat, dar lasă, mă cheamă el... Prin mătușa Anei mi s-a confirmat din mai multe surse – ziaristice – că Liiceanu, împanicat de ceea ce i se reproșase (că nu citise, înainte de a edita volumul **Culoarea Curcubeului**), apoi de năvala minerilor chemați de Iliescu să instaureze democrația, fugise la... Paris, întrebându-ne și pe noi care sunt formalitățile de îndeplinit pentru a cere azil politic în Franța, însă nesuflând o vorbă că, înainte de Mineriadă dăduse dispoziția de a retrage **Culoarea**... din librării (după o zi sau două de la introducere). Mie, autor nu-mi spusese nimic – la sfaturile Berindeiului și a Adameșteancăi : “Goma are gură mare și se află...” – ce “se află, oameni buni?” că o carte a mea fusese oprită de la difuzare? Însă când m-am plâns într-un text publicat în *Timpul* din Iași de trimiterea la topit a unui volum de mărturie, mi-a sărit în cap intelectualitatea rezistentă, curată, acuzându-mă de calomnie!, în fruntea indignațelor mase fiind... Gabriela Adameșteanu. Liiceanu, vinovatul – sau: bănuitul – nu mi-a dat niciodată răspuns la întrebarea, repetată:

«Ai dat la topit, ai distrus cartea **Culoarea curcubeului** ?»

Numai prin intermediari (Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Adameșteanu, Sorin Mărculescu, Kleininger, Ioana Crăciunescu, Pruteanu, D.C. Mihăilescu) a catadicsit să-mi “răspundă” în modul său, unsuros, transpirat, laș, mincinos, liichenic acuzându-mă – el pe mine! – că îl calomniez.

Și a trebuit să aștept douăzeci de ani până ce doi scriitori mari și lați (“Doii” nefiind Liiceanu și Monica Lovinescu, nici Liiceanu și Adameșteanu) să aibă curajul de a accepta să scrie negru pe alb adevăruladevărat, anume: Liiceanu, în iunie 1990, retrăsese din comerț, depozitase volumul de mărturie **Culoarea**... – pe care, în 1992 îl trimisese la topit.

1992-1997

O perioadă extrem de activă a apărătorilor-justificatorilor lui Liiceanu. I-am spus: campanie-inversă și nu am exagerat. Ținta atacurilor bine dirijate, nu chiar din umbră, de Monica Lovinescu, pusă în ordine de bătaie de Gabriela Adameșteanu prin revista 22, organa sa proprie și personală, vorba lui Dinescu, a fost agresatul, nu agresorul; “topitul”, nu topitorul cărții; Goma, autorul, nu Liiceanu, editorul și dis-

trugătorul cărții de mărturie despre **Anul 1977 la Români** (repet: **Culoarea curcubeului** fusese lăudată cu o lipsă de jenă... jenantă pentru mine de Liiceanu și de Pleșu, în vizită la noi, cu 2-3 ani înainte de “revoluție”, iar după ce primul devenise director de editură, mi-o solicitase, el.)

Nu eram un adversar pe măsura Colosului din față, Divizia Blindată de tip sovietic, alcătuită din politrucci de rang mare, ca imundul Brucan, ca Șarpele cu clopoței: “Tovarășul Cîmpeanu de la CC”, ca Celălalt Șarpe (cu ochelari) tâlharul Măgureanu, căruia filosoful Liiceanu i se adresa cu “Domnul Măgureanu” și îl invita la dezbateri despre “libertate” - sub steagul roșu dat la întors, pe care scria, citeț: *GDS-Humanitas-22*, grupare bine-cuvântată-consiliată de Monica Lovinescu și introdusă în toate interstițiile ceaușismului secesc de către prietenul meu Mihnea Berindei. Dealtfel – am aflat, ca de obicei, cu un an-doi mai târziu: reunită în alte scopuri, extrem de culturale, la Sibiu, elita intelectuală a României a dezbătut urgenta chestiune a... toxicității lui Goma, descoperită de Monica Lovinescu încă “înainte de Revoluție”, dar necombătută la timp (deși încercase, vezi **Jurnal de Căldură-Mare**). Ei bine, intelectualitatea Patriei se simțea obligată să ia măsuri împotriva..., nu a securiștilor, nu a beluștilor CC-iști deveniți az’ noapte consilieri în materie de libertate, de democrație; nu contra neocenzorilor (dintre scriitori!), nu a impostorilor, a hoitarilor și nu împotriva “disidenților-de-aseară” nici împotriva cameleonismului atâtor – prea multor – “pozitivi” lăudați la microfonul Europei libere : Sorescu, Buzura, Blandiana - ci a lui Goma, rămas acum și mai singur și mai hulit (“pentru intransigența inadmisibilă”, pentru “calomnierea Revoluției Române, pretinzînd a fi un putsch rusesc”, “atacarea, la grămadă, a bunilor și a răilor”), mai grav: “pentru calomnierea strălucitului intelectual Gabi (nu Adameșteanu, ci Liiceanu), cel care a adus atâtea servicii culturii și mai ales literaturii române...” (**Culoarea curcubeului** nefiind literatură, ci mărturie, se excludea singură din rândurile, vorba tovarășilor scriitori anti...gomiști – printre ei, Moniciei și Sanda Stolojan).

Ce era de făcut cu Goma, cel care numai rău ne face?, s-au întrebat, nu chiar în cor, ci... mai răsfirați smântâniștii culturii noastre rezistente-prin-ambuscare-pe-sub-lavițe. Se zice că Pleșu a sugerat să nu mai fie discutat în presă “Cazul Goma”, gurile rele atribuie Monicăi Lovinescu paternitatea genialei soluții de... destrămare:

«Să nu mai fie comentat în presa literară, nici în bine, nici în rău; este contestat, să fie și tăcut»

Și (și) tăcut am fost. Noroc (“noroc”...) de “Scandalul jurnalelor” de la Nemira...

1997

În februarie (1997) au apărut primele trei volume ale **Jurnalului**, la Nemira, sub bagheta lui Dan Petrescu. Și a început a doua Campanie condusă de veșnic juna veterană anticomunistă, de sub țolul lui Bălăiță de la CC: G. Adameșteanu, prin organa-i 22, împotriva mea.

Am mai scris, repet: bravii scriitori români au fost mobilizați sub stindardul mincinos: «S-o apăram pe Monica Lovinescu de calomniile infamului Goma!», însă toți trupeții, de la Alex Ștefănescu la Ioana Pârvulescu, de la Pruteanu la D.C. Mihăilescu, de la inexistentă “Bianca Balotă”, și Ed. Reichman, Alain Paruit, Geta Dimisianu (aceștia patru din urmă trimițîndu-mă la spitalul de nebuni, însă nu ca prin mahalalele patriei: «Du-te la Mărcuța!», ci mai contimporan: «La Psihiatrie»), erau animați de sfânta datorie de a sări în apărarea (sic) Monicăi Lovinescu doar... de-formă, de-fond profitînd – cinstit ! – de ocazie, pentru a plăti polițe (personale) lui Goma, pentru ceea ce scrisese el despre ei, nu despre Monica Lovinescu:

Alex Ștefănescu pentru că îl surprinsesem în uniformă fulgerător schimbată, la ordinul lui Liiceanu (după câțiva ani de cronici favorabile, trecuse la atacuri

furibunde, prostesți împotriva mea); D.C. Mihăilescu, fiindcă îl atacasem în chiar unul din Jurnale (**Unde am greșit?**) pentru că explicase de ce refuză să comenteze cartea lui M. Nănescu despre **Proletcultism**, iar el, slugă ascultătoare a bulibașei Liiceanu consumase un pogon de revistă, pentru a inventa păcate inexistente ale mele - apoi, consecvent-foc, recunoscuse față de Dan Petrescu: «Goma are dreptate în 90% din cele relatate», dar scrisese, dacă nu contrariul, atunci altceva... etc etc.

Campania a cunoscut prelungiri – prin “aporturile” surprinzătoare, ale prietenului Paul Barbăneagră (o continuare a unui interviu dat odioasei *Dilema*), a prietenului Mircea Martin, o bâiguială tremuricioasă și mincinoasă despre “calomniile la adresa lui Liiceanu”, cea mai gravă fiind afirmația că cel care îmi editase o carte și imediat o retrăsese, apoi o trimisese la topit... asudă din abundență, eliminând, nu săruri, ci: săuri (pluralul de la său).

Concluzia (sic) Campaniei Jurnalelor a oferit-o Monica Lovinescu prin intrata în legendă a declarației:

«Regret că l-am cunoscut pe Paul Goma»

Nu spontană și nici, “personală”, cum s-a crezut o vreme, ci sugerată de cuplul infernal Gabriela Adameșteanu-Gabriel Liiceanu: ei citiseră înaintea Monicăi Jurnalele, îi telefonaseră pe dată la Paris, în panică indignată, povestindu-i că Goma o descrisese ca pe o intrigantă, ca pe o grijulie doar de cariera sa, la Europa liberă, etc etc, și îndemnând-o, somînd-o să dea o declarație desființatoare și - s-a trecut la redactarea (telefonică) a “răspunsului” – iar Monica Lovinescu, fără a fi citit ceea ce co-oltenii săi pretinseseră că scrisesem, a “dictat replica” înmormântătoare.

O încercare de a-mi da lovitura de grație (“definitivă”, după expresia literatului ucenic fidel al Ivașcu, turnător de pușcărie): N. Manolescu, prin editorialul nu mai puțin celebru ca “Îmi pare rău că l-am cunoscut pe Paul Goma” – și tot atât de penibil – : «Adio domnule Goma». Prin acesta Niki al Monicăi mă anunța că nu va mai publica nimic din textele mele în *România literară*, moșia lui tată-său, iar istoria mă va scote pe fâraș, ca pe o gânșanie și mă va... Am uitat ce proorocea Manolescu că-mi va face istoria ceea, dar țin minte ce mi-a făcut el în...

...2005

Băiat hărnicuț, perseverent în mișelii, N. Manolescu nu s-a mulțumit cu cât îmi făcuse. Nu știu care dintre sftnicii săi turnători cu conducă (Z. Ornea? H. Zalis? – Ivașcu murise) îl sftnicise să se spele de acuzația de antisemitism (în realitate: analfabetism: ditamai Manolescul confunda antiisraelismul cu antisemitismul, îl comenta pe Garaudy ca un elev de primară). Eticheta lipită și de fruntea lui de către lombrozianul escroc Max Katz îi cauza pe la carieră, deci trebuia înlăturată, negată, anume: să organizeze el, Manolescu o demascare pentru antisemitism, în care să joace rolul antisemitizatorului altuia, puior la zid al altui “coleg de breaslă”: Goma...

Că tot nu mă lichidase (în fine: nu chiar de tot...) a profitat de turnătoria lui Zalis, potrivit căreia... Comunitatea evreiască ar fi fost indignată de publicarea unui fragment de Jurnal 2005 în revista *Viața românească*. Astfel, dintr-un foc, Niki împușca, doi iepuri, al doilea: Liviu Ioan Stoiciu (cu care el, președintele Uniunii Scriitorilor avusese o... mică neînțelegere de fond). Neuitînd că avusese discuții “colegiale” (de ștergere a antisemitismului din propriul dosar), atât cu ambasadorul american Taubman - cel care reprezenta, în România, interesele Israelului – și Rodica Gordon, ambasadoarea Israelului, veghind la respectarea legilor Holocaustului – cu ajutorul literaților Ornea și Zalis, a fost înscenată, la Uniunea Scriitorilor, antisemitizarea lui Goma și... legionarizarea lui L.I. Stoiciu!

Ce simplu! Ce masă de manevră oitica membrimea Uniunii Scriitorilor! Au fost suficiente câteva câteva cuvinte balmăjite ale lui Manolescu, alte cuvinte –

ne-bâlbâite, dar și acelea mincinoase al lui Gârbea-Imagunistul (“în Jurnalul 2005 numărând 700 pagini, autorul folosește de 124 ori cuvântul antisemit *evreii*, accentuat, adică toți evreii!”), că Goma și Stoiciu au și fost condamnați și pedepsiți (Goma nu a avut de unde să fie dat afară – Stoiciu, da, de la *Viața românească*).

Nu mai lungesc pomelnicul pătimirilor mele pricinuite de “colegii” scriitori, de “prieteni” mei, spre bucuria lor că este adevărat delirul-de-persecuție.

Domnule Varujan Vosganian,

Ca unui membru al conducerii Uniunii Scriitorilor Români, vă sugerez să-mi propuneți un leac împotriva delirului-de-persecuție de care sufăr de 41 ani:

Acesta este, sigur: cartea.

Am suferit de copil, în Basarabia, sub ocupația rușilor care au ars modesta bibliotecă școlară din Mana, apoi în refugiu, în Ardeal, apoi ca adolescent, elev la Sibiu și Făgăraș, ca student la București am trăit “epurările”, distrugere a cărții. Le ofer colegilor-persecutori ai mei ocazia de a “repara” (ce cuvânt neîncăpător!) câte o părticică din răul făcut, prin culturala cruciadă a lor împotriva păgânului de mine, participând activ, prin minciuni, acuzații, calomnii, dar și prin tăcere, care este nu doar “de aur” ci și de-complicitate la expulzarea mea din țară și din literatura română. Colegii mei, scriitorii, m-au atacat acolo unde este vulnerabil un scriitor: la carte. M-au împiedecat să-mi scriu cărțile, toate pe care le-aș fi putut scrie, mi-am măcinat timpul (doar timpul? – în tentative de a mă apăra și de a-mi apăra familia de Răul Absolut), iar cele așternute cu chiu cu vai pe hârtie, fie mi-au fost denunțate la cenzură, la partid, la frații noștri “americani” ca fără valoare, mincinoase, negaționiste, antisemite și condamnare la inexistență – nu am mai înșirat volumele respinse “dulce”, fără cuvinte, altele decât conspirativele: «Știi tu...», «Vrei să-mi pun ștreangul de gât?», «Ești nebun?» «Scrie și tu altă carte...»; apoi volumele întâi acceptate, apoi răzgândite: **Ușa noastră cea de toate zilele**, cea denunțată de Ivasiuc, respinsă de Preda, fiindcă: «Dacă te-ai dat la Tovarășa...»; volumele **Scrisori și Articole**, nu doar acceptate dar comandate de Liiceanu (spre bucuria mea...), apoi... Apoi, prin gura colegului din prima facultate Sorin Mărculescu, adjunct al său, explicația orbitor de lămuritoare dată împluternicitei mele la București : «Nu avem hârtie...», și, numaidecât, pe alt ton: «Dar manuscrisele rămân proprietatea noastră, Paul nu are dreptul să le propună altor edituri...»; la editura Allfa, unde Augustin Frățilă deschisese, cu mine (prin **Roman intim**) o colecție, “continuată” cu Buzura, cu Toiu – dar nu cu Goma, cel care îi predase de un an alte trei titluri...

Ziceam, deci: confrății scriitori mă loviseră unde știau că doare, că se poate muri din o astfel de rană: cartea.

Ei, bine, prin carte (a mea, fiindcă eu nu am sabotat nici o carte, a niciunui autor în scurta, dar semnificativa mea activitate de editor în Franța) să-și plătească vina de a fi atacat cartea altuia:

Nicolae Manolescu : să editeze pe cheltuiala sa volumele pe care le-a denunțat ca “antisemite”:

- Săptămâna Roșie : 50 000 exemplare
- Jurnal 2005 : 20 000 exemplare
- Jurnal 2006 : 20 000 exemplare
- Jurnal 2010 : 20 000 exemplare
- Jurnal 2011 (acesta) : 20 000 exemplare

Gabriel Liiceanu

- Culoarea curcubeului, ediție completă: 50 000 exemplare
- Soldatul câinelui : 30 000

- Jurnal 2009 : 20 000

Gabriela Adameșteanu

- Jurnale 1-3, Nemira 30 000
- Jurnale 4-6, Dacia 30 000

Horia Gârbea

-Jurnal 2005: 20 000

Silviu Lupescu

- “Culoarea curcubeului, «Bărbosul» – ediție completă, nu ciuntită ca cea din 2005 - 20 000 exemplare
- Din calidor, ediție nouă 30 000 exemplare

Dan C. Mihăilescu

- Jurnale 1-3 25 000 exemplare

“Radu Ioanid”

- Săptămâna Roșie 30 000
- Patimile după Pitești 30 000
- Basarabia 30 000

Mihai Shafir

- Basarabia 30 000
- Justa 30 000

Andrei Oișteanu

- Săptămâna Roșie 30 00
- Din Calidor 30 000

Carmen Mușat, I.B. Lefter

- Săptămâna Roșie 50 000

M.D. Gheorghiu,

- Săptămâna Roșie 30 000

Augustin Buzura

- cel care a distrus din ordinul lui impostorului Wiesel volumul de documente “Situția evreilor din România 1939 – 1941;

- cel care – cu toate că eu, în 1972, îl propusesem spre publicare, la Gallimard, el director al Fundației Culturale România, auzind că mă întorc în țară, a urlat isteric:

«Goma nu va publica nimic, în editura mea» (o manie la maramureșeni: editurile la care lucrează, fie și ca directori sunt considerate proprietate (vezi și Ivasiuc);

- cel care controla (și financiar) revista *Contrafort* de la Chișinău, a interzis lui Vasile Gârneț și lui Vitalie Ciobanu de a publica texte de Goma;

- cel care, invitat la o emisiune TV organizată de Maria Sipoș despre Goma, a răspuns:

«Nu este momentul (sau cazul?) să fie discutat, acum, Goma!»

- Din Calidor 30 000
- Arta refugii 30 000
- Bonifacia 30 000

Gabriel Andreiescu

- Săptămâna Roșie 30 000

Șt. Agopian

- Ostinato - ei, da, este vorba de titlul cacatavencit de către marele comic Agopian al romanului cu care mi-am făcut intrarea în lume. Ce-ar fi dacă i-aș batjocori și eu titlul cărții dragi lui astfel: "Tatache de Cacatifea?" 33 000 exemplare

Varujan Vosganian

- Alfabetedar 22 000 exemplare.

Precizez: aceste ediții – vor purta mențiunea:

"Cărți sabotate, condamnate de «colegii» mei, scriitori români -Paul Goma"
și vor fi distribuite gratuit bibliotecilor școlare, comunale, orașenești de pe ambele maluri ale Prutului, iar cele comercializate vor fi puse în vânzare la o treime din costul lor.

Se înțelege: autorul nu va primi drepturi (de autor).

I-am făcut loc în această listă a compensației suferințelor mele ca scriitor și recentului meu prieten : – "colegi" eram de multă vreme, dar nu a fost vizibilă colegialitatea – Varujan Vosganian.

Pentru eforturile sale din a 24-a oră în favoarea mea, îi fac un cadou nu atât de otrăvit pe cât pare: re-editarea **Alfabetedarului**, în să zicem: 50 000 exemplare (din care 20 000, vor fi distribuite gratuit bibliotecilor școlare, comunale din dreapta Prutului, 20 000 celor din stânga Prutului, iar restul de 10 000 vor fi puse în vânzare la o treime din prețul curent)

Prin urmare nici autorul, nici editura nu va câștiga nimic, ci doar viitorii cititori.

Știi că Varujan Vosganian nu se va coborî până la a se... scuza:

«De unde atâția bani?»,

fiindcă îi voi re-aduce aminte că Domnia Sa era prezent – mai mult : în conducerea Uniunii Scriitorilor atunci când Manolescu și aliații săi întru porcării culturalicești și calomniilor interesate mă antisemitizase, pe L.I. Stoiciu îl legionarizase și-l alungase de la *Viața românească*, unde era singurul care lucra, șefu-său Caius Dragomir avînd alte preocupări, toate colaterale, ca să le spun așa – iar Domnia Sa tăcuse, deci fusese complice cu Manolescu, Zalis, Ornea, Gârbea la acea imensă ticăloșie.

Bani – destinați editării unei cărți vesele, ca **Alfabetedarul** - va găsi, el, senatorul și finanțistul strălucit, dar mai ales "susținător[ul] al mișcării de unificare a României și Republicii Moldova, crezând că atât timp cât există două țări (România și Republica Moldova) separate, 'poporul român va fi ultimul popor care va purta rușinea de a fi divizat de o frontieră artificială'".

Din aceste motive – unele mai-asa, altele, din contra: mai-și-asa fac apel la Domnia Sa, rugîndu-l să vegheze, să dirijeze, să controleze acest Fond de contribuții Compensative (denumire provizorie) pe care îl văd creat în scopul editării cărților mele împiedecate de a apărea și înmormântate prin tăcere. Alcătuim – soția și fiul meu – o familie prea săracă pentru a sconta pe un câștig de pe urma cărților ucise de co-ciobanii mei mioritici.

A, că ei, vinovații, ei acuzatorii fără probe, ei, aplaudatorii pedepselor-prin-nepublicare a cărților numite, vor refuza indignați o asemenea propunere : probabil-sigur. În afară de o ardere-la-pungă (mai ales la oltenii Manolescu, Liiceanu,

Adameșteanu, harpagoni de legendă) ar semnifica și recunoașterea că au greșit (cel puțin), când m-au calomniat și pedepsit pentru/prin cărți.

Ne-acceptarea nu mă va mira: doar suntem în România, țară a tuturor posibilităților: un mizerabil denunțator plătit cu arginții vânzării ca Nicolae Manolescu nu-și va recunoaște păcatele, în cazul meu: crimele – scaunele obținute prin înșelăciune : președinte al Scriitorilor!, prin denunț calomnios : cel de ambasador al UNESCO la Paris (ca să facă, ce?: să asculte ca ultima cătană ordinul căprarului de la Cotroceni, cel care, la rându-i, execută directiva telaviviotă de a vota împotriva cooptării Palestinei în UNESCO, act care i-a dezonorat pe toți românii rămași încă pe două picioare?), – iar mai înainte, tot sub stindardul culturii și moralei dâmbovițeline și al teologului Bakonsky fiul nedesmințit al poetului realist-social, de a “ignora” onorarea disidentului chinez, încarcerat pentru că se manifestase ca apărător al drepturilor omului, aceste plăți ale trădării, el le va considera, cuvenite, lui, ciobanului care a crăpat capul altui cioban pe când dormea...

Nu-i voi da în judecată pe curajoșii pedepsitori ai mei (fără teamă că vreodată li se va da peste bot, doar ei au fost, vor fi totdeauna cu Puterea): am fost de două ori învins de “Justiția românească”: când i-am dat în judecată pe călăii securiști – în frunte cu Iliescu și cu Pleșită (și nu s-a găsit altă soluțiune de stingere a acțiunii decât declararea mea... decedat, prin procurorul Eduard Ilie), apoi când am intentat proces holocaustizatorilor, cei care mă acuzaseră, fără probe, de antisemitism, principalii vizați: Manolescu, Oișteanu, M.D. Gheorghiu, Carmen Mușat, Vianu, Gabriel Andreiescu, Boris Mehr, I.B. Lefter fiind apărați de “Biroul de avocați Mușat & Asociații”, după numele securistului Gheorghe Mușat, tată (ori soț) al șefesei revistei *Observator Cultural*, tribună a antisemitizării mele, prin securistul-sionist “R. Ioanid” – altfel ar fi motivat judecătoarea Anton inocența acuzaților, prin faptul că, în România libertatea de expresie le este respectată calomniatorilor oficializați - în nici un caz calomnițiilor?

Voi publica acest Anunț întru apărarea mea?, a cărților mele ?, a dreptății cum o concep eu, împotriva profitorilor, impostorilor, hoitarilor-autori-de-cărți, prin mijloacele aflate la îndemână, iar de la Domnia Voastră, Domnule Varujan Vosganian voi aștepta cât va fi să fie răspunsul cuvenit.

Vă salută,
Paul Goma”

*

Aliona Grati mi-a trimis *Timpul* Chișinău cu un text de Nina Corcinschi.

“Ars poetica lui Paul Goma”

Paul Goma nu își formulează principiile poetice...

Cu toată faima de care se bucură Paul Goma atât în spațiul românesc, cât și în afară, creația sa literară nu a avut parte de o receptare adecvată, pe potriva talentului său.

În vizor s-a aflat întotdeauna omul politic, disidentul anticomunist și mai puțin scriitorul, pe care mulți s-au grăbit să-l eticheteze reacționând bolnăvicios la ascuțimea limbii lui vituperate, demolatoare și nu după valoarea propriu-zis literară a operei sale.

Cartea Alionei **Grati Paul Goma. Inițieri în textul literar**, apărută la Editura Arc, 2011 este mai întâi de toate, o încercare temerară de a impune în școală, începând cu cea generală, un mare proza-

tor care, deși s-a născut aici și a scris toată viața despre Basarabia, până la ora actuală rămâne un continent aproape necunoscut de elevi. Cartea face parte dintr-un proiect al Editurii Arc, intitulat Cartea care te salvează, prin care operele scriitorilor incluși în curriculumul școlar și în programa universitară sunt analizate pe cât e posibil de integral și accesibil în același timp.

Mai apoi, trebuie remarcat și faptul că, dincolo de intenția didactică, cu tot ce presupune aceasta: claritate, concizie, exerciții etc., cartea este o primă monografie dedicată creației literare a lui Paul Goma. Un mare merit al autoarei e că reușește să abordeze un scriitor complex, labirintic, cu cele mai fine și moderne instrumente de analiză, evitând deopotrivă discursul științific sofisticat, dar și stilul rigid, sec și uscat al ghidurilor didactice. Creația lui Paul Goma este văzută din perspectiva cel puțin dublă a criticului literar și a conferențiarului universitar, de aceea, cartea este utilă atât pentru mediul academic, unde scriitorul trebuia demult să fie în capul listei, cât și pentru cititorul nefilolog.

Autoarea analizează concentrat cinci „ficții”: **Din calidor**, **Arta reFugii**, **Ostinato**, **Bonifacia** și **Alfabecedar**, fiecare dintre ele, ilustrând artistic câte o dimensiune tematică predominantă: mitul copilăriei, drama istoriei și a exilului, universul concentraționar, iubirea pentru femeie și modelarea în cuvânt. Aceste linii tematice, avertizează Aliona Grati, se regăsesc împletite în toate cărțile lui Paul Goma, lectura lor, presupunând „un exercițiu de cuprindere simultană a mai multor teme, registre stilistice, voci etc.”.

Ne este descoperit pas cu pas un prozator pe cât de credibil în materie de conținut, pe atât de modern în explorarea celor mai radicale experimente literare. Cercetătoarea este preocupată de noutatea poeticii acestui scriitor, care a ajustat legile compoziționale românești la fluiditatea visului și a imaginației, la clocotul primar al emoției, la patima trăirilor personale.

Pentru Paul Goma literatura este triumful libertății și a creativității absolute. Aliona Grati îl vede pe scriitorul basarabean drept un spărgător de tipare, prin configurarea unui nou cronotop românesc - cel al calidorului casei de la Mana, perceput ca „buric al pământului”, „osie a lumii”; prin impunerea unei variante alternative a tipului literar basarabean, și anume figura răzvrătitului, cea care se opune resemnării tipologice a contemplativului învins de contingent; prin dimensiunea zguduitoare a tragismului unei umanități încarcerate; prin dezlănțuirea erotică care atinge pragul metafizic, primar al sentimentului; prin „hedonismul lingvistic” și experimentările insolite în spațiul limbajului și al arhitectonicii românești.

Interpretările Alionei Grati largesc calea unei necesare reVeniri acasă a artistului. Circulația în sens invers ar fi lectura cărților lui Paul Goma, care, ne asigură autoarea, este „una din șansele noastre de a intra în contact și în rezonanță cu literatura (post)modernă europeană”.

Nina Corcinschi”

*

Pe măsură ce înaintez /retrogradez în boală, devenind tot mai handicapat, mă mir de îndiferența-mi față cu moartea. Niciodată nu am fost impresionat de moarte, acum și mai puțin decât înainte, când puteam merge, puteam ieși - fie și până la farmacie.

La urma urmei nimic nu s-a schimbat, în mine: am rămas același - doar cu "oarecari impedimente".

Singura îngrijorare: ce voi face atunci când nu voi mai putea scrie?

Nu voi scrie - simplu. Și mă voi stinge ca o lumânare care și-a consumat ceara: un pâl-, -pâit, două... - și gata!

Miercuri 8 februarie 2012

Miercuri, 8...

Zile pierdute. Dar ce-aș fi făcut dacă nu le-aș fi pierdut?

Vineri 10 februarie 2012

Mariana Pasincovschi îmi trimite:

"...vă transmit mai jos un text pentru Jurnal. Nu a apărut niciodată, dar cred că l-ați văzut împreună cu argumentul, el reprezentând concluziile:

Paul Goma. Vocația totalității auctoriale prin biografie și literatură

Disidentul român cu cea mai mare faimă europeană din țară, opunându-se Sistemului Comunist cu prețul timorării și al excluderii din societate, destinul celui care avea să devină un mare prozator a cunoscut o curbă descendentă, transpusă în operă, omul contribuind la minimalizarea scriitorului. Cu un debut „nesemnificativ” în 1968, dar deja cu o experiență penitenciară în spate, Paul Goma are de la început, prin **Ostinato**, un succes complet în Occident, fiind însă calomniat și interzis în România, nevoit a alege calea exilului de unde nu a revenit nici astăzi.

Deși restituit, după 1989, printr-un număr semnificativ de cărți apărute în țară, scriitorul cade într-o nouă dizgrație devenind, în urma publicării **Jurnalelor**, indezirabil. Ascunse într-o severă eclipsă, cum avea să scrie Ion Simuț, biografia și literatura lui Paul Goma sunt amânate de indiferența contemporanilor, concludente fiind în acest sens recenziile și cronicile denigratoare care pun la îndoială literaritatea textelor scriitorului, reducându-le la biografie și document. Cu toate acestea, „expresie a dublei sale experiențe, de viață și de literatură”, romanele prozatorului atestă o dimensiune profundă, explorată de exegeți notorii și dovedind, cum bine precizează același critic literar, că „proza izvorăște din biografie, dar se instalează în regimul autenticității și se proiectează în teritoriul ficțiunii”[1].

Dacă într-o primă etapă contează mai mult miza estetică, efortul de con-

strucție și de elaborare într-un stil cât mai personal, maturizarea prozatorului privilegiază directetea mesajului, autenticitatea experienței trăite, contemporaneitatea limbajului, forța simbolului, echilibrului discursului, punerea în balanță a documentului istoric și a excursului eseistic, înclinația naturalistă, verticalitatea valorică și condiția morală conferind operei o notă de originalitate. Pornind de la experiențele traumatizante din operele de debut, în ciclul autobiografic narațiunea lui Paul Goma regăsește savoarea paginilor clasice, imaginarul trenând asupra **Calidorului**, zugrăvind o lume de basm în care posibilitatea de comunicare cu transcendența nu poate fi sfârșită decât de invadarea istoriei.

Construite pe două planuri: cel al unui spațiu mitic, edenizat, văzut fie din perspectiva unui copil de la cinci la nouă ani fie, mai târziu, din perspectiva adolescentului sau a maturului, dar și al violenței politice, declanșate după ocupația sovietică din 1940, romanele ciclului autobiografic oferă posibilitatea recuperării unei „vârste de aur” și, odată cu ea, a unui loc binemeritat în literatura română, uzurpat, de altfel, de dimensiunea disidenței anti-comuniste. Prinse între două lumi și continuatoare a canonului carnavalesc al romanului european, în tradiția consemnată de M. Bahtin, ele răspund unei necesități de a transcende lumea reală și timpul prezent, eliberându-se de sub domnia lui „aici” și „acum”, transferându-se într-un spațiu predilect reveriei și idilismului.

Astfel, născută dintr-o confruntare a prozatorului cu societatea, scriitura este liberă până la un anumit punct, această libertate având sens numai prin raportare la lumea ideală la care aspiră protagonistul, paradoxal fiind faptul că singura realitate a acestei lumi ideale este cea pe care i-o conferă experiența individuală a eroului. Pornind, așadar, de la realitate și drapând-o în ficțiune, autorul își investeste opera cu nostalgia unei libertăți totale, de unde poate pleca și unde se poate întoarce „de mâna, din, în, spre calidorul casei din Mana: buricul pământului. Osia lumii”. Se poate observa, totodată, o îmbinare a Haosului cu Cosmosul, pornind de la statutul de exilat al autorului, situat în universul Haosului, trecând prin operele de debut, aparținând aceleiași dimensiuni, și până la proiecțiile mirifice din operele de maturitate, situate în universul Cosmosului. Odată cu jurnalele are loc revenirea la dimensiunea infernului, a non-comunicării la care îl supune societatea, împingându-l spre urma traumelor existențiale, „unicele paradisuri rămânând cele pierdute”, după cum avea să suțină Camus.

Descriind, în primul roman al ciclului autobiografic, universul idilic al primei copilării, latura istorică și formativă din cel de al doilea roman, **Arta Refugii**, deși interferată de cea a copilăriei transilvane, va domina cantitativ, ca urmare a precipitării ritmului istoriei, marcând „prima ruptură definitivă în timpul fără durată al copilăriei”. Exteriorizat și deschis dintru început, traseul autobiografic va ilustra interiorizarea naratorului care, rămas singur, va percepe suferința la intensitate maximă, devenind tot mai conștient de mecanismul istoriei. Putem vorbi, așadar, continuând linia primului roman, despre o clasificare a modelelor de supraviețuire: Adaptare, Opunere, Profit, dar și Acceptare a condiției de înfrânt. Dacă în **Din Calidor** protecția spațiului matern îi permite naratorului să distingă doar primele categorii, impactul cu „tragedia nudă, neechivocă a istoriei”, soldat cu refugiul în Transilvania, deportarea sașilor dar, mai ales, cu deportarea, în Siberia, a unchiului Popescu, împreună cu familia, dezvăluie și o altă fațetă a realității, când ești pus în situația de a lua decizii pripite, cu riscul de a greși sub imperiul fricii. Apelând la monologul interior, alegând rememorarea sau confesiunea în fața

unui interlocutor real, dând dovadă de o adevărată măiestrie de observator și de portretist, introducând în text slogane, constelații de simboluri, culori și senzații, prozatorul va trasa deja câteva direcții importante, desfășurate și dezvăluite în celelalte romane. Chiar dacă majoritatea fragmentelor sunt întretăiate de nota istorică, definitivă și cu un volum însemnat în scrierile prozatorului, centrul paradisiac și visător, scădat în apele pre-memoriei și ale pre-existenței, schițează o oază mirifică în care reveriile fericite ale *anima*-ei reușesc să găsească loc de ancorare și refugiu. Astfel, plecând de la aceste aspecte, se poate observa că, pe lângă acel Paul Goma grav care a incomodat și a dat naștere unor generalizări nu tocmai fericite, există și un Paul Goma care se joacă cu așteptările cititorului, ba, mai mult, îl și invită la acest joc, făcându-l complice, prin memorarea involuntară a unor expresii și proverbe deformatate, sau prin dorința relecturii.

Rescriind istoria scrisă, dar și orală, cu înclinație spre demitizare, Paul Goma face o radiografie a societății, uzând de tehnica palimpsestului, ironizând subproducțiile comuniste, pactul scriitorilor cu sistemul și ilustrând cu exactitate atmosfera de creare a „omului nou”. Reușind să „scrie cum îi vine”, limbajul va reflecta această opțiune a scriitorului devenind un sălaș al inversiunilor, al deformărilor lexicale, al întreruperilor sintactice, al trecerilor de la o persoană la alta, al schimbării timpurilor verbale, al retrospectivității sau introspectivității, al jocurilor lingvistice cu predilecție către oralitate, inovații lexicale, ludic și ironie. Persiflând melodramatismul și ironizând romanul carnavalesc, Paul Goma nu va propune o soluție neașteptată, în sensul vechii tradiții („*Deus ex machina*”), pe care o ridiculizează, situând-o în discordanță cu logica interioară a narativului. Din contra, naratorul va pregăti cititorul pentru verdictul final, reflectând asupra literaturii și prezentând foarte clar poziția abordată.

Deși ar da impresia unei continuități, aceleași elemente ale unui sistem infect planând asupra scrierii, al treilea volet al ciclului autobiografic va aduce un filon al diferenței, constituind începutul definirii procesului de creație. Fără a ocupa primul plan, ca urmare a vârstei adolescente, părinții își vor găsi și de astă dată un loc deloc neglijabil în roman, presupuzițiile tatălui, verticalitatea de nezdruncinat, împreună cu invențiile lexicale ironice la adresa sistemului ale mamei, demonstrând o diferență netă între basarabeni și localnici. Cu toate acestea, singura barieră de netrecut, chiar și pentru basarabeni, va rămâne, în continuare, frica de deportare, ea manifestându-se sub diverse aspecte în roman și continuând să își lase amprenta atât asupra personajelor, cât și asupra sistemului care, tot sub imperiul fricii, va ordona epurarea bibliotecii.

Folosind metafora, uzând de sunete, culori și mirosuri, autorul va da curs imaginației introducând, într-o lume a lucrurilor pe dos, fragmente poetice, născute sub impulsul reveriei, tulburând adesea „indentitatea confortabilă a autorului, naratorului și a personajului”. Venind din preaplinul biografic, răbufnirile scriptoriale vor constitui adevărate tornade ale voluptății cuvântului, oscilând între moderato și allegro, dându-ne posibilitatea de a filtra diegeza prin ocularizare sau auricularizare. Intenționând să dea o definiție romanului, de părere că „modul în care prozatorul privește lumea. Și o scrie” determină calitatea prozei, textul lui Paul Goma devine un roman care se naște sub ochii noștri. Materializându-și acest obiectiv, cu predilecție asupra propriei scrieri, autorul realizează un joc ingenios din îmbinarea textului citit cu cel scris, iar transpunerea de la o persoană la alta, precum și de la un timp verbal la altul, anulează distincția între realitate și ficțiune.

Meșter al limbajului, scriitorul nu se rezumă doar la a-și auzi cuvintele, ci transmite această dragoste pentru sonoritățile lexicale cititorului, determinându-l să ia parte la unirea contrariilor.

Spărgând granițele între viața care se viețuiește și cea care ia consistență din actul scrierii, identificând actul biografic cu actul creator, autorul recurge la „posibilitatea dedublării, distanțarea eului de sine însuși, autoreflexia ca gest creator primordial”[2]. Desfășurată într-un prezent etern, perpetuu, acțiunea se proiectează pe ecranul conștiinței imediate, prezente, eul narativ comunicând acum, hic et nunc. Petrecut în virtutea convenției ficțiunii, „în armura unei alte identități”, el „se scrie și știe că e scris [...], se vede biografiat. Se vede văzându-se”[3]. Rezultă, astfel, o dedublare a sineului, o naștere a supra-eului, a cărui voce începe să domine eul de drept. Luându-l în posesie, acesta îi ordonă ce să facă, urmărindu-l insistent, până în clipa contopirii, a colaborării și a permutării ierarhice. Recurgând la utilizarea mărcilor de subiectivitate prin utilizarea pronumelui personal „eu”, autorul are grijă să ofere prezumția unei participări maxime la actul comunicational prin recurgerea la tehnica jurnalistică a lui „tu”, (pro)nume care nu va constitui doar destinația, ci și sensul comunicării. Totodată, în cadrul acestui joc interactiv, autorul apelează la principiul sinestezic, sau al asocierii percepțiilor senzoriale provenite de la două sau mai multe simțuri, mai ales de la simțul văzului, mirosului și al auzului. Această tehnică literară, ca formă de transpunere metaforică, ca expresie stilizată a unei atitudini metafizic-estetice față de viață[4], va deveni, prin lumea pe care o reprezintă, complementul direct al verbului „a contempla”, dând visătorului impresia de a fi acasă în universul imaginat.

Asfel, inițiat în atletism dar, mai ales, în cursa pentru roman, naratorul devine și concurent și spectator, întâlnindu-se cu fața nevăzută a lucrurilor. Încercând să recupereze o parte ștearsă a istoriei, el răstoarnă convențiile stabilite în epocă, deconspiră mecanismele, ironizează subproducțiile comuniste, apetența pentru literatura haiducească, romanele istorice, într-un cuvânt realismul-socialist, optând pentru o scriitură neîncorsetată, liberă, cu înclinație către eros și pitoresc. Pornind de la optativul – „dacă aș fi și eu scriitor”, realizând un joc între autor și personaj, el realizează un cadru de basm în care lumea ca oglindă a sa și opera ca oglindă a lumii coincid, romanul contopindu-se cu viața, viața însăși devenind roman. Cu un număr consistent de pagini, ultimele volume ale ciclului autobiografic reprezintă o provocare pe care Paul Goma o lansează cititorului, îndemându-l să ia parte la jocul dintre ficțiune și realitate și să descopere, într-o sinestezie a simțurilor, arta scriiturii. Dacă, în primele romane, obiectivul scriitorului este de introduce lectorul pe terenul biografiei și al ororilor trăite și de a le face cunoscute, adresarea directă prin apostrofarea acestuia, începută încă din romanul **Astra**, va deschide porțile unei comuniuni desăvârșite în **Romanul Intim**.

Îmbinând arta cuvântului cu capacitatea de asimilare a vieții, Paul Goma se situează atât în perspectiva adolescentului, cât și a maturului, citind romanul pe măsură ce îl scrie și percepend lumea prin cele cinci simțuri. Dorindu-și un lector activ, capabil să „învețe așteptarea” și să descopere adevărul din vocalitatea silabelor, motivul așteptării, transferat cititorului, devine o sursă de echilibru, întreținând și dirijând acțiunea într-un roman în care un detaliu neimportant devine un factor determinant, în măsură să exprime o filosofie a vieții. Totodată, așteptarea exprimă dorința unei schimbări, într-o atmosferă de tensiune în care istoria nu pierde nicio ocazie de a-și arăta „colții trivialității”. Înconjurat de simbolul perfecțiunii (rotundul) încă din

primul volet al ciclului autobiografic, romanul **Din Calidor**, Paul Goma denotă dorința de perfecțiune a scrierii, intensificată de la un roman la altul, într-o ascensiune echivalentă cu maturitatea, experiența de viață și de lectură. Simțind nevoia unei destăinuri absolute, el învinge, prin comunicarea cu cititorul (căruia îi dă chip de femeie), solitudinea, situându-se în același plan valoric și invitându-l la reprezentarea unei comuniuni depline între actori și spectatori.

Adăpostit în spațiul intim al coșarului, declanșând o reverie a securității, prozatorul revine la siguranța sălașului dintâi, devenit centrul unei lumi care nu cunoaște ostilitatea, ca izvor nesecat al casei onirice. Așezat în intimitatea acestui spațiu și istorisind, sub auspiciile noului regim, povestea inepuizabilă a vechiului, textul edifică, pe o fundație ludică, semnificații debordante, într-o înlănțuire eufonică ce pune în mișcare întregul aparat narativ. Încarnând sensul într-o substanță verbală, așezată în căușul unei vocabule, Paul Goma o oferă, printr-o întindere de mână, transcendenței, într-o complicitate a lectorului fără de care sacralitatea însăși și-ar epuiza obiectul. Narant potențial, stimulând povestirea prin indiferența-i afișată, cititorul devine participant al actului narativ, într-un dialog profetic cu povestitorul evocând, între un „și-atunci” și altul, întregul traiect al experienței revelatoare.

Formându-se în răspăr cu Ceilalți, creându-și o figură, un stil și chiar o problematică inconfundabile, cum bine avea să observe Virgil Podoabă[5], trăindu-și existența după cum o scrie, Paul Goma recuperează, prin operă, neuitatul, punând viața în slujba literaturii, sacrificându-și familia și existența pentru a pune, mai apoi, literatura în slujba vieții. Cu o conștiință de exilat, prozatorul redobândește, prin scris, libertatea, sfidând spațiul angoasant al exilului și revenind, chiar și după 34 de ani de refugiu politic, acasă, în perfecțiunea sferică a Calidorului, cu nostalgia celui care nu mai are nimic de pierdut. Motivată să umple golul produs de înstrăinare, scriitorul se apleacă asupra literaturii, urcând pe scara cuvântului ca într-un coșar, nevăzut de nimeni cu-adevărat, și de nimeni auzit în clipe de restriște „tocmai pentru că e (s.n.) atât de la vedere”[6]. Univers singular care „creează ca un Dumnezeu, comandă ca un rege și muncește ca un sclav”, Paul Goma confirmă și astăzi – înstrăinat, bolnav și fără mijloace de subzistență –, verticalitatea morală, refuzând să facă compromisuri și hrănindu-se din nemărginita iubire a fiului care a trebuit să suporte, pe nedrept, consecințele izgonirii părinților din Paradisul natal. Asumându-și responsabilitatea civică de a nemuri prin scris fapte, evenimente și oameni, Paul Goma nu lasă să fie confiscată, prin tăcere, „însăși memoria colectivă: adică însăși istoria, înseși rădăcinile neamului”[7], glasul răsunându-i ferm chiar și într-un corp fără vlagă:

„Noapte mai puțin grea.

Drept care, cu forțe noi (sic), înzecite (față de zero?), mă năpustesc la Școala Normală de la Mana, că tot refuză actualii guvernanți de la Chiș’neau să recunoască necesitatea urgentă, stringentă a Istoriei Românilor, a Limbii române, a demnității față de Ocupanții bolșevici.

Cine este cel mai liber om? Cel care a pierdut totul și a rămas doar cu chelea puți’. Ca mine.

Sfera. Va fi... sferică, strălucitoare, albastră (de la albastrul cerului Manei), i se va vedea rotunditatea dominatoare, în același timp potolitoare, de la Orhei, ba chiar și de mai dincolo de el.

Noaptea... Noaptea, de la Orhei, de pe dealurile Isacovei, dinspre Curchi, ba chiar de pe la Vaticani, se va vedea sfera... împrăștiind raze – prin

ferestrele descăpăcite prin motorășele fotovoltaice care știu ele, dragele, cum și ce să facă...

Asta fiind vederea de departe. De aproape...

«Coaja» va fi bortilită-frumos și dotată cu deschizături automatizate, ca Institutul Arab de la Paris, din Coasta Catedralei Notre-Dame...»[8].

Confirmând faptul că „grandoarea unei opere cere o viață grandioasă”[9], simțind în permanență nevoia de comunicare, dorindu-se a fi înțeles și nu compătimit, Paul Goma sfarmă bariera dintre realitate și ficțiune, dintre biografie și literatură, transpunându-și viața în text, făcând corp comun cu naratorul, în slujba principiului estetic, și dovedind că, pentru el, „condiția ontică și cea morală a scriitorului sunt una”[10]: „Talent – dar cine nu are (cu carul) dintre scriitorii români?!

Numai că doar cu talent se scrie poezie. Proza, romanul cere și altceva. Am găsit acel altceva doar la Panait Istrati, la C. Stere – și la un rus: Soljenițin: coloană vertebrală” [11].

- [1] Ion Simuț, Reabilitarea ficțiunii, Editura Institutului Cultural, București, 2004, p. 192
 [2] Adrian Marino, Hermeneutica ideii de literatură, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1987, p. 69
 [3] Adriana Babeți, prefață, în Roland Barthes, Romanul scriiturii. Antologie, traducere de Adriana Babeți și Delia Sepețean Vasiliu, Editura Univers, București, 1987, pp. 26-27
 [4] René Wellek, Austin Warren, Teoria literaturii, Traducere de Rodica Tiniș, Studiu introductiv de Sorin Alexandrescu, Editura Pentru Literatură Universală, București, 1967, p. 119
 [5] Metamorfozele punctului. În jurul experienței revelatoare, Editura Paralela 45, Pitești, 2004, p. 287
 [6] Paul Goma, Roman Intim, Editura Curtea Veche, București, 2009, p. 218
 [7] Virgil Podoabă, op. cit, p. 267
 [8] <http://www.paulgoma.com/jurnal-2011/>, Jurnal 2011 ianuarie-noiembrie, pp. 1233-1234
 [9] Eugen Simion, Întoarcerea autorului. Eseuri despre relația creator-operă, Editura Cartea Românească, 1981, p. 138
 [10] Virgil Podoabă, op. cit, p.
 [11] Paul Goma, apud Dinu Mihail, Paul Goma sau predica în pustiu, Editura Magna-Princeps, Chișinău, 2010, pp. 63-64

Sâmbătă 11 februarie 2012

Ieri am primit textul integral al Marianeii Pasincovschi. Ieri și azi l-am citit. Bucurie mare.

Miercuri 15 februarie 2012

În aceste trei zile am citit volumul **Paul Goma: Scriitura disidenței**, de Ancuța Maria Coza, 500 pagini de format mare, apărut în Colecția Academica de la TipoMoldova. Cu eforturi, cu pauze (vederea, vederea...), mi-a procurat o mare bucurie. I-am scris de alaltăieri, încă nu mi-a răspuns.

Aștept cu nerăbdare sosirea volumului **Omul din Calidor** de Petru Ursache, anunțat de acum vreo lună.

Este pe terminate studiul Marianeii Pasincovschi, din care am reprodus în jurnal fragmente. O editură din Germania s-a oferit să îl tipărească, dar nu am înțeles condițiile - și, bineînțeles nu i-am dat autoarei nici un sfat.

Vineri 17 februarie 2012

Din ce mai puțin bine. Transpir sălbatic. Nu mai sunt capabil de nimica. Noaptea mi-a devenit nesuferită : de cum mă culc - în jur de orele șase-șapte seara - încep lupta cu asudația. Tot la o oră și jumătate trebuie să schimb bluza de pijama (ciudat: asud de la brâu în sus) și fețele de pernă (de vreo trei zile am făcut bube în cap, mai ales la ceafă. Cum îmi asudă... capul, trebuie să-mi schimb des și fețele de pernă. Pe la 6-7 încetez asudul - ce folos: sunt gata-stors. Prima grijă: fac o baie lungă, îmbrac o bluză curată, față de pernă așșderi și dau drumul la mașină - plină! Îmi fac doi litri de ceai (2 litri), îl beau în jumătate de ceas, apoi îi trag cu apă. Multă apă. Multă. După o jumătate de oră cobor, urc rufele, le întind la uscat...

Și zac.

Nu știi câtă vreme o voi mai duce-o așa.

Duminică 19 februarie 2012

Tot așa - dar nu chiar așa. Până pe le orele 2 (noaptea), transpirație ; de la orele 2 : pace. Am și ațipit un pic. Nu înțeleg "mecanismul", am renunțat să-l caut.

Mi-au diminuat interesul, mi-a scăzut memoria.

Miercuri 22 februarie 2012

Flori Bălănesc îmi transmite un text dintr-o revistă bisericască:

(...) "Acatistul sfinților din inchorile gerului comunist nu poate fi complet fără "Patimile după Pitesti", de Paul Goma. Am detectat: "Despre Pitesti nu se vorbește, despre Pitesti se tăce". Temnita a fost un detector crud. Nu pot să îi judec pe cei care au apostaziat, în urma chinurile bestiale. Dar martiriul rămâne ultima instanță care ne verifică "teoria" creștină. Reeducarea de atunci încă are sechele. Unii gardieni de atunci, acum pensionari, neaga totul. Frica imensă și socurile tratate (și provocate) nu au trecut...

Încă un text "siropos"? Sper că nu. Doar o reflecție: nu putem trece de detectorul prigoanei, dacă nu am dobândit discernământul. Să fim vigilenți, să priveghem, să nu fim prinși cu garda jos și să nu ratăm iubirea eternă. Lupta aceasta are o miza enormă: să nu suferim în iad! Nu știm când și dacă va reveni prigoana. Însă noi punem Ierusalimul ca început al bucuriei noastre și Te așteptăm, Mire al inimilor noastre vindecate!"

(...) preot Marius, amartalos.

Sâmbătă 25 februarie 2012

Altfel rău. Nu poci pentru ca să descriu răul recent.

(Re) întrebare: Cât o voi mai duce așa? Bine-bine, o voi duce cât o voi mai duce, dar după aceea?

După aceea: nimic.

Regretul va fi unul: că nu voi apuca măcar o tranșă din pensie. Fiindcă bănuiesc: că cum moare titularul, că cum i se șterge și pensia, limpede. Au tras băieții securității de timp, cât să ajung la limită. Și nici nu este sigur că voi apuca “o pensioară”, înainte de a pleca. Fiindcă ei au timpul la mână: Manolescu, Gârbea, Irina Horia, Chifu, Stefan Agopian și ceilalți băgători de seamă pe la Uniune. Parcă îl aud pe Tatache de catifea, glumițind subțire:

«Ce-i mai trebuie pensie, acum când e în pragul morții?»

Chiar așa: ce-mi mai trebuie pensie - acum, în pragul morții? Nu mai aștept cugetătura lui Gârbea-Caloriferistul, îmi ajunge Agopian: acum vreun an-doi îi scăpase pe pieptii cămășii o mărturisire; cică Manolescu îi recomandase și lui să voteze pentru intrarea în Uniune a lui C.T. Popescu și a lui Cristoiu. Verticacalul Agop mărturisea hârtiei că el nu avea nici în mân' nici în clinică cu cei doi - ba chiar avusese niște contraziceri cu ipochimenii desenați de Manolescu drept catindati - dar... S-a gândit, s-a coit, până la urmă i-a votat pe ambii doi (CT Popescu, Cristoiu), zicându-și că va fi știind Niki ce știe de ține atât de mult la aceste piscuri al literaturii - mai ales ale moralei - de ce să nu-i facă pe plac jupânului?

Cum Agopian este umorist din tată-n strănepot, în legătura cu mine ar fi zis...

Dar ce contează ce-ar fi zis el despre autorul cărții “Prostinato”?

Duminică 26 februarie 2012

Din “Jurnalul lui LIS”:

Citez din Radu Humor:

”Dle FIR

Din pacate nici Dorin Tudoran nu mai este ce pare a fi (si asta doar pentru unii, care nu-l vad cat de gol este si continua sa-l trateze ca pe un dizident)!

Se pare ca tot ce a emigrat (indiferent din ce motive si mai ales cum) a fost atins/ajuns de mana lunga a iudeo-masoneriei, platindu-si scump blidul de linte !

Singurul dintre cei mai cunoscuti care nu a acceptat blidul de linte este respectabilul Paul Goma, o constiinta/nuca prea tare pentru falcile/boturile lor manjite de toata mizeria acestei lumi.

Si de aici si tot felul de probleme insurmontabile peste care de unul singur, fara a fi ajutat de niste romanii patrioti Paul Goma nu poate trece !

Cine prefera burta plina in loc de suflet cinstit, mai devreme sau mai tarziu se va trezi cu un imens gol nu numai in pantece, ci si in locul unde ar fi trebuit sa existe o constiinta de om demn si iubitor de neam si tara !”

Ce tâmpenie va mai fi făcut disidentul Dorin? Va fi pactizat (iar cu “Radu Ioanid”?) - a făcut-o, a repetat-o. S-a ținut pe după cap, în continuare, cu N. Manolescu? Nu se vindecă Dorinul nostru național. Mărturisesc: nu m-a mai preocupat soarta “disidentului” de când am aflat că se întredisidentizează cu cu alde Ernu Urésescovici.

*

Tot din “Jurnalul lui LIS”, extrag:

“Extraordinar e că se dă flagrant de gol și fața schimonosită a intelectualilor de curte cu această ocazie, protestele din stradă despărțind apele și scoțând în față gunoaiile elitei oportuniste românești. Atâta imoralitate nu s-a mai pomenit. Dacă te solidarizezi cu protestatarii de azi, ești un om mort pentru... Grupul de Dialog Social? Marile conștiințe ale neamului sunt azi marii profitori fără coloană vertebrală, care s-au făcut de râs. Ce voiam să vă spun: protestatarii din Piața Universității au provocat o victimă și în rândul membrilor GDS – în persoana unui cunoscut regizor, Sorin Ilieșiu care s-a solidarizat cu ei și a cerut demisia lui Băsescu! Urmarea? Haita din GDS l-a exclus ieri pe Sorin Ilieșiu din GDS... Uitasem de acest Grup, l-am tot ignorat (așa cum am ignorat și revista de rea-credință „22”, închinată lui Băsescu; refuz s-o mai citesc de ani de zile, de când a venit Băsescu la putere), fiindcă demult nu mai contează, nu e credibil din nici un punct de vedere, în el e adunată toată pleava cea vestită, bine răsplătită de regimul Băsescu. De curiozitate, iată cum arată lista scurtă a mizeriei ascunse sub preșul GDS (preiau de pe cotidianul.ro):

Sinecuri pentru prietenii Cotrocenilor

Mai mulți membri ai GDS – unii chiar din garda nouă – au fost răsplățiți pentru serviciile aduse Palatului Cotroceni și PDL. Iată-i pe cei care sunt acum în funcții [sublinierile mele, P.G.]: **Cătălin Avramescu** – fost consilier prezidențial, actualmente ambasador; **Horia-Roman Patapievi** – șef al ICR; **Vladimir Tismăneanu** – șef al ICCMER; **Ioan Stanomir** – șef al ICCMER; **Alexandru Lăzescu** – director general al TVR; **Monica Macovei**, **Cristian Preda** – europarlamentari; **Sever Voinescu** – deputat. (Chiar dacă ultimii trei au fost aleși, desemnarea lor drept candidați ai PDL a reprezentat o recompensă, mai ales că ei nu erau membri ai partidului.) La 1 februarie, ziua excluderii lui Ilieșiu, mai erau în funcții **Teodor Baconsky** – fost ambasador, fost ministru și **Rodica Culcer** – fostă șefă a celui mai important departament din TVR. Tot la capitolul foști demnitari poate fi încadrat și **Andrei Pleșu**.

Demnitățile deținute de Mircea Diaconu (senator PNL) și Răzvan

Popescu (președinte CNA) nu se datorează apartenenței la GDS.

Alți prieteni ai președintelui

Printre membrii GDS se regăsesc și câțiva dintre propagandiștii portocalii, cei mai notorii fiind **Andreea Pora**, **Andrei Cornea**, **Thomas Kleininger** și **Gabriel Liiceanu**.

Revista „22” condusă de **Rodica Palade** (redactor-șef) și **Andreea Pora** (redactor șef-adjunct) este o publicație exclusivistă pentru autorii care preamăresc regimul. În afara membrilor GDS, în „22” mai publică **Dan Tăpălagă**, **Cristian Pătrășconiu**, **Tia Șerbănescu**, **Brândușa Armanca**, toți corifeii ai slovei portocalii.

Dintr-un grup de opoziție, GDS a ajuns un grup care e făcut preș la picioarele lui Băsescu, nimic mai dezonorant. Halal intelectuali! Mi se rupe inima că sunt și membri în GDS, ținuti în GDS în umbră, și poate că nu merită să fie blamați la grămadă (Doina Cornea, Mihai Sora, Marius Oprea, Mircea Diaconu, sau Stere Gulea, Adrian Cioroianu și Șerban Rădulescu-Zonner; personal, regret că **disidentul Radu Filipescu**, **președintele GDS**, e **astfel compromis; în locul lui mi-aș da demisia**). Sorin Ilieșiu a reușit să calce pe mușuroiul din GDS. Redau azi doar finalul din scrisoarea lui deschisă „către colegii din GDS”, legată strict de incidentul solidarizării lui cu protestatarii:

«Stimați colegi,

Așa cum v-am mai scris, în seara de 14 ianuarie a.c., în cadrul emisiunii de televiziune de la Antena3 a d-nei Alessandra Stoicescu, sub impresia vizionării în direct a reprimării deosebit de violente a manifestațiilor care protestau legitim și nonviolent în Piața Universității, am făcut un apel umanitar către aceia dintre dvs. care sunteți actuali sau foști demnitari ai regimului Băsescu, să-i sunați pe domnii Băsescu și Boc să dispună încetarea reprimării deosebit de violente și de asemenea, ca să le spuneți că România are și ea dreptul la o revoluție de catifea și la o Primăvară de la București, la fel cum a fost posibilă Primăvara de la Praga.

Având în vedere că în câteva minute urma să înceapă Ziua Culturii Naționale, 15 Ianuarie (ziua nașterii lui Eminescu), mi-am exprimat disperarea că este “celebrată” într-un asemenea hal și l-am întrebat pe **Horia Patapievi** cum poate să-l accepte pe Traian Băsescu, care este un monument de incultură, ca președinte de onoare al Institutului Cultural Român, considerând că Mihai Eminescu ar trebui să fie președinte de onoare al ICR, nu Traian Băsescu – cel care a devenit Scheletul nostru din dulap.

Stimați colegi, cred că inclusiv datorită apelului meu umanitar, reprimarea violentă a încetat aproape integral după 15 ianuarie. Le mulțumesc celor care sunt sigur că i-au sunat pe domnii Băsescu și Boc pentru a dispune încetarea reprimării violente.

A doua zi după apelul meu umanitar din 14 ianuarie, dl **Andrei Oișteanu** v-a trimis tuturor – numai mie nu mi-a trimis! – un mesaj e-mail cu neadevăruri și calomnii referitoare la ceea ce aș fi spus în respectiva emisiune tv. I-am răspuns imediat ce am citit mesajul dânsului (pe care l-am primit din întâmplare, indirect) că probabil nu a văzut emisiunea și a fost dezinformată. V-am trimis tuturor link-ul unde poate fi accesată înregistrarea emisiunii pentru a constata adevărul celor spuse de mine. Speram că dl Andrei Oișteanu își va cere scuze după ce va viziona emisiunea. Nu am primit nici un mesaj de scuze.

Pentru ca lucrurile să fie extrem de clare, anexează în finalul acestui mesaj transcrierea integrală a intervențiilor mele în acea emisiune.

Am făcut această transcriere special pentru a demonstra neadevărurile și calomniile d-lui Andrei Oișteanu la adresa mea, vehiculate de dânsul în mesajul e-mail pe care l-a trimis, în 15 ian. a.c., tuturor celor 53 de membri ai GDS cu excepția mea.

Chiar în fraza de introducere, dl Andrei Oișteanu a vehiculat trei neadevăruri.: *«Jeri, într-o atmosferă isterică, Sorin Ilieșiu a tunat și fulgerat împotriva GDS-ului în studioul TV Antena 3, și a transmis în direct un ultimatum către “colegii mei din GDS”, somându-i să semneze imediat apelul său prin care el, membru marcant al GDS, cere demisia președintelui.»*

Așa cum rezultă din transcrierea anexată, toate afirmațiile d-lui Andrei Oișteanu sunt neadevărate: nu am „tunat și fulgerat împotriva GDS-ului”, nu am „transmis în direct un ultimatum către colegii mei din GDS”, nu am „somet colegii din GDS să semneze imediat apelul” prin care cer demisia președintelui și a guvernului.

Dl Andrei Oișteanu a continuat cu încă un neadevăr: *«În plus, Sorin Ilieșiu a cerut colaboratorilor apropiați ai lui Băsescu, nominalizându-i pe Horia Patapievici, Andrei Pleșu și pe alții, să pună mâna imediat pe telefon și să-l convingă pe Băsescu să demisioneze».* Nu am cerut absolut nimănui să-l convingă pe Băsescu să demisioneze, ci am spus: „vreau să fac un apel umanitar către colegii mei din Grupul pentru Dialog Social ale căror cuvinte sunt ascultate, poate, de președintele Băsescu: să-l sune acum dacă încă nu l-au sunat, și să-i spună că și românii au dreptul la o Primăvară de la București așa cum a fost Primăvara de la Praga. Si noi avem dreptul la o revoluție de catifea!”

În fraza concluzivă, dl Andrei Oișteanu a apelat la o incredibilă calomnie: *«Este o formă intolerabilă de delațiune publică și de îndemn la linșaj mediatic (N.R.: ceea ce a spus Sorin Ilieșiu la Antena 3, în seara de 14 ian. a.c.)»* Așa cum rezultă din transcrierea anexată, nu am denunțat pe nimeni, nu am îndemnat la linșajul mediatic al nimănui.

Aștept așadar scuzele de rigoare, domnule Andrei Oișteanu. Sper să nu fiu obligat să vă dau în judecată pentru calomnie. Dacă acest lucru se va întâmpla, voi apela la câțiva colegi să fie martori în proces, în primul rând la președintele nostru, Radu Filipescu.

Domnule Andrei Oișteanu, practica neadevărului și a calomniei îmi amintește de metodele folosite de înaintașului dvs., tovarășul Leonte Răutu, supranumit „groparul culturii române” și „criminalul sufletului românesc”. Nu ar fi prea târziu să regretați sincer și să dezavuați cu claritate, în paginile Revistei 22 a GDS, crimele înaintașului dvs. Ar fi o condiție a reformării GDS în situația în care nu vă veți retrage.

1 februarie 2012

Cu încredere, Sorin Iliesiu»

Nota mea: Pe indivizii subliniați (sic sic) i-am semnalat totdeauna în însemnările mele. Pe “Oișteanu” sunt surprins să-l întâlnesc în această “dimascări”; vorba unchiului său Leonte Oighenștein-Răutu și a tătânelui, Mișa Oighenștein, fostul director al Institutului Capetelor Pătrate de la București, “imeni Ștefan Gheorghiu. Îl credeam mai normal - nu e decăt un dobitoc.

Luni 27 februarie 2012

Nu-mi iese din minte intervenția ticălosului “Oișteanu” în legătură cu Ilieșiu. Aceasta borătură, acest holocaustolog - avînd școala de acasă a lui Leonte Răutu, sinistrul unchiuleț; a lui tată-său, fostul director al StefanGheorghiuului de tristă faimă, avîndu-l profesor pe incalificabilul Serge Moscovici, bolșevic de viță veche și ucenic pe analfabetul Ion Vianu, cel care n-a știut nimic-nimic-nimic din ceea ce știa toată lumea din România, dar de când și-a găsit iudaitatea a rostit - sentențios, cum altfel - tot felul de idioțenii și calomnii. Astfel, eu am devenit, “basara-beanul antisemit” și observ că nu se mai poate opri din cretinisme rostite din gura lui de curcan autoisterizat.

Miercuri 29 februarie 2012

Mă simt mai puțin foarte rău - dar-însă-totuși: nu știu pe ce se bazează constatarea, fiindcă transpir și mai abundent, slăbiciunea picioarelor e și mai accentuată, pierderea memoriei tot-mai, tot-mai...

Cred că am zis și eu, ca să mă încurajez. Am mare nevoie de o încurajare, fie și doar din partea mea.

M-am mormolocit, maică.

Joi 1 martie 2012

Să ne fie de bine Întâiul Martie.

Vineri 2 martie 2012

Flori Bălănescu îmi dă o veste ne-rea: cică se va face, dar s-a am oleacă de răbdare.

Din ce-am trăit până acum? Nu din - puse cap la cap - 'leci de răbdare?

*

Preotul Dorin Octavian Picioruș :

“Paul Goma[16] (născut pe 2 octombrie 1935, la ora două dimineața, „în cătunul Mana, comuna Vatici, județul Orhei”[17]) a devenit o prezență online[18]...cu operă downloadabilă în mod gratuit...deși unele dintre cărțile sale sunt și în rafturile librăriilor românești.

Din ce în ce mai bolnav și mai obosit...ajutat însă de fiul său, care manageriază site-ul, Paul Goma ne dăruie la sfârșitul fiecărei luni încă o parte din Jurnalul său, deopotrivă cu însemnări personale și cu largi preluări din media online sau din corespondența personală.

De ce Paul Goma a decis să fie la îndemâna cititorului de azi? Pentru că îi pasă de opera lui...și îl interesează ca ea să infuzeze adânc în mentalitatea românească.

Iar viitorul e de partea lui Paul Goma...pentru că informația și creația artistică sunt și vor deveni din ce în ce mai mult valori universale la care se poate accede instant la nivel online.

În curând, în mod sigur, se va rezolva și problema traducerii la nivel larg. Utilitare online tot mai specializate vor traduce instantaneu un text cu o acuratețe foarte mare.

Nu vor înlocui ele dexteritatea și delicatețea unei traduceri personale...dar ne va duce aproape de o citire bună a unui text.

Atunci va fi nevoie doar de operă de arătat...pentru că și chinezul și americanul și francezul vor veni și vor citi, pe limba lor...ceea ce tu ai scris pe limba ta...

Ce sentiment îmi dă Lista completă[19] a unui scriitor ca Paul Goma? Că marea operă înseamnă trudă... și că fiecare carte e un fragment din viața lui...oferit spre înțelegere.

Dar, în același timp, că opera trebuie protejată și bine administrată pentru ca ea să ajungă, în condiții optime, la cititor.

Paul Goma ne oferă documente despre el, în relație cu fosta Securitate, mărturii de viață, publicistică, 20 de volume de Jurnal, un dicționar, 19 romane, 3 dări de seamă autobiografice și file video personale.

De la scrisul mult...la prezența video...de la recuperarea istoriei la vehemența față de diverse derapaje umane...Paul Goma este el însuși, cu autoritatea senină a celui care e trecut prin viață și cunoaște nuanțele profunde ale limbii române.

Și pe cât pare de incisiv și de brutal cu nedreptățile...pe atât e de delicat...și de omenos când vine vorba de relațiile interumane.

Citindu-i paginile de Jurnal am descoperit o istorie vie, o istorie care își poartă demnitatea cu durere dar și cu încredere în viitor.

Pentru că opera lui, dăruită online, e cea mai bună dovadă de încredere în viitor, în cei care se pot și se vor schimba prin forța mărturiei scrise sau vizuale.

Da, oameni buni. Cât balsam poate așterne pe “inima” mea, numai rană “părerea” unui preot. Din fotografii înțeleg că Popa Picioruș este așa cum scrie. Ceea ce e rar pe vremea noastră.

Sâmbătă 3 martie 2012

Din Jurnalul lui LIS:

“Radu Humor martie 2nd, 2012 at 21:55

Un martisor pentru altfel de dame (de consumatie rapida!)

“Iubitor” de Liliium Candidum...Your comment is awaiting moderation.

Sa ai atatea subiecte pentru postari de exceptie si sa-ti alegi tocmai o expresie pe care nici macar n-ai inteles-o bine, doar ca sa te incadrezi in tematica dictata mi se pare suficient pentru a mai descoperi o facatura, pana acum atent manipulata, spre a putea fi oricand reorientata.

Da tovarase Dorin Tudoran, nu stiu ce nr de agent ai, dar stiu in schimb ce-ti lipseste :

Independenta pe care te-ai scremut atat s-o faci cat mai vizibila, dar ai sfarsit spre a o scapa in balta peste care te-ai refugiat, de jena laturilor pe care le servesti cu o scarba demna de toata jena !

Cand Basescu ajunge subiect de umor involuntar in cel mai reprezentativ forum european, semnand penibil, un acord si mai penibil, dar mai ales impovarator pentru Romania, care se obliga, ca asa vrea muschiul contractat al lui Basescu (ca-n celebra experienta cu broasca, intre timp inghitita de un oltean de-al vostru). sa contribuie anual cu cel putin 500 de milioane la pusculita UE, luati de la gura amaratilor de romani, bagand seu in carne grasa cum se spune: roll,

marele dizident Dorin Tudoran nu gaseste alt subiect de pamfletz dambovitean decat sa rastalmaceasca o spusa a lui Crin Antonescu, singurul politician cu care basescu pierde si prin neprezentare (a lui Crin)

Cand presul Basescu ajunge sa insulte o tara ca Olanda spunand, cu experienta lui de corsar, ca doar nu Constanta sau Tulcea sunt porturile prin care se fac cele mai mari tranzactii criminale, trafic de droguri, armament, carne vie, etc, ci chiar prin Rotterdam aflat intamplator in tara lalelelor, pe care le gasise pline de virusi, nefiind lasate sa intre in Romania, scriitorul Dorin Tudoran isi face datoria colegiala de a-si attentiona colegii ca in caz de venire la putere a liberalilor, a lui Crin Antonescu in special (cel pe care nu-l pot inghiti mediocrii nici cu lamaie, ca scoicile, nici cu sare ca tequila), libertatea presei va fi suspendata.

Ceea ce au inteles pana si un Marian, Cartianu sau Pora se face a nu intelege chiar fiul lor, al securistilor, uns cu toate alifiile, cremele si premiile ce-i cad la ceas de seara, facandu-l pe marele stapan al oceanului si a marilor manevre sa mai traga o fuga si pe aici, ocazie cu care sa-si mai negocieze

principiile si baremurile .

Nu intelege ca Antonescu le-a spus alcatuitorilor de pegra gazetareasca, ca dupa ce nu vor mai fi platiti pe cap de calomnie, indreptata fara exceptie impotriva Opozitiei, vor trebui sa se dedice din nou jurnalismului, profesiu-ne din care se poate trai si cinstit, nu numai mizerabil, asa cum o fac unii

Unora li se spune ca imbatranesc urat, unuia ca asta poti sa-i spui ca se prostitueaza urat si contribuie prin jocul dublu, al carui maestru a fost si ramane, la starea si mai accentuata de confuzie a intelectualitatii romane ! Dar de peste gard, printre ostreze, orice potaie se viseaza dulau de stana, in stare sa alunge si lupii, nu numai somnul ratiunii

Radu Humor martie 2nd, 2012 at 22:13

Acum se explica si aparent inexplicabilul atacat impotriva altui "fiu al lor", Volodea Tismaneanu, al carui post probabil ca i-a fost promis. ca vorba aia"nu-i prost cel care promite, ci cel care-o inghite !

Din pacate nesimtutul care cataloga drept PEGRA manifestantii ce indura frigul si bastoanele jandarmilor (dar si insultele unor nemernici) a ramas in post, desi ceilalti doi Baconschi si Orban au fost de mult schimbati! Dovada ca individul le are mai mari si Dorin Tudoran mai are de asteptat !

Dar mai ales de prestat, la coorul puterii si la gatul Opozitiei, dar mai ales a celui mai periculos dusman al ciumei portocalii, Crin Antonescu, postarea Liliu Candidu ne fiind suficienta si nici prea convingatoare deoarece spre cinstea lor s-au gasit destui care sa-i scranteasca intentia de denigrare parsiva ce se vroia un semnal de alarma de genul :

Vin mosieriiii, comunistiiii, sau securistii cei rai, binenteles

Sau mai pe sleau ca sa priceapa tot stapanul (ca merita banul !):

Atentie !! Nu-l lasati pe Crin Antonescu sa vina la putere, ca..."

Dar ce Dumnezeu va mai fi comis amicul Dorin? Nu știu unde să-i caut produsele și sunt pasabil obosit de tudorării.

Duminică 4 martie 2012

Flori Bălănescu:

"SÂMBĂȚĂ, 3 MARTIE 2012 Scrisoare către con-facebook-iști

Îi rog pe toți aceia care au tendința de a pune pe pagina mea fotografii, colaje, texte care fac apologia puterii să se abțină. Vreau ca această pagină, ce-mi poartă numele, să mă reprezinte, totuși, pe mine! Nu mă supăr dacă primesc felicitări, flori, linkuri de informare. Nu sunt absurdă.

Care-i marele schepsis, că peste moaca lui Iliescu o lipesc pe-a lui Băsescu sau pe-a lui MRU? Sunt nevoită să mă repet: sunt crescuți din aceeași tulpină, cioburile unei singure oglinzi, care s-a spart în decembrie 1989, dar nu pentru a dispărea în nebuloasa defetismului românesc, ci pentru a difuza în toate straturile poporului român tratamentul cu picătura diversio-nistă a unei false democrații (e democrație numai pentru ei, care-s "mai egali" decât noi). În decembrie 1989, frica noastră, a majorității, de Securitate (a se citi comunism) a devenit o grea, și se dovedește intratabilă, amnezie. "Organele n-au mâncat niciodată pâinea degeaba" spunea Soljenițin, și cred că nici azi, când s-au privatizat monopolizând România, nu o mănâncă degeaba. Goma spune "Securitatea este Răul Absolut". Desigur, expresiile sunt aplicabile unui context ce trebuie cunoscut, însă mentalitățile și ideolo-

gia aferente sunt recurente.

“Lumea are tot atâtea centre câte ființe vii există în ea. Fiecare dintre noi este centrul lumii, și universul se despică în două când ți se suieră în față: Ești arestat!” zice Soljenițin. Iată de ce eu nu cred în Ion Iliescu-Traian Băsescu-Mihai Răzvan Ungureanu-Vladimir Tismăneanu etc. etc. etc. Emil Constantinescu sau Crin Antonescu nu sunt decât niște măști tragi-comice. Într-o țară în care comunismul a căzut oficial de la conducerea statului de 22 de ani este inadmisibil, este de-a dreptul criminal să îți bati joc de toate victimele autentice ale comunismului printr-o pseudolege a lustrației. Să ne lustrăm între noi, să ne rotim nițel, să le aruncăm fraierilor de cetățeni români niște praf în ochi, să-ncingem hora împăcării naționale de ochii comunității europene – par să spună ei. Pe mine nu mă interesează unde și cu cine s-a scplit comandantul de detașament MRUngureanu, întrebarea mea este: de ce unii ca el au ajuns acolo unde sunt? De ce V. Tismăneanu, care nu s-a remarcat prin niciun gest de ieșire din linie înainte de 1989, ba, dimpotrivă, își permite să-l înlăture pe Paul Goma. De ce același își permite să își aducă prietenii într-o comisie pentru „analizarea dictaturii comuniste” și, mai ales, mă interesează de ce intelectualii români sunt atât de ahtiați să se încălzească la pieptul cald al puterii. Nu mă atinge deloc nici reproșul că aș fi nedreaptă cu Băsescu pentru că, vezi Doamne, a fost singurul președinte de după 1990 care a întins o mână empatică basarabenilor. Pardon? Să ne amintim un singur caz (neseemnificativ vor spune unii). Cine își mai amintește cum a fost expulzat Alexandru Vakulovski din România (când fotbaliștii de pe diverse meridiane primeau cetățenia română în două săptămâni)? S-a iscat o mică furtună de presă, la care am participat și eu. Abia în urma acesteia s-a luat decizia să se mai umble puțin pe la regulile de accedere la cetățenia română. Nu pot să-i suport pe cei care îndeamnă de 22 de ani la liniște, nonviolenta și, mai ales, la răbdare. Păi câte popoare sunt la fel de „liniștite”, de „nonviolente” și de îndelung-„răbdătoare” ca al nostru? Un popor atât de tăcut, resemnat și dedublat încât a „scăpat” de comunism printr-o lovitură de stat (în care copiii ideologiei și-au depășit părinții asasinându-i) supranumită strategic de artizanii ei – revoluție.

Acum trebuie să așteptăm rezultatul întâlnirii lui MRU cu Filat, mâine ce trebuie să mai așteptăm? Astea nu-s decât chestii diplomatice. Realitatea rămâne mereu aceeași, pentru românii de dincolo și de dincoace de Prut. Pentru că în decembrie 1989 puterea în statul român a fost preluată de garda de rezervă, iar acum au ajuns în frunte pionierii cu ambiții politice, crescuți în puf de familiile lor privilegiate, pe când românii, repet: în majoritatea lor, trăiau în lipsuri, unii hărțuți și arestați de instituțiile represive ale statului comunist care i-a pus la adăpost pe toți acești băieți bine școliți din zilele noastre.

Așadar, îi avertizez pe toți aceia care mai trimit pe pagina mea de facebook însemne ce fac apologia puterii că le șterg, fără comentarii, însă ar fi mai bine dacă nu aș avea ce să șterg. Așa sunt eu – căpcăună. Cui nu-i place cum sunt să posteze în altă parte. Nu am timp și energie de pierdut în false dispute. Am convingeri bine delimitate.

Și nu acord prezumția de nevinovăție niciunui tovarăș din fruntea bucatelor:

- până ce acela nu va ieși în piața publică să se căiască în fața poporului român, explicând de ce statul român de drept (în care dreptatea este împărțită de o justiție coruptă până-n măduva centrilor vitali ai națiunii) nu l-a repus în drepturi pe Paul Goma cu toate onorurile ce se cuvin unui om care

s-a sacrificat pentru o comunitate care nu îl merită;

- până ce nu și-a cerut iertare sutelor de mii de oameni care au înfundat pușcăriile comuniste și urmașilor acelora executați sumar la marginea drumurilor, pădurilor, în Valea Piersicilor - la Jilava, în subteranele Gherlei, celor împușcați în sârma ghimpată și în atâtea alte locuri, copiilor născuți în pușcării – și celor care și-au recuperat măcar unul dintre părinți și acelora care nu și-au cunoscut niciodată părinții;

- până ce inteligenții neamului – deveniți marionetele puterii – nu vor explica de ce nu le-a plesnit obrazul de rușine când i-a rușinat un om simplu ca Vasile Paraschiv, prin refuzul de a primi o medalie din mâna unui președinte care a condamnat comunismul de ochii lumii.

- până ce ministrul de Justiție nu va face o declarație publică în care să explice de ce o instituție a statului de drept, membru al Uniunii Europene, nu se autosesizează (nici când este sesizată – sic!) în legătură cu faptul că încă mai există români cu statut de refugiați politici; să ne spună și dacă nu cumva este responsabilitatea instituțiilor statului de drept să găsească rezolvare urmărilor nefaste ale regimului totalitar care a stăpânit România și românii 45 de ani. Cu atât mai mult cu cât acest stat democratic și-a trecut în CV și condamnarea comunismului. Cine a mai auzit de condamnare fără rechizitoriu, fără judecată? Comuniștii, că ei au practicat-o 45 de ani, cu ajutorul Securității, Miliției, Procuraturii, Tribunalelelor. Chiar trebuie să avem continuitate și în privința asta?

Chiar așa, suntem blestemați ca în țara noastră oamenilor de la Putere să nu le fie niciodată rușine?"

*

A murit și Dan Rusiecki - Dumnezeu să-l ierte. Acum câțiva ani a fost pe la mine, la Paris. Pe atunci nu știam că este tatăl Cristinei Rusiecki - cu ea avusesem o convorbire sau două - să aibă odihna meritată.

*

A murit și Gavril Vatamaniuc. Nu l-am cunoscut, dar auzisem numai bine despre el.

Luni 5 martie 2012

Nimic nou.

Ba da: Mi-a telefonat editorul meu, Cucu. A fost la Iași, unde a fost lansată cartea lui Petru Ursache, **Om din Calidor**.

Mariana Pasincovschi a dat doctoratul și a primit supremul calificativ. Draga de ea, fata tatii.

Marti 6 martie 2010

Ceva mai puțin foarte rău. Dar tot nu mi-am venit în fire, plutesc în neștiut și în nememorie.

Miercuri 7 martie 2012

Ca și în noaptea precedentă : multă transpirație secătuitoare.

Vineri 9 martie 2012

Bedros Horasangian a scris iar, memorabil, în *Observator cultural* despre Politkovskaia și Putin.

Câinii latră, caravana trece.

*

Aliona Grati îmi trimite:

“LITERATURA DINTRE PRUT SI NISTRU

Scris de NINA CORCINSCHI

Inițieri în textul literar al lui Paul Goma

O apariție care încheie fericit anul editorial 2011 este cartea Alionei Grati Paul Goma. **Inițieri în textul literar** (Editura Arc). Autoarea ne oferă, sub forma unei micro-monografii, o introducere în creația unuia din cei mai prolifici complecși scriitori români, tratat de conaționalii săi critici literari cu destulă și suspectă indiferență. După mine, e semnificativ faptul că o remediare a acestei situații vine de la baștina lui Paul Goma. Nu e vorba neapărat de Orhei, dar tot în „Basarabia rainică” se întâmplă evenimentul.

Cartea ne oferă analize concise pe marginea a cinci romane ale lui Paul Goma: **Din calidor**, **Arta reFugii**, **Ostinato**, **Bonifacia** și **Alfabecedar**, fiecare dintre ele ilustrând artistic câte o dimensiune tematică predominantă: mitul copilăriei, drama istoriei și a exilului, universul concentraționar, iubirea pentru femeie și modelarea în cuvânt. Aceste linii tematice, avertizează Aliona Grati, se ramifică în alte micro-teme, se potențează și nuanțează reciproc. Tocmai de aceea, autoarea ne propune o lectură simultană și o abordare complexă a textului literar al lui Paul Goma, mai ales că principiul arhitectonic adoptat se explică prin predilecția scriitorului pentru muzica lui J. S. Bach, al cărui dramatism de adâncime irupe în partituri polifonice ale liberății dezlănțuite și neîngădite de rigori.

Aliona Grati este preocupată de noutatea poeziei acestui prozator care, după ea, a avut o contribuție deosebită la afirmarea romanului românesc modern, „atât în ceea ce privește noutatea de viziune, cât și sub aspectul funcționalității textuale”. Deosebit de atentă la nuanțele imaginarului artistic, exegeta identifică la Paul Goma un nou cronotop românesc – cel al calidorului. În memoria afectivă a prozatorului, viața la Mana este „o stare în calidor”, prin configurația lui de nici afară, în istorie adică, nici înăuntru, în spațiul mirific, perfect securizat al domesticului. Percept ca „buric al pământului”, „osie a lumii”, calidorul este punct de plecare, dar și stație terminus a tuturor trăirilor naratorului. De acolo începe periplul inițiativ al copilului și tot acolo revin concentric reflecțiile adultului, atemporalizând și eternizând spațiul copilăriei. Cronotopul configurează și construcția romanului, modelând-o circular, cu mișcări narative de du-te/vino și cu alternarea planurilor interior/exterior, epic/analitic.

Modernitatea scriitorului o probează și personajele care-i populează romanele. Aliona Grati semnaleză noutatea prozatorului, care sparge galeria tipică, propunând o variantă alternativă a personajului literar basarabean, și anume figura răzvrătitului, cea care se opune resemnării tipologice a contemplativului învins de contingent. Edificator este momentul în care tatăl lui Păulică își joacă propria cruce de pe mormânt, într-un dans al vieții și al morții. Bufonada tatălui, consideră autoarea, se înscrie în linia tradiției carnavaliste a rebelunii spectaculare, prin care elanul vital triumfă neînving de istorie.

Dacă tatăl constituie principiul dinamic, mișcarea pe orizontală, mama, dimpotrivă este principiul vertical care adâncește, „entitatea statică, zeitatea domestică, fiind asociată casei, matricei originare, așteptării, îngrijirii copilului”. Paul Goma dezvoltă un cult deosebit al mamei, ființă axială, de care scriitorul rămâne mereu legat prin „ombilicul intact”. Fiecare femeie iubită de el are ceva din forța sacralizată a mamei și toate împreună desemnează feminitatea care „iriază iubire, generozitate, maternitate, siguranță, naturalețe, senzualitate, pe contrasens cu pasiunea furibundă a priorității intolerante, a acaparării agresive și a puterii brutale”. Sentiment total, iubirea nu exclude nimic din ceea ce i-ar putea știrbi autenticitatea. Impudicitățile de orice natură, care ar putea fi suspectate ca fiind „porno”, au la Paul Goma „ceva din sacralitatea riturilor, ele întruchipează dezmațul sacru al pubertății și restabilesc dimensiunile „făr-de-bătrâneții”.

Dacă **Din calidor** este romanul erosului, reflectat prin simțul, gustul, mirosul unui copil, romanul **Bonifacia** este „o poezie a deliciilor senzoriale”, în care dragostea respiră nestingherit și cu toată forța unui adolescent. Pentru a exprima cât mai plenar iubirea față de Bonifacia, autorul explorează toate zonele limbajului și resuscitează toți neuronii memoriei afective, frizând sensul original, metafizic al erosului.

Fundamental în scrierile lui Paul Goma este dramatismul, cel care și dictează experimentele de limbaj și construcție, configurând structura discursului artistic. Scriitorul cu o memorie a suferinței, pe cât de lucidă, pe atât de neîndurătoare, n-a lăsat nimic din cruzimea călăilor săi în tăcere și uitare. În structura romanului **Ostinato**, Aliona Grati remarcă două filoane viguroase: universul concentraționar, cu toate instrumentele de tortură pe care călăii le utilizează pentru a analiza omul, pentru a-i nimici umanitatea și o altă linie – cea a întemnițatului care aspiră la libertate. Astfel că imaginea terifiantă a închisorii se conjugă cu alte contrasubiecte fictive, infiltrate în discuțiile unor deținuți intelectuali, cum ar fi experimentele muzicale, explorările puterii de revelație a visului, reflecțiile literare, trucerile imaginației, acestea fiind modalități prin care se poate materializa gustul libertății chiar și în cadrul celui mai morbid penitenciar.

Pentru a transmite viziunea coșmarului, a imensei dureri suferite de întemnițați, scriitorul apelează la tehnici narative, care-l individualizează drept un reformator al esteticii românești. Suvoaiele nestăvilite de cuvinte, sfărmașarea codului sintactic convențional, deformările morfologice, rupturile și re-compunerile lingvistice etc., arată căile prin care libertatea de a crea se revărsă într-o poetică cu totul deosebită, desemnând cu precizie stilul Goma.

„Niciun alt scriitor, afirmă Aliona Grati, n-a pătruns atât de adânc în substratul limbii române literare pentru a o recrea din interior (...). O dovadă în plus este și **Alfabecedarul**, una dintre cele mai originale și necanonice cărți în cadrul creației lui Paul Goma și în cel al literaturii române în general”. Cele 33 de mii de cuvinte noi, adunate în **Alfabecedar**, sunt o probă

de rarismă inventivitate lingvistică și o sursă de satisfacții estetice.

Cartea Alionei Grati este o convingătoare analiză a vigoriei artistice etalate de prozatorul Paul Goma, a cărui lectură este pentru noi nu doar datorie morală, ci și răsfăț într-o zonă a ficțiunii unde libertatea respiră cu toată forța.”

Luni 12 martie 2012

Flori Bălănescu îmi trimite:

“Viorel Ilișoi: “Stralucitor. Povestea de coma a unui reportaj (1)

March 12, 2012 by Filed under: Din laptopul unui zețar

Din nou la granița cu Basarabia, după 20 de ani (Fotografii de Flori Bălănescu)

Un bun reporter nu se îmbată niciodată în timpul documentării. Acesta este un principiu de fier al jurnalismului de calitate. L-am descoperit în ultimii ani, de când m-am despărțit amiabil de alcool. Pe măsură ce renunț, cu vârsta, și la alte bucurii, descopăr noi și noi principii ale acestei meserii fascinante.

Un strop din această înțelepciune târzie mi-ar fi prins bine în toamna lui 1992, la primul meu reportaj din Basarabia. Pe atunci aveam ficatul tare, disprețuiam înțelepciunea și îi ocoleam pe înțelepți. De câte ori îmi amintesc de acea aventură mă îneacă regretul că am ratat un reportaj mare din cauza beției. Și simt în gură gustul ciudat al acelei băuturi blestamate: surcele și caramelle cu vagă aromă de toporași.

Pe la începutul lui noiembrie '92 mi-am ordonat să trec Prutul. Voiam să ajung în Mana, satul natal al lui Paul Goma. Citisem deja de două ori “Din Calidor. O copilărie basarabeană”. Mi se părea – și nu cred nici acum că mă înșelam – una dintre cele mai frumoase cărți din lume. M-a zguduit la prima lectură, m-a încântat la a doua. Voiam să scriu un reportaj fierbinte. O paralelă între satul din carte, un Macondo românesc, și satul real, abia scăpat de un an din imperiul sovietic.

Ieșeam prima oară din țară nepunând la socoteală incursiunea din 1990, când cu Podul de Flori. Atunci s-a deschis granița pentru câteva ore, au trecut oamenii cu miile dintr-o parte în alta. Am pătruns doi metri metri în interiorul Basarabiei și am fraternizat cu niște localnici, chiar pe malul apei, până ne-am făcut criță. Porniți cum eram, era cât pe ce să bem și frontiera.

Emoție și salam

Am trecut așadar Prutul cu emoție și cu salam.

Lucram atunci la “Timpul”. Tipăream revista la Chișinău, că era mai ieftin. Aveam colegi care se duceau săptămânal la Chișinău, la tipografie. De la ei am aflat că frații noștri moldoveni nu obișnuiesc să-ți dea demâncare. Te întâmpină bucuroși, te strâng la piept cu o sută de brațe, strigă lăcrimând: “Noi vrem să unim cu Țara”, apoi te înhamă la băut. Și nu băute lenevoase, de umplut timpul, ci din alea rusești, epopeice, cu țocăieli, cu bocete, cu cântece revoluționare, până cad toți sub masă și rămân țepeni câteva zile, cu zgaibele-n sus, ca broaștele în formol. Unul nu ți-ar fi dat o bucată de pâine, un castron de borș. Mâncarea era, la ei, pentru muieri și pentru copii — îmi spusese colegii. Așa că am plecat pregătit. Pe lângă burlanul de salam mai

aveam în diplomat zece conserve de pește, zece pateuri și zece ouă fierte. Mâncarea mea pentru trei zile, poate patru, cât socoteam eu că mi-ar fi fost de ajuns pentru marele reportaj. Plus patru jumătăți de vodcă “Săniuța”. Trăscăul fusese planificat pentru optimizarea relațiilor internaționale, dar nu era exclus nici uzul propriu.

Traficanți de praf de tobă

Prima parte a călătoriei, de la Iași până la jumătatea podului de peste Prut, a fost liniștită. Dar cum a intrat dubița cu cauciucurile din față în Republica Moldova, a început aventura. Un vameș s-a urcat din mers, și-a scos oaia de pe cap și a dat-o să meargă din mână în mână.

— Ia, vărsați aicea frumușăl, da’ amu ia, că nu-i vreme!

Oamenii aveau bani pregătiți și îi puneau în căciulă fără crâcnire, ba chiar se luminau de mulțumire, parcă ar fi dat la cutia milei Știau că așa pot trece prin vamă ca pe sub batistă la Periniță, repede și fără complicații, fără să fie dați jos și controlați de-a mărunțelul în sacșoaiele lor de rafie, cât niște corturi. Dubița cu care plecasem din Iași era plină cu basarabeni, niște amărăți care plimbau câte-oleacă de praf de tobă din Basarabia în România și înapoi. Dacă le mai rămânea și lor ceva din negoțul ăla, abia le ajungea de treninguri. Credeam că treningul era folosit doar ca echipament de lucru în micul trafic de frontieră, dar aveam să observ curând că devenise un fel de port național al basarabenilor. Înlocuiseră chimirul cu o borsetă legată de-a căteaua, pe șold, iar opincile cu adidași.

Lângă mine ședea un băiat cu trening nou-nouț, de mire. A scăpat câteva ruble în căciulă și mi-a pus-o mie în brațe. Nu știam că așa se face, nu eram pregătit să dau șpagă. Mergeam la Mana pe banii mei, împrumutați de pe la prieteni. Aveam fix de drum, dus-întors, și pentru trei nopți la vreun hotel — cu saltele de paie, dacă s-ar fi putut. Niciun leu în plus. Mâncare și băutură îmi luasem de-acasă. Într-o secundă am refăcut mental toate calculele. Din nou mi-a dat fără zecimale. Dar parcă n-ar fi fost de-ajuns că eram sărac, nu știu ce-mi veni să fiu și cinstit, în completare.

— Eu nu dau șpagă!, am strigat hotărât și am dat căciula mai departe.

Un român căpos

Prutul s-a oprit pe loc. Șoferul a frânat și el brusc. În dubiță s-a făcut deodată liniște ca-ntr-un ou proaspăt. Toate fețele s-au întors spre mine mute și crunte. Vameșul s-a învinețit la față, i-au ieșit ochii ca la melc.

— Bojî moi! Gios! Tătă lumia gios! Chiar amu ia!

— Da’ noi di ci, cari vra sî zicî? Bănuți di la noi s-o strâns șî, iaca, de-amu nu putiem trieci! Da’ di ci?

— Iesti pintri voi un român căpos! — a răspuns vameșul.

— Mî hatim poitie, ostanovite ego! — au strigat în cor frații mei basarabeni.

La vremea aia încă îmi mai aminteam câte ceva din rusa învățată la școală. Nu prea multă, că am avut parte numai de profesori alcoolici, știut fiind că nu capeți accent rusesc dacă nu uzi limba cu vodcă, dar destulă cât să înțeleg că ticălosul trebuia să rămână, iar ceilalți să plece.

Am coborât înghiontit din toate părțile.

— Pașel na hui! — mi-a strigat unul cu față de calmuc.

Era o clară și directă trimitere la origini, dar, având în vedere situația neprielnică în care mă aflam, am tradus și eu ca Irina Margareta Nistor, “Du-te dracului!”, variantă ce nu mă obliga să mă întorc și să-i dau una peste bot

calmucului care mă înjurase, de să-i sară calmucii pe parbriz, după care să mă arunc vitejește în jumătatea românească a Prutului și să mă întorc acasă ca un soarece murat, dar demn!

“Kakaia prabliema?”

Dubița a trecut pe lângă mine, eu am rămas. Să fiu vămuit, amu ia, la Sculeni. Vreo zece militari s-au strâns în jurul meu, toți cu Kalașnikovul la piept.

— Kakaia problema?, a întrebat unul care părea să fie șeful. Era plin de stelute de tablă pe căciulă, pe epoletți, pe guler. Ceilalți au arătat cu mitralierele spre mine.

— Da’ mățulă unde ti duci?, m-a luat comandantul pe românește, privindu-mă chiondorăș.

— Sunt ziarist. Pofitim legitimația. Mi s-a cerut să dau șpagă. Mită. Dar eu vreau să trec granița legal. Merg să scriu un reportaj despre Paul Goma.

Credeam că dacă aude de Paul Goma o să mă treacă prin vamă în brațe. Dar el nici n-a clipit.

— Cini-i Paul Goma aista?

— Este un mare scriitor născut aici, în Basarabia. În satul Mana, raionul Orhei. Acum trăiește la Paris. E cunoscut în toată lumea.

— Așă, cari vra sî zîcî... la Paris... — a mormăit el în guler.

Habar n-avea de Goma. Dar de Grigore Vieru n-avea cum să nu știe, m-am gândit pe loc. În Basarabia, atunci, îl cunoșteau și copacii.

— Dar mai întâi voi face un interviu cu Grigore Vieru — am plusat, brusc năpădit de speranță. Mă așteaptă la amiază la Chișinău. La Parlament!

— Așă, așă, a mormăit iar. Dacă agiungi, ai sî faci interviu și cu tata lu’ Grigori Vieru, poati și cu bunelu’ dumnealui. Da’ dacă eu nu ti lăs sî treci, apu’ n-ai sî faci interviu, nu cu Grigori Vieru, da’ niș cu basca lu’ Grigori Vieru și niș cu țâmburucu di pi basca lu’ Grigori Vieru. Numa’ ti pun frumușăl într-o mașanicî și ti trec ‘napoi la România.

Polcovnicul vorbea domol, cuvintele ieșeau toate pe același ton și la distanță egală, parcă scotea pe gură un șirag de bile sonore. Am înțeles că puteam face reportajul numai dacă voia el. Am hotărât să mă fac frate cu dracul până trec Prutul. L-am rugat pe ofițer să mă lase să trec. I-am arătat cât de albastră e situația cu banii. Dacă plătesc ceva în vamă, degeaba mă mai duc mai departe, că nu mai am cu ce mă descurca.

— Din inimă vă rog, tovarășe general! Serdțe! Este foarte important, este ocieni vajno pentru mine!

S-a mai înmuiat puțin. Poate pentru că i-am spus general, poate fiindcă l-am uns la inimă cu câteva rusisme smulse cu cleștele din crăpăturile memoriei școlare.

Vămuitul în Sculeni

M-a luat la el în birou, un compartiment dintr-un container de marfă modificat, cu vedere spre Prut. Mi-a verificat buletinul, a zis că e în regulă. Dar ce am în diplomat? Mâncare, patru “Săniuțe”, periuța de dinți, o punguță cu lenjerie de schimb. Și câteva exemplare din “Calidorul” lui Goma. Le luașem să le dau oamenilor din Mana, unii chiar personaje în carte. I-am dat una și generalului, dar n-a vrut s-o ia. A zis că dacă ține cartea în birou se apucă subordonații lui de citit și nu mai sunt atenți la traficul vamal. Dar un pateu, un pateu, ar lua! Tii, dar ce frumoase-s pateurile astea făcute în România! Or fi și bune! Hai să ia două... Nu, trei. Adică patru. Patru pateuțuri, nu mai multe. Nu pentru el, da’ pentru soldații care stau în frig și suferă de foame la

granită. Dar conservele astea de pește? Ooo!, îs făcute la Tulcea. Este Tulcea, oare, un oraș frumos? Sigur că da! Deci patru pateuțuri, patru conservețe. Și tot atâtea oușoare. Îmi rămân destule și mie, n-am de ce mă plânge. Nu-i sănătos să mănânci multe ouă. Or să se strice și alea în diplomat, fiindcă mă va ține Grigore Vieru numai în fripturi, pe la restaurantul scriitorilor, când voi ajunge în Chișinău. Și-o să beau cu el vin de Ialoveni și de Cricova și vodcă rusească, adevărată, nu samahoancă românească. Românii nu știu să facă vodcă. Dar ce nume de vodcă e aista: “Săniuța”? Ha, ha, ha! Oare ce gust o avea? Gâl-gâl-gâl! Ei, de aia se numește “Săniuța”, că așa de bine ce mai alunecă pe gât! Să păstreze două sticle și pentru muncitorii care clădesc vama nouă, că pe frigisorul ista un gât de vodcă e doctorie curată! Dar ce zice el două? Trei! O singură sticlă de strapazan e chiar prea mult pentru un tânăr ca mine, care muncește cu capul... aflat în altă țară... Cu părere de rău, dar nici cu salamul întreg nu se poate. Legea nu lasă pe nimeni să introducă în republică alimente stricăcioase, adică perisabile, mai multe decât poate mânca într-o zi. I-am zis că eu mănânc mult de felul meu, mai ales salam, dar el m-a sfătuit din tot sufletul, ca om cu păr alb, să fiu mai cumpătat —ce rău îmi pare acum că nu i-am ascultat sfatul!... Și mi-a mai lăsat doar o bucată de trei degete.

Cu tractorul spre Capitală

Când îmi mai lua colonelul ceva din diplomat, simțeam un junghi în inimă, iar reportajul se făcea tot mai mic în viitor. Dar nu se stinge de tot. Eram hotărât să-l fac chiar de-ar fi fost să nu mănânc o zi, două, și să dorm în gară, dacă Mana o fi având gară. Eram învățat cu așa ceva încă din vremea când îmi târâiam flendurile și visurile prin gara și prin cimitirele din Botoșani.

După ce și-a luat partea, colonelul mi-a mânjit buletinul cu o viză de intrare și mi-a zis că Moldova și-a deschis brațele pentru mine. Dubița plecase, banii de bilet erau pierduți. Am luat-o pe jos spre Sculeniul moldovenesc. Era să spun: Sculeniul de peste Prut, dar acum celălalt Sculeni era peste Prut. Călcam pe pământ basarabean! Copleșit de o emoție nouă, fredonam cântece de la cenaclul lui Păunescu. Uitasem de mizeria din vamă.

Un tractorist m-a luat în cabină și m-a dus până aproape de Fălești, umblând numai pe drumuri de țară, peste dealuri. N-a vrut să-i plătesc nimic pentru asta, s-a mulțumit doar cu vodca băută în doi pe traseu, nici jumătate de sticlă. M-a lăsat în câmp, lângă un colhoz de unde trebuia să încarce bostani. Am mai făcut câțiva kilometri pe jos până în Fălești. Așa se numește, dar eu n-am văzut niciun motiv de fală acolo. Era o comună mai mare, mohorâtă, cu geamuri mudare și cu oameni abătuți. M-am învățat vreo două ore prin localitate, ca să nu-i spun oraș, până la primul autobuz spre Chișinău.

În jungla monetară

Am scos cu strângere de inimă bani pentru bilet. Moldova mai folosea încă rubla sovietică. Abia în 1993 avea să apară leul moldovenesc. Șoferul a acceptat bucuros leiul meu românesc și mi-a dat rest în karbovaneți ucraineni. Era un haos monetar acolo. Circulau la grămadă, pe lângă vechea rublă, noile monede ale statelor desprinse din imperiu.

În autobuz m-am nimerit lângă un moș mic și guraliv care mergea la staliță, în Capitală, cu perje uscate de vânzare. Petrea Bulboană îi zicea. Ne-am plăcut de la prima vedere. Mi-a dat și mie prune să mănânc și să beau, că le avea în ambele forme de agregare. I-am zis bogdaproste. Tot drumul mi-a

spus bancuri cu activiști sovietici. Avea moșul un portofel boieresc, din piele galbenă, cu o mulțime de buzunărașe, fiecare cu altă monedă. Numai așa se putea descurca în micile lui învârteli cu poame prin toată Moldova, pe amândouă maluri ale Prutului. Le cumpăra de prin sate și le vindea în Chișinău. M-a învățat să îmi țin banii în dolari, cea mai sigură monedă, și mi-a schimbat chiar el câteva mii de lei la un curs preferențial, că eram băiat bravo — așa mi-a spus. Mai mult, pentru că eu puneam prima oară mâna pe dolari, mi-a arătat cum să-i deosebesc pe ăia buni de ăia falși. Chișinăul era plin de case de schimb valutar și de inși care forfoteau pe străzi, cu câte zece borsete pe burtă, strigând “cengi valiut, abmen valiut”. Trebuia să n-am încredere decât în ochii mei și în ce mă învățase moșul. Am băgat la cap lecția de finanțe cu perje și într-adevăr mi-a prins bine când m-am mai dus după aceea în Basarabia — într-o vreme, aproape săptămânal. Însă atunci, în acea primă incursiune, învățăturile moșului nu mi-au fost de niciun folos. Pentru că aveam să rămân curând fără o lețcaie. Și nu din cauza hienelor din jungla valutară. Atunci Prutul lacrimilor noastre, cum îi zic poeții, s-a umflat și datorită lacrimilor mele.

Omul cu perje

Ajuns în Chișinău, l-am ajutat pe moș Petrea să-și încarce sacii cu perje într-o trăboanță cu motor, care-l aștepta la autogară, și pe urmă să-i descarce în piața centrală. Nu erau numai sacii pe care-i călărise în aftabus, mai avea câțiva și în portbagajul de deasupra.

— Două sati ma suduie din urmă cî le-am lăsat fără rachiul!, a zis moșul tăbârcind plin de voie bună la țuhali.

Moș Petrea știa ce vânt mă aducea în Basarabia și în ce hal îmi bătea prin buzunare după ce plătisem de două ori biletul până la Chișinău. Îi spusese pe drum.

— Pintru tăta muncușoara iasta, mi-a spus moșul, ti poftesc să mâi noaptea asta în odaia noastră de la hotel.

Ținea o cameră închiriată permanent la hotelul “Vierul”, chiar în gura pieței. Nu atât pentru el, când se întâmpla să rămână în oraș, cât pentru cei doi ciraci, megieși de-ai lui, care îi vindeau zilnic marfa la tarabă. Mai rămânea un pat liber, al patrulea. Nici nu se putea ocazie mai bună pentru un om de pripas ca mine, obosit, flămând și cu banii pe sponci. Mană cerească, na! – că tot mergeam la Mana.

Am mâncat tuspătru în cameră. Câteva feluri de pește afumat, tobă, slănină, cârnați, caș, măsline, ceapă, castraveți, roșii. Sau pepeni și patlagele, cum se spune pe-acolo. Aveau oamenii ăia un frigider ticsit cu de toate. Am pus și eu la bătaie patru ouă scăpate de procedurile vamale și, spre sincera mea bucurie, s-au mâncat toate. Altceva n-au mai vrut de la mine. Nici măcar “Săniuță”. Aveau ei rachiul de cazan, de-acasă. Au băut câte-oleacă. Nu de alta, dar toți aveau treabă a doua zi. Când umbli cu bani pe mână, nu e bine să ai mintea tulbure. Eu aș mai fi dat câteva ture, dar de unul singur era necuviincios.

Frigiderul pentru șpagă

M-am dat în vorbă cu ei.

— Oameni buni, dar cum se face că într-un hotel ca ăsta... modest vreau să zic, ieftin, există ditamai frigiderul în cameră? În România nu prea găsești frigidere nici la hotelurile de lux...

Hotelul “Vierul”, mi-a explicat moș Petrea — întins pe pat, cu o mână

îndoită sub cap, la siestă —, era al colhoznicilor. Stăteau acolo ștabii mai mici sau mai mari din toată țara când veneau în Capitală cu vreo treabă. Cel mai adesea veneau doar să vânture vorbe pe la consfătuiri fără sfârșit. Dar nici la bătut apa-n piuă nu erau primiți cu mâna goală. Tot aduceau o găscă penită, un caș, o spată de purcel sau niște vânat, ceva. Nimic nu se urnea în republică fără plocon. Nu obțineai un sac de îngrășământ pentru colhoz dacă nu dădeai sarsanaua. Nu se astupa o gaură în asfalt până nu se astupa întâi o gură de ștab cu ceva. Și pentru că numai așa se învârtea comedia, Partidul a pus frigidere în toate hotelurile ca să aibă cetățenii unde să-și țină plocoanele, să nu se împută.

Aveam să re întâlnesc frigiderul pentru șpagă chiar a doua zi, în mult mai modestul hotel raional din Orhei. Numai că acolo era mai mic și nu funcționa.

Paranghelie la dușuri

Voiam să plec devreme din Chișinău, eram nerăbdător să ajung la Mana. Dar habar n-aveam în ce direcție s-o apuc și cu ce: cu trenul, cu autobuzul, pe jos... Dumnezeu ziariștilor, în marea Lui bunătate, a decis să mă scoată iarăși de la strâmtoare. Dar pentru că era prins în treburi de importanță universală, l-a desemnat tot pe moș Petrea să se ocupe de asta. După ce a dat câteva telefoane din cameră, moșul m-a anunțat că tocmise o mașină să aducă marfă din părțile Sorocei. Putea să mă ia și pe mine și să mă lase în drum.

Ar fi trebuit să plecăm pe la zece din Chișinău. În cel mult o oră aș fi fost la Mana și m-aș fi putut apuca de treabă. Dar omul lui moș Petrea a întârziat, i se stricase nu știu ce la mașină. Abia pe la trei și ceva am plecat de la hotel. Pe la patru eram în Orhei. M-am sfătuit cu prietenul meu și am convenit că n-avea rost să mă mai duc în ziua aia la Mana. Eram în noiembrie, peste o oră apunea soarele. Ce să caut de nebun, pe întuneric, străin în sat străin? Era mai înțelept să rămân la hotel, în Orhei, și să plec a doua zi, la prima oră, spre Mana. Satul era la douăzeci de kilometri. Treceau multe mașini pe-acolo, era ușor de ajuns.

Moș Petrea Bulboană m-a lăsat în fața hotelului din Orhei. Mi-a scris pe o hârtiuță telefonul lui de-acasă, din Drochia. Eu i-am dat telefonul de la redacție. Ne-am revăzut peste două săptămâni, în Iași, unde venise cu niște miez de nucă. L-am dus la căminele studentești din Târgușor, la niște prieteni, și ne-am îmbătat toți, în mod patriotic, cu vodcă "Stalicinaya" cumpărată de la studenții basarabeni. Orice obiect ce încăpea într-o cameră de cămin puteai fi găsit la ei. Pe la patru dimineața eram toată gașca la dușuri, matoli, râdeam ținându-ne cu mâinile de burtă. Moș Petrea, care putea să ne fie bunic, bea cot la cot cu noi, se juca de-a popa, ne boteza cu dușul, ne împărțea cu vodcă, ni se spovedea pe partea de păcate trupești din tinerețe. Când a mărturisit cum s-a drăgostit cu o stagiară de la colhoz, l-am implorat să tacă, altfel murim de răs.

Amor rusesc pe scroafa

Cică era elev el la școala veterinară și făcea practică la un colhoz de dincolo de Urali. În ultima noapte a rămas de veghe la maternitatea de scroafe. El și o doctoriță veterinară aflată acolo în stagiatură. Se aștepta o fătare dificilă. Bine înțeles că s-au îmbătat. Întâi el, apoi Natașa. Și le-a venit așa, nu știu cum, o poftă nebună unul de altul. Dar toată mobila erau două taburete. Nu tu pat, nu tu masă macăr, nimic. Pe jos, unde nu era zăpadă, era bălegar — nu puteau așterne o pufoiacă, o pătură... Și atunci tânărul Petrea a scos din

bulboana gândirii masculine o soluție genială. Cu o reverență adâncă, a pof-tit-o pe domnișoara stagiară să binevoiască a se întinde pe spinarea unei scroafe. În felul ăsta stătea pe molcuț și nici nu i-ar fi fost frig la șale. Era acolo o scroafă monumentală, mândria colhozului, puteai să dormi și de-a latul pe spinarea ei. Toți zootehniștii și toți politrucii care veneau pe la colhozul ăla se pozau călare pe scroafă. Ajunsesse și la Kremlin o poză cu pur-ceaua eroină. A stat cuminte, biata de ea, cât timp i s-au administrat domnișoarei cele cuvenite. Rar dacă a scos câte un grohăit timid, câte un guiț-guiț anemic. A doua zi Petrea a plecat acasă, la Drochia. De acolo i-a scris doctoriței, la mii de kilometri, o epistolă înfocată. Îi mărturisea, în cuvinte meșteșugite, că a rămas cu gândul la ea, că speră din tot sufletul că acea înfo-cată partidă de amor pe scroafă să fie începutul unei frumoase iubiri, ca-n filme. A primit răspuns după vreo lună. Stagiara îi scria că era logodită și se va mărita curând. Dar că nu-l va uita niciodată. Ce se petrecuse între dâșii va rămâne toată viața cel mai fierbinte secret al ei. “Și mie mi-a plăcut. Dar ar fi fost și mai bine dacă nu mă îmbătam așa tare, poate măcar mă descheam și eu la pantaloni!”

— Vaaaai, cât de porcos!

— Nu e bestial? — a încheiat moș Petrea, apoteotic, cu un cuvânt învățat de la noi.

— Curat bestial! — am întărit noi, tineretul, într-un glas, prăpădindu-ne de răs. Bine, beți cum eram, râdeam și dacă ne arăta un deget. Dar el chiar avea un dar al lui, te făcea să-l ascuți stând în coadă, cu urechile ciulite, chiar și când îți spunea cum a deschis o ușă și a închis-o la loc.

Adio, moș Petrea!

După aia, vreo cinci ani ne-am tot întâlnit, ba în stânga, ba în dreapta Prutului. O dată m-a luat în drumurile lui prin Basarabia.

— Hai să-ți arăt republicuța!, mi-a zis. Ti primbli și scrii la ziar.

Își luase în sfârșit mașină și permis de conducere. Vreo zece zile am speriat orășeniile de prin sate cu rablamentul lui din vremea lui Stalin. Avea el o pasiune pentru mașini care trebuiau duse la reparație cel puțin săptămânal. Nu mașini de colecție, ci rable. Strânsese niște bănișori la ciorap, putea să-și ia chiar o limuzină, dar el prefera tot o taradaică. Nevastă-sa îi spunea așa mașinii. În vara lui '97, când am sunat la moș Petrea să-l anunț că vin în Basarabia, poate ne vedem, a răspuns nevastă-sa:

— Moș-tu Petrea nu-i acasă... S-o dus c-o taradaică după marfi și s-o izghit într-un copac... Moș-tu Petrea o murit...

Avea șazeci și opt de ani. Dar pot spune că a murit de tânăr. Pentru că așa trăise. N-am ajuns să-i pun o floare sau o sticlă de vin pe mormânt, dar îi aprind câte o lumânare mai groasă când mă duc la biserică. Să i se ierte lui păcatele cele cu voie și cele fără de voie.

Atunci, la începutul lui noiembrie '92, când m-a lăsat în fața hotelului din Orhei, m-am simțit din nou ca în ziua când mama a plecat lăsându-mă la casa de copii. Tot așa l-am urmărit și pe moș Petrea, ca pe mama, până când nu l-am mai zărit. Și poate ajunsesse în alt oraș când m-am smuls din încremenire și am intrat în hotel cu un oftat ce-ar fi putut să dărâme clădirea aia în care nimic nu se ținea bine în încheieturi. Până să ajung la recepție, am rămas cu o bucată de balustradă în mână, am luat în duret o plăcuță de parchet și am spart două pahare așezate pe o masă beteagă, pe care îmi pusesem diplomatul.

Strălucitor. Povestea de comă a unui reportaj (2)

March 13, 2012 by Viorel Ilișoi Filed under: Din laptopul unui zețar

“Pentru fiecare om de pe lumea asta e o bucurie să spargă niște pahare când se duce undeva. Dar pentru un ziarist cu banii numărați, aflat pentru prima oară într-o țară, totuși, străină, bucuria e fără egal, mai ales dacă nu bagă nimeni de seamă ce a făcut. Mă așteptam să aud: “Pizdeț! Zaplati za stakani!””, dar nimic. Hotelul părea pustiu. Am împins cioburile cu piciorul sub masa cotonoagă și am zbughit-o afară ca un cotoi care a vărsat laptele.

Cafeneaua de jocuri electronice

Am pornit fără țintă prin oraș cu gând să mă întorc peste o oră-două la hotel. Altul nu mai era în Orhei. Peste drum am văzut o cafea. Scria mare pe firmă, cu litere chirilice. Întotdeauna după ce spargi niște pahare e binevenită o cafea. Am pătruns într-o afumătoare strâmtă, fără ferestre. Vreo douăzeci de băiețași, suiți unii în capul altora, păcăneau la niște aparate. Într-o parte cineva se chinuia să urce în copac un roboțel pătrățos, alături un gândac hăpăia în mare viteză șiruri de bile colorate, mai încolo cineva trăgea de o manetă că să-i vină pe ecran o banană, o cireasă, o portocală. Am străbătut anevoie ghemul uman și am ajuns plin de mirare la teighea. Era doar o masă îngustă și atât. Niciun obiect pe care te-ai fi așteptat să-l găsești într-o cafea, cum ar fi niște cești, scrumiere, niște sticle de băutură în rafturi, poate chiar o oală de cafea pe un reșou. Nedumerit, am cerut totuși o cafea, dacă tot ajunsesem până acolo.

— Nu siervim cafea! — a venit, scurt și oarecum pe românește, răspunsul băiatului de la teighea.

— Am văzut afară că scrie cafea... am crezut că pot bea o cafea aici... Măcar un zaț!

— Aicea-șă ie cafinea di jocuri ielectronici. Cafea putieț sî beț la cafe-neaua di cafea.

Omul cu râma pe față

Cafeneaua de cafea era oleacă mai sus, pe dreapta. Am trecut pe lângă o cafea de podoabe, o cafea de tabac și una de sifoane: “Albinuța”, “Todiriță”, “Furnicuța”. Ținta mea era “Cafeluța”. Am găsit-o ușor. Am priceput că acolo o încăpere mică se numește cafea. Și că urâtenia clădirii se îndulcește cu un diminutiv.

Am băut ceva fierbinte și maro — nici nu vreau să spun cafeniu. Nimic n-avea în comun cu cafeaua băutura pe care mi-a adus-o la masă un malac tuns cu unghiera, cu o cicatrice roșie în colțul gurii, parcă i se scurgea o râmă pe barbă. Și avea și niște lopeți de mâini, de-am zis că face prestidigitație când mi-a adus ceașca. Pur și simplu a făcut-o să apară de sub unghie. Cum să fi protestat că e proastă cafeaua? Ba, mai mult, am mai cerut una, am băut-o și pe aia civilizată, fără horpăieli, ridicând frumos degetul mic. Iar la plecare am lansat un dazvidania diafan din ușă. Pur și simplu nu i-am lăsat niciun motiv să asmută râma asupra mea.

Pașopt de vodcă

Pe urmă am intrat într-o bodegă, “Păhăruțul”, mai mult să mă adăpostesc de ploaie. Începuse să picure fin, parcă dădea cineva cu vermorelul peste oraș. Am cerut o piatdiseatcă, o cinzeacă de-a noastră, fiindcă sigur nu vindea cu molecula, cu molul, după posibilitățile mele. Nici n-avea ustensile de măsură atât de fine. Doar niște țoiuri pe care oricum nu le folosea, turna la

ochi. Mi-a furat câteva lacrimi de vodcă aplecând aproape imperceptibil paharul. Această mișcare odioasă nu-i putea scăpa niciunii tânăr ziarist din acea vreme, când numai mașina de scris făcea diferența între o redacție și o cârciumă. La “Atitudinea”, în Botoșani, mi-a murit redactorul șef cu sticla în mână, pe un vraf de ziare. Eu îi adusesem cinci litri de rachiu de tescovină ca să-mi pună o pilă la Inspectoratul Școlar, — mă ardea să pun capăt unei căsătorii epistolare transferându-mi nevasta din Iași în Botoșani —, iar el a băut șpaga! Silvestri Ailenei, fost ziarist la “Scânteia”, a intrat în eternitate mahmur, lăsându-ne nouă, discipolilor lui, limba de lemn și limba de burete. Tocmai pe mine, se găsisse ofițiantul să mă fure la măsură! Ce era să fac? Am tăcut și-am înghițit. Când a văzut că nu am de gând să mai cer unul, m-a invitat cu un gest să ies afară, deși nu mai era nimeni în spelunca aia.

Bodega cu di tăti

N-aveam bani de stat prin dughenele alea cu denumiri de grădiniță. Am mers la întâmplare prin ploaie, cu diplomatul pe cap. Așa am dat de Poștă. Mi-a venit ideea să iau legătura cu cineva din Mana, la școală, la colhoz, la Miliție, undeva. Să anunț că vin a doua zi de dimineață, nu să dau buzna în sat ca rușii. Am sunat întâi la școală, cam fără speranță, pentru că era trecut de șase. Dar am avut noroc. Directoarea era în cancelarie. Mi-a răspuns de la primul țâr. Și mai vorbea și românește! I-am spus cine sunt și ce vreau. S-a arătat întâi mirată, apoi încântată, că un ziarist, chiar unul din România, vine în satul ei să scrie un articol. Nici nu mai conta că despre școală, despre colhoz sau despre ilustrul ei consătean, Paul Goma, despre care nici ea, Lucreția Savițchi, profesoară, nu știa mare lucru. Mi-a zis că mă va aștepta la zece la școală, apoi mă va conduce prin sat la oamenii cu care voiam să vorbesc.

Discuția cu directoarea mi-a dat aripi. Am ieșit în stradă pocnind din degete de bucurie. De fiecare dată mă emoționez când încep un reportaj, e mereu ca prima oară, dar de puține ori am fost la fel de emoționat ca atunci. Mă gâdila în stomac ca pe îndrăgostiți la gândul că voi pași în casa în care s-a născut Paul Goma, că voi sta față în față cu personaje din cartea aia care mă vrăjise. Nu se poate, îmi ziceam, să nu găsesc bătrâni care să-și mai amintească de Goma și de părinții lui. Zeci de întrebări pentru ei îmi pocneau în minte. Vedeam deja satul întreg strâns ca la clacă în jurul meu ca să-mi povestească despre lucruri întâmplare în urmă cu cincizeci de ani. De bucurie, m-am mai cinstit cu pașopt de gume de vodcă — treacă de la mine două gume! De data asta, la o cafenea de băuturi spirtoase, unde se găseau și gumari, blinele, poale-n brâu, baterii, păpuși de plastic și drujbe. De blinele și de plăcinte nu m-am atins, deși nu mâncasem nimic de dimineață. Nu știu cum, dar vodca rusească, chiar și în cantități cuantice, părea să țină și de foame. În drum spre hotel mi-am luat o pâine ca să mănânc mai târziu, în cameră.

Vise de ziarist

Mă gândeam că în 1990, în timp ce scriam primul meu articol, pe genunchi, mă și vedeam umblând — ziarist, na! — doar la patru ace și fățându-mă pe la restaurantele cele mai scumpe. Ceea ce într-un fel s-a și întâmplat. Am umblat adesea, când se slăbeau, la alea patru ace care-mi țineau mânecele descusute la subsuori. Și de multe ori am mâncat la cele mai scumpe restaurante: napolitane, pe hol, așteptând vreun mahăr să-și termine masa, bucuros că-i voi culege firimiturile gândirii într-un interviu luat din mers, până la mașină. Ani de zile am cărat prin țară, în diplomat, alături de

bloc-notes și de aparatul foto, borcanul cu tocăniță de legume, lingura și coltucul de pâine. Dar când articolul scris de mână pe o hârtie pătată cu bulion ajungea în ziar, cu numele meu dedesubt, nu-mi mai trebuiau nici costume la dungă, nici plecăciunile chelnerilor. Eram cel mai fericit om din lume.

Greu cu nimeritul la găurică

La recepție era un tip cam la treizeci de ani, citea un ziar rusesc cu Elțin pe prima pagină, treaz. Hotelul părea pustiu. O scară de zugrav, câteva găleți și un morman de saci blocau intrarea spre camerele de la parter. Dacă e închis pentru renovare? O să dărdâi toată noaptea pe străzi, ziaristule, mi-am spus, cu diplomatul în cap, de-o să-ți zuruie conservele în creier.

— Idti, sâr!, m-a poftit recepționarul. Paluciaiot clientî.

Hotelul era în reparații, dar primea clienți. Mai exact, primea client, că alții în afară de mine nu mai erau. Primire frumoasă, cu ridicare de pe scaun, cu ieșire în întâmpinare, cu înmânare de prosop ca să-și șteargă fața, cu pof-tire pe fotoliu.

Câtă română vorbea tipul de la recepție atâta rusă știam eu. Ne înțelegem prin două cuvinte și patru semne, parcă am fi condus vorbele prin aer cu mâinile, de la unul la altul, și le-am fi răsucit pe toate părțile ca să găsim acea găurică prin care se scurgea sensul exact. Dificultatea asta în a nimeri găurica potrivită ne-a făcut să reducem discuția la câteva schimburi de cuvinte, din care am ratat niște sensuri exacte. A fost una dintre cauzele catastrofeii ce avea să se întâmple.

Nema comodități la hotel

Mi-a zis că hotelul nu are comodități. Ce n-are? Comodități. Adică nema tilifon, nema holodilnic, nema televizia. Sunt toate în cameră, telefon, frigider, televizor, dar nu funcționează.

— Atunci, la naiba cu comoditățile! — am zis.

M-a mai avertizat, în felul lui, că nici apa nu curge și că nici căldură în calorifere nu e.

— Remont na oteli. Țta situația. Izvinite. Scuzele nostru!

O, dar astea nu erau adevărate piedici în calea unui tânăr jurnalist entuziast, când chiar lipsa hotelului cu totul nu l-ar fi putut face să dea înapoi. Am acceptat cu zâmbet toate condițiile. Sau, mai bine spus, lipsa lor. Nu era ceva de speriat pentru un reporter de teren care de multe ori se caza în fân, în gară, într-un ungher de bodegă, într-un vagon de șantier, pe unde apuca. Puține redacții plăteau pe atunci drumul, cazarea, diurna.

Oferta spartană a hotelului nu reducea nimic din tarif. Și cu comodități, și fără comodități, tot o mie de ruble pe noapte era. Acum nu mai țin minte exact cât costa cazarea. Nici nu contează. Zic așa: o mie — ca să nu mă încurc în socoteli. Era o inflație la basarabeni, de ți se micșora banul în mână în timp ce-l dădeai peste tejghea. De aia nici nu văzusem nicăieri prețuri afișate. Se schimbau mai repede decât putea scrie etichete cel mai performant scriitor de etichete. Salariul unui profesor — aveam să aflu de la directoarea școlii din Mana — ajunsese să valoareze cât patru kile de salam. Și nici chiar patru kile în cap, ci mai trebuia tăiată o felie.

Rectificare bugetară

Mă temeam să nu mă culc seara la un tarif și a doua zi să plătesc dublu. I-am transmis îngrijorarea mea recepționarului prin câteva cuvinte și cu ajutorul unui impresionant exercițiu de gimnastică ritmică, proba cu panglici, dar fără panglici. Mi-a transmis să șed ghinișor, chiar așa a zis, că la ei

prețurile se schimbau doar luna. Cum eram într-o zi de marți, puteam dormi liniștit.

Mi-am scos toți banii, lei și dolari, și i-am schimbat în ruble chiar acolo, la recepție. Hotel serios, raional, avea și cengi valiut. Mi-am recalculat bugetul, în ruble, cu pixul pe hârtie. Cazarea era mult mai scumpă decât estimasem la Iași. Aproape ca la "Codru", hotel bun din Chișinău, unde stăteau colegii mei când veneau cu ziarul la tipografie. Nema reducția. Pierdusem ceva și la rata de schimb, plătisem de două ori biletul până la Chișinău, mai cheltuisem oleacă prin bodeguțe și la Poștă — neașteptat de scumpă convorbirea aia până peste deal! Am refăcut complet planurile. Trebuia să stau doar noaptea aia la hotel, iar documentarea să o restrâng la o singură zi. Aveam timp berechet ziua următoare, de la zece dimineța până pe la opt seara, să stau de vorbă cu toți oamenii din cătunul ăla. Bine-ar fi fost să am măcar două zile la dispoziție, ca să mă întind la povești cu ei, să-i cunosc mai bine. Dar dacă numai o zi mai puteam sta, ziceam mersi și pentru aia. Seara luam o mașină de ocazie până la Chișinău și prindeam fără griji ultimul autobuz spre Iași, pe la zece. În felul ăsta îmi ajungeau banii să mă duc la Mana, apoi până la Chișinău, pentru biletul până la Iași, cu tot cu șpaga în vamă, și îmi mai rămâneau și de cheltuială. Am vrut să plătesc pe loc, să-mi iau de-o grijă. Rusnacul mi-a zis că voi plăti totul la plecare, dimineța, când va fi și contabilă acolo. Atunci îmi va da și buletinul înapoi.

O ceapă-n viață

Mi-am cumpărat o sticlă de apă de la recepție, că era acolo și un băruleț, și am urcat în cameră să potolesc bursucii care îmi râcăiau stomacul.

În cameră mirosea a pelinci uitate după sobă. Ușa, paturile, masa aveau, toate, furnirul coșcovit și erau peticite cu bucăți de PFL. Tapetul se desprinsese în multe locuri, prin mocheta giorsăită se vedea podeaua, veiozele și lustră erau înnegrite de muște. Într-un colț, frigiderul. Pătat de rugină, cu ușa căscată, cu grătarele alunecate pe jumătate în cameră. Putea să fie semnul unei schimbări radicale în economia tânărului stat moldovenesc: după numai un an de la ieșirea din marea pușcărie a popoarelor sovietice, nu se mai dădeau șpăgi în natură. Banul vorbea!

Nici bine nu m-am așezat la masă, că a bătut recepționarul la ușă. Îmi adusese o găleată cu apă să am de turnat în veceu. M-a văzut cu mâncarea întinsă, mi-a făcut semn să aștept puțin. A ieșit în fugă și s-a întors cu o ceapă și cu o solniță.

— Ceapa. Țta bun! Harașo. Haroșai apetit!

După ce-am dat la bursuci, am vrut să mă întind oleacă în pat, să-mi mai îndrept șalele. Buf! — m-am trezit pe podea, cu ochii în tavan. Căzusem cu fundul patului și cu saltea cu tot. Asta îmi mai trebuia, să plătesc și patul. L-am așezat la loc și i-am pus dedesubt, să-l sprijine, un grătar de la frigider. Dacă nu-l atingeai, stătea. Am încercat cu multă grijă celălalt pat și am avut bucuria să constat că rezista, puteam să mă și foiesc. Ținea el cum ținea, dar tot stăteam ca pe ace. Nu-mi era somn. Am încercat să citesc ceva, însă nu reușeam să intru în cuvinte, săream de la unul la altul ca piatra pe apă. Mi-era frig, mi-era urât în camera aia calică și murdară.

Am coborât la recepție cu sticla de "Săniuța", cu cât mai rămăsese în ea. Voiam să-l răsplătesc cumva pe recepționar pentru amabilitatea lui sărită mult din fișa postului. Nimeni nu mi-a mai adus vreodată, în toată viața mea de ziarist, o ceapă în camera de hotel. Mi s-a întâmplat de multe ori după aceea să mor de poftă după o ceapă, sau mi-o doream pur și simplu, așa cum

destui oameni își doresc în unele momente să aibă o ceapă, m-am rugat în gând să apară cineva cu una, dar n-a mai venit nimeni niciodată cu o ceapă. Acea a fost singura. E drept că n-am mâncat-o, ca să nu miros a doua zi la interviuri, dar asta nu scădea nimic din marea noblețe a aceluia gest minor.

Incredibil: un rus nu vrea vodcă!

Recepționarul era la post, m-a întâmpinat cu un zâmbet. Nu prea aveam noi ce vorbi, și nici cum, dar măcar ne mai țineam de urât unul altuia. I-am întins sticla cu o mână, cu cealaltă i-am făcut semnul internațional cu degetul mare spre gură. Incredibil! N-a vrut să bea! Știam că la ruși curgea vodcă din țâța mamei, iar sângele nu se clasifica pe grupe sanguine, ci pe grade de tărie. Și uite că se găsea unul care să refuze o înghițitură me daiboj! Daiboj moi!

— Tî... ăăă... tî bolniavski?... Bolnița?... Tu est malade? — l-am întrebat în cascadă, tăind cu latul palmei peste ficat.

— Niet. Ia zdarovîi.

— Tîîî... supărat pe mine? Bezumnii minea?

— Niet, ia liubliu rumînskii. Tata meu rumîn.

— Moi brat! Moi semi-latinskii brat! Pacemu nu bei avec moi? A, tî rabotaet. Interdicția, da?

— Da, da, interdicția. Nu voie, nema alcool.

Bărutețul din spatele lui era plin de sticle cu niște forme deosebite. Dintr-o sandală înaltă se bea prin toc. Pe țărăncuța cu o ploscă pe umeri o întorceai cu picioarele în sus și beai prin gâtul ploștii. Mașinuța se golea prin toba de eșapament. Flinta, ca flintele: pe țevă. Racheta, prin ogivă. Din inorog trăgeai pe corn. Dar toate sticlele alea de bazar, cu forme diferite, erau pline cu același fel de băutură, aveau aceeași etichetă. “STRĂLUCITOR” scria pe toate, cu caractere rusești. Coniac.

Orheiul într-o sticlă

Erau suveniruri pentru turiști. Orheiul nu era oraș la mare, — și cred că nici acum nu e —, ca să te întorci de acolo cu o cutie tencuită cu nisip și cu melcușori. Nici oraș de munte, să-ți iei amintire o felie de copac, tăiată oblic, cu o căprioară pictată, adăpându-se din pârâiașul izvorât dintr-o cabană, incredibil de albastru și plin de peștișori congelați. Nu era Iașul, să-ți umpli valiza cu vederi de la Palatul Culturii. Dar ce zic eu Iași? Nu era nici măcar Dorohoiul, — nici nu se compară! —, ca să pleci cu o vază colorată ciordită de la fabrica de sticlă și vândută la barieră. Nu am văzut semne că Orheiul ar fi avut industrie. Și, finalmente, Orheiul nu mai era nici măcar Orheiul care a fost, așezarea aia frumoasă, locuită de răzeși rumeni și viteji din scrierile pline de farmec ale lui Sadoveanu. Nu mai era decât un oraș, Orgheev, desfigurată, ieșit cu julituri din râșnița istoriei, pansat de la un capăt la altul cu o veche fâșie de castani, golit de populația și de spiritul lui moldovenesc și umplut la loc cu venetici din stepa rusă și din pustiile Asiei, cu limba și cu obiceiurile lor cu tot. Și nemaifiind decât atât, din Orhei nu puteai pleca decât cu o capră sau cu o ciubotă de sticlă, să bei coniac “Strălucitor” din ele.

La ce e bună știința de carte

Mi-am pus “Săniuța” deoparte, pentru vremuri de secetă, și i-am cerut lui Colea — așa mi-a spus că-l cheamă — niște “Strălucitor”. Sticlele alea nu se vindeau decât cu totul, dar se mai făceau și excepții când se întâmpla să vină la hotel vreun ziarist român, să fie singurul client și să ceară un pahar de

coniac trântind bumăștile pe masă. Colea a scos de sub tejghea o sticlă începută. Era un tanc balșoi, plin cu coniac până mai sus de șenile.

— Te tridțati cetîri!, am strigat, recunoscând din prima uriașul tanc sovietic T-34, cu formele lui robuste, cu muchiile lui alunecoase. Sticlarii făcuseră o reproducere fidelă a unui model de T-34 apărut spre sfârșitul războiului, avea chiar și rezervoarele laterale, turela de trei persoane — ca să încapă mai mult coniac — și tunul de 85 de milimetri. Exact tancul ăla care a cărat pe șenile, prin toată Europa, sămânța comunismului. În unele părți a încolțit, în altele nu.

Atunci a trebuit să le dau dreptate profesorilor mei care mă băteau întruna la cap: “Învată și aia, și aia, bagă totul la cap, că nici nu știi când îți folosește!”. Vechea mea pasiune pentru al doilea război mondial, cu sute de ore de scotocit prin biblioteci, cu bănuți ruși de la gură și dați pe cărți și pe reviste, s-a consumat într-o exclamație expertă slobozită noaptea, într-un hotel pustiu dintr-un orașel de provincie, într-o fostă provincie a țării mele, în fața unui rus-român care nu înțelegea nimic din ce-i spuneam.

— Da, da, a confirmat Colea bucuros. Tanc. Vrrrrrum, vrrrrrum, ăta manevr, Kursk manevr.

A pornit cu tancul din flancul stâng al câmpului de luptă și — vrrrrrum!, vrrrrrum! — a mărșăluit în linie dreaptă până în zona de țintă. Acolo a executat o manevră de întorcere în unghi și s-a apropiat de obiectiv prin învăluire. Ajuns la distanța optimă, Colea a pus turela în poziție de tragere și a descărcat câteva salve de “Strălucitor”, până s-a umplut paharul. L-a împins spre mine.

— Stu. La caiet!

O sută de coniac. A tras o linie cu carandașul într-un caiet, să țină socoteala.

Am luat o gură. Nu prea mă pricepeam la coniac. La vremea aia eram adeptul vodcii și, în general, al băuturilor prin care se vede, din care beam până nu mai vedeam. La colorate nu mă pricepeam deloc. Dar dacă ăla era coniac, atunci cu siguranță era un coniac prost. La tărie era cam la nivel de poslete, ceva ce pe un băutor de vodcă, cu gătița călită, nici măcar nu-l gădila. Gustul aducea a ceai de surcele cu ceva caramelle topite în el, peste care s-a picurat niște zeamă de toporași.

Gustul de neuitat al toporașilor

Cunoșteam gustul ăla din copilărie.

Eram la casa de copii. Într-o frumoasă zi de primăvară, cum atât de minunat începeau compunerile noastre atunci, ne-am dus cu clasa la cules flori pe Valea Gurănzii. Nu înțelegeam de ce trebuia să culegem floricele care se pleoșteau după o oră și le aruncam pe drum, la întoarcere, dar ne duceam de fiecare dată cu bucurie. Cu o seară înainte le povestisem colegilor mei că eu când mă duc acasă, în vacanțe, sunt haiduc, trăiesc cu gașca mea în pădurea Vartan, jefuim căruțele care trec pe-acolo și dăm totul la săraci, vânam iepuri cu arcul și completăm felul doi cu anumite plante pe care numai un adevărat haiduc le cunoaște. Colegii mă ascultau cu gura căscată, îmi mai dădeau și suplimentul ca să le îndrug minciunile alea în care, altminteri, și eu credeam până terminam povestea. Dar doi-trei n-au crezut că în vacanță sunt haiduc — ceea ce, la urma urmei, era plictisitor pe lângă ce se întâmpla în “Cireșarii”. Și când am ajuns pe Valea Gurănzii m-au pus să dovedesc. Cum n-aveam arcul și săgețile la mine, — în timpul școlii le țineam în ascunzătoarea haiducilor, sub pământ, în pădure —, nu puteam să le arăt cu câtă dibăcie dobor un iepure din fugă. Că iepuri chiar erau, ne țâșneau printre picioare.

Așa că m-am rezumat la partea cu plantele comestibile.

— Dacă nu le cunoști, mori otrăvit!, îi speriam eu pe băieți.

Nu puteam lăsa o mică suspiciune a unora, bântuiți de realism ca niște adulți, să tulbure adevărul frumos al poveștilor mele. Am smuls un toporaș din pământul reavăn, cu tot cu bulb. L-am curățat frumos de țărână și l-am mâncat în fața băieților. Făcea în gură un mucilagiu grețos, dar eu nu lasam să se vadă asta. Le-am arătat și gura după aia, să vadă că am înghițit floricea. Pe urmă, care și cum auzea de asta, venea să-i demonstrez și lui. Toată ziua am ronțăit la toporași. Timp de o săptămână după aia, zilnic a apărut câte o mogâldeță albastră pe sub gardul mizerabilului veceu din curtea școlii. Educatorii au intrat în alertă. Se temeau că, pe lângă băieții care mâncau cretă, var de pe pereți, râme, humă sau clei de pe copaci, apăruse unul care bea cerneală la micul dejun.

“Șazi ghinișor, uăi!”

Gustul de toporași mi s-a reactualizat la prima înghițitură de coniac. Madlene nu erau pe-acolo, de-o gustare. Nu mi-a plăcut. După ce că era slab și avea gustul ăla de mucii vegetali, mai era și aspru, îți făcea limba glaspapir. Dar l-am băut așa, ca să nu mă fac de răs în fața lui Colea.

Nu mult timp după aceea, “Strălucitorul”, asemenea atâtor alte lucruri de producție sovietică, — de la caviarul fabricat în colhozuri și până la ideologii —, părea că nu mai e așa de rău ca la început. Ba, într-un fel insidios, devenea încetul cu încetul, dacă nu plăcut literalmente, cel puțin acceptabil. Așa că, decât să urc în cameră să mai rup vreun pat, ori cine știe ce ar mai fi cedat la atingere, i-am mai cerut o sută lui Colea. A ridicat brusc ochii din ziar și m-a primit cumva speriat. Ce nu înțelegea? Am pus degetul pe țeava tancului și am schițat în aer traseul obuzului — vjjjjj! — până în pahar: buuum!

— Niet, moi drug. Șazi ghinișor, uăi!

Când am auzit “niet” din gura lui, întâi am crezut că poate are ceva de obiectat la curba proiectilului, de la tanc până la pahar; poate săvârșisem o eroare balistică. Dar când i-am văzut privirea am înțeles că refuza să mai tragă o salvă. Și nu înțelegeam de ce ar face asta un servant când i se ordonă să bage muniție pe țeavă. Da, i se ordonă, pentru că peste tot în lume comerțul și serviciile se bazează pe principiul sacru: “Clientul nostru, stăpânul nostru”. Dacă m-ar fi refuzat în alt fel, cu un motiv acceptabil, poate aș fi lăsat-o și eu baltă. Dar așa, nietul lui, spus pe un ton categoric, m-a îndârjit și mai tare. I-am făcut semn să mă împuște cu încă un coniac. El a dat din cap că nu și a ciocănit cu degetul pe caietul de datorii.

Se temea oare că nu voi avea bani să achit consumația? Aveam. Doar nu trecuse mult de când el cu mâna lui îmi schimbasese banii. Și după rectificarea bugetară îmi rămăsese și de cheltuială. I-am fluturat portofelul în fața ochilor:

— Paslușait! Ța moi bumajnic, Colea. Bani, da? Davai “Strălucitor”! Davai, davai, nu te teme!

S-a codit un pic, dar până la urmă mi-a turnat dintr-o șenilă. Și iar l-am auzit:

— Șazi ghinișor!

O răzbunare istorică

Am priceput. Se temea că mă îmbăt și fac scandal. Am stat ca un cocos-târc într-un picior ca să-i arăt că nu-s beat. Și chiar nu simțeam nimic de la

apa aia de ploaie scursă prin buruieni, n-avea niciun efect. I-am arătat sticla de "Săniuța" și l-am făcut să priceapă că abia aia era băutura tare, nu "Strălucitorul" lui. Dacă și Văcăroiu bea "Săniuța", păi îți dai seama? Ce să mai spui? Pe urmă i-am arătat că și dacă, prin absurd, m-aș ameteți de la băutura lui, tot n-ar fi o problemă, fiindcă la beție sunt blând ca un copilăș, plâng oleacă și pe urmă mă duc la nani. Și dooorm... Și caut țâțăă...

A zâmbit. Credeam că l-am lămurit. Dar când i-am zis să mai toarne o sută, el iar a luat-o cu "niet" și cu "șazi ghinișor". Am înșfăcat tancul și am arătat cum trage în mine. Lovitura m-a făcut să mă clatin asemenea lui King Kong atins de prima rafală, dar nu m-a doborât. Am scos din arsenal un tun și mai mare. O ditamai ghiuleaua de cinci sute de ruble a plecat încetișor, a făcut câteva ocoluri grațioase în aer, ca să fie observată, și a lovit tancul în rezervor. Praf l-a făcut. Nici nu-mi ajungeau brațele pentru asemenea explozie. Adică nu doar că eram imun la tirul cu "Strălucitor", nu doar că aveam muniție cât să pun pe chituci un regiment de tancuri, dar devenise de-acum o chestiune bărbătească, de care pe care, între mine și tancul sovietic. Măcar jumătatea rusească a lui Colea putea să înțeleagă asta: că un bărbat adevărat când se apucă de o treabă nu o lasă până n-o usucă. Iar jumătatea lui românească trebuia să priceapă că voiam să văd tancul ăla fără o picătură de combustibil în el, incapabil să mai răsucescă turela, țintuit locului. Și eu să nu-l strivesc cu o bombă, cu un bombeu, ci să-l privesc de sus și să-l întreb pe tonul sigur al învingătorului: "Deci... ce mai zici acum, tovarășe Stalin?".

Din stacană în stacană, spre-o victorie babană

Până la urmă, fiecare jumătate a lui Colea a înțeles mesajul și împreună au scurs și cealaltă șenilă în paharul meu. Mai era ceva combustibil rezidual în T-34, pe la șasiu, prin rezervoarele laterale, poate și ceva lichid de frână. Puteam să-l nimicesc dintr-o înghițitură, dar ce Savoare ar mai fi avut atunci victoria atât de ușor obținută?

A umplut paharul, dar mai-mai să nu-i dea drumul din mână când am vrut să-l iau.

— Șazi ghinișor, atâtă la tine zic!, m-a avertizat Colea a nu știu câta oară strângând paharul în pumn.

Pe ăla l-am băut de sete. Am adus în ajutor aviația. Înainte de a arunca bomba cu toporași la mine în gură, paharul a făcut un ocol pe deasupra tancului, a coborât în picaj și i-a dat una la mișto cu trenul de aterizare pe turelă, un bobârnac. Când l-am dat de dușcă, amicul Colea a belit niște ochi cât cepele alea din care mi-a dat și mie una. I-am arătat iar portofelul:

— Șazi ghinișor, frățioare!, i-am întors-o eu... Ia platiaet coniac, ia davai ție bacșiș. Avem așa: adin, dva, tri stakani, da? Buun. Mai bagă unul și pa! Cetîri, da? Pa-tru! Patru. În total, patru sute de ruble. Cetîresta! Davai minea stakan, al cetîrelea... trulea...

Învins de argumentele mele, Colea a golit tancul în stacană. Sticla avea jumătate de litru. O suteancă lipsea de la început, patru sute le-am ars eu, desăvârșind astfel victoria asupra temutului T-34. Ce mare lucru? Le băusem de plictiseală. Nu trăgeau mai mult decât o cinzeacă de "Săniuța". Exact atât cât îmi trebuia ca să mă încrunt la jucăria aia goală și să zic în gând, scrâșnind din dinți: "... 'R-ați ai dracu' de ruși!".

— Colea, davai minea stecla!

Mi-a dat mie tancul de sticlă. Înțelesese și el că mi se cuvenea. Era trofeul meu de război.

Lovitură pe la spate.

Se făcuse aproape miezul nopții. Stăteam de pe la opt fără ceva la recepție. Circulasem, așadar, cu o sută la oră. Lejer. Și atunci, ce se agita atâta Colea? Ca să nu mai pun la socoteală că mâncasem bine înainte. Mi-am luat rămas bun și am plecat la culcare. Călcând drept și sigur, parcă aș fi băut toată noaptea numai lapte și vitamine.

Am intrat în cameră. Am aprins lumina și am încuiat ușa.

Ochiul a înregistrat colțul de pâine și felia de salam pe masă. Diplomatul, pe pat.

M-am pornit spre masă, în lungul camerei, să măncânc. În trecere, m-am oprit să iau un ou din diplomat.

M-am aplecat deasupra diplomatului, l-am deschis. Am întins mâna să iau oul.

În clipa aia am simțit o lovitură în ceafă. Și n-am mai știut nimic.

Strălucitor. Povestea de comă a unui reportaj (3)

Din laptopul unui zețar

M-am trezit dimineață cu oul în mână. Îl țineam strâns. Nu puteam să-mi desfac degetele. Erau vineții, ca la morți.

Zăceam pe jos, lângă pat. Nu-mi simțeam picioarele și mâna dreaptă, încleștată pe ou. Stânga o puteam mișca numai din cot.

Mai mult mort decât viu

Mi-am sucit cu greu capul în stânga și-n dreapta. Când îl scăpam într-o parte, cu mare chin reușeam să-l întorc la loc. Parcă fiecare neuron era înnodat cu codița de un fir din mochetă și, când mă mișcam, ceva se rupea în creierul meu. Un axon, o dendrită. Da, îmi veneau cuvintele astea în cap. Eram perfect lucid. O luciditate stranie, caleidoscopică. Îmi aducea în memorie, simultan, toate amănunțele zilei precedente: întâmplările, cuvintele, gândurile, senzațiile, tot.

Cu chiu, cu vai, am reușit fac roată cu privirea prin cameră.

Căutam să aflu ce anume m-a lovit. În cameră nu era nimeni — doar încuiasem ușa pe dinăuntru. Geamurile — închise. O lumină tulbure venea de afară. Mi-am întors capul spre tavan. Lustra era la locul ei, crăcănată și chioară. Un bec lipsea, celălalat răsturna peste mine un clopot gălbui.

Poate salamul să fi avut ceva... Nu puteam fi sigur fiindcă nu știam nici măcar din auzite cum te hurducă o intoxicație cu mâncare stricată.

Luciditatea mea avea toate datele, dar niciun răspuns.

Cum-necum, zăcusem toată noaptea pe podea. Într-o cameră fără comodități. Eram aproape mort de frig. Cu mâna stângă mi-am luat pulsul la încheietura mâinii drepte. Nu puteam să-mi număr bătăile. Măcar m-am convins și așa, pe pipăite, că îmi bate inima. Am tras cu ochiul la ceas. Era opt fără zece. Doamne, peste două ore trebuia să fiu la Mana! Și eu nu puteam să-mi dezdoi picioarele ca să mă ridic!

Dumnezeu nu bate cu pareza

Spaima că am paralizat m-a străbătut ca un glonț de gheață din cap până în tălpi. Pentru ce păcate mă pedepsea Dumnezeu? — că nici nu prea avusesem când să fac. N-aveam decât douășpatru de ani. Faptul că în același an făcusem și pușcărie pentru un articol, apoi am și paralizat când mă pregăteam pentru altul, asta putea fi o pedeapsă. Dar că m-a damblagit printre străini, asta era un cinism pe care nici El nu și l-ar fi putut permite fără o solidă argumentație. Dumnezeu nu bate cu pareza la întâmplare. Așa că am eliminat

variantea asta catastrofică.

Pe măsură ce mă sforțam, reluam sub control porțiuni importante din trupul meu. La un moment dat am reușit să mă salt în genunchi, cu capul sprijinit pe pat. Nu pot spune că îmi simțeam capul greu. Simțeam doar greul, nu și capul. Ceva ce mă trăgea în jos ca pe Hopa-Mitică.

Când am putut să-mi mișc mâinile cât de cât, le-am frecat de pătura aspră până au căpătat puțină roșeață. Atunci am putut să eliberez și oul din strânsoare. Era al lui Columb. S-a rostogolit, a căzut cu bănuțul în jos și a rămas așa, vertical, parcă înfipt în mochetă.

Miraculoasa untură de ciocănitoare

Am încercat să strig. Dar gura nu voia să se deschidă. Pățisem precum capra mea de Anul Nou. Eram copil — la mine în sat, nu la cămin. Sătul să-mi tot flutur puța prin țarnă, pe hudită, mi-am cioplit singur un cap de capră, din lemn de tei, să umblu prin sat de Anul Nou. Nu cine știe ce frumusețe, nici nu prea semăna a cap de capră, dar bătea de se auzea în tot satul. Mama se mândrea cu mine că dovedisem un atât de precoce talent la dulgherie. Poate se va alege ceva de capul meu când m-oi face mare! Problema era că începsem cu ța-ța-ța, căpriță, ța! de prin august. Găinile nu se mai ouau de atâta gălăgie, caprele adevărate refuzau să intre în ogradă când se întorceau de la păscut, vecinii nu se mai puteau odihni. Ziua băteam capra de-o crăpam, noaptea dormeam cu ea în brațe. Nimeni nu putea să mi-o ia. Tata dăduse ordin să nu se atingă nimeni de capra mea. Doamne ferește să fi ieșit careva din cuvântul lui! El pleca dimineața la muncă și venea noaptea, lui nu-i dădea talentul meu dureri de cap.

Într-o zi, a venit la noi moș Ion, fratele mai mic al lui tătuța. De obicei venea doar când era tata acasă, împușcau câte o coșarcă de ciori în salcâmi din spatele casei. Pe urmă trimiteau femeile să taie niștă gobăi și, până se făcea friptura, ei se îndemneau cu o cană de vin la masa din ogradă. A venit moș Ion la noi în ziua aia, mi-a dat o mână de sâmburi copti, că niciodată nu venea cu mâna goală, și a început să mă laude pentru mândrețea de căpriță ce-mi făcusem și pentru iscusința cu care o mânuiam. Că nu oricine e în stare să bată capra în ritm și cu putere, de dimineața până seara. Însă, vezi, mi-a zis el, lemnul a fost cam verde și nu sună bine. Ca să scoată un sunet cu adevărat frumos și ca să se audă și în celălalt sat, ca toaca de la biserică, limba trebuie unsă cu untură de ciocănitoare. Și a scos moșul din tolba lui cioăbnească un borcănel cu untură din aia și mi l-a dat. A uns Vioruța capra bine prin gură și a lăsat-o în tihnă o noapte, cum l-a învățat moșul, ca să lingă toată untura. Dimineața, ce să vezi, animala n-a mai vrut să deschidă gura. M-am chinuit două zile s-o facă să clămpănească iar. Am bontănit și-am răspăluit în șopron până n-am mai rămas decât cu o mână de surcele mute.

Să-ți bei lacrimile de sete

Parcă și eu mâncasem, cu o seară înainte, untură de ciocănitoare.

Mi-am băgat un deget între buze și le-am dezlipit. Din fericire, n-aveam doi dinți în stânga-sus, un premolar și un canin, încă din armată. M-am folosit de acea breșă ca să îmi strecur degetul între dinți și așa mi-am putut descleșta maxilarele. De atunci, nici nu mi-am mai reparat dantura. Viața e atât de imprezvizibilă! Nu știi niciodată când ai putea să ai nevoie de o cale de acces de urgență spre cerul gurii. Mi-am băgat pe rând mâinile în gură ca să le încălzesc. Mirosea înfiorător, parcă îmi putrezise limba, dar măcar căpătam putere în degete, puteam să-mi masez maxilarele, tâmplele și mai ales ceafa, unde simțeam o apăsare continuă.

Am mai zăcut așa un timp, îngenuncheat la marginea patului și scuturându-mă din tot trupul ca un fanatic din secta tremuricilor în plină rugăciune. Trebuia să mă ajute cineva. Am strigat cât am putut, dar n-a ieșit decât un scâncet pestilential. Nici amigdalele, atât de aproape de omușor, nu l-ar fi auzit dacă ar fi fost înzestrate cu urechiușe. La fiecare încercare de a striga simțeam că mi se desface capul din țâțâni. Parcă cineva îmi umpluse craniul cu fasole, de cu seară, și turnase apă.

Mi-a luat cam o oră să mă aburc în pat. Tremuram ca varga. M-am ghemuit sub pătură. Respiram în sân, cu gulerul tras peste nas, mă încălzeam încet-încet cu propria respirație.

Aș fi vrut să adorm, să nu mai simt nimic, să nu mă mai gândesc la nimic. Dar nu puteam. Capra din copilărie bătea în capul meu, spre ceafă. Mai și împungea și dădea cu copita. Directoarea de la Mana mă pocnea cu arătătorul peste frunte și țipa la mine: de ce am întârziat, de ce am facut-o să aștepte? De ce-mi bat joc de oameni și de meserie? De ce îmi fac neamul de rușine? — neamul nostru cel de o ființă, rupt în două de Prutul înlăcrimat... Că basarabenii ăștia chiar și în coșmaruri ciupestc lira. Măcar oleacă. Dădea, țipa; dădea, țipa. Na, na, na!

Dacă există oameni care mănâncă cenușă, așa se simt după masă: ca mine, atunci. Sticla de apă o terminasem seara. La chiuvetă nu curgea. N-aveam decât găleata adusă de Colea. Dar nici la aia nu eram în stare să ajung.

De sete, voiam să plâng ca să-mi beau lacrimile, dar nu puteam.

La adăpat

Abia pe la zece am reușit să mă dau jos din pat. De fapt, m-am rostogolit pe podea și m-am târât până la baie în patru labe, ca un câine otrăvit căutându-și cotlonul în care să-și dea suflarea. Am băgat capul în găleată și am băut. Am simțit apa făcându-și drum până în stomac printre epiteliile uscate, lipite unele de altele. Găleata nu părea să fie una de bucătărie. Mai degrabă de curățenie. Mi-a venit să vomit. Nu m-am abținut. Am reușit cumva să nu elimin în veceu și stomacul, cu totul. Aveam senzația, vârsând la veceu, că mă voi întoarce pe dos ca o șosetă.

Mi-am răcorit fața cu apă și am lins puțină pastă de dinți, că nu-mi mai suportam mirosul. Pe urmă, cătinel-cătinel, ținându-mă de pereți, m-am dus la geam și am scos capul afară. De la aerul rece, fără impurități industriale, mi-am mai revenit. Suficient cât să-mi pot strânge lucrurile și să pregătesc camera pentru predare. Știam de la băieții din redacție care e protocolul. Trebuia să chemi camerista, ea făcea inventarul și, dacă nu lipsea nimic, dacă nu era nimic distrus, vreun pat, ceva, îți dădea o adeverință că totul e în regulă. Fără semnătura cameristei, nu puteai să-ți iei actele de la recepție. Așa era pe-atunci.

Patul rupt de cu seară îmi dădea emoții. L-am încercat cu degetul. Se clătina. I-am mai pus un grătar de la frigider sub tăblie și am adus și găleata din baie. Tot se hâțâna. Nu-mi rămânea decât să sper că nu o va împinge dracul pe cameristă să verifice lenjeria unui pat în care evident nu dormise nimeni. Că mă sechestrau ăia acolo până îmi mai veneau bani de-acasă, ori cine știe ce mai pățeam. Și așa fi ratat de tot reportajul. Aveam de gând să mă duc totuși la Mana, chiar cu întârziere și cu toată rușinea, de-ar fi fost și să mă târăsc până acolo.

Glumeața și Catinca la inventar

Cu inimă strânsă am ieșit pe hol și am strigat:

— Hei!

Ce strigăt leșinat! Parcă era cineva în mine, care avea înăuntrul lui pe cineva, la rândul lui cu cineva în burtă, și abia acel cineva din mijlocul Matrioșkăi care eram a scos un “Hei!” pițigăiat și sfios. Am bătut cu o conservă în ușă până a apărut o cameristă.

— Gata, plicat de-amu?

— Da, vreau să plec.

— Sî ni scuzaț cî la noi îi diranju ista cu riparațili, da’ poati mai viniț la noi ș-a să cii ghini. Fa, Catincî, fa, hai cî pliacî băietu ista de la Doi, fa!

A venit și Facatincafaua. O zdarovaia tanti. Justifica lipsa unei fabrici de lapte praf în Orhei. S-a proțăpît în ușă, cât era de mare, și a început să strige de pe o hârtie:

— Ogheal!

— Esti!, i-a răspuns cealaltă, din cameră, cu capul băgat în dulăpiorul de pe hol.

Era o plapumă acolo. Nu ștusem. Măcar o puneam pe jos și leșinam pe ea.

— Pantofei di casî!

— Esti!

— Prasop!

— Esti!

— Sopon!

— Esti!

— Dar de ce e și săpunul pe inventar? Țsta se consumă, se termină!, am sărit eu.

— Cum sî sî termini, dacî nu-i apî?

— Dar intră în prețul camerei, doamnă. Poate vreau să-l mănânc!

— Da’ poati chiar c-ai mâncat sopon, cî ești tari galbîn la fați, mi-a răspuns camerista pe jumătate în glumă, pe jumătate în serios. S-înghițaiți o pasticî, dacî nu ti simțaiți ghini.

Catinca îi dădea mai departe cu inventarul: perni! cearceafe! liustra! veioz! televizor! tilifon! frigider! Glumeața confirma din cameră, Catinca bifa pe listă.

Nu știu de ce mai verificau și televizorul, și frigiderul, doar se vedea că nu mă simt bine, n-aș fi fost în stare să plec cu ele în cărcă.

Când a ajuns la frigider, mi s-a făcut inima cât un purice. Dar camerista n-a tras de ușă, n-a observat că lipseau două grătare. A trecut mai departe. La draperii, la perdele, la fotografiile înrămate de pe pereți. În dreptul patului pe care îl rupsesem la sosire s-a întors spre mine și mi-a spus:

— Ci ghini cî nu ti-ai culcat pi patu ista, cî-i rupt. Noi îi puném pi sup dânsu niști cieri di la frigider, sî nu chici!

Catinca mi-a dat adeverința, eu i-am predat cheia.

Aritmetica beției

La recepție, în locul lui Colea era o femeie tinerică, într-un pulover roșu, pe gât, cu nasul într-un vraf de hârtoage.

— Bună ziua. Gata, v-ați hotărât să plecați? Nu vreți să mai stați pe la noi...

— Da, plec. O, dar ce bine vorbiți românește! Parc-ați fi de la București!

— Iaca-așa vorbim noi pe la Prut... Eu de-acolo-s! — mi-a răpuns cu puțină cochetărie și roșind de plăcere, ca puloverul, la complimentul meu.

Și-a cerut și ea scuze pentru incomoditățile din hotel. I-am zis că nu-s

pretențios, bine că am avut unde dormi. I-am întins bonul de la cameristă. A scos registrul, a scris niște cifre, le-a adunat.

— Iacătă, trebuie să lăsați la noi două mii și patru sute de ruble.

Mi-a zâmbit dumneaei, i-am zâmbit și eu, că eram în stare. Măcar de-atat. Și tot zâmbind am scos portofelul. Dar deodată am încremenit cu degetele în portofel, parcă — jivina! — mă mușcase de mână și mă trăgea înăuntru. Zâmbetul mi-a dispărut. S-a speriat și ea de schimbarea mea bruscă.

— Cum două mii... și... Păi ăștia-s cam toți banii mei! N-ați calculat bine!

— De asta v-ați schimbat așa la față? Vai, dar cum așa? Ia să mai privesc o dată.

A mai adunat o dată cifrele alea, din ochi.

— Două mii de ruble și încă patru sute de rublișoare, iaca atâta.

— N-are cum, doamnă!

— Dar atâta este. Ia priviți aici. Ați luat pe comandă patru sute de “Strălucitor”?

— Da.

— La o sută de ruble suta, asta face egal patru sute de ruble?

— Face.

— Și cu două mii cazarea? Două mii și patru sute la total!

— Dar stați așa! De unde două mii cazarea? Băiatul ăla mi-a spus că e o mie la dumneavoastră. Ce, s-a dublat astă-noapte?

— Aveți dreptate, cazarea la noi face o mie de ruble.

— Păi vedeți, doamnă? Quod erat demonstrandum!, am încheiat eu biruitor și puțin arogant.

Am răsuflat ușurat. Și în sfârșit am putut să-mi scot degetele din gură portofelului. Am râs cu îngăduință văzând cu câtă candoare greșește.

— Da. O mie de ruble. Ori două nopti, egal două mii de ruble!

— Cum două nopti? Doamnă!, am venit ieri seară și plec azi... iată... la ora... La ora unsprezece și jumătate! Chiar și în Basarabia, la dumneavoastră, după marți urmează miercuri. Eu am venit marți, 3 noiembrie 1992, și plec azi, miercuri, 4 noiembrie 1992. Nu mă întrerupeți, vă rog! Vă invit să remarcați, în spiritul cunoștințelor dumneavoastră de aritmetică, pe care nu mă îndoiesc că le posedați, că între trei și patru există o diferență de... Cât? Unu! De pe 3 până pe 4 noiembrie e o noapte. Una! O noapte de noiembrie, doamnă.

Femeia mă urmărise cu frică, nu știu cum... Se uita la mine ca la un nebun, aprobând, totuși, mereu din cap. Când mi-am terminat mica tiradă, contabilă s-a dat un pas înapoi, până la bărulețul plin cu “Strălucitor”. Se uita într-o parte și-n alta cautând ajutor, parcă, de undeva, când a tresărit bucuroasă:

— Iacătă, chiar Colea sosește acum!

M-am întors, l-am salutat bucuros din priviri. Mi-a zis ceva, n-am priceput ce. Suna a salut. Contabila a început să-i turuie pa ruskie. Mai mult în șoaptă. După numai câteva cuvinte, Colea s-a întors spre mine, m-a apucat încet de mână și mi-a spus pe tonul cu care îi vorbești unui suferind, aproape în șoaptă:

— Dva noci... doi nopti cazare.

— Niet! Imposibilnîi! – am izbucnit într-o rusă cum îmi venea la gură.

— Ce să-ți fac? Ia skazal: șazi ghinișor! șazi ghinișor! Tî... davai “Strălucitor”, Colea, davai “Strălucitor”! Iaca amu “Strălucitor”!

— Domnule, azi este joi, 5 noiembrie — a îndrăznit și contabilă, ițindu-

se de după Colea. Ați dormit o noapte, o zi și încă o noapte.

Se uita în ochii mei cu multă căldură și adeverea cu mișcări din cap că știe ce spune, că lucrurile așa stau: cum zice ea.

— El v-a zis să stați ghinișor, dar dumneavoastră...

Zâmbetul mi s-a topit pe față mai iute decât miraculoasele creme de la teleshopping. Eram buimac. M-am lăsat moale pe scaun. Mâinile mi-au căzut inerte pe lângă corp — ca aripile la puii ăia jumuliți de la Avicola, spânzurați în cârlige. Capul s-a dus singurel și s-a așezat cu fruntea pe sticla rece a biroului. Fasolea se umflase și mai tare în el. Vorba unui prieten, îmi venea să-l iau în brațe, să-l așez mai încolo într-un par și să-i arăt curul.

Răzbunarea lui Guderian

Cred că am și plâns. Adică sunt sigur că am plâns. Mi-am înghițit lacrimile. Aproape nu mi-am recunoscut vocea când am întrebat:

— Sigur e joi?

— Joi, da!, a confirmat femeia cu blândețe.

— Il i joi — a întărit și Colea încercând s-o dea pe românește, un fel de “el este joi”.

Calamburul lui involuntar m-a făcut să-mi salt capul ca la apel. Doar că n-am strigat: “Prezent!”. Da, să trăiți! Vă raportează că soldatul neinstruit Ilijoi plânje de amărăciune și de fasole umflată-n cap! Că a băut muniția și s-a îmbătat. Adică nu s-a îmbătat, că ăla nu era alcool, ci otravă. Deci s-a otrăvit cu “Strălucitor” și era să moară pe front în noaptea de dinaintea asaltului final. S-a făcut pulbere. A zăcut rănit o noapte, o zi și încă o noapte. Iar raportajul lui s-a baricadat în reduta atât de frumos numită Mana și nici cu luneta nu mai poate fi atins. Ilijoi n-are decât să-și ia ranița cu merinde, câtă i-a mai rămas, și s-o pornească încetișor spre casă, pe drumul de costișe ce duce pân' la Iași.

Am plătit cât aveam de plătit. Nu-mi mai rămăseseră bani nici de bilet până la Chișinău. Poate doar pentru o ocazie. Mi-am luat buletinul și am plecat clătănându-mă cu diplomatul într-o mână și în cealaltă cu tancul de sticlă, golit atât de glorios cu o noapte înainte. Ba cu două! Dar m-am întors de la ușă și m-am așezat la loc în fotoliu. Fără nicio vorbă, am luat pixul cu roșu al contabilei și am scris pe eticheta de “Strălucitor” cu litere mașcate: “GUDERIAN WAR HIER UND SIEGTE!”. Pe urmă i-am întins tancul lui Colea. Am rugat-o pe contabilă să îi spună că doresc să păstreze el tancul ăla. Așa, ca amintire. Dacă se poate, să-l pună în vitrină, că mai erau acolo sticle goale, de diferite forme, puse doar de frumusețe. Și să nu fie și un tanc printre ele?

Ea a tradus și Colea a luat tancul, mirat.

— Da, na akno! — a promis el, arătând cu mâna spre vitrină. Dar... kakaia semnificația?

— Moi drug, ăta ghermanskii yazîka. Zdesi ia pișú... napișati... Doamnă, spuneți-i dumneavoastră că am scris în nemțește așa: Guderian a luat cafeală de la vitejii ruși.

— Da, da, Guderian, kaput!, a zis Colea, râzând încântat. Și a pus tancul la loc de cinste în vitrină, între țărăncuță și inorog.

Feblețea tractoriștilor

Când să ies din hotel, mi-am întors capul și am mai privit o dată, lung, tancul meu. Din umorile iuți care mă mâncau pe dinăuntru, ca un nufăr s-a înălțat un zâmbet de satisfacție până pe buze. Pe tanc scrisesem de fapt:

“Guderian a trecut pe aici și a învins”. Și, ca un adevărat învingător, plin de răni și de sângele dușmanilor răpuși, am pășit tremurând în lumina umedă a amiezii — chiar atunci mi-a venit metafora asta, când coboram pe scări, semn că talentul meu căzuse cloșcă în timp ce boleam, iar acum năștea pui vii.

Am pornit pe jos spre marginea orașului, câine-câinește, cu speranța că mă va lua careva cu mașina până la Chișinău. La ocazie nu e ca la autobuz, nu plătești la urcare. Când ajungi la destinație, dai cât ai de dat și cobori repede. Ce-mi mai rămăsese în portofel însemna cam jumătate dintr-un bilet de autobuz de la Orhei la Chișinău. Ce-aș fi făcut mai departe, o dată ajuns în Capitală, nu știam. Mentea mea nu putea anticipa mai multe mutări în acel joc de șah la care fiecare piesă avea altă culoare, iar pătrățelele se încălecau. Puneam un pas înaintea altuia, expiram după ce inspiram și așteptam cu o nepăsare bolnăvicioasă să se întâmple ce era de întâmplat mai departe.

Nu știu ce anume din înfățișarea mea îi atrăgea pe tractoriști. Eram feblețea lor. Pentru că și de data asta tot un tractorist a oprit când i-am făcut cu mâna. M-am ghemuit în spatele lui și m-am prins zdravăn cu mâinile de grățiile cabinei. Tractorul sărea prin gropile din asfalt gata să se rupă. Când dădeam cu capul de tabla de sus, când cu fundul de scândura pe care stăteam. El vorbea întruna, răcnea, dar din cauza motorului nu auzeam nimic. Strigam și eu din când în când: “Da, da!” și asta părea să fie de ajuns pentru dânsul.

Din nou “Strălucitor”

Mă întrebam dacă nu cumva, acolo, miliția îți lua carnetul când te prindea treaz la volanul tractorului. Cu primul tractorist băusem de la Sculeni la Fălești. Ăstalalt era deja băut și încă mai lucra la acea stare. Tot întindea mâna la spate să-mi dea o sticlă să trag și eu un gât. Nu eram omul care să respingă asemenea avansuri, dar atunci mi se făcea rău numai dacă mă gândeam la băutura. El mai lua un gât, mai zicea nu știu ce, mai cânta o strofă dintr-un cântec de armată — prindeam câteva cuvinte între două hopuri. Făcea ce făcea și iar dădea sticla în spate, să beau și eu. Să nu-mi pierd carnetul de tractorist? Am zis să mă prefac — doar n-avea ochi la spate — și să scap astfel de insistențele lui. Când să duc sticla la gură, mi s-a făcut rău. Era “Strălucitor”! Într-o sticlă obișnuită, nu din aia ca la hotel. Aș fi rezistat până la Chișinău fără să vomit, cu toată hurducătura și cu toată găzăria din cabină. Aș fi rezistat chiar la un gât de vodcă. Dar când am văzut eticheta de “Strălucitor” mi s-a făcut rău. Stomacul meu care putea digera hamuri de piele, ciubote, ciolane, orice, s-a scârbit violent, s-a năpustit afară din mine când a văzut “Strălucitorul”. Și singurul loc în care puteam voma era capul tractoristului. M-am îndoit ca un arc peste el, fără să mă pot opune convulsiei, și omul nu înțelegea de ce îl mușc de bască. Noroc că făcusem curățenie interioară de dimineață, la hotel, și nu mai aveam de dat la rațe decât un fel de salivă groasă. Tractoristul s-a speriat. A început să țipe:

— Uăi, nu borî pi mini, chizda mă-ti!

M-a dat jos împingându-mă cu mâinile și cu picioarele, a zvârlit cu basca după mine. Ei, hai, că nu era chiar așa murdară. Ce înjura în halul ăla? A tras ușa cabinei după el, bombănind, și dus a fost.

Norocul bețivului

M-a lăsat singur în mijlocul câmpului. Măcar mă apropiasem de Chișinău și rămăsese și cu mărunțișul neatins. Doar cu măruntaiele vraiste.

Am rămas în câmp, la marginea drumului. Stăteam cu capul în jos, cu mâinile pe genunchi, răsuflam greu ca după maraton. Când în sfârșit mi-am

mai revenit puțin în simțiri și mi-am ridicat capul, să nu-mi vină a crede! M-am frecat la ochi. M-am întors cu spatele, apoi m-am sucit brusc și m-am uitat o dată. N-aveam halucinații. În fața mea, pe partea cealaltă a drumului, era un indicator de intare în localitate pe care scria mare, și pentru chiori, Mana! Satul se zărea după o lizieră de sălcii, la un kilometru, un kilometru și ceva de la șoseaua principală.

Mi-a trebuit ceva timp să-mi dau seama ce se întâmpla. De limpede la minte ce eram când am plecat din Orhei, în loc să ies la bariera dinspre Chișinău, am ieșit spre Mana. Și în loc să stau la ocazie pe partea stângă, am stat pe cealaltă parte și iaca așa am mers în sens invers, spre Mana. Și taman acolo mi-a venit să vomit, tocmai acolo m-a dat jos tractoristul! Unde mai pui că mi-a lăsat și basca!

Borșul salvator

Nu știu nici acum dacă ăla a fost norocul bețivului, norocul prostului sau norocul ziaristului care, totuși, își dorea să facă un reportaj. Abia mă mai țineam pe picioare. Dar dacă tot mă adusesse întâmplarea până acolo, am zis că să mă împing, să mă trag cumva și să mă duc totuși până în Mana, măcar să văd cum e. Voiam să intru ca un fugar în sat și să arunc o privire fără să mă vadă lumea. Apoi să mă întorc tot pe furis și să ajung o dată cu întinericul în Chișinău. Acolo măcar era o gară unde să dorm. Dar chiar la marginea satului am dat peste școală — un fel de grajd lung, deșelat, cu geamuri strâmbete. Cum s-o ocolesc? Parcă prea erau puse toate într-o ordine bine chibzuită, ca niște trepte care mă duceau pas cu pas către țelul meu. Cu toată rușinea, dar și cu o emoție din care hrăneam ca din perfuzor, am intrat.

Directoarea era în biroul ei, o debara în capătul holului, cu o ușă hodorogită, băgai mâna printre scânduri. Când i-am zis cine sunt, și-a dus mâinile la față și aproape a țipat speriată:

— Vă e rău? Doamne, dar în ce hal arătați! Parcă ați băut “Strălucitor”!

Era o femeie la vreo treizeci și ceva de ani, mică și subțire, dar înfipță. M-a luat de mână și m-a tras după ea până acasă. Mi-a dat să mănânc un borș de găscă, fierbinte și acru, turte cu brânză, apoi m-a pus să mă culc.

Secretul “Strălucitorului”

M-am trezit a doua zi, vineri. Am ieșit în curte. Soțul directoarei, domnul Savițchi, trăgea vinul la teasc. M-a obligat să beau un pahar de vin de ăla, rece și gros ca bulionul, direct de la vrană. Borșul de găscă, somnul bun și vinul de buturugă, zicea el, sunt uneltele cu care poți dezbate tencuiala de “Strălucitor” din capul omului. Și avea dreptate, pentru că imediat am simțit cum capăt forță, chiar am învârtit și eu la două mălaie.

— Dar ce sânge de drac, ce lichid de frână e “Strălucitorul” ăsta, domnule Savițchi?

— Se face la noi, la fabrică. La zavod. Este-așa un căzănoi mare, bagă apă cu furtunul într-însul. Când s-a umplut, vine cineva cu un borcan de substanță și îl deșartă în căzănoi. Și uite-așa bolborosește! Buuun!... Ș-apăi când s-a liniștit bolborosala, vine unul cu o remorcă de surcele și-o basculează în cazan. Și gata “Strălucitorul”! Din surcelele alea își trage culoarea frumoasă, aurie, pe care o știi.

— Dar ce pune în el?

— V-am zis: substanță.

— Bun, dar ce e substanța aia?

— Substanță. Așa se cheamă.

Epilog

Domnul și doamna Savițchi m-au mai ținut la ei încă două zile. Au umblat cu mine din casă în casă și împreună i-am găsit pe toți bătrânii care își mai aminteau de Păulică și de părinții lui: Domnul și Doamna — învățătorii Goma. Dar tot nu a fost o documentare la sânge fiindcă nici după o săptămână nu mi-am revenit complet din șocul “Strălucitorului” și poate că nici până azi n-am eliminat cu totul din mine Substanța. Mi se încrețește pielea pe spinare și simt în gură limba putredă și gust de surcele și toporași. Și nefiind o documentare meticuloasă, n-a ieșit nici un mare reportaj, cum îl visam. Un reportaj de începător. Un singur lucru nu se poate spune despre el: că ar fi total lipsit de substanță. Dar, așa cum a ieșit, a schimbat ceva în viața mea.

Criticul Dinu Mihail, din Chișinău, i-a trimis lui Goma, la Paris, numărul din “Timpul” cu reportajul meu — “Acasă la Paul Goma”. După un timp m-am trezit la redacție cu o scrisoare de la însuși Paul Goma! Cu marea lui bunăvoință, mă felicita pentru textul ăla, ca și cum chiar ar fi fost ceva de capul lui. N-a existat om mai semeț ca mine în orașul acela! De la acel reportaj s-a legat între Paul Goma și mine o prietenie aparte, de la distanță. Epistolară. Peste douăzeci de ani aveam să ajung la Paris, să-mi îmbrățișez idolul. Am plâns amândoi discret, bărbătește. Dar asta e deja altă poveste.

Atunci, plecând din Mana, încă tehui de cap, am ajuns cu un tractor în Chișinău. Da, cu un tractor. La vremea aia parcă erau tractoarele la modă, ca treningurile. Puține mașini! Din Chișinău am mers cu trenul, ascuns în veceu, până la Ungheni. Nu se putea trece granița fără bilet. Am mai făcut foamea o zi la câțiva pași de țara mea, am dormit într-o scară de bloc. Adică am ațipit iepurește. În starea aia de veghe mi-am adus aminte că îl cunoscusem la Botoșani pe poetul Ghenadie Nicu, iar disperarea a scos din cotloanele memoriei amănuntul că el era din Ungheni. Ne văzuserăm o singură dată, ne-am strâns mâna și atât, dar asta nu însemna că nu puteam, în numele acelei străneri de mână, să-i cer niște bani să trec granița. Poetul nu debutase, la data aia, decât în cartea de telefoane a orașului, așa că l-am găsit ușor. Și-a rupt de la gură — biletul la trenul internațional era scump, deși Iașul se vedea în zare, peste Prut — și m-a ajutat să ajung acasă după nouă zile de bezmeticie prin Basarabia. Frate Ghenadie, mult timp după ce din mine nu vor mai rămâne decât oale și ulcele, când nici țipenie de om nu va mai fi pe planeta asta bolnavă, recunoștința mea va pluti nezdruncinată peste ape.

Am ieșit viu din Basarabia. Nu foarte sănătos, dar viu. Înviasem din morți într-un hotel auster din Orhei și după aceea am ajuns fără să vreau unde voiam să ajung, dar nu mai puteam. Și am scris un reportaj care mi-a adus o prietenie luminoasă. Toate astea m-au făcut, atunci, să cred că exista un Dumnezeu al ziariștilor care mă lua de după ceafă ca pe căței, mă scotea din necaz și mă așeza pe drumul cel bun. Credeam asta cu tărie.

Acum nu mai cred nici cu suc.

Post-scriptum:

Reportajul din spatele acestei întâmplări, “Acasă la Paul Goma”, a apărut în “Timpul”, nr. 40 (116), noiembrie 1992, Iași, în numărul 5-6/2010 al revistei “Metaliteratura”, publicație a Institutului de Filologie a Academiei de Științe a Republicii Moldova, precum și în volumul colectiv “Paul Goma 75. Dosarul unei iubiri târzii”, Eagle Publishing House, disponibilă pe amazon.com. Iată-l mai jos:

Acasă la Paul Goma

Ce ești tu, Paul Goma?

Francez naturalizat, polgomá, parizian amnezic, care și-a uitat țara în exil?

Nu, francez nu ești, pentru că ești român.

Dar nici român nu ești, precum spui, pentru că ești basarabean.

Și poate nici basarabean-basarabean nu ești, fiindcă-ți mai curge în vine ceva sânge macedonean, ceva polonez, ceva fanariot – prin bunici –, ceva-ceva, fără a fi nici macedonean, nici polonez...Și atunci, ce ești tu, Paul Goma? Ce ești tu, măi Gomiță?

Un obstinat, un calidor, un re-refugiat, un cutremur, un ce ești?

Paul Goma este un toate-acestea-la-un-loc. Și încă mai mult: un scriitor român.

Un scri-i-tor!

S-au făcut 15 ani de când, pentru a scăpa de „Mistreț” – așa era denumit codificat în dosarele Securității comuniste –, băieții ochiazuri ai generalului Pleșiță i-au făcut vânt lui Paul Goma peste frontieră. În 1977, în noiembrie. Anul în care incomodul scriitor inițiasă o mișcare pentru drepturile omului, în România, mișcare ce luase proporții îngrijorătoare pentru Ceaușescu. Și pentru sinistra-i. Ea însăși dăduse ordin, mai demult, să nu i se publice nimic lui Goma – carte sau vreun articol, nici măcar sub pseudonim. (De aceea, tare-ar mai fi vrut Obstinatul să-l anchiuleze pe Neculai, iar Ilenei să-i umble puțin pe la gingie.) Așa se face că, în 1977, aproape anonimul scriitor român (anonim în țara lui) era un autor cu câteva cărți apărute în Occident, la edituri prestigioase, în germană, franceză, suedeză, engleză. Devenise, cu „Ostinato”, „Gherla”, „Ușa noastră cea de toate zilele” etc., un scriitor de circulație europeană. În timp ce acasă trăia în umbra unui volumaș de proză scurtă: „Camera de alături” – și acela ciopârțit de cenzură, și la adăpostul epoleților care-l urmăreau și la closet.

După revoluție, exilatul a re-debutat impetuos: „Gherla”, „Bonifacia”, „Din Calidor. O copilărie basarabeană”, „Arta refugii”, „Gardă inversă”, „Soldatul câinelui”, „Culorile curcubeului '77”, „Patimile după Pitești”, „Sabina”. Mai tinerii, mai-în-ceață-ținuții au descoperit dintr-o dată un scriitor cu care publicul occidental era deja obișnuit. Un scriitor cu totul aparte.

De ce după decembrie 1989 nu a încercat Paul Goma să se întoarcă în România, fie măcar și într-o vizită? Ca scriitor profund autobiografic – „Autobiografic chiar și atunci când scrie despre viața unui pește”, cum spune Dinu Mihail în „Literatura și arta” –, de ce n-a încercat Paul Goma să-și viziteze satul natal: Mana, satul basarabean pe care l-a nemurit în „Din Calidor”? Să o fi rupt el definitiv cu România? Cu Basarabia? Cărțile sale spun că nu. În locul lui, dar mai mult pentru a vedea minunea de sat, Mana, am fost acolo, în Basarabia, în satul cel mai frumos al literaturii române, după Humulești.

Străvechii codri ai Orheiului nu mai sunt. Marii noștri frați sovietici și-au tocit drujbele în ei, transformându-i în hârtie pentru operele părinților marxism-leninismului. În limba lor de lemn. Au mai rămas numai pâlcuri, pădurici stinghere, risipite pe dealurile sovhozurilor. Printre aceste pâlcuri răzlețe, plecând din Orhei, ajungi curând în centrul pământului, satul Mana. Iar centrul centrului, buricul pământului, este calidorul casei părintești, pridvorul din care ochii unui copil de cinci ani vedeau bubele roșii, lepra întinzându-se peste Basarabia. Cedarea, deportările – „Pahod na Sibir!” –, vin

românii, pleacă românii, vin iar sovieticii și te eliberează și nu mai pleacă.

Un sat prăpădit, risipit pe coasta unui deal; și, pe deal, un moș negru și urât: zavodul, fabrica de prelucrare a... Mai este oare Mana de acum Mana din „Calidorul” lui Goma?

Au trecut 57 de ani de când, aici, s-a născut, într-o groapă acoperită cu stuf, cel care avea să ajungă un „Soljenițin român”, cel mai curajos, cel mai vertical scriitor postbelic: Paul Goma. În peste jumătate de veac s-au mai schimbat unele. Multele. Mana de azi e cea din „Enciclopedia Sovietică Moldovenească”, vol. IV, p. 192: „MANA – Sat în sovietul sătesc Seliște – nu în comuna Vatici, ca pe timpul... – raionul Orhei, RSSM, situat în vestul raionului, la 14 km de centrul raional și la 25 km de Călărași. 614 locuitori (în 1973). Menționat documentar din anul 1715. La Mana se află o brigadă complexă și un punct de vinificație al sovhozului GLORIA. Școală de 8 ani, club cu instalație de cinematograf, biserică, punct medical și magazin”. Și atât.

Asta este Mana. Nu un nume frumos, plin de mister, nu un Macondo românesc. Un sat cu punct medical și magazin. Inima tristă a Manei, sat cu 140 de case, bate acolo, în calidor, locul de unde se vede cel mai bine tragedia românilor. Va mai fi existând calidorul, sau numai în cărți?

Prin glodul frământat de căruțe, pe ulițe strâmte, tot mai sus, până la vechea școală: casa cea mai tristă a literelor românești și buricul pământului. Da, mai este. Ascunsă pe jumătate în dosul unor porți înalte, de tablă. Păzită de un câine care n-o păzește: doarme. Și înconjurată de șuruburi, osii, roți. Fierărie ruginită. Cele șapte trepte de piatră, aceleași, roase de umblătură. Cu scândurile podelei putrezite și cu aceeași temelie de piatră ridicată de mâna învățătorului Eufimie Goma. Un lacăt pe ușă. Acum, în vechea școală a satului (și casă, totodată, a familiei Goma) locuiește Mișa Adomniței, starojul magazinului. Paznicul. Și dacă l-aș fi găsit, ce-ar fi spus despre Paul Goma? Acasă la el, scriitorul este aproape un necunoscut.

Numai câțiva bătrâni știu de Paul Goma și își mai aduc aminte de Păulică, Păvălică, băietul lui Domnu și Doamna. Nimeni nu a citit ceva scris de el. Câțiva au auzit doar, în ultimul timp, de când în fosta republică sovietică se poate vorbi mai slobod, că Păulică al lor e mare scriitor de cărți prin Franța, pe undeva. „Scriitor!”, zic ei cu mândrie, ridicând un deget în sus și apăsând pe coada cuvântului. Mândria mănenilor ar fi fost mai mică dacă Păvălică ar fi devenit, să zicem, mare inginer, nu mare scriitor.

Din calidor se vede, peste drum, casa lui moș Trache Maxim. Moșul și-l amintește bine pe Paul Goma. Avea și o poză cu el, în care Păulică stătea lângă un patefon, singur, îmbrăcat cu cioareci și o bundiță scurtă. Nu mai știe ce s-a făcut cu ea. De când i-a murit baba, moș Trache iese din calidorul lui – față în față cu Calidorul – tot răsucesce tabacioc în foi de jurnal și atâta face toată ziua: fumează și vede lumea din calidor. Nu de pe șanț, de pe laiță, din altă parte. Nu, așa nu se poate. În calidor e altceva. Uite: el stă de câțiva ani în dorul lui frumos și nu s-a plictisit, pe când în drum, pe șanț... În casele cu calidor se îmbătrânește mai greu și oamenii sunt mai înțelepți. Cam leneși, nu-i trage ața la muncă, dar nu-i nicio plăcere mai mare decât să stai în calidor, să vezi și să încerci să pricepi. Înțeleptul moș Trache pomeneste de ultimul lor preot, Gheorghe Dodon, care s-a refugiat și el în România, cu toată familia. La plecare, a luat o punguță cu pământ din Mana. Să i se pună pe mormânt dacă va muri și va fi îngropat în altă parte. „Mâna aceea de pământ au șters-o ploile, dar, vezi, l-a făcut pe Lionea-Leonid, băiatul mai mare al

popii, să vină mai an la Mana. Mâna aceea de pământ nu te lasă în pace, te întoarce mereu la pământul tău”. Moșul vrea să spună că mâna de pământ a lui Paul Goma este tocmai memoria lui fixată în paginile cărților. Asta îl va aduce înapoi în Mana. Prin '67, Goma chiar i-a scris lui David Savițchi, nașul lui de botez, că ar vrea să fie invitat de un om din Mana, să poată veni acolo, în satul cu Calidor. Dar cine avea atunci curajul să-l invite pe Paul Goma? Și chiar dacă l-ar fi invitat cineva, putea „banditul riacționar, dușman al boborului” să părăsească țara? Nu putea. Acum nu mai are nevoie de invitație.

Mătușa Anisia Moiseevna Savițchi (72 de ani) și-l amintește pe copilul învățătorilor Goma. Stă pe lejancă, la căldură, își frământă mâinile în poală și povestește. „Eram vecini, cum să nu-l știu? L-am ținut în brațe când era mititel. Iute și gras era Păvălică... Și încă mai era și frumos, nu mai știa care și cum să-l țină în brațe, la biserică, așa era de frumușel, săracul, și de bine îmbrăcat, curat... Și hrănaaci... tii!, mânca de toate. Când domnii plecau pe la Orhei, Păvălică venea la pârleaz și sălta mânuțele ca să-l iau la mine. Eu sunt și cumătră cu părinții lui. Au murit?”. Bătrâna scapă două lacrimi și se oprește puțin din vorbă, cât să înghită nodul. Apoi continuă: „Dumnezeu să-i ierte! În '41, domnul Efim mi l-a botezat pe Todirică... Heheee, ce cumătrie a fost... Nu s-a făcut vin atunci, a fost secetă, dar erau veniți soldații noștri și ne-au scos de sub ruși, era bine, era veselie... Uite, am și amu pernuța cu pene de vrăgie pe care mi-a dat-o Doamna la botez. Am păstrat-o”. Și iar oftează și zice: „Vai, Viorel Dimitrievici, da' chiar au murit domnii?”. Chiar au murit, zic. El prin '67 și ea peste vreo șapte ani. Anisia Moiseevna își ășterge iar o lacrimă pe sub lentilele groase și tot oftează, cu mâna la gură, parcă se teme să nu scape oftatul amar în lume. „Anii au trecut... îngână ea mângâind pernuța roșie cu pene de vrăbie... ei au murit, Dumnezeu să-i ierte... Te-ajunge vremea din urmă și te duci...”. Și deodată tresare din meditație: „Da' de ce nu vrea Păvălică să vină pe la noi? Noi l-am primi, Doamnefereste, cum să nu-l primim? Suntem încă atâția în sat care ni-l aducem aminte. Da' chiar scrie despre noi în cartea aceea cu calidorul? Săracul Păvălică, am auzit că l-au chinuit românii, l-au ținut la închisoare, pe el și pe domnii. Of, of, of, cât rău au făcut borșavicii pe lumea asta, nimeni n-a mai făcut. Nu mai încape pământul de câți oameni au omorât ei”.

Cât ar părea Mana de săracă și neprimitoare, cum stă trântită în noroi, jilavă, sub burta norilor, dacă treci prin sat și miroase a mâncare undeva, poți fi sigur că odată cu mirosul bun va ieși la poartă și o gospodină să te cheme măcar să guști. Mănânci mâncarea de bună ce e, nu de foame. În jurul unui lighean cu răcitură și la un pahar de vin, câțiva măneni îi găsesc în străfundurile memoriei pe Domnul și Doamna, oameni cu care în vremea aceea i-a binecuvântat Dumnezeu. „Auzi, doi învățători, nu unul, la o mână de copchii! Și ce oameni...”.

Mai încolo, moș Cristea Maximovici meșterește cu ciocanul la o cadă mirosind a tescovină. Nu, nu sunt rudă cu Paul Goma, zic, am venit numai așa, cu komandirovkă, adică delegație, de la Iași, ca să scriu ceva despre Mana, mai mult s-o văd. Moșul scotocește printre hârtoage prăfuite și scoate o fotografie mare, un tablou. E lipită pe un carton gros, mâncat de cari. „Uite ce am eu aici”, zice bătrânul. „Poza e din 1936. Aici e Paul Goma, la un an, în brațele tatălui său; în picioare, Maria Goma, mama”. Pe verso, scris de mâna mamei: Paul Goma – 2 octombrie 1935. Mana, Iunie 1936. Și semnătura Mariei Goma. La mijloc, ștampila atelierului: „Fotografia M. Lușacov”. Deasupra, cineva a scris cu cerneală roșie: „Anul 1941, 14.VII – Trăiască România Mare și M.S. Regele Mihai I”.

Mare curaj a avut moș Cristea să păstreze atâta timp o fotografie cu asemenea inscripție. Dacă i-o descopereau ciolovecii, ajungea în Siberia. Și totuși a păstrat-o. Pentru că este pаметul lui. Amintirea lui. Și scumpă amintirea, de vreme ce a riscat atâta păstrând-o. A ascuns-o între coperta și supra-coperta unui cărțoi comunist și n-a scos-o de acolo decât, zice el, „după ce a crăpat măreța patrie a popoarelor sovietice”. În Mana, tot ce e legat de amintirea învățătorilor Goma e scump. „Ca ei, mai rar oameni, spune moș Cristea. Eram în sătucul ista amărât ca niște sălbatici și ei ne-au învățat să trăim în lume, ca oamenii. Au plecat în refugiu, poza asta a rămas pierdută, din grabă, și eu am ascuns-o. Țin mult la ea. Vezi ce tineri și frumoși erau? Mergeau la balurile noastre, la nunți, și jucau, cântau cu noi. Mai ales Doamna... tare frumos mai dansa, ca pe la noi, dar și alte jocuri, din lume. După ce s-au dus ei în refugiu, a venit un învățator, Ispas, dar nu era nici pe departe ca Domnii. Doamna se punea luntre și punte pentru copii. Nici nu erau deloc fuduli, vorbeau frumos cu lumea, petreceau, munceau cu noi, aista-i adevărul”.

Moș Alexandru Savițchi i-a fost elev lui Eufimie Goma. „Aspru învățătorul, domțători, bătea cu linia la palmă când nu învățam. Dar parcă puteam să nu învăț? Ce frumos vorbea în clasă... Știam toți poeziile frumoase, citeam minunății în cărți românești, dimineața cântam Trăiască Regele. Chiar, scrie de moș Iacob în carte? Ia să văd. Da, domnule, ia te uită... L-a iubit mult Paul pe moș Iacob. Oare știe că a murit? Și încă cum! Săracul moș Iacob, moș-miu. L-au luat rușii în Siberia. El s-a întors și l-am îngropat aici, prin șaizeci, dar mătușaa Domnica a murit acolo, în Siberia. Nici casa nu mai există, a rămas numai beciul din care tot scotea el vin când au venit românii noștri să ne elibereze. Un plutonier a stat chiar la noi pe mâncare și băutură. Trăgeau seara soldații noștri niște chefuri pe aici, la Mana... Jucau în horă și strigau: și-uite-acuși, acuși, acuși, o să-i futem și pe ruși. Dar nu, ne-au pototit rușii și și-au bătut joc de noi...”.

Și-au bătut rușii joc de măneni. Până de curând nici biserică nu au avut. Adică aveau ei biserică în Mana, dar a fost închisă, transformată în depozit al sovhozului. Intrau păgânii cu tractorul în ea. Acum au redeschis-o, biserica, i-au pus tablă nouă pe acoperiș. Vreme de cincizeci de ani, mănenii și-au îngropat morții fără să-i treacă prin biserică. Venea câte un popă de mai departe, făcea un fel de slujbă în aer liber, sumară și cu teamă, parcă. La fel botezurile, cununiile. Se făceau la oameni acasă. Mănenii nu au pierdut cu totul credința, dar, neavând biserică, nemaipracticând ritualurile bisericesti, s-au îndepărtat de ceea ce erau altădată. Tradițiile s-au mai păstrat foarte puțin și, ca prin minune, limba.

Un fel de limbă românească, foarte aproape de cea vorbită de partea asta a Prutului. Mănenii spun cu tot sufletul că Paul Goma poate veni la ei, cum să nu?, să vină, va sta acolo cât va pofti, se va găsi câte ceva și pentru el, nu va fi nevoie să stea la Orgheev, la gostiniță, nici la komnata sovietului pentru musafiri: va sta chiar la măneni, la care dintre ei va vrea, cu soția și copilul. Și apoi cei mai bătrâni traduc: Orhei, hotel, cameră de oaspeți...

În jurul bisericii se află cimitirul Manei, care a păstrat pe cruci scrierea cu caractere latine. Sub mici monumente de piatră zac de-a valma anonimi soldați sovietici și români, cum au fost găsiți pe dealuri după luptele din zonă. Mai într-o latură a cimitirului, cruci mai vechi, uitate. Morminte neîngrijite, năpădite de scaieți și rugi de mure. Printre aceste morminte ar trebui să-l găsească și pe cel al lui Petrică Goma, fratele scriitorului, mort înainte de a împlini un an. Dar nu-l aflu. Moș Cristea Maximovici nu e sigur. Poate să fie

sub crucea aceea de lemn, căzută, putrezită, fără nicio inscripție. Ar veni oare domnul Păulică să aprindă o candelă în cimitir, sub o cruce nouă, pentru odihna sufletului fratelui său? Un cenotaf.

Când Eufim Goma, tatăl, a fost arestat de cioloveci și nu se știa dacă a murit sau mai trăiește, i s-a făcut un mormânt de formă, i s-a pus o cruce și s-au făcut pomeni ca să i se odihnească, totuși, trupul în pace pe-acolo pe unde va fi fost. Și când domnul s-a întors viu și nevătămat acasă, și-a smuls singur crucea și a dus-o în spate până acasă. Moș Cristea își amintește asta. Așa... Și după ce a scăpat de sovietici, domnul Goma s-a refugiat în România, ca să fie apoi hăituit de români prin păduri, prins, legat cu sârmă de un cioban și predat Securității, care voia să-l repatrieze. Adică în Basarabia, înapoi. Adică în URSS. Adică în Siberia, la moarte. Atunci, micul Paul l-a ajutat pe moș Iacob să facă o cruce pentru tatăl mort-nemort. Dar acum, se întreabă moș Cristea Maximovici, pentru fratele mort-mort ar veni două zile Paul Goma de la Paris?

„Înțeleg, zice unul, poate e supărat pe români, că l-au chinuit, l-au închis, bătut, schilodit. Dar noi, din Mana, zice, ce i-am făcut noi? Acum, că tot am auzit de el și am citit din cărțile aduse de mătăluță, și revistele, și am văzut ce frumos povestește el despre noi, dacă am ști adresa, domnul primar al comunei i-ar trimite o invitație oficială... Dar noi vrem să vină la noi, la Mana, nu la comună”.

L-ar invita primarul, l-ar invita și directoarea școlii, Lucreția Savițchi. L-ar și găzdui. Dar parcă numai ea? Deocamdată în Mana au ajuns câteva cărți ale lui Paul Goma și câteva reviste. Directoarea școlii are în plan să amenajeze într-una din noile săli de clasă un „cabinet Paul Goma”. Ceva, niște panoplii cu cărțile scriitorului, decupaje din reviste, fotografiile, planșe cu biografia și bibliografia...

Mana începe să-l recupereze pe Paul Goma.

Și-l asumă chiar împotriva voinței sale. Câte sate au clasicul lor?

Mănenii au descoperit deodată că nu sunt anonimi cu cătunul lor cu tot.

Un francez sau un olandez ar putea ști, acolo, fiecare în țara lui, și asta nu e puțin lucru, că există pe fața pământului un sătuc numit Mana.

Și că acolo este centrul lumii, buricul pământului:

Calidorul.

Lucretia Savitchi

Atunci, plecând din Mana, încă tehui de cap, am ajuns cu un tractor în Chișinău. Da, cu un tractor. La vremea aia parcă erau tractoarele la modă, ca treningurile. Puține mașini!

În fața mea, pe partea cealaltă a drumului, era un indicator de intrare în localitate pe care scria mare, și pentru chiori, Mana!”

Miercuri 14 martie 2012

Un necunoscut îmi scrie:

“O Scrisoare de la un român oarecare

Buna seara,

Nu prea știu eu cum să încep scrisoarea aceasta, poate și pentru că nu prea îmi dau seama ce urmăresc prin dânsa. Știu sigur că, din diferite motive, vă privesc mental ca pe un prieten. Poate se trage de la faptul că tot ce

v-am citit până acum poartă formă de jurnal. În orice caz, eu mă voi adresa prietenului meu mental Paul Goma, chiar dacă v-ar putea părea nepotrivit. Oricum, nu asta este important.

Termin "Jurnalul pe sărite" de la Nemira și mă preocupă o preocupare a dumneavoastră. Nu am citit până acum decât biografia, Gherla și Cutremurul. Deși am aproape 25 ani, abia anul acesta v-am deschis prima carte. O mișcare nu prea oportuna, tinând cont de faptul ca in vara îmi dau licența. Cert este că, până să vă citesc biografia, nu mi-a vorbit nimeni "cald" despre dumneavoastră, deși studiez, cică, științele politice. Uneori vă asemăn cu P.P. Carp: omul ăla pe care nu-l prezintă nimeni la istorie pentru că ar cam da peste cap toată jucăria.

În fine, să nu mă lungesc. Observ, cum spuneam, că vă preocupă/preocupă uitarea cu care v-a învelit societatea românească. Așadar, probabil că vă scriu dintr-un reflex defensiv. Motivele pentru care nu vă promovează nimeni (nicio voce grea) le-ați analizat dumneavoastră mai bine decât aș putea să o fac eu, și totuși simt nevoia să adaug ceva.

În toamnă, a Romexpo, este un mare târg de carte. Am fost astă toamnă cu niște colegi și am observat că, la un discurs al lui Liiceanu privind o carte a lui Paraschivescu, s-a blocat circulația pe pavilion. Cred că ceea ce vreau să spun este că noi, ca tineri, avem reflexul de a căuta modele.

Numai că toate căutările astea ne sunt solitare. Eu unul îmi caut un model de prin adolescență. În ce privește binele României, primul meu model a fost C.V.Tudor. Mi-au trebuit vreo 2 ani până să ajung să-mi dau seama ce hram poartă. Vă dați seama cât timp ne trebuie pentru a ne lămuri de-un Pleșu sau Dinescu, mult mai inteligent împachetați decât Vadim Tudor.

Ne-ar plăcea, zău așa...să avem în jurul cui ne strânge. Să avem un model de acțiune care nu să ne conducă, dar să ne deschidă culoare, să avem la cine ne raporta. E greu tare pe la noi...și cred că e greu tare să nu te încrezi în niciunul dintre cei cunoscuți sau, mai complicat, să admiți că niciunul dintre cei cunoscuți nu este demn de încredere. Ești tentat mai curând să îi găsești circumstanțe pentru a-l îmbrățișa cu totul decât să-l pierzi, atât cât îl ai.

Probabil aceasta este misiunea generației mele: să caute Adevărul fără îndrumători. Să restabilească adevărurile, mai mici și mai mari, după capul ei...după judecata de simț comun. Să se autolegitimeze, dându-și seama că a fi uns, legitimat, de actuala elită, înseamnă a participa la continuarea actualei României. Problema este că absolut nimic din educația noastră nu ne-a pregătit pentru așa ceva. Absolut nimeni nu ne-a spus (bine, mie personal mi-a spus atipica mea învățătoare) că a fi om înseamnă și a te raporta la adevăr. De la un cap la altul, școala românească este un mare lanț al frustrărilor din care puțini mai ies cu suficientă demnitate să mai caute ceva.

V-am spus toate acestea așa, ca o rugămintă. Să ne înțelegeți și pe noi. Nu ne dorim să fim căcăcioși, doar că nu prea știm cum arată ăla, necăcăciosul. Însă bună-credință mai există printre cei din generațiile care vin....La un punct vom învăța și să luptăm....uite așa, de-ai dracu! Că te face să te simți om. Numai că trebuie să învățăm unul de la altul și, dacă omitem să comitem cariere din cauza asta, o facem pe cărca noastră.

Știi că nu sunteți veșnic, cum nu erai nici în 90. În momentulăsta, nu prea vă putem cinsti, cum nu prea ne putem cinsti pe noiînșine: pentru că nu înțelegem cum e cu treaba asta cu cinstea. Dacă nici acasă n-ai (cinste, adică), de unde să mai oferi și altora? Dar va veni timpul. O să vă dezvelim, cumva, pe toți. Ne-om descurca noi, că nu-i dracu așa de negru.

Cam atât vroiam să vă spun. Altfel, să știți că eu mă bucur foarte tare

de prietenia noastră. Când vă citesc, simt că respir alt aer....că există o altă lume. Am senzația pe care am mai avut-o cunoscând veterani de război sau citind din Steinhardt sau Ogoranu: că s-a schimbat aluatul. Că nu mai suntem făcuți din aceleași ingrediente. Dar, la finalul zilei, asta îmi dă curaj. Mă convinge că omul nu este "dat", ci e liber....să fie Goma sau Pleșiță. Și că, la urma urmei, atât timp cât un golănaș ca mine a dat peste un adevăr ca dumnea-voastră, de ce n-ar fi posibil orice?

Sănătate multă, domnule Goma
Cu dragoste, Adrian”

Ei, da.

Joi 15 martie 2012

Am terminat de diacritizat textul lui Viorel Ilișoi. Mă odihnesc puțin și îi scriu. Îi scriu de bucurie, de tristețe.

Vineri 16 martie 2012

Aflu, de pe blogul Isabellei Vasili-Scraba noutăți vechi - despre Pleșu, despre Liiceanu despre Culianu în relațiile cu Eliade. Pe cele despre Cioran le cunoșteam, nu m-au mai mirat.

Insă cele despre “Néné” Culianu... În care am fost și eu amestecat - de departe, prin intenția de a publica în colecția mea Est-Vest un volum de Eliade sub “îngrijirea” lui Culianu... Departe fiind de zbaterele “intelectuale” evropene, nu cunoșteam manevrele culianești în legătură cu Eliade, dar - spre cinstea mea, a ignorantului - clopoțelul alarmatic mi-a clinchetit abia când am avut în mână volumului nénétic despre Eros și magie - nu mă înșeală memoria? - în care autorii erau puși în ordinea următoare: *Culianu și Eliade* ! La obiecția mea, Culianu mi-a răspuns că nu are nici o importanță - or eu credeam ca ba da, are importanță, na mare de tot! - și m-am supărat pe el. Evenimentul a avut loc în perioada mutării lui în America, n-am mai avut prilejul să ni-l rememorăm, așa a rămas.

Deci Culianu, atunci era în plină demolare a lui Eliade - despre care doar eu observasem “neimportantul” amănunt.

Dar ce bine îl observasem! Îl refuzasem pe Ted Anton să particip la tămâierea lui Culianu - și bine făcusem. Îl lăsasem pe mâna lui Oișteanu, a lui Antohi, a lui Matei Călinescu - nici o pagubă.

Și cum de observasem falsitatea de caracter a lui Matei Călinescu! Înainte să apară **Amintiri în dialog** cu Ion Vianu, simțisem, în ciuda amabilității sale spiritui-i sucit (sau: drept-pe-românește, sau de-a-n-curulea). Pe lângă ceea ce scria el despre mine, dreptatea spiritului cu care îi judeca pe oameni mă uluise:

aplica criteriile de la București: *ce se cade să scrii* (despre tovarăși) și *ceea ce să nu scrii, în nici un caz* - că am ajuns la Călianu: ce a scris Matei despre Néné! Ce orbire, ce diagnostic fals!

Atunci am cunoscut, cu duroare, legile universitarești românești-în-exil: Domnule! nu dai în structură! și mai ales în Structurator ! Critici marxismul - de pe poziții -, dai în Răutu, în Ana Pauker, dai în Nikalai Mararu că și-așa muriseră atunci, în 1978, dar nu în Ceaușescu! Nu în Crohmălniceanu, nu în Zigu, nu în Ianoși - nici vorbă să dai Ricu Wald! Ce ți-a făcut ție, rău, Ricu? Sau Cosașu? Numai bine - și tu... Pe atunci nici Matei Călinescu, nici Toma Pavel nici Nemoianu, nici Sorin Alexandrescu (nepotul monumentului), nici Marta Petreu nu cârâiau în front, erau prea mici nu se uita nimeni în gura lor (supraveghea tovarășa Vera Călin).

Mă lămurisem cum stătea intelectualitatea universarioată românească atunci (cam târziu: în 1978 - dar tot jucasem rolul de cioară albă - ce-și va fi mușcat mâinile Matei că mă invitase la Bloomington)! Rezultatul a început a avea carne după acea dată, însă eu eram lecuit : și nu pentru că în casa lui Matei dădusem peste Tamara Gane - venită în vizită la fiică, ginere și nepoți) dușmanca mea, cu atât mai feroce, cu cât era basarabeancă! - care se prefăcuse a fi prietenă la cataramă cu mine de prin anii 1953, când mă turna lui Novicov că sunt reacționar...

Sâmbătă, 17 martie 2012

S-a ars mașina de spălat rufe. Ce mai lipsea.

Duminică 18 martie 2012

Azi am primit multă “bibliografie”. Va trebuie să optez.

Luni 19 martie 2012

Dintre poemele lui Nicolae Coande îl aleg pe cel dedicat mie:

“Vorbălago

lui Paul Goma

Trezește-te, ultima bătălie dintre uriași se dă în pîntecele Rusiei,
în necenzurata durere a inimii unui copil adus în cioc
de rîndunica nopții și lăsat în prag sărmanului pescar –
cînd te iubește Dumnezeu îți dă o gură-n plus și-ți rupe undița,
ai grijă, uterul bătrînei Asii scupă guzganul cu cap de om,

singur cerșetorul de pâine l-a văzut când își aruncă mațele
ca un năvod în valea unde spumegă taimenul,
pe Obi, la ostrovul pe care omul a mâncat inimă de om
și a trăit în zemlianka șobolanului cu steaua roșie-n coada grasă,
nu adormi, prin somn îți intră-n casă Vorbalago, te cară
pe spinarea ceții în porturi de strigoi, îți fură fierea
din care face cvas pentru Narodnyi Komissariat Vnutrennikh Del
să meargă înainte molohul spre cincinalul ultim,
acolo unde ne așteaptă sitele ce vor alege grîul de neghină,
mirosul de bătrîni coboară din copaci cu pași de vită
dusă în abatoarele unde un patefon huruie muzică de asalt,
hingherii cu ciocane înroșite în sîngele vițeilor abia născuți,
nu te speria, la ultima-nfruntare frunza toamnei ne va-ntîmpina
în linie cu bătaia de morse a inimii unui copilaș: de ce?
Și timpul s-ar putea opri. Trezește-te. La ușa ta e Vorbalago.”

Miercuri 21 martie 2012

Tentativă de recuperare a pașapoartelor. Nereușită.

Joi 22 martie 2012

Maghrebini care ține Franța cu sufletul la gură de 3-4 zile
tace. Tace. Probabil s-a sinucis, de asta nu mai reacționează.

Duminică 25 martie 2012

Am ascultat slujba de Paște a Maroniților - biserica lor e în
apropiere. Sfîșietoare.

Eu - din ce în ce mai rău.

*

Am ascultat - cu satisfacție - discursul lui François Bayrou.
Că tot nu mă aude nimeni: “copiat” (după ce a fost tradus în
românește) după discursul meu electoral din 1995. În toate, în
toate punctele - dar cel mai drag: învățămîntul. Accentuate
umanierele. Și reabilitat rostul și rolul pedagogului.

Rămâne de văzut reacția celorlalți. O prevăd: de micșorare,
de banalizare - de nimicire, superioară - a mesajului.

Normal: ce pot opune niște vorbevorbiști (chiar în
franțuzește?

Neantul câștigător.

Luni 26 martie 2012

Flori Bălănescu îmi trimite:

“LUNI, 26 MARTIE 2012

Ion Ladea:

"Voi sta alături de tine PAUL GOMA, voi sta alături de atitudinea ta."

În cadrul rubricii „Actualitatea Românească”, din seara zilei de 13 aprilie 1977, postul de radio „Europa Liberă” a transmis scrisoarea scriitorului ION LADEA adresată lui PAUL GOMA la 17 martie a.c.

“PAUL GOMA,

Întârzierea scrisorii mele atestă pertința ei, un gest ca al tău nu se poate evalua în măsura ce i se cuvenea în structura în care ne-a aruncat destinul. Te-am judecat cu măsura standard, cu măsura impusă de sistemul ce azi ne împresoară, te-am suspectat o zi provocator, care încerci să răscolești resursele latente ale unor oameni împietriți în tăcere. Am așteptat, era firesc. Dar infailibili încrederii mele, de probitate incontestabilă ca NEGOITESCU, VIANU și alții au aderat la gestul tău. Iartă-mă, iartă o intenție care a șovăit în a se preschimba în faptă, care a acceptat mântuirea doar după certificatul dovezilor. Pe toți ne-a deformat sistemul, tuturor ne-a semănat în ogradă bănuiala și teama, roadele terorii. Și de teroare am avut cu toții parte. Nu m-am încărcat cu suferințele altora, îmi ajunge povara mea.

Închis la 13 ani și judecat de Tribunalul militar, eliberat doar la un an, după o sentință de achitare, închis la 24 de ani și condamnat, chemat mereu la cadre și securitate și sfătuit de activiști cu o blândă autoritate, de o amenințătoare prestanță, mi-am deformat spiritul în așteptare. N-am abandonat, pândind ferestrele sistemului, le-am escaladat pe coordonatele științei. Mereu în umbră, am făcut medicină și informatică, futurologie, am scris cărți științifice, am scris versuri, am tăcut. Am tăcut și m-am gândit la binecuvântările tatălui meu care zicea: „Ți-e mumă patria și iubește-o, iart-o odată, de două ori, de trei ori, dar dacă-ți este vitregă, mai pleacă și mai caută alte meleaguri căci Dumnezeu a binecuvântat întreg pământul!”. Și mama mea gândea la fel și chiar bunicii și toți au fost luptători în prima linie pentru pace.

Voi sta alături de tine PAUL GOMA, voi sta alături de atitudinea ta. Ea s-a completat prin manifestul lucid al lui NEGOITESCU, pe care-l împărtășesc. E un suspin cinstit, un requiem închinat culturii române, pe ogorul căreia a trudit întotdeauna.

S-a completat prin tristețea lui VIANU, care plângea la îngropăciunea unei ilustre dinastii a culturii române. Le simt pe amândouă deopotrivă.

Refulările generației mele sunt selectate de cenzură. Un aparat constituit din oameni ascultători. Ei ascultau ordinul și practicau lozinca. Discernământul lor avea criteriul profitului furișat și mascat, acoperit. Valorile care prin destin au spontaneitate și prin esență sunt neconvenționale au fost topite și îngropate, elanul a fost standardizat de către sindicat. Gestul aplauzei impus, impus entuziasmul, impusă bucuria. Libertatea visului se preschimbă în coșmar, mai cu seamă pentru cei care vorbesc în somn. Ne-am adaptat și poate năzuințele noastre ar crește și pe acest pământ ostil, dar zi de zi decretele și arbitrajul celor ce au capturat steagul lozincii își schimbă pasul și direcția, își schimbă sensul și textul, derută. Se recunosc greșeli trecute și rănile pe care noi le-am suportat sunt oblojite cu promisiuni, care la rândul lor vor deveni false regrete.

Sub steagul internaționalismului proletar, noi tremurăm de groază dacă vreun turist străin ne întrebă vreo adresă. Turnătorul, replică modernă și mascată a delatorului, poate lua chipul iubitei sau al copilului. Instituțiile

se amestecă în poezia intimă a sufletului nostru. Gustul ne este impus, nădej-
dile industrializate și întărite statistic.

PAUL GOMA! N-am plâns de mult, de teamă ca plânsul să nu fie
socotit o instigare la depresie. N-am râs de mult, de teamă ca râsul să nu fie
inventariat ca o batjocură la infailibilități.

La 42 de ani ai mei, m-am săturat! Nu-mi pot identifica nici o șansă în
situația dată. Și vreau să plec în lume! Oriunde, în Sahara sau Groenlanda,
mi-e absolut indiferent. Mă obligă jurământul lui Hipocrate, al meseriei mele,
concretizat în conceptul de bine. Mă obligă binecuvântarea părinților mei,
concretizată în conceptul de frumos. Mă obligă onestitatea mea de a nu trans-
forma o bună intenție într-un obiect de ilaritate, în fața unui sistem al cărui
singur argument este forța, pavoazată cu lozinci flagrante, repetate până la
obsesie. Plecând din țară n-aș avea decât un singur regret, că las în urmă pri-
virile triste ale celor ce nu mă pot urma.

București, 17 martie 1977

Ion Ladea”

Această scrisoare nu mi-a parvenit. Se vede că a trimis-o la
Europa liberă prin altcineva, eu fiind arestat între timp.

27 martie 2012

Ziua Unirii. Tot mai moliceii prounioniștii; tot mai agresivi
rusiștii, sovietiștii, moldoveniștii. O, Doamne!

28 martie 2012

Tot (mai) rău.

Joi 29 martie 2012

E-hei, aș vrea să pot spune despre azi-noapte că a fost ca ieri
-noapte. Dar n-a fost să fie. Din ce în ce mai.

Vineri 30 martie 2012

Grea, grea, noaptea.

*

Flori Bălănescu îmi trimite un text al lui D. Ungureanu, din
Argeș:

“(...) **Delațiunea - critică literară**” - în care se ocupă de
Ion Caraion.

“(...) Fără să predomină, din notele informative nu lipsesc observații
„critice” la adresa confrăților și a cărților acestora, editate uneori „cu neper-
misă larghețe”. Ioan Alexandru, Nichita Stănescu, Marin Preda, Breban,

Eliade, tot exilul și-n special Paul Goma) sunt „executați” cu sentințe axiologice, brutal și direct, sau cu piruete lingvistice unșuroase, ca și cum turnătorul s-ar fi știut el însuși subiectul altor denunțuri și-și lua preventiv măsuri de precauție.(...);

“(...) De subliniat opinia proastă despre colegi, pe care Ion Caraion o exprimă diversificat: „De felul lor, scriitorii, cei mai mulți, se caracterizează prin apucături de cafea, pălăvrăgeli și flecăreli... Este aproape o particularitate a profesiei...”; „Nu-i poți deschide porțile unei vile, oricât ar fi el de porc, lui Fănuș Neagu...”; „...la București n-ai să auzi pe nimeni spunând că Paul Goma ar depăși ca talent cu ceva pe alți 300-400 de scriitori români mai puțin norocoși până acum la capitolul notorietății...”.

...Fraze acide, ce scot în relief psihicul deformat al unui autor care își maschează invidia și disprețul pentru confrăți sub expresia preocupării pentru soarta patriei. Oare Doinaș, Paleologu, Bălăceanu-Solnici, Groșan, Antohi, Ioan Es. Pop și alți iluștri iscălituri prin documentele Securității, foste, actuale și viitoare personalități publice premiate și elogiate, tot de grija țărișoarei sufereau? Nu cumva, cum scrie tot Caraion: „...puși să înfrunte la propriu, iar nu doar pe hârtie, inamicul... nici unul dintre tovarășii aceștia... n-ar muri pe mitralieră pentru comunism. De murit, ei mor la casierie, nu în tranșee!...”.

Sâmbătă 31 martie 2012

Tot așa. Tot așa.

*

Flori Bălănescu mi-a trimis un film documentar: “Mărturii despre suferințele românilor din Basarabia: **DEPORTĂRILE ÎN SIBERIA**”.

Am aflat că au existat mai multe valuri de deportări:

- Cel din “Anul Roșu” 1940-1941, atunci a fost răfuiala cu “trădătorii de patrie (sovietică)”: politicieni, legionari, “frontiști” (Frontul renașterii naționale), funcționari, polițiști, jandarmi, mari comercianți (dintre care nu puțini evrei), etc.. Si cu răsfiirații) ca tata;

- Cel din mai-iunie 1941, când bolșevicii “i-au pus bine” pe restul “reacționarilor” - numeric cel mai important contingent;

- Cel de după reocuparea Basarabiei, 1945-1949, cu mai multe categorii:

- “colaboraționiști” recentți: polițiști, siguranțiști, înalți funcționari, mici și mijlocii funcționari - și Moș Iacob Morozan, cu Mătușa Domnica: nu fusese el “delegat” de primar în localitatea Mana?;

- țărani, refractari la cote - începuse colectivizarea, apoi foamea - cei mai numeroși.

Până în 1949 se golise Basarabia și Bucovina (și Herța) de bărbați: morți pe cele două fronturi, arestați, deportați, întorși din

deportare la români și la nemți, din aceeași mișcare trimiși în Siberia ca... trădători (dacă își trădaseră patria... sovietică); simultan începuse colonizarea cu neromâni, preponderent cu ucraineni. Deportarea din 1949 “furnizase” un număr mai mic de deportați dintre bărbați, femeile și copiii constituiau “grosul”.

Dintre martorii deportărilor - vorbesc de foștii copii și adolescenți - nici unul din primele valuri - aceia muriseră.

Toți martorii sunt femei; deși au mai rămas în viață bărbați, femeile plâng, bocesc, se văicăresc, aducându-și aminte prin ce au trecut.

Nimic din ce li s-a întâmplat nu-mi este necunoscut. Însă de fiecare dată când aflu câte ceva, parcă ar fi pentru întâia oară.

Motiv pentru care nu mai pomenesc... pomelnicul pătimirilor noastre.

Luni 2 Aprilie 2012

Luni ca luni - dar să vezi marția!

Miercuri 4 aprilie 2012

M. Ciucanu îmi scrie:

“Un articol in Romania libera despre contributia evreilor in instaurarea comunismului ca o reparatie la o relatare in ziar a dialogului dintre Liiceanu si Amos Oz (<http://www.youtube.com/watch?v=8t5F1PKRIpc>) :

http://www.romanalibera.ro/exclusiv-rl/dezbateri/dezbaterecare-a-fost-contributia-evreilor-la-instaurarea-comunismului-in-romania-raspund-neagu-djuvara-radu-ioanid-lucian-boia-liviu-rotman-marius-oprea-stelian-tanase-259059.html#top_articol (5 pagini, apasati "pagina urmatoare").

Neagu Djuvara : *"Te întrebi de ce evreii din Basarabia au fost mulțumiți când sovieticii au invadat această regiune (în 1944). Fiindcă, anterior, Antonescu expulzase 175.000 de evrei în condiții inumane din Basarabia. "*

Ce cronologie, ce logica! (...)

Ei, da: “Cronologie de-a-n Djuvarălea”! “Boerul analfabet” știe tot atâta istorie câtă știu sioniștii (care, spre deosebire de “goi”, știu, dar o falsifică conștient).

Vasăzică “sovieticii au invadat această regiune (în 1944)”.

In primul rând: “această regiune” era alcătuită din... Basarabia, Bucovina de Nord și Herța”, corect: **O provincie a României, o jumătate din altă provincie și ținutul Herței;**

În al doilea rând: Sovieticii au invadat teritoriul din Nord-Estul României **în iunie 1940**. În 1940 au re-invadat-o.

În al treilea rând: pentru că “evreii din Basarabia au fost mulțumiți când sovieticii au invadat această regiune (în 1944). Fiindcă, anterior, Antonescu expulzase 175.000 de evrei în condiții inumane din Basarabia.”

Iată Istoria României (sic) promovată de Mațfriptul Djuvara.

Joi 5 aprilie 2012

Vis, maică: Se ‘făcea că... Că eram pe undeva, prin parcurile Parisului (din arondismentul 19) și... mergeam. Mergeam fără clătinare, fără ezitare și îmi ziceam: “Uite, că pot merge!”

Dar ca toate visele bune și acesta s-a terminat. M-am trezit.

*

Primesc din mai multe părți:

“Gunter Grass, laureat al premiului Nobel pentru literatura: Nu voi tacea. Israelul, cu armele sale atomice, ameninta pacea mondiala de R.M. HotNews.ro Miercuri, 4 aprilie 2012, 14:42 Actualitate Î Internațional

>Laureatul premiului Nobel pentru literatura Gunter Grass a publicat miercuri un poem in care apara Iranul si afirma ca Israelul, cu armele sale atomice, "ameninta pacea mondiala deja atat de fragila", relateaza AFP.

Intitulat "Ceea ce trebuie spus", poemul in proza a fost publicat de cotidianul german *Suddeutsche Zeitung* si denunta eventualele atacuri preventive israeliene impotriva siturilor nucleare iraniene ca fiind un proiect ce ar putea conduce la "eradicarea poporului iranian, pentru ca se banuieste ca liderii sai vor sa construiasca o bomba atomica".

In acelasi timp, exista "aceasta alta tara, care dispune de ani de zile de un arsenal nuclear in crestere - chiar daca este mentinut secret - si fara control, pentru ca nicio verificare nu este permisa", a continuat laureatul premiului Nobel pentru literatura din 1999, referindu-se la Israel.

Grass denunta "tacerea generalizata asupra acestui fapt stabilit", deoarece "verdictul de antisemitism va cadea automat" asupra oricui va avea curajul sa rupa aceasta tacere.

"De ce sa nu spun acum (...) ca puterea atomica Israel ameninta pacea mondiala deja atat de fragila? Pentru ca trebuie spus ceea ce ar putea fi prea tarziu maine", explica autorul.

"Nu voi tacea, pentru ca m-am saturat de ipocrizia Occidentului" fata de Israel, care este adevaratul "responsabil pentru aceasta amenintare", adauga Grass.

El cere "un control fara obstacole si permanent asupra arsenalului atomic israelian si a programului nuclear iranian, de catre o instanta internationala recunscuta de cele doua guverne.

Acest poem a atras imediat un raspuns din partea editorialistului Henryk Broder. El spune, in cotidianul *Die Welt*, ca "Grass a avut intotdeauna o problema cu evreii, dar niciodata nu o exprimase atat de clar ca in acest poem".

Pentru Broder, Grass este "arhetipul eruditului antisemit" din Germania care, "urmarit de rusine si de remuscari", nu isi va gasi "pacea sufletului" decat o data cu disparitia Israelului.

In 2006, Gunter Grass, cunoscut pentru pozitiile sale de stanga, a recunoscut ca a facut parte din *Waffen SS* in tineretea sa.

Purtatorul de cuvânt al guvernului german, Steffen Seibert, a refuzat sa comenteze textul, invocand "libertatea de creatie".>

Originalul:

Ceea ce trebuie spus

De ce tac, de ce ascund de prea mult timp
ceea ce este evident și-a fost
exersat în simulări la capătul cărora suntem,

ca supraviețuitori, cel mult o notă de subsol.
Este dreptul pretins de a da prima lovitură
care ar putea șterge de pe fața pământului
poporul iranian asuprit de un tip tare-n gură
și pus să jubileze în mod organizat.

Pentru că în sfera sa de influență
se bănuiește construirea unei bombe atomice.
Dar de ce îmi interzic mie însumi
să spun numele acelei alte țări
în care de ani de zile, sub mantia tăcerii,
există un potențial nuclear
aflat în afara oricărui control?

Trecerea sub tăcere a acestui fapt
căruia tăcerea mea i s-a subordonat
o simt ca pe o minciună apăsătoare
și o constrângere a cărei încălcare
stă sub amenințarea cu pedeapsa:
verdictul „antisemitism” este de uz curent.

Acum însă, când țara mea,
ale cărei foarte proprii crime
fără egal
sunt aduse iar și iar în discuție,
declară în cel mai pur scop comercial, cu ușurință,
că drept „reparație”
va livra Israelului un alt submarin
a cărui specialitate va fi să trimită
focoase atotdistrugătoare acolo unde existența
unei singure bombe atomice este nedovedită,
dar frica este folosită drept dovadă,
spun ceea ce trebuie spus.

Dar de ce am tăcut până acum?
Pentru că mi s-a părut că originea mea
pătată de un stigmat ce nu poate fi lepădat nicidecum
îmi interzice să oblig țara Israel
de care sunt și vreau să rămân legat
să audă acest adevăr.

De ce spun abia acum,
îmbătrânit, cu ultima cerneală:
puterea atomică Israel pune-n pericol
pacea mondială oricum atât de șubredă?

Pentru că trebuie să fie zis
ceea ce mâine ar putea fi prea târziu:
și pentru că noi - ca nemți, deja destul de împovărați -
am putea deveni furnizorii unei crime
previzibile, drept care complicitatea noastră
nu ar putea fi achitată

prin scuzele obișnuite.

Și recunosc: nu mai tac
 pentru că sunt sătul de ipocrizia Vestului;
 de asemenea, sper că mulți
 se vor elibera de tăcere,
 și vor cere promotorului pericolului recognoscibil
 să renunțe la violență
 și vor cere, totodată,
 ca guvernele ambelor țări să permită
 un control liber și permanent
 al potențialului atomic israelian
 și a facilităților nucleare iraniene
 de către o instanță internațională.

Doar astfel israelienii și palestinienii
 și mai mult de atât, toți oamenii
 care trăiesc unul lângă altul, învrăjbiți
 în această regiune aflată sub ocupația nebuniei,
 vor putea fi ajutați -
 și noi, la urma urmei, odată cu ei.”

Nu știu cine va fi tradus poemul.

*

LUNI, 16 APRILIE 2012

Chems Eddine Chitour - Gunter Grass dit ses vérités à Israël

Vă rog să citiți acest text selectat de mine, în speranța că vă poate interesa.

Cu prietenie, Dan Culcer

PRIX NOBEL DE LITTÉRATURE 1999 :

Gunter Grass dit ses vérités à Israël

13 avril 2012 par Prof. Chems Eddine Chitour Î consulté 152 fois

« Comment voulez-vous négocier avec les Israéliens les territoires qu'ils ont spoliés ? C'est comme si vous décidiez du partage d'une pizza pendant qu'Israël mange la pizza »

Un négociateur palestinien

Une faute impardonnable ! Günter Grass Le prix Nobel de littérature 1999 publie un poème le 4 avril où il dénonce la volonté d'Israël de frapper l'Iran d'une façon préventive en raison de ses activités nucléaires. Pour le journal Le Monde que nous avons connu autrement plus « honnête » dans l'appréciation objective des événements du Monde, c'est un énorme scandale. Le scandale étant étymologiquement « l'obstacle, le caillou ». De quel obstacle parle le Monde ? Celui d'une dérive de la morale ? de l'éthique ? Nous sommes d'accord sur la définition sauf que ce qui fait scandale c'est le sort des Palestiniens et l'autisme de l'Occident qui n'arrive même pas à faire entendre raison à Israël sur des problèmes de droits humains. Pour preuve ? la dernière requête de l'ONU concernant une enquête sur la colonisation. Que voulez vous qu'il arriva ? Ce fut Ban Ki Moon qui s'agite frénétiquement sur l'affaire syrienne et qui, étrangement est aphone s'agissant du droit des

Palestiniens.

Le journal Libération nous rapporte « le scandale de Gunter Grass » : « Il s'est attiré de violentes accusations d'antisémitisme avec ce poème en prose intitulé « Ce qui doit être dit », paru dans le grand quotidien de Munich Süddeutsche Zeitung. Il y dénonce un « prétendu droit à attaquer le premier », faisant allusion à l'éventualité de frappes préventives israéliennes contre Téhéran, soupçonné de développer du nucléaire militaire malgré ses dénégations. Le Nobel de littérature 1999 affirme que ce projet pourrait mener à « l'éradication du peuple iranien ». Grass, qui jouit d'une grande autorité en Allemagne, évoque « cet autre pays, qui dispose depuis des années d'un arsenal nucléaire croissant - même s'il est maintenu secret », qui bénéficie de livraisons de sous-marins nucléaires qui pourraient rendre les Allemands, « déjà suffisamment accablés », complices d'un « crime prévisible ». (1)

« L'Allemagne et Israël ont conclu en 2005 un contrat de vente de sous-marins conventionnels de type Dolphin, dont un sixième exemplaire doit être livré prochainement. Ces sous-marins peuvent être équipés d'armes nucléaires. Grass dénonce un « silence généralisé » sur cette question, qu'il qualifie de « mensonge pesant » parce que « le verdict d'antisémitisme tombera automatiquement » sur qui le rompra. « Pourquoi ne dis-je que maintenant (...) que la puissance atomique d'Israël menace la paix mondiale déjà fragile ?, « s'interroge Grass ».

Ce fut un tollé général. Le représentant israélien a regretté que l'Etat hébreu soit « le seul pays au monde remis en cause publiquement dans son droit d'exister », et a assuré que les Israéliens « voulaient vivre en paix avec leurs voisins de la région ». (1)

Pour Broder, Grass est « l'archétype de l'érudit antisémite », de l'Allemand qui, est « poursuivi par la honte et le remords ». « Jamais dans l'histoire de la République fédérale, un intellectuel renommé ne s'en est pris avec autant de clichés à Israël », a renchéri l'hebdomadaire Der Spiegel dans son édition en ligne. (...) En 2006, Günter Grass, connu pour ses positions de gauche, avait admis avoir fait partie des Waffen SS dans sa jeunesse, lui qui renvoyait souvent l'Allemagne à son passé nazi et dont un des livres le plus connus, Le Tambour, est résolument contre la guerre. (1)

« Jamais dans l'histoire de la République fédérale, un intellectuel renommé ne s'en est pris avec autant de clichés à Israël », a renchéri l'hebdomadaire Der Spiegel dans son édition en ligne.

Le président de l'association israélienne des écrivains de langue hébraïque a appelé mardi ses confrères à travers le monde à dénoncer les prises de position « immorales » du prix Nobel de littérature allemand Günter Grass, qui a critiqué la politique d'Israël concernant l'Iran.

« Nous sommes heurtés par les prises de position honteuses et immorales de Günter Grass qui visent à délégitimer Israël et le peuple juif, et appelons les écrivains à travers le monde à les dénoncer », a affirmé à l'AFP Herzl Hakak.

On le voit on tire à vue sur tout ce qui peut remettre en question, le bien fondé de l'action d'Israël qui – au nom d'une faute originelle de cet Occident - doit toujours avoir raison Souvenons-nous, pour notre part de l'ostracisme de tous ceux qui ne sont pas aux petits soins avec l'État d'Israël. A titre d'exemple, la grande journaliste américaine Helen Thomas, qui avait « couvert » tous les présidents depuis Kennedy, bénéficiait d'un statut particulier à la Maison-Blanche, un siège lui étant même réservé au premier rang de la salle de briefing. A l'occasion de la Journée de célébration de l'héritage

juif à la Maison Blanche, Thomas, interrogée sur la situation en Israël, avait déclaré : Ils (les Juifs d'Israël) devraient foutre le camp de Palestine. N'oubliez pas que ces gens (les Palestiniens) sont occupés et que c'est leur terre. Ce n'est pas l'Allemagne ou la Pologne. (...) Ils devraient retourner chez eux. En Pologne, en Allemagne.. Aux États-Unis et partout ailleurs. » Ce fut là aussi le scandale, tout le monde lui est tombé dessus. Elle fut remerciée et devint progressivement invisible dans les médias.

Cet Iran diabolisé mérite-t-il d'être attaqué ?

Nous nous souvenons comment les propos d'Ahmadindjad furent déformée à dessein ; « Israël lui fait-on dire, doit être rayé de la carte ». Personne n'a vérifié la traduction exacte de son discours en persan. L'occasion était trop bonne de désigner à la vindicte publique occidentale celui qui menace « un petit pays qui ne demande qu'à vivre en paix ». Les termes exacts qu'aucun média occidental n'a voulu reprendre pour la vérité sont : « Comme l'a dit l'imam Khomeiny, le régime israélien doit disparaître des pages du temps ». Nous le voyons, il ne s'agit nullement d'un « holocauste » mais du régime installé en Israël. Les juifs pour leur part vivent en paix, ont même un député au Parlement iranien et ne songent pour leur grande majorité nullement à émigrer en Israël malgré toutes les sollicitations pour une « Alya ». La vérité est que le petit David dispose de 300 têtes nucléaires contre un Goliath avec des arbalètes.

Pour justement, dire quelque mots des religions en Iran, écoutons le professeur Pierre Piccinin nous parler des chrétiens iraniens : « Dans un article intitulé « SOS Chrétiens » et publié dans Le Point et La Libre Belgique, le philosophe français Bernard-Henri Lévy incrimine l'Iran, pays où « les derniers catholiques, malgré les dénégations du régime, (...) sont, en pratique, interdits de culte ». Il y apparaît clairement, d'une part, que le souci de Monsieur Lévy est, en évoquant les récentes attaques qui ont visé les Chrétiens au Moyen-Orient, de discréditer l'Islam et, d'autre part, que ses « informations » concernant l'Iran sont en tous points erronées, puisque les communautés chrétiennes, dans ce pays, jouissent en réalité d'une complète liberté de culte, comme nous avons pu le constater lors de notre présence en Iran, en juillet dernier. Ceux qui colportent des « informations » contraires ou bien ne connaissent pas la réalité du terrain et ne savent pas de quoi ils parlent, ou bien, volontairement, désinforment l'opinion en propageant des mensonges de manière éhontée. Dans les deux cas, ils participent à la diabolisation de l'Iran, leitmotiv du moment, par une manipulation qui confine à la propagande, dans le contexte international que l'on sait. (...) Tout récemment encore, une cinquantaine de Chrétiens syriaques catholiques étaient massacrés dans leur cathédrale, à Bagdad. » (2)

« En revanche, parmi ces Etats musulmans, l'Iran fait figure d'exception. Bien que République islamique, l'Iran n'a en effet aucune politique d'hostilité à l'égard des Chrétiens et abrite d'ailleurs de vastes communautés chrétiennes : un peu plus de deux cent cinquante mille Chrétiens, majoritairement catholiques arméniens, y vivent en sécurité et pratiquent ouvertement leur religion, à condition de ne pas faire de prosélytisme. C'est ce que nous avons pu constater, il y a quelques mois, à travers les nombreux contacts que nous avons pris en parcourant l'Iran durant plusieurs semaines.(...) A Ispahan, troisième ville d'Iran en importance, la communauté catholique arménienne ne possède pas moins de douze églises, avec pignon sur rue, dont la plus ancienne, la cathédrale Saint-Sauveur, date du XVIe siècle. Elle est en outre flanquée d'un grand musée dédié à la communauté arménienne et où la

mémoire religieuse occupe une place non négligeable. (...) L'Iran chiite respecte ainsi à la lettre les injonctions du Coran, qui oblige tout Musulman à protéger les « gens du Livre », Chrétiens et Juifs, ces derniers, au nombre de vingt-cinq mille environ, bénéficiant en Iran des mêmes droits que les Chrétiens. Bref, au Moyen-Orient, en matière de liberté de culte et de protection des minorités religieuses, le pays des Ayatollahs, pourtant régulièrement diabolisé, pourrait donner bien des leçons aux grands alliés de l'Occident. »(2)

Günter Grass est un iconoclaste né en 1927 à Dantzig, il avait 12 ans au déclenchement de la guerre et fut embrigadé dans les jeunesses en 1937, dans la Jungvolk, subdivision de la Jeunesse hitlérienne, il s'engage dans le service armé, est affecté à une batterie antiaérienne comme auxiliaire de la Luftwaffe, puis au Service du travail du Reich, avant son incorporation comme « fantassin porté » dans la Waffen SS, en 1942. Le mot a une charge qui n'est pas seulement symbolique, et Grass ne cherche pas à éluder sa responsabilité : « Même si j'ai dû, dit – il me sortir de la tête l'idée d'une complicité active, il subsiste jusqu'à aujourd'hui ce résidu qui n'est toujours pas liquidé et que l'on appelle trop couramment « coresponsabilité ». Grass a fait ce qu'ont fait des milliers d'autres garçons de son âge dans une époque tourmentée. Pour Israël, Gunter Grass est un nazi qui a débuté sa carrière à l'âge de 10 ans dans la Jungvolk !!!!

Est-ce que Gunter Grass a raison quand il dit que la politique d'Israël déstabilise le Monde ? Oui si l'on croit un sondage il y a quelques années, + de 60% des citoyens européens avaient en effet identifié Israël comme la plus grave menace pour la paix dans le monde. Günther Grass pointe tout particulièrement le silence de l'Allemagne, « culpabilisée par son passé nazi », qui refuserait de voir le danger constitué par l'arsenal nucléaire israélien. Un arsenal « maintenu secret » - alors que l'Allemagne participe à son équipement et qui « menace la paix mondiale déjà si fragile », insiste l'écrivain. « Il réclame aussi la création d'une agence » internationale pour contrôler les armes atomiques israéliennes, tout comme l'Aiea le fait pour les activités nucléaires iraniennes.

Que pensent les intellectuels israéliens du poème de Günter Grass ?

Nous avons d'abord, la réaction des « intellectuels organiques » au sens d'Antonio Gramsci pour qui Günter Grass doit être cloué au pilori qui vont jusqu'à faire injonction au Comité Nobel de lui retirer le prix Nobel. En effet, le président de l'association israélienne des écrivains de langue hébraïque, Herzl Hakak, a déclaré qu'il entendait demander au Comité Nobel de s'exprimer sur l'affaire. « Il ne s'agit pas de politique, mais de morale, car Grass est complice d'une opération de blanchiment des déclarations génocidaires des dirigeants iraniens. » (3)

La réaction ne s'est pas fait attendre : « En ce qui concerne le débat provoqué par le poème de Günter Grass +Was gesagt werden muss+ (Ce qui doit être dit, ndlr), je voudrais souligner que M. Grass a reçu le prix Nobel en 1999 pour son mérite littéraire et son mérite littéraire uniquement, ce qui est le cas de tous les lauréats », explique M.Englund. Lundi, a annoncé mardi son Secrétaire permanent Peter Englund. « Il n'y a pas, et il n'y aura pas, de discussions à l'Académie suédoise pour lui retirer son prix », écrit M.Englund sur son blog (akademiblogg.wordpress.com/).

A l'autre bout du curseur, des intellectuels courageux à l'image de Gédéon Levy qui écrit dans le journal de gauche H'aaretz : « Le dur poème de Gunter Grass, dont certaines parties sont exaspérantes, a bien sûr immé-

diatement déclenché une vague de calomnies contre lui et surtout contre son auteur. Le Premier ministre, Benjamin Netanyahu, a mentionné le passé nazi de Grass, et l'ambassade israélienne en Allemagne est allé jusqu'à déclarer, ridiculement, que le poème signifie « l'antisémitisme dans la meilleure tradition européenne des diffamations sanglantes avant la Pâque ».

« Sa position contre l'énergie nucléaire israélienne est également légitime. Il peut également s'opposer à la fourniture des sous-marins à Israël, mais Grass a exagéré, inutilement et de façon qui a terni sa propre position. C'est peut-être son âge avancé et son ambition d'attirer un dernier tour de l'attention, et peut-être les mots sortirent tout à coup comme une cascade, après des décennies pendant lesquelles il était presque impossible de critiquer Israël en Allemagne. Ce poème a été publié quelques semaines seulement après l'autre Allemand de premier plan, le président du Parti social-démocrate, Sigmar Gabriel, qui a écrit qu'il y a un régime d'apartheid, à Hébron. Il a également suscité des réponses de colère. Il est donc préférable d'écouter les déclarations et, surtout, enfin, de lever l'interdiction de critiquer Israël en Allemagne. »(4)

« Israël a beaucoup d'amis en Allemagne, plus que dans la plupart des pays européens. Certains d'entre eux nous soutiennent aveuglément, certains amis ont un sentiment de culpabilité justifié et certaines critiques d'Israël sont vraies. Mais une situation dans laquelle tout Allemand qui ose critiquer Israël est instantanément accusé d'antisémitisme est intolérable. (...) Pendant des années, tout journaliste qui a rejoint Axel Springer l'immense empire allemand des médias devait signer un engagement à ne jamais rien écrire qui jette le discrédit sur le droit d'Israël à exister. Günter Grass n'est pas le seul. Une autre figure majeure, le grand auteur José de Sousa Saramago a dans ses dernières années, après une visite dans les territoires occupés, comparé ce qui se passait là-bas à Auschwitz. Comme Grass, Saramago est allé trop loin, mais ses remarques sur les Israéliens auraient dû être entendues : « Vivre à l'ombre de l'Holocauste et attendre le pardon pour tout ce qu'ils vont faire au nom de leur souffrance semble grossier. Ils n'ont rien appris de la souffrance de leurs parents et leurs grands-parents. « ... Ils ne sont pas antisémites, ils expriment l'opinion de beaucoup de gens. Au lieu de les accuser nous devrions réfléchir à ce que nous avons fait qui les a amenés à l'exprimer. » (4)

On le voit, il y a de l'espoir par cette prise de conscience des intellectuels israéliens qui sont l'honneur d'Israël. Il reste cependant du chemin avant que la paix ne règne, mais dans toute cette affaire, il faut bien qu'un jour les juifs du monde entier comprennent que tous les arsenaux du monde ne pourront pas donner la paix à Israël. Que rayer de la carte l'identité palestinienne s'apparente à une Shoah. Que le problème est un problème de justice. Les Palestiniens si mal représentés actuellement parlent de Nekba (la grande catastrophe). Le vrai débat éludé par les médias occidentaux bien tenus en main est en définitive, la restitution de leur dignité aux Palestiniens.

Cette dignité qui passe entre autre, par la restitution des 18 % de ce qui leur reste de leur Palestine originelle

Professeur Chems Eddine Chitour

Ecole Polytechnique enp-edu.dz

P.S.

1. http://www.liberation.fr/monde/0101_2400456-gunter-grass-defend-l-iran-face-a-israel-tolle-en-allemande

2. Pierre Piccinin Professeur Website : <http://pierre.piccinin-publications...>
3. <http://www.lepoint.fr/culture/l-aca...>
4. <http://www.haaretz.com/opinion/isra...> Gideon Levy Les Israéliens peuvent être en colère avec Günter Grass, mais ils doivent l'écouter.

Publicat de Dan Culcer. Scriitor român. Écrivain roumain vivant en France depuis 1987. la 15:42

*

Isabela Vasiliu-Scraba <isabelavs@yahoo.fr>

Objet : Tr : art. **Al Dragomir nu este o invenție a lui Liiceanu**
Publicat în rev. *Acolada* 3/2012 p.19

Isabela Vasiliu-Scraba, Al. Dragomir nu este o “invenție” a lui Liiceanu, fiindcă oamenii mici nu-i pot inventa pe oamenii mari

Motto: “Cei mai mulți văd ceea ce li se spune nu ceea ce văd” (M. Psellos, apud. St. Nenițescu, “SecolulXX”, 1-2-3/1979, p.198)

“Un maestru al lingușelilor scria (la vreo cinci ani după ce-mi aparuse volumul **Propedeutica de eternitate. Alexandru Dragomir în singurătatea gândului**, Ed. Star Tipp, 2004, în care semnalasem o serie de ciudățenii legate de publicarea în 2004 a gândirii lui Alexandru Dragomir(1), și la vreo trei ani după ce scrisesem în “Argeș” aricolul intitulat Ultima revelație a lui Alexandru Dragomir (2) că “mecena filozofiei actuale de la Dunăre la Carpați”, editând Crasele banalități metafizice l-ar fi “inventat” pe acest “debutant postum”. În opinia scriitorului Ovidiu Pecican, directorul Editurii Humanitas, împreună cu S. Vieru și A. Pleșu s-ar fi aflat în preajma lui Al. Dragomir cum s-au aflat odinioară discipolii în preajma lui Iisus (v. Ovidiu Pecican, Inventând filozofi).

Deși postulează teza că românii și-ar “inventat filozofii”, cu exemplul “octogenarului Al Dragomir” și al lui Nae Ionescu, Pecican s-a abținut să indice “inventatorul” întâiului creator de școală românească de filozofie. Probabil fiindcă citise însemnarea lui Vasile Băncilă după care “lipsa de operă” în cazul lui Nae Ionescu este o vorbă în vânt, sau pur și simplu pentru că în cazul lui Nae Ionescu nici unul dintre faimoșii săi editori (D.C.Amzăr, C. Noica, M. Vulcănescu, C. Floru etc.) nu s-a gândit să se închipuiască autor de filozofie pe seama gândirii profesorului care odinioară făcea faima Universității bucureștene.

Din cauza intervențiilor editorilor filozofiei lui Alexandru Dragomir care nu s-au limitat doar la stilistica frazelor ci au intervenit și în înlănțuirea argumentelor lui Dragomir, permițându-și a adăuga din buzunar și a insera modestele lor gânduri fără a schimba corpul de literă (paginile 36-38 ale eseului despre Scrisoarea pierdută), despre volumul Crasele banalități metafizice s-a spus că este o “ediție nord-coreană” (Dan Petrescu în “Ziua”).

Se pare însă că cei “ocupați cu extirparea bunului simț” (Al. Husar, Anti-Gog, Ed. Agora, 1997) vor să impună ideea că G. Liiceanu l-ar fi “inventat” pe fostul discipol al lui Nae Ionescu (v. Jeni Acterian, Jurnal) trecut în clandestinitate după ce scrisese în 1945 pentru publicare un text

despre oglindire și după ce fusese publicat la Paris de către Virgil Ierunca, spre a fi din nou tipărit după 1990 de către Nicolae Florescu (v. I. Vasiliu-Scraba, Propedeutică de eternitate. Alexandru Dragomir în singurătatea gândului, Ed. Star Tipp, 2004).

Pentru Alexandru Dragomir, fenomenologia era un fel de a vedea "pe îndelete" ce este în jurul său și ce se poate gândi în marginea lui Thomas din Aquino, Platon, Kant, Hegel, Descartes, Aristotel, etc. Era modul său particular de a intra într-un contact "înțelegător" cu lumea filozofiei, cu lumea din jurul său și cu propria persoană. Noica îi reproșase lui Dragomir lipsa de finalitate culturală a unei asemenea echilibrări care, fiind perfect autentică, mergea cumva pe linia observației lui Blaga din anii treizeci după care fenomenologia "nu este creatoare".

Toată viața sa de filozof, Alexandru Dragomir și-a petrecut-o în intimitatea câtorva persoane: la început în cercul din care făceau parte Mircea Vulcănescu, Constantin Noica, Mihai Rădulescu, Petru Comarnescu și Jeni Acterian. Apoi, în comunism se pare că a mai discutat filozofie și cu doi foști colegi de facultate: Octavian Nistor și Mihai Șora. Dar numai lui Noica îi dădea caietele sale în care-și consemnase gândurile, sau chiar texte mai întinse, cum a fost cel despre Socrate, din 1981, nepublicat ca atare de editorul care i-a vampirizat de fapt gândirea, spre a trece în ochii naivilor drept "co-autor" fără știrea autorului.

Din corespondența purtată între Alexandru Dragomir și Constantin Noica se mai poate deduce că Noica i-a "regizat" filozofului Alexandru Dragomir ieșirea la lumină, fiindcă pe 5 februarie 1983 îi scria de la Sibiu că "nu e momentul să apari" (Al. Dragomir, Meditații despre epoca modernă, Ed. Humanitas, 2010, p.267).

În dezacord cu părerea mea postată pe internet despre mutilarea gândirii lui Alexandru Dragomir odată cu publicarea acesteia în 2004 la Editura Humanitas (v. Isabela Vasiliu-Scraba, Propedeutică de eternitate. Alexandru Dragomir în intimitatea gândului, Ed. Star Tipp, 2004), într-un comentariu la unul din articolele pe care mi le-a publicat o revistă on-line, un "Alexandru" nu s-a sfiit să afirme că volumul Crasele banalității metafizice cuprinzând prelegeri ținute de Alexandru Dragomir "ar putea trece sub numele lui Liiceanu" (v. "Alexandru" comentând articolul Isabellei Vasiliu-Scraba, "Angelologul" Pleșu pe fundal de Mircea Vulcănescu într-un film de la TVR Cultural, în revista on-line "Noi, nu!"). Argumentul adus pe 29 nov. 2009 de acest "Alexandru" (probabil pseudonim al lui Sorin Vieru) după care editorul G. Liiceanu ar fi fost îndreptățit să-și însușească cele gândite de Alexandru Dragomir este cât se poate de surprinzător. În mod ciudat, un argument de factură similară a folosit și O. Pecican pe la începutul anului 2009 în articolul său despre cum l-a inventat Liiceanu pe Dragomir. După așa-zisul "Alexandru", dacă G. Liiceanu a povestit cum a crezut el că a auzit de la Alexandru Dragomir, atunci el (în calitate de "mecena" sau de editor) se poate trece co-autor și poate da la tradus cartea astfel realizată, căci nimeni din jurul său nu va face decât să-l aplaude. Dacă n-ar fi scris la începutul lui 2009 ce a scris zisul "Alexandru" pe la sfârșitul aceluiași an, s-ar crede că Ovidiu Pecican reiterează ideea din acest comentariu sub altă formă. Pentru că el scrie pe 2 febr. 2009 că volumul Crase banalități metafizice are niște autori cerți (probabil G. Liiceanu și Sorin Vieru) și un "autor incert", pe Alexandru Dragomir (O. Pecican, Inventând filozofi).

În plină expansiune europeană a așa-zisei mode hegeliene, Giovanni Papini ia peste picior în 1942 tirania intelectuală (din statele de "stânga" sau

de "dreapta"), imaginându-l în Gog pe Caccavone, bine plasat în lumea academică a unui stat totalitar. Acesta ar preda la universitate un curs de istorie a greșelilor omenești, adică un curs de istoria filozofiei (v. Nae Ionescu, *Moda în filozofie, prelegere din Cursul de istoria metafizicii. 1930-1931*). Scriitorul italian (readus în actualitate de Alexandru Husar prin excelentul său volum *Anti-Gog*, 1997) scrie despre Caccavone că n-ar disprețui nici banii și nici arta culinară, fiind atât nutriționist cât și casier al serviciului de golire a latrinelor. Fiind imaginat de Papini ca "președinte al Consiliului de represiune a mișcărilor telurice", Caccavone ar fi protector al sectelor eretice și atent cenzor al culturii scrise, reprimând talentele autentice. "Om cu greutate", Caccavone mai este și director de conștiințe dedicat extirpării bunului simț. În plus, fiind magnat al presei, încurajează inflația de nonvalori și descreierisirea prin propagarea cunoștințelor inutile. Pe scurt, Caccavone ar fi un filosof devenit o adevărată instituție prin îngâmfare și cumul de funcții de conducere și de sinecure.

După un articol bine scris de Cătălin Sturza despre monologurile lui G. Liiceanu la Atheneu în compania câte unui invitat, un cititor se lamenta pe 29 febr. 2012 ce trist este "când un mare om începe să devină tautologic" (<http://www.romaniaculturala.ro/articol.php?cod=7885>). Un altul i-a replicat că "e tautologic fiindcă nu e mare, n-are nimic de spus serios...e un pitic". Postând o legătură spre a se vedea ce-am scris despre G. Liiceanu în studiul meu intitulat *Noica în cifru "humanist"* (v. rev. "Acolada", nr.4/2011, p.16 precum și <http://www.asymetria.org/modules.php?name=News&file=article&sid=877>), i-am dat dreptate celui care-l considerase pe G. Liiceanu "un pitic". Mai ales din convingerea că "oamenii mici" nu-i pot inventa pe "oamenii mari". Pot, cel mult, să-i manifeste "creativitatea" cum și-au manifestat-o decenii de-a rândul cenzorii ideologici care au orchestrat terorismul intelectual din comunism stricând gândul altuia și adăugând din burtă. Fiindcă "din cap" oricine pune doar în cărțile proprii.

1. v. Isabela Vasiliu-Scraba, *Propedeutică la eternitate*. Alexandru Dragomir în singurătatea gândului, Ed. Star Tipp, Slobozia, 2004; v. <http://www.isabelavs.go.ro/Propedeutica/Cuprins.htm>

2. v. Isabela Vasiliu-Scraba, *Ultima revelație a filozofului Alexandru Dragomir: "A nu te vinde comportă nebănuite riscuri"*, rev. "Argeș", oct., 2006, p.19; v. <http://www.centrul-cultural-pitesti.ro/index.php?option=com-content&task=view&id=248&Itemid=112> Acest articol a fost scris după ce am parcurs interviul cenzurat la prima sa publicare în "Observatorul cultural" nr.275/2005 și apoi am ascultat de pe casetă înregistrarea discuției dintre Alexandru Dragomir și Fabian Anton. Tânărul venise pe 15 iunie 2000 să-i arate bătrânului filozof textul interpretării la o Scrisoare pierdută și alte eseuri în care gândirea-i fusese vandalizată, texte pe care –fără știrea lui – era trecut drept autor. Pe Wikipedia.ro, "MobyDick" trecuse pe 3 dec. 2004 că "auditorii au notat cu grijă cele ascultate, astfel încât conținutul acelor prelegeri s-a păstrat". Apoi, după ce îmi apăruse *Propedeutică la eternitate*. Alexandru Dragomir în singurătatea gândului (volum care s-a putut citi din ian. 2005 pe internet), povestea cu notițele a fost completată destul de straniu, dacă ne gândim la materialele cu care venise Fabian Anton la Alexandru Dragomir pe 15 iunie 2000. Pe Wikipedia.ro s-a adăugat "coroborarea" (înaintea decesului din 2002?) cu alte însemnări din arhiva Dragomir (aflată abia după moartea filozofului !): "auditorii au notat conținutul prelegerilor. Si a putut fi coroborat cu multimea de caiete de

însemnări pentru reconstituire” (Wikipedia.ro). Tot din istoricul modificărilor s-a văzut și înlăturarea legăturii către “Observatorul cultural” nr.275/2005 cu interviul luat de Fabian Anton și publicat în formă cenzurată, interviu din 15 iunie 2000 la care m-am referit în textul Ultima revelație a lui Alexandru Dragomir : a nu te vinde comportă nebănuite riscuri (rev. “Argeș”, oct., 2006, p.19). Oricum, adevărul maltratării prelegerilor ținute de Alexandru Dragomir îl aflăm chiar din volumul Crase banalități: G.Liiceanu a ciopârțit întregul prelegerilor ca să obțină bucăți. Apoi le-a recombina din “burtă”. Pe urmă a împărțit ce-a iesit în “secțiuni” din care “unele au fost omise”, altele “reformulate” altele “îmi aparțin” scrie cu mândrie co-autorul auto-impus după moda tiraniei intelectuale din comunism (Crase banalități metafizice, 2004, p.127). În volumul lansat de Humanitas în mai 2004 nici măcar conferințele lui Alexandru Dragomir înregistrate pe casetă n-au fost publicate ca atare, deși din interviul luat de Fabian Anton în 15 iunie 2000 oricine poate sesiza fluentă vorbitorului care nu face paranteze, urmărindu-și cu grijă succesiunea ideilor. Când am refăcut de pe casetă textul (și l-am publicat apoi în revista “Asachi” în numerele apărute în 2008 și 2009) am remarcat cu uimire cât de bine vorbea Alexandru Dragomir: N-a fost necesară nici o “stilizare” a frazelor inteligente și perfect formulate. Ceea ce proba oarecum o spusă a filozofului: “adevărul nu este opus falsului, ci imposturii” (Alexandru Dragomir despre Socrate, în Crase banalități metafizice, 2004, p.157). Oare cât timp o să mai treacă până să fie xeroxate și apoi publicate fără modificări acele notițe după conferința despre Socrate ținută de Alexandru Dragomir în ziua morții lui Mircea Eliade ? Să nu uităm că din 2004 și până în 2012 Editura Humanitas nu i-a publicat lui Dragomir nici măcar textul despre Socrate din 1981 pe care acesta i-l expediase lui Noica la Păltiniș”.

Vineri 7 aprilie 2012

Azi-noapte mi-a fost tare rău.

Marti 10 aprilie

Și azi-noapte.

Miercuri 11 aprilie 2012

Din *Dilema*, 2012:

“Dan Banea la data de 05 Martie 2012 09:03:32

Mi-ar placea sa citesc o comparație (nu doar literară) între dl. Paul Goma si d-na Hertha Muller facuta de Dilema Veche. Cine se incumeta?”

*

Oricind

adăugat de mvchivu la data de 05 Martie 2012 05:03:59

O spuneti de parca ar fi o chestiune de indrazneala sau curaj :) Pentru asta insa Dl. Goma ar trebui sa (mai) scrie si/sau editurile romanesti sa-l republice/reediteze. In rubrica de fata se recenzeaza aparitii noi.

*

BUNĂ IDEE, ALĂTURAREA COMPARATIVĂ

adăugat de petreg la data de 06 Martie 2012 05:03:22 doar că unii mai tinerei se fac că nu pricep

Cartea cea nouă nu este cea a Hertei Müller

Că Paul Goma a publicat o grămadă de cărți (și i s-a și ars-topit una), există edituri românești care îl reeditează/republică, o știe tot poporul...

Că Paul Goma nu este (prea) iubit în mediul românesc cultural, ci chiar mai mult decât ocolit, chiar pus la uitare, pentru CĂ :

Paul Goma deranjează, elita proptită-n scaune, și asta o știe tot poporul. Întrebarea domnului Dan Banea este mai mult decât coerent-pertinentă în contextul cultural actual încă bine "otrăvit" ideologic-doctrinar-de interese și influență. Numai cei care nu vor să înțeleagă se fac că nu pricep și sar să răspundă SEC ȘI STRICT ca la școala de partid unde limba de lemn ne explică adevărul, ce-ul și cum-ul. Paul Goma este mai de actualitate ca niciodată, la fel ca Herta Müller, numai că el n-a luat premiul Nobel și mai este și un pestiferat al literaturii românești de azi.

De aceea domnule Marius Chivu, din păcate,

PAUL GOMA este, o NOUTATE în acest peisaj.

Oare v-ați putea încumeta în a depăși barierele "politicului corect" pe care se pare că le apărați cu deosebită stoică îndârjire !?!

Curaj și Îndrăzneală !

*

Cind si unde?

adăugat de mvchivu la data de 06 Martie 2012 10:03:00

As fi curios sa aflu ce carte noua a publicat Paul Goma sau unde a fost reeditat recent?

Restul comentariului, ca de obicei in ceea ce va priveste, este un comentariu umoral, o peltea lunga si isterica, in termeni tehnici se cheama proces de intentie. Si prost scris pe deasupra. Ati face un bine tututor daca ati citi mai mult decit scrieti. Incepeti cu Herta Muller, de pilda. Chiar daca a luat Nobelul

*

ELUDAREA SUBIECTULUI, MODIFICAREA APROPOS-ULUI

adăugat de petreg la data de 07 Martie 2012 01:03:07

Jocul interpretărilor și despre un eventual HERTA MÜLLER – PAUL GOMA

Ideea-invitația-propunerea unuia dintre cititorii-comentatori a primit un răspuns din partea dumneavoastră pe care eu l-am interpretat SEC și STRICT într-un stil arogant, persiflant, limfatic, superior și lipsit de cea mai mică empatie și tendință de apropiere-apreciere a ideii care venea mai mult decât firesc, înspre și dinspre cartea Hertei Müller și a temelor care-i bîntuiesc scrierile extrem de asemănătoare cu ale lui Paul Goma.

Era un semn absolut valabil venit din partea domnului Dan Banea pe care prin zeflemeaua răspunsului dumneavoastră ușor moralizator și tehnic l-ați trimis la plimbare, iar pe Paul Goma l-ați reaşezat „subtil” în biblioteca în care îi e locul și este pus acolo unde este, făcîndu-vă că nu știți adevărurile despre destinul trecut și actual al acestui mare disident și scriitor român, mai mult decât ignorat, azi, în România.

Aș zice mai degrabă, că dumneavoastră sînteți cel care ați răspuns umoral, din jilțul articolului pe care îl ocupați.

Din acest punct de vedere am reacționat și am scris ceea ce am crezut de cuviință, reținîndu-mă chiar de a duce lucrurile mai departe. În realitate, răspunsul pe care l-ați dat domnului Dan Banea l-am simțit lipsit de cea mai mică urmă de politețe, ca pe o obrăznicie, un afront, o palmă, un mișto „subțirel”.

Faptul că aveți privilegiul de a tăia și spînzura după bunul dumneavoastră plac și propriile criterii subiective pe care le expuneți de fiecare dată cu o mîndrie puberă nu vă dă dreptul la atîta aroganță

De altfel, vorbind despre CARTEA CEA NOUĂ a Hertei Müller se poate face oricînd o comparație, o așezare în balanță cu atitudinea și temele-ideile-cărților lui Paul Goma, cu mult mai puțin cunoscut în România de azi din motive atît de bine cunoscute, pe care dumneavoastră vă faceți că nu le știți din ignoranță sau din rea voință, motiv pentru care, și domnul Dan Banea, și eu am îndemnat întru ÎNCUMETARE, Curaj și Îndrăzneală. Nu vă mai faceți că nu pricepeți, sînteți mult prea inteligent pentru un astfel de joc pueril.

Cît despre interpretările dumneavoastră, nu pentru prima dată exprimate, în ceea ce privește cum scriu și cît de rău, am să vă rog să vă păstrați cumpătul, chiar cu riscul de a vă avea ca cenzor-moderator permanent super vigilent nemilos scrupulos zelos de stil stalinist, ați dovedit-o deja, și sigur nu doar o singură dată, pe urmele mele.

Comentariile mele sînt cele care sînt, ale unui comentator, care nu înjură, nu scuipă, ci doar are rolul cîteodată poate neplăcut în a „amenda” dezmațul „bunului simț” care se strecoară ici și colo, ei da ! chiar și în paginile Dilemei Vechi, chiar și în textele marilor personalități (cu atît mai grav, mai dureros și mai revoltător) [nu sînt singurul care le remarcă]

Comentariile mele nu vor fi niciodată pe gustul și înțelesul dumneavoastră, standart, tip, ca la școală sau ca la universitate, vor fi doar așa cum sînt. Mai bune sau mai proaste, mai clare sau mai îmbîrligate, totul se poate ameliora. Singurul cusur, pe care vi-l acord, lungimea. Voi veghea la diminuare. Vă mulțumesc pentru sfaturi, provocări și găzduire.

*

Lamuriri

adăugat de mvchivu la data de 07 Martie 2012 04:03:00

1. Rubrica mea nu este de istorie literara, nici de eseu comparatist. Am raspuns tehnic (nicidecum persiflant - fac mea culpa dlui Banea daca asa a inteles si dumnealui) tocmai pentru ca lipsa unei eventuale comparatii literare, precum cea sugerata, din cadrul rubricii mele sa nu fie interpretata in cheie politica, asa cum - fatalitate! - pina la urma tot n-am scapat din cauza dvs.

2. Eu nu fac diferente intre scriitorii disidenti. Dvs.? (Atentie: nu astept raspuns, sint retoric!)

3. Paul Goma nu este singurul scriitor pe nemeritat prea putin cunoscut in Romania. Ori de cite ori am ocazia, o spun. Dvs. continuati sa-mi faceti proces de intentie sugerind ca nu m-as "incumeta" sa scriu despre Paul Goma din motive pe care nu va... incumetati sa le formulati. Inteleg, oricum, ca alta idee nu mai aveti!

4. Da, comentariile dvs - multe, lungi si nervoase, de cele mai multe ori efect al faptului ca nu stiti sa cititi corect un text - nu sint pe gustul meu

pentru ca, fiind politico (inainte de a fi "cenzor nemilos"), ma faceti sa-mi pierd timpul raspunzindu-va, cind as putea sa citesc in schimb o pagina din Paul Goma, spre exemplu. Ceea ce va recomand si dvs.

Acestea fiind zise, am inchis discutia. Cele bune.

*

petreg la data de 30 Decembrie 2011

De-accea nici măcar în nici un vis "noi" (care noi ?) n-am fi putut avea un Vaclav Havel.

Atîta vreme cît noi nu sîntem capabili să vorbim deschis, să recunoaştem concret, un Paul Goma, un Vasile Paraschiv sau un altul ca ei, ridicîndu-le în piaţa independenţei un monument înalt cît hotelul intercontinental, oare cum de mai avem îndrăzneala să vorbim de un ipotetic Vaclav Havel român ? Este pur şi simplu, HALUCINANT ! Noi îi avem pe ai noştri şi ne facem că ei nu există ca şi cînd ei nici n-ar fi.

*

Breban, la Securitate: "Monica Lovinescu este marcată de un anticomunism primitiv"

Potrivit CNSAS, scriitorul Nicolae Breban a dat declaraţii sub numele conspirativ "Baltagul" şi ar fi dat relatări despre Mircea Eliade, Monica Lovinescu şi Paul Goma. "Paul Goma este lipsit de talent, dar ros de ambiţii. Monica Lovinescu este marcată de un anticomunism primitiv. Mircea Eliade nu are o cotă aşa ridicată în străinătate", spunea Breban, aşa cum rezultă din documentele CNSAS

Scriitorul: "Este o lucrătură a cuiva care vrea să-mi murdărească numele"

Breban a negat vehement că ar fi colaborat cu Securitatea. "Este o lucrătură a cuiva care vrea să-mi murdărească numele. În perioada aia erau sute de scriitori şicanaţi, dar eu niciodată n-am dat vreo informaţie scrisă Securităţii nici nu am semnat niciodată un angajament. Eu am fost unul dintre cei mai atacaţi scriitori în comunism", a spus Nicolae Breban.

*

Manolescu: "Eu aş vrea să fie o prostie, un fleac"

*

Preşedintele Uniunii Scriitorilor, Nicolae Manolescu, a declarat că nu a văzut încă dosarul de la CNSAS al lui Nicolae Breban şi nu se poate pronunţa. Totuşi, Manolescu a declarat: "Eu trag nădejde în continuare - sunt optimist şi credul de felul meu - că nu este ceva foarte grav. Eu aş vrea să fie o prostie, un fleac".

*

Criticul şi academicianul Eugen Simion i-a acuzat pe membrii colegiului CNSAS că "se ocupă" numai de scriitori şi s-a întrebat retoric dacă "numai scriitorii au colaborat".

*

Emil Hurezeanu, fost jurnalist la Europa Liberă, spune că ştie "ce ştia toată lumea" despre Breban: "Avea relaţii cu puterea comunistă, avea permanent paşaport şi călătorea în străinătate. Era un om care a vrut să facă

o societate a scriitorilor români din exil, împotriva Grupului de la Paris, format de Monica Lovinescu și Virgil Ierunca".

Vineri 13 aprilie 2012

Flori îmi trimite încă o demascare a lui Roncea.

Lista începe cu Tania Radu, soția lui Dan C. Mihăilescu.

I-am mai întâlnit numele acum câțiva ani, dar mi-am zis că va fi o greșeală: Cum, Tania Radu, care scrisese atât de frumos despre **Justa** mea?;

Catrinel Pleșu: Cum, mi-am zis, acum câțiva ani, și despre Catrinel Pleșu, o doamnă atât de distinsă?;

Nu m-a mai mirat să aflu că Elvin Bernstein, alias B. Elvin, era un veteran turnător; la fel Corbea Hoișie; la fel Sorin Antohi.

Nici Smaranda Enache nu se lasă mai prejos (asta-i ziarista care l-a prezentat pe Cofariu drept... ungar). Nici Gabriela Adameșteanu nu-i mai brează. De Alin Teodorescu ce să mai spun? Dar de Oișteanu? Dar Relu Cosașu? Cel care neagă tot ce scrisese, el, sub semnătură - a pseudonimului consacrat - la *Scînteia Tineretului*? Dar Radu Filipescu - cel care se încurcă de fiecare dată când își povestește viața?

*

"I-am scris presedintelui Romaniei, Traian Basescu, si l-am informat, public, ca in comisia constituita sub acoperisul Presedintiei Romaniei se afla mai multi fosti ciripitori profesionisti ai Securitatii si posibili agenti ai unor servicii secrete rasaritene. Pe langa Antohi, era vorba de Nicolae Corneanu, Mihnea Berindei, Andrei Pippidi, Vladimir Tismaneanu și, oricat de ciudat ar suna pentru neavizați, de însuși Constantin "Ticu" Dumitrescu.

(...) "propunerea scrisa pentru a primi acest titlu la fel de fraudulos ca si bursa post-doctorala i-a fost facuta de Adriana Babeți (Simlovici) iar Comisia i-a cuprins pe prof. univ. dr. Otilia Hedeșan, decanul Fac. de Litere, Istorie și Teologie a UVT – președinte, cu membri: – Solomon Marcus, Univ. din București, DHC al UVT, pensionarul Nicolae Manolescu, Univ. din București, DHC al UVT, Marta Petreu, Univ. Babes-Bolyai din Cluj-Napoca, Ioan Talpoș, UVT, Cornel Ungureanu, UVT, Adriana Babeți, UVT, Mircea Mihăieș, UVT. Ultimii trei sunt membri fondatori ai Fundatiei "A Treia Europa", intovarosite cu Fundatia Soros, Liga Pro Europa a informatoarei Smaranda Enache si Grupul pentru Dialog Social din care face parte Horia Roman Patapievici. Tatal doamnei Adriana Babeți (Simlovici), Alexandru Simlovici, a fost colonel de Securitate in regiunea Timisoara-Oradea. Ca sa dam doar trei exemple din activitatea sa, inca din anii 1948, pe vremea aceea comisar-sef, reclama ca un invatator a dispus o harta a Romaniei Mari pe un perete al scolii din comuna Fanate si solicita sa se ia masuri. In 1961, din postura de sef de cadre la Institutul Politehnic Timisoara, refuza reabilitarea unui student arestat in 1956, pe motiv ca "a luat parte la actiunile huliganice din 30 oct. 1956 de la Facultatea de mecanică din Timisoara". William Totok, fost membru al Grupului de Actiune Banat si colaborator Deutsche Welle, il semnaleaza pe Alex Simlovici alaturi de alti securisti "implicati in actiuni represive îndreptate împotriva clerului catolic".

Sâmbătă 14 aprilie 2012

Flori Bălănescu îmi trimite:

“Dumitru Ungureanu

"E ușor să fii modest când ești celebru."

- Ernesto Sabato

sâmbătă, 14 aprilie 2012

Omul cărții

E parcă semn de normalitate că receptarea unui autor de factura lui Paul Goma ia forma cărților despre viața și opera sa. Nu mai departe de ultimul an, trei contribuții s-au adăugat la bibliografia critică a singurului scriitor român din exil încă neprimit în patrie. (Și nu vorbesc aci de opozantul care a spălat onoarea noțiunii - ș-a nației - de român în câteva împrejurări clar definite istoric, pe care destui trepăduși de ieri și de azi opintesc a le strivi sub cizma corectitudinii politice.) A fost mai întâi teza de doctorat susținută de **Ancuța Maria Coza - Paul Goma. Scriitura disidenței**, publicată la Editura TipoMoldova, Iași, 2011. A urmat **Aliona Grati - Paul Goma. Inițieri în textul literar**, în colecția „Cartea care te salvează” - pentru elevi, studenți și profesori, Editura Arc, Chișinău, 2011. E simptomatic și revelator că spirite culturale tinere descifrează fără complexe ceea ce unii critici, mai vechi și mai noi, au refuzat să observe, anume originalitatea scrisului și acuitatea percepției literare proprii lui Paul Goma. Nu știu dacă stilul inconfundabil și greu de imitat al lui Goma va face școală. Probabil nu-i posibil, nici n-ar folosi cuiva. Dar ceea ce trebuie preluat de la Goma, fie și ad litteram, este credința în vocația și valoarea drept mărturisitoare a cuvântului scris. Pentru că, dacă „la început a fost Cuvântul, și Cuvântul era la Dumnezeu, și Dumnezeu era Cuvântul”, cum spune Evanghelia după Ioan, atunci a mărturisi strâmb prin Cuvântul scris, cum au făcut-o atâția „scrietori” în perioada comunistă, înseamnă a-l huli pe Dumnezeu. Iar pedeapsa nu va fi ușoară, nici de scurtă durată, ci de șapte ori câte șapte, cum scrie altundeva în Biblie. Și oare nu suferim noi, cei trăitori în România de zi, blestemul minciunii cu care atâția falși învățători ai neamului, remunerați gras de partid, l-au pocit pe Dumnezeu?

Încă bălțește prin lumea literară românească opinia despre „lipsa de talent” a lui Paul Goma. Directivă a fost stabilită de Securitate, conform unui plan de contracarare a „efectului” Goma, minuțios stabilit (a se vedea **Culoarea curcubeului 77 - Cod „Bărbosul”**, ediția de la Polirom sau de la Eagle Publishing-Amazon). Răspândită cu efortul concentrat (divers răsplătit -

bani, plecări în străinătate, cărți în tiraje sufocante, apartamente în vile, gratuități, delicatose și mărfuri de import) al delatorilor de profesie, de vocație sau de nevoie, aberația persistă, fiindcă unora le este greu să-și recunoască prostia, altora peste poate să-și asume felonia.

Tuturor acestora vine acum Petru Ursache și le dă o palmă zdravănă, bătrânească, în buna tradiție a mentalității noastre din veacurile trecute, când a pălmu pe cineva era semn de maximă umilire. N-o face la modul frust, bărbătesc, fiindcă nici nu-i stă în caracter, nici nu-l țin puterile, la vârsta Domniei Sale, să pedepsească atâtea obraze câte sunt de rușinat. Profesor universitar la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, conducător de doctorate, Petru Ursache a publicat recent la Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2012, cartea de aprox. 300 de pagini, cu ilustrații color de Ștefan Arteni - **Omul din Calidor**. Dedicată, dacă mai e nevoie să precizez, lui Paul Goma, omul văzut prin lentila cristalină a operei sale cu rol paideic (să folosesc un cuvânt consacrat).

Pentru neofitul care ia prima dată contact cu opera lui Paul Goma, sinteza universitarului ieșean este îndrumarul cel mai potrivit. Privirea comprehensivă a literatului cititor a tot ce-a publicat Goma stabilește direcțiile după care poate fi abordată imensitatea scrierilor. Jaloane sunt capitolele:

Scriitorul om - omul scriitor; Când vremea vremuieste (Jurnal de îngheț-dezghet, Război cu Goma nu se face, Deceniul Goma); *Publicistică - Scrisuri; Bătălia pentru jurnal* (o adevărată micro-monografie de analize aplicate asupra diferitelor aspecte ale jurnalului - specie literară sui-generis ce poate include nu doar orice formă de text, ci și grafică, animație, film sau sunet; asta de când poate fi postat online pe internet și este accesibil oricui, oriunde și oricând, cu condiția unui terminal tip computer); *Viața trăită ca mărturie-document* (cu re-evaluarea suferinței celui închis pentru convingerile sale politice, literare și chiar pentru faptul de-a fi cerut respectarea Constituției României, în vigoare la data conflictului cu organele de stat); *Re-profilări literare; Capodopera literară*, și finalul, cu versul unei doine de jale din Basarabia *Oliolio, frate răzneț* pe care nu-l pot cita nici fragmentar, nici integral, deoarece i s-ar frânge tensiunea, scos din context.

Deși consideră cartea sa un fel de tatonare, Petru Ursache a scris una fundamentală despre un mare scriitor român”.

Publicat în LITERE, martie 2012

Luni 16 aprilie 2012

Ieri a fost Paștele nostru? N-am observat. Rău, rău.

*

Flori Bălănescu îmi transmite:

“LUNI, 16 APRILIE 2012

Scurtă privire - ep. I - **Paul Goma, după 35 de ani de refugiu politic**

Paul Goma, dosar penal

În perioada 1956-1968, Paul Goma este arestat, condamnat la doi ani de închisoare corecțională; la expirarea pedepsei este condamnat administrativ la 36 de luni, suplimentate cu alte 24. În urma unor memorii în care cere ridicarea restricțiilor domiciliare din Lătești - Bărăgan, pentru că avea amândoi părinții bolnavi, este eliberat din domiciliul obligatoriu în februarie 1962. În 1965, în virtutea unui decret care permitea foștilor deținuți politici să își continue studiile superioare, dă alt examen de admitere la Filologie, nefiindu-i permisă (ca altor fdp) înscrierea în anul III, acolo unde rămăsese cu studiile în momentul arestării din 1956. Este hărțuit în permanență de Securitate, care face presiuni pentru a deveni informator.

1967 este anul în care devin publice, prin lectură în cenaclu, și prin intermediul televiziunii austriece, primele fragmente din romanul "Ostinato", a cărui primă variantă este trimisă în Occident. În același an - 1967 - Miron Radu Paraschivescu pronunță celebra caracterizare a lui Paul Goma: "este un Soljenițin român".

Verticalitatea umană și intelectuală, talentul scriitoricesc au contribuit la renumele de "disident" și nu invers. Pun expresia între ghilimele pentru că nu sunt de acord cu ea, deși este folosită în istoriografia și publicistica română cu această accepție greșită, peiorativă, restrictivă și minimalizatoare, confuză din punct de vedere conceptual, în cazul opozanților anticomuniști. Ca să nu mai fie șantajabil, renunță la facultate.

În 1968, excedat de "grija" Securității, Goma i s-a adresat printr-un text intitulat „Justificare biografică” – un text scris mărunt de mână pe foi de caiet studentesc, încheiat cu:

„Am 33 de ani, sunt student în anul II, fac de două ori pe săptămână naveta la Domnești, mă întrețin singur și vreau să fiu lăsat în pace.

București, 17 februarie 1968

Paul Goma”

(Arhiva FOND INFORMATIV, dosar 2217 – vol. 3, filele 51-55)

În 1968 debutează cu greutate în volum, cu prozele scurte reunite în "Camera de alături". Trebuie să fii rău intenționat și cinic, azi, în 2012, să mai consideri că Paul Goma este lipsit de talent. Azi, când știm cum a fost "lucrat" de Securitate și de liota de scriitori informatori, de agenții de influență ai aceleiași Securități, care sunt numiți cu numele lor adevărate în planurile de măsuri aprobate de Securitate pentru compromiterea lui Paul Goma, începând încă din primăvara lui 1971, când a primit și supranumele de cod: "BĂRBOSUL". Că scriitorii frustrați din cauza meschinărilor și lașității nu credeau în ce colportau o demonstrează aceleași rapoarte și note informative. Unul dintre cei care considera că Goma nu e lipsit de talent a fost chiar Ioanichie Olteanu, scriitor el însuși, funcționar docil în câmpul cenzurii,

nimeni altul decât directorul editurii Eminescu, în perioada în care autorul romanului "Ostinato" încerca să-și publice cartea în România, în românește.

Paul Goma a fost transformat de regimul comunist cu sprijinul capital al breslei scriitoricești într-un paria al literaturii române: nu a fost publicat în românește (cu excepția amintită, și cu câteva texte în reviste) până în 1990, motiv pentru care opinia publică românească și cititorii de literatură nu aveau cum să îl perceapă ca pe un scriitor român; după ce a început să fie publicat în românește, scriitorimea, lumea editorială, culturală și intelectuală nu l-au asumat ca pe unul de-al lor, de-al nostru, dimpotrivă, a fost privit în continuare ca un corp străin, care, dacă până în 1989 impunea în rândul unora un oarecare respect, după 1990 a trebuit să fie rejectat cu totul, respins. De ce? Pentru că mediile amintite au crescut, s-au format și s-au reeducat în mocir-la securistă, în suspiciunea și minciuna generalizate. Când românii au început să citească primele cărți ale lui Paul Goma (nu traduse în limba română, cum încă spun unii și azi, ci publicate în limba în care au fost scrise: româna!) "directorii de conștiință", "formatorii de opinie" etc. etc. s-au speriat și s-au repliat. Prin tot ceea ce a scris și scria, Goma pune în discuție însuși fundamentul lor moral.

Scriitorii, criticii literari și oamenii de cultură care îl citesc și prețuiesc pe Paul Goma ca scriitor nu au decizie instituționalizată. Din păcate.

Pentru lumea literară românească, Paul Goma nu a existat înainte de 1989 și se dorește ca el să nu existe nici azi. A fost mai confortabil ca el să fie "disident" și "lipsit de talent". Dacă până în 1989 singurul lui volum în limba română - "Camera de alături" - a fost interzis, după 1990 cărțile i-au fost publicate (și pe alocuri "topite") neprofesionist (cu excepții excepționale), cu mari greutate, în tiraje mici și prost sau deloc distribuite. Către sfârșitul anilor 1970, "Camera de alături" era vânată în librării, pe tarabe și în bibliotecile oamenilor, de către informatorii Securității. Nimic în România nu trebuia să amintească de existența lui Paul Goma. Măsurile de compromitere și asasinare morală au continuat într-un ritm alert după exilarea din noiembrie 1977.

Ofițerii, informatorii și agenții de influență au lucrat din plin la colportarea și plasarea versiunilor Securității în mediile occidentale, nu doar în comunitățile românești, ci și în cele diplomatice străine. Astfel, au reușit în bună măsură să îi afecteze imaginea și credibilitatea chiar și în ochii unor oameni care îl cunoșteau nemijlocit și cu care se afla de aceeași parte a baricadei.

Astăzi, în 2012, aceia care au tăcut văzându-și de interesele imediate - că au colaborat direct cu Securitatea sau numai prin consimțământ tacit - nu vor să se privească în oglindă. Se tem. Am privit în ochi, de aproape, informatori ai Securității, care se bat în piept cu pumnul moralității de tranziție, deveniți anticomuniști fervenți după comunism, și care vor să ne învețe pe noi,ăștia mai "mici", elevația și arta diplomației... Nu mai cred în buna credință a celor care au făcut pactul cu Securitatea. Pot să explic și uneori să înțeleg de ce oameni care au trecut prin calvarul pușcării politice au cedat. Nu pot să îi înțeleg pe cei care nu au fost în situația victimelor detenției și totuși nu au recunoscut nici după 1989 că au turnat despre rudele, prietenii și colegii lor.

De aceea, nu mă interesează talentul estropiaților moral, așa cum nu mă interesează să întind mâna unui țăran sau muncitor care aruncă în spațiul comun, public, gunoiul din curte.

Paul Goma este un om care merită respectul nostru.

Paul Goma este un scriitor pentru care merită să-ți lași vanitățile.

Pentru că Paul Goma este unul dintre puținele motive pentru care, din când în când, nu mă simt rău că m-am născut într-un neam blestemat să nu aibă grijă de conștiința de sine.

Le mulțumesc pentru sprijinul moral și logistic din ultimele luni, pentru firescul gesticii lor într-o lume coruptă, care nu mai știe ce este normalitatea, doamnelor și domnilor: Mariana Sipoș, Ștefana Bianu, Elvira Iliescu, Dana Tapalagă, Lorena Petre, Varujan Vosganian, Gelu Tofan, Valentin Țepordei, Neculai Popa, Radu Ciuceanu, Constantin Buchet, Viorel Ilișoi, Dumitru Ungureanu, O. Nimigean, Michael Astner, Adrian Tofan și le cer scuze celor pe care, poate, îi uit în aceste clipe.

Fără ajutorul lor, nu aș fi reușit să îl reprezint pe Paul Goma în chestiuni ce trebuiau rezolvate de multă vreme. Sper să se întâmple cât mai repede. Nu mai am iluzii, nu cred în instituțiile statului român. Cred în câțiva oameni. Și nu știu dacă este suficient”.

Marti 17 aprilie 2012

“Scriitorul german Günter Grass a fost internat, luni, din cauza unor probleme cardiace, într-o clinică din Hamburg, a declarat un purtător de cuvânt al spitalului, citat de AFP.

(...) Scriitorul Günter Grass, în vârstă de 84 de ani, a declanșat o polemică puternică, la începutul lunii aprilie, când a publicat în presa germană un poem în care critica Israelul și afirma că această țară "amenință pacea mondială" prin arsenalul ei atomic. Statul Israel l-a declarat la scurt timp după aceea pe autorul german persona non grata, scrie Mediafax”.

Vineri 20 aprilie 2012

Greu, greu. Din ce în ce mai greu.

Duminică 22 aprilie 2012

Flori Bălanescu:

“DUMINICĂ, 22 APRILIE 2012

spicuiți din dosarele Securității despre "dușmanul" Goma

PAUL GOMA, cod "BĂRBOSUL", Arhiva FOND INFORMATIV, dosar 2217 – vol. 4

Fila 224: *Nota-raport din 25 august 1976* (atenție la dată, 25 august 1976 : “1976” - nota mea, P.G.) în care este refuzată acordarea vizei pentru plecarea lui Paul Goma, la invitația Fundației pentru întrajutorare intelectuală europeană „(...)

3. *O dată cu depunerea de către PAUL GOMA a documentelor necesare pentru pașaport, vom întocmi și prezenta propuneri pentru obținerea aprobării de ridicare a cetățeniei cu precizarea ca actul să fie dat publicității imediat după primele declarații dușmănoase pe*

care le va face în străinătate susnumitul (subl. mea, PG.- (...))

5. *Vom pune la dispoziția redactorului șef al revistei «Săptămîna» scrisoarea lui PAUL GOMA către DUMITRU ȚEPENEAG pentru a pregăti și publica un nou material prin care să demaște încă o dată poziția dușmănoasă și atitudinea provocatoare a acestui element”.*

La punctul 6 este propusă compromiterea lui Ettienné Dussart

„7. După apariția în presă a acestor date, prin sursa «N», ziarist, a U.M. 0920 va fi «informat» ambasadorul Belgiei la București că diplomatul la care se face referire în articol se pare că ar fi Dussart Ettienné”.

Deci, încă din august 1976 securșii luaseră hotărîrea de a-l deposeda de cetățenia română pe susnumitul element.

Martți 25 aprilie 2012

Flori Bălănescu:

“MIERCURI, 25 APRILIE 2012 scriitori și delatori

Nota informatorului „St. Bărbulescu” dată lui Victor Achim la 23 nov. 1977:

Pe 21 nov. informatorul s-a întâlnit la Restaurantul Casei Scriitorilor cu Fănuș Neagu, Dragoș Vicol, Stelian Gruia și N. Nasta. Tot ce este redat cu litere îngroșate este conform cu originalul din dosar. Vorbind despre alegerile de la USSR, Nasta a întregbat:

„- Paul Goma cu cine oare o fi votat?

- Ieri a plecat în Franța!, a răspuns îndată Fănuș Neagu. Și-a luat jidanca română, el fiind jidan ucrainian, și-acum o să scrie la Paris. Și i-a tras o înjurătură.

- Bine că i s-a dat drumul și proști ar fi ăia care l-ar primi înapoi! A continuat Dragoș Vicol. Asta-i scriitor! I-am cetit Ostinato în limba franceză – o porcărie sinistră, nici urmă de talent. Aberații.

- De vină-i Eugen Barbu, intervine și Nasta – că el a contribuit în bună măsură la încurajarea lui Goma, să se considere genial.

Întregbându-l ce legătură este între Barbu și Goma, mi-a răspuns că Eugen Barbu, pe când era redactor-șef la „Luceafărul” i-a dat un premiu, pentru debut.

Stelian Gruia, deasemeni, spunea că a ascultat la radio o parte din scrierile lui Goma și că, în afară de viața din pușcărie, și aia prost descrisă și plină de minciuni și exagerări, nu este în stare să scrie măcar o schiță, și cu atât mai puțin un roman.

- Scriitor n-o să ajungă niciodată, mai ales acum, când nu mai este un scriitor de scandal – odată plecat din țară, dar de foame n-o să moară, nici o grijă, a intervenit Fănuș Neagu. Comunitatea evreiască o să-și facă și de data aceasta datoria și-o să-i dea cât să nu crape de foame.

Așa a [sic] continuat discuțiile încă multă vreme, nimeni neregretând plecarea lui Goma – mai apoi a intervenit în discuție și Mircea Dinescu și Petre Stoica - ca să se încheie cu „episodul Ben Corlaci” [?] – cel mai contrariat de rămânerea în Franța a acestuia fiind Dragoș Vicol, care spunea că în ruptul capului nu poate pricepe ce l-a determinat să facă o asemenea

prostie.

Careva – Fănuș Neagu – a replicat:

- A presimțit cutremurul!

Apoi s-a discutat despre probabila sa moarte, și a familiei lui Corlaci, dacă erau surprinși de cutremur în apartamentul în care locuiau în București, prăbușit la cutremur.

Mai departe s-a discutat despre moartea lui Ivasiuc și ce ghinion a avut acesta ca să moară la Scala.

22.XI.1977 ss indescifr

N.B. Sursa a avut sarcina să urmărească comentariile ce se fac în rândul scriitorilor referitor la plecarea lui Paul Goma.

A fost instruit ca la o nouă discuție de asemenea am ploare să lanseze versiunea cuprinsă în planul de măsuri cu privire la compromiterea susnumitului. (subl. mea, P.G.)

ss indescifr

m. Achim”

Sâmbătă, 28 aprilie 2012

Greu, greu.

Marti 30 aprilie 2010

Și mai greu.

Azi merg la doctorul cu pricina.

Marți 1 mai 2012

Marți ca marți - dar să vezi miercurea!

*

Flori Bălănescu îmi trimite:

“Omul-legendă Paul Goma după 35 de ani de refugiu politic și 22 de postdecembrism

Petru Ursache, **Omul din calidor**, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2012

Petru Ursache și-a intitulat ultima carte, sugestiv: **Omul din calidor**. Că Paul Goma este scriitorul care a patentat conceptul de calidor în literatura română și în cultura universală, nu mai trebuie demonstrat. La fel, nu mai trebuie dovedit că Goma este un solitar, un „produs” al desolidarizării românești. Cărțile dedicate lui Paul Goma îmbracă, unele mai mult, altele mai puțin, haina obsesivă a argumentării și dezvinovățirii. Culpabilizarea pândește parcă din fiecare pagină.

De data aceasta, profesorul Ursache propune o strategie de pe poziții ofensive. Detaliile despre alți scriitori și cărțile lor, punerea acestora în relație cu Paul Goma și experiența-scrișul-scriitura lui, contextualizarea istorică, politică, socială, psihologică, au darul de a stabili criterii de lectură pe diverse filiere interpretative. Autorul lărgeste câmpul defrișării, măbind perspectiva. Din orice punct ai privi, Goma nu mai este izolat. E firesc, deoarece nu s-a izolat singur. A fost transformat într-un „caz”, ceea ce presupune împresurare, bombardare a „subiectului” cu „planuri de măsuri”, încadrări cu informatori, lehamitea și respingerea deseori umorală practicate de membrii breslei scriitoricești și ai lumii culturale etc. Documentele din arhivele Securității, pe care le-am citit în toată larghețea celor 44 de volume, câte însumează dosarele deschise cu numele Paul Goma, identificate de Direcția Investigații de la CNSAS, arată că scriitorul a fost un pericol real pentru liniștea, confortul și stabilitatea regimului comunist. Și a celor care nu doreau altceva decât să vegeteze credibil în acest regim. De aceea, scriitorul nu a fost lăsat să-și urmeze calea firească, de aceea a fost transformat în „caz”. Într-un regim închis, în care cei mai dotați și inteligenți dintre membrii comunității salvează aparențe, discreditând esențele, efectul este dorința de delimitare de orice „element” ce perturbă statu-quo-ul. Petru Ursache urmărește în permanență firul biografic, așa încât cititorul să nu uite nicio clipă de unde pornesc toate. Pentru că, scriitorului Paul Goma i-a fost merit din start de către structurile ideologice, administrative și mai ales de tovarășii lui de breaslă, să fie expulzat ca un corp străin. Bogăția detaliilor invocate riscă uneori să întoarcă demersul lui Petru Ursache împotriva propriului proiect metodologic și interpretativ, în sensul că delimitarea prea abruptă a câmpului grotesc-represiv se impune analizei strict literare. Cum este firesc, până la o anumită limită, între parametrii biografici ai lui Goma. Însă, tocmai punerea în scenă a unor actori mai mult sau mai puțin diferiți, trăind și acționând în aceeași realitate, diferit abordată de fiecare dintre acești actanți – scriitori, activiști, securiști etc. (adaug – informatori, ca o subcategorie a categoriei scriitor-critic literar), îi permite lui Petru Ursache să tragă în ultimul moment de firul demonstrației, pentru a readuce întregul acolo unde și-a propus. Autorul cărții ia la bani

mărunți istoriile lui Paul Goma și cum au ajuns ele în cărți, în care însuși scriitorul devine tot atâtea personaje, reunite în marea personalitate pe care o știm.

Cartea este constituită din 7 capitole centrate pe calitatea de martor a scriitorului: 1. Scriitorul om-omul scriitor, 2. Când vremea vremuiește, 3. Publicistică – Scrisuri, 4. Bătăia pentru jurnal, 5. Viața trăită ca mărturie-document, 6. Re-profilări literare, 7. Capodopera literară. Sunt 320 de pagini ce așteaptă să fie citite, nu pot fi povestite.

Petru Ursache reacționează corect punând într-o ordine logică editările precare de care au avut parte romanele și publicistica lui Paul Goma. Poate ar fi trebuit să menționeze mai subliniat și cu detalii volumul **Scrisuri. I. 1971-1989**, apărut la Curtea Veche în 2010, în cadrul seriei de autor. În acest prim volum găsim texte care n-au fost publicate niciodată în limba română, până în 2010, așa cum este mult-invocatul *Cenzură, autocenzură, paraliteratură*, care în volumul de *Scrisuri* de la Nemira, 1999, este redat parțial într-o fotocopie a paginii din publicația „Die Zeit”, unde a apărut în traducere germană, în septembrie 1972. Este, de altfel, singura reproducere – mai degrabă o mărturie fotografică – pentru publicistica anului 1972, sub semnătura lui Paul Goma din volumul apărut la Nemira.

Destinul operei însoțește soarta dramatică a scriitorului. Trimiterea la textul amintit – pe care îl socotesc de căpătâi întru înțelegerea gândirii lui Goma și, mai ales, a epocii în care a fost chinuit – nu este întâmplătoare. Goma scria încă din 1971, în România controlată de cenzură, la care s-a adăugat treptat și difuz autocenzura, texte libere de cenzură-autocenzură-paraliteratură ce apăreau în presa occidentală, evident, în traduceri. Este la îndemână pentru orice necunoscător sau interesat-vinovat să afirme că un scriitor – abia ieșit din pușcărie, fără drept de semnătură, care spune și scrie liber ceea ce gândește, ale cărui romane sunt aruncate cu anii în sertarele speriate ale directorilor de edituri aflați într-un dans grotesc cu Cenzura și cu Securitatea etc. etc. – nu are talent. Unde și cum să-l fi „dovedit” în limba română? Această versiune a Securității, preluată vinovat de breasla scriitoricească ante- și postdecembristă, este și mai ușor îmbrățișată azi, când tehnicile media permit oricărui debutant (uneori nu foarte alfabetizat) să aibă feedback într-un timp record. Petru Ursache, profesor aflat la o vârstă venerabilă, are dreptate să se mire: „**Ostinato** n-a avut norocul să pătrundă firesc în viața literară românească, în pas cu marile creații în proză ale anilor '60-'70. Mai mult, nici după decembrie 1989 nu-și găsește locul cuvenit în istoriile literare, în cursurile universitare, în manualele școlare. O capodoperă a memorialisticii, **Culoarea curcubeului**, documente unic și de cea mai mare importanță pentru cunoașterea deceniului al șaptelea (-scritoricesc) a fost mai întâi dosită în depozite, apoi topită fără strângere de inimă; ca, în cele din urmă, să aștepte 15 ani până să apară și în limba română (Editura Polirom, Iași, 2005), dorința cea mai ardentă a autorului (...) Să fim drepecți și să judecăm cu luare aminte, dacă ne simțim în stare: ceva-ceva nu e în regulă aici.” (pp. 76-77)

Nu este. Goma nu a avut parte măcar de șansa celui mai precoce debutant din zilele noastre. Și poate că explicația este conținută în fiecare dintre citatele pe care a ales să le reproducă Petru Ursache: „Că ei vor să ne ștergă memoria – deci să ne suprimă pe noi, conștiințele...”

Este o însemnare din 30 ianuarie 1989. Consult **Jurnal pe sărite**, Nemira, 1997, p. 175, și decupez citatul mai de sus și puțin mai jos, pe chestiunea care îl frământa pe Goma: „jurnal sau ne-jurnal?” și care îl preocupă și pe Petru Ursache în capitolul *Bătălia pentru jurnal*: „Mai departe: ei se tem

de jurnalul tău, pentru că se tem de memoria ta; deci, tu trebuie să ții jurnal! Îi «bați», îi dai înapoi, îi sperii pe ei cu jurnalul? Aparent, nu – dar-însă-totuși... Cum însă ți-e frică, nu-l chiar... scrii, jurnalul acela; îl... ții în gând (?)

În fond, care este gândul ascuns? Că ei vor să ne șteargă memoria – deci să ne suprimă pe noi, conștiințele... Însă memoria se exercită și prin simplă ținere-de-minte, nu neapărat prin scriere negru pe alb”.

Dacă scoatem reperul cronologic, putem lesne conchide că e vorba despre actualitatea prezentă. Doar că azi este aproape imposibil să mai poți vorbi despre ei fără să intri în conflict cu cine nu te-ai aștepta.

Un aspect esențial în ceea ce putem numi „dezbateră Goma”, observat și de alții, este dezvoltat de Petru Ursache: „De regulă, Paul Goma nu-și îngăduie să ia în asalt polemic, nici măcar să ironizeze operele confrăților din țară ori din exil. Să nu cădem în regretabile confuzii: când aruncă vorbe aspre (și regretabile pentru noi; am convingerea că autorul însuși o face cu inima împărțită), împotriva celor mari, foști prieteni apropiați: Nicolae Breban, Nicolae Manolescu, Dumitru Țepeneag, Dorin Tudoran etc., nu are o clipă în vizor diminuarea operelor vreunuia. În obiectiv se află omul: compromis politic, spirit egoist, carierist, trecut ușuratic dintr-o tabără în alta.”

Că așa este o arată tot ceea ce a scris Goma până în prezent. Mai mult, o confirmă discuțiile cu Ana-Maria Goma, cu prietenii ori cu simple cunoștințe în „intimitatea” apartamentului, pe care ni le-a lăsat Securitatea în transcriere, mulțumită aparatului TO (tehnică operativă) cu care era dotată în anii 1970.

În aceeași idee, sunt amintite de către autorul cărții de față și încercările, soldate de câteva ori cu reușite, de a-i atrage pe scriitorii români către editurile occidentale, în speță franceze. Așa cum îl ajutase Dumitru Țepeneag pe el, Paul Goma voia să îi scoată din încercuire pe unii dintre cei mai buni scriitori din România, pentru ca ei și cultura română să respire. I-au trebuit câțiva ani să se convingă că aceștia nu doreau să rupă concubinajul cu puterea de la București. Goma este un luptător de cursă lungă. O atare ipostază presupune o cauză, principii, consecvență. Nu prea există exemple de altruism la acest nivel în lumea literară românească: exclus din Uniunea Scriitorilor în timp ce era aproape omorât în pușcărie, împins să se exileze, Paul Goma le întinde mâna celor din țară, exact celor care puseseră umărul la arestarea, torturarea, excluderea, exilarea, compromiterea, asasinarea lui morală – prin neimplicare, prin acord tacit dat Puterii. Prin solidarizare cu dictatura, nu cu eroul-victimă. Petru Ursache pune, pe bună dreptate, problema receptării oneste a lui Paul Goma: „Istoriei literare îi va veni greu să explice natura frânturii dintre două momente din destinul existențial al lui Paul Goma, primul la care ne referim fiind cuprins între 1977 și căderea Cortinei de Fier. Omul din Calidor a devenit, timp de mai bine de un deceniu, personalitate europeană, datorită, mai ales, Mișcării ce-i poartă numele, integrată Chartei Drepturilor Omului. Al doilea moment s-a ivit după revoluțiile de «de catifea», autorul romanului **Ostinato** intrând, treptat, într-un inexplicabil con de umbră”.

Oricât ar încerca scriitorimea literară și critică de la noi să ne convingă că esteticul primează, dincolo de bine și de rău, de conștiință etc., răspunsul la incomoda problemă formulată de Petru Ursache poate fi scurt sau foarte amplu, însemnând același lucru: Paul Goma nu avea cum să fie „recuperat” de aceiași oameni (structuri) care nu doar că l-au lăsat singur (să moară cu principiile de gât, nu?), dar au contribuit la minimalizarea lui – „Goma nu are talent”, la discreditarea ca scriitor – mergând până la a-i nega această calitate, la compromiterea ca membru al comunității scriitoricești și românești –

Goma este „vândut”, „jidănit”, „kaghebit”, „omul Securității”, „nebun” etc. etc. Este un raționament simplu: cine a călcat toată viața etica și omenia în picioare, nu se poate trezi brusc, după 1989, cavalier al dreptății, oricât de talentat ar fi.

Goma a vrut mereu să fie scriitor și să fie perceput astfel. Cu cât a încercat să se comporte în virtutea menirii sale naturale, pe atât de înversunați au fost ei să decredibilizeze ceea ce nu poate fi negat. Să îl „compromită” – asta fiind una dintre expresiile agreate. Și care spune totul despre acțiunile concertate ale Securității și scriitorilor-criticilor-etc. – cei din urmă nu întotdeauna conștient implicați, ceea ce nu le procură prea multe circumstanțe atenuante. A fost și este datoria lor să aibă discernământ. Este responsabilitatea oricărui om care gândește mai mult decât la grija confortului familiei și la carieră cu orice preț.

Intelectualitatea română, scanată prin ochii informatorilor – parte a acestei intelectualități, nu este chiar mediul în care ai vrea să respiri „liber” azi. Cea mai mare parte a ei trăiește la loc de cinste în literatură, parte în posturi universitare de diverse specializări sau în ceea ce numim lax „cultură”. Este o constatare, nu o judecată. Românii, în general, intelectualii români, în special, se tem de „judecăți”. Ca să poată scoate oricând cămașa curată. Se știe, la noi „judecățile” sunt monopolul – dar și monologul – autorității. Românii le plac, mai ales, „execuțiile” celor „compromiși”, celor aflați în minorități fabricate împotriva conștiinței. Când adevărul e chiar sub ochii noștri, așa cum a fost dintotdeauna. L-au văzut oameni mai puțin sofisticați. Dar ei nu sunt vedete.

Petru Ursache consideră că „Goma a luptat pentru unitate, pentru fortificare, pentru universalizare și s-a văzut că s-a ajuns la dispersare, risipire de forțe. Cultura nu este o afacere a unei singure persoane, oricât de înzestrată ar fi; cunoaște individualități marcante (și cu cât mai multe, cu atât mai bine pentru ea în totalitate) pentru a supraviețui pe mari întinderi de timp; nu acceptă dictatura unui grup cu pretenții și închipuiri, îi displace ideea de «centru-margine»; dacă întâmpină obstacole naturale, știe să și le asocieze și să se fortifice; dacă obstacolele sunt construite în chip artificial, cu intenții diversioniste și brutale, sfârșitul tragic este previzibil”. (pp. 108-109)

Punându-l în corelație, inevitabil, pe Goma cu Soljenițin, Petru Ursache ajunge la câteva concluzii demne de reținut. Din paralela **O zi din viața lui Ivan Denisovici / Gherla**, analizate în contextul lor istoric și literar, rezultă că „politicul a părut mai disponibil receptării, spre paguba ansamblului. În termeni hegelieni, conținutul a luat-o înaintea formei. Prejudecata încă dăinuie în critica literară curentă. Dacă am plasa această scriere în alt secol, invocarea politicului ni s-ar părea o absurditate (...) toată viața Alexandr Soljenițin a nutrit speranța să se afirme pe plan literar înainte de toate și apoi în memorialistică ori în istoriografie.” Dacă punem pentru o secundă numele Goma în locul numelui Soljenițin, care ar fi diferența? Niciuna. Dintre criticii literari consacrați, Daniel Cristea-Enache a reușit o cronică amplă și demnă de reținut a romanului **Gherla-Lătești**, Curtea Veche, 2010, care poate fi considerată, în sfârșit, un text de recuperare literară și de punere la locul cuvenit a scriitorului Paul Goma.

Soljenițin a scris **Două secole împreună. Evreii și rușii înainte de revoluție, 1795-1917**, Goma a scris **Săptămâna roșie (28 iunie-3 iulie 1940) sau Basarabia și evreii**. Cei doi sunt scriitori. Nu istorici. Cu toate acestea, cărțile lor sunt foarte documentate. Nu sunt lucrări de ficțiune. Așadar, le poate fi criticat „stilul”. Sau „tonul”. Li se poate „reproșa” că scriu

liber, necenzurați de opțiuni ideologice. Fie ele doctrine la putere sau pragmatism corect-politic. Ce li se mai poate reproșa celor doi – că unul e român, altul rus? Că n-au reușit să treacă de ultima rețetă – renunțarea la identitatea antro-po-culturală și națională – pentru a deveni oameni noi? Este poate cea mai sensibilă parte a cărții lui Petru Ursache. Dacă celelalte capitole au „șansa” de a trece neobservate, capitolul V, mai ales ultimul titlu – „Nürnberg II”, riscă să-l mai arunce o dată pe Goma în groapa cu leii ce păzesc câmpiile curate ale realism-corectitudinii-politice. Este periculos pentru viața și cariera ta să fii liber. Și Soljenițin a fost acuzat de antisemitism, cu toate acestea, el a putut să moară acasă, după 20 de ani de exil. Rușii au, se pare, mai multă considerație pentru marile lor personalități. Deși nu s-ar spune că Rusia zilelor noastre este chiar „cetatea soarelui”. Trebuie să se poată discuta despre orice, fără teama de a fi asasinat moral. Americanilor nu le place să le vorbești despre relele pe care le-au făcut – este cool să vorbești numai despre Revoluție și democrația americană... Francezilor nu le cade bine să critici Revoluția Franceză ori să le spui că sunt aroganți și neprimitori... Germanii, în care, să fim onești, toată lumea a tras, s-au săturat să fie diabolizați în eternitate... Englezilor le-a ajuns să fie catalogați drept cinici, urâți și reci... Poate că și românii ar trebui să se sature odată să fie oile negre ale Balcanilor, oricâte greșeli – recunoscute! – ar fi făcut. Poate că românii nu sunt doar niște sălbatici, împruțiți, incuți și sângeroși. Poate că și evreii sunt tot oameni, ca noi, cu bune și cu rele. Eticheta de „antisemit”, aplicată tot mai des în ultima vreme, începe să aibă reverberații apocaliptice. Te aștepti ca un Goma sau un Soljenițin să fie noii ideologi ai „soluției finale”. Mai sunt și alte popoare care au „beneficiat” de genocid și atenția opiniei publice nu este atât de focalizată în direcția lor și, mai ales, asupra celor care i-au decimat. Trebuie să putem să discutăm odată și-odată normal despre orice. Nu Goma și Soljenițin sunt exemplele negative. Goma este ucis ritual de ai lui, dintr-un sentiment exacerbat al urii de sine. Însă el este același dintotdeauna, nu trebuie să se căiască, deși el și-a asumat vina crimelor comise de români în timpul celui de al Doilea Război Mondial.

Într-o cronică dedicată cărții lui David J. Mahoney, **Alexandr Soljenițin. Dincolo de ideologie, Polirom, 2011**, Nicolae Coandă consideră că Soljenițin este un „luptător unic în istoria secolului XX, cel care a denunțat, cum el spune, «fărădelegea și genocidul popoarelor» și a luptat împotriva «Dragonului Sovietic».” Și conchide: „Moștenirea sa, ca și a luptei unui Paul Goma în România, se cere predată în școli. Rușii o fac deja (un rezumat de 400 de pagini ale **Arhipelagului...** e deja în programa școlară), noi când vom recunoaște moștenirea lui Paul Goma?”

În primul rând, noi trebuie mai întâi să îl recunoaștem pe Paul Goma. Iar cartea lui Petru Ursache este un îndemn bine motivat și argumentat în acest sens.

Soljenițin îi îndemna pe ruși să se căiască. Goma îi îndeamnă pe români să aibă grijă de memoria lor. Memoria este baza identității, în orice epocă istorică ne-am situa. Fără memorie nu putem nici să ne căim pentru greșelile noastre și nici să le amintim altora că și ei sunt supuși greșelii. Fără memorie nu există justiție, se instalează dictatura.

Petru Ursache: „Paul Goma reprezintă documentul de care istoria noastră recentă are nevoie pentru legitimare. Forța sa constă în faptul că nu se lasă jefuit de memorie, din contra, și-o păstrează intactă, și-o administrează riguros și în folosul semenilor.” (p. 199)

De 22 de ani, suntem ba jenați, ba incomodați, ba de-a dreptul încurcați,

de memoria victimelor comunismului. Ceea ce se ilustrează și în legislația târâș-grăpișă ce intenționează, mai ales la nivel declarativ, să recunoască onorabil statutul foștilor deținuți politici. În realitate, „procesul comunismului” (Decretul-Lege 118/ 1990, Raportul pentru condamnarea oficială a comunismului și altele) este o șaradă. Parcă ar fi desprins din planurile de măsuri pentru compromitere fabricate în laboratoarele strategice ale Securității – de data aceasta fiind vorba de subminarea memoriei colective a românilor.

Concluzia lui Petru Ursache asupra operei lui Paul Goma ține cont de toate genurile abordate de scriitor. În privința romanului, între preferate fiind **Ostinato, Din calidor, Arta refugii, Gherla**, consideră că „paginile romanului se cuvin a fi supuse unor analize sistematice, ample, profesionale. Altfel riscăm să rămânem la simple constatări, formule retorice și să nu realizăm că, într-o vreme a canonului proletcult, de simplificare și de uniformizare a limbajului literar, Paul Goma, «singur împotriva tuturor» (ei, nu chiar singur) [Ei, nu chiar... împotriva tuturor, ci singur împotriva Lor! Aceasta este expresia lui Goma – n. Flori B.] a lansat personaje izvodite din fondul organic al ființei noastre, nedorite de autorități, a inovat curajos dezvăluind noi orizonturi imagistice și de sensibilitate umană, survenite în condițiile totalitarismului, a exersat pe terenul de graniță dintre arte pentru apropierea unei posibile geografii a spiritului.”

În privința literaturii cu caracter pronunțat autobiografic, pe care Petru Ursache o numește „literatură concentraționară”, termenul este din punctul meu de vedere folosit fără nuanțe. În sensul că se poate aluneca ușor în interpretări laxe, așa cum se și întâmplă, în opinia generală „literatură concentraționară” însemnând orice volum de memorialistică propriu-zisă a detenției. Or, în genere, cartea de memorii scrisă de foștii deținuți politici, la persoana întâi, fără alte pretenții decât dorința de a împărtăși o experiență ieșită din comun, de a o lăsa mai mult sau mai puțin explicit ca „moștenire”, nu este literatură. Este o mărturie. Nici nu trebuie să fie literatură. Ceea ce nu respinge calitatea de document atât a literaturii autoficționale, cât mai ales a memorialisticii. Pe bună dreptate, Petru Ursache este de părere că în această privință, a literaturii concentraționare, Goma „pe mulți îi întrece”. Iar în materie de scriitură politică „Scrisorile (către Ceaușescu, Iliescu, Băsescu) sau inițiative precum adeziunea la Charta '77, să recunoaștem, nu au egal”.

Statutul de refugiat politic pe care Goma și membrii familiei sale îl au după 35 de ani de exil și la peste 22 de ani de când guvernarea comunistă a căzut în România, țară membră a NATO și a UE, este considerat de autorul cărții „de domeniul absurdului ori al legendei”.

Ca să fim cât mai preciși: este de domeniul Ministerului de Interne și al Ministerului de Externe, adică al statului de drept actual.

După cum deja anunță titlul, **Omul din calidor** nu este o carte de analiză literară. Este o carte despre omul-legendă Paul Goma, exilat în singura patrie posibilă pentru el: limba română.”

Atât de multe dosare? 44? Eu știam de vreo 7.

Miercuri 2 mai 2012

Pe YouTube, cineva semnând *Untersberg 1.000* scrie, în legătură cu Autofilmările mele : **Săptămâna Roșie:**

“Paul Goma se întreaba: Evreii documentează injustitiile comise de romani asupra lor. (injustitii adevarate!). DAR ROMANII DE CE SA NU CONSEMNEZE INJUSTITIILE COMISE DE EVREI ASUPRA ROMANILOR? CE, EVREII SINT SFINTI?”

Prin felul in care se comporta evreii dovedesc ca nu sint "poporul ales"! Si cit a suferit Paul Goma pentru aceste intrebari jenante! Paul Goma, o viata, un destin. WERDE WER DU BIST.”

*

În legătură cu **Justa:**

“Am citit "Justa". O poveste impresionanta bazata pe fapte reale. Justa, care are la baza o persoana reala - Gloria Barna, este de fapt un alter ego feminin al autorului. Justa, cu toate ca era foarte frumoasa avea un grad de psihotism (a la Eysenck) si un nonconformism comparabil cu cel al lui Goma. Si in acele vremuri plateai scump pentru o astfel de personalitate!”

*

În legătură cu **Jurnalele:**

“Citind Jurnalelele am ajuns la concluzia ca Paul Goma "sufera" de o tulburare de personalitate (în jargon psihiatric). Adica are o personalitate "accentuata" sau "dificila".

[E] trebuie sa fie de asemeni un ESTP potrivit tipologiei Myers-Briggs. Oricum "werde, der du bist".

P.S. Mulți dintre oponentii lui nu sint la rindul lor "perfecti".

Joi 3 mai 2012

M-au înspăimântat comentariile românașilor la statuia lui Traian și a Lupoaicei, a lui Vasile Gorduz, de la București.

Recunosc: Am fost rănit de “părerile” simpatroților: vulgare, analfabete, hăhăitoare (de la hă-hă-ul nostru carpatobalcanic) și pentru faptul că l-am cunoscut pe, conorheianul meu și am “conversat” pe tăcute, în vizita lor, a soților, Silvia Radu și a lui Vasile la noi, la Breaza. Dar n-am întâlnit o mai mare revărsare de ură proletarnică împotriva unui om și a facerii sale.

De acord: nu a fost fericită ideea expunerii sculpturii, pe nepregătite, pe treptele Muzeului de Istorie, “în văzul populației” imbecilizate de realism-socialist și - colac peste pupăză - de spectacolul permanent al televiziunii cretinizatoare, care suportă - ba chiar cere cât mai mult “sex și cur”, dar strâmbă din nas, cu oroare, la vederea unei propuneri “nerealiste”.

Românașii noștri - dar ale noastre românașe! - indignarișiți când văd scris cu creta pe un gard oribilele cuvinte “pulă” și “pizdă” - în schimb sunt toată ziua cu “pizda-pula” în gură, de nici nu știi dacă mai cunosc și alte vocabule - își scuipă-n sân, și-și fac cruce cu limba-n gură, ca să-l alunge pe diavol de la sine.

Bine-bine, “opinia publică românească” nu este alcătuită doar din “postaci internetieri”, dar ei ies în față, ca să-și arate analfabetismul agresiv. Și anonimache.

Anonimismul la noi - înlocuiește turnătorismul “cinstit”. Acela era cunoscut doar de securistul “traitant”, acesta se dezvăluie în toată analfabetitatea lui, prin anonim. Care este mai nociv? Mai invalidant? Ce raporta un nefericit, strâns cu ușa, amenințat cu represalii din partea securiștilor, în comparație cu “liberii” de acum (liberi - s-o creadă ei și cumnatele lor) își dau cu imbecila lor “păreră” în deplină “libertate a anonimatului”?

*

M-a impresionat primirea lui Nicolae Timofti la Cotroceni. Ca și în cazul lui Gorduz, a vibrat fibra mea basarabească.

Moș Timofti era un om fericit: primit cu fanfara, cu defilarea, cu damele acompaniatoare, privea în jur și nu-și credea ochilor: el era “primitul”? Da, bre, chiar el. Și n-au mai contat discursurile (al lui Timofti nu s-a auzit, băieții cu “ascultarea” nu i-au montat microfon), dar ce conta: Omul se simțea om printre oameni, a fost “considerat”. Va fi fost impresionat de darul lui Băsescu: o biserică, eu am fost impresionat de milionul de cărți : să primești, dintr-o dată, atâtea cărți - românești! Și promisiuni de burse pentru elevi, studenți - 5 000 acum, 10 000 mai încolo.

Sâmbătă 5 mai 2012

Azi ca și ieri.

Necazul: s-a prăjit și mașina de spălat rufe, cea nouă și abia în 10 mai va veni un reparator.

Miercuri 9 mai 2012

Flori Bălănescu îmi trimite:

“Gh. Grigurcu, O carte închinată lui Goma

text apărut în revista "ACOLADA", aprilie 2012

Paul Goma 75 – Dosarul unei iubiri târzii,

volum îngrijit de Flori Bălănescu, apărut cu sprijinul lui Gelu

Tofan, Eagle Publishing House, 2010, 232 p.

“Cu prilejul împlinirii a trei sferturi de veac de viață, Flori Bălănescu îi închină lui Paul Goma o carte de toată isprava. O carte înmănunchind textele unui număr a apreciabil de intelighenți care-l comentează pe scriitorul și luptătorul Goma din unghiuri felurite, într-o polifonie a cărei rezultată e, așa cum se cuvine, o tonalitate a comprehensiunii bătînd spre omagiu. Deși nu e o sinteză formală, suntem în măsură a desprinde din paginile sale nu numai trăsăturile personalității la care se referă ci și aspectele de căpetenie ale fenomenului Goma care e departe de a-și lăsa indiferenți contemporanii, producînd reacții de-o continuă vivacitate, atitudini pro și contra celui în cauză, nu o dată într-o textură pasională. După toate probabilitățile, posteritatea îi va acorda o atenție la fel de insistentă, sperăm însă că într-un duh mai obiectiv. Și nu va înregistra absenteismul pe care-l răsfrînge volumul alcătuit de inimoasa Flori Bălănescu, întrucît lipsesc dintrînsul o seamă de nume de largă circulație ale literelor noastre actuale, inclusiv cîțiva „directori de conștiință” care preferă a se drapa în tăcere... Fapt lesne de priceput. Neacceptînd limbajul diplomatic, soluțiile echivoacului ori ale tergiversării, Goma n-ar fi putut fi cuprins convenabil în plasa lor lunecoasă. Străin de orice disimulare, conjuncturalism, versatilitate, d-sa impune prin forța lucrurilor un tratament similar din partea conștiințelor receptoare de bună credință. Felul intens-participativ de-a fi al lui Goma se opune placidității ticluite de care se slujesc destui. Scriitorul nu obișnuiește a-și spăla rufele în familie (literară) și nici să se spele pe mâini cînd se confruntă (și se confruntă perpetuu) cu dificultăți dintre cele ocolite abil de condeierii „descurcăreți”. Natura discursului d-sale e stihială, aidoma unei furtuni ori a unei revărsări violente de apă împotriva cărora nu te poți apăra cu o umbrelă sau cu o pereche de galoși. Caracteristica de esență a lui Goma: radicalismul. Un radicalism care, după părerea analistului pe care-l cităm acum, ne ar duce gîndul la Socrate: „Acest lucru ia dat și și șansa să scape din iadul roșu. Nu jumătățile de măsură. E drept că unii români au fost împușcați la graniță iar alții s-au stins în spitale de psihiatrie sau în închisori. Paul Goma, însă, e printre cei care au dreptul moral să vorbească în numele lor. Dreptatea e absolută pe măsura curajului său” (Ionel Bușe). Există, desigur, o deosebire între „rezistența prin cultură”, nelipsită de cele mai multe ori de dezagremente, formă a moralei și aceasta, și oponenta fâțișă, revolta cu miză civică. Cea dintîi e o soluție de supraviețuire, cea de-a doua una de neintegrare totală, cu riscuri maxime. Întruchipînd ultima postură, Goma face o figură leonină: „Nu-i e frică să rămână singur împotriva tuturor. Seul et envers tous. N-are spaima că adevărurile lui îl fac antipatic ori agasant. Unii îi spun rigid (în loc de ferm), chiar abuziv în atac, iar cei care l-ar castra (măcar l-ar amorti nițel cu aconitină) nu-s puțini” (Magda Ursache). Așadar Goma se așează la antipodul colaboraționiștilor de marcă, dintre care unii precum Păunescu, Vadim, D. R. Popescu, Dinu Săraru, Artur Silvestri au supraviețuit cotiturii din decembrie 1989, nu doar înșurubîndu-se în situații politic-administrativ-pecuniare superioare

celor deținute în „epoca de aur” („Vom fi ce-am fost și mai mult decât atât” reprezintă emblema cinică a parvenitismului respectiv), ci și iscînd o zonă gri a acceptării, a sprijinirii lor cel puțin tacite din partea unor confrăți cu prezumții liberalizante. Implicit și cîteodată chiar explicit, între Goma și tenorii ceaușismului, ei au optat pentru cei din urmă... Elocventă ni se înfățișează diagrama evoluției lui Goma pe planul evaluării de care a avut/are parte. Cum era și de așteptat, atitudinea pentru care a optat, în răspăr cu istoria inicvă ce ne-a cuprins în acolada ei, singularitatea d-sale profund incomodă, au produs ispita unor negații. Una din ele, perfidă cu osebite, avea în vizor calitatea scriitoricească a lui Goma, aparent ușor de recuzat (chestiune „de gust”, valorizare capricios-subiectivă!), cu atât mai mult cu cît vigilența cenzurii nu i-a îngăduit să publice mai nimic în țară, înainte de-a pleca în exil. Intriga poliției politice nu mai trebuie demonstrată: „Cu ani în urmă, majoritatea literatorilor autohtoni «nu auziseră» de Goma și de faptele lui; sau dacă totuși auziseră, nu fuseseră impresionați de ele; și aceasta pentru că Goma «nu avea talent» de scriitor, deci nu era, propriu-zis, un scriitor, așa că de ce să ne intereseze – pe noi, adevărații scriitori români – cazul unui scandalagiu non-scriitor?” (Daniel Cristea-Enache). Ce s-a întîmplat îndată după răsturnarea lui Ceaușescu? Același distins critic are impresia (pe care n-am putea-o împărtăși) că s-ar fi produs o bruscă supravalorizare a lui Goma, aflat pe valul entuziasmului, cam așa, adăugăm noi, cum stăteau lucrurile după „liberalizarea” din jurul anului 1965, cînd primul val șaizecist s-a văzut urcat pe podiumul unei sancțiuni estetice excesiv magnanime. În realitate a avut loc exclusiv un episod de scurtă durată al unor judecăți adecvate: „Nu știi cîți dintre noi ar fi rezistat la o asemenea sarcină întîi descalificantă, apoi hipervalorizantă, aplicată de un cîmp receptor conformist unei bio-bibliografii care este una și aceeași. Ca și cum n-ar fi fost suficient un asemenea balans, la o vreme după ce Goma – ? devenise, la noi, Goma – !, subiectul transformat în obiectul adorației de breaslă a început să se certe, în parte, cu aproape toți actorii importanți ai scenei culturale autohtone”. Firește, Goma nu putea fi domolit, „cumpărat”, anihilat prin jerbe de elogii. Goma nu tăcea. Se dovedea intratabil. Urmarea? O rezervă progresivă a „scriitorului generic” (de facto adaptabil la vreme), care a încetat să-l mai laude ori pur și simplu a decis să-l ignore. O comportare analoagă a fost cea a editurilor importante care n-au mai vrut să-i publice cărțile, chiar dacă s-au angajat s-o facă (caz frapant: Humanitas, care n-a șovăit a-i da la topit una din ele deja tipărită și chiar a-i refuza autorului restituirea manuscriselor ce i le-a încredințat!). Au ieșit iarăși la suprafață felurite incriminări, de la cele privitoare la „lipsa de talent” pînă la „negativism”, spirit „demolator”, „ură a neputinței”, menite a descuraja orice revenire onorabilă a celui în cauză în perimetrul de bonton al vieții literare. Arogantul Buzura îi contestă, într-un context mustind de venin, înzestrarea epică, cu ochii ațintiți spre oamenii zilei dinspre care pot curge considerabile avantaje, alții precum Marta Petreu sau Vitalie Ciobanu („fratele” din Chișinău, cum îl numea Goma), inspirați din același

oportunism vizibil cu ochiul liber, îi întorc spatele fără zăbavă. Goma nu mai „rentă”. Într-un fel, am revenit la punctul de plecare. În nu mai redusă măsură decât în anii ceaușismului, Goma a ajuns să fie denunțat din nou ca un ins turbulent, un trouble-fête, un huligan al scrisului pe care se cuvine să-l „pui la punct” ori să n-ai de-a face cu el... Situație ce indică o dată mai mult împrejurarea că Goma e altceva, că participă la o altă lume în raport, din păcate, cu majoritatea confrăților d-sale, scăpând înțelegerii lor nu doar empatice ci și raționale, precum o făptură de altă speță. Producția lui Goma „este, probabil, una foarte greu de digerat pentru mulți dintre scriitorii importanți de azi. Ei apar în lumina prea puțin convenabilă a lașității lor de acum aproape trei decenii, a propriilor compromisuri, mai mari sau mai mici, făcute pentru a păstra/obține statutul de privilegiat. Excepțiile, în ordine morală, sunt puține și, de aceea, ele trebuie subliniate” (Tudorel Urian). A intervenit neîndoielnic și o dispoziție concurențială, care, pesemne, încă nu s-a epuizat, dacă nu cumva, dată fiind faima pe cât de neoficială pe atât de amplă a celui în cauză, a sporit. Astfel vrăjmășia autorităților comuniste s-a putut suprapune peste lipsa de scrupule a unor colegi de condei care, spre rușinea lor indelebilă, n-au șovăit a-l huidui pe temerarul opozant, încă în momentul culminant al acțiunii sale, care a fost anul 1977, al „cutremurului oamenilor”: „Poate că este interesant de știut și cine sunt cei care, în anul 1977, s-au manifestat public împotriva protestelor lui Goma, continuă Tudorel Urian. Le reproduc doar numele, după o notă a Securității din ziua de 10 decembrie 1977: Eugen Barbu, Fănuș Neagu, Ion Lotreanu, Doru Popovici, graficianul Ion Dogar-Marinescu, studenta Hydassi Ana și profesorul Valentin Tăutu (din Cluj), studentul Radu Rădescu, profesoara Maria Panaitescu, doctorul Gheorghe Radu, Zigu Ornea, Adrian Beldeanu, Leon Kalustian, Alexandru Tocilescu, Nelu Oancea, Marin Preda, Dan Zamfirescu, Constantin Abăluță, preoții greco-catolici Gheorghe Chindriș, Gheorghe Coman, Dumitru Pop”. Nu ne miră prezența în înșiruirea citată a unor Eugen Barbu, Fănuș Neagu, Zigu Ornea, Dan Zamfirescu și nici a lui Marin Preda (n-ați observat că în ultimii ani nu se mai prea vorbește despre „verticalitatea sa morală exemplară”, despre „marele său caracter” opus puterii comuniste?). În schimb ne-a surprins și ne-a mîhnit numele unui poet mult prețuit de noi... Și asta nu e tot. Aflăm, pe viu, și felul în care s-au aplicat măsurile de interzicere a publicării scrierilor literare lui Goma, stigmatizat mereu ca „lipsit de talent”, spre a se ascunde resorturile reale ale prohibiției sale: „este vorba de câteva pagini din sinteza periodică generată de serviciul Secretariat al DGPT, reprezentînd nota nr. 7.223 din 22 decembrie 1970, marcată ca fiind confidențială, pagini trimise tovarășului Gidofalfi Zoltan, împuternicitul de la Târgu-Mureș al vigilentei instituției. (...) (1970) «aprilie: romanul Ușa noastră cea de toate zilele..., predat editurii Cartea românească, este respins de Marin Preda și Mihai Gafița, „ca urmare” (?) a „decodificării” operate de Ivasiuc, potrivit căreia „sub personajul Florica se ascunde, în fapt, Elena Ceaușescu; sub al lui Iosub, Nicolae Ceaușescu...»”. (Dan Culcer).

Lucrurile nu s-au schimbat prea mult, așa cum am văzut, în zilele noastre. Lentilele deformatoare ale propagandei totalitare se dovedesc în continuare utile. I se reproșează cu năduf lui Goma consecvența întru culpabilizarea celor vinovați de compromisul cu regimul comunist. În locul unor contraargumente, intră în joc câteva etichete ce se substituie dezbaterii care n-ar merita să aibă obiect. Până și disidența atât de notorie a nefericitului Goma se vede pusă în paranteză. Andrei Pleșu, de pildă, deploră caracterul redus al rezistenței anticomuniste românești, îndurându-se a-i numi doar, ca exponenți ai ei, pe Doina Cornea și Radu Filipescu, spre a-l... uita pe Goma. În atari circumstanțe, așa zisul antisemitism al scriitorului a căzut ca o favoare făcută neprietenilor d-sale. Să fim bine înțeleși în această privință. N-am putea împărtăși un anume exces, o generalizare pripită prin care Goma are aerul, în unele momente, a-i pune la stîlpul infamiei pe toți evreii (e de presupus totuși că n-a putut fi asta intenția d-sale, ținând cont de faptul că propriul său fiu e... pe jumătate de origine iudaică!). Dar e oare normal ca un subiect fierbinte precum cel în chestiune să rămână tabu? De câte ori nu asistăm la mușamalizarea vinovăției evidente a unui literat evreu doar pentru că e... evreu? „Politica corectă”, atât de lesne descumpănindu-se spre a ajunge la exagerări pe celălalt versant, e oare cazul să ne impună un astfel de protecționism? N-ar fi îndeajuns de stînjenitor chiar pentru partea ce s-ar dori favorizată? Nu ar fi puțin onorabil pentru poporul evreu să accepte statutul „națiunii celei mai favorizate”, spre a adapta un concept politic în vogă? Istoria literaturii noastre contemporane, după ce-a fost torturată prin ingerințe fără număr, nu se poate scrie acceptînd în continuare vreo formă de cenzură. Iată opinia Magdei Ursache: „Un anonimeni, autor de sentințe neargumentate, care vede iudeofobi peste tot, șuieră de indignare ca un ventil la afirmația că evreii (cu 2 i) au fost în fruntea bucatelor. În fruntea bucatelor literare au prea fost. Prima secție de critică a URSS a fost formată din Vitner, Vicu Mândra, Nestor Ignat, Mihail Cosma, Silviu Iosifescu, Crohmălniceanu, plus 2 neevrei, Paul Georgescu și Geo Dumitrescu. Discuți despre vremea aceea, apare suspiciunea că îi vizezi pe evreii și ești clasat drept ceea ce nu ești: antisemit. Există mulți arbitri specializați în «antisemitizare». Chiar cînd afirmi că românii n-au fost mai puțin fanatici în aplicarea metodei realist-socialiste, tot te citesc ca neonazi, cu derivatul legionaroid. Și cine a dirigit manu forte cultura dacă nu Iosif Chișinevschi, cu liceu neterminat, Leonte Răutu Oigenstein, Iulea Șafran (nume literar N. Moraru)? Etnicizăm ororile dacă dăm numele real al torționarilor? Și încă: au fost românii menajați în totalitarism față de evreii? Măcar puteau pleca (pe taxă), după cum pot să revină, conform noului diasporism: repatrierea în țările Europei de Est”. Cine ar socoti aceste memorii drept in juste și aceste întrebări drept retorice ar fi de dorit să-și exprime cu franchețe punctul de vedere spre a se putea discuta sine ira et studio o astfel de temă, legată de analizele „la cald”, însă de-o neștirbită onestitate de fond, ale lui Goma. Și cîtuși de puțin minoră!”

*

A murit Remus Radina - mi-a dat trista veste Radu Negrescu-Suțu. S-a stins și el. Dumnezeu să-l ierte.

Miercuri 16 mai 2012

A murit și Carlos Fuentes. Dumnezeu să-l ierte. Avea 83 ani. L-am cunoscut la Mme Duhamel. Îi citisem cărțile de la Gallimard. Însă de prin 1983 nu ne-am mai văzut. Rămășițele-i pământești vor fi transferate din Mexic în Franța. Dorința lui? A familiei?

*

Spitalul mă ține lipit de calendar. Luni Filip a întrebat ce se mai aude cu programarea mea. Cucoana a promis un răspuns "în curând".

*

Îon Lazu:

(...)

"Oliolio, frate răznet,
N-ai venit să ne mai vezi
Cât mai sunt grânele verzi!
Că dacă se vor usca,
Mult om plânge și-om ofta.
Cum te plâng surorile
Pe toate cărările..."

Cu aceste versuri de început ale unei balade basarabene, dintr-un manuscris inedit al lui Th. Roșculeț, datat 1929-1930, se deschide ultimul capitol al studiului monografic **Omul din calidor**, despre scriitorul Paul Goma și despre opera sa, publicat în acest an de Petru Ursache la editura clujeană Eikon. În autograful cu care m-a duruit autorul, se specifică: "această carte despre un martir al verbului "de la Nistru pân-la Tisa". Poate că n-ar mai fi nimic de adăugat, peste cele precizate de autorul însuși în această dedicație: Paul Goma -, un martir al scrisului. Punct. Este esențialul în "cazul Goma".

Am citit cartea "în dârdoră", subliniind, notând, făcându-mi însemnări - e un eseu teribil, ce desfunde izvoarele istoriei recente și le lasă să curgă în voia lor, dezgrădite, după legile naturale. Este vorba despre izvoarele a ceea ce iubim și gândim noi ca întruchipând românitatea, o parte dintre intelectualii acestor vremuri de restriște. Dar cum se vor fi întâlnit cei doi: Goma și Ursache, în această inițiativă? Afirmă P.U.: "Dacă toate se pun cap la cap, însăși viața lui Paul Goma este o capodoperă". Ce știam noi despre Paul Goma, de-i vom fi citit cărțile, romanele, jurnalele, pamfletele? Că este un om incomod, certat cu toată lumea, intratabil. Ai spus asta și ai încheiat capitolul. Cine are timp de despiciat firul în patru? (probabil chinezii, în stare să sculpeze într-un fir de păr o caravană de cămile...) Noi, nu! L-am clasat pe Goma, nu ne mai pierdem timpul cu un "caz" ca acesta... Ci vine Petru

Ursache și, pornind de la trista constatare că "Nu cunosc alt scriitor român căruia să i se fi impus o grilă de receptare mai nedreaptă și mai de nepătruns în propria cultură, spre cititorul de acasă...", cu o răbdare și o atenție și o putere de cuprindere și de înțelegere unice la noi, "ia la mână" tot ce a scris Paul Goma într-o viață de om, descâlcește, analizează, compară pune în discuție toate aspectele literare, toate implicațiile sociale, politice, ideologice, mereu chestionând textul: de unde vine, cu ce îndreptățire, în ce scop, cu ce mesaj? și întrebând viața de zi cu zi a scriitorului: în ce împrejurări, cu ce constrângeri, din ce cauză s-au întâmplat toate nenorocirile, cumulate într-o singură existență?. Ce a însemnat pentru Goma copilăria în satul Mana din preajma Orheiului, ce a însemnat refugiul în Transilvania, arestarea tatălui, liceul stalinist, studenția curmată, arestarea, dizidența, iar arestarea, lupta cu cenzura, cărțile interzise, Mișcarea Carta 77, exilul, lansarea la nivel european, colaborarea la Europa liberă, cu tot ce i-au adus acestea, în bine, dar mai ales în rău și în mai rău. Un temperament de luptător inflexibil, care nu are decât o lumină călăuzitoare: Adevărul și numai adevărul. Adevărul lui, desigur, dar care musai să fie spus până la capăt, peste toate reticențele și prudențele și... Despre tot ce s-a trăit în România sub comuniști, dar și ce s-a întâmplat mai înainte, în perioada basarabeană. Pe cine mai interesează cu adevărat la noi, azi, problema Basarabiei și a Bucovinei, teritorii răpite și iar răpite, prin Diktat, apoi prin Tratat la nivel mondial, parafate de toate puterile lumii democratice, pe cât de nedrepte în fapt, nemiloase, mutilante? O cauză pierdută, o problemă închisă, nu? Câți ani vor mai trece, un deceniu, două, cinci? și nu se va mai ști ce-a fost cu românii din Basarabia și Bucovina, ce teribile pătimiri i-au strivit, sub tăvălugul asiatic... Rusia merge mai departe, Ucraina merge mai departe, se vor șterge și ultimele dovezi etnice despre pre existența românilor în Maramureșul istoric, în nordul Bucovinei, chiar în Basarabia. Vor fi moldoveni cu patalamale europene, pe când noi nu vom fi decât niște români perdanți la roata istoriei. Gurr-ra!

Au trecut 22 de ani de la Revoluție și Paul Goma este în continuare privat de cetățenie și de drepturile ce decurg din aceasta. La 75 de ani nu a fost chemat în țară, sărbătorit nici atât. Cei de dincolo de Prut, mai parșivi, s-au făcut a-l invita, însă fără...

Și, în această situație ce părea să se înfunde definitiv, apare Petru Ursache, să arunce în aer toată urzeala care-l însingurează-îmbălsămează-ocultează pe Scriitor; eseistul și savantul ieșean repune lucrurile în adevărata lor lumină, le redă înțelesul furat, ocultat, răstălmăcit de 5 decenii. Dar cine este Petru Ursache. Profesorul, nu? Doctor în etnografie, folclor, estetică, istorie literară. A făcut dovada că îi sunt cunoscute îndeaproape datele esențiale cu privire la români, la istoria națională, viața socială, culturală, la folclorul, dar și la credințele populare, la creștinism și ortodoxie. I-a asimilat pe marii folcloriști, etnografi, antropologi. A fost acesta un bun temei pentru a se apropia de fenomenul cultural din contemporaneitate, dincolo de amatorism. A studiat îndeaproape literatura carcerală, imensă, prețioasă, încăă neevaluată ca fenomen paraliterar, de conștiință, a stăruit pe aspectele de martiriu ale insului încarcerat, cele prin care ne sunt îndreptățite aspirațiile de națiune ce-și merită locul în istorie. Martirii din sistemul concentrațional românesc, dar și conaționali noștri de dincolo de Prut, neantizați în Gulagul sovietic. Cine atunci să-l înțeleagă mai bine pe Paul Goma cu ale sale cărți despre "Basarabia răpit": **Din Calidor, Arta refugii, Basarabia, Săptămâna roșie**, câte altele. Îl poți departaja pe scriitor de copilăria sa, de trecutul și de amintirile sale, de suferința învățată deodată cu azbucnea? Asta

niciodată. Paul Goma nu este un ficțional în sensul curent al cuvântului; el scrie în devălmășie, după un dicteu al firii sale rebele, neadmițând cosntrângeri formale, însă mereu depunând mărturie despre ce-a trăit și gândit și suferit - și despre care își pune și ne pune neîncetat întrebările cele mai ardente, esențiale. De ce ne-a fost smulsă Basarabia în 1812? De ce am recâștigat-o abia în 1918, în ce împrejurări? De ce ne-a fost răpită încă o dată în iunie 1940? Pe mîna cui am pierdut-o? Cum s-au întîmplat realmente lucrurile, la nivel continental dar și la nivelul satului Mana, unde o familie de învățatori români a suportat toate ponoasele inimaginabile. Cum s-au comportat minoritarii ruși și evrei la momentul Ocupației? În decursul aceluși an, din iunie 40 până în iunie 41? Atenție!, era o ocupație, teritoriul a fost cedat fără împotrivire, fără rezistență armată, fără un singur glonț tras... Concret; cum ar fi de justificat violența la nivel de etnie a evreilor, care s-au dat la crimă organizată? Paul Goma prezintă faptele, de alții contestate, ori ocultate, și caută mobilurile acestor atrocități. Și care ar fi explicația că, peste un an, la înaintarea armatelor germano-române spre Nistru, s-a trecut, cu sau fără ordin explicit, la curățarea teritoriului de elementul evreiesc? Principal act de acuzație împotriva românilor, "invadatori și fasciști". Termeni cu care au fost îndoctrinați timp de 50 de ani locuitorii dintre Prut și Nistru, rusificatorii aduși pentru a-i dislocui pe localnici - și propaganda nu a încetat nici azi. Or, Paul Goma consideră că lucrurile trebuie repuse în adevărații lor termeni. Scrie **Săptămâna roșie**. Își pune în cap toată stînga vest europeană, majoritar evreiască. Cum?!? Evreii au comis atrocități în iunie 1940? Minciuni sfruntate! Se înțelege, ei ar vrea să nu se vorbească decât despre Holocaust, despre evrei ca victime. Dar vine Paul Goma, singurul scriitor care simte că nu are nimic de pierdut, dacă este vorba să repunem adevărul în drepturile sale. Vine apoi Petru Ursache și ne prezintă cazul Wiesel, laureat Nobel, descins la Sighet, ca să vadă locurile natale, strada de unde i-au fost ridicați cei din familie, pentru Auschwitz.. Dar refuzând să facă niște pași, pentru a vizita cimitirul săracilor și Memorialul de la Sighet, unde a avut loc o hecatombă a intelectualității românești, sub indicațiile comuniștilor cominterniști evrei de la noi. Aceste lucruri cu obstinație dosite, bruiate, ca să nu se vorbească niciodată despre greșelile evreilor, de dinainte de război, din vremea flage-lului, de după aceea și în continuare.

Omul din calidor, o carte care sparge încă o dată gheața ideologico-politică, spre a se drenea Marele Rău al Istoriei contemporane. Prin darea în vileag a tuturor mârșeviilor, indiferent cine le-ar fi comis și sub ce imbold, ordin etc”

Publicat de Ion Lazu

Sâmbătă 19 mai 2012

Nici azi nu m-au convocat la spital.

Miercuri 23 mai 2012

Azi - sau mâine; sau poimîne - mă voi interna.
Astăzi! La prânz.

(...)

Miercuri 30 Mai 2012

Între 23 mai și astăzi am fost la spital.

Joi 31 mai 2012

Azi...

Marti 5 iunie 2012

M-am întors acasă. Dar nu cu totul.

Miercuri 6 iunie

Nu cu totul.

Miercuri 13 iunie

Nu cu totul.

Joi 14 iunie

România literară a publicat anunțul morții lui Marco Cugno. Fără a fi pomenite traducerea celor două cărți ale mele, **Ostinato** (1970-71) la Rizolli și **Arta Refugii**, la Voland, în 2007. Ce era prost Manolescu să lase să scape într-o notiță vreo aluzie la Goma? Deși nu Goma era subiectul - ci Cugno.

Joi 21 iunie

Echinouxul. Ei și?

Vineri 22 iunie

Flori Bălănescu mi-a trimis o scrisoare bună.

Joi, 28 iunie

Azi nu e ziua mea.

Vineri 29 iunie

Ziua mea e azi.

Sâmbătă 30 iunie

Ultima zi din iunie.

Marti 10 iulie

Manolescu - Zafiu:

“Rodica ZAFIU
Rodica ZAFIU Î Actualități
Stilistica plagiatului

Cazul de plagiat făcut public în ultima vreme, cu textele puse la dispoziția cititorilor pe site-ul ziarului Gândul, ne permite să confruntăm sistematic textul-sursă (Dumitru Diaconu, Curtea penală internațională. Istorie și realitate, All Beck, 1999) cu textul-țintă (Victor Ponta, Curtea penală internațională, teză de doctorat, 2003) și să evaluăm tehnicile și strategiile preluării masive de fraze și paragrafe. Trebuie spus de la început că, în cazul dat, o măsură educativă sau reparatorie – obligația de a reface paginile scrise, punând între ghilimele secvențele preluate, cu indicarea exactă a sursei –, ar produce un efect catastrofal: zecile de ghilimele nu ar transforma textul într-o lucrare științifică, ci într-o ciudățenie, într-o succesiune de lungi citate preluate dintr-o singură sursă, întinse pe pagini în șir, cuprinzând mai multe paragrafe identice, juxtapuse fără comentariu, fără evaluare și punere în ramă. Fiind vorba de o cât se poate de evidentă copiere, dovedită irevocabil de cantitatea de text succesiv identic (ba chiar și de preluarea structurării capitolelor), se pune cel mult întrebarea ce anume diferă de la un text la celălalt și cum se pot interpreta minimele deosebiri.

DE ACELASI AUTOR

Imprecația feminină

Onoarea și cuvintele

"Șme": cîmpuri semantice și fantazări etimologice

Paștele cailor verzi

Uneori, elevii sau studenții încearcă să copieze creator, acoperindu-și urmele: segmentarea frazei, reducerea drastică a adjectivelor, înlocuirea prin sinonime sunt procedee care pot transforma un text până la a-l face greu de recunoscut. Nu pare să fie vorba de așa ceva în cazul nostru, pentru că paragrafe întregi sunt lăsate ca atare, absolut identice, în succesiunea lor și cu începutul (care atrage de obicei atenția) foarte vizibil. Ușoarele modificări par a fi doar rezultatul unei revizii stilistice (imperfecte, mai ales în privința punctuației). Aceasta s-ar fi putut petrece chiar în momentul redactării textului (într-o copiere „manuală”, cu cartea în față) sau ulterior (în cazul unei preluări mecanice, cu copy and paste). Ipoteza unei preluări manuale ar explica unele

mici diferențe prin dificultatea de a copia absolut exact un text; filologia se ocupă de multă vreme de stabilirea filiațiilor textuale prin identificarea greșelilor tipice sau a modificărilor introduse de copist sub influența particularităților sale lingvistice.

În trecut fie zis, nici textul-sursă nu respectă rigorile scrisului științific, stilul său fiind mai curând jurnalistic: conține foarte multe informații fără a preciza de unde sunt preluate și doar câteva citate – puse între ghilimele, e drept, dar fără indicarea exactă a sursei. Din loc în loc, textul țintă încearcă să devină mai solemn-juridic, prin substituții lexicale: prepoziția pentru e înlocuită cu în vederea, în anexă cu în cadrul anexei, de cu de către, cum causal cu pentru că, evident cu în mod evident, pronumele ea cu aceasta. Exprimarea datelor e amplificată prin termenul generic: în 1928 devine în anul 1928, din 1949 – din anul 1949, la 1 septembrie – la data de 1 septembrie, la 16 noiembrie – la data de 16 noiembrie. Cele câteva substituții sinonimice par să vizeze tot accentuarea stilului oficial și reducerea colocvialității: a căpăta e înlocuit cu a dobândi, să se facă cu să se realizeze, hotărârile erau luate devine hotărârile erau adoptate, au trebuit 32 de zile – au fost necesare 32 de zile. Uneori, se schimbă și timpurile verbului, prezentul fiind înlocuit cu trecutul, iar trecutul – cu un viitor narativ. „Oficializarea” stilului poate produce construcții greoaie, cu greșeli de punctuație: de exemplu, secvența să declare că devine să declare faptul, că. De altfel, revizia e imperfectă, păstrându-se destule greșeli ale originalului: e preluat supărătorul și parazitărilor („prin care sunt sancționate faptele ilicite cele mai grave apreciate ca și crime internaționale”); în ciuda reducerii (binevenite) a posesivului săi, pleonastic în context, e păstrată o greșeală de ortografie: „acceptarea de către un stat de a remite pe proprii săi cetățeni”. În procesul copierii se mai adaugă câteva elemente de legătură între fraze și paragrafe: conectori – astfel, prin urmare – și inserții metalingvistice: așa cum menționam mai sus, așa cum vom nota în continuare.

Pentru a înțelege mai bine operația de „transformare” (care elimină ipoteza/scuza că pasajul ar fi fost destinat punerii între ghilimele, dispărute în mod misterios), am notat în paranteze, în pasajul de mai jos, toate modificările: „Pe parcursul timpurilor [timpului], [se adaugă: așa cum vom vedea] două mari probleme – evident [în mod evident], conexe – au condiționat [vor condiționa] evoluția și acceptarea justiției penale internaționale: pe de o parte, necesitatea de a defini cu exactitate crimele internaționale ce urmau a fi supuse jurisdicției Curții, iar pe de altă parte, o corectă delimitare a prerogativelor statelor în această

materie, de prerogativele pe care urma să le capete [dobândească] jurisdicția penală internațională. Ambele probleme au pricinuit [vor pricinui], desigur, vii dezbateri, exprimându-se puncte de vedere dintre cele mai contradictorii. Era necesar [Va fi necesar] să se stabilească, deci, cu exactitate, în mod preliminar, ce anume [anume dispăre] fapte urmau să fie [vor fi] judecate de către un eventual tribunal internațional, multă vreme această discuție fiind subordonată distincției între infracțiunile «politice» și infracțiunile de drept comun”.

Un alt citat poate ilustra raportul dintre minimele modificări (se adaugă 6 virgule) și maxima fidelitate lirică: „Chiar dacă acest statut își are limitele sale, el fiind supus oricând unor serioase critici, totuși un vis[,] de peste un secol[,] al justiției internaționale[,] de creare a unei instanțe penale internaționale permanente[,] devenea realitate: se înființa în sfârșit la Roma[,] în pragul dintre milenii[,] o instanță penală permanentă – Curtea Penală Internațională”. După pagini de preluare, autorul textului-copie simte în sfârșit nevoia să se distanțeze de subiectivitatea textului-sursă, punând între ghilimele (desigur, fără indicarea sursei) interogația lirică din final: „Ora astrală a justiției universale. A bătut oare?”.

Poate cineva să creadă sincer că adăugarea unor virgule, câteva substituții sinonimice și câteva schimbări ale timpului verbelor ar face din aceste pagini o rescriere originală, și nu un exemplu de plagiat? Chiar dacă practica copiatului, îndelung exersată în școală, ar duce la asemenea confuzii, rămâne valabil un principiu: atunci când cineva își asumă prin scris apartenența la o comunitate științifică, nu-i este îngăduit să ignore legile acesteia.

Rodica Zafiu este prof. dr. la Facultatea de Litere, Universitatea București. A publicat, între altele, volumele *Limbaj și politică* (Editura Universității București, 2007), *101 cuvinte argotice* (Editura Humanitas, colecția "Viața cuvintelor", 2010).

N. Manolescu:

“Rodica Zafiu, profesor la Universitatea București și titulara rubricii „Păcatele limbii” din „România literară”, s-a confruntat, pentru prima oară de când colaborează cu această publicație, cu un refuz de a-i fi publicat articolul.

Textul, intitulat „Stilistica plagiatului”, analiza celebrul caz al doctoratului lui Victor Ponta. Trimis prin e-mail de Rodica Zafiu, a fost chiar pus în pagină, pentru a apărea în numărul 27, din 6 iulie

2012, al „României literare”, dar a fost scos în ultimă instanță în urma intervenției telefonice a directorului revistei, Nicolae Manolescu.

Întrebat de „Adevărul” de ce a decis să nu publice textul Rodicăi Zafiu în „România literară”, Nicolae Manolescu ne-a declarat: „Sigur că l-am oprit! L-am scos, pur și simplu, pentru că nu mi se pare normal să ne amestecăm sau să ne pronunțăm în privința unor lucruri care sunt în discuția sau în analiza unui organism al statului. Deci, asta a fost tot!”.

„Credeți că puteți fi acuzat de cenzură?”, a fost o altă întrebare la care Nicolae Manolescu a răspuns râzând: „Dacă o luați așa, poate să fie și cenzură. Pe mine nu mă sperie cuvântul!”, după care a revenit: „*Dar nu este cenzură, mi se pare o chestie de bun-simț. Ne apucăm să ne dăm cu părerea așa?... Ce facem?... Nu mi s-a părut oportună publicarea, pur și simplu! Nu intru în conținut, n-am cum să verific, nici nu l-am citit, măcar*” (subl. mele, P.G).

N-are cum să verifice, Verificatorul - dacă nu l-a citit...

Directorul revistei a mai declarat că nu a contactat-o pe Rodica Zafiu înainte de a lua decizia să oprească publicarea articolului.

„Nu, de ce să vorbesc cu ea? N-am ce vorbi cu ea. Este liberă să publice unde vrea, dar nu în «România literară».

Chiar așa: de se că vorbească cu ea?

Rodica Zafiu a făcut parte din Consiliul General al Consiliului Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare, până când acesta a fost desființat prin ordinul ministrului interimar al Educației, Liviu Pop.

Fragmente din articolul Rodicăi Zafiu:

În pagina „Actualitatea”, la rubrica „Păcatele limbii”, de Rodica Zafiu, ar fi trebuit să apară articolul cu titlul „Stilistica plagiatului”. Redăm câteva fragmente din acest articol.

„Cazul de plagiat făcut public în ultima vreme, cu textele puse la dispoziția cititorilor pe site-ul ziarului «Gândul», ne permite să confruntăm sistematic textul-sursă (Dumitru Diaconu, «Curtea penală internațională. Istorie și realitate», All Beck, 1999) cu textul-țintă (Victor Ponta, «Curtea penală internațională», teză de doctorat, 2003) și să evaluăm tehnicile și strategiile preluării masive de fraze și paragrafe.

Trebuie spus de la început că, în cazul dat, o măsură educativă sau reparatorie - obligația de a reface paginile scrise, punând între ghilimele secvențele preluate, cu indicarea exactă a sursei - , ar produce un efect catastrofal: zecile de ghilimele nu ar transforma textul într-o lucrare științifică, ci într-o ciudățenie, într-o

succesiune de lungi citate preluate dintr-o singură sursă, întinse pe pagini în șir, cuprinzând mai multe paragrafe identice, juxtapuse fără comentariu, fără evaluare și punere în ramă. Fiind vorba de o cât se poate de evidentă copiere, dovedită irevocabil de cantitatea de text succesiv identic (ba chiar și de preluarea structurării capitolelor), se pune cel mult întrebarea ce anume diferă de la un text la celălalt și cum se pot interpreta minimele deosebiri.

Uneori, elevii sau studenții încearcă să copieze creator, acoperindu-și urmele: segmentarea frazei, reducerea drastică a adjectivelor, înlocuirea prin sinonime sunt procedee care pot transforma un text până la a-l face greu de recunoscut. Nu pare să fie vorba de așa ceva în cazul nostru, pentru că paragrafe întregi sunt lăsate ca atare, absolut identice, în succesiunea lor și cu începutul (care atrage de obicei atenția) foarte vizibil" - Rodica Zafiu, „Stilistica plagiatului“.

Citiți în „Dilema veche“ textul integral al Rodicăi Zafiu.

De pe bloguri:

“Burebista2012-07-09 23:22:16

Ce dezamagire pentru unii, aceasta fapta lasha a directorului de revista, manolescu! Eu, care am memorie destul de buna, imi amintesc mai multe secvente prin care acest personaj de opereta si-a demonstrat micimea. Dar sa mentionam, totusi, o posibila motivatie a gestului sau: nu a vrut sa riste sa fie schimbat din functie de catre ministrul culturii, la instigarea lui pontă. Cum s-ar zice, a dat cinstea pe rusine. Ce concluzie tragem din acest event? 1) Manolescu este de acord cu dreptul la opinie, 2) dar sa nu fie el cumva acuzat ca a permis asa ceva impotriva serenissimei personalitati pontă-stahanoviste. Maestre, manolescu, chiar ne faceti de rusine pe noi valcenii ...”

Cenzor sef2012-07-10 00:55:31

Ce paduche esti Manolescule! Ce, esti nervos, nu se mai ridica ala micu' atunci cand perfectionezi studente, si te razbuni?... hahaha... Of, marinaaaaa, marinaaaaa, marinaaaaa..... (plus cateva companii, mai ceva ca Gaddafi)

daniel vighi2012-07-10 01:11:25

Nu-mi vine să cred ce am citit! Cer ferm demisia în numele meu și al Societății Timișoara care a dat țării Proclamația din 1990!

tk92012-07-10 01:21:23

Normal, nu putea lasa sa treaca un astfel de articol despre Omul (cu O MARE) Pontă.

“Borbandieru2012-07-10 01:48:45

Manolescu, "ca un Bivol negru" ?? Uluitor. Măcar să se fi oprit la

stadiul de "Bou". Zicea că n-a știut... Pe Doamna Rodica Zafiu n-o mîscă nimeni din panoplie. Mi s'pare că Dl Manolescu si-a făcut-o cu mîna dumnealui. Si... e cam de multisor poveste.

indignat tare2012-07-10 02:18:52

Aveam cam demultisor vaga impresie ca Manolescu este un pörk. Un pörk mai cultivat, mai erudit, dar pana la urma tot pörk. Intelectualii adevarati, cu clasa, semneaza scrisori de protest si stau de partea adevaratelor valori, infruntand riscurile de rigoare. Manolescu inasa este un vierme de pörk, adica un pörk fara coloana vertebrala, care prefera sa nu isi supere seful si sa isi apere scaunul, ca pe vremurile de trista amintire. Iata din pacate dovada ca educatia si caracterul sunt doua chestii diferite. Rusinica Manolica.

“Elena2012-07-10 07:27:08

Daca un om de cultura ca academicianul N. Manolescu, respinge un articol in care se vorbeste hotia ordinara a primului ministru Victor Ponta, inseamna ca ne asteapta vremuri grele. Nu mi-am pus speranta in oamenii politici. Ei se schimba mai lesne decat vremea. Dar in mediul academic romanesc am crezut intotdeauna. E adevarat ca, de la o vreme, "somnul ratiunii naste monstri". "Colegul dumneavoastra" in ale culturii, domnul Razvan Teodorescu, a facut-o si mai lata. Invitat prin telefon, la o televiziune a epoletilor albastri, a sters hotia lui V. Ponta si a spus(citez din memorie):"V. Ponta a gresit. Sa iasa in fata si sa-si ceara scuza. Si sa mearga mai departe". Cei care au copiat la bacalaureat pot sa faca acelasi lucru si sa fie iertati? Va e dor de comunism, stimati academicieni?

“victor L2012-07-10 11:09:10

Cititor de Romania literara, saptamina de saptamina, din 1973, si admirator al dlui Manolescu, azi ma declar siderat de gestul sau de a interzice publicarea unui articol la "Pacatele limbii". Un articol al titularii de rubrica, doamna Rodica Zafiu. Cu parere de rau, dar raspunsurile dlui Manolescu sint nesimtite. Da, stiu ce spun, caci nu e vorba despre cei nemultumiti de tratamentul din "Istoria..." sa, ci despre un plagiat savirsit de actualul prim ministru al tarii. Rusine, dle Manolescu.

popa2012-07-10 12:14:06

Nu-l asasinati pe Manolescu. Este batrin, are copil de crescut si s-a invatat cu bunastare. Cind a vindut PAC-ul lui Patriciu a facut-o tot pentru bani. Manolescu are nevoie de o sinecura (sau mai multe!), doreste sa nu fie strimtorat financiar . A incercat si cu reclama (la pasta de dinti) si saracul de el a facut compromisuri de tot felul. Goethe spunea: batrinii au foarte multa intelepciune dar nici un pic de caracter. Asa este , frica de neputinta, frica de sfirsit , te lasa cu putine principii. Cu Istoria literaturii române a fost un mare fisis. Eu il iubesc pe Manolescu si nu ma supar pe el : Academicienii din Iasi au festelit-o in campanie si s-au prostituat pentru nimic”

“lobrodozea2012-07-10 12:33:54

Acest om te face sa vomiti. Nu-i de mirare, nici de revolta ci pur si simplu de scarba fata de acest Manolescu. O jigodie de intelectual care a facut cariera pe timpul lui Ceasca, a lui Iliescu, a lui Costantinescu si Basescu si acum va linge la Antonescu. Este un diabolic, a eliminat si a interzis toti scriitorii care l-au aparat pe Paul Goma pe care Manolescu la acuzat pe

nedrept de antisemitism. Iti va veni randul Manolescule, sa-ti dea Dumnezeu dupa suflet !”

Miercuri 11 iulie 2012

Mi-a trimis Flori un text (de la Magda Ursachi) un text de M. Dinuț, despre **Omul din Calidor**.

MIRCEA DINUTZ

Bătălia pentru neuitare.

După Flori Bălănescu, care a publicat, la împlinirea a 75 de ani (dintre care 32 în exil) de la nașterea lui Paul Goma, „Dosarul unei iubiri târzii” (2010), cuprinzând, în doar 232 de pagini, texte de adeziune semnate de intelectuali români de-a lungul timpului, și după Ancuța Maria Coza, care investighează coordonatele vieții și activității literare ale acestuia în „Scriitura disidenței” (2011), e rândul lui Petru Ursache să pledeze, cu un patetism moderat de luciditate, pentru reconsiderarea – la proporțiile firești, meritate – și repunerea în drepturi a omului și scriitorului, exilat în două regimuri politice, cu (relativ) recenta sa apariție editorială, „**Omul din Calidor**”. De altfel, eminentul etnolog, folclorist și editor ieșean nu se află la prima „abatere” de acest gen, acesta manifestând certe disponibilități pentru istorie literară și pentru actul justițiar, după cum probează: „T. Maiorescu, esteticianul” (1987), „Camera Sambô. Introducere în opera lui M. Eliade” (1993; 2008), „Sadovenizând, sadovenizând...” (1994; 2005) și „Înamorat întru moarte. ErosPoesis la Cezar Ivănescu” (2004, 2006). E ușor de observat că – deloc întâmplător – Petru Ursache se orientează cu devoțiune asupra cazurilor controversate: Mircea Eliade (una dintre marile sale pasiuni), Cezar Ivănescu, Paul Goma, a căror statură intelectuală și morală a fost deseori umbrită și agresată, cu o tenacitate demnă de o cauză mai bună.

Cu o asemenea motivație și-a început cărturarul ieșean demersul său și în acest caz: *Nu cunosc alt scriitor român căruia să i se fi impus o grilă de receptare mai nedreaptă și mai de nepătruns în propria-i cultură*. Convins că *istoria* (în sensul generic al cuvântului) va îndrepta această regretabilă stare de lucruri, acesta își consideră opul, cu o modestie naturală, ca fiind doar un început: *Deocamdată, ne aflăm în fața întrebărilor, a tatonărilor. Cartea de față nu-și propune mai mult*. Nu-și propune, dacă e să-l credem pe cuvânt, dar reușește... Ceea ce-l interesează pe autor, într-o primă instanță, este să devoaleze resorturile unei atitudini singulare ale omului care *s-a așezat de-a lungul viiturii năprasnice*, atrăgând atenția întregii lumi asupra faptului că românii nu sunt, totuși, o națiune obedientă, cel puțin atunci când e vorba de

libertățile fundamentale ale ființei umane, întrucât, idee reluată ca un laitmotiv ce suportă puține modulații, el nu vorbește în nume propriu, ci în numele întregii bresle scriitoricești, asumându-și eroic un destin aprig și necruțător. În relația cu sine, scriitorul e măcinat de îndoieli în privința talentului și viabilității scrierilor sale, cel puțin în perioada începuturilor sale literare, dar e imperativ atunci când își măsoară ideile în plan uman și social. În schimb, se automistifică în relația cu ceilalți, fără să observe, la timp, duplicitatea unora dintre intelectualii reprezentativi ai momentului, orientați *cu o parte a obrazului spre Putere*, iar cu cealaltă spre mișcările înnoitoare din Estul Europei, pentru ca, mai târziu, după căderea Cortinei de Fier, să fie nevoit să recunoască, aproape resemnat, în intelectualitatea română, de fapt într-o parte semnificativă a ei, și asta în condițiile libertății de exprimare proaspăt dobândite, reflexele oportunismului și arivismului, predispoziția pentru jocuri de culise interesate, *compromisuri și trădare de frate*. În fața evidențelor, ce i-au provocat atâtea amare dezamăgiri, **Omul din Calidor** exclamă (surprinzător de) patetic: *Doamne, Dumnezeule! Ce-ai făcut din scriitorul român?*

Deși, în două sau trei rânduri, autorul se lasă ispitit de formula (de efect): *singur împotriva tuturor*, adevărată în sensul că acesta își asumă individual cele mai mari riscuri pentru el și familia sa. Or tocmai familia (Ana Maria – soție și Filip, copilul) i-a stat alături, dându-i putere să reziste tuturor presiunilor; mai apoi ni se spune că a existat un grup restrâns de scriitori care s-au aflat, fie și vremelnic, de aceeași parte a baricadei cu autorul romanului **Ostinato**: D. Țepeneag, N. Breban, V. Tănase, Virgil Mazilescu, Cezar Ivănescu, Teodor Mihadaș... În plus, momentul 1977, anul de apogeu al disidenței lui Paul Goma, a însemnat – după aprecierea lui Petru Ursache – unicul moment (fast) în care intelectualitatea română din țară și cea din diaspora s-au solidarizat sub semnul personalității autoritare, la acea oră, a semnatarului Scrisorii către Pavel Kohout (ianuarie '77), devenind luptătorul neabătut pentru drepturile omului, personalitate recunoscută și respectată pe plan internațional. Având, deci, susținerea morală necondiționată din partea familiei, a unei părți a scriitorimii române, deși cei mai mulți dintre ei păstrau o distanță de autoprotecție, admirându-l de la distanță, dar, mai ales, apărat de condeiele energice ale unor jurnaliști străini, disidentul român a devenit, prin această acțiune a sa, ca și prin cele două scrisori adresate lui Ceaușescu, în perioada imediat următoare, un reper moral viabil, un simbol, o speranță în schimbarea situației politice din România. Așa cum era de așteptat, omul și scriitorul se explică unul prin celălalt, formând o singură entitate ce se cere scanată cu atenție!

Pentru a face accesibilă înțelegerea unei personalități atât de complexe și contradictorii ca a lui Paul Goma, Petru Ursache, respectând criteriul cronologic, dar și pe acela al relației om-operă, lărgeste mereu

perspectiva, fie prin cuprinderea evenimentelor social-politice interne și internaționale, de natură a desluși atitudinile și faptele acestuia, fie prin surprinderea/sugerarea interiorității sale mereu tensionate a omului din Mana-Orhei, confruntat, pe de o parte, cu un regim totalitar-represiv, iar, pe de altă parte, cu inerția/lașitatea celor care ar fi trebuit să-i stea alături. Demonstrația este întotdeauna bine armată, cu informații verificabile, trimiteri la documente și la fapte incontestabile, ce – împreună – legitimează atât pe om, cât și pe scriitor. Nucleul alcătuirii sale sufletești și intelectuale se găsește într-o copilărie anulată brutal de istoria agresivă și irațională, așa cum reiese din paginile romanului **Din Calidor** (1990) și, parțial, ale romanului **Arta refugii** (1991), ce se referă la primele două etape ale unui parcurs existențial aflat sub semnul tragic al suferinței și revoltei acumulate: arderea bibliotecii școlare din Mana, arestarea și surghiunirea învățătorului Eufimie Goma pentru vina de a fi român, mai apoi, arestarea aceluiași și prigonirea întregii familii de către Securitatea română pentru vina de a fi... basarabeni! **Justa** (1995) și **Bonifacia** (1991) fac trimitere la o altă etapă din viața sa, o studenție prelungită mult peste marginile firești din motive politice (momentul 1956 și solidarizarea lui cu revoluția ungară), etapă caracterizată printr-o maturizare rapidă, gravă și responsabilă. Cu **Ostinato** (1991), **Gherla** (1990), **Garda inversă** (1997), **Culoarea curcubeului '77** (1990), **Patimile după Pitești** (1991), rod al anilor de detenție și al confruntărilor cu tortionarii regimului comunist, intră în literatura română *spațiul carceral*, ca teritoriu al fricii și al maltratării fizice, *al umilirii și al morții*. Autorul descoperă cititorului regatul întunecat al Răului-Urâtului, populat de călăi/bestii umane și victime, colcăind de ură, violență dezlanțuită, interjecții groase, hăhăieli și obscenități urduroase. Toate sunt documente mărturisitoare ale infernului prin care a trecut feciorul învățătorului din Mana, el însuși *un document viu* al acelor cumplite vremuri, despre care toată lumea credea că au apus odată cu decembrie 1989.

Într-un capitol special, Petru Ursache discută aplicat câteva dintre textele autorului, plecând de la presupunerea (întru totul credibilă) că apariția la timp a cărților sale în limba română i-ar fi asigurat un loc meritat într-o ierarhie onest alcătuită, dar cenzura ante- și post-decembristă, amânările, refuzul unor edituri de a-i publica scrierile ori, mai grav, de a le edita eliminând, nu fără rea intenție, ceea ce ar fi alterat imaginea bine cosmetizată a unora, în sfârșit apariția lor mult întârziată, a favorizat un nedorit și nemeritat **exil literar**, la fel de dureros ca și acela al exilului fără de sfârșit din propria țară. Foarte convingătoare, pentru a demonstra valoarea și disponibilitățile scriitoricești ale aceluia despre care atât de des s-a spus că *nu are talent*, mi s-au părut paginile (excelentă analiză!) dedicate romanului **Din Calidor**! Personal, așa

evita să mă pronunț asupra valorii de ansamblu a operei lui Paul Goma, atâta timp cât, din cele peste 40 de volume, nu am citit decât 10%. Dar, neîndoios, Paul Goma este un scriitor autentic și ne oferă suficiente argumente pentru a-i valida dreptul la o existență demnă în istoria noastră literară.

Din momentul în care este obligat de către autoritățile române să ia calea exilului (1978), Paul Goma s-a văzut nevoit să treacă prin multe alte încercări și să suporte multe alte dezamăgiri, de data asta venite de unde se aștepta mai puțin. Cât timp a fost în țară, fusese înconjurat de un grup nesemnificativ de scriitori, care i-au fost aproape, în măsura în care nu-și periclita propria poziție și siguranță, cei mai mulți evitându-l sau, mai rău, supraveghindu-l din ordinul Securității. Erau și dintre aceia care, invidioși pe succesul obținut în străinătate, îi cer ajutorul, ba chiar se lasă ajutați, pentru ca – mai târziu – să treacă sub tăcere ajutorul primit. De asemenea, ajuns la Paris, acum de pe poziția unei personalități respectate pe plan internațional, dovedește aceeași generozitate și disponibilitate pentru solicitările colegilor din țară, capital de încredere ce se erodează încetul cu încetul, până acolo încât notează, la un moment dat, în jurnalul său: ... *a început să-mi fie frică de... românii din România în trecere prin Paris* (13 noiembrie 1987), după cum – după 1990 – se lasă descurajat de noile realități, reciclate pur și simplu, fără înnoiri de esență, odată ce *oportunității* de ieri au ajuns... *disidenții* de azi, și toate acestea îl determină să aleagă, ca singură cale posibilă, **exilul**. Petru Ursache insistă asupra anomaliilor interne, la care se cer adăugate: refuzul de a i se restitui cetățenia română și calitatea de membru al Uniunii Scriitorilor Români, atacurile concertate anti-Goma în paginile „României literare”, topirea celor trei cărți la București, Craiova și Cluj-Napoca, din voința elitiștilor autohtoni, care, nu-i așa?!, au mâncat „salam cu soia”, și asta în condițiile democrației de curând câștigate. Paul Goma s-a văzut nevoit să răspundă acestui *război informațional*, despre care cărturarul ieșean spune că a înlocuit *cenzura* clasică, în termeni foarte duri, uneori folosind un limbaj frust, colorat, violent, dar – ni se atrage atenția – înainte de a-l acuza pentru agresivitate și acuzele grave aduse confrăților, se cuvine să cercetăm întâi cauzele care l-au făcut să-și asume o asemenea atitudine și, abia după aceea, să evaluăm efectele. În al doilea rând e bine să observăm că Paul Goma nu contestă, niciun moment, valoarea operei scriitorilor din țară, cu care intră în conflict, atâta timp cât învinuirile aduse vizează, exclusiv, lipsa lor de verticalitate în plan moral, cedarea în fața compromisurilor și avantajelor oferite de Putere, amănunt neobservat de către adversarii de azi, prietenii, ori măcar admiratorii de ieri.

Două cărți ocupă un loc aparte în bibliografia sa de autor: **Săptămâna roșie sau Evreii și Basarabia**, apărută în 2001 și (decla-

ratul) roman, **Basarabia** (2002), un pandant al eseului pomenit mai sus. Vocea lui Petru Ursache, ca de multe alte ori în acest op, se contaminează de patetismul celui care a făcut din *adevăr*, spus cu orice preț, scopul vieții sale. Și pentru basarabeanul ajuns între frații săi, pedepsit și surghiunit pentru că a fost consecvent cu sine, dar și pentru cărturarul rămas între ai săi, asumându-și cu abnegație sarcina să-i apere memoria și să-i justifice identitatea, **Săptămâna roșie** este o *chestiune vitală a întregului românism*. Demonstrația sa merge în sensul respingerii acuzației de *antisemitism*, atâta timp cât faptele, documentele și mărturiile rămase despre cele întâmplate în vara anului 1941, cu referire la pogromul de la Iași, violențele îndreptate împotriva evreilor, au o cauză atestabilă prin la fel de autentice documente și mărturii în violențele sângeroase provocate de evrei cu un an înainte (28 iunie-3 iulie 1940), când armata română a fost nevoită să se retragă din Basarabia și obligată să treacă printr-un adevărat *purgatoriu al umilinței naționale*, pierzând peste 42.000 de cadre militare în urma atacurilor banditești ale evreilor instruiți și organizați, acționând după un plan bine pus la punct, cu o cruzime și dorință de exterminare imposibil de motivat în dimensiune umană și politică. Adevărul, susține Paul Goma și, solidar cu acesta, Petru Ursache, se află în documentele de arhivă, cât și în ecourile receptate în presa occidentală la acea vreme, precum și în cărțile unor istorici cu deplină credibilitate, ca Françoise Furet și Ernst Nolte, ori în compararea datelor statistice, atât de profitabilă în cazul de față, ce vorbește despre o colonizare evreiască masivă, probolșevică și prosovietică pe teritoriul Basarabiei.

Plecând de la o definiție simplă, dar greu de contestat, *jurnalul este și trebuie să fie o instanță morală, un prilej de dialog responsabil cu propriul eu și cu lumea*. Genul diaristic, atât de răspândit în timpurile moderne, devine principala sa formă de expresie, chiar dacă – nu o dată – acesta sparge tiparele tradiționale, necedând ispitei de a ficționaliza, atâta timp cât autorul se pune în slujba și în apărarea memoriei. De altfel, cărțile sale, declarate romane sau nu, au întotdeauna la bază jurnalul, lucru remarcat și demonstrat de Petru Ursache, ceea ce probează dependența autorului de faptul de viață, cu un gust apăsător pentru scenele de tip *vérité*, caracterizate prin violență abundentă și cruzimi de limbaj. Opțiunea sa vine din dorința de a păstra intacte amintirile, pentru a le transmite mai departe, nu uită și nu tace! În fapt, fie că e vorba de **Jurnal pe sărite**, **Culoarea curcubeului**, **Ostinato**, **Jurnal de căldură mare** ori **Gherla**, opera sa este o frisonată, dramatică mărturisire, dând seama despre lumea în care a trăit și trăiește, cu unul și același martor (veșnic) incomod și neiertător. Atitudinea sa intransigentă este pe deplin justificată de un șir nesfârșit de experiențe traumatizante, în egală măsură, de multele dezamăgiri trăite în anii de după căderea Cortinei de Fier. De asemenea, genul

epistolar, reprezentat de celebrele scrisori trimise mai-marilor zilei, de la Ceaușescu, Iliescu până la Traian Băsescu, completează și explică, suficient de convingător, o personalitate care și-a propus să fie – până la capăt – un luptător pentru libertatea de gândire și dorința de a exista demn în lume, un luptător pentru memorie, ca șansă de conservare a identității naționale și a omenescului în datele firești ale ființei.

Transferând ceva (mai mult) din neiertarea și neuitarea *omului din Calidor*, Petru Ursache anatemizează duplicitatea și oportunismul scriitorilor români, care *își declarau adevăratele deschișuri, cu fermitate și delir*, supunându-se, fără a opune o rezistență reală, înregimentării cerute de partid și controlate de Securitate. În acest proces de alienare spirituală un rol major l-a avut, susține autorul, bazându-se pe orientarea evidentă din textele publicate în anii 1968-1969, revista „România literară”, despre care afirmă că a fost *creația segmentului de timp* dintre cele două Congrese ale partidului. Întâmplător sau nu, aceiași condeieri (oportuniști cu strategii elaborate, pendulând cu abilitate între valoarea autentică și compromisiunile jenante) se regăsesc în prim-planul vieții noastre culturale de azi, stabilind cu aroganță o ierarhie literară, în bună măsură, artificială, din care sunt excluși toți cei incozi, nemanevrabili, revoltători de morali și care refuză, acum ca și atunci, compromisiunile de orice fel. Cu același ochi scormonitor, cărturarul ieșean își îndreaptă săgețile asupra vieții universitare din urbea sa din perioada antedecembristă, infestată, cel puțin la profilurile filologie, filozofie și istorie, de informatori și carieriști. Între *ieri* și *azi* nu există o falie, cum ar fi fost firească, ci asistăm – din păcate – la o vicleană schimbare de scenografie și regie, cu aceiași actori ce și-au schimbat doar obrăzarele și jocul de scenă. *Astăzi*, ne spune autorul acestei cărți, *minciuna se instalează în locul adevărului, călăul de ieri capătă față umană*, iar victimei *i se rezervă partea suferinței și a batjocurii*. Noua istorie, în viziunea lui Petru Ursache, atât de pătruns de spiritul exilatului din propria țară, este, pur și simplu, deprimantă: *Trăim într-o epocă a efemeridelor. Cei ajunși în fruntea bucatelor au pierdut reperele morale și cultul adevărului, bunul-simț și dreapta măsură*. Nimic mai adevărat!

Petru Ursache, „Omul din Calidor”, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2012, 322 p.
Sunt menționați anii în care volumele au apărut pentru prima dată în limba română.

Miercuri 18 iulie

Filip mi-a reordonat zdrențele de jurnal. De mâine voi scrie, oarecum regulat.

Joi 19 iulie

De azi, scriu în Jurnal. Dar ce?

Vineri 20 iulie

Sfântul Ilie. Zi de toamnă.

Nu mai merge mâna. Vreau să zic : capul. S-a dezobișnuit și el, săracul. Nu-mi au seama: nu mi-a mai mers, fiindcă nu l-am folosit câteva săptămâni?

Marti 24 iulie

Grigurcu, în *Acolada*, 7-8 2012;

”Goma între scriitori

Goma se află acum într-o situație mai puțin obișnuită.

Notorietatea scriitorului militant e considerabilă, dar situarea d-sale e încă defectuoasă, oscilînd între admirație și subestimare, între recunoașterea relevanței sale, inclusiv în planul istoriei noastre contemporane, și o cazuistică a refuzului legată în bună măsură de meschinăriile perfid reglate ale perioadei totalitare. Desigur, după cum afirmă cu avînt Petru Ursache, cel ce-i consacra o foarte meritorie carte, „marile personalități își găsesc răsplata cuvenită după faptele lor de dăruire și de jertfă”.

Dar pentru ca această „răsplată” să fie pe măsură, e nevoie deseori de eforturi ale conștiinței în impact cu preconcepțiile, cu clișeele, nu o dată cu resentimentele ambianței pasagere. Deși e un țel care pînă la urmă nu are cum să nu fie atins, situarea corectă a lui Goma se obține anevoie.

Admiratorii săi mai au încă un aer sectar, ceea ce nu mi se pare normal. Petru Ursache își propune a argumenta caracterizarea lui Goma, mai veche, dar încă primită cu grimase ale iritării de către unii confrăți, drept un „Soljenițin român”. Lansată de presa occidentală, în anii ‘70, ea se suprapune măgulitor peste gloria autorului rus care a avut curajul de a înfățișa lumii oroarea regimului sovietic, dominat de Gulag, fără precedent în istoria Rusiei. „Dacă în prezent, scria Soljenițin, poate cineva să-mi menționeze niște evadări ale revoluționarilor ruși din secolul al XIX-lea ori al XX-lea care să presupună atîtea dificultăți, lipsă de sprijin din afară, atitudine ostilă a mediului, pedeapsă ilegală pentru cei prinși – să-mi spună cine e acela”. Cuvinte al căror spirit l-ar fi putut contrasemna și al nostru Goma, referindu-se la România, pentru care comunismul a reprezentat un cataclism fără precedent. Izolată de restul necomunist al lumii, ca și celelalte țări din „lagărul” comunist, țara noastră primea, prin acțiunea lui

Goma, după decenii de apăsătoare așteptare, un impuls salutar al luptei pentru libertate. Rezistența din munți, opoziția aprigă a tărânimii împotriva colectivizării silnice, cea a intelectualității care și-a conservat demnitatea, sacrificiile enorme ale deținuților politici nu mai apăreau ca niște acte zadarnice, însumându-se protestului cu sonoritate mondială al „disidentului” Goma.

Creația d-sale literară era astfel încununată de un gest politic major. Goma, ca și Soljenițin, și-a îndreptat atenția asupra universului concentraționar, cel mai izbitor fenomen al sistemului comunist. Ceea ce era ținut sub obroc de oficialitățile totalitare iese la iveală, sub pana d-sale, în formule de o mare putere expresivă. Ca și autorul Arhipelagului Gulag, prozatorul nostru s-a impus în anii ‘60-‘70, în care „destalinizarea” nădăjduită de popoarele înrobite, după moartea dictatorului (conform unor informații recente, prin asasinat, ceea ce la urma urmei nu surprinde), s-a dovedit imposibilă, prin narațiunea intitulată **Gherla**, intrată în circuit european, grație apariției sale la Editura Gallimard, în 1973.

Nu s-ar putea vorbi de vreo influență categorică a lui Soljenițin asupra lui Goma, întrucât, pe de-o parte ambii dispuneau de materia brută a unei experiențe trăite, iar pe de alta scrierile lor au fost elaborate și publicate aproape în același timp.

Trebuie să subliniem însă și un alt fapt. Neprietenii lui Goma, începând cu organele „vigilenței” politic-polițiste, s-au străduit acredita ideea că acesta ar fi fost un ins „lipsit de talent”, un scrib oarecare căruia i s-a dat atenție exclusiv sub raportul unor interese ale Vestului, în cursul războiului rece. Pe bună dreptate, Petru Ursache punctează, referindu-se la Soljenițin, căruia i s-a înscenat aceeași interpretare strâmbă:

„Vestul l-a receptat pe scriitorul rus, ca pe orice individ din spatele Cortinei, prioritar de pe poziția politicului, deși O zi din viața lui Ivan Denisovici este o scriere pur literară. Ea se pretează perfect unei asemenea analize. Însă, pentru că, didactic vorbind, decupează o secvență distinctă din viața de detenție, atât de incitantă în contextul vremii, politicul a părut mai disponibil receptării, spre paguba ansamblului. În termeni hegelieni, conținutul a luat-o înaintea formei. Prejudecata încă dăinuie în critica literară curentă”.

Să admitem că a existat o supralicitare a politicului în respectiva conjunctură europeană. Dar ea e departe de-a anula valențele literare ale creațiilor la care ne referim, ale lui Soljenițin și Goma, creații care au girat rolul acestora de, pînă la un punct avansat, făcători de istorie. Oare dacă am fi avut de-a face cu producții mediocre am mai fi putut discuta despre extraordinarul lor

efect public, despre importanța ce li s-a dat în diverse medii, neexcluzându-le pe cele ale oamenilor de litere?

Regretabil, mai întâmpinăm și azi propoziții pline de năduf împotriva lui Goma-scriitorul, căruia i se respinge harul literar din pricina (e limpede) a opiniilor sale necomplete, inclusiv la adresa colegilor de breaslă care au săvârșit compromisuri cu puterea comunistă. Si nu în ultimul rând din pricina unei foarte verosimile gelozii, mai ales dacă ne referim la prozatori...

Numai că se cuvine o precizare. Mai niciodată Goma n-a rejectat scrierile confrăților sub unghi estetic. Incriminările d-sale, e adevărat, nu o dată extrem de dure, s-au înscris în sfera eticului:

„De regulă, Paul Goma nu-și îngăduie să ia în asalt polemic, nici măcar să ironizeze operele confrăților din țară ori din exil. Să nu cădem în regretabile confuzii: când aruncă vorbe aspre (și regretabile pentru noi; am convingerea că autorul însuși o face cu inima împărțită), împotriva celor mari, foști prieteni apropiați: Nicolae Breban, Nicolae Manolescu, Dumitru Tepeneag, Dorin Tudoran etc., nu are o clipă în vizer diminuarea operelor vreunui. În obiectiv se află omul: compromis politic, spirit egoist, carierist, trecut ușuratic dintr-o tabără în alta”.

E o disociere notabilă. Ne limităm a reproduce aici doar rîndurile lui Goma referitoare la unul dintre „șaizecești” de vîrf:

„I-am ars o copită lui Sorescu – ei și? Sorescu cere, și nu o singură copită; și merită, pentru duplicitate; pentru frica-alibi; pentru că, de două decenii, călătorește pe toate meridianele lumii, Sorescu este scriitorul român care nu a recomandat o singură carte a vreunui alt scriitor român și nu a propus, pentru a fi invitat, pentru a primi o bursă, pe niciun alt scriitor român (deși acesta este obiceiul, chiar regulamentul instituțiilor, organizațiilor-gazdă; «beneficiarul» de azi propune pe altul, pe alții)”.

În schimb colegialitatea lui Goma s-a manifestat nu o dată:

„Nu mă laud cu faptul că, la prima mea ieșire în Occident (1972), l-am propus și pe Buzura la Gallimard; că, după ieșirea definitivă din 1977, l-am recomandat la Seuil, la Hachette (...) nu făceam (...) decît ceea ce era firesc să fac”.

Petru Ursache amintește și alte nume de oameni de litere români, care, datorită intervențiilor lui Goma, au izbutit a fi luați în seamă de edituri precum Gallimard ori Albert Michel sau a deveni membri ai unor fundații scriitoricești de prestigiu din Occident: Marin Sorescu, Mircea Dinescu, Gabriela Adameșteanu...

Să ne întoarcem acum la un episod mai vechi și anume la cel al Scolii de literatură, unde, în 1954, am devenit coleg cu Goma

doar pentru un singur trimestru, deoarece am fost exclus ca „element dușmănos” sau, în altă variantă, „dușman al poporului”, în chiar Ajunul Crăciunului aceluiași an. Începînd cu a doua zi, „Gazeta de perete” a Scolii, vajnic însemn sovietic, a găzduit texte ale unor colegi care găseau de cuviință a-și lovi cu biciul partinic colegul căzut. Petru Ursache socotește acea instituție, fără a greși în comparație contondentă pe care o propune, drept „un soi de experiment Pitești”, urmărind „făurirea omului de «tip nou»; cu ajutorul cuvîntului, devenit bîtă la figurat într-un caz sau prin bîtă la propriu, în celălalt”. Numită și „fabrica de poeți”, Școala în cauză năzuia la formarea unor condeieri roboți, „ingineri ai sufletului omenesc”, cum suna faimoasa cerință a lui Stalin, cu toate că „scriitorul nu se formează asemenea muncitorului de fabrică, prin cunoașterea unor șuruburi și mecanisme”. Picantă și observația cum că operele oferite în calitate de modele, **Mitrea Cocor, Negura, Secerișuri sfinte, Tie-ți vorbesc, Americă!, Lazăr de la Rusca, Drum fără pulbere**, „nu confirmau ideea că scriitorul ar fi liber față de «sacul cu bani», indiferent cine i l-ar pune în brațe”.

Nu pot uita că Școala de literatură ne oferea un mediu înăbușitor, nu doar de îndoctrinare practică într-un stil furi-bund, ci și de strictă supraveghere de zi și de noapte a studenților, siliți cu toții, în vederea reușitei acestor acțiuni, a locui în cămin. Mi se cotrobăia prin lucrurile din dormitorul comun, mi se furau caietele cu însemnări de la cursuri, mi se intercepta corespondența cu părinții. Domnea o atmosferă de tensiune greu de suportat. Mîncarea era mizerabilă (am aflat ulterior că responsabilul cantinei fura pe rupte, dar poliției ideologice puțin îi păsa de hoție, avînd misiuni superioare). De la o săptămîină la alta ni se reducea accesul la cărțile din Bibliotecă. Într-o bună zi am constatat că pînă și **Istoria mare** a lui G. Călinescu a ajuns sub cheie. Director era pretinsul prozator Petre Iosif, „ilegalist” cu numele autentic de Leopold Brauchfeld, iar director adjunct „Tata Iancu”, viitorul boss peren al Fondului literar, Traian Iancu, ofițer de Securitate, care venea uneori în uniformă, sprijiniți fiind de cîțiva agenți zeloși din rîndul învățăceilor care-și spionau cu sîrg colegii, în frunte cu Aurel Covaci și cu locotenentul acestuia, George Muntean. Covaci a fost de altfel implacabilul procuror al execuției ce mi s-a înscenat în „ședința de demascare” pomenită. Orădean de baștină, prevalîndu-se de calitatea de concitadin, m-a luat în primire din capul locului, trăgîndu-mă de limbă asupra preferințelor mele literare, iscodindu-mă asupra drumurilor pe care le făceam prin Capitală din dorința de a-i cunoaște pe scriitorii interbelici. Se vede că mi-a alcătuit un dosar beton...

O figură aparte o reprezenta Nicolae Labiș. De-o autoritate delicată, prietenoasă, precocele poet „deținea”, vorba ironică a lui Goma, care se oprea aici – ce? – „literatură subversivă”, echivalentă cu un sac de dinamită, compusă din volume de Baudelaire, Mallarmé, Dostoievski, Goga, Arghezi, Ion Barbu, Blaga și alți „reacționari”. O mare parte din aceste cărți proveneau de la anticarul Radu A. Sterescu, care locuia nu departe de Școală, un ziarist interbelic de dreapta, personaj neînfricat ce-și îngăduia să sfideze canoanele drastice ale momentului, fapt pentru care a și înfundat pușcăria. Labiș era nedespărțit de un prieten mai în vîrstă și totodată mentor al său, Geo Mărgărit, un boem carismatic care purta aura de discipol preferat al Divinului critic. La plecarea din Școală, poetul mi-a dăruit un volum din Opera dramatică de Lucian Blaga, îmbrățișându-mă călduros și urîndu-mi, în pofida prostului meu de-acum renume, o „frumoasă carieră”. Deși nu toți studenții aveau îndrăzneala, fie și relativ rezervată din pricina circumstanțelor, a autorului Morții căprioarei, poem compus în acele luni, discuțiile aprinse iscate de către unii dintre noi nu puteau fi complet oprite. În ciuda spionajului neostenit practicat de Covaci, Muntean și alții ai domoilor lor, uneori ele cutezau a pune sub semnul întrebării calitatea programului de învățămînt, unele teze ale propagandei, evenimentele epocii. Nu ne puteam da seama cîtă sinceritate și cîtă provocare existau în spusele critice pe care le auzeam. Suspiciunea reciprocă era inevitabilă, însă tinerețea se revărsa peste marginile prudenței. În ce-l privește, Goma se înfățișa ca un taciturn, crispat, enigmatic. Putea fi zărit ducînd sub braț un tom gros, Getica lui Vasile Pârvan, care ar fi trebuit să-i slujească ca sursă de inspirație pentru un roman despre daci. Să fi reprezentat tema acestui roman o cale de evaziune? Nu e imposibil, deși e cert că junele basarabean nutrea o mare decepție față de ceea ce vedea în proximitate, așteptînd probabil momentul în care i-ar putea da glas. Nici cursurile, nici seminariile, cu puține excepții (Tudor Vianu, Cicerone Poghirc, poate Henri Wald) nu l-ar fi putut atrage. Titularul cursului de „măiestrie artistică” (o sintagmă favorită a momentului), Mihai Gafița, îl probozea pentru că nu se arăta dispus a respecta rețetarul ideologic. Spusele criticului apar reconstituite de Goma, în **Bonifacia**: „«...Nu-l împodobiți pe eroul pozitiv chiar cu toate calitățile», ne sfătuiă Gafița, (...) «nici pe cel negativ nu-l copleșiți cu toate păcatele, fiindcă realitatea e mai complexă și nu în alb-negru», ne învăța el (iar noi luam notițe în maculator); după o pauză de efect, Gafița mă arăta din bărbie: «dar nici nu aplicați rețeta tovarășului...» și iarăși mă arăta, de astă dată cu stiloul, «care a ales, nu o cale de mijloc, ci

una lăaturalnică! Eroii tovarășului nu sînt albi, nici negri, nici măcar cenușii, ci pur și simplu goi: nu au convingeri ferme, nu gîndesc just, nu luptă pentru idei înălțătoare, nu au idealuri mărețe...»”.

Altădată însă Goma notează că fusese „studentul favorit” al dascălului cu pricina. Deznodămîntul acelor relații ambigue s-a produs la 15 noiembrie 1956, cînd Goma citise în clasă un fragment de roman cu tentă politică, supărător pentru auzul oficializat. Nemaiputînd rămîne indiferent fiindcă îi era periclitată funcția, Mihai Gafița s-a grăbit să informeze conștiincios conducerea Școlii de literatură ca și Securitatea.

A fost acesta unul din motivele arestării lui Goma (altul: organizarea unui miting de solidarizare a studenților cu revoluționarii din Budapesta). Urmarea binecunoscută?

Detenția și domiciliul forțat hărăzite tînărului inconformist, însumînd cinci ani.

Revenit la „suprafață”, Goma termină, în 1969, romanul **Ostinato**. E o evocare succulentă a unei celule de închisoare (de factură simbolică), în care victimizații își deapănă amintirile și, în așteptarea eliberării, au reacții dintre cele mai slobode (aluzie la inumanitatea formelor de cenzură și autocenzură). Publicată în străinătate, scrierea se impune ca o piesă de rezistență a așa-zisei literaturi concentraționare a Estului. Mai toate textele acestui tip de creație se datorau unor foști deținuți care au izbutit să emigreze (dintre români Dumitru Bacu, cu **Pitești, centru de reeducare studentească**, Grigore Dumitrescu, cu **Masacrarea studențimii române** ș.a.). Virgil Ierunca se pregătea să lanseze în scurt timp cartea **Fenomenul Pitești**, prevăzută cu o prestigioasă prefață a lui François Furet. Spre

deosebire de aceștia, Goma înfățișează o producție din interior, devenind un portstindard al opoziției politice atît din țară cît și din diaspora, nu fără a-și asuma mari riscuri. Cîtă deosebire între poziția temerară a lui Goma și ceea ce am numit „rezistența de cafenea” a unor foști slujitori de căpetenie ai propagandei comuniste, precum Eugen Jebeleanu, Geo Bogza, Marin Preda, care n-au înțeles niciodată să renunțe la privilegiile administrative și pecuniare dobîndite din partea cîrmuirii comuniste! La unul o atitudine răspicată, născută din principii, la alții o abilă adaptare la schimbările ce se profilau, o comodă duplicitate. Cei din urmă nădăjduiau să prindă din mers un alt tren avantajos, fără a risca nimic. Nu întîmplător steaua lor, multă vreme echivalentă cu cea roșie în cinci colțuri, a pălit considerabil după ‘89. Nici despre autorul **Moromeților**, cel mai „rezistent” sub unghi literar dintre ei, nu se mai prea vorbește ca despre un „reper moral”...

Poziția breslei scriitoricești era și ea diferențiată în funcție de cei doi poli ai opțiunii civice: „Unii îl încurajau (pe Goma), cum s-a văzut la întâlnirea de cenaclu cu Ivănceanu, Tepeneag, Neacșu. De altfel, ei făceau parte din «grupul oniricilor» (în curînd avea să fie lichidat) și pledau deschis și hotărît pentru îndepărtarea cenzurii din viața literară. Alții, din dorința de aliniere, îl tratau cu indiferență, ironie sau și mai rău, cînd se aflau prin redacții sau pe la Casa Scriitorilor. Situația avea să se schimbe radical după publicarea romanului în Vest și după Tîrgul de carte de la Frankfurt”. Din păcate, în rău, căci izolarea lui Goma în rîndul „alor săi” a crescut: „Marin Preda îl cerceta de la distanță cu suspiciune dar și cu invidie; Al. Ivasiuc începuse să-l ocolească, iar Sami Damian «...publica, consecvent, protejați de ai lui, Radu F. Alexandru, Simu, Andru, Schwartz, Giugariu – autori și texte fără-probleme»”. Oare azi perspectiva asupra lui Goma sa schimbat? Nu s-ar părea că într-o măsură decisivă. Cu toate că au dispărut Direcția presei, pîrghiile de „îndrumare” ideologică și, s-ar zice, și Securitatea, persistă o rezervă ce-și are sorgintea în spațiul lor, mergînd pînă la tonalități inversunate împotriva scriitorului surghiunit la Paris, căruia i se neagă, ca și odinioară, înzestrarea literară, ca și cum puternic individualizata sa marcă stilistică nu s-ar putea constata imediat, nu doar în romane ci și în memorialistică, jurnal, publicistică.

E adevărat, i s-ar putea reproșa lui Goma supradimensionarea unor pete puse sub lupă. Dar aceste pete nu sînt reale? Evident, discursul d-sale nu poate fi socotit apodictic, însă nici respins cu ușurătate. De ce oare confrății, nemulțumiți de observațiile pe care le conține, evită frecvent a răspunde la ele punctual, preferînd o ripostă piezișă? De ce optează pentru etichete (drastice, la rîndu-le), în loc de-a discuta precis, analitic, observațiile lui Goma, mai totdeauna legate de fapte pe cît de dezagreabile pe atît de indeneabile? Oare de ce? Cercetarea solid documentată, insuflată de-o deplină bună credință a lui Petru Ursache face ca această întrebare să se propage în continuare în conștiința cititorilor.

Gheorghe GRIGURCU

*

Polemistul nomad

Adrian Dinu RACHIERU

P.S. Ceea ce surprinde în cartea lui Petru Ursache ar fi ignorarea unor repere exegetice. Inclusiv din spațiul basarabean. Creația lui Paul Goma, constata Aliona Grati (7, 5) este „aproape necunoscută în Basarabia”. Prozator naturalist, cu stil inconfundabil, angajând o excepțională știință a detaliului și o memorie monstruoasă, Goma își deapănă în **Din calidor copilăria basarabeană**; își povestește viața, calidorul fiind, observa L. Hanganu, un „loc amniotic-izbăvitor”. „Rătăcit” o vreme în politică (constatase Grigore Vieru), articularul Dinu Mihail se aduna într-o carte (8), recuperând pagini „dintr-un interviu ratat”. Din păcate, volumașul în cauză, retezat, neglijent tehnoredactat, arătând jalnic sub aspect grafic nu e nici pe departe sărbătoresc, așa cum l-ar fi binemeritat orheianul Goma la cei 75 de ani. Preconizatul interviu-fluviu, născut dintr-o prietenie epistolară „pierdută” (1990-1997) prezintă, totuși, interes. Chit că gestul editorial (vai, precar) vine cu mare întârziere. Fiindcă răspunsurile celui care se declară „un

soldat al cauzelor pierdute” rezistă, în pofida anilor scurși; sunt făcute „dintr-un os tare”, zice recunoscător și Dinu Mihail. Evident, Paul Goma nu se dezmente. Cum poporul se face pe sine prin memorie (ne reamintește el), cum datoria memoriei nu-i dă pace, des-țărutul Goma se dezlănțuie, face ceea ce știe și cum se pricepe (recunoaște franc); cârtește, critică, atacă, strâmbă din nas etc. Putem vorbi oare, din astfel de pricini, de antibasarabenismul lui Goma? Nici vorbă, severitatea lui (întinsă nemilos asupra întregii românități) pornește dintr-o mare iubire.

Iar dacă buclucașa sintagmă apare într-un articol al lui Mihai Cimpoi, cules în Flacăra lui Adrian Păunescu, ea îl vizează, credem, pe prozator, Goma refuzând tiparul prozastic al moldovenismului: pelteaua sentimentalismului dulceag, otrava nostalgiei, „jilăveala” (cu o vorbă dragă lui Vieru), moșiologia etc. Drept concluzie, subscriem la spusele lui Petru Ursache: fiul învățătorului din Mana (haretistul Eufimie Goma) e „pus pe arțag și pe sinceritate” (1, 296). (...)

NOTE

1. Petru Ursache, Omul din Calidor, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2012.
2. Flori Stănescu / Paul Goma, Dialog, Editura Vremea, 2008.
3. Mircea Martin, Un simbol, în Vatra, nr. 6(255)/iunie 1992.
4. Alex Ștefănescu, Istoria literaturii române contemporane (1941-2000), Editura Mașina de scris, București, 2005.
5. Marian Popa, Istoria literaturii române de azi pe mâine, vol.

II, Fundația Luceafărul, București, 2001.

6. Laszlo Alexandru, Viceversa!: polemic pro și contra lui Paul Goma, Editura Bastion, Timișoara, 2009.

7. Aliona Grati, Paul Goma. Inițieri în textul literar, Editura Arc, Chișinău, 2011.

8. Dinu Mihail, Paul Goma sau predica în pustiu, Magna-Princeps, Chișinău, 2010.

(Continuare în p. 26)

Gheorghe GRIGURCU

Petru Ursache: Omul din Calidor, Ed. Eikon, 2012, 322

*

**Petru Ursache și „Omul din Calidor”
 („Anotimpurile” lui Paul Goma)
 „Doamne-Dumnezeule! Ce-ai făcut din scriitorul român?!”
 (Paul Goma)**

Eminentul etnoestetician Petru Ursache, Professor emeritus al Universității ieșene „Al. I. Cuza” atipărit, de curând, un volum consacrat lui Paul Goma, răscolind „izvoare controversate” (1, 138). Evident, pe baza lecturii integrale a operei, deși exegetul recunoaște că viața incomodului Goma, un roman fantastic în sine, n-a beneficiat, încă, de cercetări de sinteză. Și nici opusul d-sale, aflăm, n-ar trece de „faza tatonărilor”. Paul Goma, scrie apăsător cercetătorul ieșean este „un document viu” (1, 315), încât repunând în discuție chestiuni aprig disputate, tratate secvențial, Petru Ursache contextualizează și luminează „adevăruri călcate în picioare”. Reexaminând, de pildă, debutul, experimentul ideologic al Școlii de literatură, paralela cu Soljenițin, destinul postdecembrist, cărțile lui Goma (ca dosar acuzator, cu probe irefutabile, precum **Săptămâna roșie** și **Basarabia**), exegetul observă subtil că toate campaniile potrivnice s-au desfășurat „în două variante”. Cu aceleași consecințe. Fie, atunci când comitea „literatură interzisă”, faimos prin dizidență, trimitând „scrisori îndrăcite” (1, 25), expediat de co-breslași (colegi cu dublă identitate) sub eticheta de scriitor fără talent, cu „gura mare”, nicidecum autor-de-cărți, fie denigrat, ținut la distanță, impunând o „discretă delimitare” (1, 253) în perioada postdecembristă, risipindu-și aura eroică, de luptător inclement. Un destin aprig (nu pe „așezatelea”), așadar, cu influențe dăunătoare și o falsă popularitate (cum informa o securistică notă-raport, din 1972), într-o istorie „cu mers iute”. Un om providențial, însă, scrie Petru Ursache, marcat de anul 1977, când, aderând la Chartă, mijeu „zorii unei legende” (1, 46). Fiindcă, ne reamintește însuși Goma, la 7 mai

1977, odată cu deștărarea forțată, provocând ruptura, el intra „în alt anotimp”. Și va încerca, neostoit, să ne descopere, de la distanță, „pânzele freactice ale adevărului”.

Refuzând sfatul lui S. Damian de a scrie „publicabil”, Dosariada Goma (cod „Bărbosul”) evidențiază un potop de acuze și opreliști și o droaie de informatori sau cenzori zeloși. Scriitorimea (mulți inși amnezici, impostori, profitori) preferă neimplicarea, minimalizarea, compromiterea, „jocurile cu măști”. Încât Goma rămâne, peste ani, un dușman, „neiertat”, un refugiat politic, promițând, la rându-i, neuitarea.

Cândva, în anii ceaușiști, era hărțuit, invitat la „discuții”, cerându-i-se modificări pe manuscrisele depuse, „ungaristul”, cu doi ani de gherlă, livrând „lucruri de nescris”. Și bucurându-se de fulminante succese editoriale (Gallimard, Suhrkamp, la Frankfurt) când „Paulică”, după detenția de la Rahova, devenit omul-legendă, va încredința scrisului numeroase mărturii despre „literatura concentraționară”. Să ne amintim că **Ostinato**, o „scriere dosită” (1, 149), „un dar al închisorii” (1, 296) a fost taxat de „inevitabilul” Mihai Gafița drept „un roman dușmănos”. Predat editurii în 1966 sub titlul **Cealaltă Penelopă, cealaltă Ithacă**, manuscrisul a zăcut în închisoarea sertarelor, „pregustând” – asemenea protagoniștilor – liberarea. Ceea ce surprinde în cazul Goma, ar fi, subliniază – îndreptățit – P. Ursache, absența analizelor profesioniste. O tentativă recentă, cea a lui Daniel Cristea-Enache, de pildă, e un semnal că recuperarea literară se cuvine, grabnic, întreprinsă. Până atunci circulă o zvonistică înfloritoare, pigmentată de orgolii și suspiciuni (din ambele părți). Eul mărturisitor, „stors”, deseori, se revarsă pasional în pagină, propunând date oculte ori dezvăluri deranjante, încondeindu-și, cu vervă, confrății: „barbii și titușii” (în țară), diaspora (fărămițată, evident), eternul exilat (tradus, faimos, văzut mai încoace de „miorișoși” și de alții drept un „antisemit fioros”) fiind mâhnit, lungă vreme, că nu avea cărți în românește. Că nu circula (ca autor) în propria-i țară. Oferind și informații „de șantier” (1, 105), jurnalele sale, „pe sărite”, discontinui, probează tocmai nevoia de dialog, intervenind corectiv, punând la punct diverși memorialiști amnezici. Între timp, putem exclama, alături de d-na Magda Ursache: *Habemus documentum*. Deoarece, treptat, și „Petru cel Mare” (Dumitriu) și Sorin Toma, cel cu „opțiuni drepte” și memorie „tulbure” (ca să ne limităm la două exemple) sunt „recuperați” în adevărata lor prezență și semnificație în epocă.

*

Gândite ca o dureroasă anamneză, erupție a unui eu hiper-

trofiat, „Scrisurile” lui Paul Goma exprimă pe un ton vindicativ-zgomotos partea sa de adevăr. „Taxat” în fel și chip, Goma – mereu egal cu sine – s-a bucurat de o receptare deformată. Risipind „afurisenii”, el a indignarisiert lumea literară prevenindu-ne însă: „nu pot aștepta posteritatea să-mi dea dreptate”. Cu această mânie de vates neînțeleș (cf. Gh. Grigurcu), în știutu-i stil repetitiv-imprescativ, împărtășindu-ne temeșle, ideile și of-urile care îl obsedează, prozatorul mărturisitor caută neobosit în memorie. Deviza sa este neuitarea: „nu eu am căderea să iert, eu am căderea: să nu uit”.

Suspicios, inclement, în dezacord cu restul lumii, martorul Goma (ca diarist) se luptă cu lașitatea și pasivitatea celor din jur, cu biografiile lor cosmetizate / inocentate după ce au „slujnicit” regimul; în consecință, nu suportă avalanșă de poetisme și nu agreează limba lui Esop ci spune pe șleau ceea ce știe. O fi veninos din fire? O fi vreun evreu rus (Evremovici), plin de umoare schimbăcioasă, otrăvicios, vizitat de mania persecuției? Sau, poate, un agresiv veleitar lipsit de talent, pus la colț, evitat, izolat de mediul nostru levantin-acomodabil, abandonat tactic la bursa relațiilor (utile), risipindu-și amicitțiile și capitalul, stârnind adeziuni și rejecții, trecut sub tăcere, supus embargo-ului sau atacat violent de holocaustologi?

Cerând însă, dincolo de compromisuri, dezertțiuni, ipocrizii etc. o grabnică reconsiderare, anulând indistinția dintre om și operă.

Născut în Mana-Orhei (2 octombrie 1935), Paul Goma debută cu proză scurtă în Luceafărul barbist, spre sfârșitul anului 1966, sub un titlu dat de redacție (cumva premonitoriu): **Când tace toba**. Fiindcă „afurisitul de Goma”, de fibră contestatară, condamnând ezitățile și lașitățile co-breslașilor s-a bătut „cu forurile” și n-a tăcut. Editorial, **Camera de alături** (EPL, 1968) ar marca debutul propriu-zis. După scurta exaltare din august, „pușcărizatul” Goma, un „basarabean rătăcitor”, un ins „în plus” în propria-i țară, hăituit, cunoscând experiența solitudinii va scrie, cu hărnicie, împotrivindu-se castrării memoriei. Va transforma în „ficțiunile (sale) realiste” oglinda în instanță morală (devenind „ogindibil”) și va condamna vehement delatțiunea, exersarea vasalității, calomniile și vânzările, delirul dictatorial.

Or, „Gomiță” n-a cedat. Va fi, așadar, izolat, evitat și, mai apoi, expulzat (1977), „bucurându-se” de solidaritatea lașă a confrăților. Și declanșând un teribil scandal politic. Cazul **Ostinato**, carte în traducere germană lansată la Târgul de la Frankfurt (editura Suhrkamp, 1971) este prea bine cunoscut. Ascunzându-și scrisul de „seci” (cum mărturisește), trimițându-și manuscrisele

peste hotare, transformând – fără voia sa – cărțile ivite în neromânește în veritabile „delicte literare”, condamnămnd – din interior – regimul, Goma reprezenta un simbol. Treptat, scriitorul a fost eclipsat de acțiunile disidentului, opunându-se față de coabitării cu sistemul opresiv al comunismului oriental. Și blamând – prin atitudinii tranșante – inacțiunea, tăcerea și „tremuriciul” scriitorimii, celebrul nostru „așteptatorism”, compromisurile unui neam amnezic, tranzacțional și, îndeosebi, reacțiile elitei, incapabilă de a se smulge din brațele „lașității majoritare”. Ori de a sfida consemnul tăcerii.

Cum iarăși se știe, în aprilie 1977, Goma a fost exclus din Uniunea Scriitorilor. Încât, pentru lumea scriitoricească, cazul Goma a devenit complexul Goma. Un mărturisitor al istoriei netrucate, Paul Goma era, observa V. Podoabă, „indicatorul propriei noastre vinovății”.

Evident, după '89, alibiurile intelighenției noastre (rezistența prin cultură) deveneau jenante pentru dilemioți; vecinătatea lui Goma era inconfortabilă, „măștile eroice”, înmulțindu-se spectaculos, defilau în preajmă și „detronarea” celui care luptase pe față, îngropat acum în tăcere ori calomniat, înjuriind vârtos, la rândul-i, pe toată lumea, funcționa ca un comandament implicit, reducând meritele sale la publicizare (prin scandal politic), opera fiind lipsită, chipurile, de suport axiologic.

Dat „pe mâna exilului” (cum se lăudase generalul Pleșiță), urmând a fi „halit”, Goma s-a confruntat cu virusul suspiciunii și, desigur, cu „brațul (lung) al Revoluției”. Trimis să-l lichideze, agentul securității Moțu Haiducu s-a predat însă, lucrând în contraspionajul francez (D.S.T.). Iar Goma, torturat cu amenințarea cu moartea, s-a răzbunat trimitându-i în neuitare prin depozitiile sale beletrizate. Ciclul autobiografic, reconstituind odiseea studenților „ungariști”, ororile marca Gh. Enoiu ori ale pomenitului Pleșiță sub această deviză a crescut: Goma „nu vă va cruța de uitare”!

În primii ani ai exilului, în neromânește, e adevărat; în „haină străină”, cum zice, privatde „ecouri”. Dar și după seismul decembrist când produsele sale literare, puse eruptiv la îndemâna cititorului român nu sau bucurat de „o abordare normală” (2, 132), de vreme ce el era prizat, în multe comentarii, doar pe latură militantistă, ca animator al Mișcării din 1977. Și taxat, în pofida „cantității de disperare” din proza „așa-istă”, drept autor al unor scrieri

„pișăcioase”. Încât nescritorul-scandalagiu a fost, din nou, „carantinizat”, îndeosebi de către cei încondeiați cu vervă pamfletară, Goma afirmând răspicat: „cine nu are memorie nu

are dreptul la viitor”.

„Excepțional poet al cruzimii”, observa I. Negoïtescu, întors din infern și mânat de nerăbdarea „spunerii”, într-un limbaj sacadat, străin de metaforită, Goma nu a rostit adevăruri „pe jumătate”. Prudența, autocenzura, limbajul esopic au făcut epocă, alimentând – în decor totalitar – epidemia romanescă a „obsedantului deceniu”. Or, Goma s-a rostit „cu toată gura”, corectând proza „de curaj” într-o vreme în care producția romanescă, plătind, totuși, tribut infecției ideologice era, realmente, mai aproape de adevărul documentaristic, compensând o istoriografie lacunar-mincinoasă.

Constatând, de pildă, că „despre Pitești se tace”, semnatarul volumului **Le Tremblement des hommes** (editat de Seuil, în 1979) și la Humanitas, în românește (**Culoarea curcubeului**, 1990), imediat retras, Goma și-a asumat datoria de a scrie, știind că „nu poți scrie doar cu talent”. „Piteștizarea” scriitorilor se manifesta și prin simptomul „întrecenzurii”; neo-intelectualii / „culturrezistiști” fluturau stindardul rezistenței estetice asumându-și / arogându-și un nimb eroic.

Repus în circulație, „recuperat” în avalanșă, suportând – credem – o receptare excesiv politizată, Goma și-a încheiat, astfel, exilul literar. Dar nu și cel propriu-zis. Cărțile sale, cu accent autobiografic, vădesc o memorie prodigioasă și dezvoltă luxuriant oralitatea. „Respectul pios” (chiar dacă încălcat), cerut – de unele voci – pentru opozant, nu trebuie transferat – fără examen critic – scriitorului. Suspectat de a fi exploatat scandalul politic, vinovat, așadar, de seducție publicitară, prozatorul Goma dovedește – crede Vasile Baghiu – și „excelență literară”. Alții, dimpotrivă, consideră că, ținut lungă vreme „sub obroc”, beneficiind de aura disidenței, scriitorul a fost umflat valoric. Oricum, contondentul Goma, punându-ne oglinda în față inconforțează; el ne arată cum suntem și, firesc, diatribele lansate cu îndârjire veninoasă i-au pus în cap „scriitoricimea”. Contemporanii ignari, elitarzii, „literatorii carpatini” s-au iritat în numele etichetologiei.

Goma a fost supus antisemitizării, „smântânimea României” s-a dezlănțuit și „otrăviciosul” autor, provocat, a devenit, iute, incontrollabil (apud Monica Lovinescu). Folosind un limbaj violent, divulgând indiscreții, colecționând amănunte picante și jenante, Goma face figura unui „demolator”, ruinand pe bandă rulantă, prin portretizări negativiste, în aqua-forte, numeroase prestigii.

Holocaustologii, editorii „ticăloși” sunt puși la zid sub tirul unei inclemențe nevindecabile, hrănită de excese temperamentale și pusee umorale. În replică, dacă nu va fi înconjurat de o

„tăcere mortiferă”, scriitorul riscă a fi taxat, cu un diagnostic reluat, drept un veleitar lipsit de talent; și suspectat că ar acuza un nefondat „delir de persecuție”.

Goma, după noi, suferă însă de un deficit de generozitate; „excesul care deranjează” (cf. O. Șimonca) nu vine nicidecum din această direcție, îmbrățișând tandru și reușitele confrăților.

Un mare auditiv, narând istoria trăită sub interdicția de a uita, cu experiența detenției și a șocurilor unei existențe care își exorcizează amintirile, Goma dorește să înregistreze totul. El se vrea un „dezvăluitor”, încât literatura sa, nutrită de o memorie fabuloasă, pornește de la document. Spirit justițiar, incomod, incisiv-radical, blamând ipocrizia breslașilor și culpa colectivă în care ne-am bălăcit, Goma – trecut prin supliciile izolării – știe că „a fi scriitor înseamnă a nu minți”. Încât grozăviile epocii trec, cu severitate și sinceritate, în cărțile sale, dorite a fi o „criptă transparentă”. Chiar detenția pare / poate fi o „binevenită” documentare, prozatorul înregistrând cu minuție toate detaliile. Și livrându-le, apoi, febricitant, întrun nemilos rechizitoriu, dezvăluind indignat violențele universului concentraționar, dezastrul moral, absența revoltei civice.

Dar prozatorul Goma, un captiv al memoriei, refuzând să tacă știe că Istoria se scrie „cu pana”. Nu pare capabil să părăsească țarcul biografic, cum cred unii? O biografie care, ciudat, pare „oprită” la borna 1977 și care, „epuizându-se”, a provocat spaima unor comentatori, îngrijorați că epicul secretat, sub imperativ etic, redundant pe alocuri, de „scoica resentimentară” (cf. Marta Petreu) ar proba tocmai lipsa de imaginație a controversatului autor. Dar la Goma există nu doar coșmarescul univers concentraționar, golit de metafizică ci și un „dincolo de dincolo”, vădind – chiar străin fiind de elanuri celeste, pe temeiul regresivității amniotice – o recuperare paradisiacă, reverii diurne, impulsul „fantasmării”.

Totul însă pe temelia trăitului, să recunoaștem. În fond, copilăria basarabeană, aflând în rusismul calidor (v. **Din calidor**) un „punct de observație” (pridvorul – simbol întreținând sentimentul de siguranță) ori **Arta refugii**, discutând soarta „basarabeților”, Petru Ursache și „**Omul din Calidor**” (...)

*

Aliona Grati mi-a trimis un text de Diana Vrabie:

PAUL GOMA SAU VOCAȚIA SUPRAVIETUIRII INTELEC-
TUALE (*PAUL GOMA: INIȚIERI ÎN TEXTUL LITERAR DE*
ALIONA GRATI)

Diana VRABIE, doctor în filologie, conf.univ., la
Catedra Literatură Română și Universală,
Universitatea de Stat „Alecă Russo”, Bălți

Afirmația emblematică a scriitorului de la Mana: „Eu nu sînt un disident, eu sînt un scriitor. Și punct...” are efectul tăișului de lance în acest univers al tăcerii ignorante sau a preaprusului delirant, atunci cînd adevărul riscă să încurce „buna făcătura”. Or Paul Goma face parte din categoria acelor scriitori care au adunat toate ostilitățile posibile tocmai pentru că a încălcat acel tabu al tăcerii, contrariind profund sistemul politic al minciunii. În timp, s-au recunoscut meritele în calitatea sa de cel mai important disident român, de cea mai autorizată instanță morală a societății românești, de cel mai infatigabil protestatar în confruntarea cu regimul comunist, dar s-a pus la îndoială cu insistență factura sa scriitoricească. Calificat mai întîi „scriitor fără operă”, apoi „scriitor fără talent”, sau în cel mai bun caz, un „memorialist”, autorul *Alfabecedarului* rămîne în continuare un teren prolific pentru fabulațiile cu rădăcini securiste. Cum bine observă Ion Simuț, principala acuză politică pe care ar fi dorit Securitatea să o poată formula era că Paul Goma ar fi un trădător de țară sau un conspirator. Cum nu avea probe și argumente pentru așa ceva, s-a mulțumit să vadă că este apreciat drept nul ca scriitor în presa literară. Rostul unor asemenea deprecieri publice a prestigiului era limpede: erodarea credibilității lui Paul Goma. Neînvățînd să-și conserve capitalul de simpatie necesar pentru a fi recunoscut drept scriitor într-o epocă ingrată, disidentul român nu a renunțat niciodată la scris, creînd o literatură axată pe un tip particular de reacție la existență. „Nu sînt istoric, nici sociolog, nici om politic. (...) Sînt, întîmplător, scriitor. Acel animal care povestește ce știe” – se definește ferm Paul Goma în deschiderea la mărturia din *Le tremblement des hommes*, sacrificînd toate celelate merite în numele condiției de scriitor.

Învăluită fie într-un amplu fenomen de respingere neînte-meiată, fie într-o severă eclipsă, personalitatea literară a lui Paul Goma constituie unul din cele mai controversate cazuri din întreaga literatură română contemporană. În acest context, lucrarea Alionei Grati, *Paul Goma: inițieri în textul literar* (Chișinău,

Editura Arc, 2011), apărută în mod semnificativ în colecția „Cartea care te salvează” reprezintă un reper decisiv în (re)considerarea valorică a scriitorului Paul Goma. E de semnalat faptul că în cadrul aceleiași colecții au apărut lucrări dedicate operei lui L. Rebreanu, T.Arghezi, L.Blaga, I.Barbu ș.a.

Depășind grila deformatoare impusă de vanitățile sterile, nefăcînd mult caz din mina scriitorului de exclusivist în continuă ofensivă împotriva tuturor sau din orgoliul justițiar al acestuia, reprezentanții generației mai tinere (Raluca Lazarovici, Mariana Pasincovski, Nina Corcinschi, Daniela Sitar-Tăut, Bogdan Crețu ș.a.) reușesc să se apropie cu pasiune și responsabilitate, de opera scriitorului, lăsînd la o parte tolbele cu prejudecăți. Aș aminti în același context și lucrarea Ancuței Maria Coza, **Paul Goma: scriitura disidenței** (Editura Tipo Moldova, colecția „Academica”, Iași, 2011), care vine, alături de cea a Alionei Grati, ca o dovadă elocventă că adevărata reconstituire valorică a operei lui Paul Goma aparține noii generații.

Dintre cărțile apărute în colecția „Cartea care te salvează”, lucrarea Alionei Grati despre Paul Goma este cea mai temerară. Pentru că a vorbi astăzi despre scriitorul Paul Goma, un autor incomod, pus nejustificat, dar extrem de zelos în paranteze, este un act curajos, venit doar din dăruire. Autoarea își asumă, prin urmare, gestul vertical de a vorbi cu cărțile pe față despre creația acestui basarabean renegat de adepții conspirației tăcerii impuse de partid. Mai mult, cu talentul profesorului experimentat, ne propune o formulă didactică în care Goma să fie „gustat” și de către „elevi, studenți, profesori”.

Aplecată acribios asupra operei scriitorului de la Mana, Aliona Grati denotă prin prezenta lucrare nu doar dorința de a pătrunde în universul ideatic al creației acestuia, ci relevă o adevărată fascinație pentru personalitatea culturală a lui Paul Goma. Această pasiune se reflectă în publicațiile ce au precedat și au pregătit, în egală măsură, prezenta apariție editorială (**„Din calidor” de Paul Goma. O altă imagine artistică a basarabeanului**, în „Studia Universitatis „Petru Maior”, Philologia”, V.9, 2010; **Concert pentru orgă. Biblioteca Paul Goma**, în „Metaliteratura”, nr.5-6, 2010; **Romanul ca lume postBabelică**, Chișinău, 2009 etc.).

Suplă, compactă, cartea oglindește reflexiile unei necesități ființiale, ilustrativ în acest sens fiind titlul întîiului capitol: *Nevoia cunoașterii lui Paul Goma*. A cunoaște creația lui Paul Goma reprezintă pentru autoare o necesitate imperioasă, pe care încearcă să o motiveze cu argumentele criticului implicat în actul cercetării minuțioase: „Cunoașterea lui Paul Goma este un impe-

rativ al zilei, care trebuie realizat la modul serios și plenar, deoarece creația acestui scriitor este una din șansele noastre de a intra în contact și în rezonanță cu literatura (post)modernă” (p. 5). Din întreg capitolul se desprinde nevoia realizării unui act justițiar, autoarea aderînd involuntar la ceea ce Vladimir Tismăneanu, numește o *etică a neuitării*, și, completăm, a reconsiderării. Astăzi mai sîntem situați, trebuie să recunoaștem, sub semnul acelei urgențe universale a memoriei. Exegeta vede în problema receptării adecvate o chestiune urgentă, capitală, afirmînd că Paul Goma este „un inconfundabil romancier cu care ieșim în Europa” (p. 6).

Parcurgînd o operă impresionantă, Aliona Grati ajunge la concluzia că autorul **Bonifaciei** este un scriitor nedreptățit. Altminteri, toate edițiile românești ale cărților semnate de Paul Goma au tiraje mici, de maxim 1500 de exemplare și sînt precar distribuite. În programele școlare, opera lui Paul Goma își face loc cu multă dificultate. Mai mult, critica excesiv de aspră a contemporanilor nu pornește adesea de la valoarea operei, ci de la atitudinea ireverențioasă a scriitorului din publicistica și memorialistica sa. Înainte de a fi blamat, (re)negat, sancționat, contestarii săi ar trebui să facă efortul depășirii propriilor orgolii, înfrîngîndu-și conștiințele vinovate și să ia, vorba lui Ion Simuț, „o pauză firească de lectură”, aplecîndu-se cu temeinicie asupra cărților sale, care, nu în mod întîmplător au fost traduse în pînă peste cinci limbi pînă la ora actuală.

O sinteză extrem de elocventă este oferită de autoare în capitolul următor, *Profilul scriitorului*. Sînt selectate reperele biografice esențiale care au contribuit decisiv la formarea personalității lui Paul Goma, întrucît ele vor influența pregnant opera de mai tîrziu. Se prezintă matricea basarabeană a scriitorului, satul Mana din „Basarabia rainică”, peregrinările familiei Goma (sugestiv surprinse de scriitor în capitolele romanului *ArtaRefugii*: 1. *Ne mutăm*; 2. *Ne-am mutat*; 5. *Iar ne mutăm* etc.), sinuoasa activitate desfășurată în țară de către prozator și se evidențiază statutul de disident al acestuia. În paralel, sînt trecute în revistă primele creații literare și se semnaleză trecerea de la proza scurtă la roman. Este relevată importanța gestului de aderare a scriitorului la **Charta 77** în anii totalitarismului, urmat de perioada de detenție și domiciliul forțat. O atenție deosebită acordă autoarea anilor petrecuți de scriitor la Paris, cînd acesta devine un veritabil simbol al disidenței. Nu este trecută cu vederea nici controversata perioadă de după 1997, cînd scriitorul își publică primele trei *Jurnale*, trezind antipatia contemporaneității, ce s-a extins ulterior dinspre scriitor spre opera lui, devenind vic-

tima unei contestări drastice. Nu putem să nu reținem rigoarea cu care exegeta reconstituie principalele etape din biografia spirituală a lui Paul Goma, insistând pe activitatea literară a acestuia în țară și în exil. Autoarea reușește să propună o imagine sintetică asupra unui univers uman căruia îi validează existența în subtile interpretări.

Paul Goma este abordat de către Aliona Grati ca un scriitor prolific, care s-a exprimat în mai multe genuri și specii literare: roman, proză scurtă, eseu, memorialistică, publicistică etc., remarcându-se disponibilitatea acestuia pentru experimentările postmoderniste ale așa numitului *gen hibrid* (*jurnalul unui jurnal; romanul-memoriu; romanul-roman* etc.).

În secvența *Universul tematic al creației* autoarea contabilizează temele predilecte ale celui care s-a opus tentativei de asasinat a spiritualității românești: detenția intelectualilor, îngrădirea drepturilor omului, stalinizarea României, proletcultismul, cu alte cuvinte chiar temele tabuizate, despre care Paul Goma se pronunță în scrisoarea deschisă către Heinrich Böll, scriitorul german laureat al premiului Nobel și, pe atunci, președinte al Pen Clubului Internațional, scrisoare difuzată de repetate ori la „Europa liberă” și publicată în revista românească pariziană „Ethos”, nr. 2, din 1975.

Autoarea oferă o clasificare a creației lui Paul Goma în funcție de tema dominantă, pornind, după cum susține, de la sugestiile scriitorului însuși: I. *Ciclul autobiografic*. II. *Romanele și cărțile de mărturie despre universul carceral românesc*. III. *Cărți cu subiect basarabean*. IV. *Romanele „cu femei și despre femei”*. V. *Dicționarul*. VI. *Alte cărți ce conțin mărturii și discuții pe orice temă anunțată de Paul Goma în celelalte lucrări*. VII. *Jurnalele*. Clasificarea descumpănește, dovedindu-se pe alocuri tautologică, întrucât aspectul autobiografic se regăsește în toate scrierile lui Paul Goma, fiind greu de disociat între filonul autobiografic și restul operei. O delimitare între *Jurnale* (*Jurnal pe sărite, Jurnal de căldură mare, Jurnal de noapte lungă, Jurnal de apocrif, Jurnalul unui jurnal, Alte jurnale, Jurnal 1999-2011*) și restul operei (constituită de o diversitate de romane distribuite pe palierele imaginației epice, extinse de la autobiografic la fictiv și viceversa) se dovedește necesară. Realitatea estetică a prozei lui Paul Goma nu este uniformă, nici tematic, nici stilistic, și de aceea o examinare sintetică profund comprehensivă se dovedește inevitabilă.

În capitolul *Conceptia asupra literaturii* exegeta constată lipsa unui program aparte al scriitorului, reținând reflecțiile metaliterare, dispersate în confesiunile sale, în măsură să releve

cel mai bine concepția estetică. „De foarte multe ori însă, pentru a-și defini concepția despre literatură, scriitorul apelează la știința muzicală, așa încît noțiuni ca *ostinato*, *fuga*, *contrapunct*, *passacaglia*, *ciaconna*, corelate cu cele menite a exprima *ars poetica*, apar cît se poate de firești” (p.14) , constată cu justete Aliona Grati.

Adunate sub umbrela unor fluvii tematice prolifrice, cum ar fi copilăria mirifică, refugiul dramatic, universul concentraționar, iubirea pentru femeie și romanul limbii române fictive, cele cinci romane (**Din calidor; Arta reFugii; Ostinato; Bonifacia; Alfabetedar**) sînt cercetate cu mult rafinament în următoarele capitole. Analizele realizate de Aliona Grati vizează cu precădere romanele scriitorului, deoarece ele reprezintă sectorul cel mai important al creației acestuia. Intitulată modest, *Paul Goma: inițieri în textul literar*, cartea este, în mod indiscutabil, mai multe decît o simplă inițiere. Altfel cum am explica complexa formă literar-muzicală prin grila căreia autoarea interpretează romanul *Ostinato*, spre exemplu: „Cuvîntul *ostinato* înseamnă în italiană „cu încăpăținare” (...). În terminologia muzicală, *ostinato* constituie basul care repetă același desen muzical într-o lucrare polifonică (*basso ostinato*). Împreună luate, aceste dimensiuni – ideea de insistență tematică și tehnica muzicală – sînt propice pentru un foarte ingenios experiment literar: supunerea formei *ostinato* conținutului care transpune infernul închisorilor comuniste” (p. 44).

Scriitorul impune în narațiunile sale o formulă epică aparte, axată pe o experiență autobiografică traumatizantă. De aici apropierea dintre roman și genul autobiografic: memorii, autobiografie, jurnal intim. Romanele semnate de disidentul român au o importantă valoare documentară, alcătuiind memoria unui timp infernal. „Scrisul lui a făcut apel la neuitare” (Bedros Horasangian), reflectînd o conștiință gata să se sacrifice. Aproape toate cărțile lui Paul Goma sînt scrise cu propria viață, declanșînd o adevărată ofensivă împotriva uitării vinovate. „Viața mea este memorie”, se confesează Paul Goma, practicînd o *terapie a memoriei*, cu disperarea revoltei și sentimentul opresiv al infernului existenței.

Flexibilă în abordarea registrelor, Aliona Grati optează pentru structurarea diferențiată a capitolelor, fără a avea mania unor nuclee identice, altminteri greu de imaginat în cazul dat. Astfel, dacă în **Arta ReFugii** este cercetată drama refugiatului, „începutul unui exil perpetu”, în **Bonifacia** se urmăresc „proiecțiile eternului feminin și poezia deliciilor senzoriale” etc. Scrise cu discernămînt și aplicație, convingător și reconfortant,

paginile din aceste secvențe ne invită la o decodare personală, în scurt, la o (re)lectură participativă. Paralel, pentru a conferi o relativă coerență didactică, autoarea își orientează demersul investigativ în cadrul fiecărui capitol spre reperele indispensabile abordării literare: *geneza, temele și semnificațiile, compoziția și tehnicile narrative, personajele, stilul și limbajul* etc. Abordând o perspectivă critică echilibrată, înarmată cu rigoarea cercetătorului avizat, dar și a inteligenței puse în joc, autoarea propune un adevărat demers hermeneutic de identificare a temelor și motivelor recurente, a personajelor și problematicii ideatice, arătându-se atentă atât la nivelul informațiilor, cât și la nivelul nuanțelor interpretării. Totodată, fiecare capitol este însoțit de un dispozitiv practic, menit să faciliteze buna receptare a creației.

Bibliografia critică din finalul lucrării sintetizează cele mai recente abordări ale operei lui Paul Goma, reflectând totodată și implicarea echipei redacționale a revistei „Metaliteratura” în promovarea creației acestui scriitor în care se mai poticnesc numeroase spirite anemice.

Dincolo de competentele analize de text, lucrarea are menirea de a readuce în actualitate opera unui scriitor-militant, care a avut curajul să se opună deschis sistemului, trecând prin închisorile comuniste de la Jilava și Gherla. Prin tot ce realizează, autoarea urmărește să construiască un profil; analiza operei literare urmînd acestei identificări a scriitorului. Poate că, în primul rînd, dincolo de analizele pertinente, Aliona Grati a dorit ca aceste pagini să constituie un îndemn la re-descoperirea unei opere. Prin ipostazierea scriitorului în protagonistul propriei opere, autoarea denotă harul artei subtile a portretizării.

Scrisă din afinități elective, cu multă pasiune și dintr-o vizibilă dorință de a se solidariza cu un scriitor nedreptățit, cartea Alionei Grati vine să certifice marca unui spirit elevat și a unei sensibilități creatoare, denotînd eleganța unei erudiții literare superioare. Capacitatea de transcendere, de reducere la esențial, modalitatea critică existențială, densitatea informației fără riscul transformării într-o materie amorfă, constituie calitățile prezentei lucrări.

Paul Goma: inițieri în textul literar reprezintă, astfel, o elocventă ilustrare a modalității critice de explorare existențială, oferind totodată o adevărată desfătare intelectuală. Prin reconsiderarea valorică pe care o întreprinde, cartea se înscrie în seria de acțiuni de „restituire” culturală a operei lui Paul Goma (...)

Miercuri 1 august 2012

Filip mi-a aranjat “viitorul” jurnalului, astfel încât să-l doar completez. Cu ce, Dumnezeule Mare?

Îmi petrec timpul privind la Londra. Parc-aș fi franțuz din timpul Ocupației germane, numai că acela trăgea cu urechea, nu cu ochiul.

Vineri 3 august 2012

Tot mai rău. Echilibrul. Vederea mi-a slăbit. Și auzul. Dar nu ne-nespăimântăm noi, comuniștii.

Miercuri 8 august 2012

Jurnalul lui Lis publică opinia următoare:

”dan ionescu - iulie 31st, 2012 at 12:54

Prin marginalizarea lui Paul Goma românii au pierdut din startul prezumtiv-optimist al loviturii din 1989. În ianuarie, atunci, în 89, când rahați precum Mazilu și Iliescu făceau furori, când păduchele Dinescu sâsâia ca o cobră caramitrată, când ni se arăta dezblănita pisică monarhistă, în fruntea țării trebuia adus pe brațe Paul Goma. Ca președinte cu trecutul în regulă. Am preferat să respirăm bășinile securiștilor. Acum e zaveră mare și nu se știe cine, cum și de ce se bate. Încă nu e târziu să vină Paul Goma în locul acestor derbedei.

În fine, ICR a trecut în subordinea Senatului. Căcatul de Patapievici își va da demisia, dar numai după o anume “contabilitate”. Să acopere urmele. Acest agent și cu tuțerul său Mihăieș, deja au început să aibă fețe de zebra de Rahova. Se vor aduna cu toții în latrina “dreptei”, MRU, Neamțu și alte “caricaturi fasciste.”

*

A murit Michel Polac. Spre deosebire de ceilalți români, mie mi-a plăcut de la început. I-am câștigat încrederea, iar emisiunea cu noi a fost o reușită. Monicii îi ziceau “comunistul ăla” (mai mare râsul: Ierunca fusese trotskist).

Laudele... funebre mi-au provocat îndoieli. Mulți dintre bocitorii actuali, în urmă cu un deceniu îl atacau cu delectare.

Să-i fie țărâna ușoară.

Vineri 10 august 2012

Privesc la Londra. Am fost câteva zile, în 1978, dar nu mi-a rămas mare lucru - eram și bolnav.

Acum că e Olimpiadă, ca privitor am și eu “preferințe”.

Pe țări.

În primul rând, România Mare - adică și Basarabia:

Numai că pe basarabeni (mai ales basarabence) trebuie să-i ghicesc, după nume: ca alergătorul pe 3 000 m. obstacole.

Îl cheamă Lukianov, dar sunt eu sigur că ăsta e numele de la mama lui, ori rusificarea lui Luchian?

Apoi o fată - una uriașă, baschetbalistă, Vieru: poartă nume românesc, dar e prea brutală ca să fie... basarabeancă, doar dacă joacă și ea în America.

Apoi una: Popescu - o atletă, care nu s-a calificat.

În al doilea: țara în care mi-am petrecut jumătate din viață : Franța.

În al treilea: Polonia. N-am fost în Polakia, nu cunosc mulți polonezi, dar are singurul imn - de stat - care mă impresionează.

Nu e destul?

Luni 13 august 2012

I-am scris lui Flori să-mi explice anume “subtilități” ale gândirii. Am impresia că o să-mi pierd timpul cât mi-a rămas, cerind explicații.

Marti 14 august 2012

Ziua Anei.

Luni 20 august 2012

Ieri m-a vizitat Ovidiu Nițoi. A venit cu un grup de excursioniști. A dat și pe le mine și bine a făcut.

Marti 21 august 2012

Editura Lumina de la Chișinău mi-a cerut permisiunea de a mai trage încă 2 000 exemplare din... **Caliodor**, cum - din greșală (fericită) i-a zis Aliona.

*

21 August 2012, ora 06:58 Din *Timpul*, editia print

Cine la Chișinău se teme de Paul Goma?

Acum vreo doi ani, la Chișinău, se vorbea ca despre un fapt împlinit despre acordarea cetățeniei R. Moldova lui Paul Goma.

Apoi, nu știu cum și nu știu de ce, certitudinea a dispărut, ca după o scurtă perioadă de incertitudine să se transforme într-o nouă certitudine, de data aceasta definitivă (cel puțin pentru unii). S-au invocat „obstacole juridice”, apoi niște supărări de mahala, pe care se ține toată moralitatea Chișinăului politic.

Faptul - rușinos în sine, descalificant pentru democrații care se află azi la conducerea R. Moldova - rămâne fapt (istoric):

Chișinăul oficial a refuzat să-i acorde scriitorului Paul Goma, și familiei dumisale, cetățenia R. Moldova. Prima întrebare care apare în legătură cu aceasta e următoarea: cine la Chișinău se teme de Paul Goma? Să fie vorba cu adevărat despre „obstacole legislative”, care nu pot fi depășite, sau despre altceva?

Repunerea lui Paul Goma în drepturile lui cetățenești firești - or, problema trebuie pusă anume în acest mod! - nu mai e o chestiune de legislație, ci de morală. Să condamni simbolurile și crimele comunismului, dar să nu-i acorzi lui Paul Goma cetățenia pe care a pierdut-o din cauza comunismului, înseamnă că în R. Moldova se întâmplă ceva extrem de grav. Există un om care, conform Constituției R. Moldova, nu numai că are dreptul, dar e și obligat, ca domnitorul din povestirea lui Creangă, să sărute obrazul scuipat de boierul hiclean. Numele acestui om e Nicolae Timofti”.

Un articol de: Constantin Tănase

Comentarii:

- Alexei Tighineanu

”Pațani de treabă sioniști (cu influență asupra fondurilor alocate Moldovei) i-au "recomandat" lui Gimpu (pe atunci președinte) să nu-l primească fiindcă Goma e mare antisemit. Și-apoi Goma spune adevărul verde-n ochi...cui asta trebuie acum în situația delicată AIE-2???

- Întrebarea este daca Paul Goma ar accepta cetățenia acestui anachronism Republik off Molotdova” ?

Miercuri 22 august 2012

22 August 2012, ora 06:38 Cititorii au reacționat...
”Cetățenie lui Paul Goma!

Suntem întru totul pentru ideea lui Constantin Tănase de a i se acorda lui Paul Goma și familiei sale cetățenia R. Moldova.

Considerăm că în felul acesta s-ar șterge, măcar în parte, o pată de pe obrazul națiunii române. Vina că un scriitor excepțional și un anticomunist de o intransigență exemplară poartă de atâtea decenii stigmatul de „apatrid” o împarte, credem, în egală măsură clasa politică (de pe ambele maluri ale Prutului) și o anumită elită intelectuală antrenată în jocurile unei oculte internaționale de orientare neocomunistă.

Este momentul ca președintele Nicolae Timofti să demonstreze adevăratul său patriotism și independența sa față de interesele meschine de partid și jocurile politice dubioase și să recon firme, oficial, printr-un decret prezidențial, ceea ce Paul Goma adeverește prin cuvintele de foc ale scrierilor sale. Scriitorul care aparține cu trup și suflet pământului unde a văzut lumina zilei și pe care acum șapte decenii o istorie ingrătă l-a rupt și l-a aruncat într-un exil al „deșăratului” trebuie repus de urgență în drepturile sale cetățenești firești.

După adoptarea Legii despre interzicerea simbolurilor comuniste, un asemenea gest va avea semnificația primului pas de reparație reală a faptelor de injustiție lăsate în urma sa de totalitarismul sovietic.

Facem apel către uniunile de creație, redacțiile mass-media, colectivele de pedagogi, medici, către toți oamenii care nu sunt indiferenți față de valorile naționale să susțină această inițiativă cu mesaje (scrisori, telegrame) adresate direct Președintelui Nicolae Timofti sau redacției TIMPUL.

Membrii Sectorului de Literatură Română Contemporană al Institutului de Filologie al AȘ: Andrei Țurcanu, dr. hab., șeful sectorului; Mihail Dolgan, dr. hab., academician; Nicolae Bilețchi, dr. hab., membru corespondent al AȘ; Ion Ciocanu dr. hab.; Alexandru Burlacu, dr. hab.; Aliona Grati, dr. hab.; Timofei Roșca, dr. hab.; Nina Corcinschi, dr.; Grigore Chiper, dr.; Felicia Cenușă, dr.; Claudia Matei, dr.; Viorica Zaharia, dr.; Vitalie Raileanu, Felicia Popa”.

Luni 23 august 2012

„Viața e grea, nu cocoloșește pe nimeni. Să nu spui despre nimic că nu e treaba ta”. Scrisoare pentru fiică:

Pe 8 iunie 1950, la nouă luni după ce a fost arestată de poliția secretă cehă pentru că ar fi condus un complot împotriva regimului comunist, Milada Horakova (politician) a fost găsită vinovată de „înalță trădare”. A urmat un proces transformat în show de radio (a fost transmis în direct la radio), în timpul căruia Horakova și-a păstrat atitudinea sfidătoare.

Pe 27 iunie, în ciuda strigătelor de protest internaționale din partea unor personalități precum Albert Einstein sau Winston Churchill, Milada Horakova a fost executată la închisoarea Pankrac din Praga.

În noaptea de dinaintea execuției, Milada Horakova i-a scris o scrisoare fiicei sale de 16 ani.

În 1991, președintele Vaclav Havel a decorat-o pe Horakova post-mortem cu Ordinul Tomas Garrigue Masaryk.

Scrisoarea pe care Horakova a redactat-o pentru fiica ei:

“Dumnezeu a binecuvântat viața mea de femeie prin tine. Așa cum tatăl tău a scris într-o poezie când se afla în închisoare, Dumnezeu ni te-a dat pentru că ne-a iubit. Alături de dragostea pe care mi-a dat-o tatăl tău, tu ești cel mai de preț cadou pe care l-am primit de la Destin. Cu toate acestea, Providența mi-a plănuit viața în așa fel încât nu am apucat să-ți împărtășesc tot ce aveam în minte și suflet pentru tine. Motivul nu este că te-am iubit puțin. Te iubesc la fel de mult și de pur cum orice mamă își iubește copilul. Dar am înțeles că scopul meu este să mă asigur că viața ta și a altor copii va deveni mai bună.

“Am fost nevoite să trăim separat pentru foarte multă vreme. Și acum este a doua oară când Soarta ne desparte. Să nu fii speriată și supărată pentru că nu mă voi mai întoarce. Învăță, copilul meu, că viața este o chestiune serioasă. Viața e grea, nu cocoșește pe nimeni și pentru fiecare mângâiere pe care o primești de la Ea, primești apoi zece lovituri. Să te obișnuiești cu asta repede, să nu lași lucrul acesta să te învingă. Decide să lupți. Ai curaj și scopuri clare și vei câștiga lupta cu viața.

“Știu că sunt multe lucruri confuze pentru tine acum și că ai vrea să-mi pui multe întrebări. Într-o bună zi, probabil că te vei întreba de ce mama ta, care te-a iubit atât de mult, a gestionat problema vieții într-un mod atât de bizar. Poate că tu vei găsi o soluție mai bună. Bineînțeles, acest lucru nu se va întâmpla decât dacă vei ști foarte multe lucruri. Nu numai din cărți, în primul

rând de la oameni. Învăță de la toată lumea. Treci prin lume cu ochii deschiși și ascultă nu numai durerile și interesele tale, dar și pe cele ale altor oameni. Să nu spui despre nimic că nu e treaba ta. Nu, totul trebuie să te intereseze, trebuie să compari, să compui fenomene individuale. Omul nu trăiește singur pe lume. (...)

“Fii conștientă de acest lucru mai mult decât am fost eu: abordează totul în viață în mod constructiv – ferește-te de negarea inutilă – nu de orice negare, pentru că oamenii trebuie să se opună Răului.

“Să știi să-ți organizezi scara valorilor bine nu înseamnă numai să te cunoști pe tine bine, dar și să cunoști caracterele oamenilor din jurul tău, să cunoști viața cu trecut, prezent și viitor. Înseamnă să știi, să înțelegi. (...)

“Examinează, gândește, critică și, cel mai important, critică-te pe tine. Să nu-ți fie rușine să recunoști un lucru atunci când realizezi că e adevărat, chiar dacă cu puțin timp în urmă spuneai că nu e adevărat. Să nu-ți fie teamă să-ți exprimi părerile. Când ajungi la concluzia că ai dreptate, trebuie să te lupți pentru părerea ta, să fii pregătită să mori pentru ea.

“Cum spunea Wolker, moartea nu e un lucru rău. Dar evită moartea sistematică care are loc atunci când oamenii se îndepărtează de viața reală și de ceilalți oameni.(...)

“Trebuie să-ți găsești calea. Caut-o singură și nu lăsa nimic să te oprească, nici măcar amintirile despre mama și tatăl tău. (...)

Învăță să iubești munca. Orice muncă, dar să o faci bine. Să nu-ți fie teamă de nimic și totul va fi bine.

“Nu uita de dragoste în viața ta. Dacă soarta te va ajuta, vei găsi pe cineva cum a fost tatăl tău, o persoană al cărei drum va fuziona cu al tău. Vorbesc despre dragostea fără de care nu poți trăi fericit. Să nu fărâmițezi niciodată dragostea, învață să o dăruiești cu adevărat. (...)

“Am aflat că înveți bine la școală și că vrei să-ți continui studiile. Am fost foarte mulțumită. Chiar dacă, într-o zi, vei fi nevoită să abandonezi școala și să muncești, nu te opri din învățat și studiat.(...)

“Nu cere foarte mult de la viață, dar stabilește-ți obiective înalte. Nu se exclud una pe cealaltă.(...)

“Janiko, ai grijă de bunicul Kral și de bunica Horakova. Inimile lor bătrâne au nevoie de consolare. Vizitează-i des și lasă-i să-ți povestească despre tinerețea mamei și a tatălui tău, ca și tu, la rândul tău, să le-o poți povesti copiilor tăi. Numai așa un om poate deveni nemuritor. Așa vom continua noi prin tine.

“Și încă un lucru, alege-ți prietenii cu grijă.(...)”

“Îți sărut părul, ochii și gura. Te mângâi și te țin în brațe (te-am ținut atât de puțin în brațe). Voi fi mereu lângă tine”.

Marți 28 august 2012

Azi ar trebui să se petreacă minunea.

Miercuri 29 august 2012

Azi s-a petrecut minunea. Mai corect: minunicuța.

Joi, 30 august, 2012

Ultima zi din august.
Să vedem ce zice septembrie.

Vineri 31 august 2012

Historia, iunie 2012

Witold Pilecki a luptat în trei războaie și, în 1940, s-a oferit voluntar să se lase capturat de nemți pentru a merge la Auschwitz, pentru a transmite de acolo informații Rezistenței poloneze. După război, Pilecki ar fi trebuit să devină erou național; în schimb, a fost executat pentru că s-a opus noului regim comunist. Astăzi, aproape șapte decenii mai târziu, autoritățile poloneze îi caută rămășițele, scrie Der Spiegel.

Vara aceasta, Institutul Memoriei Naționale din Polonia (IMN) a început săpăturile într-un colț al cimitirului Powazki din Varșovia. E un colț retras, departe de mormintele ostentative ale celor înmormântați ca eroi naționali. Arheologii au găsit aici mai multe oase și un număr mare de cranii ce prezintă urme de gloanțe.

Cei mai faimoși poeți, gânditori și disidenți ai Poloniei sunt

înmormântați aici, la Powazki, un cimitir care impresionează prin monumentele de marmură. Powazki a devenit un fel de Pantheon al Varșoviei, însă cimitirul ascunde și un secret macabru.

Experții din cadrul INM, un institut care se ocupă cu cercetarea și comemorarea suferințelor poporului polonez în timpul celor două dictaturi, nazistă și comunistă, caută la Powazki rămășițele victimelor regimului comunist.

Specialiștii cred că vor găsi în urma acestor săpături rămășițele a circa 100 de victime. Aproape 30 dintre ele sunt presupuși criminali de război împușcați în închisoarea Mokotów din Varșovia între 1948 și 1956. Însă restul sunt polonezi care s-au revoltat împotriva dictaturii impuse de Stalin. Aceștia erau de cele mai multe ori arestați și apoi împușcați în urma unui simulacru de proces, iar rudele lor nu aflau decât mult mai târziu (dacă aveau noroc să afle ceva) de moartea lor, însă nu li se spunea unde fuseseră înmormântați.

Andrzej Pilecki, un bătrânel viov în vârstă de 80 de ani, i-a însoțit pe experții de la INM la cimitir în ziua săpăturilor. A venit pentru a oferi material pentru un test ADN, deoarece specialiștii cred că vor găsi acolo și rămășițele tatălui său, Witold. „Voi fi fericit dacă voi putea în sfârșit să aprind o lumânare aici”, a mărturisit Andrzej Pilecki.

Voluntar la Auschwitz

Witold Pilecki reprezintă un caz special între ceilalți eroi înmormântați la Powazki. Căpitan de cavalerie, el a fost martor la toate tragediile trăite de polonezi în secolul XX. A luptat pentru Rezistența Poloneză în timpul ocupației germane și s-a oferit să se lase deportat la Auschwitz pentru a aduna informații privind crimele săvârșite de naziști acolo. Însă după război, a fost executat pentru „spionaj” împotriva noului regim și a fost, probabil, înmormântat în groapa comună unde a venit, 65 de ani mai târziu, fiul său.

Witold Pilecki s-a născut în 1901 la Olonets, o regiune aflată astăzi în Rusia. Pe vremea când era încă la școală, la Vilnius, s-a alăturat soldaților polonezi care luptau pentru renașterea țării lor. În 1920, a luptat împotriva rușilor în războiul polono-sovietic. După război, Pilecki s-a întors în Skurcza, satul din Polonia de est în care locuiau părinții săi. Când armata germană a invadat țara în 1939, Pilecki s-a întors în armată și a participat la luptele împotriva nemților. Ulterior, după semnarea pactului sovieto-german și împărțirea Poloniei între cele două mari puteri totalitare, Pilecki a intrat în mișcarea de rezistență.

În timpul regimului nazist, nimeni nu știa cu exactitate ce anume se întâmpla la Auschwitz, lagărul de concentrare aflat pe teritoriul Poloniei, însă membrii Rezistenței aveau anumite bănuieli. Pentru confirmarea acestor bănuieli, în septembrie 1940, Pilecki s-a lăsat prins în timpul unui raid pentru a fi dus la Auschwitz. Avea să strângă informații într-un raport – așa-zisul Raport al lui Witold – pe care Rezistența l-a transmis Aliatilor pentru a-i informa de crimele de la Auschwitz.

Pilecki a reușit să transmită în exterior informații privind viața de zi cu zi de la Auschwitz. Într-unul din rapoarte, Pilecki scrie că prizonierii trebuiau să construiască ei înșiși camerele de gazare – „construiam crematoriul care ne era destinat”. Polonezul a supraviețuit bățăilor și pneumoniei și a scăpat de camerele de gazare.

Când a auzit că Aliții au bombardat Brzezinka, un oraș din apropiere, Pilecki a început să sperie că și Auschwitzul va fi bombardat, și că Armata Rezistenței va ataca lagărul pentru a-i elibera pe prizonieri. De aceea, a început să plănuiască o revoltă a deținuților și a făcut toate pregătirile necesare, obținând până și o copie a cheii de la camera unde erau depozitate armele. Rețeaua inițiată de Pilecki era formată din aproape 1000 de prizonieri.

Însă atacul nu a venit niciodată. După 2 ani și jumătate petrecuți în lagăr, Pilecki s-a folosit de documente false pentru a fi repartizat să muncească într-o brutărie dincolo de gardul electric. Apoi, în noaptea de Paște în 1943, el și alți câțiva deținuți au evadat.

Executat pentru spionaj de comuniști

Pilecki s-a întors la Varșovia și s-a alăturat din nou luptelor împotriva naziștilor, însă a fost capturat. Sfârșitul războiului l-a prins într-un lagăr din sudul Bavariei. S-a întors acasă în toamna anului 1945.

Mii de foști membri ai mișcării de rezistență nu se întorseseră însă acasă, ascunzându-se în păduri pentru a continua lupta, de data aceasta împotriva conaționalilor lor aflați de partea comuniștilor. Pentru ei, regimul comunist nu era decât o altă formă de dominație rusească. Mulți dintre ei au fost arestați și executați din ordinul liderilor comuniști instalați cu ajutorul Armatei sovietice.

Pilecki a început să strângă informații privind noul regim și crimele sale, inclusiv informații despre procesele intentate opozanților, execuțiile și deportările acestora. Pilecki a fost arestat pe 8 mai 1947 și a fost în curând condamnat în urma unui proces-spectacol.

Foști prizonieri de la Auschwitz Pilecki au făcut o cerere

către premierul Józef Cyrankiewicz – el însuși supraviețuitor al lagărului de la Auschwitz – pentru grațierea lui Pilecki. Cyrankiewicz, deși cunoștea meritele acestuia și faptele sale din timpul războiului, i-a spus judecătorului să nu folosească faptele din trecutul acuzatului drept circumstanțe atenuante în favoarea acestuia. În cele din urmă, Pilecki a fost condamnat la moarte pentru spionaj.

Pe 25 mai 1948, Pilecki a fost scos din celulă și executat într-o manieră cunoscută în Polonia de azi drept „metoda Katyn”, adică a fost împușcat în cap, la spate, de la distanță mică.

*

Iosif Vissarionovici Djughashvili, zis Koba, cunoscut în întreaga lume drept Stalin, a fost un individ aparte ridicat prin crimă pe culmile puterii în statul sovietic. Seminarist ratat, revoluționar de profesie, tâlhar din vocație, e cel ce în primii ani ai Partidului Comunist Rus a îndeplinit funcția de finanțator al acestuia prin arta lui de a pune în scenă așa-numitele „exproprieri”, sau jafuri bancare, conform ideii că în revoluție, scopul e scuzat de mijloace. Pentru a-și îndeplini obiectivele s-a folosit de adevărați călăi ai morții, unul dintre aceștia fiind Vasili Mihailovici Blohin.

Stalin a cultivat întreaga sa viață, cu perversă pasiune, arta complotului, a combinațiilor tenebroase pentru cucerirea puterii. Lenin, în testamentul său politic, sublinia că Stalin acumulasese o putere imensă și că manifestă puternice înclinații de a nu ține cont de părerea colegilor săi de guvern, dorind o substituție a conducerii colective cu o conducere personală absolută. Drept urmare, Lenin recomanda tovarășilor săi de luptă care îi supraviețuiseră să aleagă un alt om în locul lui Stalin. Troțki, tovarășul propus de Lenin pentru a-i prelua locul, va fi urmărit de Stalin o viață întreagă cu o ură neîmpăcată, reușind să își lichideze inamicul prin intermediul lui Raul Mercader, în 1940 – la reședința din Mexico City a „disidentului” sovietic. De fapt Troțki, departe de a fi un disident, era, în limbajul epocii bolșevice, un simplu deviaționist de la linia Partidului, indicată de Stalin.

Un general-maior sinistru

Pentru cucerirea puterii Stalin a dispus discreționar de trupele de securitate ale statului sovietic, inițial numite CEKA, sau Comisia Extraordinară pentru Combaterea Contrarevoluției și Sabotajului, și care, în perioada interbelică, sunt redenumite NKVD, Comisariatul pentru Afacerile Interne, ce posedă, pe de

o parte, un sistem concentraționar vast, pentru reeducarea „bandiților” și a „dușmanilor poporului” – și pe de alta, de o structură specializată în realizarea unor sarcini speciale. Chernaia rabota, „muncă neagră”, adică asasinat, torturi, intimidări și execuții clandestine, Direcția Economico-Administrativă NKVD de sub comanda unui fidel asociat, generalul-maior Vasili Mihailovici Blohin.

El era comandantul de la Lubianka, un loc de sinistră memorie pentru foarte mulți dintre cei trecuți prin moara de măcinat suflete și trupuri pe care o controla poliția politică sovietică, Arhipelagul GULAG.

Blohin a patronat o unitate cantonată în Lubianka, specializată în executarea de „munci negre”, fără ordine scrise ci numai în urma indicațiilor personale ale lui Stalin. Unitatea avea ca scop, printre altele, îndeplinirea asasinatelor în masă, ordonate de Stalin aparte față de execuțiile curente fixate de troicile NKVD (tribunale speciale) în acord cu autoritățile locale. Au avut loc peste 826.000 de execuții „controlate” de Blohin de-a lungul celor aproape 30 de ani de conducere stalinistă, din acest motiv a supraviețuit tuturor epurărilor NKVD ordonate de Stalin. Și-a împușcat 2 dintre cei 3 patroni, la ordinele Tătucului Popoarelor, pe Yagoda în 1938, și pe Ejov în 1940. Unitatea lui este între 1937-1938 implicată în Marea Epurare (ejovșcina) soldată cu 7.000.000 de morți, în lichidările unor înalți responsabili ai armatei în frunte cu mareșalul Tuhacevski și a unei bune părți a corpului ofițeresc, apoi este amestecată în lichidarea câtorva mii de colegi din NKVD. Aceștia au fost implicați în execuțiile din epoca Marii Epurări și a „restructurărilor” din Armata Roșie. În aprilie 1940 e implicată în lichidarea a 22.000 de ofițeri polonezi în cursul masacrelor din pădurea Katyn.

Culisele unei ascensiuni

Vasili Mihailovici Blohin s-a născut la 7 ianuarie 1895 într-o familie țărănească din oblastul sau districtul Vladimir, având o origine socială sănătoasă, după tiparele regimului comunist. Veteran al Primului Război Mondial, intră în 1921 în CEKA. Odată remarcat de Stalin, ajunge în mai puțin de șase ani la conducerea unității speciale cu sediul în închisoarea Lubianka din Moscova, unde amenajează în mod clandestin camere speciale pentru execuțiile secrete ordonate de tovarășul suprem. Unitatea sa organic integrată în CEKA, ulterior NKVD, avea un statut aparte, întrucât se subordona direct lui Stalin, în timp ce alte unități însărcinate cu asasinatele primeau ordine de la șeful din acel moment al NKVD, Yagoda, Ejov, Lavrenti Pavlovici

Beria, ultimul șef stalinist al Comisariatului de Interne. În calitatea sa de călău-șef personal al lui Stalin, Blohin avea sarcina asigurării logisticii și personalului necesar unei execuții în masă speciale, în funcție de circumstanțele momentului.

Membru de partid, primește ca răsplată a serviciilor sale de pe frontul de luptă pentru victoria socialismului unele dintre cele mai înalte ordine și medalii sovietice: Ordinul Steaua Roșie, 1936; Ordinul Steagul Roșu decernat de două ori, în 1940 și 1944; Ordinul Steagul Roșu al Muncii, decernat în 1943; Ordinul Lenin, decernat în 1945. Evidențiat prin două ordine speciale ale CEKA drept lucrător de bază în organizație, cu ocazia celei de-a V-a și a celei de-a XV-a aniversări a acesteia. Ordinul Steaua Roșie era un ordin cu un singur grad decernat pentru serviciu excepțional în apărarea URSS, pe timp de război și pe timp de pace; Ordinul Steagul Roșu se decerna pentru eroism în luptă ori alte realizări excepționale în decursul operațiilor militare; Ordinul Lenin se decerna cetățenilor URSS, unor orașe, întreprinderi și colective muncitorești, pentru servicii meritorii aduse statului sau armatei etc. Vasili Blohin funcționar al morții regimului comunist sovietic, a demonstrat în decursul desfășurării serviciului său militar mult devotament, multă imaginație și stăpânire de sine și, din acest motiv, merită din partea istoriei titlul de principal călău al lui Stalin.

Stalin: „Un om – o problemă.

Unde nu este om, nu este nici problemă”

Împușcarea rezolvă multe probleme de ordin tehnic, organizatoric și politic într-o dictatură, este o metodă sigură de rezolvare a conflictelor doctrinare endemice din URSS în primii ani de stalinism, iar ulterior permite pregătirea terenului în vederea unor acțiuni politice de mare anvergură din moment ce toate obstacolele posibile au fost îndepărtate. Împușcarea e justificată mai mult sau mai puțin legal, și atunci poartă numele de execuție; ordonată pur și simplu, e un asasinat menit să netezească drumul spre putere sau să îndepărteze martorii jenanți din cadrul unui proces politic, sau să rezolve unele chestiuni administrative, de pildă, supra-popularea GULAG-ului. Pentru Blohin, indiferent de motive, împușcările succesive reprezintă un proces firesc de profilaxie socială, absolut necesară spre câștigarea victoriei în lupta cu inamicii dictaturii proletarietului, o fermă datorie de serviciu îndeplinită cu artă macabră determinată de vocație, el devenind omul potrivit la locul potrivit.

Blohin și Masacrul de la Katyn

Una dintre cele mai cunoscute lovituri ale lui Vasili Mihailovici Blohin e Masacrul de la Katyn, o acțiune planificată de Stalin cu scopul lichidării posibililor opoziționiști din rândurile armatei poloneze la transformarea țării lor într-un satelit al URSS. Masacrul are loc în contextul în care, în urma aplicării Pactului sovieto-german din 23 august 1939, Polonia e împărțită manu militari între cele două puteri semnatare ale documentului, sovieticii intrând în estul polonez la 17 septembrie 1939, la 16 zile de la declanșarea atacului german. Strivită de cleștele aliat, armata poloneză intră în derută și astfel, în scurtă vreme, o mulțime de prizonieri ajung în ghearele sovieto-germane. Circa 240.000 de prizonieri de război polonezi ajung în mâinile sovieticilor, dar pentru că armata sovietică nu dispunea de provizii suficiente pentru hrănirea lor, sunt propuși pentru eliberare prizonierii bieloruși și ucrainenii din armata poloneză, doar că Lev Mekhlis, comisar politic în armată, refuză.

Mareșalul Kliment Voroșilov, șeful de atunci al trupelor sovietice, predă prizonierii Comisarului Afacerilor Interne, Lavrent Pavlovici Beria, ce amenajează opt lagăre pentru aceștia, sub comanda lui Piotr Karpovici Sopryiunenکو, general-maior NKVD, în vestul URSS, sub administrarea unui așa-numit Directorat pentru prizonierii de război. Lagărele sunt amenajate în fostele mănăstiri Kozelsk, Starobelsk, Ostașkov, Putivl, și în câteva aziluri și magazii dezafectate. Existența prizonierilor, strânși ca sardelele în astfel de centre de detenție improvizate era foarte precară, mii de prizonieri murind în fiecare zi. Drept urmare, Mekhlis întreprinde trierea prizonierilor și-i pune în libertate pe toți simpatizanții comuniști. Apoi expediază în vestul Poloniei 43.000 de prizonieri, originari din acea regiune acum ocupată de nemți, 25.000 de soldați și subofițeri sunt trimiși ca salahori la construcția de drumuri în zona Carpaților, pe noua graniță sovieto-germană, iar 11.000 sunt trimiși în Donbas, regiunea carboniferă a Ucrainei, să muncească în minele de acolo. Apoi sunt eliberați evreii și astfel rămân în lagăre doar cei suspectați politic pentru sovietici, reprezentanții elitei intelectuale poloneze, ai clerului militar catolic și Rabinul Șef al armatei poloneze.

Elita intelectuală înrolată în armata poloneză ca ofițeri de rezervă, jurnaliști, profesori universitari, artiști, ingineri, medici și alte profesii intelectuale, a fost o problemă constantă pentru NKVD, pentru că, față de oamenii pe care îi arestau în mod curent, aceștia își cunoșteau perfect drepturile și îndatoririle, sti-

pulate în Convenția de la Geneva, partea privitoare la tratamentul prizonierilor de război. Un decret, emanat de Sovietul Suprem al URSS prevedea elemente similare, dar acesta era doar o pastișă ce deloc nu intra în calculele prizonierilor de război polonezi. Printre aviatorii capturați se remarcă, de asemenea, și o aviatoare, celebră în Polonia, Janina Lewandowska.

Diferență de tratament pentru prizonierii polonezi

Prizonierii capturați de sovietici au fost, inițial, deposedați de ceasurile de la mână și de alte bunuri personale, de ofițerii sovietici, în timp ce prizonierii care se aflau în custodia germanilor și-au putut păstra toate bunurile personale. Germanii nu au deportat, în niciun caz, familiile militarilor polonezi aflați în prizonierat, sovieticii, dimpotrivă, au deportat o parte dintre acestea înainte de asasinatele de la Katyn. Polonezii capturați de germani puteau să scrie familiei o dată pe lună, și puteau primi pachete din partea acesteia; izolarea polonezilor capturați de sovietici e, întotdeauna, completă. Din Siberia și Kazahstan, unde erau deportate pentru 10 ani, familiile celor care se aflau în captivitatea sovietică asaltează cu scrisori și memorii Biroul Politic, Sovietul Suprem, NKVD-ul, secretariatul lui Stalin, pentru a primi vești de la cei internați. Pe de altă parte, aceștia protestează cu vehemență contra condițiilor de detenție, astfel încât NKVD-ul operează arestări printre ei pentru că, în baza Codului Penal al URSS, depun activitate antisovietică, le confiscă zloții și cărțile de joc, dar le sunt, în schimb, oferite jocuri de șah, și îi inundă cu propagandă sovietică pentru polonezi antinațională.

În ianuarie 1940 în lagărul de la Ostașkov, Beria impune măsura fotografierii tuturor celor internați, pentru trimiterea lor în judecată, conform Codului Penal al URSS, pentru luptă contra mișcării comuniste internaționale, iar în februarie, măsura e extinsă și la alte lagăre, după ce o vreme toate gradele mari poloneze, de la locotenent-colonel la general, au fost cazate în spații superioare calitativ și hrănite mai bine. Odată condamnați în bloc, toți cei internați atunci, adică în jur de 140.000 de persoane, urmau deportarea lor pe Kolîma, în Siberia, zonă polară cu mine de plumb și de aur, unde urma exterminarea lor prin muncă. Totuși, paharul răbdării NKVD se umpluse.

Soprunyenko, șeful celor opt lagăre de prizonieri, excedat de sarcinile administrative încredințate, și convins că după internarea unui contingent masiv de prizonieri de pe noul front finlandezo-sovietic, în aceleași lagăre, situația nu va mai putea fi controlată, propune descongestionarea lor, *razgruska*, prin elibe-

rarea bătrânilor, invalizilor și a comuniștilor, și împușcarea ofițerilor de informații și de grăniceri. Beria respinge această propunere, iar la 5 martie 1940 îi scrie lui Stalin o misivă în care prizonierii sunt caracterizați ca dușmani înrațiți ai URSS, și că își doresc eliberarea numai pentru a lupta contra ei. Din acest motiv el propune împușcarea a 14.700 de internați aflați în trei lagăre și 11.000 de deținuți politici polonezi din închisori, 25.700 de indivizi în total. Pentru urgentarea operației, aceștia nu trebuiau informați asupra acuzațiilor aduse sau a sentinței finale. Această propunere e, chiar în aceeași zi, discutată în cursul unei ședințe a Biroului Politic (Politbiuro), și e acceptată. Stalin e primul care semnează ordinul, urmat de Molotov, Vorosilov și Mikoyan; ceilalți membri, Kaganovici și Kalinin, își dau acordul telefonic. Motivele unei astfel de hotărâri sălbatice nu sunt cunoscute pe deplin. Este posibil să fi fost legate atât de ancestrala ură existentă între polonezi și ruși, cât și de răzbunarea pentru marea înfrângere suferită de Armata Roșie în 1920 din partea armatei poloneze.

Au fost totuși cruțați generalii polonezi Wladyslaw Anders, Zygmunt Berling și Jarzy Wolkowicky, alături de 600 de ofițeri inferiori în eventualitatea unui război cu Reich-ul, la intervenția expresă a înaltului funcționar sovietic Sudoplatov; alți 50 de polonezi civili binecunoscuți în plan mondial, ca impresionistul Josef Czapski, salvat de către Mussolini, și Waclaw Komarnicki, ajuns ministru de Justiție în guvernul polonez în exil de la Londra. O altă persoană care a supraviețuit a fost expertul în economia germană Stanislaw Swaniewicz, datorită în primul rând profesiei sale; ulterior, a fost un martor credibil, dar neuzit din rațiuni politice, al crimelor de la Katyn.

Asasinatele de la Katyn sunt organizate de către o troică NKVD formată din Bogdan Kobulov, Merkulov și Baștakov. Primul planifică acțiunea timp de o săptămână, și Merkulov și Baștakov sunt în mod activ implicați în întocmirea documentelor de identitate cu sentințele celor 22.000 de ofițeri polonezi, mențiți a fi împușcați. Pentru transportul prizonierilor în pădurea Katyn (regiunea Smolensk), Solomon Milștein, șeful căilor ferate, om de încredere al lui Lavrenti Beria, pune la dispoziție garnituri de tren și camioane. Familiile celor ce urmau să fie împușcați trebuiau arestate și deportate în Kazahstan pentru 10 ani; listele celor care urmau a fi lichidați au fost întocmite de Arkadi Gerțovski, fiindcă Sopryunenکو, primul desemnat, negocia un schimb de prizonieri cu finlandezii. *Pe lista finală a victimelor figurau 11 generali, 1 amiral, 77 de colonei, 541 de majori, 1.441*

de căpitani, 6.061 de locotenenți și alte grade, 18 capelani catolici, un rabin (Sef Rabinul armatei poloneze), printre alții. Execuțiile au avut loc în afară de Katyn, la Mednoe și Kalinin (Tver). La Katyn sunt împușcați prizonierii din lagărul Kozelsk, la Tver se lichidează prizonierii din lagărul Ostașkov, în timp ce prizonierii din lagărul Starobelsk sunt lichidați în închisoarea NKVD din Harkov și îngropați la Piatykhaty.

Execuții de sovietici cu pistoale germane

Sunt implicate în execuții echipe speciale de la închisorile Lubianka și Suhanovka sub comanda lui Vasili Mihailovici Blohin, echipat cu șorț din piele, mănuși din piele și cască, pentru a nu fi mânjit de sângele victimelor; sunt folosite de Blohin mai multe pistoale Walther Model 2 25 PPK, de calibru 7,65 mm de fabricație germană, fiindcă era mult mai rezistent suprasolicitării decât un pistol rusesc, și avea un recul mai redus, ceea ce permitea economisirea de timp de către călău, care obosea mai greu decât în cazul folosirii unui pistol cu un recul mai puternic.

Oamenii echipelor desemnate pentru execuții erau, de asemenea, echipați cu pistoale germane Walther PPK, dar a fost folosit și revolverul Nagant care provenea dintr-o veche comandă a armatei imperiale ruse în Belgia. Muniția necesară e adusă odată cu oamenii și echipamentul de Blohin de la Moscova pentru a nu exista accidente de parcurs în executarea operațiunii. Astfel au putut sovieticii să afirme că execuțiile au fost realizate de nemți. Ordinul final de execuție, numărul 00485, este transmis la 4 aprilie 1940 de Stalin direct lui Beria. La 15 aprilie 1940, execuțiile sunt declanșate concomitent cu deportarea în masă a familiilor celor împușcați, în Kazahstan.

O diversiune orchestrată cu atenție a determinat pentru prizonierii deplasați la Katyn siguranța că sunt transferați dintr-un loc de detenție în altul, adică etapați, cum se spunea în NKVD. La destinație, prizonierii erau preluați cu dubele de echipele speciale, trimiși în pădure, luați unul câte unul din dube, și ținuți de către doi NKVD-iști, în timp ce al treilea le lega mâinile la spate și le petrecea un laț în jurul gâtului, al cărui capăt era fixat de legăturile de la mâini. Al patrulea individ, venit cu Blohin, îl împușca în ceafă pe prizonierul care cădea în față în șanțul pregătit dinainte. Blohin a asigurat escavatoarele care se cereau pentru săparea șanțurilor de la Katyn și, după umplerea fiecărui șanț în parte cu trupuri, unul dintre aceste escavatoare îl acoperea cu muntele de pământ alăturat șanțului, treptat spre a nu-l îngropa de viu pe soldatul care, cu ajutorul unei baionete fixată la o

armă, verifica prin lovituri dacă toți cei care zăceau stivuiți în groapă sunt morți.

La Kalinin (Tver) prizonierii sunt împușcați în ceafă în închisoarea Ostașkov, într-o zonă de execuție amenajată după indicațiile lui Blohin: într-o anticameră roșie, care era supranumită Camera Leninistă, o troică special desemnată verifica atent identitatea celor ce urmau să fie împușcați, apoi acestora li se legau mâinile la spate și erau trecuți într-o a doua cameră, izolată fonic, și împușcați în ceafă sau în fața unui perete căptușit cu lemn și saci din nisip, pentru amortizarea în mod eficient a șocului produs de sutele de gloanțe. Într-un perete se afla un robinet, era umplută rapid, pe jumătate, o găleată cu apă și vărsată peste sângele de pe podeaua din ciment unde exista o scurgere către rețeaua de canal și de apă a închisorii. Printr-o ușă dosnică împușcatul e scos pe brațe pentru a fi aruncat în bena unui camion și cărat la Mednoe, unde existau pregătite un șir de șanțuri similare celor de la Katyn. Aici împușcații erau stivuiți și „prelucrați” cu baioneta, după care se arunca un morman de pământ peste ei și gropile se tasau, totul executat mecanic. La Mednoe au fost săpate între 24 și 25 de șanțuri cu escavatoarele, fiecare având între 8 și 10 metri lungime, cu o adâncime de trei metri, pentru ca între stratul de cadavre și marginea gropii să poată fi așternut suficient pământ pentru a fi ușurată ulterior tasarea acestuia și ascunderea crimei. Șanțurile au fost săpate într-o zonă ce trebuia, în viitor, să primească vilele șefilor din NKVD. Locația a fost aleasă de Blohin.

La Katyn s-a operat după indicațiile lui Blohin iar la Tver, sub directă îndrumare a acestuia. El a căutat să atingă o medie de 300 de execuții pe noapte, adică 8.400 de execuții în 28 de nopți cât au durat la Tver asasinările, ceea ce-l face a fi unul dintre cei mai eficienți călăi din istoria sângeroasă a URSS. Dintre cele 8.400 de execuții circa 7.000 au fost cu siguranță îndeplinite cu mâna lui, prin urmare, doar 1.400 au fost împușcați de ajutoarele sale. Pentru acest „record” în materie de execuții într-un timp foarte scurt, Blohin e înregistrat în celebra Guinness Book of World Records ca unul dintre cei mai eficienți călăi din lume, cu o medie de un împușcat în ceafă la fiecare 3 minute. La Tver a fost sprijinit de un număr de 30 de auxiliari instruiți de el, astfel încât viteza de execuție să fie mult sporită. Alți 3.000-4.000 de prizonieri din temnițele din Ucraina și Belarus au fost, după împușcare, îngropați la Bykivnia și Kurpaty. În afară de prizonieri au mai fost împușcate între 1940-1941 o sumedenie de elemente „dușmănoase” care, în mare parte, proveneau din Țările Baltice invadate de armata sovietică. La declanșarea invaziei din

22 iunie 1941 a Germaniei în URSS circa 60.000 de lituanieni erau pregătiți de autoritățile NKVD pentru deportare în Kazahstan sau în alte locuri inospitaliere din Uniunea Sovietică. Fiindcă vorbitorii de limbi baltice erau insuficienți în NKVD, și fiindcă nu existau suficienți activiști comuniști locali soluția la care s-a recurs a fost fie arestarea și împușcarea, fie deportarea pentru pregătirea țării de alipire la URSS. Cu toate pierderile, umane și materiale, suferite de țările baltice, activitățile antisovietice s-au derulat totuși până în deceniul al șaselea al veacului trecut, când, în cele din urmă, au fost lichidate de NKVD.

În perioada masacrelor de la Katyn, Blohin și ajutoarele lui au lucrat aproape fără pauză, apoi ca răsplată pentru munca depusă, toți cei amestecați în execuții au primit un salariu în plus de la Beria, și o cantitate serioasă de vodcă.

De 1 mai 1940, asasinatelor au fost sistate, astfel încât să poată fi serbată Ziua Muncii, dar noaptea lichidările erau reluate cu și mai multă furie. Zilnic, liste cu numărul celor lichidați în diferite locuri de pe teritoriul URSS erau transmise telegrafic la Moscova lui Merkulov, responsabilul cu primirea, centralizarea și prelucrarea datelor privitoare la execuții. Astfel, în decurs de circa o lună, o bună parte din conducerea militară a Poloniei libere a fost nimicită.

Sinuciderea unui călău!

După 1941, Stalin și-a dat seama că a făcut o „greșală” prin împușcarea ofițerimii poloneze la Katyn, dar, surprinzător pentru el, n-a căutat un țap ispășitor, astfel încât Vorosilov, Beria, Merkulov, Bogdan Korbulov și Vasili Blohin și-au văzut fără probleme de treburi. Ulterior, Beria, Korbulov și Vsevolod Merkulov sunt arestați, judecați și împușcați de Hrușciiov în cursul destalinizării, dar stahanovistul asasinatelor în masă, Blohin, eliberat de Beria din toate funcțiile sale în 1952, le supraviețuiește.

Blohin este pensionat forțat în 1952 de Beria, care totuși nu încetează să laude meritele deosebite ale protejatului lui Stalin. Primește pensia corespunzătoare gradului său de general-maior, alături de un mic supliment ca răsplată a serviciilor aduse statului sovietic. Spre deosebire de Beria, de Korbulov sau de Merkulov, nu este împușcat în contextul destalinizării hrușcioviste, ci lăsat să cadă în uitare. La data de 3 februarie 1955 e înregistrat decesul său prin sinucidere, pe fondul unui alcoolism exacerb – o moarte foarte suspectă, pentru un individ care știa prea multe, un singuratic fără soție și copii, pentru care sunt date că

slujirea țării și a lui Stalin au fost sigura certitudine în viață.

Sinuciderea suspectă a lui Blohin ca și execuția complicilor săi Beria, Korbulov și Merkulov, este o schimbare a modului de acțiune a NKVD – care astfel o rupea cu trecutul. Dacă Stalin controla în mod absolut NKVD-ul, urmașul lui Stalin, Hrușciiov, este în mod unilateral controlat de acesta, debarcându-l fără drept de apel când îi vor cere interesele. După Stalin, conducătorul absolut al URSS va fi ori un emanat al serviciilor speciale, ori o marionetă a lor.

2 septembrie 2012

“PAUL GOMA

Paris, 21 martie 1995

CATRE COMPATRIOTI

Potrivit zvonurilor scrise de purtătorii de vorbe-vorbe la gazete, aş candida la alegerile prezidenţiale din 1996...

Securitatea a părăsit (pentru moment, în privinţa mea) aria calomniei: „Goma: a vândut Ardealul, a cedat şi Basarabia, e KGB-ist, pederast, jidovit...” etc. înlocuind-o cu aria discreditării: „Goma: securist d-al nostru, dân bobor, colonel – ba chiar general...”; „a fost reabilitat, deci iertat, poate reveni în ţară – asta fiind condiţia pusă de el...” etc. – iar de curând a pus să fie intonat corul final, cel cu candidatura mea la alegerile din 1996...

Fiindu-mi greu accesibilă presa scrisă din ţară, refuzînd contactul cu radioul şi cu televiziunea de stat şi de partid, Românii ce vor fi auzit de existenţa mea vor fi crezut cele de mai sus, citite de ei în jurnalele cotrocenite; în ce au auzit-văzut la Tembeliziunea Dâmboviţelină, cea cu voie de la Poliţiunea miliţecuristă.

Sper ca de data asta să fiu auzit-citit – vorbesc eu despre mine:

a). Nu am cerut „iertare” juridică, Procurorul General a declarat presei că dosarul meu din 1956 va fi rejudecat; în 21 aprilie 1994, într-o scrisoare adresată Tovarăşului vostru, al tuturilor, declarăm că refuz „iertarea” lor, a celor din Unitatea Militară MAI: cei ce mă condamnaseră în 1957, ca duşman al poporului; că le interzic lor de a mă ierta, să aştepte până-i vom ierta noi pe vinovaţii de dezastrul ţării;

b). Abia a apărut Scrisoarea către Iliescu (într-o revistă literară, lunară, din Transilvania), că am primit convocare la propriu-mi proces de... anulare a sentinţei de condamnare; am trimis o nouă epistolă, repetînd refuzul, negîndu-le lor autoritatea juridică şi morală – întâi de a mă condamna (în 1957), acum de a mă... ierta – cu aceeaşi seninătate bovină;

c). Prin luna decembrie 1994 o sumă de prieteni Cehi, Unguri, Polonezi, Vietnamezi, Cubanezi, Iranieni, Chinezi (avînd ca şi mine: statut de refugiat politic în Franţa) mi-au telefonat, uimiţi, unii indignaţi: puseseam guvernului comunist de la Bucureşti ca singură condiţie a întoarcerii mele în ţară... reabilitarea juridică? – iată, scrisese Le Monde, „după depeşa AFP, transmisă de la faţa locului”. Am răspuns că „faţa locului” este, neîndoios, Palatul Cotroceni; că nu solicitasem, ba refuzasem explicit „reabilitarea” anunţată; că nu puseseam altă condiţie întoarcerii în România, ţară şi a mea (nu doar a bandei Iliescu-Roman-Brucan-Voican-Măgureanu-V. C.Tudor-Funaru-Păunescu-Drăgan), decât: de a nu avea un regim tot comunist, cu tot aceiaşi comunişti călărind-o;

d). Pe la începutul lunii februarie acest an, 1995, iată şi zvonul urmărind discreditarea mea: nu sînt mai breaz decât V. Tănase, nici decât M. Botez, E. Mihaescu – dovadă: candidez în alegerile din 1996!

Nu cunosc originea acestuia din urmă, deduc însă că a pornit (sau: a fost lansat) de/ prin Nicolae Manolescu. Potrivit unui periodic românesc, N. Manolescu ar fi declarat – citez:

„Personal, l-aş susţine pe Paul Goma în cazul în care ar candida (...).

Unde nu dă Dumnezeu să avem și noi un președinte disident”.

N. Manolescu face parte dintre străluciții intelectuali Români făcători de (numai) cultură care, după ce le-a căzut cartea de istorie în cap, la 22 decembrie 1989 fix, s-au întunecat, s-au întunericit, până la a căpăta luminiscentă de putregai – precum Buzura, Eugen Simion, Valeriu Cristea, Sorescu, Pleșu... Și în momentul de față (adevărat: cu efort) îmi place cum și ce scria N. Manolescu despre cărți-de-citit – găsesc însă primejdios, putrezitor, ce și cum scrie despre cărțile-de-joc cu care face politica detestată (până în luna mai 1990), oportun descoperită în iunie același an). Să nu se uite: N. Manolescu a debutat în „jurnalistică politică” imediat după mineriada din 13-15 iunie, prin interviul solicitat lui Iliescu și, din prima întrebare pusă de Marele Manolescu micului iliescu (mic-mic, dar criminal), apărea cuvântul Omul („Omul cu o mare”, preciza verticalul, nelingușitorul, demnul proaspăt director al României literare).

Din acel moment l-am atacat în presă, arătându-l cu degetul, ca pe un stricător de limbă și de ucenici. El n-a catadicsit să răspundă, fiind convins că, dacă se preface a nu-l lua în seamă pe critic, anulează înseși temeiurile criticii. Astfel i-a delegat pe eterni-subalterni, pe debutante-militante și pe alte ioane destul de pîrvulești să azvârle cu pietre de după garduri. Mărturisesc: am fost surprins constatînd că N. Manolescu (în sfârșit!, însă cum totdeauna e prea târziu...) contraatacă – fie și prin ironiile sale atât de sublime, încât, vorba lui Caragiale... Numai că la vârsta ce-o are, greu să se mai schimbe (în bine); cine n-a avut până la 55 de ani nu-l capătă în al 56-lea.

Accept că N. Manolescu a avut de gând să mă persifleze; că s-a străduit să mă ia peste picior (a fost pe punctul de a reuși) atunci când a spus că el, „personal” (dacă ar scrie cum vorbește nu l-aș mai citi), l-ar susține pe P. G., „în cazul în care acesta ar candida”... Însă, ca să fie sigură și profesoria fesenistă-de-semn-contrar că Profesorul Manolescu a comis un banc, a adăugat cu grabire că el (Personal) se îndoiește că P. G. ar fi dispus să candideze...

Prin ce și prin cum a spus, N. Manolescu a nimerit, nu doar alături, ci... dimpotrivă; încercînd să-mi dea o lovitură de copită, mi-a dat... o idee. Una – dar fixă. Iat-o:

Deși monarhist, azi, la Echinoxul de Primăvară al acestui an, 1995, mă declar candidat (la candidatură), în vederea alegerilor prezidențiale din 1996.

PROGRAM

1. Dacă voi fi ales, voi fi președinte al tuturor Românilor, nu doar al celor ce m-au vrut – și m-au votat;

2. Voi fi președinte al României, stat democratic de tip european-occidental în care apartenența la o etnie, la o rasă, la o religie, la o confesie nu va constitui motiv de discriminare; libertatea – de opinie, de expresie, de cult, de organizare – va fi garantată pentru toți cetățenii în mod egal, neexistînd „etnie favorizată”, nici „religie preeminentă” – dacă nu va exista „partid unic”...;

3. Voi fi președinte al României, țară în care justiția va fi independentă, ne-supusă presiunilor, influențelor, „sugestiilor” – de oriunde ar veni: de la Președinție, de la Guvern, de la Ministerul de Interne, dinspre asociații, grupuri, lobby-uri; magistrații vor avea de dat seamă: în fața legilor (pe care le aplică, dar li se aplică și lor înșile), în fața Consiliului Constituțional (ce va veghea și asupra Corpului Didactic, a Corpului Medical, a Corpului Jurnaliștilor, a Departamentului Cultelor – de asemeni, în domeniile unde

funcționează un cod deontologic) și în primul rând în fața conștiinței fiecăruia. Poliția, Jandarmeria, Serviciul Secret, Vama, Frontiera și Pompierii vor fi edificate după criterii noi, ale unui stat european ce intră în al treilea mileniu; supuse ierarhic Ministerului de Interne, vor fi constant controlate de Parlament și de presă;

4. Voi fi președinte al României, țară ce va continua, va restabili, va stabili cu toate statele doritoare legături bazate pe egalitate, reciprocitate; România va adera la și va respecta convențiile regionale și internaționale ce urmăresc menținerea ori restabilirea păcii, întăresc legăturile culturale, turistice, de învățământ, științifice, tehnologice, comerciale, sportive etc.

Cu ajutorul activ și reparator al Germaniei (parte contractantă în pactul Hitler-Stalin de la 23 august 1939), al Marii Britanii, al Statelor Unite ale Americii și al Franței, vom restabili România în granițele ei naturale, cele din 1938. Vom cere Rusiei restituirea imediată, integrală a valorilor naționale „depozitate” în timpul Primului Război Mondial; vom cere restituirea integrală a valorilor naționale luate ca „pradă de război” după 23 august 1944; vom cere despăgubiri materiale pentru imensele daune materiale și mai ales umane pricinuite României „aliate”, prin distrugeri sistematice, prin jaf organizat, prin furt „spontan”; prin stoarcerea de vlagă a țării, mult timp după achitarea datoriilor de război (Sovromurile).

Vom pretinde de la statul rus (nu ne interesează actuala lui subîmpărțire) scuze publice pentru nemărginitele, neînchipuitele suferințe pricinuite sutelor de mii de cetățeni Români – umiliți, jefuiți, maltratați, violați, uciși (în timpul „alianței” de după 23 august 1944); luați prizonieri-de-război după 23 august ‘44 și deportați – Basarabeni și Bucovinenii din Armata Română fiind lichidați prin foame și prin sete în lagăre speciale, ca „trădători ai Patriei Sovietice”!; civili arestați arbitrar („ca să fie la număr”) și transportați în Rusia; localnici din teritoriile recent ocupate executați pe loc, în grupuri mari, pentru colaborare cu inamicul (inamicul: Românul); sute de mii de femei, copii, bolnavi, bătrâni deportați în mai multe valuri și lichidați prin muncă de sclavi, prin foame, prin frig, în Arhipelagul Gulag; uciși (în Basarabia) prin foametea planificată, „realizată” între 1945-47; cetățeni Români de etnie germană – civili și minori – deportați în Rusia și tratați ca prizonieri de război.

Vom cere Rusiei să ne furnizeze toate documentele privitoare la tragedia din 1812 și la martiriul Moldovenilor din stânga Prutului căzuți sub cizma fratelui creștin ortodox; vom cere să ni se livreze toate documentele privitoare la „Republica Autonomă Moldovenească” (din 1924), la subversiunea anti-românească – din Rusia, dar și din România – avînd scop: reocuparea Basarabiei; de asemeni, documentele referitoare la invadarea Basarabiei, a Bucovinei de Nord și a Herței, după diktatul de la 26 iunie 1940. Vom cere și vom da publicității aceste documente cu faptele, cu numele „cetățenilor conștienți”, vinovați de denunțuri; ale enkavediștilor, ale kaghebiștilor, ale activiștilor de partid culpabili de persecuții, de umilințe, de acte de barbarie, de execuții ale Basarabenilor și Bucovinenilor ocupați de Ruși.

A existat un Auschwitz – dar și un Nürnberg (și bine că a existat); a fost un Arhipelag Gulag – în toate țările „liberate” de Ruși –, drept este să fie și un Nürnberg II;

5. Voi fi președinte al României, țară ce-și va edifica economia pe principiul proprietății și al inițiativei individuale. Statul va deține și va controla ramurile, fie neprofitabile: căile ferate, sistemul de canale navigabile, apoi Opera, Teatrul Național, Filarmonica, Casa Cărții (cultura și arta nefiind ren-

tabile, Statul va fi onorat să le subvenționeze), fie ținând de domeniul Apărării.

Dacă restituirea către proprietari ori urmași a uzinelor, atelierelor, locurilor comerciale și locuințelor – după cincizeci de ani de distrugeri și de modificări – se va face prin hotărâre judecătorească, restituirea imediată și fără condiții a pământului este o datorie:

Mai întâi, morală: pentru câte și pentru cât au suferit țărani Români de la comuniști, tocmai din pricina pământului, supraviețuitorii și urmașii lor au deplinul drept să și-l redobândească; dacă așa li se năzare, n-au decât să steie într-o rână, tolăniți pe hectarele, pogoanele, iugărele (pentru care au vărsat lacrimi și sânge) un an, doi... – dar nu-i va lăsa inima să țină sfântul pământ în pârlăoagă... Desigur, „economia generală” va avea de suferit – însă nu mai mult decât pe timpul colhozului, dar țărănimea, câtă a mai rămas după masacrarea cu metodă și dezînvățarea de a mai lucra, va căpăta în al doisprezecelea ceas o neînsemnată compensație; o ușură compasiune.

În România vor fi bineveniți, vor fi invitați ne-Români: industriași, investitori, specialiști, oameni de afaceri să construiască la noi, să vândă, să producă; noi să învățăm de la ei să construim, să producem, să vindem, în stricta respectare a legilor interne, internaționale.

În România vor fi încurajați, consiliați, ajutați cu împrumuturi cei ce vor iniția mici și mijlocii întreprinderi – idealul omului, într-o societate umană civilizată fiind nu industrializarea, ci bunăstarea;

6. Voi fi președinte al României, țară ce are imperativă nevoie de un alt sistem de învățământ, actualul fiind, nu doar inefficient, dar adânc nociv. Cauza primă: înșiși educatorii: din 1948 s-au (ori au fost) compromis, demisionând de la menirea lor – aceea de a-i învăța pe copii binele, frumosul, adevărul. Va fi necesară creșterea altei generații de învățători, de profesori: copiii, adolescenții, tinerii nu mai pot (și nu mai vor) să învețe binele de la învățători răi, nu mai trebuie să învețe adevărul de la profesori mincinoși, frumosul de la „maestri” cu suflete urâte și sfaturi schiloditoare (dar părinții, primii învățători strâmbi, strâmbători ai propriilor copii?).

Școala – de toate gradele – va constitui prioritate națională: pentru a accede la stadiul de popor, comunitatea românească va trebui să înceapă prin a învăța să se șteargă la nas (cu osebite la gură); să învețe să spună Bună-ziuă; să învețe să-l privească în ochi pe cel căruia (ori care) îi vorbește. Abia după aceea să treacă la învățarea istoriei – nu cea idealizată, alcătuită din doar bătălii câștigate și mănăstiri înălțate; nici „istoria luptei de clasă”. Istoria adevărată a comunității noastre nu este nici mai glorioasă decât a vecinilor – dar nici de-rușine. Așa cum (și câtă) este, cum și cât va trebui neîntârziat scrisă – este a noastră, ca mama pe care n-o putem schimba, oricât de mașteră ar fi. Se cuvine deci să ne asumăm trecutul comunității noastre așa cum a fost, nu cum ne-ar plăcea să fi fost – cu pagini de glorie, de demnitate, de afirmare a libertății – ca și cu cele unde sunt înscrise greșelile, erorile, chiar crimele comise de statul român, fiindcă și acestea fac parte din moștenire.

Alături de Educație, în mănunchiul de priorități naționale, se vor mai afla: Sănătatea și Ocrotirile Sociale, vizînd:

- restaurarea familiei, nucleu al națiunii;
- restabilirea interesului – și a respectului – pentru copil și pentru protejarea lui;
- reconstituirea respectului față de femeie și pentru protejarea ei, în toate ipostazele;
- reabilitarea respectului datorat bolnavilor, handicapaților, persoanelor

în vârstă și protejarea lor.

Voi sugera elaborarea și legiferarea unui Cod al Familiei; voi veghea la promulgarea unor legi ce vor proteja copilul, femeia, bătrânul, handicapatul – și vor pedepsi cu dreaptă severitate maltratarea, violentarea, violarea, abandonarea, exploatarea (femeii, a copilului). Voi veghea la reorganizarea, la crearea de noi așezăminte pentru copiii orfani ori abandonați; pentru mame celibatate; pentru femei maltratate; pentru cele rămase fără venituri și fără adăpost; pentru femeile ce vor dori să abandoneze prostituția.

Voi veghea neadormit și voi urmări pas cu pas re-umanizarea Bisericii Ortodoxe Române, care va trebui să se ocupe de ceea ce a refuzat în acești patruzeci de ani: de orfelinat, de azile, de spitale, de cămine ale săracilor și ale femeilor bătute, abandonate ori liberate din închisoare – în sfârșit, păstorii să fie alături de turmă (și de Dumnezeu), nu „în rugăciune”... la cizma lupului cu epoleți albaștri;

7. Voi fi președinte al României, țară ce a cunoscut în ultima jumătate de secol uriașe distrugeri ale solului, ale apei, ale pădurii – ceea ce alcătuia unicitatea (și dulceața) peisajului carpato-danubian. În vederea opririi degradării – în prima fază; în a doua, de favorizare a ameliorării, a „reparării” solului, apelor, vegetației (deci: a aerului), voi veghea ca Întâia Mare Lucrare din planul decenal de Amenajare a Teritoriului (la a cărui realizare se vor succeda ceilalți șefi ai Statului Român) să fie: distrugerea digurilor de incintă ordonate de comuniști și săvârșite cu lacrimile, sudoarea, sângele deținuților anticomuniști în Delta și în Bălțile Dunării, pentru a le reda rolul și rostul lor normale; pornirea unui studiu amănunțit al întregii țări pentru ca, în deplină cunoștință de cauză, să demareze Marile Lucrări: sistematizarea apelor, reglementarea ariilor construibile, ridicarea de diguri de protecție, amenajarea bazinelor de retenție; desemnarea ariilor cultivabile (neinundabile), precum și a celor împăduribile; tratarea solului prin neutralizanti chimici și prin lucrări de consolidare, drenare și plantare a alunecărilor de teren; construirea (refacerea) căilor de comunicație și a lucrărilor de artă (șosele, căi ferate, canale navigabile, poduri, tunele), în deplină armonie funcțională.

Marile Lucrări de Amenajare a Teritoriului vor dura multă vreme și vor costa mulți bani. Însă pe termen scurt – un deceniu – vor da de lucru multora dintre cei ce, azi, nu au; iar pe termen lung... Vom lăsa urmașilor, nu piramide-în-noroi (ca „realizările” de ieri), ci un loc în care să fie plăcut de trăit; pe care tinerii să nu-l părăsească fără a se mai uita îndărăt și să pornească în pribegie („oriunde, numai acasă nu...”). Le vom lăsa, nu doar un semn material al patriei lor, ci altă stare de spirit. Una europeană;

8. Voi fi președinte al României, țară al cărei guvern va fi alcătuit din oameni onești – chiar dacă nu atât de „competenți” precum comuniștii ce și-au dovedit, vreme de jumătate de secol, înalta competență în a distruge o țară: economia, cultura, identitatea. Cel (încă) incompetent, dar cinstit, o va câștiga; cel fasonat de activismul comunist: necinstit va rămâne până la moarte, pe deasupra, de nevindecat incompetent, ca un „cadru” ce se află.

Voi veghea ca, începînd cu guvernul, să existe o dreaptă participare a femeii: la Sănătate, la Ocrotiri Sociale, la Educație, la Externe, la Justiție, la Cultură... Femeia va intra în Consiliul Constituțional, precum și în organismele de supraveghere a respectării normelor deontologice: Învățământ, Medicină, Presă etc.;

9. Voi fi președinte al României, țară ce-și va asuma trecutul; ce va recunoaște public încalcările de teritorii străine; va recunoaște și va exprima public regrete pentru persecuțiile și pentru tentativele de lichidare a două

comunități: Evreii și Țigarii; va mărturisi și va regreta că, după 23 august '44, a consimțit ca cetățeni Români de etnie germană să fie considerați (de către „aliați”) prizonieri de război și deportați în Rusia; va recunoaște și va regreta public deportarea „titoiștilor” din Banat în Bărăgan; în fine, România, stat constituit, va recunoaște vina grea, de neșters, față de cetățenii Români refugiați din Basarabia, Bucovina și din Ținutul Herței: la 12 septembrie 1944 delegația română la Moscova (alcătuită, preponderent, din democrați, nu doar din comuniști) a acceptat fără crâcnire ca aceștia să fie considerați „cetățeni sovietici” și și-a pus la dispoziția ocupanților întregul aparat administrativ și polițienesc: Românii (nu Rușii) i-au hăituit, i-au vânat, i-au vândut – pe, totuși, Români; Românii i-au internat în „Centre de repatriere” organizate în fiecare capitală de județ; ei au asigurat serviciul de pază, de cercetare – în fine, de escortare a refugiaților Români și cetățeni Români până la proaspăt-blestemata graniță cu URSS (pe Prut), în vederea „repatrierii în Siberia”. Un popor se face pe sine prin memorie, nu prin „sabotarea istoriei”; nu poate fi popor acea comunitate (geografică, istorică, lingvistică) ce nu-și asumă și faptele rele, condamnabile ale înaintașilor.

Un popor se face pe sine și prin dreapta, severa judecare a vinovaților de trădare de țară; a vinovaților de dezastrul țării; a vinovaților de a fi acționat în interesul (și numai al) Rusiei; a vinovaților de a fi persecutat, umilit, jefuit, șantajat și obligat la delatiune; a vinovaților de rele tratamente, de torturare și de ucidere a unor semeni – în această ultimă categorie intră nu doar milițienii, gardienii de închisoare, securiștii – ci și grănicerii (și nu doar ofițerii, ci și ostașii în termen care au ucis „din ordin”: ce li s-ar fi întâmplat dacă refuzau să tragă?, ar fi fost împușcați ei?).

„Reconciliere națională”? Cine cu cine să se reconcilieze?: victima cu călăul? „Iertare creștinească”? Cine pe cine să ierte: nu cumva tot ei pe noi? „Compromis în interesul țării”? – interesul țării nu se află în mâna care a lovit patru decenii la rând și va lovi atât timp cât victima va colabora cu tortionarul; „interesul” (compromisului) este numai și numai al bandei de tâlhari ce a pus stăpânire pe România cu ajutorul neprecupețit (și dezinteresat!) al Armatei Roșii. „Fără violență!”: slogan tipic securist (ei se temeau de dreapta răzbunare a celor mereu violențați) – de ce nu de-a dreptul caragialescul: „Pupat Piața Endependenți”?

Totdeauna, oriunde, vinovații au cerut „concordie”, „armonie”, „frățietate” – s-o fi cerut înainte de decembrie '89! Vinovații de la noi sunt siguri: victimele noastre, Românii nu vor avea curajul de a-i arăta pe călăi; vinovații de la noi sunt convinși (își cunosc bine victimele): cei ce au suferit le vor da, de frică!, iertare (creștinească...). Dacă până și unii „directori de conștiință” declară fără să clipească: „Toți am colaborat – mai mult sau mai puțin”; și: „Am făcut pactul diabolic (sic!) – ca să obțin pașaport cu mai multe intrări-ieșiri”, în fine: „Dacă toți am fost vinovați, rezultă că toți sântem... nevinovați...” – ceea ce ar însemna că în categoria „inocenților” intră nu doar „bieții martori” (colonei și generali de Securitate), dar și Groza și Dej și Pauker și Pătrășcanu și Ceaușescu și Teohari Georgescu și Drăghici și Nikolski și Enoiu și Pleșiță și Stănculescu și Voican și Măgureanu și Roman și Chiuzbaian și Drăgan și Iliescu și...

Cei ce acceptă „reconcilierea” comit nu doar o eroare, ci un păcat: Isus, în ciuda recomandărilor de a oferi și celălalt obraz, nu i-a „iertat” pe neguțătorii ce prefăcuseră Templul într-o Cântare a României. Iertându-i, trecînd- peste, căci-oameni-fiind-cu-toții – îi absolvim, ba le acordăm certificate de onorabilitate, chiar diplome-de-respectabilitate și îi asigurăm că nu vor

primi răsplată după faptă – , ba, îi încurajăm ca, la proxima ocazie, să facă ce-au mai făcut (ba mai mult decât atât); iertându-i pe vinovați, pierdem ultimul strop de credibilitate, de încredere pe care-l mai încearcă tineretul în noi (să nu uităm: în aceste decenii primii învățători-mincinoși au fost părinții; întâia școală-deformatoare a fost familia): înseamnă că ceea ce au văzut, au trăit ei, tinerii în decembrie '89 – dar și în 13-15 iunie '90 – nu au fost nefericite, tragice accidente, ci constante: așa trebuia să se întâmple – și nu altfel. Au dreptate să se întrebe tinerii: Acesta să fie binele?, adevărul?, aceasta justiția immanentă? Înseamnă că a face rău nu este rău (dacă cel rău nu a fost pedepsit pentru fapta rea, nici măcar arătat cu degetul, numit, numite faptele rele). Așadar, tinerii vor sfârși prin a crede că a fi cinstit este semn indubitabil de lipsă de inteligență; că a face bine este rău (inversul fiind... bun), că cinstitul și bunul rămân mereu păgubași; etern păgubași...

Ca președinte al României voi veghea ca memoria – integrală – a națiunii românești să fie întreținută, cultivată, încurajată; ca „uitarea”, mană cerească pentru ticăloși, să fie considerată defect, anomalie, deficiență.

Ca președinte al României voi veghea ca vinovații să fie judecați: indiferent de sentință, procesul, acoperit de presă, propus, impus ca temă în școli va avea o acțiune purificatoare și educatoare. Distrugerea secretului (aliatul călăilor) prin facerea publică a numelor, a amănuntelor biografice: locul nașterii, familia (care a profitat din plin, înainte, de toate supradrepturile materiale și nu doar, fără a strâmba din nas, aflînd ce face securistul, activistul „la el, la servicii” – să suporte oprobiul public); în fine: prin facerea publică a faptelor-în-scris, intelectualii ce „și-au salvat cultura” să și-o (re)vadă; (re)tipărită; (re)difuzată: „antologia rușinii” – pe cheltuiala autorului, firește.

Voi veghea, deci, împotriva uitării; întru memorie.

O comunitate fără trecut nu are viitor – deci nu merită să devină popor;

10. Fiind președinte al tuturor Românilor, voi face apel la toți Români, oriunde s-ar afla în lume; la exilați, la emigrați, la repatriații Germani, Evrei, Italiani, Elvețieni, Greci, Turci, Francezi, Belgieni, Britanici, Unguri, Cehi, Sârbi...; îi voi invita pe Armenii și pe Evreii obligați să plece de la noi, în căutare de alt pământ de exil să revină; întâi în vizită, apoi...: ei și descendenții lor știu mult mai multe decât noi despre muncă, despre comerț, despre agricultură – despre Bună-ziua; să ne (re)învețe. Îi voi pofti pe miile de intelectuali, mai ales profesori, să se întoarcă; să ne învețe: nu știm nimic, iar ce știm am reținut strâmb. De toți avem nevoie, toți avem nevoie unul de altul: sântem lipsiți de tot și de toate;

11.2

Nu am promis nici lapte, nici miere; nici obiele de mătase „pentru toată populația” (visul comunistului rus); și nici ras-tuns-frezat gratis.

Nu cerșesc voturi, deci nu am nevoie să-i mint pe eventualii votanți, făgăduindu-le tinerețe (fără bătrânețe); bogăție; ba chiar frum'șețe.

Ca unul care am făcut câte ceva pentru ca realitățile de teroare, de incurie, de nebunie din România comunistă să fie cunoscute în Occident, îmi îngădui să cer de la compatrioți mai degrabă sacrificii decât (binemeritate) recompense; îi chem la efort, la acțiune, la rigoare, la reînvățare – și mai ales la... tăiat în carne vie: starea actuală a României nu poate fi „reparată”, cârpocită, tratată cu descântece, dreasă cu văruială peste cărămizi; acestea sunt paliative, nu fac decât să ascundă boala (gravă; mortală), să grăbească sfârșitul – au mai existat națiuni, popoare ce au dispărut și nu le plânge nimeni, fiindcă și-au meritat soarta.

Îi îndemn pe compatrioți la muncă grea: să ne construim pe noi înșine. Dacă nu vom putea lăsa copiii noștri un „viitor luminos”, le vom lăsa măcar amintirea efortului nostru de a ne depăși; de a depăși starea de legumă; de a ispăși măcar în parte greul păcat al lașității; al indiferenței; al egoismului sălbatic; păcatul colaborării cu totalitarismul comunist; păcatul (capital) al învățării copiilor noștri să mintă, să gândească una, să spună alta, să nu le pese de alții, să se facă frate cu dracul, să mintă, la nevoie; la nevoie, să denunțe, să facă orice (cum făcusem și noi la vârsta lor) – pentru a răzbate; pentru a supraviețui; pentru a rămâne... nisipul fostei pietre – cea peste care a tot trecut apa...

Am pornit această scrisoare în glumă, o închei serios. Știu: niciun candidat cu capul pe umeri nu va anunța un program atât de... negativ. Eu însă nu lupt ca să ajung președinte al României (sânt de mulți ani scriitor de cărți – deci mai mult decât atâta) – ci, ajuns președinte, să lupt pentru scoaterea din groapă a României și pentru tragerea la locu-i cuvenit: în Europa³.
Paul Goma

8 septembrie, 2012

Timpul, Chișinău.

“Un profet basarabean Paul Goma este, în termeni biblici, profet în țara lui

“Conform Evangheliei nimeni nu e recunoscut ca profet în țara lui. Si atunci, vorbind totuși de „văzători”, fiecare are discipoli, dar și opozanți (profet sau prooroc înseamnă a vedea înainte, dar și a cunoaște - așa se explică existența școlilor de profeti din Vechiul Testament).

Îl numesc profet pe Paul Goma datorită vieții pe care a trăit-o. Un scriitor deosebit de talentat, trecut prin pușcărie, alungat din țară, devenit apatrid, iubit și hulit în egală măsură. Deci, dacă ținem cont de această extrem de scurtă descriere, putem să îl numim pe Paul Goma un profet al Basarabiei. În timp ce unii îl țin în inimă, alții îl țin la distanță. Paul Goma este iubit ca un profet, alungat ca un profet, metaforic vorbind - ucis cu pietre ca un profet.

Cei mai mulți se tem de Paul Goma. Dacă îl vom pomeni, ne vom face o bătaie de cap în plus - spun unii. Si în ciuda mărturiei literaturii lui și a vieții lui deopotrivă, există în multe straturi ale societății un joc sinistru, respingător: „Feriți-vă de Paul Goma”.

Am vrut să subliniez această poveste pentru că anul acesta, la Salonul Internațional de Carte, a existat un premiu special intitulat „Premiul Paul Goma”. Si acest lucru m-a bucurat peste măsură! Fiindcă ne-am saturat de prea multă vreme să vedem că oamenii importanți sunt venerați doar după moarte. Sau atunci când, din perspectiva noastră, nu mai pot face nimic.

E o situație cu care ne-am obișnuit de mii de ani. O să vă dau un exemplu: Sfântul Ioan Gură de Aur a fost exilat de două ori din Constantinopol. A și murit în exil în anul 407. Ca un exilat, ca un om rău, ca o persoană de care Constantinopolul trebuia să se lipsească cu orice preț. Câțiva ani mai târziu, în 430 - dacă nu mă înșel, a fost primit ca un sfânt. Locuitorii care i-au întâmpinat racla l-au plâns și l-au așezat în catedrală.

Când am citit povestea asta, mi s-a părut așa de cinică, încât aproape că

aș fi preferat ca Sfântul Ioan Gură de Aur să rămână un sfânt exilat.
Un articol de: Moni Stănilă”

Moni Stănilă este soția lui Alexandru Vakulovski.

“Timpul”, care a publicat lista premianților Salonului de carte, nu a pomenit “Premiul Paul Goma”, deci nici pe Aliona Grati, premianta. Nu înțeleg de ce? Chiar atât de “prudenți să fie redactorii? Dar Tănase scrie liber, Corcinski la fel, Galaiciu-Păun la fel, Crudu așișderi - de ce “ziarul” s-a... abținut?

Mă bântuie culpabilitatea, ca de obicei:

“Dacă numele meu n-ar fi fost amestecat în *asta*, Aliona Grati n-ar fi fost omisă”.

Ce să fac? De prea multe ori, cei care s-au frecat de mine au fost pedepsiti.

10 septembrie 2012 Paul Goma trebuie readus acasă *Timpul*

“Paul Goma, simbolul demnității naționale a românilor basarabeni, merită și trebuie readus acasă...”

Mesaje de susținere a inițiativei TIMPUL de acordare a cetățeniei lui Paul Goma.

La redacție continuă să vină mesaje de susținere a inițiativei publicației TIMPUL privind acordarea cetățeniei RM scriitorului Paul Goma. Astăzi publicăm două din ele.

Pentru noi, basarabeni, Paul Goma este prototipul scriitorului și intelectualului care în anii regimului comunist s-a opus deschis minciunii totalitare, falsurilor promovate de către torționarii staliniști privind istoria și identitatea românilor basarabeni, trecutul și prezentul acestei margini de Țară. Prin acțiunile sale de protest, pline de bărbăție și curaj, care au marcat istoria ultimelor trei decenii, scriitorul ne-a demonstrat că, uneori, nu doar vremile sunt peste om, ci și omul se poate înălța peste vremi.

În romanele sale Gherla, Patimile după Pitești, Din calidor, Altina ș.a., Paul Goma alternează cu multă măiestrie și talent scenele zguduitoare din pușcăriile comuniste cu imaginile senine, paradisiace, decupate din copilăria sa petrecută în satul basarabean Mana de lângă Orhei, face o radiografie a ființei umane prinsă în angrenajele infernalei mașinării a ideologiei totalitare, exprimă spiritul și coloritul local al românilor basarabeni.

Aflat în exil la Paris de mai multe decenii, printr-un concurs nefast de împrejurări, Paul Goma este până în prezent apatrid. Avem convingerea că ilustrul scriitor trebuie să fie pus în drepturile sale cetățenești, iar autoritățile R. Moldova au obligația morală să-i redea cetățenia pe care a pierdut-o dintr-o vină ce nu-i aparține. Și acest lucru trebuie făcut în regim de urgență.

E o situație de-a dreptul absurdă, când, în contextul în care RM tinde să se alinieze la valorile europene, o mare personalitate a culturii noastre este lipsită de recunoașterea și protecția statului și a pământului de care îi sunt legate atât viața, cât și opera.

Uniunea Scriitorilor din Moldova susține cu fermitate inițiativa lansată de cotidianul național Timpul și speră că președintele Nicolae Timofti va

emite neîntârziat multășteptatul decret prin care Paul Goma și familia sa vor redobândi cetățenia statului nostru. Va fi cel mai frumos cadou adus scriitorului și admiratorilor săi de ziua nașterii sale, pe 2 octombrie, când va împlini 77 de ani.

Consiliul Uniunii Scriitorilor din Moldova”

*

Tot “Timpul”

“Scriitorul Paul Goma are drept la cetățenia RM

Biblioteca publică raională din Orhei „Alexandru Donici”, director Lidia Sitaru, și bibliotecile publice comunale sătești din raionul Orhei susțin inițiativa ziarului Timpul de acordare a cetățeniei moldovenești compatriotului nostru Paul Goma și familiei sale.

Considerăm că Paul Goma este o personalitate valoroasă a culturii și literaturii române din Basarabia, este o mare conștiință românească care ne reprezintă cu demnitate în lume și e de datoria noastră morală să facem tot ce stă în puterile noastre pentru a-l aduce Acasă.

Biblioteca publică raională din Orhei „Alexandru Donici” a organizat diverse manifestări literare despre Paul Goma, printre care și primul simpozion, intitulat „Un Soljenițin român”, care a avut loc în Basarabia, în onoarea marelui scriitor. Paul Goma a făcut închisori comuniste, a fost huiduit și neîndreptățit de semenii lui, a făcut martiraj pentru adevărul pe care l-a rostit fără teamă. Suferă și până azi drama exilatului fără patrie. E timpul să reparăm greșelile istorice și să repunem personalitatea lui Paul Goma în dreptul ei firesc de scriitor excepțional și profet al neamului românesc.

Lidia Sârbu, directoare a Bibliotecii ”A. Donici” din Orhei”.

11 septembrie 2012, ora 15:48

Americanii au ținut în taină masacrul de la Katyn

SUA cunoștea că Uniunea Sovietică a comis masacrul de la Katyn împotriva polonezilor, dar a preferat să tacă.

Arhiva Națională de Stat a SUA a publicat o serie de documente strict secrete. Actele declasificate indică faptul că, în 1943, unii prizonierii americani au fost martorii excumării militarilor polonezi omorâți de sovietici în pădurea de la Katyn. Prizonierii au trimis mesaje codificate la Washington care desființau versiunea oficială potrivit căreia naziștii erau autorii crimei. Însă guvernul SUA a preferat să tacă ca să nu-l supere pe Stalin și să piardă un aliat puternic împotriva Germaniei naziste. Abian în 1990 Uniunea Sovietică a recunoscut că trupele NKVD au omorât militarii polonezi la Katyn.

Timpul.md (I.M.)

*

11 Septembrie 2012, ora 12:35

O nouă versiune despre prăbușirea avionului prezidențial polonez, la Smolensk

Grupul parlamentar pentru investigarea cauzelor prăbușirii aeronavei președintelui Lech Kaczyński Tu-154 în 2010 lângă Smolensk, compus din membri ai partidului „Lege și Justiție”, în prezent de opoziție, și-a făcut luni publică propria versiune asupra evenimentelor tragice de acum doi ani, acreditând ideea că accidentul a avut loc ca urmare a unor explozii la bordul aparatului de zbor, relatează RIA Novosti.

Raportul intitulat '28 de luni după Smolensk' a fost dat publicității luni după-amiază pe site-ul oficial al acestui grup parlamentar de anchetă. În documentul de 169 de pagini, acest grup condus de deputatul Antoni Macierewicz respinge concluziile anchetei oficiale.

Cauza accidentului nu au fost condițiile meteorologice nefavorabile și nici vreo eroare de pilotaj, ci o serie de explozii la bord, conform autorilor raportului, care susțin că acest lucru a putut fi demonstrat de experți speciali angrenați în anchetă, care au verificat această teorie în cadrul mai multor experimente.

Din capul locului, documentul subliniază că accidentul aerian în care și-au pierdut viața 96 de persoane, între care și președintele Lech Kaczyński și soția sa Maria, precum și o serie de înalți responsabili militari și politicieni, a avut loc pe fondul confruntării între defunctul președinte și premierul Donald Tusk. Autorii raportului, reprezentând partidul fratelui gemăn al președintelui decedat Jarosław Kaczyński, acuză guvernul Poloniei de transferul investigației către partea rusă, pe teritoriul căreia s-a produs tragedia.

O bună parte a acestui raport este consacrată analizei investigației efectuate de Comitetul Interstatal pentru Aviație din Moscova (MAK) și a Comisiei poloneze de anchetă. La ancheta acestui grup parlamentar au fost implicați doi oameni de știință americani de origine poloneză - Wiesław Binenda și Kazimierz Novachik.

Potrivit acestora, faptul că în timpul manevrei de aterizare aeronava a agățat vârfulurile copacilor nu putea să ducă la distrugerea unei aripi a avionului. De asemenea și o posibilă coliziune cu un copac, despre care se vorbește în raportul părții ruse. Ei mai susțin că dispozitivul de înregistrare a parametrilor de zbor ar fi consemnat 'două zdruncinături puternice' la bordul aparatului de zbor. În favoarea acestei versiuni ar fi, în opinia lor, fragmentele avionului care au fost împrăștiate în toate părțile ca după o implozie, caracterul leziunilor stabilite la pasageri și cele relatate de o serie de martori ai tragediei.

Ancheta oficială poloneză, efectuată de Parchetul Militar de la Varșovia, respinge versiunea unei explozii la bordul aparatului președintelui Lech Kaczyński. În iulie 2012, Parchetul General din Polonia a închis dosarul privind încălcările comise în timpul organizării zborului președintelui Kaczyński la Smolensk de către oficiali ai cancelariei primului ministru, ai președinției, Ministerului de Externe și Ministerului Apărării. Nivelul de responsabilitate al oficialilor militari este investigat de Parchetul Militar. Procurorii au relevat o serie de încălcări comise de unii oficiali dar nici una dintre acestea nu cad sub incidența articolului de neglijență.

Aeronava Tu-154, care transporta zeci de oficialități poloneze, pentru a

comemora tragedia de la Katyn, unde la ordinul lui Stalin au fost executati mii de militari polonezi de NKVD (politia politica sovietica) in anul 1940 s-a prabusit in apropiere de Smolensk, in timpul manevrei de aterizare, din cauza vizibilitatii reduse ca urmare a ceții dense.

*

6 Septembrie 2012, ora 05:47 Din editia print
Minoritățile naționale din Republica Moldova: istorie și prezent: ROMÂNII
ȘI RUSIFICAREA (II)
a reforma clasa politica

"Doresc să aduc în Moldova modele democratice, menite...

Moldovenismul, care în condițiile separatismului statal medieval era o versiune geografică a românismului întins și în alte provincii, dobânda în Gubernia Basarabia valențe deosebitoare.

Datorită acestei concepții special menită să provoace dezorientare, populația românească dintre Prut și Nistru este obligată să-și caute rădăcinile exclusiv în moștenirea strict provincială de până la 1812 și să uite de frații români din fostul Principat al Moldovei.

În aceste condiții, fondul cultural-lingvistic al acestei populații se limitează cel mult la scrierile cronicarilor din Moldova, mai ales la limba și creația populară, care nu au trecut prin fazele de dezvoltare a literaturii române moderne. Prin urmare, întreaga cultură și literatură română, chiar și cea dezvoltată în afara frontierelor politice, de exemplu contribuțiile Școlii Ardelene, este repudiată ca un corp străin.

Imperiul Rus împiedică dezvoltarea intelectualității locale autentice și impune conceptul de limbă moldovenească, având la bază graiul popular și cronicăresc rudimentar, nemodelat de cultura modernă. Acest grai popular va fi transformat în perioada sovietică în limbă oficială, mai întâi în Republica Autonomă Moldovenească din Ucraina, apoi în R.S.S. Moldovenească, urmând ca Republica Moldova să păstreze această moștenire a subjugării sovietice prin adoptarea limbii moldovenești ca limbă de stat.

Prin urmare, denumirea limbii ca moldovenească reprezintă un produs al rusificării ținutului.

APARE O LIMBĂ MOLDOVENEASCĂ HIBRID

Deoarece această limbă rudimentară nu putea sluji, în Gubernie, în domenii ale economiei, administrației, politicii, culturii, literaturii, etc., este împănată masiv cu rusisme. Apare astfel o limbă moldovenească hibrid (folosită și azi) care dobânda deseori forme ridicole și era considerată principalul element definitoriu al națiunii moldovenești.

Această limbă era (este) diferită de limba folosită în Principatul Moldovei cu alfabet chirilic și apoi latin.

A avut loc revizuirea fondului de cărți: literatura română considerată străină a fost confiscată și înlocuită cu literatura de propagandă ruso-sovietică, fapt ce a dus la imposibilitatea perpetuării conștiinței naționale și la apariția românofobiei în rândul românilor.

Istoricul Ion Constantin afirmă : „Combaterea românofobiei este o

cerință inexorabilă a procesului istoric de apropiere și reintegrare a românilor de dincoace și dincolo de Prut”

Anii 1945-1950 sunt considerați de istoriografia națională ca o etapă aparte a istoriei contemporane: reinstaurarea regimului totalitar-comunist.

În această perioadă au avut loc evenimente care au zguduit românismul din Basarabia: seceta, foametea organizată de ruși, colectivizarea gospodăriilor individuale țărănești din dreapta Nistrului, lichidarea chiaburimii (țărani înstăriți) ca și clasă, deportarea a mii de oameni. Genocidul fizic a fost completat de cel cultural și spiritual: acești ani reprezintă momentul de ruptură al evoluției firești a românilor basarabeni (est-moldoveni) și includerea lor forțată în sistemul statului sovietic (URSS).

După 1944 a început lichidarea sistemului educațional existent în Basarabia în 1918-1940 și 1941-1944. În interpretarea bolșevică acest sistem a avut rolul de a întuneca și româniza populația băstinașă moldovenească. Se iau măsuri extraordinare: interzicerea activităților instituțiilor naționale, se naționalizează întregul fond de cărți, se curăță bibliotecile de literatură anti-sovietică și sunt distruse cărțile românești.

*

5 Septembrie 2012, ora 05:45

Minoritățile naționale din Republica Moldova: istorie și prezent:
ROMÂNII ȘI RUSIFICAREA

RUSIFICAREA

Rusificarea este adoptarea voluntară sau silită a limbii ruse sau a altor atribute rusești de către comunitățile neruse.

Acest articol se referă la rusificarea românilor în urma anexării Basarabiei de către trupele țariste în 1812 și a reanexării sale în 1944 de către trupele bolșevice. Partidul Comunist al Uniunii Sovietice a impus abuziv modelul propriei sale civilizații: formarea și educarea unui om nou - homo sovieticus prin lipsirea românilor din stânga Prutului de limbă, alfabet, cultură, istorie și tradiții.

Cel mai eficient mijloc de rusificare a fost școala pentru tineri și instituțiile cultural-educative pentru populația adultă. Instituțiile cultural-educative din sistemul suprastructurii totalitariste sovietice au avut ca scop propagarea comunismului, conținutul spiritual fiind înlocuit de cel politic, bazat pe atitudinea de clasă în aprecierea fenomenelor și evenimentelor, prioritatea politicii partidului comunist, concepția moralei comuniste.

FUNDAL ISTORIC

Harta graiurilor din limba dacoromână

Domnul Lațcu (aproximativ 1365-1373), fiul primului domnitor al Moldovei, era recunoscut de către Sfântul Scaun ca „Duce al Moldovei” printr-o scrisoare în care se adăuga că Moldova este parte a națiunii vlahe (române): dux Moldaviae partium seu nationis Wlachie.

Cronicarul polonez Jan Długosz afirma în 1476 că moldovenii și valahii „au aceleași limbă și obiceiuri”. Trimiteri la o așa-numită „limbă moldovenească” pot fi găsite în lucrări timpurii precum cea a lui Grigore Ureche Letopisețul Țării Moldovei, unde autorul notează că de fapt această limbă este vorbită de moldoveni, valahi și vlahii transilvăneni.

Miron Costin, în lucrarea sa De neamul moldovenilor, afirmă că

națiunea română trăiește în Moldova, Muntenia și ținuturile ungurești și mai notează că, deși oamenii din Moldova se autodenumesc „moldoveni”, ei își numesc limba „românească”, nu „moldovenească”.

Marele cărturar Dimitrie Cantemir afirmă în *Descriptio Moldaviae* (Berlin 1714) că moldovenii vorbesc aceeași limbă cu valahii și transilvănenii. Cantemir este primul care introduce ideea că anumite cuvinte românești au rădăcini dacice.

Karl Marx și Friedrich Engels spuneau la mijlocul secolului al XIX-lea că „valahii și daco-românii constituiau masa principală a populației teritoriului între Dunărea de Jos și Nistru” și că „țării vechi și noi ai Rusiei” se tem să recunoască acest lucru și obligă prin forță moldovenii să se rusifice.

RUSIFICAREA GUBERNIEI BASARABIA

În primii ani ai ocupației țariste de după 1812, peste 95% din populația regiunii era românească, iar limba română a fost acceptată ca limbă oficială în instituțiile basarabene, alături de limba rusă.

Treptat, limbii ruse a început să i se acorde o tot mai mare importanță.

Conform autorităților imperiale, din 1828 actele oficiale au început să fie publicate numai în limba rusă, iar pe la 1835, s-a acordat un termen de 7 ani în care instituțiile statului mai puteau accepta acte redactate în limba română.

Limba română a mai fost acceptată ca limbă de predare în învățământul public până în 1842, din acest moment statutul ei devenind unul de obiect secundar. Astfel, la seminarul din Chișinău limba română s-a regăsit printre materiile obligatorii de studiu (10 ore pe săptămână) până în 1863, când catedra respectivă a fost desființată.

La Liceul nr.1 din Chișinău, elevii aveau posibilitatea să aleagă studiul uneia dintre următoarele limbi: română, germană și greacă până pe 9 februarie 1866, când autoritățile imperiale au interzis studierea limbii române, oferind următoarea explicație: „elevii cunosc această limbă în modul practic, iar învățarea ei urmărește alte scopuri”.

Prin 1871, țarul a emis un ucaz „Asupra suspendării studierii limbii române în școlile din Basarabia” deoarece „în Imperiul Rus nu se studiază limbile locale”. Autoritățile țariste, spre deosebire de cele sovietice, preferau ca marea masă a poporului, țărăimea, necunoscătoare multe decenii (din 1812) de limbă rusă, să rămână în ignoranță, decât să i se deschidă școli primare în propria-i limbă. Autoritățile țariste au ridicat o cortină de fier la granița de pe Prut cu România.

Anexarea unei părți a Principatului Moldovei la 16 mai 1812 -aflat sub suveranitate otomană - a dus și la o deșrădăcinare cultural-lingvistică, împiedicând evoluția firească alături de poporul care în 1859 s-a unit cu Valahia prin dubla alegere a domnitorului român Alexandru Ioan Cuza

*

10 Septembrie 2012, ora 10:35 Rusificarea Republicii Moldova (III)

Se începe asigurarea cu cadre noi ale instituțiilor cultural-educative sovietice, pe baza originii sociale și a loialității față de regim, mai puțin conta pregătirea intelectuală.

Datorită refugierii în România sau a eliminării cadrelor naționale, a decimării și ostracizării intelectualității, în Republică s-a format un vid intelectual ducând la degradarea intelectuală a întregii societăți.

S-a trecut la recrutarea de cadre comuniste, ajungând ca aceștia să reprezinte 62% în anii '50. În 1945 este creat Comitetul pentru afacerile instituțiilor cultural-educative pe lângă Consiliul Comisarilor Poporului al RSSM și se organizează comisii corespunzătoare în cadrul comitetelor executive ale sovietelor județene, raionale, orașenești și sătești.

În ceea ce privește componența națională a cadrelor de culturalizare se observă o descreștere considerabilă a ponderii românilor, astfel în 1947 din 1841 de lucrători 1045 erau români; în 1949 (după doar 2 ani) din 2245 de lucrători doar 1024 erau români (sub 50%).

La conducerea sistemului situația era și mai gravă: în 1949 din 67 de șefi ai direcțiilor raionale și orașenești de cultură doar 16 erau români. Restul erau funcționari ideologici nebăștinași, educați în spiritul șovinismului velicorus, specialiști în deznaționalizarea și rusificarea populației locale. În cadrul Comitetului pentru afacerile instituțiilor cultural-educative, din cadrul Consiliului de Miniștri al RSSM, situația era asemănătoare.

ROMÂNII DEVIN MINORITATE

Copii basarabeni, deportați în Siberia pe 6 iulie 1949, la vreo lună după deportare. Fotografie de la Muzeul Național de Istorie, Chișinău.

Scopul suprem al noilor autorități era soluționarea definitivă a „problemei basarabene” prin crearea unui tip nou de „intelectual” care să trateze cultura drept un domeniu obișnuit al vieții sociale, coordonată și dirijată conform necesităților partidului.

Se începe procesul de transformare a populației locale românești într-o minoritate prin mai multe metode:

- emigrarea forțată peste Prut
- exterminarea basarabenilor folosiți drept „carne de tun” în operațiunile militare ale Armatei Roșii
- foametea organizată, deportări
- În primii ani postbelici majoritatea celor deportați au fost învinuiți de „naționalism”, adeziune la diferite „partide burghezo-naționaliste”
- colonizări permanente cu diferiți „specialiști”
- alte colonizări
- propagandă culturală de genul: „ocuparea temporară” a Republicii inițial de către „regimul ocupanților burghezo-moșierești ai României regale” și apoi de către „ocupanții germano-români”.

Ion Constantin notează că „rezistența deosebită la asimilare a țăranilor basarabeni a făcut ca românii din RSS Moldovenească - locuind în cea mai mare parte la țară - să fie printre etniile din imperiul sovietic care au provocat cele mai multe dificultăți regimului de la Moscova.

Lista fondatorilor Interfrontului

1. Lisețkii Anatolii Mihailovici, n. 1930, ucrainean
2. Andrievskii Vitalii Aleksandrovici, n. 1951, ucrainean
3. Solonari Vladimir Anatolievici, n. 1959, ucrainean
4. Babilunga Nicolae Vadimovici, n. 1952, moldovean
5. Heistver Aleksei Valentinovici, n. 1942, rus
6. Zaițeva Ludmila Vasilievna, n. 1938, rusoaică
7. Grec Ivan Fiodorovici, n. 1939, bulgar
8. Martânov Oleg Pavlovici, n. 1947, rus
9. Poliuhov Nikolai Mihailovici, n. 1936, rus
10. Marunevici Maria Vasilievna, n. 1937, găgăuză
11. Safonov Andrei Mihailovici, n. 1964, rus
12. Pavlenko Gheorghii Nikolaevici, n. 1945, rus

13. Șornikov Piotr Mihailovici, n. 1949, rus
14. Kuroglo Stepan Stepanovici, n. 1940, găgăuz
15. Kramarenko Vladimir Grigorievici, n. 1951, rus
16. Tufar Nikolai Haralampievici, n. 1935, găgăuz
17. Verbițkii Iurii Mihailovici, n. 1955, ucrainean
18. Postovalova Tatiana Petrovna, n. 1951, rusoaică
19. Buraga Valentin Karpovici, n. 1946, ucrainean
20. Komisarenko Aleksandr Aleksandrovici, n. 1944, ucrainean
21. Tracevskii Vadim Sergheevici, n. 1936, rus
22. Blohin Iurii Vitalievici, n. 1944, rus

*

11 Septembrie 2012, ora 06:18
Rusificarea Republicii Moldova (IV)
ROMÂNOFOBIA ÎN BASARABIA

Românofobia a devenit doctrina ideologiei de stat și o idee obsedantă a întregului sistem de educație și instruire, având drept chintesență sloganul „naționaliștii moldo-români sunt dușmanii de moarte și călăii poporului moldovenesc, trădătorii intereselor sale naționale”.

Activitățile propagandistice vizau ștergerea din memoria basarabenilor a urmelor criminale lăsate de regimul sovietic în perioada ocupației din 1940-1941 (crimele și atrocitățile comise împotriva celor care nu erau loiali puterii sovietice, dezgroparea de către autoritățile române a mormintelor jertfelor terorii staliniste în Chișinău sau în alte zone, deportările de la 13 iunie 1941, distrugerea obiectivelor economice și culturale de către trupele sovietice aflate în retragere de pe teritoriul Basarabiei în iulie 1941).

Pentru implementarea românofobiei s-au folosit mai multe metode, mult mai brutale decât cele din timpul imperiului țarist:

- închiderea granițelor
- izolarea culturală totală de România, propagandă culturală: popularizarea unei noi istorii revizuită prin prisma discursului sovietic și prin perspectiva noii „prietenii multisekulare” dintre „poporul rus și poporul moldovenesc”.

O armată de noi cadre utilizau frecvent expresii ca „teroare”, „sclavie”, „colonie a României”, „cotropitori români” cu referire la jandarmi, funcționari corupți, care i-ar fi umilit pe basarabeni prin bătăi și alte acte abuzive.

Aceste bătăi, care au avut loc sporadic în toată România Mare, a căpătat în Moldova dintre Prut și Nistru, sub influența propagandei sovietice, caracterul unei drame naționale.

Concomitent, se falsifica rolul istoric al Rusiei în raport cu Moldova: Rusia devine un prieten al Moldovei din cele mai vechi timpuri, fiind prezentată ca cea care a jucat un rol progresiv și decisiv în istoria Moldovei, devenind „fratele mai mare”, justificându-se astfel anexarea țaristă din 1812 și apoi reanexarea sovietică a Basarabiei.

APARIȚIA „NAȚIUNII SOCIALISTE MOLDOVENEȘTI”

Datorită victoriei ruse (împreună cu aliații săi) asupra Germaniei naziste, Stalin a încurajat și exploatat intens patriotismul rus pus în slujba rezistenței antigermane.

În discursul său din 24 mai 1945 Stalin proclama poporul rus drept națiunea cea mai eminentă din Uniunea Sovietică, discurs care a dus la startul unei intense campanii de exaltare a virtuților acestui popor, ajungându-se la ideea că rușii sunt un popor mesianic care au asigurat o societate nouă și un viitor luminos nu numai popoarelor înrobite din URSS dar și întregii lumi. Prin urmare, este necesar ca dragostea pentru poporul rus să fie mai mare decât dragostea pentru propria națiune. Se propagă masiv idei artificiale despre reunirea poporului moldovenesc, stălalitatea sovietică moldovenească, formarea națiunii socialiste moldovenești.

Potrivit istoricului Ion Constantin, poporul moldovenesc, după ce i s-a dăruit stălalitatea sovietică, reunit și promovat la rang de națiune socialistă, este sortit contopirii cu masele rusești, fenomen ce a dus la apariția românofobiei la români și la pierderea identității naționale.

RUSIFICAREA REPUBLICII MOLDOVA

Deși în perioada 1991-2001 s-au făcut progrese simțitoare în însușirea de către masa poporului din Moldova a valorilor comune ale limbii și culturii române, clasa politică este cea care frânează acest proces.

Rusificată și ea, clasa politică utilizează mijloace democratice pentru apărarea conceptului și acțiunii politice a moldovenismului adus de ruși, întreținând artificial o situație confuză în rândul populației.

Cantonarea în moldovenism ca hotar despărțitor de românism este o manevră politică pentru a asigura pârgھیile puterii noilor conducători ai Moldovei, unii fiind dispuși chiar să vasalizeze Moldova de Rusia.

Moldovenismul ca viziune politică a fost un concept etno-cultural menit a netezi calea rusificării populației române dintre Prut și Nistru pe principiul „Divide et impera” („divide și cucerește”, „dezbină și stăpânește”).

Publicat de cersipamantromanesc.wordpress.com

*

ARHIVELE COMUNISMULUI

Basarabeni au fost înfometati, la ordinul partidului.

O hotărâre inedită arată că foametea din 1946-1947, care a secerat peste 200.000 de suflete, a fost organizată de autoritățile comuniste. La 30 septembrie 1946, Consiliul de Miniștri al RSSM și Biroul CC al Partidului Comunist din RSSM au pus la cale una dintre cele mai mari crime contra moldovenilor.

Actul secret ce demonstrează culpa nemijlocită a ștabilor bolșevici a lipsit până acum din circuitul științific și juridic. Foametea de acum 65 de ani a fost o măsură de „reeducare” și colectivizare forțată a țăranilor.

În ultimii 20 de ani s-a scris mult despre foametea din RSSM din anii 1946-1947, care a ucis circa 200.000 de basarabeni. Nu e o noutate că, în pofida secetei, dezastrul putea fi evitat, dacă oamenii ar fi fost scutiți de așa-numita „postavka” – norma obligatorie de cereale livrată la stat și dacă nu era exportată recolta din anii precedenți, ci era folosită pentru acoperirea necesarului de consum. S-a demonstrat deja că URSS a recoltat în acei ani un surplus de grâne și chiar a exportat.

INSTAURAREA DICTATURII ÎN AGRICULTURĂ

Apropierea sovieticilor de hotarele Basarabiei în primăvara anului 1944 a însemnat și reluarea măsurilor de instaurare a dictaturii în agricultură. Iată doar câteva exemple.

Încă la 7 august 1944 (operația Iași-Chișinău avea să înceapă la 23 august) gospodăriile individuale țărănești situate la o distanță de până la 18 kilometri de linia frontului au fost supuse obligativității de a preda cereale la stat. Ulterior, pe 15 septembrie, asupra județelor Bălți, Orhei și Soroca a fost extinsă Legea impozitului agricol a URSS din 1939, iar la 16 septembrie țărani basarabeni au fost obligați la impozitul agricol militar – 150 de ruble pe an.

În anul următor, la 8 ianuarie, guvernul sovietic adoptă o hotărâre prin care stabilește cota maximă de teren arabil pe care o poate deține un țăran. Astfel, locuitorii din județele Bălți, Chișinău, Orhei și Soroca puteau avea în proprietate până la 10 hectare, iar cei din județele Bender și Cahul – câte 20 de hectare.

Surplusurile erau naționalizate. O lună mai târziu, la 8 februarie 1945, guvernul introduce instituția împuterniciților agricoli. Pentru a asigura succesul operațiunii, un împuternicit trebuia să „deservească” 20-25 de gospodării țărănești.

La 9 aprilie 1945, guvernul a stabilit cota obligatorie de cereale pentru predare la stat din recolta anului 1945. Astfel, țăranul trebuia să dea 110 de kilograme de grâu pentru fiecare hectar dacă avea până la două hectare de pământ. Cu cât proprietate era mai mare, cu atât și norma era mai mare: până la 5 hectare – 170 de kg/ha; între 5 și 10 hectare – 220 kg/ha; de la 10 la 15 hectare – 270 kg/ha; peste 15 hectare – 310 kg/ha. „Postavka” de floarea soarelui ajungea până la 70 de kilograme pentru un hectar.

Taxe mari erau fixate pentru lucrările agricole. Aratul de toamnă efectuat de stația de mașini și tractoare trebuia achitat cu 50-70 de kilograme de grâu la hectar, iar pentru cel de primăvară cu 60-84 kg/ha. În total, doar pentru lucrările agricole jăcmăneala ajungea până la 146 de kilograme de cereale pentru fiecare hectar.

CUM A FOST ORGANIZATĂ FOAMETEA

La 13 septembrie 1945, guvernul instituie o nouă taxă: impozitul pentru Armata Roșie. Acesta era de la 40 de kilograme la hectar (pentru cei care aveau 2-5 hectare) până la 100 kg/ha (pentru cei cu peste 15 hectare). În 1945 autoritățile au deschis 115 puncte/depozite de colectare a cerealelor, așa-numitele „Zagotzerno”. A fost numit câte un responsabil de colectare în fiecare județ, care era ajutat de 3-4 persoane, în total 36 de funcționari în toată republica, la care se adăugau împuterniciții agricoli din sate.

Drept dovadă că în țară erau destule grâne e și faptul că la 15 decembrie 1945 Guvernul RSSM a constatat că la „Zagotzerno” se aflau 25.825 tone de grâu, iar la 20 decembrie anunța despre îndeplinirea planului de predare a pâinii la stat, permițând colhozurilor și țăranilor să-și vândă liber surplusurile. Între timp, se transporta grâul de la „Zagotzerno” la gară pentru a fi exportat.

În aprilie 1946, guvernul observă prima deficiență de făină în țară și solicită Guvernului URSS 200 de tone de grâu, rugămintea repetată în luna mai, pentru alte 150 de tone. Primul semnal de alarmă privind malnutriția populației este tras de către autoritățile de la Chișinău la 27 august 1946, când aprobă transmiterea de urgență către colhozuri și agricultorii individuali a 750.000 de puduri de grâu și tot atâtea puduri de porumb. Se stabileau și norme pentru o gospodărie individuală – de la 4 până la 10 puduri. Nu se cunoaște efectual acestei hotărâri. Cel mai probabil, a rămas doar pe hârtie, or, dacă ar fi fost aplicată, consecințele foametei n-ar fi fost atât de grave.

LIPSIȚI DE RAȚIA DE PÂINE

Înfometarea cu bună știință a fost comisă o lună mai târziu. Consiliul de Miniștri al RSSM și Biroul Comitetului Central al Partidului Comunist (b) din RSSM adoptă, la 30 septembrie 1946, Hotărârea nr. 945 „s” (secretă – n.a.) „Cu privire la economisirea pâinii în alimentație”.

Prin hotărâre, se reducea de la 1 octombrie 1946 consumul de făină cu 910 tone, echivalentul a peste 21% din necesarul de făină pe republică sau 56% din necesarul pentru locuitorii de la sate (consumul pentru o lună pe republică era de circa 4.300 de tone, iar la sate necesarul a fost redus de la 1.272 tone în aprilie la 1.606 tone în august). Cele 910 tone excluse vizau, în cea mai mare parte, locuitorii de la sate.

În primul rând, micșorarea consumului s-a efectuat prin reducerea de la 180.900 la 70.000 a numărului de persoane care erau aprovizionate cu pâine de către stat, prin sistemul de cartele. Astfel, din start, 110.900 de oameni au fost sortiți la înfometare.

Au fost lipsiți de cartele salvatoare în special locuitorii de la sate: muncitori și slujbași din sovhozuri, personalul mediu din spitale, din casele de copii și toți cei care nu aveau cote de pământ. A fost redusă rația de pâine pentru mături de la 300 la 250 de grame pe zi, pentru copii – de la 400 la 300 de grame, iar persoanele aflate la întreținere cu vârsta între 15 și 55 de ani au fost lipsite totalmente de rație.

Guvernul a stabilit că pot fi aprovizionați cu pâine doar 151.000 de oameni care lucrează, 48.000 dintre cei aflați la întreținere și 70.000 de copii, în total 269.800 de persoane pe țară.

Totodată, au fost impuse restricții la comercializarea pâinii pe piață și interzis comerțul cu grâne. Hotărârea stabilea și alte măsuri de reducere a consumului, în fapt, de înfometare. Se solicitau pedepse aspre pentru cei care încălcau regulile draconice stabilite de autorități. În pofida secetei, pentru RSSM a supraîmplinit în 1947, cu 1,5 %, planul de 161.000 de tone de cereale fixat de Moscova.

Zeci de mii de distrofici și morți

Autoritățile comuniste n-au recunoscut niciodată oficial foametea din RSS Moldovenească. S-au limitat la fraze generale privind „unele greutăți în aprovizionare”, dând vina pe secetă. Până nu demult, statisticile negre ale vremii au fost „secret de stat”. Actele desecretizată prezintă cifre înspăimântătoare.

În toiu secetei din 1946-1947, Ministerul Sănătății a întocmit rapoarte privind evoluția foametei în RSSM. Abia acum aflăm din actele de arhivă că la în 1 februarie 1947 Ministerul Sănătății recunoștea că republica se confruntă cu o adevărată epidemie de distrofie.

Astfel, conform datelor de la sfârșitul lui ianuarie 1947, în Moldova erau la evidență 184.922 de persoane bolnave de distrofie, dintre care 76.264 copii. În spitale au fost amenajate suplimentar 11.614 paturi și internate 16.896 de bolnavi. Totodată, cifra oficială a celor decedați în urma foametei era de 6.667 de persoane.

Următoarele date statistice, la 5 februarie, consemnează evoluția distrofiei. În orașul Chișinău erau înregistrate 6.494 de persoane distrofice, dintre care 4.057 de copii, în orașul Bălți – 436 de persoane, la Bender – 795 și la Tiraspol – 261. Problema foametei/distrofiei s-a agravat mai ales în județe, acolo unde au fost lipsiți de rația de pâine cei mai mulți oameni. Astfel, numărul celor bolnavi de distrofie în județul Bălți a crescut timp de cinci zile de la 3.953 la 15.077, iar numărul total pe republică a ajuns de la 189.924 la

212.940 de persoane. Peste 50% erau copii de până la 14 ani.

*

O veste bună de la Chișinău.
De-ar fi și pe pământ ca în ceruri.

*

Apariții editoriale Util și Placut - **Nicolae COANDE**
Scrisuri II de Paul Goma, Ed. Curtea Veche

La distanță de doi ani după primul volum, Flori Bălănescu și editura Curtea Veche fac posibilă și apariția celui de-al doilea volum al publicisticii lui Paul Goma. Și ce publicistică! „Scrisuri II“ este un volum dens, vibrant al unui scriitor cu adevărat angajat în lupta sa pentru libertatea și demnitatea unei țări pentru care și-a pus propria libertate și demnitate în pericol. Anchetat de Securitate în anii consolidării cultului personalității lui Nicolae Ceaușescu („Scrisuri I“ conține publicistica din perioada 1971-1989), izolat și denunțat ca un paria social și cultural, Paul Goma a continuat să-și spună răspicat gândurile într-o țară unde a gândi în intimitate era conotat drept un act de sabotare a partidului unic și a aparatului de stat represiv. Inițiator al mișcării de solidaritate în România cu Charta '77, faimoasa mișcare a intelighenției cehoslovace, Paul Goma s-a văzut izolat de o întreagă elită culturală românească, dacă facem abstracție de adeziunile lui Ion Negoïtescu și Ion Vianu. A fost anchetat și bătut la Securitate de torționarul căpitan Enoiu (cel care s-a „ocupat“ și de Ion D. Sîrbu), sau de Nicolae Pleșiță, una dintre ordurile cu epoleți de general ale strașnicei Securități a lui Ceaușescu, însă a continuat, inclusiv din Franța, unde a fost silit să emigreze cu familia, să spună adevărul despre Gulagul românesc și despre torționarii săi.

„Scrisuri II“ este pentru cei care nu cunosc opera sa literară, una marcată de ethosul adevărului spus până la capăt: o culegere impresionantă de articole, interviuri, scrisori și pamflete ale celui mai realist dintre scriitorii români – întrucât a văzut ca nimeni altul Răul pe care și-l pot face românii singuri, într-o țară unde elita culturală a preferat „rezistența prin cultură“, notabilă până la un punct, dar insuficientă pentru a coagula o mișcare de renaștere a unei națiuni îngenunchate moral și spiritual (fizic nu mai vorbim) după instalarea comunismului. Spune undeva cu amărăciune: „Fiecare cu ce merită: polonezii cu Solidaritatea, românii, la Paris, cu Clandestinitatea“. „Amatorii“ de istorie netrucată pot lectura articole publicate din perioada 1990-1998, când România avea o șansă de refacere a țesutului bolnav al societății. Goma se arată unul dintre cei mai exacti diagnosticieni ai stării de fapt. Intuind bizantinismul și torpoarea (sau pur și simplu lipsa de voință) a unor intelectuali în a-și asuma un trecut în care mișcarea de rezistență fusese anihilată mai degrabă de dorința de succes social, Goma se adresează în acești ani intelectualilor și literaților de frunte ai țării, dar și politicienilor, în catilinare și diatribe fulminante care nu au rolul de a evidenția vreo superbie auctorială, ci de a pune degetul pe o rană nevindecată. Dacă în primul volum sunt publicate scrisori adresate lui Dumitru Țepeneag, Ioan Petru Culianu sau Dorin Tudoran (nemaivorbind de epistola magnifică adresată „Domnului Nicolae Ceaușescu“, locatar la Palatul Regal!), după Revoluție scriitorul se adresează unor Ion Negoïtescu, Gheorghe Grigurcu, Gabriela Adameșteanu, Nicolae Breban, Laurențiu Ulici, Mihai Ursachi, Gabriel Liiceanu, dar și „Tovarășului Ion Iliescu“. Din scrisoarea către ulti-

mul merită să reproducem un fragment, pentru a putea remarca felul dârz și direct în care Goma îl acuză pe „revoluționarul cu voie de la Moscova“ de malversațiuni greu de respins la orice tribunal al istoriei: „D-ta, tovarășe Iliescu, ești vinovat de schilodirea, de moartea și de batjocorirea postumă a adevăraților revoluționari și a adevăratei revoluții române din 1989 – pentru că D-ta ai dat ordin să se tragă [...] D-ta, tovarășe, ești vinovat de restaurația securisto-comunistă; de favorizarea acaparării economiei naționale de către securiști, cu bani din tezaurul țării, dispersat în momentul 1989 (conform planului prevăzut în caz de război)...“. Lista acuzațiilor aduse lui Iliescu este întinsă și ea poate fi a oricărui român cu scaun la cap, numai că Goma a fost cel care a articulat acest J’acusse! formidabil, demn de pana și conștiința unui mare scriitor. Un scriitor aflat încă departe de țară, fără cetățenia română, retrasă de autoritățile comuniste, fără drepturile pe care le-ar putea avea ca membru al Uniunii Scriitorilor (eliminat de foștii săi colegi, la un semn al Puterii), fără onorurile ce i s-ar cuveni unui om care ar trebui să binemerite de la patrie. Patria („ultimul refugiu al canaliei“, după expresia unui autor francez) a ajuns în zilele noastre doar un „talcioac“ al hoților și canaliilor care jură pe tricolor în timp ce o buzunăresc zilnic.”

(...)

Miercuri 19 septembrie 2012

Am primit un mesaj de peste Prut.

Mai fac o încercare - deși întâia m-a costat sănătatea, care, oricum, nu stătea ea prea bine...

(...)

Duminică 23 septembrie 2012

Astă noapte am avut un vis din cele care nu am mai avut în ultimul timp: L-am visat pe... Putin!

Luni 24 septembrie 2012

(...)

Cum mă simt? Nu am știre de o “simțire” mai așă.

Sâmbătă 29 septembrie 2012

M-a anunțat Mariana Pasincovschi: i-a apărut cartea. Ce bucurie!

Duminică 30 septembrie 2012

A murit Alexandru George. Dumnezeu să-l ierte.
Si azi am spălat rufele de-mână.

Luni 1 octombrie 2012

A apărut, în Timpul, în sfârșit, “pagina” : o coloniță:

“1 Octombrie 2012, ora 07:13

Întoarcerea acasă a lui Paul GOMA

La începutul lui octombrie, în cadrul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” va avea loc un amplu colocviu consacrat literaturii lui Paul Goma.

E timpul ca Paul Goma să se întoarcă acasă. E timpul ca romanele lui Paul Goma să devină o parte importantă a literaturii românești contemporane. E timpul ca Paul Goma să intre în manualele școlare și universitare. E timpul să vorbim deschis despre Paul Goma.

Mesajul lui Paul Goma

„Mă prezint - pentru cei care nu au auzit de mine:

Numele meu: Paul Goma, născut în 1935, în satul Mana, Orhei. Am plecat în refugiu, în iunie 1940, prea târziu; am devenit cetățeni sovietici până în 22 iunie 1941, când Armata Română ne-a liberat pe mama și pe mine, tata fusese arestat în 13 ianuarie 1941 și deportat în Siberia; Am plecat în refugiu a doua oară - de data asta (25 martie 1944) am reușit să ne refugiem în Transilvania. De atunci nu mai am casă, nici masă. Nici țară. - Din 22 noiembrie 1977: am fost expulzat și din România. De atunci locuiesc în Franța, la Paris, ca refugiat politic. Am scris câteva cărți: 30. Sau 40, sau 50, nu le-am mai ținut socoteala. Le-am scris ca un orfan de țară: cu durere, cu bucurie, cu jubilație. Unele au fost tipărite și la Chișinău. Altele, tipărite în România, au fost aduse și la Chișinău.

Acesta sunt. Restul vieții mele se află în cărți. Lectură plăcută.”

19 septembrie 2012, Paris”

„Măcar în somn să nu fim refugiați”

„- Când o să vină tata, Domnul Director o să ne invite la masă? Mi-e foame, mamă... - și încep să plâng. Mi-e așa de foameee...”

- Uite ce e, puiul mamei: ești mare de-acum; de-acum trebuie să înțelegi cum stau lucrurile pe lumea asta; și cu noi în ea. Noi suntem, de-acum, niște refugiați...

- Eu nu vreau să fiu refugiat!

- Ei, dac-ar fi după noi...

– Eu nu vreau să fiu refugiat, adică culcat pe jos, în cancelarie, pe-ntu-neric și, în plus, lung de foame!

– Se spune: lat de foame. Sau: mort de foame - nu lung.

– Eu spun cum spun. Nu sunt mort și nu sunt lat. Eu sunt viu și mi-e așa de foame, încât simt cum mă lungesc. Simt cum cresc. Sunt lung și mare, de foame, mamă...

– Închide ochii și gata!

– I-am închis...

– Bine-ai făcut. Când închizi ochii, nu mai vezi întunericul – toate de la întuneric ne vin, ascultă-mă pe mine! Și foamea, și setea, și dorul, și toate – de la întuneric ni se trag...

Cui îi spune mama asta? Eu l-am auzit pe Moș Iacob zicând că vine întunericul – el îi spunea: întunericime... Că vine, nu numai peste noi, cei din Mana, nu numai peste Basarabeni – peste toată lumea! zicea el. Firește, exagera, cum zice mama.

Mama continuă să zică:

– Așa că ce facem noi? Noi închidem ochii și dormiim...

Și încă:

– Când dormi, nu mai simți nimic, nici foame, nici durere, nici supărare – numai viață veșnică...

Astea le-a spus încet-încet, de parcă nu mie mi-ar fi vorbit.

Iar acum, deși mie-mi vorbește, nu doar mie:

– Să dormim, puiul-mamii. Măcar în somn să nu fim refugiați.”

(„Din Calidor”)

“Un superb imn al vieții

Perceperea feminității ca necesitate imuabilă are rădăcini în relația mamă-fiu, intensă în timpul copilăriei, adâncă la maturitate. Romanul Din Calidor consacră figura tutelară a mamei, de a cărei lume fiul rămâne legat pentru totdeauna „prin ombilicul intact”. Imaginea mamei iradiază infinite semnificații, ea înseamnă siguranța adăpostului, a căldurii și se suprapune pe înțelesul de pământ, glie. Totul începe și se termină cu ea. Relația mamă-copil transgresează actul fenomenal exprimând raporturile dintre individ și univers. Memorabilele scene dispuse teleologic din debutul și finalul romanului reprezintă viața ca o stare în calidor, în „acel vestibul deschis spre ambele părți, acel afară proxim și nu definitiv, acel loc la aer și lumină și umbră și căldură înăuntrică, supus agresiunilor, dar nu mortale: oricând pot face pasul înapoi, la adăpost”, viața ca o stare de născut deja, dar ținut în poala protectoare a mamei. După înstrăinări, „refugii” și „definitive dusuri”, pe care viața inevitabil le provoacă, întoarcerea e simțită ca o stare de beatitudine. Copilul se opune destinului prin nestăvilită vitalitate („Eu nu vreau să fiu refugiat”), întoarcerea ciclică la mamă, casă, satul natal, fețele copilăriei constituind progresiv un superb imn al vieții.

Aliona Grati”

„Cea mai grozavă mamă din lumea-mare”

„Mama mea nu s-a schimbat aproape deloc. Mama mea e mama mea, nu se schimbă - să nu plângi, că...”

Mama mea. Mama mea. Mama-mama-mama. Cea mai grozavă mamă din lumea-mare.

Se oprește la doi pași de mine. Ține buzele strânse. I-s strânse de tot buzele. Nu înțeleg, dar așa e mama mea, grozavă; cu gura închisă, cu gura strânsă-pungă, zice tărișor:

– Regulamentul permite unei mame să-și îmbrățișeze copilul? (...)

Mă îndepărtează de la pieptul ei, mă privește, îmi râde, apoi iar mă apropie și mă strânge tare-tare. O strâng și eu – nu prea tare, am crescut mult, nu-mi pot controla forțele. O strâng, cu toate că mama miroase a mușgai – de la beci, desigur; și a jeg, a slin, a nespălare; și a pipicaca miroase mama mea, mama mea, mama. Așa că o strâng tare, tare de-i trosnesc oasele.

Dar mama râde și face din cap, așa, că adică, ia te uită ce forță! Mă îndepărtează, mă apropie, râde, în continuare, însă cu lacrimi; râde cu icnituiri de plâns, suspină cu chicote de râs. Și tot plângând și tot râzând și tot miro-sind a jeg și a cacapi și a muced, mama mea îmi strecoară, îmi picură în ureche, pe silabe – cuvinte: scurte, numai subiecte, fără predicate.”

(„Arta Refugii”)

“Tragica istorie a basarabenilor

Scena zguduitoare din finalul romanului Arta Refugii reprezintă întâlnirea lui Paul cu mama sa în sediul Securității, unde, de câteva luni, ea și soțul ei sunt ținuți în arest. La vederea mamei, copilul, devenit de curând un tânăr, plânge copleșit de emoții. Lacrimile sunt dovada faptului că trauma psihologică nu l-a abrutizat. Reiese de aici o întreagă gamă de teme călăuzitoare: relația mamă-fiu, sublima inocență a începuturilor, iubirea în forma ei cea mai pură pentru „eternul feminin”, înălțarea prin suferința, simbolul omnescului cu toată căldura, dar și cu toate limitele lui, drama copilului refugiat/instrăinat de țară, simbolul unui destin, tragica istorie a basarabenilor, obsesia morții care însă nu umbrește niciodată pe deplin dorința de a trăi.

Aliona Grati”

“Teroarea comunistă și literatura lui Paul Goma

Dumitru Crudu

Toată lumea știe că Paul Goma s-a opus deschis sistemului comunist din România, spre deosebire de foarte mulți scriitori „de vârf” ca Nichita Stănescu sau Marin Sorescu etc., cu atât mai ciudat e faptul că după prăbușirea comunismului, nu se știe din ce motive, acestui scriitor incomod nu i-au fost recunoscute meritele literare și nu i s-a reîntors nici măcar cetățenia de care a fost văduvit într-un mod abuziv. Și azi, în multe cercuri

literare, despre literatura sa se discută ca și pe vremea socialismului, cu reticență sau cu dispreț. Dar Paul Goma a fost unul dintre puținii scriitori care nu și-a schimbat libertatea artistică interioară pe tentații materiale (o carte de proză ideologică era remunerată gras, cam la prețul unui apartament). El nu și-a negociat substanța literară pentru un pumn de arginți, alegând să scrie despre teroarea la care a fost supusă familia sa și el personal, și nu despre dilemele morale și intelectuale ale intelectualilor din anii șaiszeci și șaptezeci, dacă să protesteze contra unui șef de întreprindere sau nu. Alegând să protesteze contra sistemului și nu contra unor reprezentanți corupți ai acestuia (ca și cum dacă aceștia ar fi fost înlocuiți cu unii mai breji sistemul ar fi devenit mai perfect), a plătit cu imposibilitatea de a-și publica romanele la editurile din România și de-a fi luat în vizor de criticii literari serioși. Din această cauză, după cum se știe, aproape toate cărțile sale apărute în străinătate au fost și recenzate masiv în revistele literare europene, parcă sfidând tăcerea criticii literare românești serioase. Unii critici români, printre care și N. Manolescu, mai consideră și astăzi că literatura sa nu prea are valoare estetică. Chiar și romanelor sale celebre - „Din Calidor”, „Bonifacia” sau „Arta Refugii” - le sunt refuzate orice merit literar, fiindu-le recunoscute doar dimensiunea etică, sau politică, de natură protestatară. După părerea acestor critici, literatura lui Paul Goma are cel mult o valoare de document și cam atât. Da, e adevărat că în romanele lui Paul Goma este radiografiată alienarea individului în timpul comunismului, ca și cea cumplită teroare a istoriei, dar de ce oare acest lucru nu ar putea avea și o valoare estetică? Criticii serioși îi mai reproșează și faptul că prozele sale se nasc din viața trăită de autor. Dar, după părerea noastră, în cazul prozei sale, biograficul nu poate fi un defect, ci e o calitate, mai ales că ceea ce a trăit Paul Goma depășește fruntariile imaginației literare. Culmea e că, asumându-și în scris biografia sa, scriitorul și-a asumat o idee literară înnoitoare pentru acea vreme care, peste ocean, făcea furori. Dincolo însă de faptul că romanele lui Paul Goma explorează capacitatea de rezistență a individului la rău, acestea mai vorbesc și despre acei oameni care pur și simplu vor să trăiască firesc și natural, dar acest lucru în acea epocă de tristă amintire nu însemna nimic altceva decât să fii contra sistemului”.

*

Scriitorul german Günter Grass elogiază un spion condamnat de Israel, spion condamnat de Israel, "Efemere", Vanunu, în timp ce presa germană consideră a fi o nouă proocare la adresa statului evreu.

“Laureat al premiului Nobel pentru Literatură, scriitorul german Günter Grass, declarat persona non grata în Israel, l-a lăudat într-o nouă poezie pe

"spionul nuclear" israelian Mordehai Vanunu, în ceea ce presa germană consideră a fi o nouă provocare la adresa statului evreu, relatează Agenția France Presse, citată de Agerpres.

Într-un nou volum lansat la finalul acestei săptămâni în Germania și intitulat "Efemere", poetul german în vârstă de 84 de ani îl numește pe Vanunu drept un "erou" și un "model", în poemul "Un erou al zilelor noastre".

Fost tehnician în domeniul fizicii atomice, Mordehai Vanunu a fost încarcerat peste 18 ani, pentru trădare de stat, după ce a divulgat secrete legate de programul nuclear al Israelului, date publicității de săptămânalul britanic The Sunday Times.

"Günter Grass irită din nou Israelul", comentează în ediția sa duminicală tabloidul Bild, în timp ce publicația Berliner Morgenpost apreciază că este în mod clar vorba despre o nouă provocare la adresa Israelului.

Potrivit editorialistului Süddeutsche Zeitung, noile poeme ale lui Grass, care evocă Europa, Grecia și o declarație de dragoste față de Germania, "ar putea naște încă o dată controverse cu Israelul".

În aceeași publicație, Günter Grass a provocat în luna aprilie o polemică aprinsă prin afirmația că Israelul amenință pacea mondială atunci când declară că intenționează să atace preventiv Iranul. În urma respectivei afirmații, scriitorul german a fost declarat persona non grata de către Israel."

Marți 2 octombrie 2012

Ziua mea. Fac 77 ani.

Din dulcea Bucovină - dincolo de Cercul Polar

Ploieștenii au dedicat un bust Aniței Nandriș-Cudlea, victimă a Gulagului sovietic. Bustul va fi dezvelit în Mahala (Ucraina) - localitatea de naștere a eroinei.

În Sala Coloanelor Palatului Culturii din Ploiești a avut loc ceremonia de lansare a volumului „20 de ani în Siberia” de Anița Nandriș-Cudla, o carte ce reîmprospătează memoria victimelor Gulagului sovietic. La eveniment au participat: Mircea Cosma (în foto), președintele Consiliului Județean Prahova, Laurențiu Rebegea, vicepreședintele Consiliului Județean Prahova, Nicolae Boaru, directorul Bibliotecii Județene „Nicolae Iorga”, reprezentanți ai unor instituții culturale din județ, precum și un grup de elevi din Republica Moldova.

În cadrul aceluiași eveniment a fost prezentat și un bust al autoarei volumului, lucrare realizată în bronz de sculptorul ploieștean Constantin Ionescu. Bustul, realizat cu sprijinul Societății Cultural-Istorice „Mihai Viteazul”, a fost dezvelit, duminică, 30 septembrie 2012, la Mahala (Cernăuți), localita-

tea de naștere a Aniței Nandriș-Cudla, eveniment la care a participat și președintele Mircea Cosma.

Anița Nandriș-Cudla (1904-1984) a fost o țărancă din nordul Bucovinei, ridicată de KGB în miez de noapte, împreună cu cei trei copii mici ai ei, separată de soț și deportată în Siberia, dincolo de Cercul Polar. De abia știutoare de carte, întoarsă acasă după 20 de ani, Anița Nandriș-Cudla a scris, în cuvinte simple, povestea acestei supraviețuiri. Este o mărturie unică, păstrată printr-o minune timp de două decenii până când a fost publicată. Cartea a fost distinsă de Academia Română cu Premiul „Lucian Blaga” în anul 1992.

Povestea emoționantă a femeii i-a impresionat pe cititorii cărții, printre ei fiind și președintele Consiliului Județean Prahova, care a spus: „Evenimentul face parte din ceea ce numim noi restituirea istoriei poporului român, o istorie pe care am învățat-o greșit și pe care încercăm, în fiecare zi, s-o repunem la locul ei. În fața a ceea ce se relatează în această carte nu poți să rămâi indiferent și vă mărturisesc că am citit-o plângând”.

Ioan Popescu, Ploiești

*

ziaruldeiasi.ro » OPINII **Paul Goma sau scriitorul ca martor**

BOGDAN CRETU

Nu multora le convine faptul ca exista o constiinta libera de orice afiliatii, de orice interese, care spurca, pe buna dreptate, din afara, metehnele vremii. E incomod, dar s-ar putea sa fie un balsam necesar pentru recuperarea deja invocatei normalitati.

Intamplarea a facut ca, in timp ce eram plecat la Sibiu, la un grozav festival de poezie organizat de prietenii mei de la revista Transilvania, Dragos Varga si Radu Vancu, sa primesc acasa un al doilea tom al cartii lui Paul Goma, Scrisuri, aparut la Curtea Veche. In sfarsit, o editura cu difuzare buna si-a luat inima in dinti sa dedice o serie de autor acestui mare scriitor. Meritul este si al neobositului istoric Flori Balanescu, care ingrijeste si aceasta editie. Citisem, bineinteles, cartea in prima sa versiune, aparuta in 1999 la editura Nemira si ma deranjaseră notele de subsol abuzive ale editorului. De pilda, cand Goma scria: „Sunt un analfabet: nu l-am vazut pe Iosif Sava la televizor”, editorul comenta in subsol: „Mai bine!” Or, Paul Goma are el insusi idei suficient de transante si de explozive pentru a mai fi nevoie sa fie inganat. De data aceasta, scrierile sale au incapat pe maini bune si ma bucur ca e asa.

Sigur, nu am apucat sa recitesc (in cateva ceasuri) decat cateva pagini din aceasta carte, prin urmare nu am cum sa scriu o cronica propriu-zisa acum. Doar ca nici nu pot sa nu observ ca exact azi, 2 octombrie, Paul Goma implineste o frumoasa varsta. Nici nu conteaza care. Dar acest scriitor s-a bucurat, acasa la el, de atat de putine momente de apreciere, incat unul in plus

nu are cum sa strice. Ca poate deranja - asta e o alta poveste, care nu ma preocupa catusi de putin.

Parcurgand textele de atitudine (articole, interviuri, scrisori deschise etc.) din acest volum, nu-mi pot inghiti o intrebare: cum se explica, oare, surzenia celorlalti, pentru ca glasul lui Goma numai catifelat nu este? Raspunsul este la indemana oricui vrea (sau isi permite sau, cine stie?, i se permite) sa-l formuleze. Curajul de atunci, din 1977, al autorului Gherlei a devenit azi incomod, pentru ca el acuza, prin el insusi, lasitatea celorlalti, adica a majoritatii. In timp ce Goma trecea, in repetate randuri, prin inchisorile comuniste, in timp ce orice miscare ii era monitorizata, in timp ce era nevoit sa lucreze ba in constructii, ba intr-o pepiniera, ba fotograf la nunti, botezuri, inmormantari si alte sarbatori, ba hamal in gara sau trompetist la nunti si alte chermize, ceilalti scriitori hibernau comod in barlog. Mai mult decat atat, autorul mai are si „impertinenta” de a nu sterge cu buretele tot ce s-a petecut in comunism, si de a da in vileag pacatele celorlalti. Se incapataneaza, altfel spus, sa nu uite. Oare nu plateste el, si acum, cutezanta de a scrie direct, negru pe alb, ceea ce cu totii stim, dar susotim gales, de teama sa nu ne punem rau cu X sau cu Y? Oare nu este si aceasta atitudine de procuror al fostelor orori, al fostelor si actualelor lasitati, abil cosmetizate astazi, una dintre cauzele marginalizarii lui Goma?

Ceea ce mi se pare limpede este faptul ca Paul Goma nu da toate aceste pacate ale trecutului in vileag din placerea delatiunii sau dintr-un sentiment al sanctionarii slabiciunii celor multi. La urma urmelor, fiecare raspunde pentru faptele sale... Nu, altul este imboldul ce-l indeamna pe el in lupta, si anume ca, martor al atator orori fiind, are datoria morala de a nu le lasa sa cada prada comodei amnezii tipice romanului. Soljenitin isi impunea aceeasi datorie, teroarea se cere demascata, raul trebuie deconspirat. Evident, daca acum mai bine de 3 decenii Goma risca totul numai pentru a scoate la lumina adevarul, e limpede ca el nu poate renunta nici acum. Nu multora le convine faptul ca exista o constiinta libera de orice afiliatii, de orice interese, care spurca, pe buna dreptate, din afara, metehnele vremii. E incomod, dar s-ar putea sa fie un balsam necesar pentru recuperarea deja invocatei normalitati. Nu e la indemana oricui sa scrie direct, fara precaute edulcorari, lucruri tabuizate. Autorul Culorilor curcubeului o face cu credinta ca verticalitatea trebuie asumata pana la capat. Ma intreb patetic si stangaci: daca si aceste putine constiinte de genul lui Paul Goma ne-ar fi lipsit, unde am fi ajuns? Nu intamplator, tocmai in Romania comunismul a avut cele mai statornice edificii, nu intamplator tocmai noi ne smulgem atat de greu din acel trecut pe care retoric il blamam cu spume la gura. Tot deloc intamplator, avem o clasa politica alcatuita din beizadele, care au conservat ticurile si au diversificat ticalosia vechilor maestri comunisti. Daca nu ar fi spus toate aceste lucruri, daca ar fi ales sa fie si el „ca romanul, impartial”, de buna seama ca opozantul de mai ieri ar fi castigat onorurile nationale azi, alaturi de o functie calduta si recu-

noasterea unanima. Dar si-ar fi pierdut, cu siguranta, respectul de sine.

Paul Goma nu este un disident, ci un scriitor. Asupra acestui aspect insista el insusi, de cateva ori si in cadrul cartii abia retiparite. Scriitorul are, printre altele, si obligatia morala de a fi un martor credibil al epocii sale. Sa o recunoastem chiar azi, de ziua lui Paul Goma: istoria noastra recenta are putini martori mai credibili decat el. De ce? Foarte simplu: nu doar pentru ca el a avut curajul (curajul fizic, vorba lui Steinhardt) de a fi infruntat absurdul comunist, intrand in puscarie pentru ideile sale, ci, poate intr-o mai mare masura, pentru ca a avut puterea de a transforma aceasta calitate de martor in literatura foarte buna. Paul Goma este, si din aceasta pricina, un mare scriitor. Nu va luati dupa istoricii de serviciu ai literaturii contemporane: nu peste mult timp se va vedea limpede ca locul acestui scriitor viu, autentic este mult mai important decat le convine unora sa accepte astazi.

La multi ani, Paul Goma!

*

Sanda Văran îmi trimite:

“Capitolul VI

Ultima poruncă : să nu taci!

Într-un interviu din *Cronica*, nr .6, 1992, Angela Marinescu spune despre Paul Goma că ”nu poate fi un înțelept.”

Se știe că, printre altele, înțelepciunea oamenilor este asociată cu tăcerea lor, cu știința lor de a tăcea cu folos sau la momentul potrivit. Paremiologia înregistrează proverbe de genul :”Tăcerea e de aur” sau ”Dacă tăceai, filosof rămâneai.”.

Lui Paul Goma însuși nu pare să-i fie necunoscut acest lucru, atunci când mărturisește în ”Gherla” : ”Fiecare om are momente în care simte cum se înțelepțește fulgerător. Totdeauna, sau aproape totdeauna această senzație de înțeleptire e legată de tăcere. De tăcerea sa.”¹

Și cu toate acestea, el a ales să tacă în foarte puține împrejurări, în închisoare sau sub anchetă, când tăcerea era exact contrariul a ceea ce i se cerea (”Și am început să tac. Să-l tac pe Goiciu. Știam, dracu’ știe de unde, că tăcerea e una din cele mai teribile arme. Dacă nu de atac, atunci de apărare...activă.”²).

Pentru că dacă ar fi să așezăm biografia și opera lui Paul Goma sub un semn anume, acela ar fi, concentrat la maximum: tăcerea înseamnă moarte. Într-o societate ca cea totalitar-comunistă, organizată pe principiul unei celule de închisoare, în care drepturile individului sunt aceleași cu îndatoririle sale, din care nu poți ieși pentru că nu există clanță, pentru că mecanismul este genial-diabolic, lăsând deschis un singur drum, cel al convertirii, adică al mutilării (automutilării) prin acceptarea minciunii pe care aceasta se

bazează – într-o astfel de societate, consemnul este: ” Nicio mișcare, niciun sămn!” 3

Și niciun sunet, putem adăuga, pentru că într-o asemenea lume, a vorbi, a spune, mai ales altceva decât ceea ce ți se cere, a spune, mai ales alt adevăr decât cel oficial, cel acceptat, impus de Putere, este un delict capital.

Aici, ”Cine vorbește, vorbește o singură dată!”4 , or la Paul Goma tăcerea înseamnă moarte, iar el nu poate fi atât de înțelept și de laș, încât să accepte această moarte-în-viață.

A striga, a spune – cu varianta a scrie – adevărul este o boală oarecum ereditară. Tatăl său este arestat în 1941 de NKVD și deportat în Siberia pentru că strigase: ”Trăiască Gutenberg!”, dansând în jurul grămezii de cărți românești arse de sovietici, care așa au început construirea celei mai bune lumi dintre toate posibile.

Paul Goma este ”convocat”, ”reținut”, exmatriculat din toate liceele din țară, arestat doi ani, trăind în ”domiciliu obligatoriu” cinci, din nou arestat și apoi silit să se exileze, pentru că nu încetează să spună și să scrie adevărul său despre lumea în care trăiește.

Să spui, să scrii ”ceea ce nu se spune” devine un imperativ etic, un comandament moral, dar și estetic.

În numărul 49 din 3 decembrie 1966, revista *Luceafărul* găzduia debutul scriitorului Paul Goma. Titlul povestirii publicate (aventura publicării o desfășoară pe larg autorul însuși în romanul ”Bonifacia”) era ”Când tace toba”. Volumul de povestiri ”Camera de alături” cuprinde și o variantă a acestui text, sub titlul ”Aia”. Construită cu o știință a tehnicilor muzicale, la fel ca mai toate cărțile de mai târziu, ”Aia” se face remarcată prin forța conturării unui personaj, a unei existențe ce închide în sine un naiv și totodată tragic mesaj.

Lițucă al Jitarului, Liță sau Niculaie Boc își trăiește vârstele, viața, veghind fără odihnă, fără somn, pândind-o pe ”aia”, care nu-i decât Moartea – alungând-o, ”hușăind-o, ca pe o agresivă, obraznică orătanie, ori de câte ori simte că îi dă târcoale, lui sau semenilor adormiți, inconștienți (”proști”), cu simțurile amorțite de muncă grea sau de trai prea bun.

Meseria lui Liță, dar mai mult, rostul, așa cum și-l vede el pe pământ este acela de a face zgomot, de a se ține și a-i ține treji pe oameni, slujindu-i și apărându-i astfel de somn, liniște și tăcere – semne violente, pentru el, ale prezenței morții.

Zgomotul pentru Liță poate fi orice. De la cuvintele urlate (”Hai, tată, să ne strigăm” 5) sau rostite simplu, la orice sunet, muzical (” dar cel mai mult îmi plăcea Lae, dobașul, fiindcă făcea bum!bum!bum!” 6) sau nu: bocet de înmormântare, dangăt de clopote, duruit de tobă, bubuit de tun, scrâșnet de excavator ori cârâit de robinet stricat. Important este să fie, să se audă, în lipsă să fie provocat, și cât mai tare, intensitatea și durata acestuia fiind invers proporționale cu distanța despărțitoare de moarte.

Liță, ca și Filip din povestirea "Un pas înapoi" din același volum de debut (sau ca și Goma însuși, cel care povestește cu mare artă în "Gherla" bătaia de la Zarcă) simte că "moartea nu e conținută", ci ea vine ("Îi era urâtă liniștea, îl apăsa pe piept, de-i săca răsuflarea, mai ales noaptea îl prindeau spaime cu sudori, se făcea că vine aia, mută, și el n-o putea alunga..."⁷) se apropie mută, putând fi chiar percepută în unități măsurabile de timp și spațiu (poate doar la E.A.Poe în "Hruba și pendulul" mai întâlnim o asemenea percepere a apropierii morții), ca o apă cleioasă, îneacă și sufocă, face frig și întuneric în jur.

Ființă amorală (moarta tatălui, războiul, închisoarea sunt pentru el doar posibile surse de binefăcătoare zgomote) sau mai bine zis, existând după o lege morală pe care singur și-o dă, Niculaie Boc va ajunge curând un om singur, ocolit și neînțeles de semenii săi, pe care îi iubește dar, la rândul său nu-i înțelege. "Crezî-mă ori ba, io nu vă trezesc de joacă ori din prostie. Vă mai și spariu (și, într-adevăr, îi sperie și deranjează pe cei din jurul său, fie trăgând clopotele a foc în miez de noapte, ca poștaş, aducându-le intenționat scrisorile, pe care inițial le desface și citește, după ce oamenii apucaseră să se culce, fie dând deșteptarea unui întreg cartier bucureștean cu strigăte ca la stână), dar mai tare o spariu pe ea, să fugă, să nu vă prinză-n somn. Voi durmiți și n-o auziți, dar de mine știe de frică și-o hușăi și fuge, dar voi vă mâniați și mă păziți cu bâta și asta nu-i drept..."⁸, va explica el târziu, în înfruntarea de neocolit cu cei care își apără dreptul la somn și la viață, așa cum o înțeleg ei.

Nedreptatea care i se face – este luat în râs, bătut sau mai rău, nebăgat în seamă – îi provoacă accese de furie, îl face să amenințe dezlănțuit ("Pune-te tu numa rău cu mine, că io minteni te bag și-n mumă-ta și la gherlă, că io așe vă cunosc pe toți..."⁹ și chiar să-și împlinescă răzbunător amenințările ("Nu mai putea fi oprit. În miez de noapte clatină toate fericirile familiale, nu știe să le tacă și le răcnește ferestrelor care se spionează, află bărbații, află nevestele, află vecinii și cine nu trebuie. Liță fără patimă, îi despoaie și-i mână așa, goi, în văzul lumii."¹⁰), dar cel mai adesea, acestea se transformă în autocompătimitate: "Mânia i se preface în jale de sine."¹¹ și în încăpățănare: "D-apăi io, așe să știți, măcar că voi nu vreți, tot pe aici am să mă țin. Că ce-o să vă știți voi face, dacă plec și vă las de capul vost..."¹². Iar această încăpățănare va face din el, cu voia autorului, un personaj exemplar, va da naștere unui destin asumat, încât în ceasul morții sale – moare ca un Isus pentru credința sa, ce-i drept, un Isus lipsit de măreție, bătut de vecinii treziți din somn – bătrânul Liță poate zâmbi împăcat, pentru că și-a făcut viața "plină", "rotundă", cum auzise cândva spunând un muribund ("Acol-n tranșeu, coperit de pământ și de umbră, până s-a stins, a gemut teteristul, cu gura lui neagră. Mațele pline de țără, de muște, de pleavă, de-un picior fără om atârnav. Gemea teteristul cu gura de umbră, iar noi îngropați ca și el, așteptam să ne vină odihna, și-n locul ei gemătul s-a răsturnat în cuvinte:

Plină vă faceți, fraților, viața, faceți-o plină, rotundă..., și-atunci îngropați din noi s-au smuls din pământ și-așa am ajuns la lumină.”¹³ , iar somnul este, în sfârșit, acceptat ca o binemeritată răsplată a unei datorii împlinite, dusă până la capăt.

Emblematic, am putea spune, acest personaj pentru arestatul (tot un fel de îngropat-de-viu) din Gherla, care povestește-mărturisește: ”Încurajat de faptul că puteam urla în voie(deci: mă puteam exprima...), am început să răspund: Nu taaaaaac! Nu taaaaaac!.../ Până adineauri scopul lor fusese cețos, din inerție, noroc că le arătasem ce să urmărească, ce să încerce să obțină. Îmi cereau să tac. Eu mă răzbunam, urlînd, spunîndu-le urlînd, că nu...”¹⁴

Iar singura șansă a călăilor de a strivi împotrivirea este reducerea la tăcere, crima:” Și glasul – îl văd – capătul lui, rupt, se scufundă încet, înapoi, de unde pornise, ca un jet de arteziană, într-un bazin, după închiderea lentă a robinetului.”¹⁵

Și moartea nu este prea departe: ” Îl văd pe Istrate deasupra mea. Apoi încep să nu-l mai văd. Nu-l mai aud. În schimb, încep s-o aud pe ea. S-o văd. Venind. Prima oară, la un metru și douăzeci...la un metru...Zvîcnind, din douăzeci în douăzeci de centimetri – dar poate nu zvîcnea, poate că ochiul meu o percepea printr-o fantă rotitoare, fantă care din douăzeci în douăzeci de unități (și timpul poate fi măsurat în centimetri), venea în dreptul ochiului meu...”¹⁶

Dar monstruosul mecanism, căci nu este vorba doar de cel care îl pune în mișcare, gardianul sau ofițerul care torturează, nu reușește să strivească, ci din contră, stîrnește în victima sa necesitatea vitală de a nu tăcea: ”Ei, lasă...Ei, lasă...

Și m-am hotărît

să nu-i uit în vecii vecilor

Nu să mă răzbun, ci să nu-i uit

și, mai ales

SĂ NU-I TAC”.¹⁷

Memoria, căruia Paul Goma îi închină un adevărat elogiu în ”Patimile după Pitești”, (”memoria, memoria, maica noastră ocrotitoare (atît cît poate), memoria, maica noastră, mîntuitoarea, memoria, ultimul recurs și reazăm, singura mîngîiere, înainte de apleca încolo, dincolo...”¹⁸), dar și prin întrea-ga sa operă, devine ”judecător și călău” al acelor care, paradoxal, sînt condamnați la neuitare.

Ca și cum Răul odată numit, arătat, și-ar pierde puterile, devenind nepu-tincios și jalnic.Ca și cum, mai mult decît istoria, doar eternitatea ar putea face dreptate.

Deși Memoria este zeitatea mereu venerată, Goma nu evită să cîntărească greutatea depozițiilor sale: ” Vreau să spun că eu n-am fost mar-

tor, ci erou; pe de altă parte evenimentul a fost atât de violent, încît vrînd-nevrînd, l-am înregistrat...violent, deci strîmb, poate cu totul fals. Dar să admitem că l-am înregistrat corect – corect din punctul de vedere al unei statistici medii: cu timpul memoria începe să facă feste. Nu prin omitere, prin uitare. Ci prin...Și memoria n-ar face atîtea feste, dacă n-aș povesti acea întîmplare de atîtea ori.”¹⁹

Referitor la incapacitatea lui Paul Goma de a tăcea, de a fi înțelept și ”duplicitar”, aceasta trece dincolo de teritoriul strict al experienței personale. ”Patimile după Pitești” este o carte în care se încearcă răscumpărarea tăcerii celor care supraviețuind groazniciei încercări nu au mai putut, nu au avut curajul sau forța de a vorbi despre ea.

”Despre Pitești se tace.”²⁰, citim în *Ostinato*, o carte în care convențiile literare sînt folosite.

Un fel de acuzație-reproș-sfidare adresată celor ce nu vor să vorbească, care nu-și pot mai pot reveni după acel traumatizant experiment la care fuseseră supuși și care le crease reale mutații psihice, transformându-i din victime în călăi și invers.

Cu o liminară sinceritate, Goma relatează însă, în mărturisirea despre tortura suferită și momentul în care suferă și el o asemenea mutație psihică, aceasta nefiind decît o reacție de apărare a Eului, în fața fricii.

”Cam pe atunci s-a petrecut o ...Adică sigur atunci. Ceva înspăimîntător (lucru de care mi-am dat seama mai tîrziu, în celulă, atunci însă nu-mi fusese în nici un fel: ca într-o fulgerare, mă văzusem în rolul lui Șomlea – inexact: nu rolul lui Șomlea, ci în al celui care (...), cel care-l bătuse mai adineauri pe Nandi, iar acum, obișnuit cu asemenea întîmplări, așteaptă, calm, reîntoarcerea la glas sau întoarcerea glasului. Ca să reînceapă. Ca să reîncepem./.../Că, uneori, suferința altuia, chiar apropiat nu trezește neapărat milă, compasiune, ci, dacă e bine dirijată(?), întărită, ca vederea sîngelui...”²¹

Tortura dezvăluie tînarului ce era ”grozav de mîndru că fusesem arestat, voiam să mulg tot ce se putea mulge, înainte de a pleca – mă temeam că or să-mi dea drumul înainte de a cunoaște mai îndeaproape tainele detenției...”²², precaritatea, slăbiciunea ființei umane, acea slăbiciune care naște răul: ”toată durerea adunată în carne, în oase, în fundul ochiului, în memorie, de cînd începuse Zarca, de azi dimineață, de cînd eram la Gherla, de la arestare, toate astea nu făceau cât umilința asta, pînă acum fusesem bătut, numai bătut, acum eram umilit, umilit îngrozitor, nu de ei, nu de Șomlea, nu de Istrate, nu de bîță, de baston, de picioare, nu: era altceva, mă aflam într-o stare de umili...”

la ce mai poate fi bun un om care face pe el?”²²

Și această umilință în fața propriei slăbiciuni va declanșa căutarea adevăratului mijloc de a rezista, de a te împotrivi dezumanizării și morții. Salvarea vine numai prin cuvînt. Cuvîntul care spune adevărul, învingînd tăcerea și moartea.”

*

Veste proastă: casa de pensii nu-mi recunoaște drepturile, nu de 27 ani ci... doar de când m-am declarat, adică din aprilie 2012. Uite-așa, nu altfel.

Mai rămâne să aflu că nici indemnizație de merit... nu merit.

*

Wikipedia

“Au lieu de suivre l'exemple de ceux-ci, Paul Goma place son témoignage littéraire dans l'engrenage de la concurrence mémorielle (Nicolas Trifon), exige des auteurs juifs qu'ils assument les responsabilités pour les crimes commis contre les Roumains, et qu'ils cessent de monopoliser l'histoire avec le mythe du génocide unique, celui dont ils ont été victimes, et de culpabiliser toutes les autres nations, dans le but politique et économique de les dominer et de leur extorquer des fonds, sans aucune analyse critique de leurs propres agissements criminels anti-roumains (et en général anti-goim), avec le soutien et l'approbation de la quasi-totalité des cercles israélites. Cette déclaration lui aliène la plupart des anciens dissidents tels *Doina Cornea*, *Romulus Rusan*, *Ana Blandiana*, *Gabriel Liiceanu*, *Andrei Pleșu* ou *Mihai Stănescu*, qui se désolidarisent publiquement de lui”.

Ca să vezi, domnule: nu știam de ce Blandiana, Doina Cornea, Liiceanu, Pleșu au întrerupt “relațiile cu mine! Acum știu.

*

Orele 17, 30 (la Chișinău: 18,30). Se va fi terminat Colocviul?

Miercuri 3 octombrie 2012

A doua zi de colocviu. N-am primit nici o veste de la participante. Nu se vor fi trezit, după ieriul de ieri.

*

Ostinato, de Anca Hatiegan, în *Vatra nr.4/ aprilie 2005*

Batînd, o(b)stinat(o), la usa noastra cea de toate zilele

Anca Hatiegan

Una dintre problemele cele mai incitante pe care le ridică scrisul lui Paul Goma este, după cum au semnalat mai mulți comentatori, raportul dintre adevăr (sau realitate) și ficțiune în opera acestuia, ale carei repere esențiale sunt de aflat în biografia

accidentata a prozatorului, marcata de aspre confruntari cu autoritatile regimului comunist din România. Acestea au fost soldate, dupa cum se stie, cu condamnarea scriitorului la închisoare pe motive politice, cu deportarea sa în Baragan, între 1956 și 1964, cu batai și nesfirsite anchete, seria hartuieilor initiate de catre reprezentantii aparatului de represiune neîncetînd nici dupa obtinerea de catre Paul Goma, în 1977, a statutului de azilant politic, odata cu stabilirea sa la Paris. Exista tentatia suprapunerii raportului pomenit anterior, în mod eronat, peste termenii unei alte relatii viu disputate: cea dintre etic și estetic. “Cît adevar, atît spirit etic” sau “cîta fictiune, atîta realizare estetica” sunt, la limita, ecuatiile care aplicate la scriitura lui Goma risca sa transforme exegeza într-un veritabil pat procustian. Marta Petreu, care semneaza prefata primei si, pîna acum, unicei editii românești a romanului *Arta refugii*, percepe foarte acut pericolul: “La prima lectura, cartile lui Paul Goma [...] contrazic ideea curenta de literatura; pentru ca scheletul lor, coloana lor vertebrala e istoria traita ca participant sau martor, cititorul este tentat sa le acorde doar statutul de marturie, de text documentar, iar nu acela de literatura-care-marturiseste. În fond – daca facem abstractie de datele strict istorice sau de cele strict biografice [...] – nu prea putem sti cîta fictiune și cîta realitate cuprind aceste carti” /s.m./ (Marta Petreu, *Paul Goma, între depozitie și fantasmare*, în *Paul Goma, Arta refugii*, Dacia, 1991). Simplificînd, cu riscul sacrificarii nuanțelor, am putea zice ca adversarii scriitorului Goma sunt înclinati sa vada în acesta doar un marturisitor, recunoscîndu-i meritele de opozant anticomunist, dar nu și pe acelea artistice, în timp ce adversarii martorului Goma subliniaza în primul rînd implicarea autorului în rîndurile asternute pe hîrtie, vorbind de un exces de subiectivism, ce pledeaza în subsidiar pentru caracterul fictional al relatarii. O astfel de polarizare, reductionista și sterilizanta în planul interpretarii de text, poate sa aiba loc în deplina ignorare a posibilitatii interventiei unui anumit grad de fictionalitate în miezul oricarei marturii, inclusiv a celei asa-zis “nude”. Ar trebui totusi pornit de la premisa ca ecuatiia adevar/fictiune are o natura mult mai complexa decît pare la o prima vedere. Textele lui Paul Goma obliga la o atare precautie, autorul fiind constient, asemeni unuia dintre personajele sale, ca “istoria nu se scrie cu sabia, ci cu pana. Ce conteaza evenimentele, faptele: daca nu sunt consemnate pe hîrtie, e ca și cum n-ar fi avut loc” (Paul Goma, *Astra*, Dacia, 1992, p.95).

Este un paradox extrem de elocvent în sensul celor spuse anterior faptul ca Paul Goma apartine unei generatii de prozatori – generatia '60 – care clama înainte de '89, cel puțin la nivel retoric sau în formularile cu caracter de arta poetica, nevoia rostirii adevarului comunitar (în 1967 Marin Preda inaugureaza cu *Morometii II* seria cartilor despre “obsedantul deceniu”), în acelasi timp cu sustinerea înfocata a experimentului literar opus nu doar cliseelor “realismului socialist”, ci, în general, reprezentarilor de tip realist-mimetic. Astfel, la începuturile carierei sale scriitoricești, Paul Goma a fost un apropiat al grupului “oniricilor” (Tepeneag, Dimov, Virgil Mazilescu, Daniel Turcea, Vintila Ivanceanu, Florin Gabrea, Iulian Neacsu, Emil Brumar, Virgil Tanase, Sorin Titel), care promovau un discurs literar alternativ, ce ambitiona sa asimileze și sa stapîneasca, lucid, logica contrarianta, “suprerealista”, a visului.

Într-o convorbire cu Sorin Alexandrescu din 1986, Goma evoca perioada cautarilor sale literare alaturi de Dumitru Tepeneag: “Prin 1968-'69 organizasem cu el [cu Tepeneag, n.m.] o discutie în «România literara» despre constructia în proza.

Scriitorul român este mai curînd un povestitor și construcția la el este de obicei liniară. Pe noi ne interesa lupta cu ordinea succesivă a discursului, simultaneizarea și muzicalitatea lui” (Sorin Alexandrescu, *Identitate în rușina. Mentalități românești postbelice*, Univers, 2000). Deși preocupat de inovarea discursului literar, autorul se folosea totodată de “pactul fictional” pentru a depune marturie despre abuzurile autorităților comuniste: “Prima mea carte, *Ostinato*, am scris-o în România cu intenția de a o publica acolo. Pentru a trece de cenzura am scris-o într-o formă oarecum parabolică și, în loc să mă refer la închisoarea «politicilor», m-am referit la o închisoare de drept comun. Artificiul n-a prins: cartea mi-a fost refuzată. M-am hotărât atunci să renunț la orice stratagemă. Cartea următoare, *Usa noastră cea de toate zilele*, am scris-o prin 1968-’69 în România total liber și cu convingerea că n-o voi publica acolo niciodată. La fel cu următoarea, *În cerc*, și altele, publicate numai în Franța [acestea din urmă au putut fi publicate în România începînd cu anul 1990, n.m.]”. În ciuda afirmațiilor prozatorului, cărți precum *Usa...* sau *În cerc*, scrise sub impulsul aceleiași inspirații, sunt redactate într-o formă mai accentuat parabolică decît *Ostinato*, ceea ce nu diminuează deloc valoarea lor de marturie. De fapt, în *Ostinato*, după cum recunoaște însuși autorul, parabola e mai degrabă un truc, o substituție “cusută cu ata albă”, care pe alocuri se mai și destramă, motiv pentru care romanul a și fost interzis sub dictatură. “Încercînd și reușind să rostească adevărul în totalitatea sa”, observă Cornel Moraru în legătura cu *Ostinato*, autorul a fost “tentat, în același timp, de vicleniile rostirii disimulate, nu mai puțin veninoase. Cu toate acestea, ca să apară, romanul a trebuit să apuce calea exilului” (v. art. *Literatura și detenție*, în *Vatra*, nr. 6/ 1992).

Pledoariile scriitorilor pentru sinceritate, pentru “adevărul integral” (formula lansată de Radu Cosasu la a doua Consfătuire a tinerilor scriitori din RPR, din martie 1956), sau poeticile profesate de aceștia în epocă, revendicate tot de la acest adevăr sau de la unul cosmetizat, dar încă recognoscibil, cu rădăcini în realitatea totalitară, nu exclud recursul la ficțiune. În acest sens, cazul romanului *Ostinato* este emblematic. De acesta se leagă, de altfel, nașterea “cazului” Goma pentru autoritățile comuniste din România, dar și pentru opinia publică din țară și de peste hotare, după imensul scandal creat în jurul autorului, care a îndrăznit să-și publice în străinătate cartea refuzată în propria patrie de cenzură.

Povestea apariției romanului este următoarea: început de scriitor în Baragan, unde era deportat, și rescris în etape succesive, manuscrisul viitorului roman ***Ostinato***, purtînd deocamdată titlul ***Cealaltă Penelopa, cealaltă Ithaca***, este înaintat în 1966 Editurii de stat pentru literatură și artă (ESPLA). Acesta este respins sub pretextul că “nu se poate debuta cu un roman, se debutează numai cu un volum de proză scurtă...” (v. cronologia întocmită de autor la ediția din 1991 – prima ediție românească – a romanului, apărută la Editura Univers). Nici depunerea de către autor la aceeași editură a unui volum de proză scurtă nu clinteste din loc mecanismele birocratice și de cenzură ce ar fi putut asigura tipărirea cărții. În 1967, un fragment din ***Ostinato***, în traducerea Annemonei Latzina și a lui Dieter Schlesak, este publicat în “*Neue Literatur*”, revista germană din România, fiind remarcat de Miron Radu Paraschivescu, care îl proclamă fără ezitare pe Paul Goma “un Soljenitîn român”. Prozatorul expediază două variante ale romanului în Occident, în 1967, respectiv 1968. La ESPLA, devenită între timp editură “Eminescu”, lucrurile trenează în continuare. Manuscrisul îi este returnat în mai multe rînduri autorului, sugerîndu-i-se să

efectueze în el anumite “retusuri” ideologice. Documentele de arhiva reunite de Marin Radu Mocanu în volumul *Literatura româna și cenzura comunistă (1960-1971)* (Albatros, 2003) confirmă spusele scriitorului cu privire la experiența confruntării cu cenzura în marginea romanului *Ostinato*: “«Negocierile» în legătură cu *Ostinato* erau viciate, falsificate, pentru că chiar dacă nu promiteam că scot anumite pasaje, nici nu spuneam, verde-n față (lui Gafita) că refuz să le scot. Prin urmare «operația de îmbunătățire» a cărții constă în... augmentarea cantitativă, calitativă a textului” (Jurnal de apocrif..., Dacia, 1999, p.402). Multi ani mai târziu de la consumarea evenimentelor, Paul Goma recunoaște, amuzat, rolul cenzurii, care “a fost, este... «co-autor al romanului în chestiune»”, fiindcă i-a dat ocazia să amplifice “exact acele paragrafe, pagini, capitole «nerecomandabile»” și să accentueze “punctele sensibile (d.p.d.v. al Puterii)”, “«punctele dureroase»: Securitate, colectivizare, Canal, naționalizare, deportarea Sasilor, refugiarea Basarabenilor, etc...” (v. interviul “despre *Ostinato* și altele” acordat de Goma lui Al. Cistelean în 28 febr. 1992, publicat în foileton de rev. *Vatra* în numerele 4/ 1992 – 6/ 1993). În acest sens, notele de observații întocmite de reprezentanții diverselor foruri de supervizare ideologică referitoare la romanele *Ostinato* și *Usa...* din volumul alcătuit de Marin Radu Mocanu (pp. 190-195, 209-215) pot stîrni reacții de ilaritate, dacă jocul de-a soarele și pisica al autorului și cenzorilor săi n-ar dezvălui, în spatele aparentelor grotesti, o mult mai sumbră realitate: modalitatea în care literatura, cuvîntul liber, riscau să fie de tot sufocate în comunism de intervențiile aberante ale politicului.

Reacția lui Paul Goma la presiunile și constrîngerile bizantine ale cenzurii și ale mediului literar ostil din țară a fost însă una total atipică în epocă. Sfidînd “sistemul”, prozatorul își avertiza în 1971 editorul român că traducerea romanului *Ostinato* are toate șansele să fie publicată în străinătate, devansînd apariția sa în limba și țara de origine, ceea ce s-a și întîmplat în realitate, la foarte puțină vreme. Romanul vede lumina tiparului în octombrie 1971, la editura Suhrkamp Verlag, tradus în germană de Marie-Thérèse Kerschbaumer, și, aproape simultan, la editura Gallimard, tradus în franceză de Alain Paruit. Prezentată la Tîrgul de carte de la Frankfurt, cartea produce valuri și cu concursul involuntar al delegației române, care își retrage standul în semn de protest față de publicarea ei în Occident fără acceptul puterii de la București. În schimb, presa vestica receptează extrem de favorabil apariția romanului lui Paul Goma. Este invocat din nou numele lui Soljenitîn. În tot acest timp, prozatorul se încapăținează să încalce regulile nescrise ale supraviețuirii omului de litere în comunism: el trimite, în 1970, un nou manuscris în Occident. Este vorba de romanul *Usa...*, redactat în intervalul 1968-1969, pe care scriitorul îl gîndea inițial ca pe un fel de preambul la *În cerc*. După respingerea lui de către editura *Cartea Românească*, romanul este publicat de asemenea în Occident, în 1972, la aceeași editură (Suhrkamp) care făcuse posibilă apariția lui *Ostinato*.

Paradoxul “despicării”

Tortionarii din închisorile comuniste de pe întinsul României sunt desemnați în **Ostinato** cu numele lor adevărate, atestabile documentar. Procedul va fi reluat ulterior de Paul Goma și în celelalte cărți ale sale. În același timp însă, în *Ostinato*, “fictiunea este hotărîtoare, deși ea porneste de la realitate” (Ruxandra Cesereanu, *Calatorie spre centrul infernului. Gulagul în conștiința românească*, Fundația Culturală Română, 1998). Romanul se revendică de la o poetică a “simultaneității”, anti-mimetica, bazată pe logica non-aristotelică a tertului inclus. Protagonistii suferă

sub presiunea disocianta a sistemului concentrationar, care e reflectarea metonimica a regimului totalitar, o “dedublare” sau, cu un termen preferat de ei, o “despicare” dramatica. Dialogul dintre Ilarie Langa, figura centrala din **Ostinato**, si Marian, frate de suferinta, dar si autor al unui denunt împotriva lui, facut ca un act de neverosimila bunavointa (ca sa comute pedeapsa lui Ilarie, ignobila, la “comun”, cu una demna, la “politici”!), este revelator în acest sens:

“am traversat închisoarea [se confeseaza Marian lui Ilarie, n.m.] cu... cu un fel de... cu constiinta scriitorului, cu sentimentul ca sunt scriitor si, scriitor fiind, nu trebuie, nu am dreptul sa pierd nimic din ceea ce... Nu e vorba de detasare, de... daca m-as fi desprins, în scopul de a observa, n-as mai fi trait, or eu am trait cu pielea si cu maruntaiele fiecare secunda. Poate am realizat o dedublare

–Hai sa-i zicem: despicare, am intervenit. Pe mine, cel putin, dedublarea ma face sa vad un fel de alternanta [...] pe când despicarea ar fi mersul pe amândoua cararile în acelasi timp [...] Am vrut sa spun: simultaneizarea

–Exact! A sarit Marian. Da-i dracului de termeni, sa zicem ca despicare nu-i cel mai fericit, dar imaginea – asta este! Voiam sa spun ca traiam direct si observam în acelasi timp”.

În romanul autobiografic **Gherla** (1976), prozatorul revine asupra problematicei “dedublării” sau “despicării”, asumându-si în calitate de narator si personaj central al povestirii perspectiva lui Marian, ce te duce imediat cu gândul la teoria observatorului participativ: “Daca-ti propui sa observi si sa tii minte ce vezi, ce simti, ce gîndesti într-un moment tensionat, tensiunea scade – de pilda, când esti batut: daca-ti propui sa observi ce fac, ce spun cei care urmeaza sa te bata (apoi: cei care te bat; apoi, cei care te-au batut), ce simti, gîndesti tu (în asteptare, apoi în acel moment, apoi dupa), durerea scade cu cel putin un sfert – ceea ce nu-i putin... Adevarat, încercarea de a observa altereaza puritatea, plinatatea traiirii, dar n-o sa ma plîng niciodata ca n-am lasat trairea nealterata, neîmplinita de observatie... Atîta cîta am... îmi ajunge ca sa nu uit în vecii vecilor!” (Paul Goma, **Gherla**, Humanitas, 1990). Trairea “despicata” a marturisorului, pe doua planuri simultan, unul al “bataii” si altul al observatiei, probeaza existenta unui tip de histrionism carceral, revelat autorului în conditiile subumane ale detentiei conceputa de catre slujbasii statului totalitar ca perpetua agresiune. Filtrata de ochiul care îsi este “autooglinda”, experienta marturisorului apare usor alterata. Fictiunea se insinueaza de la origini în chiar miezul marturiei, care prin aceasta nu e însa mai putin “adevarata”.

Drama lui Ilarie Langa, protagonistul romanului **Ostinato**, este legata de prelungirea senzatiei de “despicare” în celula de eliberare si dupa iesirea din închisoare, fara termen clar de expirare. Personajul, obsedat de faptul ca existenta sa a fost deturata la un moment dat de la cursul sau normal, încearca sa regaseasca punctul de bifurcatie, originea ei (asimilata, simbolic, cu Ithaca, deci cu “acasa”), sperînd ca astfel sa reintre în posesia propriului sine, nealterat, nedespicat. Or, momentele de rascruce ale vietii lui Ilarie, resimtite ca atare fie în calitate de martor, implicat printr-o capacitate adînca de compasiune, fie în calitate de actor al evenimentelor, au fost numeroase si toate aducatoare de greu cuantificabila suferinta: persecutiile îndurate de familia sa din partea Securitatii, pîngarirea mamei în ancheta sub ochii fiului, rasfrîngerea aberatiilor sistemului asupra unei generatii în formare, invazia politicului în scoli, reprimarea studentilor, colegi de-ai lui Ilarie, solidarizati cu Revolutia din Ungaria (este “vina” pentru care, în realitate, Paul Goma însusi a fost încarcerat

prima oara), distrugerea comunitatilor traditionale, membrii lor devenind victime ale colectivizarii fortate, ale deportarii s.a.m.d. Dintre toate încercările, se detaseaza totusi boala incurabila a mamei si decizia dificila a lui Ilarie de a-i curma chinurile inumane pe calea euthanasiei, fapta sanctionata apoi penal de autoritati. Acesta este gestul care a atras pedeapsa cu închisoarea, prelungita din cauza tentativelor repetate de evadare ale lui Ilarie si interventiei “colegiale” a lui Marian, ducând la încarcerarea celui dintâi, pentru o vreme, printre detinutii politici. Oricare dintre întâmplările însirate aici si-a putut aduce contributia la “nefirescul” situatiei lui Ilarie, constituind o “deviatie” în biografia personajului. Autorul reuseste în buna masura sa-si adeceveze scriitura la conditia “despicata” a protagonistului, prin constructia fragmentara si aluvionara a romanului, prin dese schimbări de perspectiva, prin planurile prospective si retrospective intercalate, prin experimentul grafic (asezarea speciala a cuvintelor si frazelor în pagina, în genul caligramelor lui Appolinaire, ce obliga cititorul la vizualizarea în “simultaneitate” a textului), prin alternanta si interferenta dintre trairea diurna, amintire, vis, reverie, poveste sau fantasma în transcrierea starilor de constiinta ale lui Ilarie etc.

Toate aceste procedee de “simultaneizare” servesc sugestia “despicării”, în sensul ca tenteaza sa redea fluxul unei gândiri nevoite sa strabata mai multe culoare ale mintii omenesti deodata, ca o compensare la extrema limitare a optiunilor în viata “reala”. Astfel, reale sunt pentru Ilarie si visul, si cosmarul, si amintirile, si fantasmele si toate celelalte, lucruri care au fost, sunt, ar fi putut sau ar putea sa fie, viata traita, cât si vietile netraite, dintr-un accident sau o eroare de destin, de istorie. În mintea sa, sfera nelimitata a posibilului ajunge sa se suprapuna, tensionat, peste cea a realului. Dorinta concureaza ceea ce este (dat), fiindca “datul” este întotdeauna perceput, nu fara îndreptatire în contextul regimului totalitar, ca o constrângere, ca un atentat la libertate. Desi “despicarea” favorizeaza “expansiunea” constiintei, prin trairea simultana pe mai multe planuri ale sale, personajul o resimte în primul rând ca trauma, cu atât mai vie si mai dureroasa cu cât pare de nedepasit. Problema e ca vietile netraite, dar imaginate ale lui Ilarie, își arunca mereu “umbra” asupra vietii sale traite, întunecând-o.

Foarte expresiva în acest sens este metafora dezvoltata de autor în paginile (printre cele mai frumoase din roman) care descriu preludiul celei de-a doua nopti de dragoste dintre Ilarie si Catinca, femeia ce-si asteptase cu credinta barbatul, neatinsa, pîna la eliberarea acestuia din închisoare, reiterînd sacrificiul Penelopei, “ajustat” – rescris - la alte împrejurari. Catinca este observata de Ilarie în înserare, în timp ce se dezbraca la lumina becului din ulita, filtrata de jaluzelele încaperii în care se gasesc cei doi. Trupul ei, acaparat de stradania eliberarii din vestminte, este brazdat de fisii de lumini si umbre, închipuind în ochii lui Ilarie (înca) un rând de gratii “care-i intrasera [Catincai, n.m.] adînc în carne”. Prinsi fiecare în închisoarea propriei fiinte, îndragostitii nu pot sa formeze cu adevarat un cuplu: “se întâmplase ceva, fusesem despartiti de un perete de zabrele, orizontal”. Iubirea nu se împlineste, pentru ca asupra ei planeaza spectrul unei alte iubiri, care ar fi putut fi, între doi oameni care s-ar dori altfel: “nu eram noi, cei care am fi vrut sa fim”.

Interiorizata, închisoarea, prin reprezentarea ei simbolica – usa -, “devine un dublu întunecat, în care Ilarie Langa își proiecteaza propria umbra, în sens jungian” (Ruxandra Cesereanu). Drumul eliberarii fizice din carcera este parcurs mental de catre Ilarie în sens invers si perceput ca închidere. În “celula de liberare”, statie obli-

gatorie pe traseul detinutilor dinspre interiorul zidurilor penitenciarului spre exterior, un fel de purgatoriu, el se simte “cel mai detinut dintre toti detinutii din lume, învelit în cea mai închisoare, înlantuit în cele mai lanturi”. Romanul îl gaseste pe Ilarie, în debut, în aceasta stare, prima parte surprinzând, dupa model soljenitian, o zi (24 de ore) din viata locatarilor “celului de liberare”. Maruntele gesturi de supravietuire, cu caracter ritualic, au însa aici drept corolar vorbaria nesfirsita a detinutilor, care ajunge sa invadeze si sa ocupe spatiul strîmt al celulei, transformata, gratie puterii evocatoare a cuvîntului, într-un veritabil “Aleph al memoriei, în care viata este concentrata în flash-uri, iar timpul poate fi dilatat sau restrîns dupa necesitati” (Cesereanu).

Povestile, “adevarate” sau imaginate, colportate, respuse, reinventate (ca, de pilda, marile naratiuni dostoevskiene sau “infernalii” dantesca), sunt la ele acasa între peretii închisorii. Cel mai lovace, “povestasul” (în sensul lui Llosa) micro-comunitatii carcerale, este tiganul Guliman, bufonul-mesager, care face programat un fel de naveta între “afara” si “înăuntru”. El își asigura astfel un adapost peste iarna si mentine totodata comunicarea între cele doua lumi, echilibrul necesar între dorinta si realitate, cu pretul mistificarii ambelor tabere. Raportat la Guliman, “porumbelul” datator de speranta, simpatic si fanfaron, Ilarie e taciturnul, închis în sine – la propriu si la figurat -, al carui discurs interior e însa tot afit de debordant, chiar daca nu la fel de pitoresc, ca al celui dintîi. E un cuplu în oglinda: pendularile lui Guliman între închisoare si afara își afla corespondentul în calatoriile psihice ale lui Ilarie, care au ca reper major “usile” launtrice. Numai ca, în timp ce Guliman e un maestru al mistificarii, Ilarie e cel destinat sa o spulbere. Luciditatea îl obliga pe protagonist sa coboare tot mai adînc în sine, dincolo de stratul reveriei si al visului, acesta din urma oarecum linistitor, “rotund” - cum se intituleaza partea a doua a romanului, ce surprinde viata din somn a lui Ilarie, fara a o “epiciza”, conform programului literar al oniricilor. Astfel, mergînd “înapoi, din treapta-n treapta” (titlul partii a treia, finale, a textului), Ilarie ajunge pîna în pragul ultimei “usi” care îl desparte de libertatea, ce pare sa depinda, în ultima instanta, de figura materna, de ea legîndu-se afit prima “expulzare” în lume a fiului, cît si încarcerarea sa. “Tema mamei - noteaza Sanda Cordos despre *Ostinato* - constituie, de altfel, tema cea mai îndrazneata a romanului si doar concurenta pe care i-o fac dezvaluirile politice poate explica insuficienta atentie care i-a fost acordata la lectura. Ilarie nu este doar o victima a închisorii, ci si un înrobit al mamei sale, de care este legat nu numai printr-o mare iubire, ci si prin actul cumplit de a o fi ucis. [...] Romanul însusi se încheie cu o sugestie referitoare la posibila eliberare de mama” (Sanda Cordos, **În lumea noua**, Dacia, 2003).

Uite usa, nu e usa!...

Desprins din corpul romanului *În cerc*, al doilea roman al lui Goma, *Usa* noastra cea de toate zilele, prezinta totodata multe elemente de continuitate cu *Ostinato*. În primul rînd obsesia “usilor” launtrice, care precipita în structura – de parabola – extrem de comprimata si de concisa a cartii, deosebita de a celorlalte scrieri ale lui Paul Goma, caracterizate, cu putine exceptii (una notabila, precum *Patimile dupa Pitesti*, 1981), de un stil digresiv, piezis, ce mizeaza mult pe “amîinare”. Concentrarea naratiunii, cît si desfasurarea “între patru pereti” a actiunii, pe parcursul unei singure zi, evoca, la fel ca prima parte a romanului de debut al lui Goma, o scena de teatru. Nu întîmplator, cartea a atras cîndva atentia regizorului Lucian Pintilie, însa, din varii motive, proiectul sau de spectacol dupa *Usa*... n-a mai fost finalizat.

Cheia de lectura pintileana, în stilul interpretarii pe care acesta a dat-o operei

caragialiene, în teatru și film, pornind de la piesa D'ale carnavalului, s-ar fi potrivit foarte bine cu textul lui Goma, căci potențialul violent-dramatic al acestuia nu e deloc de neglijat. Într-un spațiu închis, precum odaia dintr-o cabana de munte în care se trezesc blocate cele patru personaje feminine din Usa..., tensiunile se acumulează, conflictele ies din zona de surdina, starile sunt volatile, "imploziile" și "exploziile" psihice se succed cu repeziciune. În ordinea intrării în scenă, protagoniste sunt: Alice Dudescu, actriță; Sofia Arsene, învățătoare de țară; Florica Iosub, activista de partid, fostă ilegalistă, ajunsă pe "linie moartă"; Viola Bizim, fiica de nomenclaturist, ajuns și acesta cu cariera într-o fundatură. Faptul că se regăsesc împreună sub același acoperis, aparent accidental, nu e totuși o pură întâmplare. Fiecare are de împartit cu cealaltă ceva, într-un "lant al slabiciunilor" care, bine strâns, formează un veritabil "cerc" vicios, o încregătură de relații din care nu se mai poate iese. Alice a fost cândva iubită lui Bizim, Florica l-a trimis odinioară pe tatal Sofiei la Canal, Alice exercită asupra Violetei și Sofiei o fascinație tulburătoare, aproape de seducție, Florica se simte obligată să o trateze cu o anumită cordialitate pe fiica tovarășului Bizim, superiorul, dar și colegul ei pe linie de partid s.a.m.d. Tipologiile se precizează în funcție de reacțiile personajelor la provocările mediului: Alice e voluntară și dezinhibată (lumea ei, dominată de intrigi de culise, frivolă și trivială, nu se deosebește prea mult de cea a Emiliei Rachitaru din Patul lui Procust); Sofia, retractilă, aflată mai tot timpul în defensivă; Florica, virilă, obișnuită să fie ascultată, să ia decizii care să fie puse în aplicare, încarnează figura activistului stalinist - scos din circuit, frustrat și bîntuit, prea tîrziu, de probleme de conștiință - specifică romanului "obsedantului deceniu"; Viola, lipsită de prejudecăți, iesind în evidență prin gesturile și cuvintele subversive pe care le risipește cu nonsalanță rasfatată, dar nu lipsită de spirit critic. Alice și Viola împartese aceași atitudine ireverentioasă în raport cu aspectele cotidiene ale ideologicului, căci vocația proteică o împiedică pe cea dintîi să-și însușească o linie de conduită prea rigidă, iar cea de-a doua e obișnuită să profite de libertatea de mișcare și de gîndire pe care poziția privilegiată a tatalui în ierarhia de partid i-a asigurat-o dintotdeauna. În schimb, Florica și Sofia își cîntăresc gesturile și cuvintele cu măsura "corectitudinii politice", una în calitate de militanță în favoarea sistemului, cealaltă în calitate de victimă și de posesoare a unei psihologii submisive marcate. Portretele personajelor se nuantează pe măsura ce ies la iveală povestile lor presărate cu aventuri sentimentale, cedări, ispite, compromisuri etc. Acestea le umanizează, dezvaluindu-le fragilitatea, delicatetea interioară, dar și lasitatea (Sofia), ipocrizia (Alice), teribilismul adolescentin (Viola), cruzimea resentimentară (Florica). Inedit e modul în care Goma tratează problema rezistenței la constrîngerile regimului totalitar prin intermediul personajelor Sofia și Viola. În timp ce victima - Sofia - e prudentă, temătoare, chinată de aprehensiuni și, mai cu seamă, are grija să-și menajeze calaul (Florica), Viola, fiica de activist, se manifestă fără precauții împotriva oricărui formă de opresiune.

Claustrarea fizică determină replierea mentală a protagonistelor asupra propriei interiorități: acolo se găsesc multe "usi" închise, care vor fi fortate, dar în locul lor vor apărea altele noi. Pe de altă parte, usa concretă, care se interpune între cele patru personaje și exterior, se dovedește a fi proiecția materială, obiectivarea, "întruparea" usilor launtrice. Între unele și altele, între usile launtrice și cele din afară, există o legătură de dependență, de complicitate, la fel ca între calaul și victima, cuplul arhetipal, perfect reversibil, în jurul căruia se tes relațiile din Usa.... Victima își are calaul

pe care îl merita și viceversa, în funcție de unghiul de vedere responsabilitatea sau culpa "închiderii" putând să-i aparțină atât celui care închide, cât și celui care este – sau se lasă – închis. Romanul e construit contrapunctic, prin procedee regasibile și în *Ostinato*, cum ar fi intercalarea vocilor, schimbarea punctelor de vedere, mergând aici până la rasturnarea completă a perspectivei, după o tehnică muzical-dramatică devoalată chiar din titlurile capitolelor: Prolog / Rîsu / Rîsu-Plînsu / Plînsu / Plînsu-Rîsu / Plînsu / Rîsu-Plînsu / Rîsu / Epilog.

De altfel, printre personajele masculine invocate în miezul rememorarilor feminine se numără și un fost detinut politic ajuns fotograf (după ce a refuzat reabilitarea), care vrea să surprindă cu aparatul său "perspectiva inversă", ambție cu valente metanarative, ce corespunde cu intenția autorului de a prezenta într-o lumină nouă, neașteptată, universul opresorilor și al opresaților. Destul de probabil că această lumină să fie a dezvăluirilor pe care unii și alții i le-au făcut lui Goma, încă din anii de închisoare, despre atrocitățile petrecute la Pitești în perioada "reeducării" (1949-1952) și, desigur, a propriei înțelegeri, după experiența de detinut – ceea ce explică viziunea total "dezvăzită" a scriitorului cu privire la relația, ambiguă și versatilă, dintre victima și calau sau la mecanismul răzbunării. Al. Cistelean notează, pe bună dreptate, în marginea romanului, că procesul transformării existentei în comunism "dintr-o închisoare potențială într-una efectivă", fapt pasibil să se petreacă "în orice clipă și dincolo de orice motivație", "găsește victimele gata instruite pentru a-l accepta" (v. art. *Usa și mentalitatea, în Vatra*, nr. 6/ 1992).

*

SĂPTĂMÎNA ROȘIE -28 iunie – 3 iulie 1940 sau BASARABIA ȘI EVREII [CONTINUARE (18)]

"Europa : Sunt mînios împotriva Europei - o mînie "genetică" , fiindcă sunt fiul unor oameni alungați din Europa în 1933 și care ar fi fost uciși în 1942, dacă ar fi rămas. (. . .) Ei [părinții mei] iubeau Europa – care însă nu i-a iubit. Pentru dragostea lor față de Europa au fost tratați de cosmoliți, de paraziți, de intelectuali, termeni utilizați de naziști și de comuniști [dar victimele naziștilor refuzau să creadă această sinistă simetrie, pentru că auxiliarii comuniștilor în Rusia apoi în țările ocupate erau erau în majoritate evrei - parcă aud un ecou dinspre România sovietizată - prin glasul lui Chișinevski, Răutu, Pauker și al altor consăngenii ai lui Amos - nota mea [. Ei iubeau Europa într-un moment în care nimeni nu se simțea european. De aici relația mea dureroasă cu Europa (. . .) Cu evreii și cu musulmanii. Europa ar trebui să înceteze de a mai face pe sevră directoare de școală. Ea [Europa] nu poate da nimănui lecții, pentru că a vărsat mai mult sânge decât celelalte patru continente la un loc [fiindcă despre Europa au existat informații - despre "celelalte continente" : nu, iar despre America de Sud și despre sângele indienilor băștinași, al negrilor sclavi nu este "corect politic" să vorbești, mai ales când ești evreu - observația mea]. Criticile sale moralizatoare sunt neproductive. Gingis Han, Hanibal, Saddam Hussein nu pot rivaliza cu Europa [în această materie. "

"(. . .) Acum avem nevoie de empatie, de imaginație, de susținere pentru a lua hotărîri teribile atât pentru israelieni cât și pentru palestinieni. Puneți-vă în pielea unui palestinian când îi cereți să spună «Adio Jaffa, adio Haifa ! » ; puneți-vă în pielea unui israelian de dreapta și spuneți împreună cu el : « Adio munte al Templului, adio Hebron, adio Țară Sfântă ! » Noi singuri nu putem face pace. De aceea mi-am

intitulat textul « Ajutați-ne să divorțăm » Avem nevoie de ajutor, atât de la Europa cât și de la Statele Unite. Dacă ajutorul vine doar dinspre Statele Unite, lumea arabă va rămâne indiferentă. [Iar Europa singură nu poate duce pe umeri un astfel de proiect.]"

"Ierusalim 1939. Ironie a sortii, m-am născut în anul în care destinul a milioane de evrei a fost pecetluit fără ca ei să știe. M-am născut atunci când Israelul era sub administrație britanică - relativ binevoitoare. Si totuși : primele cuvinte rostite într-o limbă străină, în afară de « da » și « nu » au fost « Britishm go home ! » Așa strigam noi, copiii evrei din Ierusalim aruncând cu pietre în patrulele britanice pe timpul primei Intifada, cea din 1946 - Intifada evreiască împotriva britanicilor, dădeam cu pietrem strigam « British, go home » și fugeam."

"Evreii din Franța. Locuiesc în Israel, îl blestem pe Sharon în fiecare zi, în gura mare. In fiecare săptămână scriu un articol în care strig : «Sharon, du-te dracului ! ». Rescriu mereu, mereu, dar nu știu din ce pricină Sharon nu se duce dracului. Dacă as trăi în Franța, nu mi-ar fi deloc ușor să scriu : « Sharon, du-te dracului ! », după cum mi-ar pune o problemă și nescierea [blestemului]. De aceea nu aș putea rezista unei astfel de schizofrenii. In Israel nu am nici o reținere, nimic nu mă împiedică ori întârzie să scriu, să strig : « Du-te dracului, Sharon, de mână cu Arafat »(...)

[Abia acum îi înțeleg - dar nu îi și aprob - pe evreii din Franța ca Finkelkraut, B. H. Levy, Kouchner, Serge July, Julien Drey. . . Bieții : aceștia neaflându-se acolo, « pe teren » se simt obligați să apere cu ghiarele și cu dinții, din depărtare, (din diaspora) "imaculata virginitate" a Israelului în materie de politică, de morală, de violență, de justiție - față de goi. Din nefericire, acestora - repet : celor din afara hotarelor Israelului - li se alătură și oamenii de litere originari din România, care trăiesc în Israel, dar și în Statele Unite, în Franța. Cum să explice acest fenomen ? Fu nu-l explic - îl constat, cu tristețe.]

“(. . .) Statul evreu. Un stat evreu este un oximoron. Un stat nu este decât un vehicul, un automobil transportând pasageri. Doresc ca Israel să rămână un stat cu majoritate evreiască -fără ca prin asta să devină un « stat evreu » pentru că eu nu cred că atâta vreme cât state-națiuni există, evreii au dreptul de a fi majoritari pe un mic teritoriu. Inșă asta nu înseamnă – pentru mine – un Stat Fvreu, Un stat evreu este o noțiune păgână. Israel va păstra o majoritate evreiască ? Depinde de ambițiile noastre teritoriale. Dacă renunțăm la Cisiordania și Gaza – răspunsul meu este : da. Inșă dacă Israel vrea să anexeze Cisiordania și Gaza, atunci Statul evreu nu are viitor. ”

“Statul palestinian. FI este cheia tuturor problemelor. Nu numai pentru că Israelul rămâne evreiesc, ci pentru că Israel rămâne un stat. Urmează a fi realizat acest dureros divorț între Israel și Palestina, pentru ca Statul Palestinian să devină un vecin – poate nu un vecin drag – dar vecin. ”

“[Limba] ebraică. Nu sunt șovin în chestiunea teritorială, dar foarte șovin în lingvistică. Fbraica este cel mai frumos instrument de muzică, această limbă are, nu doar un viitor, dar un viitor spectaculos. Azi oamenii care vorbesc ebraica sunt mai numeroși decât cei care vorbesc norvegiana ori daneza. Și vă voi surprinde : numărul de persoane care vorbesc ebraica este mai important decât vorbitorii de engleză din epoca lui Shakespeare. ”

“Limba acordurilor de la Geneva. Un amestec de ebraică, arabă, engleză. Dacă ați fi văzut chipurile observatorilor elvețieni în timpul discuțiilor ! Nu înțelegeau [concepeau] că putem să ne interpelăm, urlând, apoi să izbucnim în râs. Există între noi o formă de inimitate greu de explicat. Un exemplu : când un membru al delegației arabe vorbea, un israelian l-a întrebat dacă poate să-l întrerupă un moment. Cuvântul « a întrerupe » în ebraică este similar cu francezul « arreter » [a opri, dar și a aresta], iar palestinianul a răspuns : « M-ați arestat de atâtea ori » – toată lumea a râs : în afară de elvețieni. . . ”

“Fanatism. M-am născut cu tot ce trebuia ca să devin fanatic. Și mă supraveghez mereu, ca să nu chiar fiu. Din fericire, pot identifica simptomele și mă păzesc [de a cădea – în fanatism]. Astăzi israelienii au învățat să trăiască cu terorismul. Chiar dacă în anii ce vor veni [terorismul] va cunoaște o creștere, în cele din urmă se va banaliza – și nu doar în Israel. Or nici asta nu e bine. Fanaticul este [rămâne] un punct de exclamație în mișcare. ”

“Națiunea evreiască. // pot privi în ochi pe palestinieni și întreba : « Credeți că evreii care s-au constituit într-o națiune sunt într-adevăr o națiune? Sau credeți că voi, palestinienii aveți dreptul să hotărâți dacă evreii alcătuiesc o națiune sau ba ? » Dacă ei răspund că evreii sunt o națiune și dacă îi mai întreb : unde este patria națiunii evreiești ?, știu că e foarte dureros pentru ei [întrebarea e dureroasă]. Și mă vor întreba : « Dar de ce chiar aici ?

Sunteți o națiune, de acord, dar de ce în țara noastră ? »

“Națiunea palestiniană. Am descoperit că palestinienii alcătuiesc o națiune atunci când, din spirit de rebeliune împotriva familiei, m-am instalat într-un kibut – sub influența aripei celei mai pacifiste a mișcării kibutnice – să zicem facțiunea tolstoiană și nu cea marxistă. Atunci am început să citesc texte traduse în ebraică [din arabă]. Atunci am înțeles că palestinienii se aflau în plin proces de dezvoltare a unei identități naționale. Iar când am realizat că erau respinși de Egipt și de Liban și de lumea arabă – m-am simțit ca unul de al lor. Era exact experiența trăită de părinții mei în Europa – unde nu erau nici polonezi, nici francezi, nici ruși, nu erau acceptați ca europeni. Ceea ce îi obliga să răspundă la întrebarea : Cine sunt ? Suferința a creat pe acest pământ [Palestina] două națiuni. Poate că lucrurile altfel ar fi evoluat dacă nu ar fi intervenit conflictul care le-a ridicat una contra alteia. Poate. Însă acum e prea târziu. Există o națiune israeliană și o națiune palestiniană. Ele nu pot trăi ca o familie unită, în care domnește iubirea. [Deci] trebuie să trăiască ca două familii vecine.

“Trei cărți pe o insulă pustie. Depinde dacă e iarnă ori vară, dacă e o insulă tropicală sau dintr-o zonă deșertică. Am exact aceleași probleme ca și cu muzica. Să alegi trei cărți – e o cruzime. E ca și cum mi-ai cere să aleg trei membri ai familiei mele. Ce aș putea să răspund ? Când aveam 30 de ani juram numai pe Dostoievski. Către 40 m-am convertit la Tolstoi, Acum este rândul lui Cehov – în zece ani probabil că mă voi da pe mâna lui Gogol. ”

Cât de reconfortant, de consolant, de aproape-vindecător să citești cuvinte, propozițiuni, fraze) un text normal, ca acesta, de Amos Oz ! In acest univers de zgomete, de emisiuni sonore fără cap și fără coadă, de urlete, de acuzații – ne-normale. Și să te bucuri (de parcă ale tale ar fi cuvintele – și sunt !), cu atât mai vârtos, cu cât

acel rostitor este, nu un “gânditor” (filosof), nu un politolog, nu un istoric – cu atât mai puțin om politic. Ci, ca tine, un scriitor. Și nu poet, nici critic, nici istoric literar ci – ca tine – biet romancier, purtându-și cicatricele și rănilor sângerânde (să nu fie uitate resentimentele !) printr-o lume proastă, prostită, ostilă, scoasă din tâtâni.

E bine când primești – rar de tot, dar cât de prețios – confirmarea că, în dementul secol al XX-lea, înarmați doar cu instinctul – cel care nu înșeală – doar cu scriitorii de “ficțiune realistă” Orwel, Koestler, Camus, Soljenițin – cu un precursor ilustru : Dostoievski – numai aceștia au înțeles și au descifrat și au explicat lumea în care trăiau : cu mult mai multă reușită decât istoricii de meserie, eseistii de profesie – ca Borbely, Bartosek, Courtois, cei care jură numai pe fapte, pe documente și resping, ca subiective fîdgurațiile “romancierilor”, cum îi desemnează ei, batjocoritor – cu excepția unui Marquez, a unui Kundera, a unui Kadare, autori de cărți, nu altceva.

Și încă odată, sfâșiat între satisfacția de a fi găsit un alt alungat, un alt fără-de-țară (el se consolează că și-a găsit una – dar tot neconsolat va rămâne, ca un perpetuu exilat), un “străin” în comunitatea lui (dacă nu de-a dreptul dușman), ca acest Amos Oz.

Și trist pentru scriitorii israelieni originari din România.

Însă de unde nu-i nici Dumnezeu nu cere.

Un caz recent :

”Cercetarea exterminării evreilor și acuza de “antisemitism”

În numărul 177, din 15-21 iulie 2003, revista “Observator cultural” a publicat un text amplu al lui Radu Ioanid. Autorul încearcă o analiză a cărților lui Paul Goma, Basarabia și Săptămâna Roșie, 28 iunie – 3 iulie 1940 sau Basarabia și Evreii, pentru a ajunge la concluzia : că avem de-a face cu o producție și, în mod conex, cu un autor “negaționist”, care face un “decupaj istoric arbitrar” ; cu un “istoric naționalist” care culpabilizează populația evreiască fără apărare din acei ani ; care “se luptă din greu cu o dilemă a antisemiților români” – și, desigur, nu o depășește -, pentru a încheia cu “teoria lui Goma reprezintă exact pretextul folosit de Ion Antonescu și de propaganda regimului său pentru începerea Holocaustului din România”^{”^}.

Ca unul care nu doar că am citit cărțile în discuție, dar am și recenzat una dintre ele, frapat fiind de aceste aserțiuni, folosesc prilejul pentru a cântări concluziile lui Radu Ioanid, făcând totodată abstracție de gravitatea acuzelor puse în joc. Pentru aceasta îi voi urmări argumentația și modul în care lucrează cu sursele, tocmai pentru a mă lămuri eu însumi despre ce este vorba aici : despre o analiză și în mod similar, de acuze temeinic dovedite sau despre altceva ? Pentru că Radu Ioanid dorește să-si întemeieze istoric concluziile prezentate mai sus, voi proceda la analiza unui număr redus dar suficient de relevant de pasaje din lucrările sale, tocmai pentru a vedea dacă și/sau cum le susțin.

O privire rapidă asupra primului colaj de citate din Basarabia arată că Radu Ioanid nu stăpânește procedeul citării. Altfel nu se explică diferențele, în interiorul ghilimelelor, între ceea ce autorul crede că citează și textul original. Iată doar trei

dintre ele : în loc de “evreul (...) ar fi putut să fie consăteanul nostru” din textul original – găsim “evreul (...) ar fi putut fi consăteanul nostru” ; în loc de : “ordinul de a fi ucis și unchiul meu. Ion Goma (...) prin foame și prin sete” ; și, în fine, în loc de ”Este adevărat, în România evreii și ungurii din Securitate”.

Frapat de o asemenea manieră de a cita, am procedat la o verificare sumară a unuia dintre textele istorice ale lui Radu Ioanid. În urma căreia am constatat că “diferențe” de tipul indicat mai sus există nu doar între ceea ce citează Radu Ioanid și documentele de epocă, ci și între ceea ce același autor citează, de la un text la altul, din aceleași documente de epocă. Neputând insista, mă voi limita, și aici, doar la trei exemple, relevante atât pentru subiectul în discuție – evreii în perioada 1940-1944 - , cât și pentru “probatoriul” concluziilor autorului cu privire la Goma și la lucrările acestuia, lăta-le, prezentate în forma lor cea mai nudă.

(l a) De fapt, pe 28 iunie 1941, la ora 23, Ion Antonescu i-a dictat prin telefon colonelului Constantin Lupu, comandantul garnizoanei din Iași, un lung ordin care conținea instrucțiuni ce specifica că « evacuarea populației evreiești din Iași este necesară și trebuie să fie totală (inclusiv femeile și copiii). Evacuarea se va face pachete-pachete [limbajul lui Antonescu - notă R.I.] întâi la Roman și apoi la Tîrgu Jiu’ ».

Se poate mai clar de atât ? Dincâte știu, este singurul intelectual român care și-a asumat această culpă. Și nu sînt semne că cineva dorește să-l urmeze, ceea ce înseamnă că este de așteptat, mai degrabă, ca inteligența română să înfiereze imaginarul antisemitism al lui Goma. Tocmai pentru a evita asumarea vinei sau, în termenii lui Ioanid, ca să o “devieze”.

La fel de fals este și că principalele ținte ale autorului ar fi “evreii”, atât în Basarabia cât și în Săptămâna Roșie sau Basarabia și Evreii. În prima lucrare titlul este pe deplin revelator pentru tematica centrală. În cea de a doua revelator este subtitlul, în timp ce conținutul arată că nu atât evreii sînt tema, cât mai ales atitudinile și comportamentele criticabile și/sau reprobabile ale unor evrei, fie că este vorba de istorie, de memorie sau de politică. Așa sînd lucrurile. Goma nu are nici o “problemă”. În mod sigur însă o problemă are Ioanid cu contrasensurile pe care le face, după ce am văzut că are una fundamentală și cu utilizarea surselor. O problemă cu – iarăși – cronologia istorică și cu istoria selectivă pe care le practică are și atunci când în istoria sa nu găsim nici un cuvânt cu privire la atrocitățile din “săptămâna roșie”, explicația pentru masacrele românilor din timpul regimului Antonescu fiind, la fel ca și sionistul comunist Matatias Carp, “continuarea firească a zeci de ani de antisemitism în România”. Recunoașterea de acum a lui Ioanid, anume : că evreii din Basarabia și Bucovina de Nord “au participat la acțiuni anti-românești”, este cât se poate de binevenită, însă el o face abia după apariția studiului lui Goma, ceea ce înseamnă că știa adevărul și că studiul pe care acum îl acuză de “negaționism” este tocmai cel care l-a obligat să-l și spună public. Ceea ce îi pune iarăși o problemă : de onestitate față de date și față de surse.

Neargumentată și, pe cale de consecință, nulă este și afirmația că Goma este un istoric “naționalist”. La fel de frauduloasă logic este și spusa că “pentru Goma este mult mai ușor să vadă și să atribuie vina unei populații evreiești fără apărare”, împreună cu interpelarea – Doamne, Dumnezeu ! – asupra statutului de “teroriști bolșevici” pentru cei 33 de copii evrei masacrați an 1941 de către militari români la

Sculeni. Întrucât Paul Goma s-ar lupta “din greu” cu “o dilemă comună antisemitărilor români și n-ar ieși din ea, Ioanid ajunge în cele din urmă să-l declare ca “antisemit”. Să sondăm dilema pe care i-o atribue asertorul :

“Pe de o parte, aceștia [antisemiții români dilematici din care ar face parte și Goma - n.m.] sînt gata să accepte că PCR era un partid mic dominat de minorități (unguri, evrei, slavi), din cauză că aceasta le servește scopul – acela de a demonstra originile ne-românești ale PCR și fragilitatea sa. Pe de altă parte, semnul de egalitate pe care ei îl pun între evrei și comunism îi tentează să afirme că majoritatea evreilor erau comuniști sau simpatizanți evrei. Aceste două teorii nu se potrivesc. Ori PCR-ul era o forță politică minusculă, insignifiantă, ori era un partid majoritar evreiesc, important. Și această dilemă trebuie să fie rezolvată de cei care au creat-o”. Lăsându-i deocamdată de-o parte pe cei care au creat dilema în cauză, la fel ca și pe Ioanid care le cere să o rezolve, să vedem cum analizează Goma chestiunile de fapt.

PCR era, într-adevăr, un partid mic, în care minoritățile (ungurii, evreii și slavii) erau dominante nu în cifre absolute, ci proporțional cu numărul pe care ele îl reprezentau în ansamblul populației României. Apoi, între evrei și comunism nu se poate pune semnul de egalitate, și Goma nu o face, întrucât vorbește de “o mare parte din ei [evrei -n. m.] (nu chiar toți – numai circa 98%)”. Iar Ioanid nu va face nimănui vreun serviciu recunoscând că “o mare parte din” nu este totuna cu “toți”, la fel cum 98% nu este totuna cu 100%. Și acestea sînt chestiuni de fapt, justificabile pe textele lui Goma, care servesc cunoașterii istorice, iar nu prejudecății atribuite în mod nejustificat, așa cum face Ioanid, pentru a-l asimila unor false dileme cu care nu are vreo legătură.

Că Ioanid cunoaște care este relevanța statistică a cifrelor este ilustrat chiar în textul său : “Chiar dacă presupunem că eșantionul nostru nu este reprezentativ pentru întreaga Basarabie, este totuși evident că procentul de evrei deportați de sovietici din acea provincie în perioada 1940-1941 este cu mult peste 7,15%, care era procentul lor, raportat la numărul total al populației “. Inșă o face selectiv, adică numai atunci când îi slujește : “Din cauza slăbiciunii PCR, aceste grupuri (chiar întărite de sabotori NKVD care au trecut Nistrul) erau în mod sigur o minoritate, prin comparație cu totalul populației evreiești din aceste două regiuni”. Căci în acest din urmă caz semnificația statistică, din punct de vedere etnic, a numărului membrilor PCR, întărit sau nu cu sabotori NKVD, nu se stabilește prin constatarea că era vorba despre o majoritate sau minoritate a populației evreiești – așa cum fraudulos logic și istoric susține Ioanid -, ci prin procentul pe care el îl reprezenta în ansamblul populației evreiești din ansamblul populației țării. Iar acesta era – o susține Goma și o susțin datele – foarte ridicat /?rm comparație, ceea ce înseamnă : foarte semnificativ statistic.

Și ca să închei cu ultima concluzie a lui Ioanid : “teoria lui Goma reprezintă exact pretextul folosit de Ion Antonescu și de propaganda regimului său pentru începerea Holocaustului din România, și anume că zeci de mii de evrei au fost executați și peste o sută de mii deportați pentru că erau așa-zisi bolșevici în masă care au primit cu brațele deschise în masă [sic !] trupele sovietice din 1941 [sic !]. De fapt. Paul Goma recunoaște că, pentru el, « Ion Antonescu a fost, a rămas . . . Mareșalul dezrobitor » care « după ce a fost asasinat a devenit și martir ». Nu e de mirare că, în pofida unor dovezi foarte clare privitoare la implicarea directă a lui Ion Antonescu în

deportarea evreilor din Iași în timpul abominabilului pogrom din iunie 1941, Goma continuă să scrie că eroul său era absolut neimplicat în acest incident”.

Procedînd la un discurs istoric. Goma nu are nici o “teorie”. Știință a individualului, a-teoretică, istoria nu are alte pretenții decât explicarea evenimentelor determinate. Dacă în explicația sa istorică Goma se concentrează asupra motivelor crimelor regimului antonescian, nu rezultă de nicăieri că el ar și împărtăși motivațiile criminalilor. Iar o asemenea acuză, aruncată tocmai pentru a rămâne nedovedită, e de o gravitate pe măsura subiectului în discuție.

După Holocaust, acuze ca cele aduse de Ioanid pot înmormânta un om fără ca lumea să se mai întrebe dacă sînt și adevărate. La fel ca și acuza că Goma urăște “evreii din Belleville”, securiștii, inteligenția și clasa politică române. Ură pe care Ioanid nu o găsește în lucrările lui Goma, dat fiind că e de negăsit, însă pe care fostul activist bolșevic trecut fără zăbavă și fără crize de conștiință la sionism o proiectează asupra a ceea ce citește. Tocmai pentru că a practicat-o și, după cum se vede, continuă să o practice.

Nu m-aș fi așteptat, de pildă, ca Ioanid să ne lămurească dacă prietenul său Edgar Reichmann, a fost, așa cum îl indică Goma, un “fidel auxiliar al lui Iliescu în echipa morții UTM din 1956, apoi agent al securistului Eugen Barbu” și nici dacă el însuși este un “falsificator de citate”, așa cum tot Goma afirmă. Dar m-aș fi așteptat de la un istoric – fie el și sionist – și, mai cu seamă, de la un director de Memorial, să nege acuzele, fie și sub forma unei “negări care nu neagă”. Ce face în schimb Ioanid, vânătorul de antisemiți ? Nu neagă niciuna din cele două acuze – ceea ce este identic cu : le confirmă – mizînd pe faptul că nimeni nu va mai avea curaj să le reia, de frică să nu fie tratat de antisemit. Proba că Ioanid este un falsificator de citate fiind făcută în textul de față, îi mulțumesc aceluiași că a confirmat involuntar cealaltă acuză.

Trec, însă semnalînd-o, peste eroarea de datare a primirii cu brațele deschise a trupelor sovietice de către o parte a evreilor din Basarabia și Bucovina, care a avut loc în 1940, și nu în 1941, căci m-am obișnuit deja cu erori de acest gen. Și asta ca să afirm că nicăieri Goma nu-l disculpă pe Antonescu pentru crimele făcute. Discuția cu privire la gradul de implicare a lui Ion Antonescu în crime, nici un falsificator de citate sau autor de contrasensuri și grave acuze nedovedite nu poate împiedica un român basarabean, pentru care ordinul lui Antonescu de recucerire a Basarabiei a fost salvator, atât pentru sine, cât și pentru ai săi, să-i poarte – pentru acest motiv și numai pentru acesta – o bună amintire. Este dreptul cel mai legitim la memorie al martorului de epocă să țină minte ceea ce este demn în amintirea lui Ion Antonescu, și aceasta în condițiile în care, din punct de vedere istoric. Goma îi afirmă Mareșalului dimensiunea criminală. Și, în mod egal, în condițiile în care Goma recunoaște dreptul la memorie al evreilor de a mulțumi Armatei Roșii și lui Stalin pentru schimbarea în bine a tragicei lor situații produsă odată cu avansarea trupelor sovietice către vest și cu ocuparea României.

În ambele cazuri indicate, memoria intră în conflict cu istoria sau, cel puțin, nu i se subsumează. Susținînd dreptul altora – în speță al evreilor – la propria lor memorie. Goma reușește astfel să treacă dincolo de bariera sa identitară. Că nu reușește pe deplin, așa cum ar dori, să-l înțeleagă și să-l ierte pe celălalt în calitatea sa de criminal poate nu este doar vina sa, cum o arată în exemplul de umilință sinceră citat

de însuși Ioanid din Basarabia. Aceasta se datorează nu doar faptului că identificarea cu celălalt (și, mai ales, identificarea cu celălalt în calitate de călău) nu poate fi niciodată totală, ci și absenței din partea acestuia a ceea ce cultura europeană, creștină la bază, numește căință.

Nu pot încheia fără a repune toată această problematică – în egală măsură de istorie, de memorie, de analiză politică și morală – în contextul disciplinelor științifice și în context social-politic.

Problematica adusă de Goma în discuție – pentru prima dată în spațiul de limbă română – ca și modul în care o face sînt exemplare pentru statutul intelectualului. Deoarece acesta este chemat să ridice tabuurile impuse asupra subiectelor de istorie și de memorie, să le scoată din perimetrul simțului comun și al instrumentalizării politice și simbolice, și să le transforme în discurs științific (a se citi : obiectiv). Totodată, este la fel de important ca demitizarea istorică și detabuizarea subiectelor istorice să nu rămână fără consecințe morale asupra cercetătorului. Înțelegerea crimelor conașionalilor tăi, în toată oroarea lor, cheamă nu doar la condamnarea, ci și la asumarea lor. O asumare nu pentru ceea ce tu n-ai făcut, ci una în calitate de membru responsabil al unei comunități ai cărei membri s-au dedat în trecut la asemenea crime, o comunitate care se vrea responsabilă și care aspiră la iertarea și la respectul celuilalt.

Un asemenea demers nu este pe placul foștilor istorici “de front” (a se citi național-comuniști), deveniți istorici sioniști, ca Radu Ioanid, unul dintre directorii Memorialului Holocaustului și unul dintre cei pentru care analiza istorică nu este decât pretextul, iar nu scopul unui demers de acest tip. Și de aici terorismul intelectual și fantasmagoricele acuze de antisemitism și negaționism pe care le practică. La fel cum nu poate fi pe placul său nici că Goma nu ezită să se întrebe – într-un mod similar lui Adam Michnik pentru Polonia – dacă evreii nu au ei însisi ceva a-si reproșa în această istorie comună. Este vorba nu doar despre “săptămâna roșie”, anterioară cronologic masacrelor românești, ci și despre angajarea fostelor victime dintre evrei în acțiunile criminale ulterioare ale regimului comunist. O angajare majoră, gravă și documentabilă. Fără această analiză cinstită și cu documentele pe masă, de o parte și de cealaltă a identității, nu poate fi vorba nici de înțelegere, nici de căință, nici de iertare și, în mod conex, nici de reconciliere.

Primul comentariu la Săptămâna Roșie sau Basarabia și Evreii nu îi aparține însă lui Ioanid ci lui Michael Șafir. Citez : “Cum lucrarea mi-a parvenit foarte recent și mult după ce acest studiu fusese încheiat [cel din care citez - n. m.], nu voi intra în polemică cu [sic !] Paul Goma. Dar și o parcurgere superficială a lucrării sale arată că Goma nu cunoaște sau nu vrea să ia cunoștință de unele documente care i-ar arăta că cea mai mare parte a « demonstrațiilor » sale se bazează pe falsificări ale comandanților armatei române în retragere”.

Șafir a parcurs deci superficial textul lui Goma. Dar fie și la o lectură superficială îți poți da seama că baza “demonstrațiilor” lui Goma – vorba lui Șafir – nu sînt în nici un caz rapoartele comandanților armatei române, ci autori precum : sionistul comunist Matatias Carp – incontestabil pentru Șafir -, evreul fost comunist Mihail Bruhis și fostul comunist utopic Z. K. Gr. Vindeleanu. Ceea ce înseamnă că Michael Șafir a frunzărit cel mult studiul lui Goma, fapt care revine la a spune că nu l-a citit. Nu l-a citit, dar s-a pronunțat asupra lui.

Tochmai pentru că Șafir vorbește fără să citească, tot ceea ce urmează pasaju-

lui pe care l-am reprodus este nu doar eronat, ci fără sens. Și adaug : cu atât mai grav. Iată continuarea :

“Dreptul la memorie al scriitorului Paul Goma este de netăgăduit și nimeni nu poate pune la îndoială că familia Goma a avut de suferit din cauza unor comuniști basarabeni. Dreptul la memorie al « istoricului » Goma este însă, din păcate, mai puțin respectabil. Adevărul este că metamorfoza lui Goma fusese anunțată de mai mult timp (de exemplu Goma 2000). Scriitorul fusese considerat de mulți (inclusiv de mine) a fi un « Soljenițin al României », Din păcate, se pare că așa a și fost. O dovedește evoluția (politică, nu literară) celor doi în perioada postcomunistă, chiar [chiar - n. m.] dacă Goma a rămas în exil, iar Soljenițin a revenit în patrie. Aceeași evoluție arată însă și ceea ce Goma nu a fost niciodată : un Havel al românilor. În rest, ce importanță poate avea pentru cititorul acestei lucrări că s-a adăugat încă un nume la lista deziluziilor postcomuniste ale individului Michael Shafir.

Am citat integral pasajul pentru a arăta că lipsa lui de sens derivă din completa lipsă de argumente a autorului. Căci Shafir nu ne explică de ce dreptul la memorie al lui Goma, atunci când scrie texte mai degrabă istorice, ar fi mai puțin respectabil decât atunci când scrie texte mai degrabă literare. Care-i criteriul de discriminare ? Cum se poate apoi ca un analist să folosească ghilimelele depreciative față de cineva – a se vedea referința la “istoricul” Goma – fără o examinare a argumentelor acestuia ? Ambigua comparare a lui Goma cu Havel nu indică în nici un fel de ce Goma nu este, pentru Shafir, un Havel Român. Ce vrea să spună ? Că Goma ar fi un dizident de mai mică însemnătate decât similarul său ceh ? Sau că el nu a devenit președinte de republică ? În primul caz, tot ce am putea face ar fi să înregistrăm judecata de gust a individului Shafir, iar în cel de al doilea ar trebui să începem o altă discuție ; dar tot cu argumente și explicații. Cât privește compararea lui Goma cu Soljenițin, el nu arată prin ce se justifică atîta vreme cât ne semnaleză că, la fel ca și Soljenițin, în cazul lui Goma am avea de-a face cu o metamorfoză “politică”. Suita de întrebări se pornește și mai arbitrar aici. În ce ar consta numita “evoluție politică” a lui Goma ? Apoi de ce regretă Shafir că Goma a fost “un Soljenițin român” (și nu “al României” !) ? Și încă : în ce constă deziluzia pe care i-a produs-o lui Shafir persoana lui Goma dimpreună cu textele lui ? Iar dacă această deziluzie nu are vreo importanță, de ce deziluzionatul ne face totuși părtași la ea ? Ca să închei : pot înțelege că politologul Shafir nu a citit Săptămâna Roșie sau Basarabia și Evreii, însă dacă el nu doar observă presupusa metamorfoză a lui Goma, ci poate să o și dateze cu precizie, de ce nu ne-o probează și nouă ?

Comentariu prin mihaibeltechi — ianuarie 2, 2012 @ 11:13 pm Î Răspunde

SĂPTĂMÂNA ROȘIE -28 iunie – 3 iulie 1940 sau BASARABIA SI EVREII

[CONTINUARE (19)]

Și totuși, textul pretins științific al lui Shafir, scris în doi peri, este purtător al unui mesaj, căci dacă el nu semnifică nimic, semnaleză totuși ceva : faptul că pentru istoriografia de extracție sionistă demistificatoarele texte ale lui Paul Goma sînt puse la index din motive politice. Fiind vorba despre aserțiuni cuprinse într-o carte care pe coperti poartă cuvintele "negare" și "trivializare" a Holocaustului, ele au rolul - ca și la alți membri ai Industriei Holocaustului - de a-l situa pe Goma în rândul autorilor neagreați de propagandiștii din peri- metrul științelor sociale (ca "negatio-

nisti" și "minimalizatori" ai Holocaustului, cum altfel ?), numai și numai pentru că textele sale aduc atingere politicii sioniste. Tocmai de aceea, un asemenea tip de discurs - atunci când nu o face complet, ca în cazul lui Shafir - tinde să se lipsească de argumente cu desăvârșire.

Lucrurile nu stau altfel nici de cealaltă parte a identității, la inteligența română adică. În recenzia sa la cartea lui Shafir indicată mai sus, și, ulterior, în polemica iscată cu autorul cărții, Gabriel Andreescu spune că aserțiunea lui Shafir, și anume : "dreptul la memorie al « istoricului » Goma este (...) mai puțin respectabil", ar fi îndreptățită, întrucât el, Shafir adică : "Are toată legitimitatea să o facă când [sic !] Goma califică pogromurile antievreiești ca forme de autoapărare ale românilor". Pretinsa explicație și/sau justificare a pogromurilor antievreiești ca "forme de autoapărare ale românilor", pe care Andreescu i-o atribuie lui Goma, este - pe cât de eronată istoric și respingătoare moral -, pe atât de inexistentă în textul său. De acest fapt îți poți da foarte ușor seama - dacă nu ai interesul sau răbdarea să citești eseul - accesând textul autorului de pe Internet, la adresa [www, biblioteca, paul goma, net](http://www.paulgoma.net) și căutând, în mod automat, cuvântul "autoapărare". Termenul apare instanțiat într-un singur mod : ca sintagmă a "limbii de lemn" și ca formă de organizare a terorii bolșevice de după ocupația sovietică a Basarabiei și Bucovinei, începând cu 26 iunie 1940. El este folosit nu de către Goma, ci de Z. K. Gr. Vindeleanu. Fără nici o legătură deci cu imputarea lui Andreescu. Explicația pentru această imputare este nu rezultatul vreunui contrasens al lecturii, ci tocmai absența ei. Gabriel Andreescu mi-a spus, după încheierea polemicii sale cu Shafir, că nu citise Săptămâna Roșie sau Basarabia și Evreii.

Desigur că nu Goma era subiectul polemicii dintre Shafir și Andreescu, însă, întrucât ambii se străduiesc să arate cât de mult empatizează cu emblematica figură a lui Paul Goma, nu ar fi fost normal să se întrecă nu în a o proclama, ci și în a o demonstra ? Ar fi putut să o facă fie și numai citindu-i lucrarea". În loc de aceasta ce avem ? Un autor - Gabriel Andreescu - care se pronunță asupra unui text pe care nu l-a citit, pe baza unei note a unui alt autor - Michael Shafir - care nici el nu-l citise. Dacă analiști precum Shafir și Andreescu își permit să utilizeze acest procedeu inacceptabil din punct de vedere intelectual - a vorbi/a scrie fără să fi citit -, nu mai este de mirare că în urma lor nu fac și nu vor face altceva decât să se înghesuie figuri de tipul lui Dan Pavel - vezi referința acestuia la "antisemiții expliți (de la Corneliu Vadim Tudor la Paul Goma)" - pentru care nu mai este nevoie nu doar de vreo lectură, ci nici de vreo brumă de argumentație.

Ar fi de indicat apoi luările de poziție asupra Basarabiei și a Săptămânii Roșii a trei intelectuali : Laszlo Alexaandru, Ion Solacolu și Ovidiu Pecican. În schimbul său epistolar cu Ion Solacolu, Laszlo Alexandru vorbește despre "pasa antisemită în care [Paul Goma - n. m.] a eșuat în ultimele luni", de "înverșunarea antievreiască a lui Goma, relevabilă mai ales în ultimele lui scrieri" și despre "rătăcirea din ultimele luni a lui Paul Goma în elogierea mareșalului [Ion Antonescu - n. m.]". Tot despre asta este vorba, ca și la Ioanid ? Și, în plus ? "Problema în legătură cu Săptămâna roșie, analiza istorică propusă de Paul Goma, este în altă parte. Avem aici o dovadă palpabilă a felului în care un cercetător poate cădea în eroare chiar relatind fapte adevărate". Să vedem dară care-i pretinsa "eroare"... "antisemită" a lui Goma. Citez pe larg :

"Nu cunosc în detaliu atrocitățile comise de evreii din Basarabia împotriva

românilor și deci până la proba contrară, îi acord deplin credit lui Goma în descrierea faptelor. Dar datoria de obiectivitate îi pretindea să așeze în pagină informația în mod echilibrat (...)/ Fapt este că autorul pune cap la cap o serie întregă de ignominii săvârșite de anumiți evrei împotriva anumitor români. Pot fi toate acestea adevărate. Dar să te sprijini pe asemenea premise disparate pentru a încerca atenuarea (ba chiar, până la un punct, explicarea) valului antisemit românesc care a urmat mi se pare o groasă exagerare'. Mai întâi remarc că pretenția de a-i imputa unui autor faptul că nu respectă "criteriile" a ceea ce ar trebui să conțină un studiu, fie el istoric, fie de investigație literară pentru a fi "echilibrat" este – în termenii lui Laszlo Alexandru însuși – "o groasă exagerare". Apoi virulența polemică a lui Goma nu scuză în nici un fel contrasensul pe care tot Laszlo Alexandru îl face atunci când găsește, la fel ca și Radu Ioanid, că Goma încearcă în cărțile sale să justifice măsurile și crimele împotriva evreilor.

De altfel, întreaga discuție a celor trei intelectuali – Laszlo Alexandru, Ion Solacolu și Ovidiu Pecican – pornește de la o întrebare falsă : dacă Goma este sau nu antisemit, iar nu de la o evaluare critică a acuzelor puse în joc de asertori cu profilul lui Radu Ioanid. Fapt care face ca toată discuția ce urmează să fie falsificată, căci diferența dintre un discurs strict istoric ori de investigație literară și altul care iese din această sferă, nu este aceea dintre "obiectivitate" și "subiectivitate", ci dintre "asertiuni verificabile intersubiectiv" și cele care nu pot fi astfel. Or pentru aceasta este nevoie de o discuție cu și despre surse, iar nu de acuze de antisemitism lipsite de orice teme. Că vor fi în textul lui Goma și afirmații neverificabile intersubiectiv, iată o "eroare antisemită" pe care nu o pot înțelege.

Prin urmare, echilibristica cerută de Laszlo lui Goma nu joacă nici un rol în acest proces de validare. Ba, din contră : ea iese din sfera științei. Discursul lui Laszlo Alexandru nu este deloc cel al unui "spectator independent", cum se dorește a fi, nici atunci când se identifică explicit cu evreii persecutați ("eu, ca scriitor, aleg să mă transpun în pielea evreilor persecutați de Antonescu, discriminați, spoliați, alungați și decimați în Transnistria, iar nu în pielea basarabenilor care, pentru puțini ani, s-au regăsit printr-un accident istoric fericit la pieptul patriei"), și nici atunci când afirmă că : "singura posibilitate de a descrie onest o circumstanță istorică [este] : din perspectiva victimei " Din punct de vedere etic este foarte important ca cercetătorul să fie aliatul victimelor însă nu această atitudine dă valoare discursului științific, ci cu totul și cu totul altceva. Apoi, dacă Laszlo Alexandru se declară doar aliatul victimelor evrei, nu și al victimelor basarabeni, aici argumentația sa etică este și chioară și șchioapă. Iar reproșul făcut lui Goma, că susține un discurs "neechilibrat", capătă un caracter cu totul straniu.

O argumentație de același tip subîntinde și textele lui Ovidiu Pecican. Nu voi mai stăruia asupra ei, căci nu aduce nimic nou. De aceea o voi expedia în notă". Pe de altă parte, este de mirare că un analist cu experiența lui Ion Solacolu folosește un argument de acest tip : "În realitate. Paul Goma n-are dreptate". Pentru că : "Evenimentele asupra cărora [Goma - n. m.] se oprește au fost folosite până la epuizare de propaganda regimului Antonescu, care căuta să convingă că « evreii bolșevizați » sînt de vină, nu numai pentru umilințele suferite de armata română în retragere, în cele câteva zile cât a durat evacuarea din iunie 1940, ci și pentru tot ce a suferit populația românrască în acel an de ocupație sovietică". Faptul că "evenimentele" în cauză au fost folosite de propaganda antonesciană nu spune nimic despre

veracitatea lor, la fel cum nu le-o anulează. Argumentul lui Solacolu vine astfel în contra unei discuții raționale, sfârșind prin a perpetua el însuși un tip de vulgata intelectuală. Apoi legătura pe care Solacolu o face între “evenimentele” asupra cărora se oprește Goma și justificarea crimelor antonesciene este, la fel ca la Laszlo și Pecican, abuzivă, căci este de negăsit în textele sale.

În concluzie, s-ar putea spune : o operațiune reușită. Căci în loc să discutăm chestiunea de istorie ridicată de Goma, dimpreună cu consecințele sale moral-politice, discutăm acum despre imaginarul antisemitism al autorului.

Revenind însă la Ioanid, iată de ce pentru curajosul și neobositul voiajor între Statele Unite și România pe probleme de “Holocaust în România”, și pentru cei asemenea lui, pericolul îl reprezintă tocmai autenticul demers intelectual al lui Paul Goma. Nu declarațiile politice ale președintelui și membrilor guvernului român, și nici discursurile naționalist-comuniste ale unui istoric precum Ioan Scurtu, consilier pe probleme de istorie al lui Ion Iliescu și inspirator al nefericitei declarații. Scurtu este totodată autor și coordonator al unui manual de istorie de clasa a XII-a – împins în sistemul de învățământ în poziție dominantă prin metodele administrative ale partidului la putere – un manual în mod evident și naționalist (de extracție comunistă) și negaționist. Citez din Istoria sa : “Regimul antonescian a promovat o politică antisemită, luând măsuri mai ales împotriva evreilor din Basarabia, pe care-i acuza de comunism. S-au înregistrat pogromuri (Iași și Odessa), numărul evreilor morți și dispăruți ridicându-se la circa 250 000 de persoane. Totuși, Antonescu nu a admis “soluția finală” (exterminarea evreilor), cerută de Hitler”**.

Fără exercițiul intelectual ilustrat de Paul Goma vom asista în continuare la declarații politice nu doar iresponsabile – ca cele privitoare la existența sau inexistența “Holocaustului în România – ale reprezentanților guvernului și președinției de la București, ci și inepte. Din punct de vedere istoric termenul de Holocaust, folosit cu precădere în spațiul anglo-saxon, semnifică – la fel ca și sinonimele sale Shoah din spațiul francez și soluție finală (Endlösung) sau exterminare (Vernichtung) din cel german – masacrarea evreilor (și în același timp a handicapaților și romilor) de către naziști sau, în tot cazul, cea care s-a subsumat proiectului nazist. Or cea mai mare parte a crimelor în masă ale regimului Antonescu s-a subsumat unui proiect propriu de exterminare, diferit de cel german. Prin urmare, însăși folosirea de către istoricul Radu Ioanid, a sintagmei “Holocaustul în România” este dacă nu complet eronată din punct de vedere istoric, atunci de o relevanță foarte redusă, slujind unor scopuri para-stiințifice. Ea arată, încă o dată, că enunțurile sale întretin o anumită legătură cu știința istorică, însă aceasta este, în mod egal, precară și perversă.

Problema, din punct de vedere istoric, nu este existența doar a crimelor îndeplinite de către naziști în România sau în Transnistria ocupată ori a crimelor făcute de români sub umbrela dispozitivului genocidar german, ci realitatea crimelor regimului antonescian, crime programate sau neprogramate care au legătură cu Holocaustul (sau Shoahul, sau soluția finală, sau exterminarea), dar care nu s-au subsumat întreprinderii naziste de exterminare a evreilor din Europa. Problema criminalității pe care o pune regimul antonescian nu este că doar “a promovat o politică antisemită”, “luând măsuri mai ales împotriva evreilor din...” și, cu atât mai puțin, că ”s-au înregistrat pogromuri” (teribil impersonalul “limbii de lemn”- nu ?!) ori că “Antonescu nu a admis « soluția finală »” – așa cum spune consilierul lui Iliescu pe probleme de

Holocaust – ci, repet : că a masacrat evrei (și romi) fie și independent de naziști.

Și ca să închei, trebuie să spun că reflexele totalitare, de sorginte bolșevică, ale membrilor guvernului și președinției României, de a-și da avize și de a da directive politice în materie de istorie, pe cât sînt de stupide din punct de vedere intelectual, pe atât sînt de iresponsabile din punct de vedere politic și de potrivnice intereselor României. Fapt pe care abila diplomație israeliană și activiștii sioniști internaționali ca Radu Ioanid, specializați de multă vreme în instrumentalizarea Shoahului, vor ști să-l exploateze. In contra ceercetării istorice autentice și a intereselor României, deopotrivă’.

București, 29 iulie 2003

23 ianuarie 2004

*

Complexul Goma

Gandite ca o dureroasa anamneza, eruptie a unui eu hipertrofiat, „Scrisele” lui Paul Goma exprima pe un ton vindicativ-zgomotos partea sa de adevar. „Taxat” in fel si chip, Goma – mereu egal cu sine – s-a bucurat de o receptare deformata. Risipind „afurisenii”, el a indignarisit lumea literara prevenindu-ne inasa: „nu pot astepta posteritatea sa-mi dea dreptate”. Cu aceasta manie de vates neinteles (cf. Gh. Grigurcu), in stiutu-i stil repetitiv imprecativ, impartasindu-ne temele, ideile si of-urile care il obsedeaza, prozatorul-marturisitor cauta neobosit in memorie. Deviza sa este neuitarea: „nu eu am caderea sa iert, eu am caderea: sa nu uit”.

Suspicios, inclement, in dezacord cu restul lumii, martorul Goma (ca diarist) se lupta cu lasitatea si pasivitatea celor din jur, cu biografiile lor cosmetizate / inocentate dupa ce au „slujnicit” regimul; in consecinta, nu suporta avalansa de poetisme si nu agreeaza limba lui Esop ci spune pe sleau ceea ce stie. O fi veninos din fire? O fi vreun evreu rus (Evremovici), plin de umoare schimbacioasa, otravicios, vizitat de mania persecutiei? Sau, poate, un agresiv veleitar lipsit de talent, pus la colt, evitat, izolat de mediul nostru levantin-acomodabil, abandonat tactic la bursa relatiilor (utile), risipindu-si amicitiiile si capitalul, starnind adeziuni si rejectari, trecut sub tacere, supus embargo-ului sau atacat violent de holocaustologi? Cerand inasa, dincolo de compromisuri, dezertiuni, ipocrizii etc. o grabnica reconsiderare, anuland indistinctia dintre om si opera.

Nascut in Mana-Orhei (2 octombrie 1935), Paul Goma debuta cu proza scurta in Luceafarul barbist, spre sfarsitul anului 1966, sub un titlu dat de redactie (cumva premonitoriu): Cand tace toba. Fiindca „afurisitul de Goma”, de fibra contestatara, condamnant ezitarile si lasitatile co-breslasilor s-a batut „cu forurile” si n-a tacut. Editorial, Camera de alaturi (EPL, 1968) ar marca debutul propriu-zis. Dupa scurta exaltare din august, „puscarizatul” Goma, un „basarabean ratacitor”, un ins „in plus” in propria-i tara, haituit, cunoscand experienta solitudinii va scrie, cu harnicie, impotrivindu-se castrarii memoriei. Va transforma in „fictiunile (sale) realiste” oglinda in instanta morala (devenind „oglundibil”) si va condamna vehement delatiunea, exersarea vasalitatii, calomniile si vanzarile, delirul dictatorial. Or, „Gomita” n-a cedat. Va fi, asadar, izolat, evitat si, mai apoi, expulzat (1977), „bucurandu-se” de solidaritatea lasa a confratilor. Si declansand un teribil scandal politic. Cazul **Ostinato**, carte in traducere germana lansata la Targul de la Frankfurt (editura Suhrkamp, 1971) este prea bine cunoscut. Ascunzandu-si scrisul de „seci” (cum marturiseste), trimitandu-

si manuscrisele peste hotare, transformand – fara voia sa – cartile ivite in ne-romane in veritabile „delicte literare”, condammand – din interior – regimul, Goma reprezenta un simbol. Treptat, scriitorul a fost eclipsat de actiunile disidentului, opunandu-se fatis coabitarii cu sistemul opresiv al comunismului oriental. Si blamand – prin atitudini transante – inactiunea, tacerea si „tremuriciul” scriitorimii, celebrul nostru „asteptatorism”, compromisiunile unui neam amnezic, tranzactional si, indeosebi, reactiile elitei, incapabila de a se smulge din bratele „lasitatii majoritare”. Ori de a sfida consemnul tacerii.

Cum iarasi se stie, in aprilie 1977, Goma a fost exclus din Uniunea Scriitorilor. Incât, pentru lumea scriitoriceasca, cazul Goma a devenit complexul Goma. Un marturisitor al istoriei netrucate, Paul Goma era, observa V. Podoaba, „indicatorul propriei noastre vinovatii”. Evident, dupa '89, alibiurile inteligentiei noastre (rezistenta prin cultura) deveneau jenante pentru dilemisti; vecinatatea lui Goma era inconfortabila, „mastile eroice”, inmultindu-se spectaculos, defilau in preajma si „detronarea” celui care luptase pe fata, ingropat acum in tacere ori calomniat, injuriind vartos, la randu-i, pe toata lumea, functiona ca un comandament implicit, reducand meritele sale la publicizare (prin scandal politic), opera fiind lipsita, chipurile, de suport axiologic. Dat „pe mana exilului” (cum se laudase generalul Plesita), urmand a fi „halit”, Goma s-a confruntat cu virusul suspiciunii si, desigur, cu „bratul (lung) al Revolutiei”. Trimis sa-l lichideze, agentul securitatii Motu Haiducu s-a predat inasa, lucrând in contraspionajul francez (D.S.T.). Iar Goma, torturat cu amenintarea cu moartea, s-a razbunat trimitandu-i in neuitare prin depozitiile sale beletrizate. Ciclul autobiografic, reconstituind odiseea studentilor „ungaristi”, ororile marca Gh. Enoiu ori ale pomenitului Plesita sub aceasta deviza a crescut: Goma „nu va va cruta de uitare”! In primii ani ai exilului, in neromane, e adevarat; in „haina straina”, cum zice, privat de „ecouri”. Dar si dupa seismul decembrist cand produsele sale literare, puse eruptiv la indemana cititorului roman nu s-au bucurat de „o abordare normala” (1, p. 132), de vreme ce el era prizat, in multe comentarii, doar pe latura militantista, ca animator al Miscarii din 1977. Si taxat, in pofida „cantitatii de disperare” din proza „asa-ista”, drept autor al unor scrieri „pișăcioase”. Incat nescritorul-scandalagiu a fost, din nou, „carantinizat”, indeosebi de catre cei incondeiati cu verva pamfletara, Goma afirmând raspicat: „cine nu are memorie nu are dreptul la viitor”. „Exceptional poet al cruzimii”, observa I. Negoitescu, intors din infern si manat de nerabdarea „spunerii”, intr-un limbaj sacadat, strain de metaforita, Goma nu a rostit adevaruri „pe jumătate”. Prudenta, autocenzura, limbajul esopic au facut epoca, alimentand – in decor totalitar – epidemia romana a „obsedantului deceniu”. Or, Goma s-a rostit „cu toata gura”, corectand proza „de curaj” intr-o vreme in care productia romana, platind, totusi, tribut infectiei ideologice era, realmente, mai aproape de adevarul documentaristic, compensand o istoriografie lacunar-mincinoasa. Constatand, de pilda, ca „despre Pitesti se tace”, semnatarul volumului **Le Tremblement des hommes** (editat de Seuil, in 1979) si la Humanitas, in romane (Culoarea curcubeului, 1990), imediat retras, Goma si-a asumat datoria de a scrie, stiind ca „nu poti scrie doar cu talent”. „Pitestizarea” scriitorilor se manifesta si prin simptomul „intrecenzurii”; neo-intelectualii / „culturrezististii” fluturau stindardul rezistentei estetice asumandu-si / arogandu-si un nimb eroic.

Repus in circulatie, „recuperat” in avalansa, suportand – credem – o receptare excesiv politizata, Goma si-a incheiat, astfel, exilul literar. Dar nu si cel propriu-zis.

Cartile sale, cu accent autobiografic, vadesc o memorie prodigioasa si dezvolta luxuriant oralitatea. „Respectul pios” (chiar daca incalcat), cerut – de unele voci – pentru opozant, nu trebuie transferat – fara examen critic – scriitorului. Suspectat de a fi exploatat scandalul politic, vinovat, asadar, de seductie publicitara, prozatorul Goma dovedeste – crede Vasile Baghiu – si „excelenta literara”. Altii, dimpotriva, considera ca, tinut lunga vreme „sub obroc”, beneficiind de aura disidentei, scriitorul a fost umflat valoric. Oricum, contondentul Goma, punandu-ne oglinda in fata inconforteaza; el ne arata cum suntem si, firesc, diatribele lansate cu indarjire veninoasa i-au pus in cap „scriitoricimea”. Contemporanii ignari, elitarzii, „literatorii carpatini” s-au iritat in numele etichetologiei. Goma a fost supus antisemitizarii, „smântânimea României” s-a dezlantuit si „otraviciosul” autor, provocat, a devenit, iute, incontrollabil (apud Monica Lovinescu).

Folosind un limbaj violent, divulgand indiscretii, colectionand amanunte picante si jenante, Goma face figura unui „demolator”, ruinand pe banda rulanta, prin portretizari negativiste, in aqua-forte, numeroase prestigii. Holocaustologii, editorii „ticalosi” sunt pusi la zid sub tirul unei inclemente nevindecabile, hranita de excese temperamentale si pusee umorale. In replica, daca nu va fi inconjurat de o „tacere mortifera”, scriitorul risca a fi taxat, cu un diagnostic reluat, drept un veleitar lipsit de talent; si suspectat ca ar acuza un nefondat „delir de persecutie”. Goma, dupa noi, sufera insa de un deficit de generozitate; „excesul care deranjeaza” (cf. O. Simonca) nu vine nicidecum din aceasta directie, imbratisand tandru si reusitele confratilor. Un mare auditiv, narand istoria traita sub interdictia de a uita, cu experienta detentiei si a socurilor unei existente care isi exorcizeaza amintirile, Goma doreste sa inregistreze totul. El se vrea un „dezvaluitoare”, incat literatura sa, nutrita de o memorie fabuloasa, porneste de la document. Spirit justitiar, incomod, incisiv-radical, blamand ipocrizia breslasilor si culpa colectiva in care ne-am balacit, Goma – trecut prin supliciile izolarii – stie ca „a fi scriitor inseamna a nu minti”. Incat grozaviile epocii trec, cu severitate si sinceritate, in cartile sale, dorite a fi o „cripta transparenta”. Chiar detentia pare / poate fi o „binevenita” documentare, prozatorul inregistrand cu minutie toate detaliile. Si livrandu-le, apoi, febricitant, intr-un nemilos rechizitoriu, dezvaluind indignat violentele universului concentrationar, dezastrul moral, absenta revoltei civice. Dar prozatorul Goma, un captiv al memoriei, refuzand sa taca stie ca Istoria se scrie „cu pana”. Nu pare capabil sa paraseasca tarcul biografic, cum cred unii? O biografie care, ciudat, pare „oprita” la borna 1977 si care, „epuizandu-se”, a provocat spaima unor comentatori, ingrijorati ca epicul secretat, sub imperativ etic, redundant pe alocuri, de „scoica resentimentara” (cf. Marta Petreu) ar proba tocmai lipsa de imaginatie a controversatului autor. Dar la Goma exista nu doar cosmarescul univers concentrationar, golit de metafizica ci si un „dincolo de dincolo”, vadind – chiar strain fiind de elanuri celeste, pe temeiul regresivitatii amniotice – o recuperare paradisiaca, reverii diurne, impulsul „fantasmarii”. Totul insa pe temelia trairii, sa recunoastem. In fond, copilaria basarabeana, afland in rusismul calidor (v. **Din calidor**) un „punct de observatie” (pridvorul – simbol intretinand sentimentul de siguranta) ori **Arta refugii**, discutand soarta „basarabetilor”, incercand, sub tavalugul Istoriei, a trece „raul blastamat” (Prutul, bineinteles) probeaza ca radicalismul sau vindicativ ramane egal cu sine; si ca narcisiacul Goma, intransigent, culpabilizator, cunoscut ca un „cal breaz” si, negresit, ca autor liber, sfidand conjuncturile, se raporteaza mereu la sine. Intr-o vreme a uzurparii simbolurilor, reconsiderarea lui

Goma se impune (2, p. 1). „Oribil”, zicea Monica Lovinescu (in faza post-Goma) ori, dimpotriva, un reper istoric si moral? „Un Soljenitan roman?” (v. Literatura si arta, nr. 48/28 noiembrie 1991, p. 1) ori un feroce antisemit, cu „onoarea pierduta”, cum ne asigura Mihai Dinu Gheorghiu? In fine, un vanitos incrancenat, ruinandu-si capitalul moral prin sarcasmul parisian revarsat „nediferentiat” sau un dezamagit, blamand gena etnica si ticalosirea semenilor? Cele trei volume ale Jurnalului tiparit la Nemira dovedesc, credea Alex Stefanescu, „o selectie tendentioasa” si transforma statuia lui Goma intr-un „morman de moloz” (3, p. 646). Sa nu uitam insa ca foiesc si gomafobii lansand cu harnicie bârfeme mistificante, urmand o directiva oculta: „decizia de a-l tacea pe Goma, de a-l inexista” (cum citim in interviul-carte). Si cum crede, neclintit, excedatul si suspiciosul Goma, vazut de unii drept un disident deglizat, narand, intr-o opera esteticeste debila, despre gulagul bastinas. Explozia depoziționala a primilor ani postdecembristi a incurajat eruptiv memorialistica. Fie, s-a observat, pe linia unor iluminari induratoare si izbavitoare, a experientei mistice si cristificarii, a muceniciei intorcandu-si „inima de la rau”; fie, dimpotriva, pe directia unei suferinte masochiste, pornind de la cruditatea scenelor penitenciare, tutelata de pilda si notorietatea lui Goma. Lunga sa retrospectie dovedeste (spun carcotasii, fara a gresi prea mult) apetit digresiv, ostentativitate, mahalagism. Si, uneori, chiar o memorie deficitara, colportand informatii si falsand. Oricum, „e ceva paradoxal feminin” in proza sa, observa Marian Popa in Istoria sa „de azi pe maine” (4, p. 730), debordand de palavrageala vervoasa si propunand, totusi, izbutite personaje feminine. In chip concluziv vom nota ca, pana la urma, „beneficiar” al incredibilei sanse istorice (rasturnarea comunismului), acest „mic Soljenitan roman” (4, p. 726), mereu in asteptarea ipoteticului cititor roman chiar a avut parte de aceasta ravnita intalnire. E drept, sub bruiajul „barbariei interpretarii”, partitura sustinuta cu aplomb din toate directiile si sprijinita masiv de Goma insusi. Oricata cerneala ar cheltui „rezistentii” de azi sau disidentii de budoar (de altadata), prezenta lui Goma inconforteaza; complexul Goma ne apasa.

P.S. „Ratacit” o vreme in politicizie (constatase Grigore Vieru), articielierul Dinu Mihail se aduna intr-o carte (**Paul Goma sau predica in pustiu**, Magna-Princeps, Chisinau, 2010) recuperand pagini „dintr-un interviu ratat”. Din pacate, volumasul in cauza, retezat, neglijent tehnoredactat, aratand jalnic sub aspect grafic nu e nici pe departe sarbatoresc, asa cum l-ar fi binemeritat orheianul Goma la cei 75 de ani. Preconizatul interviu-fluviu, nascut dintr-o prietenie epistolara „pierduta” (1990-1997) prezinta, totusi, interes. Chit ca gestul editorial (vai, precar) vine cu mare intarziere. Fiindca raspunsurile celui care se declara „un soldat al cauzelor pierdute” rezista, in pofida anilor scursi; sunt facute „dintr-un os tare”, zice recunoscator si Dinu Mihail. Evident, Paul Goma nu se dezminste. Cum poporul se face pe sine prin memorie (ne reaminteste el), cum datoria memoriei nu-i da pace, des-țărutul Goma se dezlantuie, face ceea ce stie si cum se pricepe (recunoaste franc); carteste, critica, ataca, stramba din nas etc. Putem vorbi oare, din astfel de pricini, de antibasarabismul lui Goma? Nici vorba, severitatea lui (intinsa nemilos asupra intregii romanitati) porneste dintr-o mare iubire. Iar daca sintagma buclucasa apare intr-un recent articol al lui Mihai Cimpoi, cules in Flacara lui Adrian Paunescu, ea il vizeaza, credem, pe prozator, Goma refuzand tiparul prozastic al moldovenismului: pelteaua sentimentalismului dulceag, otrava nostalgiei, „jilaveala” (cu o vorba draga lui Vieru), mosiologia etc.

*

GOMISM ȘI FEMINISM (*Oglinda literară*, ian 2009)**„Eu sunt gomistă”**

(Flori Stănescu)

Despre Paul Goma, cel condamnat la un „exil perpetuu” s-a scris abundant și, deseori, nedrept. Recent, ivit la editura Vreamea, volumul Dialog aduce în fața cititorilor o lungă discuție „sugrumată”, mijlocită de Internet (care, firește, va continua) între faimosul nostru disident și „gomista” Flori Stănescu. Acest dialog internetic ridică, din start, o întrebare pe care o formulează răspicat chiar cea care l-a provocat: sunt, oare, femeile mai sensibile la subiectul Paul Goma? (v. pag. 55). Răspunsul pozitiv pare la îndemână; în afara op-ului semnalat au mai apărut câteva titluri sub semnături feminine. Să amintim aici pe Mariana Sipoș cu **Destinul unui disident – Paul Goma** la Universal Dalsi, în 2005 (plus un film TV) și, tot atunci, volumul **Paul Goma – 70**, la Criterion Publishing, aparținând Elivirei Iliescu. Judecând superficial-psihanalitic, o observație se impune; spiritul maternal, protector s-a răsfrânt asupra unui brav erou (și el, vai, vulnerabil) într-un mediu istoric agresiv și opresiv. Încât, compensator, veghind la destinul unui însingurat, cel care (singurul!) s-a opus „pe față” dictaturii ceaușiste, astfel de reacții feminine încearcă să anihileze tentativele de discreditare, coborând cazul Goma (să recunoaștem, și cu largul concurs la împlicinutului) în bălăcăreala cotidiană.

Născut în Mana-Orhei (2 octombrie 1935), Paul Goma debuta cu proză scurtă în *Luceafărul* barbist, spre sfârșitul anului 1966, sub un titlu dat de redacție (cumva premonitoriu): **Când tace toba**. Fiindcă „afurisitul de Goma”, de fibră contestatară, condamnând ezitățile și lașitățile co-breslașilor s-a bătut „cu forurile” și n-a tăcut. Editorial, **Camera de alături** (EPL, 1968) ar marca debutul propriu-zis. După scurta exaltare din august, „pușcăritatul” Goma, un „basarabeian rătăcitor”, un ins „în plus” în propria-i țară, hăituit, cunoscând experiența solitudinii va scrie, împotriva-și castrării memoriei. Va transforma în „ficțiunile (sale) realiste” oglinda în instanță morală (devenind „oglinzibil”) și va condamna vehement delatarea, exersarea vasalității, calomniile și vânzările, delirul dictatorial. Or, „Gomiță” n-a cedat. Va fi, așadar, izolat, evitat și, mai apoi, expulzat (1977), „bucurându-se” de solidaritatea lașă a confrăților. Și declanșând un teribil scandal politic. Cazul **Ostinato**, carte în traducere germană lansată la Târgul de la Frankfurt (editura Suhrkamp, 1971) este prea bine cunoscut. Ascunzându-și scrisul de „seci” (cum mărturisește), trimițându-și manuscrisele peste hotare, transformând – fără voia sa – cărțile ivite în ne-românește în veritabile „delicte literare”, condamnând – din interior – regimul, Goma reprezenta un simbol. Treptat, scriitorul a fost eclipsat de acțiunile disidentului, opunându-se fățiș coabitării cu sistemul opresiv al comunismului oriental. Și blamând – prin atitudini tranșante – inacțiunea, tăcerea și „tremuriciul” scriitorimii, celebrul nostru „așteptatorism”, compromisiunile unui neam amnezic, tranzacțional și, îndeosebi, reacțiile elitei, incapabilă de a se smulge din brațele „lașității majoritare”. Ori de a sfida consemnul tăcerii.

Cum iarăși se știe, în aprilie 1977, Goma a fost exclus din Uniunea Scriitorilor. Încât, pentru lumea scriitoricească, cazul Goma a devenit complexul Goma. Un mărturisitor al istoriei netrucate, Paul Goma era, observa V. Podoabă, „indicatorul propriei noastre vinovății”. Evident, după '89, alibiurile inteligenței noastre (rezis-

tența prin cultură) deveneau jenante pentru dilemioți; vecinătatea lui Goma era inconfortabilă, „măștile eroice”, înmulțindu-se spectaculos, defilau în preajmă și „detronarea” celui care luptase pe față, îngropat acum în tăcere ori calomniat, înjurând vârtos, la rândul-i, pe toată lumea, funcționa ca un comandament implicit, reducând meritele sale la publicizare (prin scandal politic), opera fiind lipsită, chipurile, de suport axiologic.

Dat „pe mâna exilului” (cum se lăudase generalul Pleșiță), urmând a fi „halit”, Goma s-a confruntat cu virusul suspiciunii și, desigur, cu „brațul (lung) al Revoluției”. Trimis să-l lichideze, agentul securității Moțu Haiducu s-a predat însă, lucrând în contraspionajul francez (D.S.T.). Iar Goma, torturat cu amenințarea cu moartea, s-a răzbunat trimițându-i în neuitare prin depozițiile sale beletrizate. Ciclul autobiografic, reconstituind odiseea studenților „ungariști”, ororile marca Gh. Enoiu ori ale pomenitului Pleșiță sub această deviză a crescut: Goma „nu vă va cruța de uitare”! În primii ani ai exilului, în ne-românește, e adevărat; în „haină străină”, cum zice, privat de „ecouri”. Dar și după seismul decembrist când produsele sale literare, puse eruptiv la îndemâna cititorului român nu s-au bucurat de „o abordare normală” (lucr. cit., p. 132), de vreme ce el era prizat, în multe comentarii, doar pe latură militantistă, ca animator al Mișcării din 1977. Și taxat, în pofida „cantității de disperare” din proza „așa-istă”, drept autor al unor scrieri „pișăcioase”. Încât nescriitorul-scandalagiu a fost, din nou, „carantinizat”, îndeosebi de către cei încondeiați cu vervă pamfletară, Goma afirmând răspicat: „cine nu are memorie nu are dreptul la viitor”.

„Excepțional poet al cruzimii”, observa I. Negoitescu, întors din infern și mânat de nerăbdarea „spunerii”, într-un limbaj sacadat, străin de metaforită, Goma nu a rostit adevăruri „pe jumătate”. Prudența, autocenzura, limbajul esopic au făcut epocă, alimentând – în decor totalitar – epidemia romanescă a „obsedantului deceniu”. Or, Goma s-a rostit „cu toată gura”, corectând proza „de curaj” într-o vreme în care producția romanescă, plătind, totuși, tribut infecției ideologice era, realmente, mai aproape de adevărul documentaristic. Constatând, de pildă, că „despre Pitești se tace”, semnatarul volumului **Le Tremblement des hommes** (editat de Seuil, în 1979) și la Humanitas, în românește (**Culoarea curcubeului**, 1990), imediat retras, Goma și-a asumat datoria de a scrie, știind că „nu poți scrie doar cu talent”. „Piteștizarea” scriitorilor se manifesta și prin simptomul „între-cenzurii”; neo-intelectualii / „culturrezistiștii” fluturau stindardul rezistenței estetice asumându-și / arogându-și un nimb eroic.

Repus în circulație, „recuperat” în avalanșă, suportând – credem – o receptare excesiv politizată, Goma și-a încheiat, astfel, exilul literar. Cărțile sale, cu accent autobiografic, vădesc o memorie prodigioasă și dezvoltă luxuriant oralitatea. „Respectul pios” (chiar dacă încălcat) cerut – de unele voci – pentru opozant, nu trebuie transferat – fără examen critic – scriitorului. Suspectat de a fi exploatat scandalul politic, vinovat, așadar, de seducție publicitară, prozatorul Goma dovedește – crede Vasile Baghiu – și „excelență literară”. Alții, dimpotrivă, consideră că, ținut lungă vreme „sub obroc”, beneficiind de aura disidenței, scriitorul a fost umflat valoric. Oricum, contondentul Goma, punându-ne oglinda în față inconfortază; el ne arată cum nu suntem și, firească, diatribele lansate cu îndârjire veninoasă i-au pus în cap „scriitoricimea”. Contemporani ignari, elitarzii, „literatorii carpatini” s-au iritat în numele etichetologiei. Goma a fost supus antisemitizării, „smântânimea

României” s-a dezlănțuit și „otrăviciosul” autor, provocat, a devenit, iute, incontrollabil (apud Monica Lovinescu). Folosind un limbaj violent, divulgând indiscreții, colecționând amănunte picante și jenante, Goma face figura unui „demolator”, ruinand pe bandă rulantă, prin portretizări negativiste, în aqua-forte, numeroase prestigii. Holocaustologii, editorii „ticăloși” sunt puși la zid printr-o inclemență nevindecabilă, hrănită de excese temperamentale și pusee umorale. În replică, dacă nu va fi înconjurat de o „tăcere mortiferă”, scriitorul riscă a fi taxat, cu un diagnostic reluat, drept un veleitar lipsit de talent; și suspectat că ar acuza un nefondat „delir de persecuție”. Goma, după noi, suferă însă de un deficit de generozitate; „excesul care deranjează” (cf. O. Șimonca) nu vine nicidecum din această direcție.

Un mare auditiv, narând istoria trăită sub interdicția de a uita, cu experiența detenției și a șocurilor unei existențe care își exorcizează amintirile, Goma dorește să înregistreze totul. El se vrea un „dezvăluitor”, încât literatura sa, nutrită de o memorie fabuloasă, pornește de la document. Spirit justițiar, incomod, incisiv-radical, blamând ipocrizia breslașilor și culpa colectivă în care ne-am bălăcit, Goma – trecut prin supliciile izolării – știe că „a fi scriitor înseamnă a nu minți”. Încât grozăviile epocii trec, cu severitate și sinceritate, în cărțile sale, dorite a fi o „criptă transparentă”. Chiar detenția pare / poate fi o „binevenită” documentare, prozatorul înregistrând cu minuție toate detaliile. Și livrându-le, apoi, febricitant, într-un nemilos rechizitoriu, dezvăluind indignat violențele universului concentraționar, dezastrul moral, absența revoltei civice.

Dar prozatorul Goma, captiv al memoriei, refuzând să tacă știe că Istoria se scrie „cu pana”. Nu pare capabil să părăsească țarcul biografic, cum cred unii? O biografie care, ciudat, pare „oprită” la borna 1977 și care, „epuizându-se”, a provocat spaima unor comentatori, îngrijorați că epicul secretat, redundant pe alocuri, sub imperativ etic, de „scoica resentimentară” (cf. Marta Petreu) ar proba tocmai lipsa de imaginație a controversatului autor. Dar la Goma există nu doar coșmarescul univers concentraționar, golit de metafizică ci și un „dincolo de dincolo”, vădind – chiar străin fiind de elanuri celeste – pe temeiul regresivității amniotice o recuperare paradisiacă, reverii diurne, impulsul „fantasmării”. Totul însă pe temelia trăitului, să recunoaștem. În fond, copilăria basarabeană, aflând în rusismul calidor (v. **Din calidor**) un „punct de observație” (pridvorul – simbol întreținând sentimentul de siguranță) ori **Arta refugii**, discutând soarta „basarabeților”, încercând, sub tăvălugul Istoriei, a trece „răul blăstămat” (Prutul, bineînțeles) probează că radicalismul său vindicativ rămâne egal cu sine; și că narcisiacul Goma, intransigent, culpabilizator, cunoscut ca un „cal breaz” și, negreșit, ca autor liber, sfidând conjuncturile, se raportează mereu la sine. Într-o vreme a uzurpării simbolurilor, reconsiderarea lui Goma se impune. „Oribil”, zicea Monica Lovinescu (în faza post-Goma) ori, dimpotrivă, un reper istoric și moral? „Un Soljenitîn român?” (v. Literatura și arta, nr. 48/28 noiembrie 1991, p. 1) ori un feroce antisemit, cu „onoarea pierdută”, cum ne asigură Mihai Dinu Gheorghiu? În fine, un vanitos încrâncenat, ruinându-și capitalul moral prin sarcasmul parisian revărsat „nediferențiat” sau un dezamăgit, blamând gena etnică și ticăloșirea semenilor? Cele trei volume ale Jurnalului tipărit la Nemira dovedesc, credea Alex Ștefănescu, „o selecție tendențioasă” și transformă statuia lui Goma într-un „morman de moloz”. Să nu uităm însă că foiesc și gomafobii lansând cu hărnicie bârfe mistificante, urmând o directivă ocultă: „decizia de a-l tăcea pe Goma, de a-l inexistă” (cum citim în interviul-carte). Și cum crede, neclintit, excedatul și suspi-

ciosul Goma, văzut de unii drept un disident deghizat, narând, într-o operă estetică deosebit de slabă, despre gulgul bășinaș.

Explozia depozițională a primilor ani postdecembriști a în- curajat eruptiv memorialistica. Fie, s-a observat, pe linia unor iluminări îndurătoare și izbăvitoare, a experienței mistice și cristificării, a muceniei întorcându-și „inima de la rău”; fie, dimpotrivă, pe direcția unei suferințe masochiste, pornind de la cruditatea scenelor peniten- ciare, tutelată de pilda și notorietatea lui Goma. Lunga sa retrospectivă dovedește (spun cârcotașii, fără a greși prea mult) apetit digresiv, ostentativitate, mahalagism. Și, uneori, chiar o memorie deficitară, col- portând informații și falsând. Oricum, „e ceva paradoxal feminin” în proza sa, observa Marian Popa în Istoria sa „de azi pe mâine” (vol. II, p. 730), debordând de pălăvrăgeală vervoasă și propunând, totuși, iz- butite personaje feminine. În chip concludiv vom nota că, până la urmă, „beneficiar” al incredibilei șanse istorice (răsturnarea comunis- mului), acest „mic Soljenițan român” (cf. M. Popa), mereu în așteptarea ipoteticului cititor român chiar a avut parte de această râvnită întâlnire. E drept, sub bruiajul „barbariei interpretării”, partitură susținută cu aplomb din toate direcțiile și sprijinită masiv de Goma însuși.

Vineri 5 octombrie 2012

Ieri și alaltăieri am primit felicitări de ziua mea. Am răspuns la toate.

În Timpul (Chișinău) de azi, două articolașe:

- “(Omul săptămânii) Paul Goma” și
- “Paul Goma, un cavaler al adevărului”

E semnat al doilea: Nicolae Roibu.

Și unul mai vechi:

- “Întoarcerea acasă a lui Paul Goma” - acesta adună câteva texte de Aliona Grati, Dumitru Crudu.

*

Aliona Grati îmi trimite textul intervenției sale:

“Procesul literar contemporan. Nevoia de Paul Goma

Cel mai vertical scriitor român postbelic, numit „un Soljenițan român”, s-a născut pe meleagurile noastre, acum 77 de ani. A plecat de aici în 1944 și de atunci nu a mai fost posibil să se întoarcă. Însă au ajuns până la noi ecourile faptelor sale: de erou incomparabil, de rebel sfidând conjuncturile, de luptător intransigent pentru drepturile omului.

Însă acestui „Cavaler al adevărului” (Mihai Cimpoi), „Herald al eliberării” (Gheorghe Grigurcu) sau „Scriitor atingând cote înalte de altitudine

valorică” (Petru Ursache) nu i s-a acordat binemeritul loc de cinste în cultura pe care a îmbogățit-o. „Nu cunosc un alt gânditor român, scrie Petru Ursache în cartea sa „Omul din calidor”, căruia să i se fi impus o grilă de așteptare mai nedreaptă și mai de nepătruns în propria-i cultură, spre cititorul de acasă, ca lui Paul Goma”.

Chiar dacă Paul Goma este un model al sacrificiului de sine în folosul umanității și un oștean al scrisului cu faimă mondială, receptarea lui întâmpină mari dificultăți la el acasă și numele Domniei sale nu oricine se încumetă a-l rosti.

Fiind un omolog spiritual și măsurându-se prin acțiunile sale anticomuniste cu Vaclav Havel, Paul Goma nu are parte de respectul pe care l-a avut eroul ceh.

Despre Paul Goma se vorbește puțin, Domnia sa rămâne aproape un necunoscut pentru publicul larg, lipsind din programele școlare, atât în România, cât și la noi.

Astăzi ne vedem reuniți pentru a transmite un mesaj societății: Avem nevoie de Paul Goma, acum ca niciodată. Pentru că motive pentru a vorbi de Paul Goma avem de fiecare dată când ajungem în impas. Unul din exegeții creației lui Paul Goma, Mihaela Azoitei afirmă pe bună dreptate: „Paul Goma este un erou al prezentului continuu”.

Cu atât mai mult că în ultimul timp se vorbește despre necesitatea demontării comunismului de tip sovietic. Paul Goma este un model și în acest sens, constituind un dosar în procesul de condamnare a regimului comunist totalitar.

Paul Goma reprezintă documentul de care istoria noastră recentă are nevoie pentru legitimare. Deocamdată nimeni nu a reușit să demonstreze că Domnia sa nu avea dreptate în ceea ce a vestit lumii despre crimele comunismului împotriva umanității. Petru Ursache îl numește pe Paul Goma „Omul providențial”.

Paul Goma este un model de rezistență și demnitate intelectuală. Pentru cine vrea să ia lecții în a spune adevărul franc, convingător, depășind retoriica jumătăților de măsură, trebuie să-i citească cărțile.

La solicitarea noastră scriitorul de la Paris ne-a adresat un Mesaj.

Oaspeți prezenți la manifestare, prieteni ai lui Paul Goma:

Flori Bălănescu, istoric, cercetătoare la Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, publicistă, scriitoare, reprezentant editorial al lui Paul Goma în România.

Dumitru Ungureanu, scriitor, publicist. Într-un articol din revista „Metaliteratură”, Dumitru Ungureanu îl numește pe Paul Goma „Scriitector” al scriitorilor rostitori ai adevărului.

Viorel Ilișoi, jurnalist, reporter, autorul unui faimos text intitulat „Acasă la Paul Goma”.

Mariana Pasincovschi, autoare a unei teze de doctorat despre creația lui

Paul Goma, susținută acum o jumătate de an la Suceava, avându-l în calitate de coordonator pe dl profesor Mircea A. Diaconu. Cartea Marianei Pasincovschi, apărută acum câteva zile la editura „Limes”, va fi lansată azi în premieră.

Ancuța Maria Coza, autoarea altei teze de doctorat despre creația lui Paul Goma, realizată la Baia Mare sub coordonarea dlui prof. Gheorghe Glodeanu. Teza, susținută cu succes, a făcut conținutul unei cărți impunătoare, pe care o vom lansa aici pentru prima dată.

La întrunire sunt prezenți acad. Mihai Cimpoi, acad. Nicolae Dabija, vicepreședintele Academiei de Științe a Moldovei, dr. hab. Mariana Șlapac, dr. hab. Andrei Țurcanu, dr. hab. Vasile Bahnaru, dr. hab. Elena Prus, dr. Nina Corcinschi, dr. Diana Vrabie, dr. Dumitru Apetri, dr. Galina Anițoi, dr. Marin Postu, scriitorii Vladimir Beșleagă, Anatol Moraru, Dumitru Crudu, Nina Josu, Iulian Filip, Radmila Popovici-Paraschiv, Maria Pilchin, jurnaliștii și reporteri de la posturile radio și de televiziune din Republica Moldova: Oleg Brega, Lidia Popotneac, Silvia Hodorogea, Alecu Reniță, Andrei Viziru, Raisa Răzmeriță, Rodica Bulmaga, compozitorul Marian Stârcea, interpreta Odri Bârcă, studentele de la conservator Anastasia Lazarencu, Ana Balmoș, profesorii de matematică Alexei și Maria Cotelea, studenții anului I, Facultatea Limbi și Literaturi ai Universității Academiei de Științe a Moldovei, studenți de la Facultatea de Filologie a Universității Pedagogice „Ion Creangă” și mulți alții.

Evenimentul a fost posibil grație susținerii Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu”, având ca director pe dna Lidia Culicovschi și, în special, datorită invitației dlui Vitalie Raileanu, directorul Bibliotecii „Onisifor Ghibu” (filiala Bibliotecii „B.P.Hasdeu”), care ne-a oferit această sală frumoasă. Mâine va avea loc a doua parte a acestui eveniment omagial la Biblioteca „Ștefan cel Mare” (filiala Bibliotecii „B.P. Hasdeu”), condusă de scriitorul Dumitru Crudu. Evenimentul, organizat împreună cu Uniunea Scriitorilor din Republica Moldova, va avea drept obiectiv relevarea talentului scriitoricesc al lui Paul Goma. Tema mesei rotunde „Paul Goma: un înnoitor al prozei românești”

2 octombrie 2012, 16.00, sala Biblioteca „Onisifor Ghibu”

Masa rotundă Procesul literar contemporan. Nevoia de Paul Goma

Moderatori: Vitalie Raileanu și Aliona Grati

Din program -

Comunicări:

Flori Bălănescu, PAUL GOMA 77. 35 de ani de la Mișcarea Goma

Andrei Țurcanu, Paul Goma în șirul singuraticilor Basarabiei

Dumitru Ungureanu, Paul Goma 77 – proba timpului

Anatol Moraru, Apologii necesare

Mariana Pasincovschi, Paul Goma: Vocația totalității auctoriale prin bio-

grafie și literatură

Viorel Ilișoi, Acasă la Paul Goma

Intervenții: acad. Mihai Cimpoi

acad. Nicolae Dabija

dr. hab. Elena Prus

dr. Dumitru Apetri

Interpreți: Odri Bârcă (“Doina”, versuri Radmila Popovici-Paraschiv, muzică Marian Stârcea) și Ana Balmoș (“Urme”, versuri Radmila Popovici-Paraschiv, muzică Anastasia Lazarencu).

Lecturi ale actorilor: Ronin Terinte, Ana Tcacenco și Alexandra Bobu (fragmente din romanele “Din Calidor” și “Arta reFugii”)

Lansări de carte :

Petru Ursache: “Omul din calidor”, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2012.

Prezintă: Acad. Mihai Cimpoi, Aliona Grati. Paul Goma. Inițieri în textul literar, Chișinău, Arc, 2011.

Prezintă: Nina Corcinschi, Anuța Maria Coza. Paul Goma. Scriitura disidenței, Iași, Editura TipoMoldova, 2011.

Prezintă: Dumitru Crudu, Mariana Pasincovschi, Paul Goma. Biografie și literatură, Cluj, Editura Limes, 2012.

Prezintă: Diana Vrabie

3 octombrie, 2012, ora 10.00, sala Bibliotecii „Ștefan cel Mare”

Masa rotundă Paul Goma: un înnoitor al prozei românești

Moderatori: Dumitru Crudu și Aliona Grati

Participă: Arcadie Suceveanu, Teo Chiriac, Nicolae Spătaru, Vladimir Beșleagă, Grigore Chiper, Anatol Moraru, Mircea V. Ciobanu, Flori Bălănescu, Andrei Țurcanu, Dumitru Ungureanu, Viorel Ilișoi, Alexandru Vakulovski, Moni Stănilă, Radmila Popovici-Paraschiv, Traian Vasilcău, liceeni.

Precedat de un spectacol lectură al CENTRULUI DE DRAMATURGIE CONTEMPORANĂ, după fragmente din proza lui Paul Goma în regia Stelei LUPAN.

*

Aflu abia acum că Alexandru Dobrescu - numit director al Institutului Cultural de la Paris - era “persoană de sprijini a Securității tovarășei Ghițulică de la Iași.

De mirare? Turnătorul Marga are grijă de puii Organului, să crească și ei ca “Maestrul”.

Tot acum aflu că individul este și plagiator :

... a fost implicat într-un scandal în justiție, legat de publicarea unor cărți respectarea drepturilor de autor. Păgubiți au fost patru profesori și filologi de la Institutul de filologie Română „A. Philippide”- Iași. Totul a început în 1994, atunci când Dobrescu a vrut să tipărească o ediție revizuită, completă și actualizată a „Dicționarului Universal al Limbii Române”, de Lazăr Șăineanu, din 1896. Afaceri cu drepturile Dobrescu era asociatul unic și administratorul editurii Mydo Center. Pentru a publica dicționarul, criticul literar a încheiat contracte cu patru cunoscuți filologi din Iași: Carmen-Gabriela Pamfil, Ioan Oprea, Rodica Radu și Victoria Zăstroiu. Cea de-a unsprezecea ediție a „Dicționarului Universal al Limbii Române” a apărut în 1995, în cinci volume. După tipărire, Mydo Center a semnat un alt contract, cu o editură din Chișinău, căreia i-a cedat dreptul de editare al lucrării. Prețul a fost de 7% din prețul de vânzare al fiecărui exemplar, în total 7.000 de dolari. Lucrarea a fost tipărită în două volume, sub forma a 170 de exemplare în ediție de lux. Alte 5.000 de exemplare au apărut la o editură din Chișinău, în care se arăta că ediția este concepută de Mydo Center. Astfel, cea de-a doua ediție a fost realizată fără acordul coautorilor. Criticul literar nu le-a plătit acestora drepturile cuvenite. Atunci, cei patru filologi au dat în judecată firma lui Dobrescu. Procesul a ajuns până la Curtea Supremă, iar judecătorii le-au dat dreptate de fiecare dată. Prin sentința definitivă, din 26 mai 2000, editura lui Dobrescu a fost obligată la plata unor daune de aproape 200 de milioane de lei. Judecătorii au arătat faptul că Mydo Center, prin Dobrescu, a primit lucrarea elaborată de cei patru filologi, „a acceptat-o, și-a înscris numele printre coautori și și-a asumat calitatea de coordonator, precum și faptul de a se fi folosit de această lucrare, în schimbul unei remunerații, o face în egală măsură răspunzătoare de săvârșirea pretinsului plagiat”. Contactat de EVZ, Dobrescu și-a amintit că „a existat un proces acum vreo șapte –opt - zece ani legat de editura Mydo Center”. Despre banii datorati filologilor, a uitat. „Care reclamanți?! Care bani?! Ce vorbiți?! Cred că e o confuzie. Cred că da, vorbiți cu Alexandru Dobrescu, dar cred că e o confuzie la mijloc. S-ar putea să aveți un număr greșit de telefon”. Cât despre numirea lui în fruntea ICR Paris, criticul literar a spus: „Eu nu sunt nimeni”. Criticul, prin ordin de la ICR și de la două ministere avînd Presupuse legături cu Securitatea. Nominalizarea pentru ICR Paris, făcută de Andrei Marga, a fost contestată de mai mulți intelectuali din Iași. Presa locală a relevat că Dobrescu este cunoscut drept fostă persoană de sprijin a Securității, înscris în registrul Mariei Ghițulica, prim secretar al Comitetului Județean al Partidului Comunist Român (1987 – 1989). Ovidiu Buruiană, director al Centrului de Studii asupra Comunismului și Postcomunismului a fost unul dintre opozanți. „În acest context, înseamnă că îi premiem pe cei care s-au comportat de o manieră imorală. În această situație se arată voluntarism într-o direcție negativă”, a precizat acesta.

*

Încă din 1977 știam că javra de Alexandru Dobrescu m-a atacat în presă pe când eu eram arestat, contestându-mi talentul.

Sâmbătă 6 octombrie 2012

“Flori Bălănescu

PAUL GOMA 77 - 35 de ani de la Mișcarea Goma”

“Un popor se face pe sine prin memorie, nu prin „sabotarea istoriei”; nu poate fi popor acea comunitate (geografică, istorică, lingvistică) ce nu-și asumă și faptele rele, condamnabile ale înaintașilor.

Un popor se face pe sine și prin dreapta, severa judecare a vinovaților de trădare de țară; a vinovaților de dezastrul țării; a vinovaților de a fi acționat în interesul (și numai al) Rusiei; a vinovaților de a fi persecutat, umilit, jefuit, șantajat și obligat la delațiune; a vinovaților de rele tratamente, de torturare și de ucidere a unor semeni – în această ultimă categorie intră nu doar milițienii, gardienii de închisoare, securiștii – ci și grănicerii (și nu doar ofițerii, ci și ostașii în termen care au ucis „din ordin”: ce li s-ar fi întâmplat dacă refuzau să tragă?, ar fi fost împușcați ei?)”.

Paul Goma, “Către compatrioți”, 1995, în **Scrîsurii. II. 1990-1998**, Editura Curtea Veche, București, 2012.

Vremurile trec, cărțile rămân. Iar amprentele lor în conștiințele noastre. În cazul scriitorului Paul Goma, poate mai mult decât în ce-i privește pe alții, întâlnim o constantă transpusă cu consecvență în textele (scrîsurile) publice, chiar cu ceea ce unii comentatori au numit voit limitativ – intransigență. Neeufemistic spus: lipsa de apetență a lui Paul Goma pentru compromis de dragul supraviețuirilor cu orice preț. Atitudine etică permițându-i formularea tranșantă, dezbărată de autocenzură, a unor opinii ce par uneori să intre în contradicție cu însuși autorul lor. Adevărul, cernut intim prin raportarea la propria conștiință, nu poate fi receptat altfel decât contradictoriu. Logica elementară nu este de ajuns. E nevoie de mai mult pentru a lipi de statura morală a lui Goma o etichetă precum aceea de antisemit: elemente precare de logică, în combinație cu reavoința, lipsa de informație, alt interes decât cel pentru adevăr. Nu am ales întâmplător acest exemplu. Eticheta, ca și altele, a urmat o carieră lansată de strategia diversionistă a Securității și a fost bătătorită în ultimul deceniu al zilelor noastre. În anii 1970, zvonurile despre Goma erau contradictorii, tocmai nimerite pentru a crea confuzie și a determina lipsa de

interes ori desolidarizarea de un astfel de „subiect”.

Paul Goma a intrat în atenția Securității în 1956. Se cunoaște și poate fi citită povestea arestării sale, a condamnării și detenției, în special la Gherla, închisoarea de execuție a pedepsei, după „stagiul” de tranzit (anchetă, proces) la Interne, Malmaison și Jilava. După doi ani de gherlă (merge și substantivizat comun), a fost dus direct în domiciliu obligatoriu la Lătești, cu o condamnare administrativă inițială de 36 de luni, dată prin Decizia MAI nr. 15157 din 11 septembrie 1958, suplimentată ulterior cu încă 24 de luni. Semn clar că „banditul” nu se reeducase în închisoare și nu merita să ajungă în sânul lumii libere, să n-o polueze. Când Paul Goma s-a aflat în domiciliu obligatoriu la Lătești, boala mamei sale, Maria, a evoluat 1), iar tatăl era bolnav de TBC pulmonar. Dosarul penal și cel de urmărire informativă păstrează încercările disperate ale tânărului Goma, memoriile către MAI, prin care solicită învoiri de câteva zile sau de două săptămâni pentru a-și vedea părinții bătrâni și bolnavi sau pentru a merge la un medic oftalmolog, deoarece avea probleme cu vederea. I s-au aprobat două învoiri, în februarie și octombrie 1960, prima la Constanța, a doua la Rupea, la părinții săi. Dosarele păstrează și încercările tatălui – Eufimie Goma, pe lângă MAI, în speranța obținerii de învoiri ori de ridicare a restricției domiciliare pentru fiul său. Atât soția, cât și fiul său aveau probleme de sănătate grave. La 21 noiembrie 1961, când expira condamnarea, prin Decizia nr. 16 285, pedeapsa a fost majorată cu încă 24 de luni de domiciliu obligatoriu. Motivul: Goma era „considerat deosebit de periculos pentru securitatea statului”². În februarie 1962 îi este ridicată totuși interdicția domiciliară.

În originala libertate socialistă, viața tânărului se complică și mai mult. Securitatea îl hărțuiește, încearcă să îl șantajeze tocmai cu mama sa bolnavă. După ce în 1965 se reînscrisese la Litere, reluând facultatea din anul I, pentru că nu i s-a permis precum altor foști deținuți politici să continue cu anul III, acolo unde rămăsese în momentul arestării, este nevoit să renunțe. Răbdarea și puterea de suportabilitate îi ajunseseră la maxim. O probă tot Securitatea, conservând, iată, și această „Justificare biografică”, un text olograf, scris mărunt de mână pe foi de caiet studentesc. După o trecere în revistă a vieții sale, Goma încheie astfel: „1968 – Am 33 de ani, sunt student în anul II, fac de două ori pe săptămână naveta la Domnești, mă întrețin singur și vreau să fiu lăsat în pace.

București, 17 februarie 1968

Paul Goma”³

La Domnești era internată Maria Goma, iar studentul nu mai suporta presiunile securiștilor care încercau să-l recruteze, dându-i la schimb un loc bun la sanatoriu pentru mamă. Azi este greu de înțeles cum poate cineva să refuze un loc de spitalizare sigur pentru mama sa extrem de bolnavă. În locul unei analize asupra resorturilor acestei alegeri, este mai la îndemână și profitabil să fie discreditat unul dintre puținii oameni capabili de o asemenea

alegere.

Paul Goma rămâne cu studiile neterminate, în timp ce mulți colegi de facultate sau generație, și ei trecuți prin pușcăriile politice, își iau diplomele, își găsesc locuri confortabile în noua structură socială și politică. Zecile de volume ale dosarelor lui Paul Goma sunt înțesate de notele informative provenind din lumea literară și culturală, de la foști colegi de pușcărie sau de domiciliu obligatoriu. Până la Mișcarea pentru drepturile omului din iarna-primăvara anului 1977, Goma n-a făcut decât să-și construiască un profil de marginal.

Marginalii sunt de două mari feluri: tăcuți și vocali. Goma a fost un vocal, unul care a provocat nedumeriri, idiosincrazii, pagube regimului politic, culminând cu „cutremurul oamenilor” din 1977. Simpla existență normală a lui Goma dă naștere la confirmări ale lașității celor tăcuți și mulți, dar și la solidarizări mărunte, însă importante pentru o țară ce fusese reeducată după metoda reflexului condiționat. Paul Goma a zguduit sistemul comunist, a determinat căderea câtorva voaluri ce acopereau fața grotescă a criminalității de stat împotriva propriului popor. Deși marile state europene și SUA cunoșteau adevărul brut despre traiul românilor, practicau diplomația intereselor de stat – ca în toate timpurile, ca și azi, Goma i-a obligat pe occidentalii oficiali să ia atitudine. Reiese din arhive că statele lor aveau treburi mult mai importante decât drepturile de indivizi ale românilor, încălcate brutal de statul totalitar. Conștiințele libere ale acestor țări au tras semnale de alarmă. Așa se vede cel mai bine rolul incontestabil și neegalat al lui Goma – de conștiință liberă într-o lume căzută, din frică, în tăcere și consimțire. O mare conștiință nu se naște neapărat dintr-un scriitor/artist/politician consacrat, așa cum sugerau oameni mult mai cunoscuți și mai bine situați în epocă. Cel mai adesea, o mare conștiință se naște din anonim și acționează în ciuda și împotriva sistemului și majorităților comode.

Cât de cunoscut putea fi un scriitor în devenire, arestat la 21 de ani, eliberat după 6 ani, hărțuit în timpul reluării studiilor universitare, lăsat să deuteze cu un volum de proză scurtă în 1968, apoi tracasat și interzis până la plecarea din România, în 1977? Și cum puteau să nu prindă scenariile Securității pe un asemenea fond? Pe de altă parte: Cum de au putut prinde într-o asemenea măsură?

La 12 martie 1971 i s-a deschis lui Paul Goma dosarul de urmărire informativă (DUI) nr. 6201, pe numele conspirativ „BĂRBOSUL”. Principalul motiv îl constituie corespondența și tratativele scriitorului pentru apariția în străinătate a cărților sale, refuzate ani de zile de cenzura din România. „GRAMA” sau „GOM” – alte nume de obiectiv folosite de Securitate, este urmărit în această perioadă în tandem cu un alt scriitor (dar

1. Într-un lung memoriu adresat Procuraturii Generale a RPR, în noiembrie 1961, când a aflat de majorarea pedepsei, Paul Goma spune: „Nu am comunicat mamei adevărata perioadă de domiciliu obligatoriu – 36 luni –, ci pentru a o menaja, i-am spus că am un an. După expirarea acestuia, i-am spus că de fapt doi ani mi se dăduseră, dar voisem s-o cruț. În nov. 1960 având o permisie chiar în perioada presupusei expirări, am fost nevoit să-i spun adevărul. În urma acestui fapt, mama a avut o criză, care i-a provocat paralizia. A fost internată la Spitalul de boli nervoase din Sibiu până în august 1961, când a fost trimisă acasă ca incurabilă dar neprimejdioasă. A fost pensionată pentru invaliditate gradul I, având nevoie de îngrijitor”. ACNSAS, FOND PENAL, dosar nr. 312, ff. 45-v-46-v. 2 Ibidem, f. 38.3 ACNSAS, Cât de cunoscut putea fi un scriitor în devenire, arestat la 21 de ani, eliberat după 6 ani, hărțuit în timpul reluării studiilor universitare, lăsat să debuFOND INFORMATIV, dosar 2217, vol. 3, ff. 51-55.

teze cu un volum de proză scurtă în 1968, apoi tracasat și interzis până la plecarea din România, în 1977? Și cum puteau să nu prindă scenariile Securității pe un asemenea fond? Pe de altă parte: Cum de au putut prinde într-o asemenea măsură?

La 12 martie 1971 i s-a deschis lui Paul Goma dosarul de urmărire informativă (DUI) nr. 6201, pe numele conspirativ „BĂRBOSUL”. Principalul motiv îl constituie corespondența și tratativele scriitorului pentru apariția în străinătate a cărților sale, refuzate ani de zile de cenzura din România. „GRAMA” sau „GOM” – alte nume de obiectiv folosite de Securitate, este urmărit în această perioadă în tandem cu un alt scriitor (dar și cu alții), pe numele său de obiectiv „TRAIAN” – Dumitru Țepeneag. Apariția în traducerea germană a Mariei-Thérèse Kerschbaumer (și ea „supravegheată informativ” de Securitate, după cum voi arăta altă dată) a romanului *Ostinato* la celebra editură Suhrkamp în 1971 avea să fie declicul ce a produs rostogolirea bulgărelui. Atât pentru autorități, preocupate de acum înainte de confecționarea strategiilor de compromitere și anihilare, cât mai ales pentru scriitori. Paul Goma devine principalul reactiv ce forțează scoaterea la suprafață a frustrărilor și meschinăriilor din lumea literară. O breaslă incapabilă să își depășească spaimile induse de regim pentru a-și intra în cursul firesc al vocației – căutarea și exprimarea adevărului. Nimeni nu mai caută să stabilească și să enunțe adevărul în oceanul de minciună și diversivitate. Majoritatea își construiesc alibiuri morale, în funcție de interesul imediat. Câțiva încearcă să iasă din turmă. Majoritatea o fac la un pahar, la restaurantul Casei Scriitorilor sau în întâlniri mai intime, la birou, pe stradă. Pe lângă armata de informatori, există o armată și mai numeroasă de scriitori, artiști, vecini etc. ale căror opinii sunt consemnate în dosarele Securității grație agenților. Dar colaboratorii Securității nu se reduc la informatori. Au existat și agenți de influență, care apar cu numele lor reale, în special în

Planurile de „măsură pentru compromiterea și neutralizarea” lui Paul Goma.

Catalogarea lui Goma drept lipsit de talent a prins pe acest fond social și profesional viciat profund de ideologie și de practicile ei. Cel mai probabil, aserțiunea a fost culeasă de către lucrătorii Securității de pe teren, de la colaboratori, din mediile în care se învâртеau. Studiul amănunțit al dosarelor relevă un detaliu extrem de interesant: nadele aruncate de Securitate aparțin îndeobște cobreslașilor lui Goma sau mediilor⁴ cu care a avut de a face. Ele au fost preluate de Securitate, care le-a montat eficient în planurile de măsură ce cuprind sarcini exacte pentru informatori, agenți de influență, diversele servicii ale Ministerului de Interne. Este un soi de circuit: „de la lume adunate, și-napoi la lume date”, dar în alte ambalaje, marca Securitatea poporului, cu mai mult impact, căci având difuzare amplă asigurată de logistica Ministerului de Interne.

1. Într-un lung memoriu adresat Procuraturii Generale a RPR, în noiembrie 1961, când a aflat de majorarea pedepsei, Paul Goma spune: „Nu am comunicat mamei adevărata perioadă de domiciliu obligatoriu – 36 luni –, ci pentru a o menaja, i-am spus că am un an. După expirarea acestuia, i-am spus că de fapt doi ani mi se dăduseră, dar voisem s-o cruț. În nov. 1960 având o permisie chiar în perioada presupusei expirări, am fost nevoit să-i spun adevărul. În urma acestui fapt, mama a avut o criză, care i-a provocat paralizia. A fost internată la Spitalul de boli nervoase din Sibiu până în august 1961, când a fost trimisă acasă ca incurabilă dar neprimejdioasă. A fost pensionată pentru invaliditate gradul I, având nevoie de îngrijitor”. ACNSAS, FOND PENAL, dosar nr. 312, ff. 45-v-46-v. 2 Ibidem, f. 38.3 ACNSAS, FOND INFORMATIV, dosar 2217, vol. 3, ff. 51-55.

Un intelectual ca Petru Ursache a avut puterea de caracter, la o vârstă înaintată, să își asume public neștiința în legătură cu traseul biografic și literar al lui Paul Goma, dar și rețetele diversioniste colportate de lumea intelectuală pe seama acestuia. Petru Ursache a început să îl cunoască și asimileze în mod conștient relativ recent, după 1989. Studiind, a fost surprins să descopere un Goma complet opus bărfelor mărunte, etichetelor răspândite în diverse medii, iar uimirea sa a devenit materială – o carte apărută anul acesta, intitulată mai mult decât sugestiv Omul din calidor. Câți astfel de intelectuali sau scriitori onești cu sine avem azi în spațiul românesc? Puțini. Nerecunoașterea lașităților din momentele crâncene ale istoriei recente comune, neasumarea răului comunist, punerea lui, mereu, numai pe seama altora, autovictimizarea nu sunt semnale de însănătoșire morală, de tragere a unei linii clare de demarcație între compromisul perpetuu și libertate pur și simplu.

Primul moment cronologic, important și definitoriu în traseul lui Paul

Goma drept ceea ce s-a încetățenit sub denumirea de „disidentul Goma”, și, aspect neluat în seamă, în ceea ce privește raportarea scriitorimii române la conștiința de sine, ca breaslă și ca indivizi, este anul 1971. Putem considera că atitudinea lui Goma față de ceea ce denotă calitatea de scriitor se definitivează în anul 1971, după o perioadă postdetenție de încercări grele în plan personal. Iluzia continuării studiilor universitare ca fost deținut politic, momentul fulminant de glorie iluzorie al lui Ceaușescu din 1968, efortul de a scrie și publica fără să facă rabat de la demnitate au culminat cu alegerea drastică de a-și publica romanele direct în traduceri, în țările occidentale, fără ca ele să cunoască până după 1990 ediții în limba originală, în spațiul de origine. Deși pentru cunoscători pare un detaliu rizibil, trebuie spus: Paul Goma nu a scris decât în limba română. Subliniez, pentru că am citit în câteva locuri că „Goma a fost tradus în limba română” după 1990.

Anul 1971 este o răscruce și un nou pilon. O linie de demarcație în literatura română, atât de chinuit tratată de către istoricii literari. Paul Goma a fost, între altele, un scriitor luptător cu cenzura. Dornici de afirmare, de a fi prezenți și cunoscuți, de a trăi din scris și de a parveni, scriitorii se văd presați în 1971 între Tezele din iulie, noua religie culturală oficială, și gestul ce le părea fățarnic, nechibzuit, meschin, egoist, trădător al unui aspirant la statutul de prozator, așa cum era perceput Goma. Care, nici mai mult, nici mai puțin, săturându-se de toanele cenzurii, după ce a respectat toți pașii protocolului oficial de publicare, s-a decis că el este scriitor, indiferent de regimul politic. Și ce face un scriitor atunci când este împiedicat de criteriile exterioare scrisului să-și editeze cărțile? Le publică într-un mediu liber, dar nu în limba lui. Ceea ce regimul de la București și cobreslașii nu i-au iertat niciodată. Dacă Țepeneag, Dimov, Breban au avut ceva de spus împotriva noii orientări politice în cultură, așa încât să se audă până în Occident, ceilalți au cotit-o, mai mult sau mai puțin dialectic, făcând ce știau mai bine: unii să slujească partidul pe față, alții să lase impresia că nu o fac, dar, totuși, apărând autonomia culturii în raport cu politicul. Adevărata alegere, fără rezerve, trebuia făcută între modelul cultural nord-coreean, preluat de Ceaușescu cu entuziasm, și modelul universal al libertății de expresie. Goma și Țepeneag sunt primii care au avut curajul de a se exprima liber, în ciuda cenzurii și ingerințelor tot mai mari ale ideologicului în cultură, interdicțiilor oficiale de a publica în străinătate. Apariția la Suhrkamp în 1971 a romanului *Ostinato* avea să dea foc, efectiv, nu doar dispozitivului Securității, scriitorilor activiști sau „rezistenți prin cultură”, ci și lui Ceaușescu, personal. Rușinea României de a-și fi retras standul oficial de la Târgul de carte de la Frankfurt în octombrie 1971, pe motiv că germanii au publicat o carte interzisă în România, nu se va spăla niciodată. Nemții au umplut spațiul eliberat de români cu ediția germană a romanului *Ostinato* și cu pliante reprezentându-l pe Goma, acest: „Ein Rumänischer Solschenizyn”. Drept urmare, la Plenara lărgită de partid a URSS, din 15 noiembrie 1971, prezidată de „tov. Dumitru Popescu, secretar

al CC al PCR”, după cum ne spune informatorul „Radu Moldovan” „(...) Cineva din prezidiu a pus problema transfugilor și a trădătorilor: Breban, Țepeneag și Paul Goma. Cei care au vorbit cu mai mult aplomb și duritate în această chestiune au fost Eugen Barbu, Corneliu Leu, Ion Lăncrănjan, Nicolae Stoian etc. Eugen Brabu l-a criticat pe tov. Dumitru Popescu că l-a susținut pe Breban, l-a propus pentru a fi membru al Comitetului Central și l-a susținut să meargă cu filmul la Festivalul de la Cannes. De asemenea Ion Lăncrănjan, care însă l-a criticat pe tov. Dumitru Popescu indirect, exprimându-se cam așa: «Cine a fost găgăuță care l-a vârat în Comitetul Central și l-a ajutat să plece cu filmul în străinătate?»

Cam aceiași scriitori – și alții – au discutat și cazul Goma, criticându-l aspru.

De asemenea, câțiva membri ai prezidiului. Dar, după cum remarca N. Velea mult prea puțini față de numărul celor care participau. Și, mai nimeni din generația tânără și a celor de 40 de ani.

Sala se dezinteresa vădit de discuții.

Paul Goma s-a justificat – pe scurt – cam așa: câțiva ani de zile a încercat să publice cartea în țară. A avut nenumărate audiențe la CC al PCR, la Secțiile Presă și Propagandă, Literatură și Artă. Nu i s-a aprobat publicarea. Cum o carte apărută în țară poate apoi să fie publicată în străinătate, el a cerut să i se tipărească aici numai în 5 exemplare, ca apoi s-o poată trimite afară. Nu i s-a aprobat nici acest lucru.

N. Velea spune că atunci când câțiva dintre participanții la discuție – fie din sală, fie din prezidiu – cereau ca Paul Goma să fie exclus din partid și apoi deferit justiției, participanții, mai ales cei din jumătatea din fund a sălii, făceau lung: murmur, m.m.m.”⁵

Obosiți, tovarășii au decis să reia discuția despre Goma cu altă ocazie. În realitate, tovarășii nu puteau lua decizii de capul lor, așa, ca între scriitori, fie ei și comuniști. Situația era mai complicată de atât, având în vedere că mormăitorii din sală știau că Goma nu este nici lipsit de talent, nici trădător și nici că n-ar avea dreptate. Cea mai mare problemă a lor a fost neasumarea curajului de a-și susține convingerile intime.

Pe 7 noiembrie, cu o săptămână înainte de Plenară, unul dintre cei mai prolifici informatori (care locuia în Timișoara și era plătit să vină frecvent la București pentru a-l încadra informativ pe Goma), anume „Petrescu”, ne spune un lucru cu adevărat interesant: „Stând recent de vorbă cu Ioanichie Olteanu, directorul Editurii Eminescu din București, am aflat lucruri **mai adevărate** [subl. mea, F.B.] despre Paul Goma.

I.O. îl cunoaște pentru că romanul lui P. Goma a fost depus chiar la Editura Eminescu. Despre această carte I.O. mi-a spus că e scrisă de pe poziții dușmănoase față de idealurile de viață ale societății noastre, dar că **autorul nu ar fi lipsit de talent** [subl. mea, F.B.]”⁶.

Câteva opinii critice, libere de orice cenzură, opinii la cald, din 19717:
Dieter Schlesack, în „Frankfurter Allgemeine Zeitung”, 12 oct. 1971:

„Iată un roman din România care nu a avut voie să apară acasă. Un Soljenițin român, dar o literatură de cu totul altă factură, care depășește descrierile realiste ale laureatului premiului Nobel, transformând experiența acelor vremuri în vehicul spiritual menit a determina mai limpede catastrofa sufletească a anilor cincizeci.

[...] *Ostinato* este cartea unei generații care s-a menținut cuminte în plan estetic, între cuvinte și așteptare, iar acum se face în sfârșit auzită. Nu e vorba aici de simpla necesitate de recuperare – provocată de un oarecare dezgheț – a unor intelectuali răzvrățiți care se mulțumesc cu «împunsături» în sus, ci de renunțare la literatura de curte, la comisionul literar, la evazionism; este vorba de manifestarea insatisfacției față de o existență literară ezoterică a stipendiilor și castelurilor, departe de popor și de realitate. Ia acum cuvântul acea generație care în absența părinților și-a căutat un tată în locul absolutului, al totalității și s-a ales în schimb cu totalitarismul, ajungând în cele din urmă într-un vid biografic, dacă nu chiar în celula închisorii. Ea are acum șanse noi, ar dori să le fructifice, după ce a conștientizat stalinismul nu numai ca pe o dictatură potrivnică logicii sociale, ci și ca pe o crimă metafizică, unde vina izvorăște din «știință». Romanul lui Goma trăiește din aceste realități dar și din realitățile unei tradiții ce oferă un material lingvistic și literar unic în felul său: căci ceea ce este mai abstract se transformă aici în semn concret, cuvintele devin obiecte de uz casnic, unelte într-o gospodărie țărănească, semne de viață...”

Am ales intenționat un prim citat, mai amplu, dintr-un scriitor german, dar originar din România. Nu îl putem suspecta că n-ar fi cunoscut întocmai realitatea la ea acasă, fără intermediari.

Un alt scriitor român, Dumitru Țepeneag, prieten cu Paul Goma, unul dintre puținii care a ales să înfrunte cenzura, spune astfel, în „Le Monde” din 16 oct. 1971: „*Ostinato* este primul roman despre închisorile din România și, desigur, nu va fi ultimul. Nu este vorba numai de un document. Înainte de toate, autorul este un scriitor: și numai după aceea un om care a făcut șase ani de pușcărie și muncă forțată, urmați de alți câțiva ani de umilințe și nesigurantă”. Opinia lui Țepeneag este importantă deoarece mașinăria de dezinformare, ajutată din plin de o seamă de scriitori sau trepăduși ideologici din sfera culturală, a încercat să demonteze o realitate simplă: Paul Goma este scriitor.

Giorgio Sandri, în „Il Tiempo”, într-un text intitulat Un roman „fugit” din România, 20 nov. 1971: „Romanul mai este și un eseu despre «realitatea» românească; o fereastră deschisă înspre întorsăturile «sistemului» în care, chiar și după «dezgheț» nimic substanțial nu s-a schimbat”.

Manfred Grunert, în „Bücherkommentare”, dec. 1971:

„Neînțelegerea este însă mai adâncă și se naște din absurda comparare a lui Goma cu Soljenițin. Românul nu se ocupă însă în cartea sa de descoperirea adevărului istoric cu privire la stalinism, care îi este prea bine cunoscut cititorului, după cum putem presupune. Tema sa nu este nici revolta sau eli-

berarea de teroare de care este capabil un Ivan Denisovici, și nici proliferarea malignă a minciunii care se înstăpânește distrugând toate relațiile interumane. Tema lui Goma aparține unei întregi generații, nu o generație care a fost târâtă spre stalinism, ci una care s-a născut chiar în el – iar această grozăvie, trăită pe propria piele și reflectată acum literar, se numește: fascinația paralizantă a non-libertății”.

Françoise Wagener, în „Le Monde”, 7 ianuarie 1972:

„Acest roman este deosebit de tot ce cunoaștem noi din literele românești actuale. El vorbește în țara lui o limbă nouă. Și chiar dacă românii — scrâșnesc încă din dinți, ei vor reține, mai devreme sau mai târziu, *Ostinato* ca o operă importantă a literaturii lor.”

Am ales toate aceste frânturi de opinii critice, nu atât pentru a aduce în atenție romanul *Ostinato*, despre care au scris și vor mai scrie specialiștii, cât pentru a demonta minciuna deliberată că Paul Goma nu este scriitor și nu are talent, o aserțiune ce a făcut școală, dovadă că niciuna din scrierile lui Paul Goma nu este propusă și analizată în manualele școlare din România.

Siegfried Lenz, în „Der Spiegel”, din 28 febr. 1972, atinge câțiva centri vitali, într-o analiză foarte aplicată realității românești din epocă:

„Goma a avut soarta lui Soljenițin: cărțile lor au devenit în mod irevocabil un caz. «*Ostinato*» a rămas până astăzi nepublicat în România. Publicarea lui la editura Suhrkamp a provocat retragerea delegației române de la Târgul de la Frankfurt.

Motivul? Cel mai important motiv pare a fi acela că Paul Goma a lezat una dintre regulile jocului, la care țin în mod riguros funcționarii meschini ai culturii: el a scris despre lumea închisorilor și deci despre una din «fețele întunecate» ale realității socialiste. El a sfidat anumite tabu-uri. Conducătorul partidului, Ceaușescu, a vorbit, ce-i drept, despre posibilitățile scriitorilor de a reprezenta și părțile întunecate ale societății socialiste – dar acest lucru trebuie să fie făcut cu simțul măsurii, într-un echilibru corespunzător cu părțile luminoase.

Cunoaștem aceste preocupări cosmetice și cunoaștem și consecințele unor aspirații ale utopiei socialiste, fixate asupra unei realități care urmează abia a fi atinsă. Cântărirea meschină a posibilităților, atât-cât, acte de echilibristică forțată între lumină și întuneric fac ca orice literatură să devină sterilă, un lucru făcut la comandă.

Oamenii care îi reproșează lui Paul Goma că a lezat regulile jocului ar trebui să ia în sfârșit act de faptul că unul ca el a contribuit la prestigiul și puterea literaturii mai mult decât toți autorii semiobscurității și ai tonurilor bine temperate”.

5 Ibidem, vol. 3, ff. 274-276.6 Ibidem, ff. 288-2907 Textele critice din 1971-1972 au fost preluate din ediția *Ostinato*, Editura Univers, București, 1991.

Cum ar fi putut fi acceptat Goma? Și cum poate fi acceptat azi, când lumea literară, culturală, universitară românească este dominată de, cum spune Siegfried Lenz, „funcționarii meschini ai culturii”? Cei de ieri, de azi. Devine lesne de înțeles de ce intelectualitatea matură a anilor 1970 a ales ca alibi un scenariu al Securității.

La 3 septembrie 1977, un colaborator îl informează pe Victor Achim, securistul care avea în lucru USR: „V. Râpeanu – acesta îl socotește pe GOMA un om de nimic și este convins că se procedează corect cu el. Adică să nu i se acorde «statutul de om care a suferit datorită regimului nostru». La Paris, V. Râpeanu nu a întâlnit (afirmative) [?] și chiar a ocolit orice transfug, întreținând doar relații oficiale”⁸. Un fost coleg de facultate și de pușcărie al lui Goma se oferă la 7 ianuarie 1977 lui Victor Achim să facă „analiză literară” pe romanul Gherla, precum și „o analiză a omului GOMA”. Dorința lui Alexandru Ivasiuc de a salubritiza moral și estetic lumea literară este atât de puternică încât are un adevărat plan, care-i va fi uimit chiar și pe securiști:

„Vă voi da o listă cu numele tuturor persoanelor care au stat cu noi în pușcărie și care pot confirma ceea ce spun eu despre carte (...) Aceste persoane propun să fie împărțite în două categorii: a) Asupra celor care au acordul Dvs. voi acționa eu dată fiind sensibilitatea lor; b) Asupra cărora veți acționa Dumneavoastră (...) Pentru pregătirea celor menționați mai sus mă angajez să mă ocup eu. Cred de asemenea că e bine să folosesc posibilitățile ce le am la ziariștii străini. Ginerile lui H. Barnes este primul secretar al ambasadei SUA la Paris, un personaj pe care îl pot folosi foarte ușor (...) Tot la Paris se află M. SERDARU șeful unei clinici de neurologie, personaj cu mare influență asupra lui MONICA LOVINESCU (...) Mai poate fi folosit și VARLAM, descendent din familia GHICA, care a stat cu noi în detenție și are mare influență asupra unor persoane din emigrație (...) O singură rugămintă are [Ivasiuc]. Să-l considerăm un fel de consilier în acest caz nu un simplu executant. În limita conspirativității să știe și el ce se poate ști”⁹.

Fostul deținut stă de vorbă, relaxat, la restaurantul „Pescăruș”, în ziua de 5 ianuarie 1977, între orele 10-13.05, cu maiorul Victor Achim. Se comportă ca un om de lume, am zice o lume liberă, în care nu importă cu cine, când și unde ne întâlnim și ce punem la cale. El transmite Ministerului de Interne, prin Achim, oarecum amărât, în orice caz, prietenește, că nu se face să încerci să-i racolezi nevasta¹⁰, deși nu e o persoană care să dea curs unor șantajuri puerile, precum amănuntul că A.I. ar fi trăit cu fiica lui Harry Barnes („deși era adevărat acest lucru”, scrie Achim în paranteză), dar nu se cade, mai ales că Ivasiuc a fost funcționar la Ambasada americană din București, știe cum funcționează mașinăria diplomatică și propagandistică americană. El are încredere în talentul lui Breban (scriitor consacrat, cu funcție în partid), dar nu în Goma (din aceeași generație cu A. I., fuseseră închiși, dar nu amândoi cedaseră, unul ajunsese funcționar de ambasadă,

celălalt înjurat pe toate canalele). Întrebându-l pe Nicolae Breban cum se explică apropierea sa față de unul ca Goma, acesta i-ar fi spus, sec: „Nici eu și nici tu nu suntem publicați de «Gallimard» în cea mai importantă colecție. GOMA este publicat, deci GOMA este talentat.¹¹” Individ trecut prin ale vieții, în plus, instruit la școala pragmatismului american, nu crede o iotă. El este convins că Goma este „un impostor”, un „mincinos” și „nu are nici un pic de talent”.

Scriitorul, fost deținut politic, oferă Securității și soluția cea mai eficientă pentru discreditarea lui Paul Goma, ca scriitor și om: „După părerea mea în analiza acestei cărți [Gherla] nu trebuie pornit pe ideea că nu s-au petrecut unele lucruri în detenție, ci trebuie speculat faptul că el jighește pe toți care au fost condamnați socotindu-i lași, fricoși, incapabili să ia în prezent o anumită atitudine. Dacă la cei de afară (MONICA, IERUNCA) vor ajunge niște nemulțumiri ale lui COPOSU, BALU (?), ALEXANDRU ZUB, persoane care au o oarecare greutate în exterior și care vor arăta că nu sunt de acord cu GOMA și cu cartea lui, sigur nu mai va fi ținut în brațe de cei din emigrație...”¹² și raportul continuă în acești termeni pe aproape 5 pagini.

Cu asemenea colegi de breaslă, cine mai avea nevoie de Securitate? Dar care scriitor nu s-ar descalifica producând deliberat confuzii între literatură și mărturie? Un roman, fie el și autobiografic, este totuși literatură, nu document de rechizitoriu în mâna Procuraturii la tribunal.

Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, la care se face referire directă, au fost zeci de ani repere, au avut vocația aflării adevărului și facerii binelui. După neînțelegerile târzii dintre Monica Lovinescu și Paul Goma, sădite și întreținute abil de mediul intelectual românesc, apăsate de o conștiință vinovată, această cauzașă a eliberării românilor a spus apăsate, nu cu multă

vreme înainte de a muri: „Compromis este să gândești într-un fel și să acționezi în felul invers. Din punctul meu de vedere, grosso-modo, asta e definiția. Dar să ieșim din general și să intrăm în concret: nu suport compromisul și pentru că în România au fost mai mulți compromiși decât în altă parte. Sau n-au fost destui necompromiși care să spele păcatele neamului. La noi n-a fost, decât, grosso-modo, Goma care să ia o atitudine atât de tranșantă”¹³. Speranțele Monicăi Lovinescu, exprimate într-un text apărut în 1973¹⁴, au fost prea mari pentru o tagmă precum a scriitorilor români: „Paul Goma cu «Ostinato» este prima mare izbândă românească din acest punct de vedere și n-ar fi exclus ca succesul să se răsfrângă și asupra unora dintre confrății săi, făcând publicul străin mai permeabil la valorile românești. Dar până în clipa în care scriitorii români vor avea să-i mulțumească lui Paul

8 Ibidem, vol. 4, ff. 230-233

Goma – moment poate nu atât de îndepărtat – paradoxal, cenzura din România a asigurat răsunetul lui «Ostinato» (...) Dacă cenzura și scandalul n-ar fi avut drept obiect decât un roman oarecare, s-ar fi produs o vâlvă fără urmări. Cum însă «Ostinato» este o realizare estetică, succesul prinde rădăcini în autenticitatea experienței, în calitatea omului, în talentul autorului și, în sfârșit, în contemporaneitatea limbajului său”. Lucruri de care nu doar că nu s-au convins literații noștri din ultimii 40 de ani (de când a apărut Ostinato pentru prima oară, în germană, apoi în franceză), dar nici nu i-au mulțumit, așa cum se aștepta Monica Lovinescu, măcar să-l fi recunoscut cu șanse egale.

9 Ibidem, ff. 275-277. Nota-raport a maiorului Victor Achim începe astfel: „Conform aprobării am organizat o nouă contactare a scriitorului Alexandru Ivăsiuc cu scopul de a-l determina să folosească posibilitățile de care dispune împotriva acțiunilor ostile întreprinse de PAUL GOMA așa cum a afirmat recent.”

10 Scriitoarea Tita Chiper.

11 ACNSAS, FOND INFORMATIV, dosar 2217, vol. 4, f. 275-v.

12 Ibidem, f. 276-v.

Goma nu avea cum să fie receptat corect, în toate datele sale, într-o lume controlată de propriile spaime, abil întreținute de Securitate. O lume în care albul devenea negru, iar negrul, în situațiile ce promiteau optimism, se disipa în infinite nuanțe de gri. Asta îmi amintește de o replică din filmul lui Lucian Pintilie, *Balanța*: „Dacă se discută politică, fii ambiguu!” Ambiguitatea, nu doar sugerată, ci exersată la maxim, falsitatea, mârlnăia camuflată în bună creștere, șuntarea adevărului prin orice mijloace, frica irațională sau conștientă transformată în atu pentru autovictimizare (și, după 1989, pentru construirea unor biografii de opozanți), o literatură „rezistentă” prin raportare la criterii ce ne scapă, în realitate sportul național al descurării. O minimă rezistență cotidiană adusă din condei drept rezistență la comunism.

Altfel nu se poate explica logic, rațional, istoric – adică faptic, de ce un om și scriitor ca Paul Goma a fost și este atât de minimalizat, marginalizat, supus unui adevărat program de desființare. Se vor întreba unii cum de fac astfel de afirmații, atâta vreme cât, iată, avem în față cărți ale scriitorului, publicate în România. Editarea lui Paul Goma în limba română a avut în 1990 un debut ce părea promițător. Ce s-a întâmplat cu volumul de mărturie *Culoarea curcubeului*, apărut cu titlul modificat, din „analfabetism”, cum ar spune tot Goma, în *Culorile curcubeului*, este de neimaginat pentru orice editor cu respect de sine. Ar fi fost simplu de constatat că titlul cărții se afla chiar în „Deschiderea”¹⁵ cărții, ce însumează două pagini. Nedistribuirea și topirea tirajului unei cărți-document despre Mișcarea pentru drepturile omului din 1977 nu poate avea decât o semnificație negativă, oricum am privi-o.

„Dacă sânt întrebat – pentru a mia oară:

– Ce a fost mișcarea pentru drepturile omului din România, în 1977?,
răspund:

– Ce culoare a avut? Ce culoare poate avea o mișcare pentru drepturile omului – chiar dacă acel om este român (deci tricolor)? Nici una.

Dacă trebuie – deși nu văd de ce ar trebui să colorăm totul, ei bine: culoarea curcubeului. Acum e limpede?”, Paul Goma, Culoarea curcubeului '77. Cutremurul oamenilor. Cod „, Bărbosul”, Eagle Publishing House, București, 2011, p. 14.

Au apărut apoi diverse alte cărți la edituri mai cunoscute sau nou-înființate, dar în tiraje mici sau confidentiale, rău distribuite. Goma nu avea cum să fie receptat corect după 1990, de vreme ce principalii actanți ai lumii literare și editoriale sunt încă cei care l-au respins ori au păstrat distanță față de scriitor înainte de 1989. Puhoiul de informatori și colaboratori ai Securității, care se spovedeau lui Victor Achim și numai, au continuat, aceia care nu au murit între timp, să funcționeze în aceleași locuri sau medii. Precum informatoarea „Ruxandra”¹⁶, care-l lucra informativ pe Goma chiar din redacția „României literare” și care e cuprinsă încă din primul plan cu măsurile ce aveau să fie întreprinse împotriva lui Paul Goma, plan ce datează din aprilie 1972. „Ruxandra” nu mai lucrează la Romlit, dar a rămas în branșă.

Un fenomen îmbucurător se produce abia de câțiva ani, de când internetul este folosit benefic, putem spune, în cazul lui Goma, deși în detrimentul mijloacelor clasice de promovare și cunoaștere. Tinerii sunt tot mai interesați să afle din sursă directă cine este Paul Goma. Este nu doar un interes general, ci și unul profesional. Dovadă tezele de doctorat dedicate operei lui Paul Goma. Să numim pe Ancuța Coza și pe Mariana Pasincovschi. Dar și interesul pe care îl manifestă constant tinere literate precum Daniela Sitar-Tăut, Aliona Grati sau Nina Corcinschi.

Este un drum lung, ale cărui roade poate că n-o să le apucăm. În virtutea păstrării de către Securitate a dovezilor criminalității sale morale, putem azi încerca să devoalăm planurile acestei instituții represive, planuri ce n-ar fi reușit fără implicarea directă sau consimțirea mai mult sau mai puțin conștientă a breslei scriitoricești. Ar putea fi distractiv de n-ar fi atât de trist să constatăm câtă flecăreală rău intenționată a putut produce scriitorimea română, nu neapărat naivă, cât cinică, în sensul asigurării unui confort personal cu orice preț, indiferent pe cine ar fi lezat, a se citi – arunca în gura Securității. Nu mai contează azi dacă Nichita Stănescu, un poet adorat la timpul său, era convins că „GOMA nu mai este român, a căzut cu totul în brațele mafiei evreiești” sau că „NEGOIȚESCU e bolnav – este o femeie născută din întâmplare cu sex masculin”, ci este relevant că afirmațiile lui au ajuns la urechile Securității prin intermediul cuiva apropiat, care-i intra des în casă,

informatorul „Donici”¹⁷. Dacă în anii 1970 era „căzut în brațele mafiei evreiești”, ei bine, după 35 de ani de la o mișcare pentru drepturile omului, fără precedent în România, și chiar în Europa comunistă, datorită specificităților ei, azi Goma este „antisemit”, deși nu și-a schimbat niciodată convingerile. Versiunea antisemitismului se găsește și în unele planuri de măsuri ale Securității, chiar dacă în altele a fost propusă versiunea filosemitismului său.

Punctul 5 al primului Plan de măsuri este mai mult decât relevant pentru greutatea pe care Securitatea a atribuit-o „cazului Goma”:

„5. Vom dirija întreaga rețea informativă din problema «artă-cultură» ca atunci când are posibilități să afle date despre activitatea lui PAUL GOMA să clarifice tot ce este posibil în legătură cu acest element”¹⁸.

Închei cu acest citat în speranța că am reușit măcar să isc niște nedumeriri și să limpezesc câteva neclarități. Rămâne să vedem cu altă ocazie în ce măsură și cu ce anvergură au fost implicați oamenii de cultură, în speță scriitorii, în compromiterea și minimalizarea lui Paul Goma. Cel mai mârșav gest a culminat cu excluderea scriitorului din URSS, în aprilie 1977, în timp ce era închis politic, reprimirea sa făcându-se abia în primăvara anului 2012. Deducem de aici cât de interesată a fost breasla scriitoricească de repunerea scriitorului Paul Goma în locul său firesc.

La împlinirea vârstei de 77 de ani, după 35 de ani de la producerea Mișcării pentru drepturile omului, din iarna-primăvara anului 1977, putem concluziona că receptarea lui Paul Goma ca scriitor-opozant anticomunist-om se află cam la același nivel la care l-a încadrat proiectul Securității, cu concursul esențial al lumii românești, fie ea literare sau obișnuite. Și înainte de 1989, ca și astăzi, au existat voci – ce pot fi auzite și ele tot din dosarele Securității – care l-au simpatizat, prizat, susținut pe Paul Goma. Singura diferență: azi aceste voci pot fi auzite și pe canale libere.

*

Timpul de azi publică: **“Paul Goma, un cavaler al adevărului**
Scriitorul de origine basarabeană a fost omagiat printr-un
simpozion la Chișinău, la 77 de ani de la naștere.
Evenimentul a avut loc în incinta Bibliotecii Publice
„O. Ghibu”.

¹³ Doina Jela, O sută de zile cu Monica Lovinescu, Editura Vreamea, București, 2008.¹⁴ Paul Goma și datoria memoriei, revista „Ethos”, nr. 1, 1973.15

Moderat de către directorul instituției, criticul literar Vitalie Răileanu, în cadrul simpozionului au luat cuvântul acad. Mihai Cimpoi, Nicolae Dabija, Andrei Țurcanu, Aliona Grati, Elena Prus, Nina Corcinschi, Anatol Moraru, Mariana Pasincov, Lidia Sitaru (R. Moldova), Flori Bălănescu, Dumitru Ungureanu și Viorel Ilișoi (România).

În discursul său, acad. Mihai Cimpoi a menționat faptul că Paul Goma, care nu are nici cetățenie română, nici franceză, fiind stabilit de mai mulți ani la Paris, este, de fapt, un cetățean al universului.

„Paul Goma este un Soljenițin al României și Basarabiei. De asemenea, este un Havel al României. Opera sa a fost tradusă în peste 20 de țări. Din păcate, la Chișinău nu avem o stradă care să-i poarte numele”, a constatat Nicolae Dabija.

La manifestare au participat Mariana Șlapac, vicepreședinte al AȘM, Vasile Bahnaru, directorul Institutului de Filologie ș.a.

S-a subliniat faptul că, deși nu are casă, Paul Goma are, totuși, una și foarte importantă - limba română.

Amintim faptul că ziaristul Constantin Tănase a propus ca reputatului scriitor, precum și familiei sale, să le fie acordată cetățenia R. Moldova. Propunerea a fost susținută de către mai multe instituții.

Paul Goma s-a născut pe 2 octombrie 1935, în satul Mana, raionul Orhei, într-o familie de învățători. În 1944 se refugiază în

16 Punctul 5 al secției „B. Măsurile tehnico-operative” din Planul de măsuri ce urmau să fie luate în cazul „Bărbosului: „Vom studia posibilitatea efectuării unei percheziții secrete la domiciliul lui PAUL GOMA și la locul său de muncă. În acest scop, cu ajutorul informatorilor «George» și «Ruxandra»[,] vom căuta să obținem c[h]eile atât de la locuința susnumitului cât și de la birou. Avem în vedere că prin realizarea acestei măsuri să putem verifica conținutul ultimelor manuscrise ale lui PAUL GOMA, să sustragem unele materiale sau să le fotocopiem.” ACNSAS, FOND IINFORMATIV, dosar 2217, vol. 2, f. 8.

17 Ibidem, vol. 5, f. 117.

România, în satul Buia, pe Târnava Mare. În urma evenimentelor din Ungaria, este arestat și condamnat la doi ani de muncă corecțională la Maimalson, Jilava (1957) și Gherla (1958). După închisoare mai face trei ani de arest la domiciliu cu prelungiri în satul Lătești (până în 1963). Debutează în revista „Luceafărul” cu povestirea „Cum bate toba” (1966). Din 1977, locuiește la Paris. A semnat romanele „Ostinato”, „Gherla”, „Bonifacia”, „Din Calidor”, „Ușa”, „În cerc”, „Soldatul câinelui” ș.a.

Un articol de: Nicolae Roibu

*

Andrei Turcanu

„Paradigma” scriitorului basarabean în refugiu

Încercând în „O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia” să schițeze o tipologie a scriitorului din partea stângă a Prutului, Mihai Cimpoi susține: „De fapt, regimul sufletesc al literaturii basarabean este unul paradoxal, îmbinând tipul naiv, corespunzător unui homo naturalis (sau homo folkloricus în plan artistic), cu tipul paroxistic al exilatului care se află mereu într-o situație limită...”. În continuare mai constată și existența unui al treilea tip, căruia îi spune „homo naturaliter christianus”. Voi lăsa la o parte pe acest de la urmă homo naturaliter christianus, el necesitând o altfel de încadrare și o abordare aparte, și mai departe voi stăruia asupra primelor două tipologii, cel al scriitorului naiv-folkloric și cel „paroxistic”, „al exilatului care se află mereu într-o situație limită”. Voi menționa că „naivitatea” și „folclorismul” adesea nu sunt decât semne ale unei intuiții artistice rudimentare, aceste caracteristici probând foarte rar un gust estetic rafinat și o sincronizare cu o conștiință literară superioară de performanță. Excepțiile fericite (Grigore Vieru în poezie sau Ion Druță și Vasile Vasilache în proză, ca să folosim doar aceste exemple din literatura basarabeană postbelică) au demonstrat un remarcabil talent nativ și o intuiție extraordinară a esteticului, care le-a ajutat să învingă inerțiile unui localism etnografic vetust și să devanseze condiția banală de clișeu literar. În mare însă, tipul naiv de scriitor sau de homo naturalis atestă mai degrabă, dincolo de puținătatea vocației, o insuficiență de caracter și o lipsă de orizont, vegetarea comodă fiind deopotrivă lene intelectuală, conformism, supunere meschină „fericelor” delicii conjuncturiste, dintre care – nu în ultimul rând – adulația unui public cu o educație estetică elementară. De aici și alternanța sa – profitabilă – între o falsă tradiție, o uzuanță a umilinței și a vaetelor în surdină, și căderile frecvente în retorisme patriotice de circumstanță.

Celălalt, „tipul paroxistic al exilatului care se află mereu într-o situație limită”, este accidental, însă unul de excepție, mai puțin sau deloc înțeles și gustat, o rara avis de care, parcă, Basarabia nu are nevoie și la care, la o adică, ar putea ușor și fără regrete să renunțe. Exemplul cel mai concludent este romanul lui Vladimir Beșleagă „Viața și moartea nefericitului Filimon”, care, în ciuda unor încercări disperate ale unor cercetători (Alexandru Burlacu, întâi de toate) de a-l readuce și a-l impune în actualitate, rămâne încă, pentru literatura română din Basarabia, un corp străin, un roman nespecific și neînțeles.

Aceasta nu înseamnă, însă, că paradigma „paroxistică” nu are rădăcini basarabene și că la baza condiției de scriitor „exilat” nu se află un specific al locului. O tradiție de un veac și ceva demonstrează că Basarabia a dat literaturii și culturii române un șir de personalități, care, refugiate peste Prut, au răzbunat „exilul interior” de acasă printr-o exuberanță creatoare paroxistică, de o urieșenie „monstruoasă”. „O masă de creativitate”, ca să folosesc formula lui Constantin Stere dintr-un comentariu pe marginea creației lui Tolstoi, vine să suplinească închiderile rămase în urmă, marcate de prezența covârșitoare a Leviathanului imperial rusesc, și să răspundă provocărilor unui refugiu cu neconținute ambiguități și dramatisme fără de sfârșit.

Nu prea mulți ca număr, dar venind cu grandoarea și cu specificul unei opere și al unei activități socio-culturale care evocă limpede gigantismul geologic în manifestările sale de stihie dezlănțuită, ei formează un grup distinct, inconfundabil. Bogdan Petriceicu Hașdeu, Constantin Stere, Paul Goma, lângă care ar trebui să-i așezăm pe Alecu Russo, un precursor care, cu poemul „Cântarea României”, dă startul acestei serii paradigmatică de creatori, și pe Antonie Plămădeală, basarabeanul care a lăsat în urma sa o bibliotecă întreagă de studii istorico-literare și cercetări ecleziastice iar, în calitate de mare ierarh al Bisericii Ortodoxe Române, o uriașă operă culturală-gospodărească, prin ridicarea sau restaurarea unor biserici, mănăstiri și clădiri istorice. Marea lor contribuție la cultura și literatura română este caracterul și deschiderea spre universalitate.

Nu mi se pare deloc întâmplător faptul că un scriitor originar din Basarabia este, înaintea lui Mihai Eminescu din „Ce-și doresc eu ție, dulce Românie”, primul autor care dedică României un poem patetic, plin de „blessme de profet fanatic împotriva ticăloșilor timpului de față și cu perspective limpezi deschise asupra viitorului” (Nicolae Iorga). Intransigența de atitudine și mesianismul național expres al tuturor acestor basarabeni „în refugiu”, este, am putea spune, replica definitorie și inevitabilă a marginii. E, mai întâi, un fel de a riposta al autorilor, în libertatea patriei regăsite, la strangulările și închiderile de-acasă, o defulare a sentimentului național interzis, suprimat acolo de puterea inexorabilă a unui imperiu. Dar e și reacția de o violență vitriolată a marginii recalcitrante, magmatice, reacție exprimată, de obicei, în termeni de sarcasm, cu o vehemență profetică a limbajului, la indolența,

corupția și lipsa de ideal în care se bălăcește centrul căldicel. E revolta românului de la margine care, în visările sale a închipuit – ca Vanea Răutu, personajul lui Stere – o „Patrie ideală”, un vis măreț croit la scara uriașă oferită de mentalul dimensional al imperiului de care a fugit, pe care îl urăște, cu care, însă, în interiorul său, se măsoară și față de care se autoidentifică. Un imperiu-colos care, prin proporțiile gigantești și deschiderile nemărginirilor sale, l-a marcat psihologic și spiritual și i-a modificat sistemul de evaluare, impunându-i în relațiile cu semenii din jur, cu creația și cu națiunea sa un registru al criteriilor absolute.

Un anumit sentiment al absolutului în toate, o pornire care nu se vrea și nicidecum nu poate fi îngrădită și care ușor poate fi asemuită cu volnicia sau cu fanatismul, este hotărâtor pentru acești autori basarabeni „în refugiu”, chiar dacă poate nu întotdeauna putem bănuși influența mentalului imperial. Ceva neobișnuit se întâmplă cu această „margine” din Est a românismului. Acasă, pitită, ca melcul, în cochilia unui fatum al plângerii în surdina, cuminte și capabilă de toate mlădierile și plierile după cele mai imperceptibile vânturi ale sortii, la atingerea cu centrul, parcă trezită dintr-o letargie seculară, ea se dezlănțuie cu o violență anarhică, debordantă, incoruptibilă. E o putere uriașă, tulbure, excentrică, neobișnuită, care – de la Hașdeu încoace – uimește, mai întâi, până la stupoare, provoacă imediat un interes general și o admirație profundă pentru ca, mai apoi, după ce elementul de surpriză se epuizează, să intre în joc cel de „nepotrivire” a aceluiași cu sine, de iritare, de vrajbă, de ură. Se împlinește, cu alte cuvinte, datul „Mioriței”. Numai într-un târziu vine înțelegerea și aprecierea meritată, dar și acestea, de obicei, se modelează mereu după capriciile unei istorii ingrâte.

Referindu-se la genealogia familiei Hâjdeienilor, George Călinescu remarcă în „Istoria” sa că aceasta „sugeră ceva din haosul scitic”. E o formulă în care se încadrează perfect și Stere, dar și Goma. La Antonie Plămădeală rădăcinile genealogice se întind în Transnistria, stabilindu-se mai apoi într-un amestec de nume din tot centrul Basarabiei. Remarcabil este însă altceva. În România, acest „haos” de margine devine, printr-o inexplicabilă și sublimă alchimie a spiritului, vârful de lance al unui românism categoric, revigorator. La mijloc este mai mult decât un sentiment oarecare. E un mod de existență fundamental, un fel de a trece totul prin temperatura înaltă a unei trăiri care nu lasă nimic în afară. E ceva structural cu totul diferit de patriotismul de conjunctură, fals și meschin, al „bugetofagilor”, vorba lui Eminescu, din această Patrie regăsită, ceva care se opune radical autosuficienței nepăsătoare a acestui centru moleșit și diluat, care își drapează interesele egoiste și indiferența față de „țara reală” cu o retorică goală, sforăitoare sau, dacă e să ne referim la Paul Goma, cu o servilă conlucrare cu ocupantul și, mai încoace, cu invocarea sibilinică a unor pretinse interese geopolitice de gen mai înalt. E firesc, așadar, ca această forță de la margine cu sigiliul geologicului în ea, rebelă și excesivă, să stârnească nedumeriri, dezaprobări, ostilități acerbe.

Soluția cea mai la îndemână pentru „rezolvarea” profundelor incongruențe de criterii și de optică, este, pentru „rromânul-verde” asupra căruia își varsă mereu năduful Goma, nerecunoașterea în acești tulburători de „liniște” a identicului, insinuarea „intrusului” străin, a alterității de fond, a dezacordului de esență. De aici și persistența nătângă a imaginilor deformate prin refracție litotică și rea-credință: husarul turbulent, impudic și nebunul din castelul de la Câmpina Hașdeu, autorul unui „roman rusesc”, „trădătorul” Stere, mitropolitul cu „ambiiții” de general de securitate Plămădeală, „lipsitul de talent”, „evreul” Goma.

Gelatina românească a centrului nu se identifică și nu se regăsește în magma cauterizatoare, în viziunile gigantesti și în proiectele uriașe de creativitate ale românismului de la margine, o respinge, o bagatelizează ori o trece la paranoia. În acest sens, destinul lui Eminescu, poetul băgat în cămașa de forță, nu este altul decât cel al basarabenilor. Fascinația aproape mistică față de erudiția lui Hașdeu din timpul vieții n-a putut, de exemplu, să opună barierele necesare răspândirii unei opinii comune, descalificante, privind opera sa istorică. Sub presiunea unui scepticism domestic și banal, alimentat îndeosebi de bizarele sale experimente oculte de la sfârșitul vieții, genialele intuiții hașdeiene au fost cu ușurință trecute la categoria ciudățeniilor fanteziste. Astfel, târziu încoace, un cercetător al „Etimologicum”-ului, Aurelian Sacerdoțeanu, vorbea de „conspirația tăcerii asupra operei istorice a lui B.P. Hașdeu”. Mircea Zăciu găsea că și opera sa literară a fost eclipsată de o receptare defectuoasă. Cauza? „Nordicitatea” hașdeiană nu a sincronizat cu „arta rațională și senină” a junimiștilor. Referindu-se în „Istoria critică a literaturii române” la Constantin Stere, Nicolae Manolescu scrie că „relativa uitare, venită după vâlva din timpul vieții, este de două ori nedreaptă”. Criticul însă pierde din vedere ori se jenează să amintească faptul că „vâlva din timpul vieții” a fost relativă, cu intermitențe, și că „uitarea” de după 1944 nu este decât o punere brutală la index a numelui și a operei marelui basarabean de către sovietici. Un singur detaliu s-ar mai cere invocat pentru a înțelege până la capăt „amnezia” care s-a lăsat peste această figură luminoasă a literaturii române – campaniile furibunde permanente orchestrate de carcada politicianistă a epocii, care au culminat cu cinicul și lapidarul „necrolog” al lui Stelian Popescu: „A murit trădătorul Stere”. Ura pe care i-au purtat-o mereu, timp de câteva decenii la rând, gazetele, partidele și politicienii din România, recunoștea Stere în cunoscutul său pamflet politic „Documentări și lămuriri politice. Lămuriri”, „e fobia față de un om a cărui rigiditate doctrinară, a cărui pornire necruțătoare de a duce toate tezele până la ultimele lor consecințe logice și a cărui pasiune neînfrânată în susținerea și propaganda convingerilor sale îl profilează pe orizontul vieții noastre publice într-un contrast atât de tăios cu elasticitatea intelectualului regătean – pe care îl poți pune pe patru coloane, aproape în toate afirmările lui „teoretice”, - a intelectualului proteu...”.

„Singur împotriva tuturor”, sintagma prin care se autodefiniște autorul romanului „În preajma revoluției” și care îl prinde perfect și pe sihastrul de la Câmpina, Hașdeu, apare, printr-o firească continuitate de destin (destinul scriitorului basarabean în refugiu, a omului de caracter bântuit de daimonul Absolutului, a deșăratului în propria Patrie) și la Paul Goma. Reacția, în ciuda distanței de peste trei sferturi de secol, este una previzibilă, neschimbată. „O culegere de scrisori din aceiași ani se întitulează „Singur împotriva tuturor”. Goma este însă un erou prea mic pentru un război atât de mare. „Jurnalul” e opera paranoică a unui autor bolnav de mania persecuției – scrie Nicolae Manolescu în „Istoria” sa – ținând în continuare să-și deșerte peste zvonistica lui Pleșiță și propria bilă: „La precaritatea talentului s-a adăugat o lipsă flagrantă de onestitate intelectuală și morală”. Deloc întâmplător, credem, autorul oblicește un „duh paranoic” și la „răzvrătitul”, „excesivul” și „dezordonatul” Hașdeu, mai exact, în nuvela „Ioan Vodă cel Cumplit”. Deși față de Hașdeu, totuși, nu-și poate reține o tulbure admirație („Tot ce vine în atingere cu el capătă deodată un aspect straniu și vrăjitoresc, nebulos și neliniștit, ca și cum ar aparține unei ordini supraumane de lucruri. (...) Inegalul scriitor este în acelaș timp și unul fără egal.”), insinuarea paranoiei nu credem că este întâmplătoare. Stigmatul „nebuniei”, alături de alte calificative cu intenție minimalizatoare sau accentuat distructivă, s-au perpetuat prin vreme, fără încetare, la adresa acestui șir de basarabeni. Fie că au fost invocate ca o scuză, fie că s-au aplicat ca o acuză, întotdeauna ele au vizat tălăzuirile stihiale ale caracterului lor inflexibil, românismul lor profund și necorupt, transpus într-o nestăvilită voință de creație și adevăr. „Etimologicum”-ul lui Hașdeu, publicistica doctrinară, dar și romanul „În preajma revoluției” lui Stere, seria de romane concentraționale, „Jurnalul” și, mai ales, cartea despre Basarabia a lui Goma „Săptămâna roșie”, și, nu în ultimă instanță, seria de biserici, mănăstiri și clădiri istorice reconstruite ori ridicate din nou de mitropolitul Antonie Plămădeală într-un vreme când în România locașurile sfinte se dărâmau într-o larmă veselă de aplaudaci au stârnit ranchiune, ură și dușmăanii neînduplecate. Prin aceste inițiative uriașe și acte debordante de creativitate marginea românismului nu a făcut decât să răzbune mereu, repetat, „exilul interior” de acasă, dar și deziluziile refugiului într-o Românie, unde Patria ideală nu se regăsește, iar românismul e monedă calpă pentru speculanții politici sau, mai rău, cuvânt de ocară supus oprobriului public. „Masa de creativitate” a acestor basarabeni în refugiu vine mereu – ca un nesățiu de afirmare națională – să restabilească osia în cumpănă a românismului, să așeze, prin forța Adevărului, Patria ideală în centrul acestei patrii geografice „turbite”, iar prin aceasta s-o re-dea spațiului cultural căruia ea aparține de facto – Europei. Curios, nici Hașdeu, nici Stere, nici Goma și nici mitropolitul Antonie nu au arătat vreodată că s-ar simți în ceea ce fac într-o inferioritate față de Europa. Marginea excesivă, anarhică, liberă, regăsită în rol de resuscitare a funcțiilor atrofiate ale Centrului, nu mai recunoaște complexele

umilitoare de periferie culturală. „Suntem țara lui Cain, în care Abel n-a murit încă de tot.” Vorba lui Noica îi prinde perfect și pe singuraticii autori basarabeni în refugiu.

După 1989 mai mulți tineri din Basarabia „trec Prutul” mânați fie de o simplă curiozitate, fie, cei mai mulți, ducându-se în România la studii. Dintre aceștia din urmă, pe parcursul a numai unui deceniu și ceva de cum s-au deschis hotarele, în noua literatură română s-a afirmat un grupuleț zgomotos de basarabeni, unii situându-se chiar, sigur, în rolul de „deschizători de drumuri”. Cazul romanului „Iepurii nu mor” de Ștefan Baștovoi este cel mai edificator în această privință, fiind și unicul, poate, în stare să țină piept exigențelor unei severe grile axiologice. Ceilalți, ca să mă refer doar la cei mai cunoscuți, după revenirea „fracturistului” Dumitru Crudu în „țară” și plecarea lui Baștovoi la mănăstire, sunt Vasile Ernu și frații Vakulovski, Mihai și Alexandru. Mai întâi, constatăm că, pentru acest „trio” de basarabeni, România, ca și Basarabia copilăriei lor, nu mai sunt decât un m-a-a-a-a-re, ca să folosească titlul unui roman ce a făcut anumite valuri în critica românească, pizdeț. O „nică” scârboasă și dezgustătoare, demnă de toată greața de care e capabil un plâpând burduhan adolescentin plin cu bere, rachiu, vin și alte băuturi, îngurgitate fără alegere și cu o tipică indiferență postmodernistă.

Acești autori, firește, nu mai sunt în refugiu, iar trecerea frontierei de la Prut nu le mai suscită nici un fel de frisoane. Nici la Chișinău, nici la București ori în vreun alt colț din România sau R.M. ei nu au sentimentul de Țară. Acesta e înlocuit de un complex de senzații tulburi și reprezentări obscure, care, toate la un loc, formează o învolburare cu chip de Tzară. Nomazi ai postmodernității în căutarea unei afirmări rapide, ei sunt ghidați de oportunități, nu de sentimente sau vise. Tot ce ar putea să trezească interesul, să stârnească o vâlvă oarecare, un zgomot publicitar cât de neînsemnat în jurul lor este luat în calcul și folosit cu un pragmatism cinic. Complexele de „patriotism” nu au ce căuta în această goană a eficienței și a succesului. Rusismele blamate acasă, cuvintele ortografiate aici cu „k” pentru a devoala o nocivă influență a „fratelui” slav de la răsărit, trimiterile constante la cunoscuta sintagmă „URSS – imperiu al răului”, dincolo, sub penița (tastatura) acestor tineri basarabeni ahtiați de o celebritate imediată, au cu totul alt sens și o cu totul altă conotație. Nu aspectul dramatic, nu partea lor de mutilare forțată și denaturare a esențelor matriciale naționale mai interesează. Ei mizează, sfidător, ca niște adevărați manageri ai profitului (să fie întâmplător că Ernu lasă vag să se înțeleagă că este un evreu de la Odesa și nu moldovan dintr-un sat prăpădit din sudul Moldovei?), nu pe capacitatea acestora de a evoca tragismul unei istorii ingrate, ci pe puterea de a se constitui în branduri vandabile, pe exotismul lor epatant în stare să impresioneze și să atragă un public naiv și neștiutor. De aici și alternanța de „Pizdeț” cu „Letopizdeț”. Dar

și narațiunile cu excentrice combinații familiale (un tată pederast și o mamă curvă, bunei libidinoși etc.), la care se alătură și arheologiile „sentimentale” ale unei țări, „URSS” – vai, dispărută pentru totdeauna! –, în care scriitorul (Vasile Ernu) s-a născut și în care lasă impresia că s-ar fi simțit ca în lichidul amniotic al unui uriaș uter matern. În relațiile cu baștina ori cu Țara nu se mai interpun sentimente, idei, responsabilități, ci doar o continuă campanie de autopromovare, promotion – în limbajul globalist-macaronic adecvat unui asemenea tip de raporturi.

Andrei Țurcanu

7 octombrie 2012

Vosgianian îmi propune să fac demersuri pentru despăgubiri - anii de închisoare, de d.o. Ce era să zic?

*

Scriitorul și disidentul Paul Goma, terorizat în vremea comunismului, va primi o indemnizație de merit pe viață.

Află-i povestea uluitoare:

Paul Goma

Uniunea Scriitorilor din România (USR) a decis acordarea unor indemnizații de merit în valoare de 1.608 lei fiecare, lunar, unor scriitori români, printre care și scriitorului și disidentului Paul Goma, a anunțat Varujan Vosgianian, vicepreședintele USR, pe blogul personal.

Alături de Paul Goma, vor mai primi indemnizație de merit scriitorii Mihai Zamfir, Alexandru Călinescu și Nichita Danilov. Valoarea indemnizației de merit acordate de Uniunea Scriitorilor din România este echivalentul unui salariu mediu pe economie, 1.608 lei. Decizia Comitetului Director al USR a fost luată cu unanimitate de voturi. "Suma se acordă lunar, pe viață, potrivit legii", a declarat Varujan Vosgianian.

Acesta a făcut referire la Norma din 2003 de aplicare a Legii nr. 118/2002 pentru instituirea indemnizației de merit, care prevede, la articolul 1, că "Potrivit prevederilor Legii nr. 118/2002 pentru instituirea indemnizației de merit, cu modificările ulterioare, denumită în continuare lege, indemnizația de merit se

acordă personalităților române de prestigiu, pentru realizări deosebite și pentru recompensarea unei activități de notorietate în domeniul culturii, științei și sportului".

Indemnizația, din bugetul USR

Tot potrivit legii, instituția acordă această indemnizație de merit din bugetul propriu. "Propunerea privind acordarea indemnizației de merit scriitorului Paul Goma, ca semn de recunoaștere a întregii sale activități, a fost prezentată de Varujan Vosganian, prim-vicepreședinte al USR, și a fost susținută de Nicolae Manolescu, președinte USR. Propunerea a întrunit, prin procedura de vot secret, unanimitatea", a scris Varujan Vosganian pe blogul său.

Scriitorul Paul Goma trăiește în prezent la Paris, unde a ajuns împreună cu familia în 1977, având statut de refugiat politic. Relațiile sale cu statul român au fost tot timpul deosebit de reci. În timpul comunismului, scriitorul a avut probleme cu Securitatea, iar după publicarea, în 1997, a incomodului său "Jurnal", Paul Goma a fost hărțuit și marginalizat de elitele românești ale momentului pentru că "prea critica pe toată lumea". În 1980, scriitorul a refuzat cetățenia franceză, considerând că este prea târziu pentru aceasta, iar, timp de mai mulți ani, Goma s-a declarat apatrid.

"Paul Goma a refuzat multă vreme orice comunicare cu statul român. Nu știu cine i-a spus lui că i s-a retras cetățenia română și, din acest motiv, a refuzat multă vreme orice formă de comunicare cu statul român. Anul trecut, însă, Ministerul de Interne a venit cu dovada faptului că cetățenia sa română nu i-a fost retrasă", a mai spus Vosganian.

Paul Goma i-a acordat un mandat lui Varujan Vosganian pentru a-l reprezenta în relațiile cu Uniunea Scriitorilor și cu autoritățile române, în baza căruia s-a făcut solicitarea pentru acordarea indemnizației de merit.

Goma, exclus din USR în 1977

În 1977, o scrisoare deschisă prin care Paul Goma cerea respectarea drepturilor omului în România a fost citită la Radio România Liberă, rezultatul fiind excluderea lui din Uniunea

Scriitorilor din România. Scriitorului i-a fost reconfirmată calitatea de membru USR în noiembrie 2011.

"Domnul Paul Goma face parte din Uniunea Scriitorilor din România, conform unor hotărâri din anul 1990, iar Consiliul USR reconfirmă, prin vot, în unanimitate, calitatea de membru al USR a domnului Paul Goma. Uniunea Scriitorilor din România va sprijini toate demersurile pentru ca domnul Paul Goma să dobândească toate drepturile ce decurg din calitatea sa de cetățean român și de membru al Uniunii Scriitorilor din România. Din verificările efectuate la organele în drept rezultă că domnul Paul Goma este cetățean român", se arată într-un document publicat pe site-ul USR.

Într-un comentariu postat pe blogul său, Varujan Vosganian făcea referire la modul în care scriitorul a primit vestea acestei indemnizații: "Nu a fost ușor să-l convingem pe Paul Goma să accepte aceste reparații modeste". "Nu este vorba despre reparații din partea statului român, pentru că statul român nu i-a retras niciodată calitatea de cetățean", a spus Vosganian.

O viață tumultuoasă

Unul dintre cei mai cunoscuți disidenți din timpul României comuniste și unul dintre cei mai cunoscuți scriitori postbelici, Paul Goma s-a născut în Basarabia, pe 2 octombrie 1935. Odată cu cedarea Basarabiei fostei URSS, în urma Pactului Molotov-Ribbentrop, familia Goma s-a refugiat în România.

În mai 1952, elev în clasa a zecea a liceului "Gheorghe Lazăr" din Sibiu, Goma a fost convocat la Securitate și reținut opt zile, după care a fost exmatriculat din toate școlile din țară, deoarece susținuse în școală cauza unor persoane anchetate și arestate sub acuzația de anticomunism.

A reușit totuși să se înscrie la liceul "Radu Negru" din Făgăraș, pe care l-a absolvit în iunie 1953. În 1954 a susținut simultan examene de admitere la Universitatea din București, la filologie română, și la Institutul de literatură și critică literară "Mihai Eminescu". A reușit la amândouă, dar a ales institutul.

Din toamna anului 1955, a avut dispute la seminarii și cursuri cu profesorii Radu Florian, Tamara Gane, Mihai Gafița,

Toma George Maiorescu, Mihail Novicov, urmând ca în iunie 1956 să fie "judecat" de rectoratul universității. A apărut pentru prima dată "cazul Goma". După înfrângerea revoluției maghiare din 1956 de către trupele sovietice, în luna noiembrie a aceluiași an, Paul Goma și-a predat în semn de protest carnetul de membru UTM.

Închis la Jilava și Gherla

A fost arestat în noiembrie 1956, acuzat de "tentativă de organizare de manifestație ostilă". În martie 1957, el a fost condamnat la doi ani de închisoare corecțională, pe care i-a executat la închisorile Jilava și Gherla. Ulterior, a fost trimis cu domiciliu forțat în Bărăgan, la Lătești, azi Bordușani, din județul Ialomița, unde a rămas până în 1964. În martie 1977, a reușit să publice în revista România literară un scurt articol, "Pământ de flori", în care se referă la urmările dezastruosului cutremur de pământ de la 4 martie 1977.

În 1977, Goma a reușit să trimită la postul Radio Europa Liberă o scrisoare deschisă în care cerea guvernului României respectarea drepturilor omului în țară. Scrisoarea a fost difuzată de postul de radio. În consecință, a fost permanent urmărit, apoi arestat și bătut de Securitate. Însă, fiind bine cunoscut în Occident și repertoriat de organizația neguvernamentală împotriva încălcării drepturilor omului Amnesty International, Goma nu mai putea fi judecat și condamnat fără a stârni proteste în străinătate.

La 20 noiembrie 1977, Goma, împreună cu soția și copilul, au fost decăzuți din calitatea de cetățeni români și expulzați în Franța. Ajunși la Paris, au cerut azil politic. Aici Goma și-a continuat lupta împotriva regimului comunist de la București și a lui Nicolae Ceaușescu. A sprijinit înființarea, în 1979, a Sindicatului Liber al Oamenilor Muncii din România (SLOMR), comparabil cu sindicatul polonez liber Solidarność. Ca reacție la activitatea sa anticomunistă, a fost ținta unui atac cu colet-capcană și a unei tentative de asasinat puse la cale de regimul de la București.

*

Flori Bălănescu, în cronică la “Omul din Calidor” spune că ea a parcurs “cele 44 dosare” ale mele de la Securitate.

Eu știam de doar 7 - am și spus-o, à propos de Tudoran care avea muuuult mai multe.

*

Timpul-Chișinău publică azi un fragment din lucrarea Marianeii Pasincovschi la “Sabina” (mea).

Tot azi a fost publicat un fragment din intervenția Floarei Bălănescu la colocviu.

Marți 9 octombrie 2012

Ne-a dat căldură !

Miercuri 10 octombrie 2012

“Acesta este omul care va fi, poate, cândva, în viitor, cunoscut drept „unul dintre cei mai mari scriitori de la începutul secolului al XXI-lea“.

“Acesta” fiind Marius Daniel Popescu (MDP) un scriitor român de limbă franceză, stabilit în Elveția.

*

Un articol din *Jurnal de Chișinău*:

“Situația lui Paul Goma, discutată la Uniunea Scriitorilor din România

„Dl Paul Goma face parte din Uniunea Scriitorilor din România, conform unor hotărâri din 1990, iar Consiliul URSS reconfirmă, prin vot, în unanimitate, calitatea de membru al URSS a dlui Paul Goma. Uniunea Scriitorilor din România va sprijini toate demersurile pentru ca dl Paul Goma să dobândească toate drepturile ce decurg din calitatea sa de cetățean român și de membru al Uniunii Scriitorilor din România”, se arată în Comunicatul Consiliului URSS privind situația lui Paul Goma. Publicat pe site-ul www.uniuneascrititorilor.ro, comunicatul mai conține precizarea că „din verificările efectuate la organele în drept rezultă că dl Paul Goma este cetățean român.”

Scriitorul Liviu Ioan Stoiciu relatează pe blogul său, în cadrul LIS

Jurnal (unul din cele mai citite jurnale scriitoricești) că *imediat după Revoluția din 1989 s-a mai pus la vot de două ori reconfirmarea lui Paul Goma ca membru al UR. „Acum există proces-verbal clar că Paul Goma e reconfirmat membru al UR (de soarta celorlalte două nu se știe nimic; de altfel, nu se știe nimic nici de soarta vreunui act scris care să confirme că Paul Goma a fost exclus din UR în 1977 sau în 1978; excluderea a fost anunțată de Securitate și PCR în cadrul UR)” [subl. mea, P.G.]*, scrie Liviu Ioan Stoiciu în jurnalul său.

Potrivit acestuia, prim-vicepreședintele UR Varujan Vosganian, a prezentat corespondența de ultimă oră cu Paul Goma și s-a angajat „să ducă la capăt toate pretențiile marelui scriitor disident, de la pașaport la recuperarea locuinței sau drepturile de condamnat politic (inclusiv pensie și indemnizație de merit)”, având susținere totală în Consiliul UR în acest sens. „M-am bucurat în tăcere că am reușit astfel să ieșim din blocajul moral în care am intrat cu UR”, mărturisește Liviu Ioan Stoiciu care consideră că „a mai rămas ca Paul Goma să primească și scuze publice pentru umilințele prin care a trecut”. I(rina).N(echit).

12 octombrie 2012

I-am scris lui Vosganian despre aventura (!) cu pensia.

15 octombrie 2012

Un text semnat de Anatol Moraru, din *Timpul, Chișinău*:

“Paul Goma: un înnoitor al prozei românești

Paul Goma: „un foarte bun scriitor”

“Paul Goma este, esteticeste vorbind, un scriitor singular și singuratic. Literatura, în concepția sa, „se face în solitudine, este o chestiune individuală, și iese sau nu iese” (1). Nu-i plac ierarhiile, or, vanitatea e calitatea oamenilor mediocri și nici înregimentarea - un exercițiu propriu oamenilor slabi. „Eu, zice Goma, nu văd arta în general, literatura (...) ierarhizată strict, ci pentru că ea e o chestiune și de gust, poți să spui așa: cutare este un foarte bun scriitor, iar cutare este un bun scriitor, iar cutare, bon, nu prea este un bun scriitor. Dar așa: numărul 1, numărul 2...” (2) După gustul și înțelegerea noastră, Paul Goma este, ca să-i utilizăm terminologia, „un foarte bun scriitor”, dar, din nefericire pentru el, unul român.

Ciobani - turnători la securitate

Referindu-se la zbuciumata istorie a românilor, regretatul Andrei Vartic, și el un împătimit al operei lui Goma, dădea vina pentru neșansa noas-

tră istorică nu doar pe nefavorabilii factori externi, pe puhoaiile de cotropitori, ci și pe factorii interni, pe felul nostru de a nu fi întotdeauna performanți. El afirma că, ipotetic vorbind, conflictul din Miorița: când doi intenționează să-l omoare pe al treilea pentru că li-e superior „are oi mai multe, mândre și cornute”, ilustrează formula decăderii noastre, gradul de viciere al codului genetic: or, noi mai tot timpul ne-am străduit să-l anihilăm, dacă nu să-i suprimăm, pe cei mai buni. De aceea, conchidea Andrei Vartic, și rămânem a fi un popor periferic, care n-a făcut și nu face, vorba lui Cioran, istorie.

Urmărind traiectoria destinului uman și artistic al lui Paul Goma, trebuie să recunoaștem că această ipoteză este foarte aproape de adevăr. Relevantă în acest sens este istorisirea din Arta reFugii despre trădarea ciobanilor din satul ardelenesc Buia, în fond, o situație aproape ca-n Miorița. Familia Goma se ascundea la o stână pentru a nu fi extrădată sovieticilor, repatrierea însemnând pentru ei, cum s-a întâmplat cu atâția alții, iminenta deportare în Siberia - „pentru trădare de patrie”. Orbiți de mărimea recompensei pentru fiecare refugiat capturat, ciobanii i-au predat noii conduceri comuniste.

Boomul Goma

Paul Goma a fost un scriitor contestat cu vehemență de regimul comunist, valoarea sa artistică rămânând a fi, din păcate, nerecunoscută și astăzi de unele conștiințe literare din România.

De unde și bucură nespus, mai ales pe noi, basarabeni, boomul Goma din ultimii ani. Spun asta nu pentru a ne alimenta o infatuare geografică. Cred că atunci când va fi redactată o istorie adevărată a contribuțiilor scriitorilor ardeleni, basarabeni și bucovineni, aflați timp de secole sub o cruntă oprire etnică, la devenirea și (p)refacerea literaturii române, Paul Goma se va număra printre scriitorii întemeietori. Asta pentru că energiile condensate în ființele năpăstuite izbucnesc dintotdeauna nesupuse ca râurile de munte, apele cărora schimbă fața câmpiei literare.

Ira facit poetam, spunea Juvenal. Răzvrătirea asumată cu întreaga biografie împotriva neadevărurilor de tot felul constituie combustia majorității scrierilor lui Goma și, totodată, lutul artistic din care-și plămădește personajele sale memorabile.

Valoarea prozei sale „rezolvă” practic polemica dintre Dumitru Tepe-neag și Nicolae Balotă, obiectul căreia era de importanță: unde s-a scris cea mai bună literatură română - în România, sub comunism, sau în exil? Ei bine, Ostinato, Din Calidor, Arta reFugii, Bonifacia, Soldatul Câinelui, Roman intim etc. demonstrează că literatura de calitate s-a scris și sub ceaușism, și în exil.

Paul Goma a „văzut idei”

Totodată, capătă certitudine și Ion Simuț, care, în Incursiuni în literatura actuală, își dă seama că o clasificare a literaturii române postbelice „nu se poate realiza cu fidelitate față de epocă din unghi exclusiv estetic: ar rezulta

nu numai un dezastru (un vast cimitir de eșecuri) lipsit de explicațiile necesare, ci și o falsificare a epocii” (3; 10). Nu e și cazul literaturii lui Goma: indiferent ce criteriu estimativ vom aplica: estetic, moral, politic... proza sa nu-și va pierde puterea.

Pe urmă, mă gândeam la Gelu Ruscanu din Jocul ielelor al lui Camil Petrescu, care „a văzut idei” și optează pentru punerea în practică a adevărului absolut, întreprindere peste puterile umane, cum dovedește finalul dramei, când protagonistul se sinucide. Și Paul Goma a „văzut idei”, pe cele ale adevărului desăvârșit, dar el e din alt bazalt. Scriitorul și-a asumat implicarea împotriva unui sistem monstruos, a suportat agresiunea asupra ființei sale profunde și a învins. Trebuie să înțelegem că verticalitatea sa a contribuit mult la erodarea și prăbușirea regimului comunist.

Istoria la modul condițional

Știm prea bine că istoria nu admite modul condițional. Așa este. Și totuși, cum toți cititorii posedă pilduitor facultăți ficționale, vă îndemn să vă imaginați ce s-ar fi putut întâmpla dacă n-ar fi existat anii interdicției și operele lui Paul Goma ar fi circulat liber pe ambele maluri ale Prutului. Cred că procesul literar ar fi avut mult de câștigat, iar peisajul literar ar fi arătat altfel atunci.

Editate la vremea lor, romanele lui Paul Goma ar fi livrat naratologiei, experimentului epic românesc destule exemple și modele demne de valorificat, precum relevant ar fi fost scriitorul Goma în calitate de creator al unui univers verbal insolit.

„Nu se mai poate așa!”

Astfel, personajele lui I. Druță, posibil, n-ar mai fi spus resemnate „Las' că-i bine”, ci ar fi exclamat indignate, furioase, chiar: „Doamne, ce mizerie!” și „Nu se mai poate așa!”. Apoi, neadevărul lui Druță despre „enormă satisfacție” cu care ciuturenii întâmpinau pe „eliberatorii ruși”: „Și, Doamne, ce bucurie era pe atunci un rus în ghimnastercă albită de soare, cu pilotka repezită pe sprânceană! Era așteptat și rugat să intre în fiecare casă...”, ar fi fost combătut cu adevărul lui Goma despre bucuria generală pe care sătenii din Mana o trăiesc sincer odată cu venirea armatei române în 1941, episod redat în romanul Din Calidor. Revenirea ostașilor români după un an de aflare a sătenilor sub regimul stalinist a însemnat restabilirea firescului, a ordinii lumii.

Libertatea nu există

Posibil, Iona lui Sorescu ar fi aderat, ca să continuăm șirul supozițiilor, prin acea metaforă extraordinară, de substanță metafizică din finalul dramei: „întreaga lume e o burtă de chit”, la concluzia la care ajunge Ilarie Langa, personajul din Ostinato. Eliberat din detenție, el constată că libertatea nu există, România comunistă fiind, de fapt, o uriașă închisoare. Toate astea în cazul când, precizăm, Ostinato ar fi apărut în România în 1966, când a fost depus la editură, adică cu 2 ani înainte de ieșirea de sub tipar a piesei Iona.

Totodată, *Ostinato*, pentru care P. Goma a fost supranumit „un Soljenițin român”, susținut de volumul *Gherla*, pensionează definitiv o ipoteză formulată de Mihai Ralea într-o discuție despre romanul interbelic. Criticul susținea în 1928 că „n-avem roman”, întrucât scriitorii români nu sunt capabili de pânze epice de mare întindere și profunzime, precum cele ale lui Dostoievski sau Tolstoi, pentru că n-au respirația și viziunea necesară tratării temelor fundamentale.

„Dacă dragoste de adevăr nu e, nimic nu e!”

Paul Goma dovedește că este alergător pe distanțe lungi, are vocația structurării universurilor epice polifonice.

Și Marin Preda ar fi fost obligat, presupunem, să spună apăsător în *Cel mai iubit dintre pământeni* mult mai multe adevăruri despre universul concentraționar românesc, iar protagonistul, Victor Petrini, ar fi completat concluzia-sentință din finalul romanului, ajungând la versiunea: „Dacă dragoste de adevăr nu e, nimic nu e!”. De altfel, specia romanului total pe care o ilustrează Preda: „al unui destin care asumă o istorie” i se potrivește ca o mănășă lui Paul Goma, care s-a implicat în istorie, a rezistat terorii ei, suportând *Jilava* și *Gherla*, dar neacceptând compromisul cu propria conștiință. El, vorba lui Alex Ștefănescu, nu s-a temut să declare: „exact ceea ce ar fi declarat ei (românii - A.M.) înșiși, dacă ar fi avut curaj...” (4; 644).

La fel, posibil, că numărul celor care au rezistat pe-adevăratelea și nu doar prin cultură sau evaziune, în Țară și în Basarabia, ar fi fost mai mare.

„Sadoveanu era Ceahlăul de murdărie”

Paul Goma nu este un personaj iubit de toată lumea literară, întrucât rar cui îi plac oamenii intransigenți și integri, care au obținut prin sacrificii dreptul moral să igienizeze putrefacțiile etice și estetice. Paul Goma devine necruțător când judecă autorii compromiși, indiferent cât de mare le este opera: „Cărțile nu-și pierd valoarea lor estetică pentru că autorul a fost un porc de câine. Dar încă o dată: nu e deloc bine să se creadă că viața lor este înălbită și spălată de sânge sau de căcat pentru că au scris un volum foarte bun sau un roman excelent”(5).

Goma nu-i cruță pe greii literaturii române. În conștiința sa, „Sadoveanu era Ceahlăul de murdărie. De fapt cu el a început cedarea din timpul comunismului. După el s-au luat aproape toți cei mari, cu o excepție, Blaga”. Nu este scutită nici demisia morală a lui Arghezi: „Dar s-a uitat că în volumul lui de versuri apărut la Fundația Regală avea o prefață, inadmisibilă pentru un poet uriaș ca Arghezi, uriaș poet și om mic. Zicea cam așa ceva, i se adresa lui Carol al II-lea, în genul ăsta: că ceea ce e scris între coperti nu e scris de mine, ci parcă de Mâna Măriei-Tale! O chestie înfiorătoare. Este sfâșietor pentru că noi am fost tentați să spunem că din vina violenței comunismului care s-a instaurat la noi în țară am făcut noi orice”. (6) (...)

Anatol Moraru

Note:

1. Goma Paul, Să se restabilească peisajul normal al unei literaturi!, Calende, 1992, nr. 4.
2. Goma Paul, Op.cit.
3. Simuț Ion, Incursiuni în literatura actuală, Oradea, Editura Coghito, 1994.
4. Ștefănescu Alex, Istoria literaturii române contemporane, București, Editura Mașina de scris, 2005.
5. Goma Paul, Op.cit.
6. Goma Paul, Op.cit.
7. Ștefănescu Alex, Op.cit., p.645.

*

Un alt text, de Andrei Turcanu, tot din Timpul Chișinău

“Goma în seria de aur a „singuraticilor” basarabeni

Încercând în „O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia” să schițeze o tipologie a scriitorului din partea stângă a Prutului, Mihai Cimpoi susține:

„De fapt, regimul sufletesc al literaturii basarabean este unul paradoxal, îmbinând tipul naiv, corespunzător unui homo naturalis (sau homo folcloricus în plan artistic), cu tipul paroxistic al exilatului care se află mereu într-o situație limită...”. În continuare mai constată și existența unui al treilea tip, căruia îi spune „homo naturaliter christianus”. Voi lăsa la o parte pe acest de la urmă homo naturaliter christianus, el necesitând o altfel de încadrare și o abordare aparte, și mai departe voi stăruie asupra primelor două tipuri, cel al scriitorului naiv-folcloric și cel „paroxistic”, „al exilatului care se află mereu într-o situație limită”. Voi menționa că „naivitatea” și „folclorismul” adesea nu sunt decât semne ale unei intuiții artistice rudimentare, aceste caracteristici probând foarte rar un gust estetic rafinat și o sincronizare cu o conștiință literară superioară de performanță. Excepțiile fericite (Grigore Vieru în poezie sau Ion Druță și Vasile Vasilache în proză, ca să folosim doar aceste exemple din literatura basarabeană postbelică) au demonstrat un remarcabil talent nativ și o intuiție extraordinară a esteticului, care le-a ajutat să învingă inerțiile unui localism etnografic vetust și să devanseze condiția banală de clișeu literar. În mare însă, tipul naiv de scriitor sau de homo naturalis atestă mai degrabă, dincolo de puținătatea vocației, o insuficiență de caracter și o lipsă de orizont, vegetarea comodă fiind deopotrivă lene intelectuală, conformism, supunere meschină „fericelor” delicii conjuncturiste, dintre care – nu în ultimul rând – adulația unui public cu o educație estetică elementară. De aici și alternanța sa – profitabilă – între o falsă tradiție, o uzanță a umilinței și a vaietelor în surdină, și căderile frecvente în retorisme patriotice de cir-

cumstanță.

Celălalt, „tipul paroxistic al exilatului care se află mereu într-o situație limită”, este accidental, însă unul de excepție, mai puțin sau deloc înțeles și gustat, o rara avis de care, parcă, Basarabia nu are nevoie și la care, la o adică, ar putea ușor și fără regrete să renunțe. Exemplul cel mai concludent este romanul lui Vladimir Beșleagă „Viața și moartea nefericitului Filimon”, care, în ciuda unor încercări disperate ale unor cercetători (Alexandru Burlacu, întâi de toate) de a-l readuce și a-l impune în actualitate, rămâne încă, pentru literatura română din Basarabia, un corp străin, un roman nespecific și neînțeles.

Aceasta nu înseamnă, însă, că paradigma „paroxistică” nu are rădăcini basarabene și că la baza condiției de scriitor „exilat” nu se află un specific al locului. O tradiție de un veac și ceva demonstrează că Basarabia a dat literaturii și culturii române un șir de personalități, care, refugiate peste Prut, au răzbunat „exilul interior” de acasă printr-o exuberanță creatoare paroxistică, de o urieșenie „monstruoasă”. „O masă de creativitate”, ca să folosesc formula lui Constantin Stere dintr-un comentariu pe marginea creației lui Tolstoi, vine să suplinească închiderile rămase în urmă, marcate de prezența covârșitoare a Leviathanului imperial rusesc, și să răspundă provocărilor unui refugiu cu neconținute ambiguități și dramatisme fără de sfârșit.

Nu prea mulți ca număr, dar venind cu grandoarea și cu specificul unei opere și al unei activități socio-culturale care evocă limpede gigantismul geologic în manifestările sale de stihie dezlănțuită, ei formează un grup distinct, inconfundabil. Bogdan-Petriceicu Hasdeu, Constantin Stere, Paul Goma, lângă care ar trebui să-i așezăm pe Alecu Russo, un precursor care, cu poemul „Cântarea României”, dă startul acestei serii paradigmatică de creatori, și pe Antonie Plămădeală, basarabeanul care a lăsat în urma sa o bibliotecă întregă de studii istorico-literare și cercetări ecleziastice iar, în calitate de mare ierarh al Bisericii Ortodoxe Române, o uriașă operă cultural-gospodărească, prin ridicarea sau restaurarea unor biserici, mănăstiri și clădiri istorice. Marea lor contribuție la cultura și literatura română este caracterul și deschiderea spre universalitate.

Nu mi se pare deloc întâmplător faptul că un scriitor originar din Basarabia este, înaintea lui Mihai Eminescu din „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie”, primul autor care dedică României un poem patetic, plin de „bles-teme de profet fanatic împotriva ticăloșilor timpului de față și cu perspective limpezi deschise asupra viitorului” (Nicolae Iorga). Intransigența de atitudine și mesianismul național expres al tuturor acestor basarabeni „în refugiu” este, am putea spune, replica definitorie și inevitabilă a marginii. E, mai întâi, un fel de a riposta al autorilor, în libertatea patriei regăsite, la strangulările și închiderile de-acasă, o defulare a sentimentului național interzis, suprimat acolo de puterea inexorabilă a unui imperiu. Dar e și reacția de o violență vitriolată a marginii recalcitrante, magmatice, reacție exprimată, de obicei, în

termeni de sarcasm, cu o vehemență profetică a limbajului, la indolența, corupția și lipsa de ideal în care se bălăcește centrul căldicel. E revolta românului de la margine care, în visările sale a închipuit - ca Vanea Răutu, personajul lui Stere - o „Patrie ideală”, un vis măreț croit la scara uriașă oferită de mentalul dimensional al imperiului de care a fugit, pe care îl urăște, cu care, însă, în interiorul său, se măsoară și față de care se autoidentifică. Un imperiu-colos care, prin proporțiile giganteste și deschiderile nemărginirilor sale, l-a marcat psihologic și spiritual și i-a modificat sistemul de evaluare, impunându-i în relațiile cu semenii din jur, cu creația și cu națiunea sa un registru al criteriilor absolute.

Un anumit sentiment al absolutului în toate, o pornire care nu se vrea și nicidecum nu poate fi îngrădită și care ușor poate fi asemuită cu volnicia sau cu fanatismul, este hotărâtor pentru acești autori basarabeni „în refugiu”, chiar dacă poate nu întotdeauna putem bănuși influența mentalului imperial. Ceva neobișnuit se întâmplă cu această „margine” din Est a românismului. Acasă, pitită, ca melcul, în cochilia unui fatum al plângerii în surdina, cuminte și capabilă de toate mlădierile și plierile după cele mai imperceptibile vânturi ale sortii, la atingerea cu centrul, parcă trezită dintr-o letargie seculară, ea se dezlănțuie cu o violență anarhică, debordantă, incoruptibilă. E o putere uriașă, tulbure, excentrică, neobișnuită, care - de la Hasdeu încoace - uimește, mai întâi, până la stupoare, provoacă imediat un interes general și o admirație profundă pentru ca, mai apoi, după ce elementul de surpriză se epuizează, să intre în joc cel de „nepotrivire” a aceluiași cu sine, de iritare, de vrajbă, de ură. Se împlinește, cu alte cuvinte, datul „Mioriței”. Numai într-un târziu vine înțelegerea și aprecierea meritată, dar și acestea, de obicei, se modelează mereu după capriciile unei istorii ingrate.

Referindu-se la genealogia familiei Hâjdeienilor, George Călinescu remarca în „Istoria” sa că aceasta „sugeră ceva din haosul scitic”. E o formulă în care se încadrează perfect și Stere, dar și Goma. La Antonie Plămădeală rădăcinile genealogice se întind în Transnistria, stabilindu-se mai apoi într-un amestec de nume din tot centrul Basarabiei. Remarcabil este însă altceva. În România, acest „haos” de margine devine, printr-o inexplicabilă și sublimă alchimie a spiritului, vârful de lance al unui românism categoric, revigorator. La mijloc este mai mult decât un sentiment oarecare. E un mod de existență fundamental, un fel de a trece totul prin temperatura înaltă a unei trăiri care nu lasă nimic în afară. E ceva structural cu totul diferit de patriotismul de conjunctură, fals și meschin, al „bugetofagilor”, vorba lui Eminescu, din această Patrie regăsită, ceva care se opune radical autosuficienței nepăsătoare a acestui centru moleșit și diluat, care își drapează interesele egoiste și indiferența față de „țara reală” cu o retorică goală, sforăitoare sau, dacă e să ne referim la Paul Goma, cu o servilă conlucrare cu ocupantul și, mai încoace, cu invocarea sibilinică a unor pretinse interese geopolitice de gen mai înalt. E firesc, așadar, ca această forță de la margine cu sigiliul geologicului în ea,

rebelă și excesivă, să stârnească nedumeriri, dezaprobări, ostilități acerbe. Soluția cea mai la îndemână pentru „rezolvarea” profundelor incongruențe de criterii și de optică, este, pentru „românul-verde” asupra căruia își varsă mereu năduful Goma, nerecunoașterea în acești tulburători de „liniște” a identicului, insinuarea „intrusului” străin, a alterității de fond, a dezacordului de esență. De aici și persistența nătângă a imaginilor deformate prin refracție litolică și rea-credință: husarul turbulent, impudic și nebunul din castelul de la Câmpina, Hasdeu, autorul unui „roman rusesc”, „trădătorul” Stere, mitropolitul cu „ambiiții” de general de securitate Plămădeală, „lipsitul de talent”, „evreul” Goma.

Gelatina românească a centrului nu se identifică și nu se regăsește în magma cauterizatoare, în viziunile giganteste și în proiectele uriașe de creativitate ale românismului de la margine, o respinge, o bagatelizează ori o trece la paranoia. În acest sens, destinul lui Eminescu, poetul băgat în cămașa de forță, nu este altul decât cel al basarabenilor. Fascinația aproape mistică față de erudiția lui Hasdeu din timpul vieții n-a putut, de exemplu, să opună barierele necesare răspândirii unei opinii comune, descalificante, privind opera sa istorică. Sub presiunea unui scepticism domestic și banal, alimentat îndeosebi de bizarele sale experimente oculte de la sfârșitul vieții, genialele intuiții hasdeuene au fost cu ușurință trecute la categoria ciudățeniilor fanteziste. Astfel, târziu încoace, un cercetător al „Etimologicum”-ului, Aurelian Sacerdoțeanu, vorbea de „conspirația tăcerii asupra operei istorice a lui B.P. Hasdeu”. Mircea Zăciu găsea că și opera sa literară a fost eclipsată de o receptare defectuoasă. Cauza? „Nordicitatea” hasdeuiană nu a sincronizat cu „arta rațională și senină” a junimiștilor. Referindu-se în „Istoria critică a literaturii române” la Constantin Stere, Nicolae Manolescu scrie că „relativa uitare, venită după vâlva din timpul vieții, este de două ori nedreaptă”. Criticul însă pierde din vedere ori se jenează să amintească faptul că „vâlva din timpul vieții” a fost relativă, cu intermitențe, și că „uitarea” de după 1944 nu este decât o punere brutală la index a numelui și a operei marelui basarabean de către sovietici. Un singur detaliu s-ar mai cere invocat pentru a înțelege până la capăt „amnezia” care s-a lăsat peste această figură luminoasă a literaturii române – campaniile furibunde permanent orchestrate de carcada politicianistă a epocii, care au culminat cu cinicul și lapidarul „necrolog” al lui Stelian Popescu: „A murit trădătorul Stere”. Ura pe care i-au purtat-o mereu, timp de câteva decenii la rând, gazetele, partidele și politicienii din România, recunoștea Stere în cunoscutul său pamflet politic „Documentări și lămuriri politice. Lămuriri”, „e fobia față de un om a cărui rigiditate doctrinară, a cărui pornire necruțătoare de a duce toate tezele până la ultimele lor consecințe logice și a cărui pasiune neînfrânată în susținerea și propaganda convingerilor sale îl profilează pe orizontul vieții noastre publice într-un contrast atât de tăios cu elasticitatea intelectualului regătean – pe care îl poți pune pe patru coloane, aproape în toate afirmările lui „teoretice”, - a intelec-

tualului proteu...”.

„Singur împotriva tuturor”, sintagma prin care se autodefineste autorul romanului „În preajma revoluției” și care îl prinde perfect și pe sihastrul de la Câmpina, Hasdeu, apare, printr-o firească continuitate de destin (destinul scriitorului basarabean în refugiu, a omului de caracter bântuit de demonul Absolutului, a deșăratului în propria Patrie) și la Paul Goma. Reacția, în ciuda distanței de peste trei sferturi de secol, este una previzibilă, neschimbabilă. „O culegere de scrisori din aceiași ani se întitulează „Singur împotriva tuturor”. Goma este însă un erou prea mic pentru un război atât de mare. „Jurnalul” e opera paranoică a unui autor bolnav de mania persecuției – scrie Nicolae Manolescu în „Istoria” sa – ținând în continuare să-și deșerte peste zvonistica lui Pleșiță și propria bilă: „La precaritatea talentului s-a adăugat o lipsă flagrantă de onestitate intelectuală și morală”. Deloc întâmplător, credem, autorul oblicește un „duh paranoic” și la „răzvrătitul”, „excesivul” și „dezordonatul” Hasdeu, mai exact, în nuvela „Ioan Vodă cel Cumplit”. Deși față de Hasdeu, totuși, nu-și poate reține o tulbure admirație („Tot ce vine în atingere cu el capătă deodată un aspect straniu și vrăjitoresc, nebulos și neliniștit, ca și cum ar aparține unei ordini supraumane de lucruri. (...) Inegalul scriitor este în același timp și unul fără egal.”), insinuarea paranoiei nu credem că este întâmplătoare. Stigmatul „nebuniei”, alături de alte calificative cu intenție minimalizatoare sau accentuat distructivă, s-au perpetuat prin vreme, fără încetare, la adresa acestui șir de basarabeni. Fie că au fost invocate ca o scuză, fie că s-au aplicat ca o acuză, întotdeauna ele au vizat tălăzuirile stihiale ale caracterului lor inflexibil, românismul lor profund și necorupt, transpus într-o nestăvilă voință de creație și adevăr. „Etimologicum”-ul lui Hasdeu, publicistica doctrinară, dar și romanul „În preajma revoluției” lui Stere, seria de romane concentraționale, „Jurnalul” și, mai ales, cartea despre Basarabia a lui Goma „Săptămâna roșie”, și, nu în ultimă instanță, seria de biserici, mănăstiri și clădiri istorice reconstruite ori ridicate din nou de mitropolitul Antonie Plămădeală într-o vreme când în România locașurile sfinte se dărâmau într-o larmă veselă de aplaudaci au stârnit ranchiune, ură și dușmăanii neînduplecate. Prin aceste inițiative uriașe și acte debordante de creativitate marginea românismului nu a făcut decât să răzbune mereu, repetat, „exilul interior” de acasă, dar și deziluziile refugiului într-o Românie, unde Patria ideală nu se regăsește, iar românismul e monedă calpă pentru speculanții politici sau, mai rău, cuvânt de ocară supus oprobriului public. „Masa de creativitate” a acestor basarabeni în refugiu vine mereu – ca un nesațiu de afirmare națională – să restabilească osia în cumpănă a românismului, să așeze, prin forța Adevărului, Patria ideală în centrul acestei patrii geografice „turcite”, iar prin aceasta s-o redea spațiului cultural căruia ea aparține de facto – Europei. Curios, nici Hasdeu, nici Stere, nici Goma și nici mitropolitul Antonie nu au arătat vreodată că s-ar simți în ceea ce fac într-o inferioritate față de Europa. Marginea excesivă, anarhică, liberă, regăsită în rol de

resuscitare a funcțiilor atrofiate ale Centrului, nu mai recunoaște complexele umilitoare de periferie culturală. „Suntem țara lui Cain, în care Abel n-a murit încă de tot.” Vorba lui Noica îi prinde perfect și pe singuraticii autori basarabeni în refugiu.

*

După 1989 mai mulți tineri din Basarabia „trec Prutul” mânați fie de o simplă curiozitate, fie, cei mai mulți, ducându-se în România la studii. Dintre aceștia din urmă, pe parcursul a numai unui deceniu și ceva de cum s-au deschis hotarele, în noua literatură română s-a afirmat un grupuleț zgomotos de basarabeni, unii situându-se chiar, sigur, în rolul de „deschizători de drumuri”. Cazul romanului „Iepurii nu mor” de Ștefan Baștovoi este cel mai edificator în această privință, fiind și unicul, poate, în stare să țină piept exigențelor unei severe grile axiologice. Ceilalți, ca să mă refer doar la cei mai cunoscuți, după revenirea „fracturistului” Dumitru Crudu în „țară” și plecarea lui Baștovoi la mănăstire, sunt Vasile Ernu și frații Vakulovski, Mihai și Alexandru. Mai întâi, constatăm că, pentru acest „trio” de basarabeni, România, ca și Basarabia copilăriei lor, nu mai sunt decât un m-a-a-a-a-re, ca să folosesc titlul unui roman ce a făcut anumite valuri în critica românească, pizdeț. O „nică” scârboasă și dezgustătoare, demnă de toată greața de care e capabil un plăpând burduhan adolescentin plin cu bere, rachiu, vin și alte băuturi, îngurgitate fără alegere și cu o tipică indiferență postmodernistă.

Acești autori, firește, nu mai sunt în refugiu, iar trecerea frontierei de la Prut nu le mai suscită nici un fel de frisoane. Nici la Chișinău, nici la București ori în vreun alt colț din România sau RM ei nu au sentimentul de Țară. Acesta e înlocuit de un complex de senzații tulburi și reprezentări obscure, care, toate la un loc, formează o învolburare cu chip de Tzară. Nomazi ai postmodernității în căutarea unei afirmări rapide, ei sunt ghidați de oportunități, nu de sentimente sau vise. Tot ce ar putea să trezească interesul, să stârnească o vâlvă oarecare, un zgomot publicitar cât de neînsemnat în jurul lor este luat în calcul și folosit cu un pragmatism cinic. Complexele de „patriotism” nu au ce căuta în această goană a eficienței și a succesului. Rusismele blamate acasă, cuvintele ortografiate aici cu „k” pentru a devoala o nocivă influență a „fratelui” slav de la Răsărit, trimiterile constante la cunoscuta sintagmă „URSS – imperiu al răului”, dincolo, sub penița (tastatura) acestor tineri basarabeni ahtiați de o celebritate imediată, au cu totul alt sens și o cu totul altă conotație. Nu aspectul dramatic, nu partea lor de mutilare forțată și denaturare a esențelor matriciale naționale mai interesează. Ei mizează, sfidător, ca niște adevărați manageri ai profitului (să fie întâmplător că Ernu lasă vag să se înțeleagă că este un evreu de la Odesa și nu moldovean dintr-un sat prăpădit din sudul Moldovei?), nu pe capacitatea acestora de a evoca tragismul unei istorii ingrate, ci pe puterea de a se constitui în branduri vandabile, pe exotismul lor epatant în stare să impresioneze și să atragă un

public naiv și neștiutor. De aici și alternanța de „Pizdeț” cu „Letopizdeț”. Dar și narațiunile cu excentrice combinații familiale (un tată pederast și o mamă curvă, bunei libidinoși etc.), la care se alătură și arheologiile „sentimentale” ale unei țări, „URSS” – vai, dispărută pentru totdeauna! –, în care scriitorul (Vasile Ernu) s-a născut și în care lasă impresia că s-ar fi simțit ca în lichidul amniotic al unui uriaș uter matern. În relațiile cu baștina ori cu Țara nu se mai interpun sentimente, idei, responsabilități, ci doar o continuă campanie de autopromovare, promotion – în limbajul globalist-macaronic adecvat unui asemenea tip de raporturi.

Andrei Țurcanu

Marti 16 octombrie 2012

Aliona Grati îmi trimite aceste texte de pe un blog (a Rodicăi Bulmaga, dacă am înțeles) :

“2012

Paul Goma – în drum spre casă

A plecat în refugiu, în iunie 1940, apoi la 25 martie 1944 în Transilvania.

De atunci nu are nici casă, nici masă, nici țară...

“Universul tematic al lui Paul Goma este prezentat astăzi la Biblioteca Publică „Onisifor Ghibu”. Oameni de cultură, colegi de breaslă ai scriitorului româno-basarabean Paul Goma s-au adunat aici, în cadrul unei mese rotunde, într-o ambianță caldă, pentru a-i aduce un omagiu cu prijelul celor 77 de ani împliniți, pentru a vorbi despre viața, măreția și întreaga sa operă. Sunt lansate și patru cărți cu referire la P.Goma: „Omul din calidor” de Petru Ursache, „Paul Goma – Inițieri în textul literar” de Aliona Grati, „Paul Goma. Scriitura disidenței” de Ancuța Maria Coza și „Paul Goma – Biografie și literatură” de Mariana Pasincovschi.

Se aude o doină interpretată de Odi Bârcă. Toți cei prezenți sunt numai ochi și urechi. După câteva minute, atmosfera devine și mai plăcută. Manifestarea ia amploare. Cel care o moderează e directorul instituției, Vitalie Răileanu, critic literar, care afirmă că P.Goma este o personalitate marcantă, ce vine cu acea lumină alexandrină și cu cărțile sale, atât de actuale, atât de prezente...

Aliona Grati, autoarea uneia dintre cărțile lansate, îl clasifică drept cel mai vertical scriitor român postbelic, ce constituie un model al sacrificiului de sine.

Paul Goma s-a născut pe meleagurile noastre acum 77 de ani. A pătruns adânc în conștiința publică în calitate de personaj al istoriei noastre contemporane, a trecut cote înalte de altitudine valorică, dar nu i s-a acordat merita-

tul loc de cinste în cultura pe care a îmbogățit-o.

„Goma n-are cetățenie română și nici franceză, fiind stabilit de mai mulți ani la Paris, este, prin urmare, un cetățean al universului” menționează acad. Mihai Cimpoi, iar despre „Omul din calidor” de Petru Ursache susține că e o analiză profundă, o carte fundamentală, omul fiind analizat într-un context aparte, iar naturalețea se face simțită din primele pagini.

Scriitorul Nicolae Dabija consideră că prin cărțile lui, prin „Patimile după Pitești”, prin „Arta refugii”, Goma este un mare autor de literatură artistică. Este un Havel fără țară și unicul disident român. El remarcă faptul că trebuie să avem o stradă Paul Goma și că este necesar să-l aducem acasă măcar prin intermediul lucrărilor sale.

Starea de spirit este pozitivă...În jur predomină atâta candoare. Prezența lui Paul Goma se face simțită, cu toate că nu este la această manifestare.

Nina Corcinschi, doctor în filologie reliefează personalitatea lui Goma: un mare artist prin tehnicile de scrieri, prin stilul său, oferind chei de lectură, e un cavalier al adevărului. Cât despre „Paul Goma – Inițieri în textul literar” de Aliona Grati subliniază că e o lucrare de numai 60 de pagini, în care autoarea analizează concentrat cinci ficțiuni, în care se găsesc temele predominante ale lui Goma.

Lui Goma i se face o mare nedreptate, fiind ținut în spatele ușii...Scriitorul Dumitru Crudu specifică despre această ipoteză, demonstrată în cartea „Paul Goma. Scriitura disidenței” de Ancuța Maria Coza, o monografie completă despre opera și personalitatea lui Paul Goma.

Despre volumul „Paul Goma – Biografie și literatură” de Mariana Pasincovschi ne relatează Diana Vrabie, conf.univ.din Bălți: „Îndatorată sever textelor, fără elogii inflaționiste, autoarea manifestă interes față de opera lui Goma cu pasiunea omului sensibil, dar și cu rigoarea cercetătorului sedus de arta argumentării; se apropie cu dăruire și responsabilitate de ciclul autobiografic al autorului, atacând un subiect, își oferă o cursă-obstacole, unele țin de bibliografia într-o continuă completare, altele de contradicție ce se ivesc la tot pasul”.

În cadrul manifestării au mai luat cuvântul Flori Bălănescu, istoric; Andrei Țurcanu, critic literar; Anatol Moraru, prof.univ.; Mariana Pasincovchi; Viorel Ilișoi, jurnalist de la Iași; Lidia Sitaru; Dumitru Ungureanu, prozator român și alții.

Despre creația lui Goma, probabil, s-ar putea spune multe, și iată că cele circa trei ore cât a durat manifestarea nu au fost de ajuns pentru aceasta.

La final, ascultăm o mini-lectură dintr-o carte a lui P.Goma. E liniște. Cu toate că e târziu deja...mulți, probabil, sunt obosiți, dar nu poți să n-ascuți ceva ce te-ndeamnă să citești nu doar acea carte, ci întreaga sa creație...”

*

Flori Bălănescu imi trimite:

Disidentul ireproșabil : Paul Goma la 77 de ani

Dan Stanca

Luna aceasta Paul Goma a împlinit o vârstă frumoasă. Nu-mi aduc aminte ca media noastră să fi consemnat într-un fel acest fapt. De mai multă vreme de altminteri scriitorul și disidentul fără pată este împins spre uitare și marginalizare. Lumea liberă pentru care a luptat până aproape să-și piardă viața i-a întors spatele. Ingratitudinea este de altfel cuvântul de ordine al acestei lumi.

În repetate rânduri m-am întrebat ce mai înseamnă Paul Goma acum. Dacă ai chestiona un grup de tineri pentru a afla ce știu ei despre personalitatea scriitorului, răspunsurile care ar veni ar fi cu siguranță deprimante. Unii poate nu ar ști nici cine este. Ar ridica din umeri iar ignoranța lor ar îngropa de fapt un întreg trecut de revoltă, lacrimi și scrâșniri. Adevărul este că fără Paul Goma România, cea de acum, ar fi de neconceput. Fie sau nu furată Revoluția din decembrie 1989, nimic din ce s-a întâmplat nu ar fi fost posibil fără mănunchiul acelor disidenți care au vrut să înoate împotriva curentului și nu s-au lăsat dominați de apatie. Paul Goma este primul dintre aceștia. I l-aș alătura însă pe Vasile Paraschiv, de câțiva ani plecat dintre noi, dar care în 1977 a fost unul din întemeietorii SLOMR-ului, sindicatele noastre libere, în care intrau și muncitori și intelectuali, mișcare civică echivalentă KOR-ului polonez sau Chartei pragheze. În 1977, după proteste și greva foamei, Paul Goma a părăsit țara. La edituri prestigioase din Occident i-a apărut romanul "Ostinato", poate cartea sa cea mai importantă. "Europa liberă" i-a consacrat numeroase emisiuni. Despre el se vorbea ca despre un Soljenițin român și cei mai optimiști sperau ca efectul declarațiilor sale asupra opiniei publice din străinătate să fie același cu al prestațiilor laureatului Premiului Nobel pentru Literatură. Cu toate acestea, printr-o fatalitate ca întotdeauna nedreaptă, Paul Goma a fost marginalizat. Nu i s-a mai acordat atenția pe care o merita. Cărțile sale au început să fie discutate strict estetic și mereu i se găsea nod în papură pentru ca lumea să creadă că el nu ar fi un scriitor important, ci un autor mediocru care exploatează tema politică. Nimic mai înjust. În pofida stilului dezordonat, expresivitatea scriiturii sale este ieșită din comun și atrage mult mai mulți cititori decât cine știe ce autor manierat și polisat. Dar invidia este cucoană mare la români. După cum Vintilă Horia sau mai târziu Petru Dumitriu au fost "torpilați" cât s-a putut pentru a nu se bucura până la capăt de grațiile Occidentului, aceeași soartă l-a pândit și pe Paul Goma. Curajul său a fost minimalizat, anii de anchete, bătăi și detenție, considerați floare la ureche. Era de la sine înțeles ca scârba sa să crească exponențial. Dacă și el a greșit acuzând pe nedrept oameni care i-au fost loiali și astfel și i-a îndepărtat, aceasta este altă poveste. Funcionarmente rebel și

solitar, întruchipează un al doilea Cioran, începând prin a urî comunismul, dar care acum, la o vârstă venerabilă, detestă toată lumea în care vede numai prefăcătorie, necinste, ticăloșie. Cu toate acestea, nu putem să nu-i spunem din toată inima "La mulți ani". Probabil că o asemenea urare nu-l impresionează și o aruncă în categoria convenționalismelor ieftine de care aceeași lume ipocrită este plină până la gât. Dar aceasta nu ne înstrăinează de el deoarece știm la rândul nostru că în spatele omului intransigent se află o inimă mare, nostalgică, neacrită. Așa a scris el "Din Calidor", poate cea mai frumoasă carte despre nefericita Basarabie ce mi-a fost dat să citesc. Pentru aceasta repet urarea.

Joi 18 octombrie 2012

Petru Ursache, în *Actualitatea literară* septembrie-octombrie 2012:

“Nu cunosc alt scriitor român căruia să i se fi impus o grilă de receptare mai nedreaptă și mai de nepătruns în propria-i cultură, spre cititorul de acasă, ca lui Paul Goma. Nu vorbesc de „proba grea”, ca formă de verificare a potențialului- lui valoric. În privința asta, scriitorul din Mana – Orhei și mai mult- decât-exilatul de la Paris s-a dovedit totdeauna a fi puternic și capabil să inspire deplină încredere. Opera întinsă și masivă stă în față, iar cine și-a propus s-o parcurgă, fie și parțial, poate depune mărturie duri ai Cortinei de Fier, după **Ostinato** (1971), **Ușa noastră cea de toate zilele** (1972) și **Gherla** (1972), după aderarea la Charta Drepturilor Omului (1977), cu riscul vieții și al morții pentru sine și pentru țina lui familie, ca și după **Patimile după Pitești** (1981), Paul Goma devenise o personalitate mondială, ca om politic și ca scriitor. Avea cale deschisă și glorioasă spre cele mai înalte foruri internaționale, președinții de state, fundații culturale și clericale, organizații ale omului; avea acces la edituri prestigioase, vări în cel mai ridicol și absurd mod posibil: acuzațiilor vechi, fabulate în manieră comunistă, li se adaugă altele noi; firește, tot fără acoperire. Pe cine deranjează Paul Goma? Să fie la mijloc faptul că–și apără „sărăcia și nevoile și neamul”? Sau că a rămas fidel, de unul singur, vechiului deziderat întru apărarea drepturilor omului (vis încă neîmplinit al omenirii moderne), ceea ce înseamnă, în fond, unul și același lucru?

Cenzura oficială a fost, chipurile, desființată după căderea Cortinei decide cine trebuie să fie considerat sau nu scriitor. Proletcultismul este reciclat după voință și în cea mai derutantă manieră cominternistă. Abia din acest punct subcultura are șanse să re-capete caracter „de masă”, adică să cuprindă toate categoriile de „oameni ai muncii” și nemuncii, de la președintele de stat la aurolacul ori cuțitarul din colțul străzii. De ce să ne mai mirăm

că pe același raft de librărie și de editură, „bine cotate”, stau față-n față, ca La masa verde dintr-o cunoscută poezie (Maria Banuș), Banchetul lui Platon cu Băgău de nu știu cine. Masacrul în cultură este generalizat și transformat în politică de „stat” (care aproape că nu mai există) și de lojă masonică, peste tot activă.

Individul se vede nevoit să-și asume pe cont propriu răspunderea lecturii, dar în lipsa unor repere orientative benefice și verificate prin tradiție culturală. Dificultatea se acutizează în cazul scriitorilor mari. Cititorului i se cere să dețină tehnica utilizării criteriilor valorice, ceea ce se dobândește din greu, prin lectură îndelungată, sistematică și activă. Da, acestea (încă) se spun și se repetă la școală, dar se vede treaba că problema trebuie luată și reluată de la „început”, întrucât școala, practic, nu mai funcționează normal.

Dificultățile cresc în privința scriitorilor „controversați”. Nici unul dintre marile genii ale omenirii nu a scăpat, aici în Est, nevătămat de tăvălugul proletcultist de ieri și de azi, al „luptei de clasă”, al „primatului” conținutului, al amendamentelor ideologice, etc. Astăzi Paul Goma deține topul în cumulara de formule negaționiste, puse în cârcă agresiv și absurd de slujitorii de presă. La vârsta de numai cinci ani, când intra în viață, adică „debuta” ca martor și participant la evenimentele tragice ale existenței semenilor, i-a fost dat să asiste la spectacolul arderii cărților școlii din satul natal, Mana-Orhei (Basarabia), unde tatăl său, învățătorul Eufimie Goma, primise un asemenea ordin, împins din spate cu pistoale automate de o patrulă NKVD, condusă de tânărul Sapșa, fost elev în localitatea respectivă doar cu câțiva ani înainte. Motivul arderii: cărțile incriminate erau scrise în limba română. Așadar, „român” însemna ceva care trebuia neapărat distrus, nimic, în serie cu „dușman”, „odios”, „burghez”, „năpîrcă”. Cuvîntul „fascist” încă nu apăruse ca epitet incriminatoriu (trecuse puțină vreme de la Pactul Ribbentrop-Molotov, dar în curînd avea să fie inclus și el pe listă. Eufimie Goma a fost apostrofat la data respectivă cu epitetele-injurii amintite; fiul, Paul Goma, avea să le moștenească; ba, îmbogățindu-și rezerva, organele politice de la București inventîndu-le, iar confrății întru literatură, din patrie, punîndu-le în circulație.

Lucrurile nu s-au oprit aici, mai ales după căderea Cortinei. Autorul **Camerei de alături** și al **Gherlei**, al **Patimilor după Pitești** și al **Săptămîinii roșii** s-a trezit în palmares cu epitetul acuzator de „antisemit”, pornit în văzduh ca un cartuș-trasor „de petrecanie”, din cine știe ce ascunzătoare urîtă. Asta întrece orice măsură și putere de imaginație. Prin ce s-a făcut vinovat, ca „român”, Paul Goma? Ce fapte a săvîrșit personal, ca să i se spună „antisemit”? De ce cărțile lui sunt nesocotite, blamate, terfelite? Cum se face că elita noastră intelectuală, în măsura în care se mai poate conta pe ea, se lasă antrenată într-un joc perfid, fără măcar a face efortul minim de a se trezi la realitate, cu demnitate și respect pentru adevăr?

Nicăieri nu se află răspunsul exact și de neclintit, decît în cărțile sale;

gata formulat, doar să citim și să ne lămurim pe deplin. Prin documente mărturisitoare, ca experiențe sensibile, totodată, și de imaginație, pot fi spulberate acuzele nedrepte: cu condiția să fie citite cu bună intenție, fără prejudecăți, cum i se pretinde unui lector responsabil și matur; cu condiția să fie parcurse toate scrierile, nu preferențial, pe sectoare, mai mult sau mai puțin pe „placul” unuia ori altuia. Nu ne putem permite jocuri superficiale, recepțind, să zicem, cu precădere, jurnalele în defavoarea romanelor ori articolele de presă, redactate în perioada „Mișcarea Goma”, fără a da atenție cuvenită memoriilor de închisoare. Mai ales că toate își corespund: transpuneri în chei variabile ale acelorași experiențe scriitoricești și de viață trăită, la înalt nivel tensional și zbucium continuu, din primii ani ai copilăriei până astăzi.

sonetul lunii

am fost nebun să mă iubesc cu tine când te iubeau atâția mari nebuni
mai buni mai răi mai fraieri decât mine că-ntr-un ospiciu nu poți să-i aduni
dar mai nebună ai fost tu pot spune să crezi că eu voi crede în minciuni când
am văzut problema cum ți-o pune

cel mai frumos nebun dintre nebuni am fost nebun când am crezut în
tine și chiar și azi aș fi înnebunit de n-aș vedea nebuni pe lângă mine de ne-
bunie cum s-au lecut știa să minți credeai că te voi crede că însăși frumusețea
te ajută să mă orbești cu ceea ce

se vede să cred în ce aud sută la sută știam că minți dar tu știa să juri
să declanșezi o lăcrimare mută să faci cu excedentul tău de nuri minciuna mai
frumoasă mai plăcută azi când îmi văd întreaga nebunie de a iubi de-a fi
îndrăgostit îmi spun că adevăru-i o prostie în dragoste

când nu mai ești iubit dar inima tot bate ea nu știe să înțeleagă ce i-am
povestit și tot mai crede speră să învie o nebunie care s-a sfârșit

Nicolae SILADE nicolaesilade.blogspot.com

în favoarea creatorului ei. Am în vedere, cu întristare, opreliștile
ridicate în cale, la comandă, din interes partizanal ori din inconștiență,
chiar de către „ai săi”, interpretările tendențioase, învinuirile închipuite,
minimalizările, marginalizările până la limita tragică a asasinatului scriitori-
cesc și moral. Peste ani, autorul ține să amintească, nu fără cuvenitul reproș,
perioada zbuciumată a începutului său editorial, în date și în cifre:

„Ostinato, volum terminat în 1966, a fost publicat în limba în care a fost
scris, româna, în 1992 – după 26 de ani de așteptare;

Ușa noastră cea de toate zilele - terminat în 1968, publicat în româ-
nește în 1992 - 24 ani de așteptare;

În cerc (1970-1995) - 25 de ani de așteptare;

Gherla (1972 – 1990) – doar 18 ani de așteptare...;

Garda inversă (1973 – 1975) - a apărut la „Univers” – după «doar»
24 ani”.

În schimb, unele dintre ele (și, aș zice, cele mai importante) au văzut
lumina tiparului la vremea aproximativă a redactării, în limbi străine de mare

circulație. Astfel că, în anii următori lansa scriitori în lumea literelor, punându-și semnătura, în chip de recomandare; își vedea comentate romanele în publicații și sub semnături repute. Până și unele dintre micile canale care îl denigraseră în țară, când scăpau în lumea liberă, îl căutau, pe furiș, să-i ceară sfat și ocrotire.

Paralel, în sens cu totul opus și dușmănos, conducerea ceaușistă de la București, integrată prin moștenire directă lagărului moscovit și comunist, desfășura o îndârjită campanie de urmărire și de lichidare a omului și a operei sale. Unora dintre marii scriitori ai exilului românesc, Mircea Eliade, Eugène Ionesco, Al. Busuioceanu, care, de asemenea, îi incomodau pe extremiștii dîmbovițeni, li s-au făcut anume concesii, măcar pe sărite, la intervale de timp și pe fragmen- te din opere. Nu și lui Paul Goma. Lucrul trebuie să ne dea serios de gîndit; cu atît mai mult cu cît starea de încordare continuă. Să spunem că înainte de decembrie 1989, ea se explică prin faptul că lumea euro- peană se împărțea artificial în două lagăre. Dar astăzi? De necrezut mi se pare faptul că se încearcă moti-

de Fier; am intrat în libertate absolută, adică de nici un fel, cum ar spune Petre Țuțea, astfel că bucuria (tot) de mîna stîngă. Războiul informațional, reintrat repede și în forță în rol, măcinîndu-ne creierii, deformîndu-ne facultățile de memorizare, cu sistemele mass- media (plus școli dirijate dictatorial spre programe „alternative”, societăți culturale, instituții pseu- do-academice) înlocuiește diabolic cenzura, produce mari pagube în viața sufletească a contemporani- lor. Angajați de presă și de publi- citate, nicidecum oameni de meserie, nicidecum adepți ai valorilor pozitive și apărători ai adevărului, operează conform listelor albe-negre, după interese de grup și la comandă. În aceste condiții, cititorul obișnu- it, fără pregătire suficientă ca să poată rezista minciuniadei, se ia după valul artificial creat, cedează, începe să nu mai aibă încredere în propria-i putere de judecată. Cartea, indiferent de statut axiologic, de fond de idei, devine o marfă oarecare. Ce mai înseamnă lectura? Aștepți liniștit, pe cît se poate, să fii dirijat de la „centru”, după apăsa- rea butonului de „dincolo”, unde se decide cine trebuie să fie considerat sau nu scriitor. Proletcultismul este reciclat după voință și în cea mai derutantă manieră cominter- nistă. Abia din acest punct subcultura are șanse să re-cape- te caracter „de massă”, adică să cuprindă toate categoriile de „oameni ai mun- cii” și nemuncii, de la președintele de stat la aurolacul ori cuțitarul din colțul străzii. De ce să ne mai mirăm că pe același raft de librărie și de editură, „bine cotate”, stau față-n față, ca La masa verde dintr-o cunoscută po- ezie (Maria Banuș), Banchetul lui Platon cu Băgău de nu știu cine. Masacrul în cultură este generalizat și transformat în politică de „stat” (care aproape că nu mai există) și de lojă masonică, peste tot activă.

Individul se vede nevoit să-și asume pe cont propriu răspunderea lectu- rii, dar în lipsa unor repere orientative benefice și verificate prin tradiție cul- turală. Dificultatea se acutizează în cazul scriitorilor mari. Cititorului i se cere

să dețină tehnica utilizării criteriilor valorice, ceea ce se dobândește din greu, prin lectură îndelungată, sistematică și activă. Da, acestea (încă) se spun și se repetă la școală, dar se vede treaba că problema trebuie luată și reluată de la „început”, întrucât școala, practic, nu mai funcționează normal.

Dificultățile cresc în privința scriitorilor „controversați”. Nici unul dintre marile genii ale omenirii nu a scăpat, aici în Est, nevătămat de tăvălugul proletcultist de ieri și de azi, al „luptei de clasă”, al „primatului” conținutului, al amendamentelor ideologice, etc. Astăzi Paul Goma deține topul în cumulara de formule negaționiste, puse în cârcă agresiv și absurd de slujitorii de presă. La vârsta de numai cinci ani, când intra în viață, adică „debuta” ca martor și participant la evenimentele tragice ale existenței semenilor, i-a fost dat să asiste la spectacolul arderii cărților școlii din satul natal, Mana-Orhei (Basarabia), unde tatăl său, învățătorul Eufimie Goma, primise un asemenea ordin, împins din spate cu pistoale automate de o patrulă NKVD, condusă de tânărul Sapșa, fost elev în localitatea respectivă doar cu câțiva ani înainte. Motivul arderii: cărțile incriminate erau scrise în limba română. Așadar, „român” însemna ceva care trebuia neapărat distrus, nimic, în serie cu „dușman”, „odios”, „burghez”, „năpîrcă”. Cuvîntul „fascist” încă nu apăruse ca epitet incriminatoriu (trecuse puțină vreme de la Pactul Ribbentrop-Molotov, dar în curînd avea să fie inclus și el pe listă. Eufimie Goma a fost apostrofat la data respectivă cu epitetele-injurii amintite; fiul, Paul Goma, avea să le moștenească; ba, îmbogățindu-și rezerva, organele politice de la București inventîndu-le, iar confrății întru literatură, din patrie, punîndu-le în circulație.

Lucrurile nu s-au oprit aici, mai ales după căderea Cortinei. Autorul Camerei de alături și al Gherlei, al Patimilor după Pitești și al Săptămîinii roșii s-a trezit în palmares cu epitetul acuzator de „antisemit”, pornit în văzduh ca un cartuș-trasor „de petrecanie”, din cine știe ce ascunzătoare urîtă. Asta întrece orice măsură și putere de imaginație. Prin ce s-a făcut din nou, ca „român”, Paul Goma? Ce fapte a săvîrșit personal, ca să i se spună „antisemit”? De ce cărțile lui sunt nesocotite, blamate, terfelite? Cum se face că elita noastră intelectuală, în măsura în care se mai poate conta pe ea, se lasă antrenată într-un joc perfid, fără măcar a face efortul minim de a se trezi la realitate, cu demnitate și respect pentru adevăr?

Nicăieri nu se află răspunsul exact și de neclintit, decît în cărțile sale; gata formulat, doar să citim și să ne lămurim pe deplin. Prin documente mărturisitoare, ca experiențe sensibile, totodată, și de imaginație, pot fi spulberate acuzele nedrepte: cu condiția să fie citite cu bună intenție, fără prejudecată, cum i se pretinde unui lector responsabil și matur; cu condiția să fie parcurse toate scrierile, nu preferențial, pe sectoare, mai mult sau mai puțin pe „placul” unuia ori altuia. Nu ne putem permite jocuri superficiale, receptînd, să zicem, cu precădere, jurnalele în defavoarea romanelor ori articolele de presă, redactate în perioada „Mișcarea Goma”, fără a da atenție

cuvinită memorialelor de închisoare. Mai ales că toate își corespund: transpuneri în chei variabile ale acelorași experiențe scriitoricești și de viață trăită, la înalt nivel tensional și zbucium continuu, din primii ani ai copilăriei pînă astăzi.

*

Magda Ursache - aceeași publicație, același număr:

“S-au împlinit (anii trec ca apa!), în februarie 2012, 35 de ani de la Mișcarea Goma pentru drepturile omului, de la Charta românului Goma. Istoria fără memorie corectă poate fi o catastrofă, în rînd cu marile cutremure, cu inundațiile, cu uraganele, cu pandemiile... La noi, maladiile memoriei proliferază, exersăm ars oblivionalis, dar și ingineriile bio-bibliografice. „Noi dăm totul la întors, începînd cu noi înșine” (Bonifacia). Pentru o oră de disidență, se fac reconstituiri de CV-uri; „autoamnezianții” falsifică răzbit jurnale. Cîți nu se laudă cu texte șopîrloase strecurate în „organe” de cultură, cu vreun cui băgat în „Scînteia” mare ori mică? Măcar cu un gînd „negaționist” în fața oglinzii din baie. În noiembrie ‘77, „opozantul de meserie” Paul Goma a rămas fără cetățenie și așa-i și astăzi. După ce, la Rahova, trecuse pe lîngă moarte, după ce fusese anchetat (citiți: bătut bestial și drogat, ca să-i cedeze inima). Nu credeam să-nvăț a muri vreodată. Învăța să moară, ca să spele rușinea noastră de-a fi lași, oportuniști, defetiști. Încearca să ne vindece de „serioase probleme de sciatică”, așa cum notează istoricul Flori Bălănescu. Prea mic pentru un război atît de mare, opinează N. Manolescu în istoria celor 5 secole de literatură. Ba prea mare pentru un război atît de mic. Vreau să spun – front fără participanți (cu știutele excepții: Ion Negoïtescu și Ion Vianu), dar cu trei exilați; fără voluntari, fără morți și răniți. Și trebuie recunoscut că nescrîtorii au reacționat altfel decît scriitorii: i s-au alăturat, în timp ce greii momentului literar n-au făcut-o, din imposibila lor prudență. În 1-3 august ‘77, 2000 de ortaci, aflați în greva minerilor din Valea Jiului, s-au solidarizat cu Goma, știau de el. Pînă la 1 aprilie ‘77, cînd a fost arestat, Goma strînsese 200 de semnături. Memorabilă – apariția lui Teohar Mihađaș, „lucrat” de Securitatea din Cluj să-l convingă pe Goma să abandoneze. Secii îi promiseseră fostului deținut politic locuință, pensie USD, publicarea cărților respinse de cen- zură. Citez din **Culoarea curcubeului ‘77. Cod „Bărbosul”**, Polirom, 2005, p. 142: „– Zece zile am zis «Nu!». În a un- sprezecea: «Bine, mă duc, dar nu uitați că voi m-ați trimis»”. A întins mîna: – Dă-mi Scrisoarea, s-o semnez. Eu, din proprie inițiativă, n-aș fi făcut atîta amar de drum, din lipsă de bani și de frică... Însă, dacă tot am venit, vreau să semnez!” Pe fond, cum zic juriștii, războiul Goma a fost declarat pentru drepturile românilor. Inadaptabilul, inconvenabilul, incontrollabilul Goma a scris scrisori deschise de Securitate. A scris Către Pavel Kohout și camarazii săi;

i-a scris lui Nicolae Ceaușescu, în același februarie '77, ca să-i ceară să semneze apelul de solidarizare cu cehii; firește, dacă nu se teme de Securitate; a scris Conferinței de la Belgrad. A găsit 8... 6... semnatori, sigur doi: Paul Goma și Ana Maria Goma. Ce era să facă? S-a solidarizat „individual”. Solidar solitar. Ce cerea Goma? Normalitate. Cere libertatea cuvântului, a presei, a asocierii, a mitingului de protest. Cere inviolabilitatea persoanei, a domiciliului, a corespondenței; cere drept de vot liber. Exact ce s-a obținut peste 12 ani, cu preț de sânge, de moarte. Protestul „pașaportarilor”, s-a spus, cu ironie ușoară. Da, se cerea, printre altele, drept de liberă circulație. Pentru că eram legați de glia socialistă, nu puteam călători fără aviz Secu, după ce „consimțeam” la Angajament. Nu ne puteam informa, nu puteam expune liber ce gândeam... Am mai replicat (de la Goma am învățat „arta” repetiției, mă vreau repetitivă) celor care se tot vaită că n-am avut un Havel. N-om fi avut un Havel, dar avem un Goma, unul singur, numai că n-am știut ce să facem cu temeritatea lui, cu jertfa lui. Ca omul din Tecuci cu motorul. „Motorul” Goma nu ne-a folosit la nimic. Goma a trecut prin „... toate relele ce sunt/ într-un mod fatal legate de o mână de pământ”. În iarna lui '77 nu s-a lăsat nici sfătuit de bine, nici intimidat de „telefonistii” care-i amenințau soția, copilul, chiar cîinele. Treptele agit-prop: intimidare/ înfricoșare/ îndoctrinare. Și-mi amintesc de acel mesaj al lui Petre P. Carp, adresat lui T. Maiorescu, de la Viena: „Mai potoliți-l pe Eminescu”. Cîte mesaje n-au venit nu dinspre oligarhi, ci dinspre – cum le zice Mircea Platon – minigarhi intelectuali: „Mai potoliți-l pe Goma!”. „Așa-zisul scriitor”, nul sub raport literar-artistic, s-a mai ricanat. Aici spun ca și Arghezi despre detractorii lui Eminescu: „A nu respecta pe Eminescu este o dovadă de imbecilitate”. În cazul Goma, la fel. Lui Goma i s-a cerut moderație, ca și cum autorul Patimilor după Pitești ar putea vorbi sotto voce. Goma nu poate spune nu cu reticență ori cum-pătat. Nu-i dilematic. Dintre cei în viață, poate doar Grigore Caraza (26 de ani de temniță, vezi Aiud însîngerat) ori celălalt aiudist, din anii optzeci, Vasile Paraschiv sînt la fel de verticali ca Paul Goma. Și aici o contrazic pe Flori Bălănescu, editoarea seriei de autor Goma, pornită de Curtea Veche, care numără 33 de ani de izolare și de umiliri. Umilit Goma nu poate fi. Numai asta nu. Umiliți de statura sa morală sîntem noi, cei care n-am semnat Cartha Goma. Ce-i drept, statură ieșită din tiparele firești. Cine mai riscă viața lui și a familiei, expusă la „toate relele ce sunt”, de la privațiuni („am trăit pe unghie”) la bătaie, otravă, pachete explozive, plus cele nevăzute? Paul Goma a pus totul pe-o carte, cartea scrisului liber. Necîștigătoare, dacă ne gândim la Premiul Nobel, la titluri academice, la salarii de merit, la medalii. Se apreciază, la noi, liberté de l'esprit? Zic unii că asta ruinează cariera. Că de-aia nu-i omul din Belleville nici nobelizat nici noleant. Cu vocabula Goma, cățărăriera. După ce-a fost acuzat ca trădător de patrie (i-au cerut capul, în '77, Eugen Barbu, Titus Popovici, Virgil Teodorescu, Dan Zamfirescu, Al. Ivasiuc...) Paul Goma și-a pierdut țara. A

pătimit. Au compătimit cu el, au semnat pentru eliberarea lui, în același an nefast '77, Mihnea Berindei, Maria Brătianu, Matei Călinescu, Mircea Eliade, Ioan Cușa, Virgil Ierunca și Monica Lovinescu, Mihai Korne, Alain Paruit, George Palade, Toma Pavel, Nicholas Spulber, Sanda Stoilojan, Andrei Șerban, Virgil Tănase, D. Tepeș, Emil Turdeanu. Din „afară”. În țară, N. Breban (devenit „trădător” după Tezele din '71) a trecut peste neimplicarea în eveniment, dar și peste neîncrederea în celălalt. L-a ajutat pe Goma, devenit dușman de clasă, să intre la Cornel Burtică. Și mă gândesc că „ajutorul” lui Burtică (sau Gogu Rădulescu et alii) a împiedicat coagularea unui nucleu dur de rezistență. Poate că mămăliga exploda mai repede. Goma i ne-smintit Goma: nu uită, nu tace. Nu contează nici prietenii vechi, nici relațiile sociale utile când adevărul trebuie spus. Goma e ne-cuminte. Mulți îi poartă sîmbetele: de la „moscoviciolatrii” care serbau în 7 Noiembrie Marele Octombrie la „socializii” (sînt cuvintele sale; expresivitatea limbii lui Goma sare-n ochi) nostalgici, ceaușisti pînă-n măduvă. Tu-turor celor convinși că frica păzește bostănăria și că frăția cu Puterea te trece comod fruntea. Paul Goma, mereu în dizgrație politică, le arată obrazul. Pe cine deranjează? N-am spațiu tipografic să-i enumăr: de la „elementele de nădejde” ale fostului regim la stîlpul democrației actuale; de la telectualii de Partid și de Stat la excelențele intelectuale GDS (nu fusese un membru fondator profesor de marxism-stalinism la Politehnică?) Ce-i drept, omagiile Ceau nu se plăteau atît de bine ca acuma: locuință în centru civic, permis pentru gospodăria PCR, posturi de directori și adjuncți la unica revistă a tîrgului, la... la... la... Acum, pentru mallarmeenii noștri intelectuali („Dar, inimă, ascultă-i cîntînd pe mateloți”) recompensele sînt uriașe: devin europarlamentari, rectori de Universități, diplomați, miniștri... De atacat, Goma e atacat de lunetiști din toate pozițiile pentru că nu-i spăimint de preceptele noi religii political correctness. Al. Florian, fiul marxistului Radu Florian, atacă vehement **Săptămîna roșie**, ajunsă la a șasea ediție. Carte-document, considerată „cădere” și de Ovidiu Șimonca. De ce ar fi afirmat „antisemitul” Goma că evreii au fost în fruntea bucatelor literare în stalinism? Și de ce ar considera același Goma lagărele de exterminare naziste și Gulagul un binom sîngeros? Ca să relativizeze, prin comparație, grozăvia Holocaustului, nașa? Numai că ura de rasă a ucis ca și ura de clasă, totalitarismul moscovit a omorît 94,5 milioane de oameni, după Göran Lindblad, raportorul Comisiei Politice a Consiliului Europei (25 ianuarie 2006). În Ucraina, în anii de vîrf ai terorii, 32-33, au murit controlat, de foame, 7 milioane. Pămîntul se mișcă: victimele erau îngropate încă vii. Și cînd te gîndești că unora teroarea istoriei (concept propus de M. Eliade pe la 1960) li se pare doar „o expresie nefericită”! După suferința fizică din pușcărie și din exil, lui Goma îi e dat să cunoască altă suferință, în ne-socialism. Ca și cum n-ar fi fost suficiente vechile acuze (pentru Zoe Dumitrescu-Bușulenga, era și pornografic), Goma e făcut – performanță! – și „jidani” (horrible dictu), și antisemit; și kaghebișt,

și agent CIA; „Fazcistule!” îi strigă cineva. De ce? Pentru că și-a făcut o profesie de credință din a spune ce crede verde-n față? Goma ripostează la „gîndirea organală” (sintagma sa). Nu întoarce și obrazul celălalt, să mai primească o lovitură (palmă, stuchit, injurie). Pe cale de consecință, dreptul refuzat de statul de drept îi e refuzat și de societatea în civil. Zice-se că foarte repede interimarul președinte USSR Mircea Dinescu i-ar fi trimis carte la Paris, cum că ar fi fost reconfirmat membru, breslaș: „I-am primit, bă, pă toți înapoi!” Sau s-a făcut că-i primește, cum s-a făcut că lucrează pentru binele nației. Scrisoarea lui Dinescu pare pierdută ca-n Caragiale și nici un cetățean turmentat ori ba nu se grăbește să i-o aducă andrisantului din rue Bisson. Deși n-a primit-o, andrisantul ar fi respins oferta și, odată cu ea, pensia USSR ori indemnizația de merit, cum au vechi și vajnici activiști USSR, care au respectat alfabetică socialistică. Scrisoarea de răspuns nu-i și nu-i. Sau, vorba anchetatorului Goran: „asta nu se comunică, ‘i secre’ militar”. Dacă mi-o arată cineva, fac mea culpa. Infelix culpa! Dan Culcer, care trăiește în Franța din ‘87 ca evadat din sistemul defunct, a găsit o soluție: membru de onoare al Uniunii. Nu simplu, ca scriitorășii cîtă frunză, cîtă iarbă, ridicăți în USSR pentru orice altceva decît pentru profesionalism. Nu s-a vrut. Partii pris-ul e, uneori, înșelător. „Doar n-o să-l băgăm cu forța în USSR”, s-a rostit liberalul Varujan Vosganian. Ca și cum ar fi fost scos de bunăvoie. Oare cum sună Legea prin care a fost eliminat din rînduri-rînduri Goma? Mai funcționează? Că nu știu. De altfel, sîntem asigurați că „Paul Goma n-a fost exclus de colegii lui din USSR, ci printr-o decizie a conducerii PCR nesupusă votului Consiliului USSR, neconsultat în această privință” (Irina Horea). Dacă nu l-a exclus comitetul Asociației scriitorilor din București, ci PCR, de ce nu s-a reparat greșeala? Doar franțuzul acela teribil avertizase: asta nu-i o crimă, e o greșeală”. Sau o mai funcționa Partidul unic? Așadar, cînd vinovăția e colectivă, nimeni nu-i vinovat. Iar Goma e staționar (ca-n Cotele Apelor Dunării) pedepsit. Era, în aprilie ‘77, închis la Rahova, cînd Grenadă (sobrichet pentru un anchetator) i-a adus, exultînd, știrea că, gata, e „mort și livid”. „Decedat fără glorie”, de vreme ce fusese părăsit de cobreslași. Oare „întotdeauna ploaia spală eșafodul”, cum crede poetul Casian Maria Spiridon? Poate. Dar ploii care duce sîngele la rigolă îi mai scapă proba scrisă: raportul în manuscris al ofițerului Secu, Victor Achim, care „răspundea” de scriitori între 65-67, cînd se ocupa de Universitate, îl presase pe studentul Goma să devină turnător. În „întunecatul april” ‘77, comitetul s-a manifestat net contrar „scriitorului fără cărți”, cum îl numise Eugen Barbu și a „gomăniilor” sale. Fănuș Neagu a propus ca actul excluderii să fie semnat „în lipsă”, pentru că, din cei 9 membri, nu erau prezenți decît 6. De față: D. Ghișe, președintele CCES, Vasile Nicolescu, directorul Direcției Culturale din CCES, activistul I. Bucuroiu, însărcinat cu controlul USSR, face à face cu președintele Uniunii, Virgil Teodorescu și cu George Macovescu, secretarul Asociației București. Și s-au găsit destui piteștiți (reeducați multilateral-socialist) care

să salute acțiunea de „sanificare” a URSS. Cu unitate de caracter! Distrugerea solidarității umane ca efect al fenomenului Pitești. Nici după acel Decembrie URSS nu i-a sprijinit interesele profesionale, sociale, economice, așa cum cere Statutul. Pe cele morale, Goma și le apăra singur. „Eu nu sînt disident. Eu sînt scriitor. Punct”, i-a răspuns Marianei Sipoș, în interviul apărut la Universal Dalsi, în 2005, Destinul unui disident: Paul Goma. Din alt dialog, am aflat că, în ‘95, a fost expulzat din locuință pentru neplata chiriei; în decembrie ‘98, „România literară” l-a expulzat din paginile ei. Cînd am citit titlul editorialului, Adio, domnule Goma!, am crezut că, Doam-ne, ferește, a murit, spre bucuria lui Pleșiță, care continua să-l demaște la televizor ca dușman al României. Goma ieșise, ca să nu spun din nou expulzat, și din revistele și editura Fundației Culturale. Și, cum România literară e divizată în gomafobi și gomafili (ultimii, cu mult mai puțini) acuzele celor care suferă de complexul Goma (de refulat) se întetesc. Ca într-un Pitești bis. Goma e otrăvicios și contaminant. Cu o vocabulă care face ravagii, e nesustenabil: jicnește intelectualitatea și scriitorimea. Dar poate că Monica Lovinescu n-ar fi trebuit să apară la București, în plenul URSS, fără Goma. Altă Monica (Macovei) n-o fi știut cine-i Goma, dacă i-a pretins să facă o cerere de redobîndire a cetățeniei? Greșală de procedură ori lipsă de voință în a rezolva problema? De la Paul Goma știu că „întrebările pot vicia răspunsurile”. Anume cereri, la fel. Remember: pro-pagandiștilor PCR tare le mai plăcea să te umilești cerîndu-le ceva, un ajutor cînd erai nedreptățit. Se vede treaba că nici acum nu sînt bine suportați autonomii, cei cărora nu le place să ceară. Păgubantic, așa cum se autocaracterizează, Goma a rămas în dizgrația președinților postdecembriști, tot din cauza rolului asumat, de memorie-conștiință: „Viața mea este memorie”. Monica Lovinescu și Virgil Ierunca au fost decorați postum de președintele Băsescu. După Vladimir Tismăneanu, Traian Băsescu „a cerut iertare de cel puțin două ori în numele statului român victimelor terorii comuniste”. Lui Goma i-a cerut? E ca la noi, în Jormania. Trăim nu „un moment al adevărului” sau mai multe, ci Balul mascat (titlu al fostului și actualului politolog), unde absolvenții de școli superioare de Partid s-au deghizat în formatori de opinie, ne formulează „canonul libertății”. Or, Goma nu-i în canon. Cartha lui nu se învață la școală. În balconul revoluției a ajuns cine trebuia să ajungă. De-comunizarea s-a făcut cum s-a făcut. Ca și de-secretizarea. Discursul-bilanț al președintelui, din 18 decembrie 2006, de condamnare a comunismului ca „regim ilegal și criminal”, o fi despărțit apele, dar Goma rămîne la colț (roșu), deși e vaccinul eficient contra „vechilor și noilor rinocerite”, vizate de raportorul final. „Geaba se încearcă decomunizarea fără o rememorare exactă a crimelor comuniste”, a notat Goma în Jurnal 2009, ianuarie-mai, știut fiind că jurnalele sale, încercînd să șteargă frontiera între ficțiune/ document, sînt ofensive pînă la sinucidere socială. Iar a nu voi să știi – îi dau dreptate lui Livius Ciocârlie e „cea mai periculoasă neștiință”. Așadar, Goma n-a făcut parte (nedreptate strigătoare

la ceruri) din Comisia Tismăneanu. I-ar fi dat de gol pe mulți. Probă că lui Florin Abraham (Ilu- zia anticomunismului) prezența lui acolo, în comisie, i s-a părut inoportună pentru „(in)competențe științifice și tem- peramentale”. E un loc, însă, din care Goma nu poate fi exclus: din antologia verticalității românești, pe care s-o găsi cineva să o facă.

Magda URSACHE

*

Flori Bălănescu în DIALOG cu Paul Goma

“30 octombrie 2007

F. S.: Dragă Domnule fără număr, lipsiți de telefon, supravegheați de aproape. Ce Mișcarea pentru drepturile Goma, nu voi face abeceul gomismului & antigomismului, ar fi inutil și nefiresc. Ne cunoaștem de ceva timp, ne recunoaștem, ne simpatizăm și ne suportăm reciproc bunătățile, repezeli- le și neînțelegerile. Cum Dvs. nu mai acordați interviuri - iar internetic nici nu putem face unul! - vreau să avem o discuție neconformistă. Am scris câte ceva despre ce în-seamnă pentru mine Paul Goma și despre ce cred eu că ar trebui să însemne pentru noi, românii. M-ați avertizat „întrebări scurte, dacă mă iubești!”. Cum, într-adevăr, vă iubesc, trebuie să vă și tachinez un strop, nu pentru că aș vrea să fiu imparțială. Afirmarea ostentativă a imparțialității ascunde – cred eu –, de cele mai multe ori, lipsa de apetență pentru principii bine subliniate și a unei cauze. Or, nu vreau să folosesc prea multe locuri comune în legătură cu halul în care bâjbâie națiunea noastră în postcomu- nism... Dar cine trebuie să știe a aflat că eu sunt gomistă. Mi s-a și lipit eti- cheta. Anul acesta, mai exact pe 20 noiembrie, se împlinesc 30 de ani de când familia Goma trăiește în azil politic. Prevăd reacția Domniei Voastre („și ce dacă”?), ar spune Paul Goma), așa că pun prima întrebare: Cum de au ajuns Paul, Ana-Maria și Filip Goma refugiați politici în noiembrie 1977? (pentru bibliografie, îi trimit pe cititori la oricare dintre edițiile Culorii curcubeului, eu mă refer mai ales la statutul de refugiat politic.)

P.G.: Încep prin a corija termenul „interviu”: eu nu „acord interviuri” (fiindcă știu cine sunt, de unde vin, îmi cunosc lungul nasului), ci angajez/ accept dialoguri de pe poziții de egalitate; apoi termenul „postcomunism”: este impropriu; nu mai puțin fals, și nici mai-înalt-intelectual decât „postmo- dernism”: poate afirma cineva cu mâna pe inimă că, din 22 decembrie 1989, noi, Românii am pășit în alta eră: necomunistă? Cu cine, în frunte, vorba cân- tecului? Cu tovarășul Iliescu (de două ori, a doua prin efortul intelectualității române, cea... anticomunistă din moși-strămoși, care a chemat patria la re- alegerea tovarășiei-sale?: Liiceanu, Patapievici, Pleșu, Blandiana, Doina Cor- nea, Adameșteanu, Manolescu, Șușară, Leonard Oprea...)? Cu interlu- diul catastrofal Constantinescu, activeț de partid, împins în față de Strategul Coposu, de ideoloaga Blandiana, botezat: „Cuza II”, secundatul și la toaletă de „domnul Măgureanu” (așa i se adresa Liiceanu bestialistului sec)? Apoi

cu tovarășul nostru drag și iubit Bănescu... După această nuîndes- tuldelungă introducere, trec la răspuns: După liberarea din eticheta Securității, la 6 mai 1977, deși mult diminuat (sic), nu mă gândeam – dar deloc – la o plecare din țară. Declinasem „propunerile extrem de dezinteresate” ale generalului Romeo Popescu-de-la-Pășapoarte, înainte de arestare; refuzasem sfaturile calde, prietenești ale generalului Pleșiță în timpul anchetei... De ce? De-aia! Fiindcă după modesta mea opinie ar fi fost salutară plecarea din țară a lor, comuniștii, securiștii, beliştii (unde? la Moscova, la Tirana, la Phenian, la Havana, în „azil politic”), nu a mea. Am primit însă doi pumni în burtă zdruncinându-mi hotărârea de a nu pleca din țara mea, muuult mai a mea decât a lui Ceaușescu:

– Congresul scriitorilor (al celor care mă excluseseră din Uniune, cu nesfârșit curaj, taman la 13 aprilie 1977, când eram arestat): la propunerea lui Ceaușescu de a... desființa cenzura, trecînd „operația” de pe umerii tovarășilor cenzoari de meserie- vocație (cei care militau numai și numai în interesul literatorilor și al literaturii române) pe ai tovarășilor scriitori lucrători pe tarâmul editorial (e-he, Piteștiul, Piteștiul: căci nimeni nu-ți scoate ochiul mai temeinic decât frate-tău; nimeni nu te cenzurează mai feroce decât „colegul de breaslă”). Propunere acceptată cu aplauze prelungite de către breasla purtătoare a conștiinței scriitorului român.

Atunci m-am întrebat: „Aceștia ni-s scriitorii?”;

– Al doilea pumn mi-a fost administrat în prima săptămână din luna august (1977). Aflasem (cum se află toate în România – dar se tace...) că în Valea Jiului izbucnise o grevă, că „inginerii sufletului” știau, că discutau despre ea, dar continuau să bea, să râgâie, să se încaiere, să se rîdă, să cadă sub mese, să se pișe pre ei, în pauze să discute d-ale lor, chestii de creație înaltă, nu glumă. Atunci mi-a fulgurat o scenă: vine un „tovarăș-necunoscut-în-civil” și le cere scriitorilor să semneze „un mic protest”... împotriva minerilor din Valea Jiului, „cei care tulbură procesul de producție”, în vederea... excluderii lor din Uniunea Minerilor (zic așa). Iar colegii mei, cobreslașii, scriitorii-la-români semnează cu amândouă mâinile – și condamnarea și excluderea... Au urmat aproape două luni de derută. De frământare: Ana și cu mine eram bolnavi de rușine:

„Unde ni sunt scriitorii să ia apărarea nescritorilor?” (mai cu seamă că aceia erau mineri, iar Marele Bogza devenise autor clasicizat prin **Mineri și cărbuni în Valea Jiului**; dar Marin Preda: puii **Moromeților** ajunseseră și la minele de cărbuni...?; dar Jebeleanu, acela carele „în neagra ilegalitate”, ca gazetar îl apăraseră pe un oarecare ucenic, ajuns ditamai Conducător – aceste „conștiințe” de ce nu cârteau, de ce nu cârâiau în front?, de ce nu erau ceea ce ar fi trebuit să fie? A-ha: ce, erau proști/ proaste?, nu: ei/ ele erau scriitori, ci: scriitori- români/ scriitoare-româncuțe); „Unde ni este Europa liberă, să ne informeze, ca până atunci, de ceea ce se petrecea înăuntrul României?”, fiindcă postul american tăcea, de răsuna văzduhul de... miraculoasa venire –

după 30 ani de așteptare înfrigurată – a Americanilor, să ne scape de Ruși. Atunci – în octombrie 1977 – am înțeles: rămăsesem singuri – fără colegi scriitori, fără sprijinul sonor al Europei libere. Eram deja izolați, după liberare, consemnați la mama dracului, tot în Drumul Taberei, dar la margine, “la ovăz”, pe o stradă fără nume, într-un bloc fără număr, lipsiți de telefon, spravegheați de aproape. Ce era de făcut?, vorba unui anume rus. Făcînd haz de necaz, aș fi putut zice: «Acum avem trei camere, trei – a treia câștigată cu sudoarea frunții mele, jos, la Rahova – ce-ar fi să mă ocup și de mine și de familia mea? Chiar dacă nu public, scriu; scriu, ascund scrisul de seci, trimit în Occident – s-au adunat cinci titluri la Gallimard, trei editate, două în curs de traducere, într-un an mai trimit două... Da, perspectiva nu era de aruncat, mai ales după trecerea prin pe-trecerea organală... Ia să se mai ocupe de drepturile omului și alții, nu sunt eu singurul apărător al lor dintre bravii români! Să pun capăt stării de „basarabean de serviciu”, ăla care, fiindcă tot nu mai are nimic de pierdut, se trezește în față, că are el ceva de spus – și după ce spune (sau: după ce nu spune) o ia peste bot și peste țurloaie de la secii noștri patrioți, apoi de la colegi: „Ce te bagi, dom’le, în toate? Vrei să fii celebru? Să fii mereu primul?” Ia să-i las pe iubiiții mei cobreslași: Toiu, Titus Popovici, Dimisianu, Fănuș, Băieșu, Băran, Dan Zamfirescu să fie și ei celebri, ca primii (corectez: ca ocupanții ai primelor bănci din clasă...). Acestea mi le ziceam în gând, nu le sonorizam. Însă când, uneori, ieșeam la cumpărături, ori la plimbare cu copilul și întâlneam semnatari ai Apelului nostru (nu mulți: vreo trei în total)... Iar aceștia se plîngeau nu de ceea ce înduraseră ei din partea securiștilor (și a propriei familii – să te ferească Dumnezeu de familia-la-român, când începe ea să-ți reproșeze că tu faci prostiile – dar cine trage ponoasele?: nu nevasta, copilul, fratele – mai ales cumnata?), ci de faptul că eu nu mai eram de găsit, pentru a le transmite „afară” durerile, doleanțele. Bine, eu nu aveam de gând să mă retrag (în munți, trăgînd rare focuri de armă...), dar ce făceam dacă... nu mă retrăgeam? Nimic. Securitatea tăiaze toate canalele de comunicare cu Occidentul, Europa liberă dracu știe ce altă treabă avea ea, numai să nu vorbească de Marea Grevă din Valea Jiului. După un scurt consiliu de familie am ales plecarea. Aflasem de invitațiile PEN Clubului francez care mă cooptase pe când eram arestat (pe care securitatea le reținuse), așa că... am cerut pașaport. Dar acum ei erau cei care refuzau (întâi prin ne-primirea cererii, cum accentuau ei, accentuatorii...). Însă mai funcționa o linie telefonică de urgență: prin aceea PENClubul a aflat că lui Goma i-au fost reținute invitațiile, drept care Goma va declara greva foamei... Ca prin minune (!) invitațiile au fost găsite (dar numai fotocopiile ale lor), poarta Serviciului Pașapoartelor a devenit accesibilă chiar și pentru noi, bandiții fioroși. Am depus actele pentru „o călătorie turistică de un an”. Obiectele (pașapoartele) le-am primit, spre indignarea mînioasă a lui Pleșiță, nu prin ei, securoșii (/cei cu, drept fâlci: buci roșii), ci... prin Ambasada Franceză. Am fost invitați „la vedere”, în sensul propriu: Francezii țineau să

se asigure că persoanele noastre sunt... chiar ele, nu niscai „înlocuitori”. Pentru rest, fac trimitere la cărțile mele.

Așadar, în 20 noiembrie 1977 am plecat cu avionul de Paris. În întâlnirile cu „oficialii” (evident, cu toții securiști), la întrebarea: „Când vă întoarceți?” răspundeam, liniștit: „După ce cade comunismul în România”. Re-cunosc: nu am prevăzut „revoluția de la 1989”. Nici ne-căderea comunismului în țara mea.

F.S.: Vreau, totuși, să spun că nu v-am trimis o listă de întrebări, la care Dvs. răspundeți și gata. Nu, întrebările îmi vin pe măsură (pe măsura răspunsurilor!?) ce răspundeți. Nici așa nu e bine, nu vreau să-l iau la întrebări pe Paul Goma, dar nu sunt eu vinovată că trăiește, încă, departe de țară și că nu mi permit să iau avionul spre Paris. Unii dintre noi știm ce înseamnă Mișcarea (pentru drepturile omului) Goma, câțiva încearcă să demonstreze că altele ar fi treburile relevante, majoritatea este nepăsătoare. Ce-ar fi însemnat să vă întoarceți în România după un an de respirat liber prin Europa? Ar fi fost posibil (din- spre Paul Goma, dar și dinspre Ceaușescu&Securitate)? De ce n-ați venit să „rezistăm” împreună pe baricadele culturii și să ne simțim solidari cu felia de salam cu soia?

omului s-o lămurească celor care nu știu. Eventual și mie. Cobreslașii (scriitorii, dè!) au explicat: „E o chestie cu pașapoarte”. Alții - nescritori, dar intelectuali-foc: „Un megafon prin care Goma își face reclamă”. Iar securiștii-securiști: „Propagandă unguerească, rusească, ovreiască, chinezească: Goma urmărește desmembrarea Patriei noastre!” Chiar de așa fi vrut să mă întorc, „după un an de re- spirat”, nu ar fi fost posibil: dacă Ceaușescu nu mă lăsa să respir în Franța, trimițându-mi emisari și emisărese ale morții, ce mi-ar fi făcut El Însuși dacă m-aș fi dat cu mâinile legate!

Cât despre „rezistatul împreună”... Indignat că maculasem icoana Sfintei Blandiana – „cine dă în Blandiana dă în democrație” –, Ion Simuț (geamănul orădean al sibieleanului Manolescu) mă îndemna, sfătos: „Veniți cu noi, lucrați cu noi, greșiți cu noi...”. La care îi răspunsesem: „Să lucrez – eu cu voi? Dar voi unde erați când Securitatea mă «lucra», de-mi ieșeau ochii din cap? – sub țol sau de-a dreptul sub pat? Să greșesc cu voi (Buzura, Blandiana, Manolescu, E. Simion, Sorescu, Pleșu, Liiceanu, Dinescu, Ulici)? Dar voi ați dovedit cu vârf și îndesat că vă pricepeți de minune să greșiți singuri, de mai mare dragul.” Cât despre salamul de soia... Se lăudau cu mâncațul salamului de soia cei care nu-i cunoșteau gustul, fiindcă ei căcat mâncașă totdeauna – de asta.

F. S.: Vi s-au agățat numeroase table (nu mai cunosc pe nimeni altcineva printre români care să reușească să țină coloana și grumazul drepte o viață întregă, cu atâta încă- pățanare...), încât mă întreb ce este în neregulă cu Dvs., pentru că „normal” pe la noi – și nu doar în vremurile noastre – înseamnă cu totul altceva decât Paul Goma. După ce ați fost zeci de ani numit omul Securității, kaghebist, diversionist, lipsit de talent și tot ce ați spus mai

sus (și multe pe care încă nu le-am numit), de doi ani sunteți și „antisemit”. Și parcă nimic nu mai contează... Cunosco destui oameni în lumea literelor, mulți dintre ei sunt gomiști – mai mult sau mai puțin expliciți –, alții știu doar că Goma înjură pe toată lumea și că nici nu este cine știe ce talent de capul său... Cei din urmă au auzit de **Culoarea curcubeului** și, eventual, de **Patimile după Pitești** (căreia îi spun, cel mai adesea, „Fenomenul Pitești”..., dovadă că n-au citit nici Paul Goma, nici Virgil Ierunca.) V-aș întreba: Ce este în neregulă, în mod profund, cu noi, românii? De ce credeți că nu-l putem asuma noi pe Paul Goma, dincolo de idiosincraziile provocate de sinceritatea Dvs. inconfundabilă?

P.G.: Mi-aș răspunde: – Nu știu ce este în neregulă cu noi, Românii; – Nu cred că este corect să se spună: „nu-l putem asuma pe P. G.” – îți asumi o idee, un concept, un păcat, o vină (ziceam c-ai fi rus), or P. G. este un ins, acolo și încă unul în-afara- societății-noastre-socialiste-pe-drumul-securismului-biruitor (tot înainte, draj’ tovarăși!). De ce și l-ar „asuma” bieții-români-săracii pe un cvasi-necunoscut? Căci, stînd drept și judecînd pe după pier-sic precum părinții, bunicii, chiar cumnatele noastre: ce bine ne-a făcut ăsta? Ne-a dat ulei, pe timpul lui Nea Nicu? Ne-a făcut să ne veselim nițel, măcar trei minute, ca Amza Pellea, pe vremea NeaNicăi a lu’ Zăpăcitu? Ne-a patriotizat el cu „Ceaușescu, Partidul, România”, de să ni se umfle nădragii pe la dîndărapt, de mândrie ‘triotică? Atunci? Nu ne-a dat nimic, în schimb ne critică: că de ce ne-am supus, că de ce nu ne-am revoltat... El vorbea de-acolo, de la adăpost, de pe Marile Bulevarde – dar ia să fi fost aici, pe teren, cu noi, sub cizma ăstora de la... Poliția noastră ‘pulară... Că de ce mai tragem câte o limbă mai-marilor – făcăm și noi ca toată lumea, căci ce nu face omul pentru o buca’ dă pâne?; că de ce dăm câte o micuță notiță informativ(ută) la Securituță... – dar măcar o facem corect gramatical, nu punem virgulă între subiect și predicat ca turnătorii ordinari și analfabeți. Căci noi am rezistat prin cultura, domnule, nu prin scandal pe Malu’ Seni’! Căci!

F.S. În continuarea întrebărilor anterioare: De ce nu ne pasă de „dizidentul” nostru emblematic (ghilimelele sunt pentru a evita reacția Dvs.!) nici după 30 de ani de refugiu politic? Pe cine incomodați, încă, atât de mult?)

P. G.: Ghilimelele nu au cum evita replica mea: Românii nu știu ce este disident, disidență, dar „tratează”, vorba Brucanului, cu seninătatea analfabetului problema, iar „opozanții” la closet și în bucătărie, cu aparatul de radio pus tare, pe București-Sârba-Națională-în-Căruță, cei care au așteptat, dârji, „ceasul și ora”, vorba lor, pentru a trece urgent la salvarea țării, umiliți de propria lașitate, de inacțiune, de amânare („Că nu dau Tătarii!”), i-au zugrăvit pe disidenți ca pe niște murdari oportuniști, dacă nu de-a dreptul agenți KGB, Mosad, Securitate (bibliografia lărgită este de găsit la Alexandru George, Ion Varlam, Radu Câmpeanu, I. Rațiu, Gh. Calciu, Marian Popa, Dan Zamfirescu, G. Dimisianu, Alex. Ștefănescu, E. Negrici; M. Martin – și alți români-adevărați). Cum românul este structural inapt de a percepe cronolo-

gia – deci istoria, deci memoria – destui dintre ei au încercat să mă atace, difuzînd „informațiile” Securității eterne, înflorindu-le, umflîndu-le. Una dintre ele – demarată, cu totul întîmplător (sic), imediat după lansarea Apelului prietenilor pentru restituirea cetățeniei membrilor familiei mele a fost, este – și nu doar prin evreii basarabeni: Goma nu se află în exil politic, în Franța de aproape 30 ani, cum tot-mereu-într-una pretinde, a fost „în vizită” în România și nu o singură dată, toată lumea l-a văzut la televiziune „cum scuipea, în direct, intelectualitatea noastră de frunte, făcînd-o «elita drojdiei»” variantă lansată de oarecarea jurnaleață Simon și nu mai știu cum, probabil Gabriela – ca Adameșteanu; și ca Liiceanu; și ca Dimisianu; și ca Andreescu (numele său l-am văzut în caseta redacției revistei Contemporanul – Ideea Brebană – o fi dus-o de mână și recomandat[-o] – că-i justă! – tovarășii noștri Ianoși). Pe cine incomodez – acum, după 30 de ani de absență din țară?, după 37 de ani de absență din literatura română, ca urmare a excluderilor repetate la care m-au supus „colegii” – fie ei Fănuș Neagu, fie Mircea Martin; fie Vasile Băran, fie Monica Lovinescu; fie Popescu-„Dumnezeu”, fie Liiceanu?; fie Blandiana, fie Dinescu – ce să mai vorbim de șeful-clasei: Manolescu? Întrebare naivă, dar-însă-totuși adevărată. Eu văd România – ca și literatura română – nu ca pe o sală de congrese cu locuri numerotate, ocupate prin invitații personalizate, ci ca pe niște l o c u r i large (ca stadioanele, ca maidanele) în care ar încăpea, nu doar cei trei membri ai familiei mele, ci alte câteva bune milioane de inși. Dovada: dacă a încăput în l o c u l numit România în ultimul deceniu peste-milionul de evrei abia alaltăieri „fugiți din iadul antisemit” – iad pe care ei îl zidăriseră, cu abnegație, cu fanatism și gras răsplătiți de ruși pe spinarea noastră – acum, gata întorși „la țărișoară”, pe furiș, prin șanțuri, prin buruieni (să nu observe antisemiții-istoric români re-ocupația – vedeți?, nu am spus: re-invazia), gâfâind de alergătură și de emoție și de dor sfâșietor de reîntîlnirea cu profil nr. 24-25 n sept.-oct. 2012 „plaiurile meleagurilor natale” (citat fidel din limba lor, cică română). Ăstora guvernării noștri cei dragi-și-iubiți le-au acordat pe bază de listă cetățenia română de care abia acum 10-20 ani se debarasaseră ca de-un cojoc păduchios, apoi, de la Tel Aviv, de la Paris, de la New York scuiuseră cu oroare și cu nesfârșit dispreț românismul românilor, organizaseră campanii „internaționale” de extirpare a „antisemiților” Eliade, Cioran, Vintilă Horia, Horia Stamatu, Noica și alte vârfuri – însă de mine și de familia mea nici nu vor să știe (acum vorbesc de actualele organe de stat și de partid – aceleași ca înainte de 1989, atât că Securitatea, umblă acum în civil și cu telefoane portabile). Pe cine ameninț, pe cine dislocuiesc, pe cine alung din literatura română, propunîndu-mi dinapoiul meu personal și propriu, vorba lui Dinescu, pe un scaun numerotat și care nu-mi aparține? Pe însuși Dinescu? N-ar fi prima oară când Golanul slobozean, fiul spiritual al Fănușului și elev al lui Gogu (Rădulescu), „disidentul” pentru care în 1989 insistasem să fie cooptat întru protecție în Pen Clubul francez, mi-o plătește românește: după

rivoluție – pe care el cu Petre Roman, cu Dan Iosif, cu Voican-Lindyk au făcut-o, dar a refuzat să-mi trimită prin poștă o hârtie prin care să fiu anunțat ca fusesem și eu reprimat în Uniunea Scriitorilor (din care fusesem exclus prin voia lui Doinaș, Manolescu, Bănulescu, Blandiana, Sorescu, Fănuș Neagu în 13 aprilie 1977, pe când eram arestat). Refuz care s-a întărit după ce i s-au propus-impus ca sftnici alde Pleșu, Voican, noul suprașef al Securității, Berindei, Liiceanu și, cine-ar fi crezut: Monica Lovinescu și Virgil Ierunca! Aceștia l-au „consiliat” pe noul președinte să-i coopteze pe nesfârșitii scriitori Mihai Botez și Sorin Alexandrescu (colaboraționiști réperisti notorii), în nici un caz pe Goma – „devenit incontrolabil”, apud Monica Lovinescu... Dar, domnule: dacă România se teme de... invazia, urmată de colonizare – ale mele; dacă Uniunea Scriitorilor se teme de „concrența” mea neloidal-editorială, înseamnă că foarte rău au ajuns și țara și scriitorimea tricoloră, cea rezistentă prin cultură. Cunosoc dorința fierbinte a „colegilor de breasla”: să mor. Atunci, ca prin minune, România va deveni liberă, democrață (și la gur’ curată), pe văile meleagurilor va curge lapte-și-miere, iar scriitorul la român, descătușat, ar scrie – în sfârșit! – operele nemuritoare, cele pe care nu a avut încă „oportunitatea”, mă rog frumos, de a le așterne pe hârtie – „pe vremuri” vina o purta blestematul de Goma, de astă dată păcatul ne-scrierii căzînd pe afurisita de crampă a virtuosului, taman la mâna dreapta, cea folosită din fragedă adolescență pentru masturbațiunea culturalnică – altfel rezistentă! – cea de toate zilele.”

*

Către compatrioți

Paris, 21 martie 1995

Marele Manolescu micului iliescu (mic-mic, dar criminal), apărea cuvântul Omul („Omul cu o mare”, preciza verticalul, nelingușitorul, demnul proaspăt director al României literare).

Din acel moment l-am atacat în presă, arătîndu-l cu degetul, ca pe un stricător de limbă și de ucenici. El n-a catadicsit să răspundă, fiind convins că, dacă se preface a nu-l lua în seamă pe critic, anulează înseși temeiurile criticii. Astfel i-a delegat pe eterni-subalterni, pe debutante-militante și pe alte ioane destul de pîrvulești să azvârle cu pietre de după garduri. Mărturisesc: am fost surprins constatînd că N. Manolescu (în sfârșit!, însă cum totdeauna e prea târziu...) contraatacă – fie și prin ironiile sale atât de sublime, încât, vorba lui Caragiale... Numai că la vârsta ce-o are, greu să se mai schimbe (în bine); cine n-a avut până la 55 de ani nu-l capătă în al 56-lea.

Accept că N. Manolescu a avut de gând să mă persifleze; că s-a străduit să mă ia peste picior (a fost pe punctul de a reuși) atunci când a spus că el, „personal” (dacă ar scrie cum vorbește nu l-aș mai citi), l-ar susține pe P. G., „în cazul în care acesta ar candida”... Însă, ca să fie sigură și profesoria fesenistă-de-semn-contrar că Profesorul Manolescu a comis un banc, a

adăugat cu grabire că el (Personal) se îndoiește că P. G. ar fi dispus să candideze...

Prin ce și prin cum a spus, N. Manolescu a nimerit, nu doar alături, ci... dimpotrivă; încercînd să-mi dea o lovitură de copită, mi-a dat... o idee. Una – dar fixă. Iat-o:

Deși monarhist, azi, la Echinouxul de Primăvară al acestui an, 1995, mă declar candidat (la candidatură), în vederea alegerilor prezidențiale din 1996.

PROGRAM

1. Dacă voi fi ales, voi fi președinte al tuturor Românilor, nu doar al celor ce m-au vrut – și m-au votat;

2. Voi fi președinte al României, stat democratic de tip european-occidental în care apartenența la o etnie, la o rasă, la o religie, la o confesie nu va constitui motiv de dis criminare; libertatea – de opinie, de expresie, de cult, de organizare – va fi garantată pentru toți cetățenii în mod egal, neexistînd „etnie favorizată”, nici „religie preeminen- tă” – dacă nu va exista „partid unic” ...;

3. Voi fi președinte al României, țară în care justiția va fi independentă, ne-supusă presiunilor, influențelor, „sugestiilor” – de oriunde ar veni: de la Președinție, de la Guvern, de la Ministerul de Interne, dinspre asociații, grupuri, lobby-uri; magistrații vor avea de dat seamă: în fața legilor (pe care le aplică, dar li se aplică și lor înșile), în fața Consiliului Constituțional (ce va veghea și asupra Corpului Didactic, a Corpului Medical, a Corpului Jurnaliștilor, a Departamentului Cultelor – de asemeni, în domeniile unde funcționează un cod deontologic) și în primul rând în fața conștiinței fiecăruia. Poliția, Jandarmeria, Serviciul Secret, Vama, Frontiera și Pompierii vor fi edificate după criteriile noi, ale unui stat european ce intră în al treilea mileniu; supuse ierarhic Ministerului de Interne, vor fi constant controlate de Parlament și de presă;

4. Voi fi președinte al României, țară ce va continua, va restabili, va stabili cu toate statele doritoare legături bazate pe egalitate, reciprocitate; România va adera la și va respecta convențiile regionale și internaționale ce urmăresc menținerea ori restabilirea păcii, întăresc legăturile cultu rale, turistice, de învățămînt, științifice, tehnologice, comerciale, sportive etc.

Cu ajutorul activ și reparator al Germaniei (parte con tractantă în pactul Hitler-Stalin de la 23 august 1939), al Marii Britanii, al Statelor Unite ale Americii și al Franței, vom restabili România în granițele ei naturale, cele din 1938. Vom cere Rusiei restituirea imediată, integrală a valorilor naționale „depozitate” în timpul Primului Război Mondial; vom cere restituirea integrală a valorilor naționale luate ca „pradă de război” după 23 august 1944; vom cere despăgubiri materiale pentru imensele daune materiale și mai ales umane pricinuite României „aliate”, prin distru geri sistematice, prin jaf organizat, prin furt „spontan”; prin stoarcerea de vlagă a țării, mult timp după

achitarea datoriilor de război (Sovromurile).

Vom pretinde de la statul rus (nu ne interesează actuala lui subîmpărțire) scuze publice pentru nemărginitele, ne-închipuitele suferințe pricinuite sutelor de mii de cetățeni Români – umiliți, jefuiți, maltratați, violați, uciși (în timpul „alianței” de după 23 august 1944); luați prizonieri-de-răz- boi după 23 august ‘44 și deportați – Basarabienii și Bucovinenii din Armata Română fiind lichidați prin foame și prin sete în lagăre speciale, ca „trădători ai Patriei Sovietice”!; civili arestați arbitrar („ca să fie la număr”) și transportați în Rusia; localnici din teritoriile recent ocupate executați pe loc, în grupuri mari, pentru colaborare cu inamicul (inamicul: Românul); sute de mii de femei, copii, bolnavi, bătrâni deportați în mai multe valuri și lichidați prin muncă de sclavi, prin foame, prin frig, în Arhipelagul Gulag; uciși (în Basarabia) prin foametea planificată, „realizată” între 1945-47; cetățeni Români de etnie germană – civili și minori – deportați în Rusia și tratați ca prizonieri de război.

Vom cere Rusiei să ne furnizeze toate documentele pri vitoare la tragedia din 1812 și la martiriul Moldovenilor din stânga Prutului căzuți sub cizma fratelui creștin ortodox; vom cere să ni se livreze toate documentele privitoare la „Republica Autonomă Moldovenească” (din 1924), la subversiunea antiromânească – din Rusia, dar și din România – avînd scop: reocuparea Basarabiei; de asemeni, documentele referitoare la invadarea Basarabiei, a Bucovinei de Nord și a Herței, după diktatul de la 26 iunie 1940. Vom cere și vom da publicității aceste documente cu faptele, cu numele „cetățenilor conștienți”, vinovați de denunțuri; ale enkavediștilor, ale kaghebiștilor, ale activiștilor de partid culpabili de persecuții, de umilințe, de acte de barbarie, de execuții ale Basarabenilor și Bucovinenilor ocupați de Ruși.

A existat un Auschwitz – dar și un Nürnberg (și bine că a existat); a fost un Arhipelag Gulag – în toate țările „liberate” de Ruși –, drept este să fie și un Nürnberg II;

5. Voi fi președinte al României, țară ce-și va edifica economia pe principiul proprietății și al inițiativei individuale. Statul va deține și va controla ramurile, fie neprofitabile: căile ferate, sistemul de canale navigabile, apoi Opera, Teatrul Național, Filarmonica, Casa Cărții (cultura și arta nefiind rentabile, Statul va fi onorat să le subvenționeze), fie ținînd de domeniul Apărării.

Dacă restituirea către proprietari ori urmași a uzinelor, atelierelor, localurilor comerciale și locuințelor – după cincizeci de ani de distrugeri și de modificări – se va face prin hotărîre judecătorească, restituirea imediată și fără condiții a pămîntului este o datorie:

Mai întîi, morală: pentru câte și pentru cât au suferit țărani Români de la comuniști, tocmai din pricina pămîntului, supraviețuitorii și urmașii lor au deplinul drept să și-l redobîndească; dacă așa li se năzare, n-au decît să steie într-o rînă, tolăniți pe hectarele, pogoanele, iugărele (pentru care au vărsat

lacrimi și sânge) un an, doi... – dar nu-i va lăsa inima să țină sfântul pământ în pârlăoagă... Desigur, „economia generală” va avea de suferit – însă nu mai mult decât pe timpul colhozului, dar țărănimea, câtă a mai rămas după masacrarea cu metodă și dezînvățarea de a mai lucra, va căpăta în al doisprezecelea ceas o neînsemnată compensație; o ușură compasiune.

În România vor fi bineveniți, vor fi invitați ne-Români: industriași, investitori, specialiști, oameni de afaceri să construiască la noi, să vândă, să producă; noi să învățăm de la ei să construim, să producem, să vindem, în stricta respectare a legilor interne, internaționale.

În România vor fi încurajați, consiliați, ajutați cu împrumuturi cei ce vor iniția mici și mijlocii întreprinderi – idealul omului, într-o societate umană civilizată fiind nu industrializarea, ci bunăstarea;

6. Voi fi președinte al României, țară ce are imperativă nevoie de un alt sistem de învățământ, actualul fiind, nu doar ineficient, dar adânc nociv. Cauza primă: înșși educatorii.

Potrivit zvonurilor scrise de purtătorii de vorbe-vorbe la gazete, aș candida la alegerile prezidențiale din 1996...

Securitatea a părăsit (pentru moment, în privința mea) aria calomniei: „Goma: a vândut Ardealul, a cedat și Basa- rabia, e KGB-ist, pederast, jidovit...” etc. Înlocuind-o cu aria discreditării: „Goma: securist d-al nostru, dânbobor, colonel – ba chiar general...”; „a fost reabilitat, deci iertat, poate reveni în țară – asta fiind condiția pusă de el...” etc. – iar de curând a pus să fie intonat corul final, cel cu candidatura mea la alegerile din 1996...

Fiindu-mi greu accesibilă presa scrisă din țară, refuzînd contactul cu radioul și cu televiziunea de stat și de partid, Românii ce vor fi auzit de existența mea vor fi crezut cele de mai sus, citite de ei în jurnalele cotrocenite; în ce au au- zit-văzut la Tembeliziunea Dâmbovițelină, cea cu voie de la Polițiunea milițecuristă.

Sper ca de data asta să fiu auzit-citit – vorbesc eu despre mine:

a). Nu am cerut „iertare” juridică, Procurorul General a declarat presei că dosarul meu din 1956 va fi rejudecat; în 21 aprilie 1994, într-o scrisoare adresată Tovarășului vostru, al tuturilor, declarăm că refuz „iertarea” lor, a celor din Unitatea Militară MAI: cei ce mă condamnaseră în 1957, ca dușman al poporului; că le interzic lor de a mă ierta, să aștepte până-i vom ierta noi pe vinovații de dezastrul țării;

b). Abia a apărut Scrisoarea către Iliescu (într-o revistă literară, lunară, din Transilvania), că am primit convocare la propriu-mi proces de... anulare a sentinței de condamnare; am trimis o nouă epistolă, repetînd refuzul, negîndu-le lor autoritatea juridică și morală – întâi de a mă condamna (în 1957), acum de a mă... ierta – cu aceeași seninătate bovină;

c). Prin luna decembrie 1994 o sumă de prieteni Cehi, Unguri, Polonezi, Vietnamezi, Cubanezi, Iranieni, Chinezi (avînd ca și mine: statut de refugiat politic în Franța) mi-au telefonat, uimiți, unii indignați: pusesem guvernului

comunist de la București ca singură condiție a întoarcerii mele în țară... reabilitarea juridică? – iată, scrisese Le Monde, „după depeșa AFP, transmisă de la fața locului”. Am răspuns că „fața locului” este, neîndoios, Palatul Cotroceni; că nu solicitasem, ba refuzasem explicit „reabilitarea” anunțată; că nu pusese altă condiție întoarcerii în România, țară și a mea (nu doar a bandei Iliescu-Roman-Brucan-Voican-Măgureanu-V. C.Tudor-Funaru-Păunescu- Drăgan), decât: de a nu avea un regim tot comunist, cu tot aceiași comuniști călărind-o;

d). Pe la începutul lunii februarie acest an, 1995, iată și zvonul urmărind discreditarea mea: nu sânt mai breaz decât V. Tănase, nici decât M. Botez, E. Mihăescu – dovadă: candidez în alegerile din 1996!

Nu cunosc originea acestuia din urmă, deduc însă că a pornit (sau: a fost lansat) de/ prin Nicolae Manolescu. Potrivit unui periodic românesc, N. Manolescu ar fi declarat – citez:

„Personal, l-aș susține pe Paul Goma în cazul în care ar candida (...). Unde nu dă Dumnezeu să avem și noi un președinte disident”.

N. Manolescu face parte dintre străluciții intelectuali Români făcători de (numai) cultură care, după ce le-a căzut cartea de istorie în cap, la 22 decembrie 1989 fix, s-au întunecat, s-au întunericit, până la a căpăta luminiscentă de putregai – precum Buzura, Eugen Simion, Valeriu Cristea, Sorescu, Pleșu... Și în momentul de față (adevărat: cu efort) îmi place cum și ce scria N. Manolescu despre cărți-de-citit – găsesc însă primejdios, putrezitor, ce și cum scrie despre cărțile-de-joc cu care face politica detestată (până în luna mai 1990), oportun descoperită în iunie același an). Să nu se uite: N. Manolescu a debutat în „jurnalistică politică” imediat după mineriada din 13-15 iunie, **prin interviul solicitat lui Iliescu** și, din prima întrebare pusă de Marele Manolescu micului iliescu (mic-mic, dar criminal), apărea cuvântul Omul („Omul cu o mare”, preciza verticalul, nelingușitorul, demnul proaspăt director al României literare).

Din acel moment l-am atacat în presă, arătându-l cu degetul, ca pe un stricător de limbă și de ucenici. El n-a catadicsit să răspundă, fiind convins că, dacă se preface a nu-l lua în seamă pe critic, anulează înseși temeiurile criticii. Astfel i-a delegat pe eterni-subalterni, pe debutante-militante și pe alte ioane destul de pîrvulești să azvârle cu pietre de după garduri. Mărturisesc: am fost surprins constatînd că N. Manolescu (în sfârșit!, însă cum totdeauna e prea târziu...) contraatacă – fie și prin ironiile sale atât de sublime, încât, vorba lui Caragiale... Numai că la vârsta ce-o are, greu să se mai schimbe (în bine); cine n-a avut până la 55 de ani nu-l capătă în al 56-lea.

Accept că N. Manolescu a avut de gând să mă persifleze; că s-a străduit să mă ia peste picior (a fost pe punctul de a reuși) atunci când a spus că el, „personal” (dacă ar scrie cum vorbește nu l-aș mai citi), l-ar susține pe P. G., „în cazul în care acesta ar candida”... Însă, ca să fie sigură și profesoria fesenistă-de-semn-contrar că Profesorul Manolescu a comis un banc, a

adăugat cu grabire că el (Personal) se îndoiește că P. G. ar fi dispus să candideze...

Prin ce și prin cum a spus, N. Manolescu a nimerit, nu doar alături, ci... dimpotrivă; încercînd să-mi dea o lovitură de copită, mi-a dat... o idee. Una – dar fixă. Iat-o:

Deși monarhist, azi, la Echinoxul de Primăvara acestui an, 1995, mă declar candidat (la candidatură În vederea alegerilor prezidențiale din 1996.

PROGRAM

1. Dacă voi fi ales, voi fi președinte al tuturor Românilor, nu doar al celor ce m-au vrut – și m-au votat;

2. Voi fi președinte al României, stat democratic de tip european-occidental în care apartenența la o etnie, la o rasă, la o religie, la o confesie nu va constitui motiv de discriminare; libertatea – de opinie, de expresie, de cult, de organizare – va fi garantată pentru toți cetățenii în mod egal, neexistînd „etnie favorizată”, nici „religie preeminentă” – dacă nu va exista „partid unic”...;

3. Voi fi președinte al României, țară în care justiția va fi independentă, ne-supusă presiunilor, influențelor, „sugestiilor” – de oriunde ar veni: de la Președinție, de la Guvern, de la Ministerul de Interne, dinspre asociații, grupuri, lobby-uri; magistrații vor avea de dat seamă: în fața legilor (pe care le aplică, dar li se aplică și lor înșile), în fața Consiliului Constituțional (ce va veghea și asupra Corpului Didactic, a Corpului Medical, a Corpului Jurnaliștilor, a Departamentului Cultelor – de asemeni, în domeniile unde funcționează un cod deontologic) și în primul rând în fața conștiinței fiecăruia. Poliția, Jandarmeria, Serviciul Secret, Vama, Frontiera și Pompierii vor fi edificate după criteriile noi, ale unui stat european ce intră în al treilea mileniu; supuse ierarhic Ministerului de Interne, vor fi constant controlate de Parlament și de presă;

4. Voi fi președinte al României, țară ce va continua, va restabili, va stabili cu toate statele doritoare legături bazate pe egalitate, reciprocitate; România va adera la și va respecta convențiile regionale și internaționale ce urmăresc menținerea ori restabilirea păcii, întăresc legăturile culturale, turistice, de învățămînt, științifice, tehnologice, comerciale, sportive etc.

Cu ajutorul activ și reparator al Germaniei (parte contractantă în pactul Hitler-Stalin de la 23 august 1939), al Marii Britanii, al Statelor Unite ale Americii și al Franței, vom restabili România în granițele ei naturale, cele din 1938. Vom cere Rusiei restituirea imediată, integrală a valorilor naționale „depozitate” în timpul Primului Război Mondial; vom cere restituirea integrală a valorilor naționale luate ca „pradă de război” după 23 august 1944; vom cere despăgubiri materiale pentru imensele daune materiale și mai ales umane pricinuite României „aliată”, prin distrugerii sistematice, prin jaf organizat, prin furt „spontan”; prin stoarcerea de vlagă a țării, mult timp după achitarea datoriilor de război (Sovromurile).

Vom pretinde de la statul rus (nu ne interesează actuala lui

subîmpărțire) scuze publice pentru nemărginitele, neînchipuitele suferințe pricinuite sutelor de mii de cetățeni Români – umiliți, jefuiți, maltratați, violați, uciși (în timpul „alianței” de după 23 august 1944); luați prizonieri-de-război după 23 august ‘44 și deportați – Basarabeni și Bucovinenii din Armata Română fiind lichidați prin foame și prin sete în lagăre speciale, ca „trădători ai Patriei Sovietice”!; civili arestați arbitrar („ca să fie la număr”) și transportați în Rusia; localnici din teritoriile recent ocupate executați pe loc, în grupuri mari, pentru colaborare cu inamicul (inamicul: Românul); sute de mii de femei, copii, bolnavi, bătrâni deportați în mai multe valuri și lichidați prin muncă de sclavi, prin foame, prin frig, în Arhipelagul Gulag; uciși (în Basarabia) prin foametea planificată, „realizată” între 1945-47; cetățeni Români de etnie germană – civili și minori – deportați în Rusia și tratați ca prizonieri de război.

Vom cere Rusiei să ne furnizeze toate documentele privitoare la tragedia din 1812 și la martiriul Moldovenilor din stânga Prutului căzuți sub cizma fratelui creștin ortodox; vom cere să ni se livreze toate documentele privitoare la „Republica Autonomă Moldovenească” (din 1924), la subversiunea antiromânească – din Rusia, dar și din România – avînd scop: reocuparea Basarabiei; de asemeni, documentele referitoare la invadarea Basarabiei, a Bucovinei de Nord și a Herței, după diktatul de la 26 iunie 1940. Vom cere și vom da publicității aceste documente cu faptele, cu numele „cetățenilor conștienți”, vinovați de denunțuri; ale enkavediștilor, ale kaghebiștilor, ale activiștilor de partid culpabili de persecuții, de umilințe, de acte de barbarie, de execuții ale Basarabenilor și Bucovinenilor ocupați de Ruși.

A existat un Auschwitz – dar și un Nürnberg (și bine că a existat); a fost un Arhipelag Gulag – în toate țările „liberate” de Ruși –, drept este să fie și un Nürnberg II;

5. Voi fi președinte al României, țară ce-și va edifica economia pe principiul proprietății și al inițiativei individuale. Statul va deține și va controla ramurile, fie neprofitabile: căile ferate, sistemul de canale navigabile, apoi Opera, Teatrul Național, Filarmonica, Casa Cărții (cultura și arta nefiind rentabile, Statul va fi onorat să le subvenționeze), fie ținînd de domeniul Apărării.

Dacă restituirea către proprietari ori urmași a uzinelor, atelierelor, localurilor comerciale și locuințelor – după cincizeci de ani de distrugeri și de modificări – se va face prin hotărîre judecătorească, restituirea imediată și fără condiții a pământului este o datorie:

Mai întâi, morală: pentru câte și pentru cât au suferit țărani Români de la comuniști, tocmai din pricina pământului, supraviețuitorii și urmașii lor au deplinul drept să și-l redobîndească; dacă așa li se năzare, n-au decît să steie într-o rână, tolăniți pe hectarele, pogoanele, iugărele (pentru care au vărsat lacrimi și sânge) un an, doi... – dar nu-i va lăsa inima să țină sfântul pământ în pârloagă... Desigur, „economia generală” va avea de suferit – însă nu mai

mult decât pe timpul colhozului, dar țărănimea, câtă a mai rămas după masacrarea cu metodă și dezînvățarea de a mai lucra, va căpăta în al doisprezecelea ceas o neînsemnată compensație; o ușură compasiune.

În România vor fi bineveniți, vor fi invitați ne-Români: industriași, investitori, specialiști, oameni de afaceri să construiască la noi, să vândă, să producă; noi să învățăm de la ei să construim, să producem, să vindem, în stricta respectare a legilor interne, internaționale.

În România vor fi încurajați, consiliați, ajutați cu împrumuturi cei ce vor iniția mici și mijlocii întreprinderi – idealul omului, într-o societate umană civilizată fiind nu industrializarea, ci bunăstarea;

6. Voi fi președinte al României, țară ce are imperativă nevoie de un alt sistem de învățământ, actualul fiind, nu doar inefficient, dar adânc nociv. Cauza primă: înșiși educatorii: din 1948 s-au (ori au fost) compromis, demisionînd de la menirea lor – aceea de a-i învăța pe copii binele, frumosul, adevărul. Va fi necesară creșterea altei generații de învățători, de profesori: copiii, adolescenții, tinerii nu mai pot (și nu mai vor) să învețe binele de la învățători răi, nu mai trebuie să învețe adevărul de la profesori mincinoși, frumosul de la „maeștri” cu suflete urâte și sfaturi schiloditoare (dar părinții, primii învățători strâmbi, strâmbători ai propriilor copii?).

Scoala – de toate gradele – va constitui prioritate națională: pentru a accede la stadiul de popor, comunitatea românească va trebui să înceapă prin a învăța să se șteargă la nas (cu osebite la gură); să învețe să spună Bună-ziuă; să învețe să-l privească în ochi pe cel căruia (ori care) îi vorbește. Abia după aceea să treacă la învățarea istoriei – nu cea idealizată, alcătuită din doar bătălii câștigate și mănăstiri înălțate; nici „istoria luptei de clasă”. Istoria adevărată a comunității noastre nu este nici mai glorioasă decât a vecinilor – dar nici de-rușine. Așa cum (și câtă) este, cum și cât va trebui neîntârziat scrisă – este a noastră, ca mama pe care n-o putem schimba, oricât de mașteră ar fi. Se cuvine deci să ne asumăm trecutul comunității noastre așa cum a fost, nu cum ne-ar plăcea să fi fost – cu pagini de glorie, de demnitate, de afirmare a libertății – ca și cu cele unde sunt înscrise greșelile, erorile, chiar crimele comise de statul român, fiindcă și acestea fac parte din moștenire.

Alături de Educație, în mănunchiul de priorități naționale, se vor mai afla: Sănătatea și Ocrotirile Sociale, vizînd:

- restaurarea familiei, nucleu al națiunii;
- restabilirea interesului – și a respectului – pentru copil și pentru protejarea lui;
- reconstituirea respectului față de femeie și pentru protejarea ei, în toate ipostazele;
- reabilitarea respectului datorat bolnavilor, handicapaților, persoanelor în vârstă și protejarea lor.

Voi sugera elaborarea și legiferarea unui Cod al Familiei; voi veghea la promulgarea unor legi ce vor proteja copilul, femeia, bătrânul, handicapatul

– și vor pedepsi cu dreaptă severitate maltratarea, violentarea, violarea, abandonarea, exploatarea (femeii, a copilului). Voi veghea la reorganizarea, la crearea de noi așezăminte pentru copiii orfani ori abandonati; pentru mame celibatate; pentru femei maltratate; pentru cele rămase fără venituri și fără adăpost; pentru femeile ce vor dori să abandoneze prostituția.

Voi veghea neadormit și voi urmări pas cu pas re-umanizarea Bisericii Ortodoxe Române, care va trebui să se ocupe de ceea ce a refuzat în acești patruzeci de ani: de orfelinat, de azile, de spitale, de cămine ale săracilor și ale femeilor bătute, abandonate ori liberate din închisoare – în sfârșit, păstorii să fie alături de turmă (și de Dumnezeu), nu „în rugăciune”... la cizma lupului cu epoleți albaștri;

7. Voi fi președinte al României, țară ce a cunoscut în ultima jumătate de secol uriașe distrugerii ale solului, ale apei, ale pădurii – ceea ce alcătuia unicitatea (și dulceața) peisajului carpato-danubian. În vederea opririi degradării – în prima fază; în a doua, de favorizare a ameliorării, a „reparării” solului, apelor, vegetației (deci: a aerului), voi veghea ca Întâia Mare Lucrare din planul decenal de Amenajare a Teritoriului (la a cărui realizare se vor succeda ceilalți șefi ai Statului Român) să fie: distrugerea digurilor de incintă ordonate de comuniști și săvârșite cu lacrimile, sudoarea, sângele deținuților anticomuniști în Delta și în Bălțile Dunării, pentru a le reda rolul și rostul lor normale; pornirea unui studiu amănunțit al întregii țări pentru ca, în deplină cunoștință de cauză, să demareze Marile Lucrări: sistematizarea apelor, reglementarea ariilor construibile, ridicarea de diguri de protecție, amenajarea bazinelor de retenție; desemnarea ariilor cultivabile (neinundabile), precum și a celor împăduribile; tratarea solului prin neutralizanti chimici și prin lucrări de consolidare, drenare și plantare a alunecărilor de teren; construirea (refacerea) căilor de comunicație și a lucrărilor de artă (șosele, căi ferate, canale navigabile, poduri, tunele), în deplină armonie funcțională.

Marile Lucrări de Amenajare a Teritoriului vor dura multă vreme și vor costa mulți bani. Însă pe termen scurt – un deceniu – vor da de lucru multora dintre cei ce, azi, nu au; iar pe termen lung... Vom lăsa urmașilor, nu piramide-în-noroi (ca „realizările” de ieri), ci un loc în care să fie plăcut de trăit; pe care tinerii să nu-l părăsească fără a se mai uita îndărăt și să pornească în pribegie („oriunde, numai acasă nu...”). Le vom lăsa, nu doar un semn material al patriei lor, ci altă stare de spirit. Una europeană;

8. Voi fi președinte al României, țară al cărei guvern va fi alcătuit din oameni onești – chiar dacă nu atât de „competenți” precum comuniștii ce și-au dovedit, vreme de jumătate de secol, înalta competență în a distruge o țară: economia, cultura, identitatea. Cel (încă) incompetent, dar cinstit, o va câștiga; cel fasonat de activismul comunist: necinstit va rămâne până la moarte, pe deasupra, de nevindecat incompetent, ca un „cadru” ce se află. Voi veghea ca, începând cu guvernul, să existe o dreaptă participare a femeii: la Sănătate, la Ocrotiri Sociale, la Educație, la Externe, la Justiție, la Cultură...

Femeia va intra în Consiliul Constituțional, precum și în organismele de supraveghere a respectării normelor deontologice: Învățământ, Medicină, Presă etc.;

9. Voi fi președinte al României, țară ce-și va asuma trecutul; ce va recunoaște public încălcările de teritorii străine; va recunoaște și va exprima public regrete pentru persecuțiile și pentru tentativele de lichidare a două comunități: Evreii și Țiganii; va mărturisi și va regreta că, după 23 august '44, a consimțit ca cetățeni Români de etnie germană să fie considerați (de către „aliați”) prizonieri de război și deportați în Rusia; va recunoaște și va regreta public deportarea „titoiștilor” din Banat în Bărăgan; în fine, România, stat constituit, va recunoaște vina grea, de neșters, față de cetățenii Români refugiați din Basarabia, Bucovina și din Ținutul Herței: la 12 septembrie 1944 delegația română la Moscova (alcătuită, preponderent, din democrați, nu doar din comuniști) a acceptat fără crâcnire ca aceștia să fie considerați „cetățeni sovietici” și și-a pus la dispoziția ocupanților întregul aparat administrativ și polițienesc: Români (nu Rușii) i-au hăituit, i-au vânat, i-au vândut – pe, totuși, Români; Români i-au internat în „Centre de repatriere” organizate în fiecare capitală de județ; ei au asigurat serviciul de pază, de cercetare – în fine, de escortare a refugiaților Români și cetățeni Români până la proaspăta-blestemata graniță cu URSS (pe Prut), în vederea „repatrierii în Siberia”.

Un popor se face pe sine prin memorie, nu prin „sabotarea istoriei”; nu poate fi popor acea comunitate (geografică, istorică, lingvistică) ce nu-și asumă și faptele rele, condamnabile ale înaintașilor.

Un popor se face pe sine și prin dreapta, severa judecare a vinovaților de trădare de țară; a vinovaților de dezastrul țării; a vinovaților de a fi acționat în interesul (și numai al) Rusiei; a vinovaților de a fi persecutat, umilit, jefuit, șantajat și obligat la delațiune; a vinovaților de rele tratamente, de torturare și de ucidere a unor semeni – în această ultimă categorie intră nu doar milițienii, gardienii de închisoare, securiștii – ci și grănicerii (și nu doar ofițerii, ci și ostașii în termen care au ucis „din ordin”: ce li s-ar fi întâmplat dacă refuzau să tragă?, ar fi fost împușcați ei?).

„Reconciliere națională”? Cine cu cine să se reconcilieze?: victima cu călăul? „Iertare creștinească”? Cine pe cine să ierte: nu cumva tot ei pe noi? „Compromis în interesul țării”? – interesul țării nu se află în mâna care a lovit patru decenii la rând și va lovi atât timp cât victima va colabora cu torționarul; „interesul” (compromisului) este numai și numai al bandei de tâlhari ce a pus stăpânire pe România cu ajutorul neprecupețit (și dezinteresat!) al Armatei Roșii. „Fără violență!”: slogan tipic securist (ei se temeau de dreapta răzbunare a celor mereu violențați) – de ce nu de-a dreptul caragialescul: „Pupat Piața Independenței”?

Totdeauna, oriunde, vinovații au cerut „concordie”, „armonie”, „frățietate” – s-o fi cerut înainte de decembrie '89! Vinovații de la noi sunt

siguri: victimele noastre, Românii nu vor avea curajul de a-i arăta pe călăi; vinovații de la noi sunt convinși (își cunosc bine victimele): cei ce au suferit le vor da, de frică!, iertare (creștinească...). Dacă până și unii „directori de conștiință” declară fără să clipească: „Toți am colaborat – mai mult sau mai puțin”; și: „Am făcut pactul diabolic (sic!) – ca să obțin pașaport cu mai multe intrări-ieșiri”, în fine: „Dacă toți am fost vinovați, rezultă că toți sântem... nevinovați...” – ceea ce ar însemna că în categoria „inocenților” intră nu doar „bieții martori” (colonei și generali de Securitate), dar și Groza și Dej și Pauker și Pătrășcanu și Ceaușescu și Teohari Georgescu și Drăghici și Nikolski și Enoiu și Pleșiță și Stănculescu și Voican și Măgureanu și Roman și Chiuzbaian și Drăgan și Iliescu și...

Cei ce acceptă „reconcilierea” comit nu doar o eroare, ci un păcat: Isus, în ciuda recomandărilor de a oferi și celălalt obraz, nu i-a „iertat” pe neguțătorii ce prefăcuseră Templul într-o Cântare a României. Iertându-i, trecând- peste, căci-oameni-fiind-cu-toții – îi absolvim, ba le acordăm certificate de onorabilitate, chiar diplome-de-respectabilitate și îi asigurăm că nu vor primi răsplătă după faptă –, ba, îi încurajăm ca, la proxima ocazie, să facă ce-au mai făcut (ba mai mult decât atât); iertându-i pe vinovați, pierdem ultimul strop de credibilitate, de încredere pe care-l mai încercăm tineretului în noi (să nu uităm: în aceste decenii primii învățători-mincinoși au fost părinții; întâia școală- deformatoare a fost familia): înseamnă că ceea ce au văzut, au trăit ei, tinerii în decembrie '89 – dar și în 13-15 iunie '90 – nu au fost nefericite, tragice accidente, ci constante: așa trebuia să se întâmple – și nu altfel. Au dreptate să se întrebe tinerii: Acesta să fie binele?, adevărul?, aceasta justiția imanentă? Înseamnă că a face rău nu este rău (dacă cel rău nu a fost pedepsit pentru fapta rea, nici măcar arătat cu degetul, numit, numite faptele rele). Așadar, tinerii vor sfârși prin a crede că a fi cinstit este semn indubitabil de lipsă de inteligență; că a face bine este rău (inversul fiind... bun), că cinstitul și bunul rămân mereu păgubași; etern păgubași...

Ca președinte al României voi veghea ca memoria – integrală – a națiunii românești să fie întreținută, cultivată, încurajată; ca „uitarea”, mană cerească pentru ticăloși, să fie considerată defect, anomalie, deficiență.

Ca președinte al României voi veghea ca vinovații să fie judecați: indiferent de sentință, procesul, acoperit de presă, propus, impus ca temă în școli va avea o acțiune purificatoare și educatoare. Distrugerea secretului (aliatul călăilor) prin facerea publică a numelor, a amănuntelor biografice: locul nașterii, familia (care a profitat din plin, înainte, de toate supradrepturile materiale și nu doar, fără a strâmba din nas, aflând ce face securistul, activistul „la el, la servicii” – să suporte oprobriul public); în fine: prin facerea publică a faptelor-în-scris, intelectualii ce „și-au salvat cultura” să și-o (re)vadă; (re)tipărită; (re)difuzată: „antologia rușinii” – pe cheltuiala autorului, firește.

Voi veghea, deci, împotriva uitării; întru memorie.

O comunitate fără trecut nu are viitor – deci nu merită să devină popor;

10. Fiind președinte al tuturor Românilor, voi face apel la toți Români, oriunde s-ar afla în lume; la exilați, la emigrați, la repatriații Germani, Evrei, Italieni, Elvețieni, Greci, Turci, Francezi, Belgieni, Britanici, Unguri, Cehi, Sârbi...; îi voi invita pe Armenii și pe Evreii obligați să plece de la noi, în căutare de alt pământ de exil să revină; întâi în vizită, apoi...: ei și descendenții lor știu mult mai multe decât noi despre muncă, despre comerț, despre agricultură – despre Bună-ziuă; să ne (re)învete. Îi voi pofti pe miile de intelectuali, mai ales profesori, să se întoarcă; să ne învețe: nu știm nimic, iar ce știm am reținut strâmb. De toți avem nevoie, toți avem nevoie unul de altul: sântem lipsiți de tot și de toate;

11.

Nu am promis nici lapte, nici miere; nici obiele de mătase „pentru toată populația” (visul comunistului rus); și nici ras-tuns-frezat gratis.

Nu cerșesc voturi, deci nu am nevoie să-i mint pe eventualii votanți, făgăduindu-le tinerețe (fără bătrânețe); bogăție; ba chiar frum'șețe.

Ca unul care am făcut câte ceva pentru ca realitățile de teroare, de incărie, de nebunie din România comunistă să fie cunoscute în Occident, îmi îngădui să cer de la compatrioți mai degrabă sacrificii decât (binemeritate) recompense; îi chem la efort, la acțiune, la rigoare, la reînvățare – și mai ales la... tăiat în carne vie: starea actuală a României nu poate fi „reparată”, cârpocită, tratată cu descântece, dreasă cu văruială peste cărămizi; acestea sunt paliative, nu fac decât să ascundă boala (gravă; mortală), să grăbească sfârșitul – au mai existat națiuni, popoare ce au dispărut și nu le plânge nimeni, fiindcă și-au meritat soarta.

Îi îndemn pe compatrioți la muncă grea: să ne construim pe noi înșine. Dacă nu vom putea lăsa copiilor noștri un „viitor luminos”, le vom lăsa măcar amintirea efortului nostru de a ne depăși; de a depăși starea de legumă; de a ispăși măcar în parte greul păcat al lașității; al indiferenței; al egoismului sălbatic; păcatul colaborării cu totalitarismul comunist; păcatul (capital) al învățării copiilor noștri să mintă, să gândească una, să spună alta, să nu le pese de alții, să se facă frate cu dracul, să mintă, la nevoie; la nevoie, să denunțe, să facă orice (cum făcusem și noi la vârsta lor) – pentru a răzbate; pentru a supraviețui; pentru a rămâne... nisipul fostei pietre – cea peste care a tot trecut apa...

Am pornit această scrisoare în glumă, o închei serios. Știu: niciun candidat cu capul pe umeri nu va anunța un program atât de... negativ.

Eu însă nu lupt ca să ajung președinte al României (sânt de mulți ani scriitor de cărți – deci mai mult decât atâta) – ci, ajuns președinte, să lupt pentru scoaterea din groapă a României și pentru tragerea la locu-i cuvenit: în Europa 2).

1) Acest punct din program va fi comunicat în prima zi din cel de al doilea an de președinție – sânt convins: în majoritate zdrobitoare, Românii îl vor accepta.

2) Text publicat în volumul Scrisori întredeschise. Singur împotriva lor, Biblioteca Revistei Familia, Oradea, 1995, ediție îngrijită de Laszlo Alexandru. Fragmentar (aniversar...), Programul, comentat, a apărut în Aldine din martie 2000 (vezi-l mai departe, la Anul 2000, în volumul 3).

*

Dumitru Ungureanu - Jurnalul unei dez-amăgiri

“Dumitru UNGUREANU

Jurnalul unei dez-amăgiri

Pentru România, anul 1997 debuta sub auspicii promițătoare. Schimbarea puterii la Cotroceni (parțial și la Palatul Victoria) părea menită să schimbe mersul societății spre „partea cea bună”, cum scria Petre Mihai Băcanu, sau către luminița de la capătul tunelului, cum zicea prim-ministrul Victor Ciorbea, adevărat om al momentului, în opinia multora. Puțină lume știa însă că păpușarii din spatele figurilor scenei politice hotărâseră să înlocuiască temporar distribuția, ca să-și asigure o continuitate fără probleme. Speculând pofta unor nulități de-a se vedea în cartea de istorie, securiștii (nu e nici un secret cine ni sunt păpușarii!) au plasat în prim-plan figuranți cu alură... istorică (vezi analogia barbișonală Cuza – Emil). Rezultatul? Confuzie de valori, fiasco social, politic, financiar și, mai ales, moral. S-a distrus atunci în România ceea ce mai rămăsese neatins de comunism, a murit speranța. Dacă pe plan intern ar fi scuzabilă ineficiența, deoarece îndreptarea lucrurilor se face în decenii, pe plan extern s-a comis acel gest descalificant al tratatului cu Ucraina, prin care s-au pecetluit cedarea teritorială din 1940 (Bucovina de Nord și Ținutul Herța) și raptul din 1948 (Insula Șerpilor). Ce palmă rușinoasă pentru România, ce rușine pălmoasă pentru cei care îl consiliau pe geologul președinte, al cărui nume mă străduiesc să nu-l amintesc.

Paul Goma intuia, chiar de la Paris, unde hotărâse că o să rămână definitiv, și în pofida nenorocirilor personale care-i secătuiseră puterile, ce fel de „conducători” aveam. Nu ezită s-o spună/ scrie. La pp. 165-172, în Jurnalul unui Jurnal, Ed. Dacia, 1998, găsim textul intitulat: A șasea întrebare – după 145 zile. E o scurtă și drastică „punere la zid” a celui care întruchipase „speranța” și care dădea dovezi concludente că mai abiteră luptă s-o răpună decât s-o cultive. Manifestările sale publice îi ridiculizau pretențiile și ifosele. Mentalitatea ciufută de dinapoia curenților de caracter, lipsa demnității, lipsa cunoștințelor elementare de istorie, amatorismul în politică l-au împins la gesturi hazardate ce-au adus pagube iremediabile României. Verdictul lui

Paul Goma e limpede și e valabil încă: „... întrebările decurg din promisiunile electorale nerespectate de actualul președinte”.

Dacă am pune aceleași întrebări președintelui din 2010, n-am fi deloc anacronici. Ba, din contra! Apoi: „După 50 ani de comunism imbecilizator, românii au ajuns a fi membri ai unei comunități primitivizate, incapabili de a înțelege libertatea – și, consecința ei: demnitatea. Analfabetizați (cum altfel, dacă au avut parte de «conștiințe ale nației» ce au colaborat cu Ocupantul, în cel mai fericit caz, au făcut «cultură curată», în timp ce semenii lor crăpau de foame, de frig, de boală?), nu mai discern albul de negru, bunul de rău, frumosul de urât. Cu o înrădăcinată educație a robului deresponsabilizat, românul se credea «liber»...”. (p. 166)

Românul se crede liber și azi! Tot cercul actual, generat de criză, tăierea salariilor, a pensiilor, dublarea impozitelor și restul, este menit să ascundă aceeași unică și veche otravă a societății noastre, indiferent de forma de guvernare: România – ocupată de români.

Cam de pe la sfârșitul veacului al XIX-lea, de când ne-am eliberat de sub turci, fiecare promoție a „școalei politice” românești ajunsă la conducerea țării, după câteva luni de acuzații aduse predecesorilor, începe să se comporte ca și cum s-ar găsi într-o țară străină, pe care-i musai s-o jecmănească, până nu se prinde careva ce hram poartă. Acest fenomen merită un studiu complet, iar paginile lui Paul Goma sunt cel mai bun stimulent pentru un istoric fără complexe. Iată o mostră, chiar la începutul Jurnalului citat, textul Vechi și nouă (pp. 5-6): „În lunga și, după cum se constată: inutila mea activitate de militant pentru drepturile omului, apoi de activist cultural în echipa Monicăi Lovinescu, am fost silit în multe rânduri să țin cursuri de alfabetizare – în scris, prin periodice – pentru iubiții noștri compatrioți. Rezultatul acestor strădanii? Zero. Românii cărora, în principiu, le erau destinate «lămuririle» (în cele mai multe cazuri: la cererea lor, insistentă) nu de ele aveau nevoie”.

De ce anume avea (și are) nevoie românul? Ei bine, de cineva care să facă pentru el ceea ce el ar trebui să facă, dacă ar fi un om demn și liber: să-i păzească avutul, curtea, casa, pământul, slujba, adică „nevoile și neamul” – recte, somnul și nesimțirea. N-aș pretinde că e o mentalitate strict românească; și alte popoare dau serioase dovezi de concurență în lenevie și egoism. Dar la noi această slăbiciune este exploatată tocmai de cei aleși, plătiți, ridicați în funcții de conducere ca să facă o pedagogie la nivel popular pentru a eradica viciul. Respectivii nu fac așa ceva, chiar încurajează nesimțenia, pentru a mulge mai mult profit personal din prostia populară. Așa se face că poporul nu numai că nu ascultă ce spune unul ca Paul Goma, ci e-n stare să-l și scuipe că spune ce spune.

N-aș putea sintetiza mai bine decât o face (în textul suscitât) Paul Goma starea de lucruri ce caracterizează nația română. Zic nație și nu națiune, ca o trimitere explicită la Caragiale, la spiritul zeflemist ce patronează spațiul

public românesc mai mult decât celălalt, spiritul frate, încrâncenat de sumbra seriozitate a lipsiților de umor care nu lipsesc din poiata mioritică. Paradoxul lui Goma e că, vertical și neînduplecat ca un prooroc veterotestamentar, nu e deloc lipsit de umor, nici de autoironie. Stă mărturie un întreg **Alfabecedar** (ed. Victor Frunză, 2004) de cuvinte răsucite de sens. Și umblă în limbajul cultural curent o sumă de sintagme scornite de iscoditorul măruntaielor limbii noastre.

Evenimentul care a polarizat lumea literară, și care l-a făcut pe Paul Goma odios în ochii așa-zișilor directori de conștiință publică, a fost publicarea celor 3 volume de Jurnal la Editura Nemira, 1997. S-au scris multe și s-au spus și mai multe despre acea carte, care a fost „o izbitură brutală, nemiiloasă – dar salutară” (**Jurnalul unui Jurnal**, p. 465). În fapt, prin publicarea Jurnalului, Paul Goma pune în fața lumii culturale băstinoase oglinda ce reflecta această lume așa cum era și încă este (ba poate mai rea acum). Gestul a putut să pară de nefăcut printre cei ce și-au văzut fața adevărată, fără spoiala fondului de rezistență-prin-cultură, dar cu balele pupăturilor din „Piața Endependenți” uscate pe obraji. Sigur, să pui oglinda în fața cuiva cu figură patibulară, ca să-i arăți că nu e frumos cum se crede el, înseamnă să-ți asumi riscul de-a te trezi cu oglinda spartă (în propriul cap). Cred că nu e un gest la îndemâna oricui. De ce-l face Paul Goma? Nu din masochism, nici din răutate sau alte sinonime ale acestui sentiment atribuit lui de către înjuraliți. Este evident pentru oricine citește lipsit de prejudecăți: în primul rând, Goma scrie sufocat de sentimentul prieteniei rănite, chiar omorâte de oameni în care crezuse, începând și terminând cu Monica Lovinescu. Însemnarea din 27 decembrie 1997 (pp. 465-467) este ca un bocet de jale la mormântul unei prietenii pe care stă piatra tombală a unei frivolități impardonabile: propoziția reprodușă până la sațiu de presa bucureștenioată, pe care n-o mai reproduc.

Pe al doilea strat al scrisului jurnaligomic se găsește, vetust, dar viu, sentimentul de iubire pentru poporul căruia îi aparține și Paul Goma. Iar acest sentiment uriaș, copleșitor și fără compromis, a rezistat în ființa, în omul Paul Goma în ciuda arestărilor, interzicerilor, bătăilor încasate de la caralii regimului comunist și de la caracudele post-decembriste, de toate nuanțele și de toate finanțele. Goma a fost expulzat din România (și din multe alte locuri, până și din exil a fost expulzat!) cu trupul, dar inima, simțirea și creierul au rămas și vorbesc, scriu, gândesc în Limba Română, matria din care nu va putea fi dat afară de nimeni, niciodată.

E huiduit ca orice profet ce-și biciuiește poporul cu vorba, nu cu gârba-ciul. E temut de fariseii care știu bine că „90% din ce spune Goma e adevărat” (apud Dan C. Mihăilescu). E detestat fiindcă el nu face precum Marie-France Ionesco: „Știu, dar nu spun și nu scriu!”. Această „delicatețe” în a spune lucrurilor pe nume, ce caracterizează și cangrenează spațiul public românesc, este „dușmanul personal”, răul cu care se luptă Paul Goma, nu persoana X sau Y. În 17 octombrie 1997, pp. 366-367, jurnalierul e provocat de-

o însemnare a lui Ion Bogdan Lefter, din revista *Cuvântul* (septembrie 1997), în care se face referire la niște practici editoriale necinstite, fără trimitere clară și fără nume.

Or, după cum argumentează Paul Goma, tocmai această lipsă de asumare, cu nume și dată, a propriilor acte, a nedreptăților făcute nouă, a topit coloana vertebrală a ceea ce s-ar putea numi spirit românesc public (societate civilă etc.).

Credința lui Paul Goma, în legătură cu misiunea și obligația scriitorului – de-a depune mărturie exactă, corectă și fără eufemisme asupra oamenilor și nedreptăților timpului său – îl saltă deasupra scriitorilor români, care nu doar că l-au exclus din Uniunea lor, în 1977, dar nu l-au reprimat nici până azi. Și nu-l vor primi, atâta vreme cât deciziile sunt luate de cei care s-au mulțumit timp de multe decenii să publice fix ce li s-a dat voie și să scrie azi ce se cere sau se plătește. Cu toții spunându-și că fac, desigur, cultură pură și simplă, nu altceva!

Deși Jurnalele nemirate din 1997 par că vizează exclusiv lumea culturală, ținta este însăși România. Fenomen complex, față de care Paul Goma nu prididește să-și exprime ciuda, iubirea sau mânia, după caz. Și, scrutându-i pe români, Paul Goma se amăgește perpetuu că poate fi schimbat ceva-ceva în firea românească, în cugetul românesc, acela care stă cu curul în cumpătul vremii, cum băsează Noica. Ei bine, **Jurnalul unui Jurnal** este, așa zice, Jurnalul unei dez-amăgiri! Goma își pierde treptat încrederea în puterea de regenerare a nației, în capacitatea și voința liderilor ei de-a purcede la refacerea structurii societății românești.

Degradarea spiritului, pervertirea minților și stricarea limbii sunt procese începute odată cu instaurarea comunismului, devenite cronice prin anii '80, ajunse la metastază ulterior. Românii – și asta observase Paul Goma începând cu 1984 – au pierdut uzul corect al cuvintelor, obișnuința de-a judeca normal, de-a se comporta firesc. După 1990, aceste anomalii de comportament și de gândire au inundat spațiul public, fie politic, fie cultural, fie simpla existență a oamenilor obișnuiți.

„În «aceste vremuri de răscruce», nu mă mai obsedează nici o problemă majoră. M-a obsedat – până în 1989, când am avut prima surpriză; a doua – și ultima – a venit în noiembrie 1996, când românimea l-a votat pe Constantinescu (în fapt: l-a respins pe Iliescu). Din acel moment am înțeles că m-am înșelat o viață întregă; am înțeles că îmi făceam iluzii când militam pentru drepturile omului – eram mai înțelept dacă îmi căutam... de drepturile mele, de avantajele numai ale mele, de viața și de interesele, doar ale mele. Cum însă e prea târziu ca să mai repar ceva, iată, acum nu mai fac! Acum mă ocup numai de mine și de ale mele” – scrie Paul Goma în **Jurnalul unui Jurnal**, vineri, 8 august 1997.

Cum s-a ocupat Paul Goma „numai” de problemele personale, știm bine: cartea **Săptămâna Roșie** (ultima ediție apărută la Vicovia, Bacău,

2009) stă mărturie. Cine și ce ar putea defini mai bine relația lui Goma cu țara „și a mea”, cum zice el cu umor negru, decât Cioran și vorba lui – „iubesc România cu o ură grea”?

1) Text apărut în volumul colectiv, îngrijit de Flori Bălănescu: Paul Goma 75. Dosarul unei iubiri târzii, Eagle Publishing House, București, 2010, disponibilă la <http://www.amazon.com/Paul-Goma-75-Dosarul-Romanian/dp/6069232151>

Vineri 19 octombrie 2012

Din *Timpul*, Chișinău e azi:

“19 Octombrie 2012, ora 12:59

CEDO obligă Rusia să plătească peste un milion de euro elevilor din stânga Nistrului

Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a recomandat recent...

Marea Cameră a Curții Europene a Drepturilor Omului a condamnat astăzi Federația Rusă pentru violarea dreptului la educație a elevilor din școlile românești din regiunea transnistreană.

CEDO și-a pronunțat sentința în trei dosare: Catan, Caldare, Cercavschi și alți împotriva Republicii Moldova și Rusiei. Curtea a recunoscut violarea dreptului la educație de către Federația Rusă. În același timp, a stabilit că Republica Moldova nu se face vinovată de încălcarea acestui drept. Prin urmare, Rusia a fost obligată să plătească prejudicii morale în valoare de un 1,02 milioane euro și 50 mii euro cu titlu de costuri de reprezentare. În afară de bani, sentința prevede și alte acțiuni concrete pe care guvernul rus va fi obligat să le întreprindă pentru a asigura dreptul la educație a copiilor din regiunea transnistreană.

Despăgubirile urmează să fie plătite în următoarele șase luni celor 170 de reclamânți, părinți, profesori și elevi din localitățile Râbnița, Tighina (Bender) și Grigoriopol aflate în regiunea separatistă transnistreană a Republicii Moldova. Rusia a fost dată în judecată la CEDO după ce, în vara lui 2004, autoritățile separatiste din regiunea transnistreană susținute politic și financiar de Moscova au asediat școlile moldovenești, aflate sub jurisdicția Chișinăului. Așa-zisele forțe de ordine separatiste au vandalizat atunci sediile liceelor și le-au confiscat arhiva. Părinții ai căror copii învățau în aceste școli au fost arestați, persecutați și amenințați că-și vor pierde locul de muncă. Mai bine de un an, elevii nu au putut să-și continue studiile în limba română cu grafie latină.

Pregătirile și audierile în această cauză au durat opt ani. Primele două dosare au fost înregistrate în toamna anului 2004, iar al treilea dosar a fost

expediat în primăvara anului 2006. Interesele reclamanților au fost reprezentate de Asociația Promo-LEX”.

Timpul.md (I.M.)

Duminică 21 octombrie 2012

Impresionantă defilarea, în București, a cca 2 000 de tineri.

“Basarabia e România”, “România”, “Unire!”.

Pentru prima oară am văzut o mare de tricolor(uri) și am auzit sloganuri cu Basarabia.

Singura obiecție: Când cântau, Basarabeni mei cântau i-nad-mi-si-bil de fals!

*

Flori mi-a trimis asta, nu știu de unde luată:

“Florența Albu, Dumnezeu s-o odihnească“!, are un poem scris în 1960, pe când Paul Goma era în domiciliu obligatoriu, la Lătești:”

*“În Bărăgan
lui Paul Goma*

*Prietene – cum ți-e toamna
pustiu-n fereastră?*

*Coama ta aspră
încâlcită de vântul secetei,
ciuful tău trufaș albind
ca aripile îngerilor răzvrățiți...*

*(O, îngerii Bărăganului
căzând din cer,
ei, exilații în colb de Dumnezeu
pentru păcatul de a fi gândit nimicnicia...)*

*Îngeri prăfuiți, melancolici,
cu marele lor nimb clătinat de vântul
setos
evadând în largul închis.*

***Coama ta luminând acolo-n fereastră
îmi ține trează câmpia..."***

Ce să spun? Nu mi-aș fi închipuit că merit o poezie dedicată.
Flori îmi explică: poezia a apărut într-un jurnal al Florenței,
publicat în *România literară* din 1994.
Să-i fie țărâna ușoară.

Joi 25 octombrie 2012

Din "Timpul", Chișinău:

"Cui (NU) acordăm cetățenia R. Moldova

Zilele acestea, legendarul actor român Florin Piersic, atât de îndrăgit de publicul moldovean, a mărturisit public că iubește nespun Republica Moldova și ar fi mândru să aibă cetățenia acestei țări.

Din câte am înțeles, nu există impedimente în calea satisfacerii acestei doleanțe a prietenului Moldovei, Florin Piersic. Știu însă, din surse sigure, că marele scriitor Paul Goma, basarabean de origine, stabilit la Paris, a depus cerere de redobândire a cetățeniei R. Moldova, dar ceva „scârțâie”, de aceea suntem în drept să întrebăm conducerea țării și a Alianței: ce impedimente există în calea satisfacerii cererii lui Paul Goma? Umila mea opinie e că acordarea cetățeniei R. Moldova acestor doi mari creatori de valori spirituale în limba română ar putea doar să aducă un plus de imagine R. Moldova, care are nevoie de acest lucru într-o măsură mai mare poate chiar decât de finanțele din exterior. Și încă o întrebare-nedumerire către conducerea țării și a Alianței: dacă pe timpul lui Voronin s-a acordat cetățenia R. Moldova unora care cică au venit aici ca agenți (spioni), dar au intrat în slujba comuniștilor, de ce pe timpul guvernării dumneavoastră să apară probleme cu acordarea cetățeniei unui om de excepțională valoare, care iubește Moldova profund și sincer, nu ca alungații și trădătorii – prietenii mei știu despre cine vorbesc -, pripășiți aici ca într-un azil pentru refugiați?

Un articol de: Constantin Tănase”

Joi 1 noiembrie 2012

Am dat în Noiembrie. Multe-multe aniversări. Și nu toate vesele.

Vineri 2 noiembrie 2012

Ziua de naștere a lui Filip. Să trăiești, fiule!

*

Veste proastă dinspre Aliona:

În absența ei și fără a fi anunțată, colegii de la Academie i-au luat revista ("Metaliteratura") și titlul de redactor șef al publicației Academiei.

"Colegii" s-au comportat ca niște români.

Ana presupune că din cauza mea: prea s-a agitat Aliona cu colocviile, cu revista. Înclin să-i dau dreptate. Numai necazuri pricinuiesc pe unde trec.

*

Paul Goma – 77

– a doua ocupare a României de români –

Timpul, Iași, 2012

Pe 2 octombrie 2012, mai multi scriitori și oameni de cultura din România și Basarabia au omagiat la Chisinau cei 77 de ani implinți de Paul Goma. Acolo am citit fragmente din textul de mai jos, prilejuit de recenta apariție în seria de autor îngrijită de Flori Balanescu la editura Curtea Veche: volumul al doilea din **Scrisuri**, ce include „interviuri, dialoguri, scrisori, articole“ din intervalul 1990-1998.

Cum se știe, au fost anii în care societatea românească ieșea din lunga noapte a dictaturii comuniste, fără să nimerească drumul corect, în ciuda speranțelor și a energiei cheltuite. Azi este evident de ce: agitația prea multor personaje cu influență nefastă, dar cu interese materiale bine determinate, a neutralizat energia risipită gratis de câteva conștiințe: Paul Goma, Dan Petrescu, Dorin Tudoran. Românii au ametit în vacarmul mediatic al foștilor politrucci reorientați, dar și-n abureala intelectualilor de curte, de harem și „de estradă“ (este sintagma lui Dan Petrescu). Un intelectual onest din „grupul de la Iași“, Liviu Antonesei, a crezut că implicându-se ca factor de decizie în politica poate curăța „grajdurile lui Augias“. S-a convins pe propria piele că nici Herakles n-ar fi izbutit, nici ajutat de cei 300 de spartani de la Termopile, nici de cei 15.000 de specialiști cu care se lauda președintele Emil Constantinescu, tradatorul Insulei Serpilor.

Eliberată o clipă, România anilor '90 a ajuns puțin câte puțin o țară ocupată. Tot de români. Adică, pe sleau spus, de comunistii deveniți peste noaptea dintre 22-26 decembrie 1989 care fesenist, care taranist, care liberal, care liber-schimbist, fiecare democrat fără dubiu, cu condiția să nu-i fie contestată sefia. O țară împartită pe felii, atribuite/adjudecate de securității

reciclati an oameni de afaceri, de partid si de stat. „Securistii reprezinta patura cea mai activa a tinerei democratii“, scria Al. George, trezit brusc din somnolenta-i publicistica in postura de rezistent, ca foarte multi scriitori, altfel merituosi literati. Capitol aparte fac ofiterii acoperiti, pricopsiti cu edituri, ziare, posturi radio-tv, cei care au decis – si decid – politica de informare/influentare a publicului.

Cercul oligarhic de extractie comunista s-a inchis. Indivizi fara scrupule, uniti in buget si-n nesimtiri pentru unul si acelasi scop: sa fie permanent la putere, sa detina controlul, sa inlature spiritul liber. Unele glasuri ce pareau a spune adevarul erau controlate prin dosarele de retea informativa. Pe altele Securitatea le-a cumparat – vezi episodul Plesu-Magureanu si invitatia la cina cu delicatose inimaginabile. Prea putini intelectuali au ramas liberi. Fara o tribuna de la care sa vorbeasca, improbabil sa fie auziti. La o adica, au si fost izolati ca specimene intratabile, voci care clameaza in desert, fixate antr-o paradigma revoluta, in contratimp cu „dezideratele momentului“.

Cand Paul Goma publica **Jurnal**, in 3 volume, la editura Nemira, 1997, un cor jalnic i-a cantat aria „Imi pare rau ca l-am cunoscut, si adio, domnule Goma!“. Fiecare vocalist s-a simtit atins de glontul adevarului. Pesemne ca adevarul, in opinia lor, e ceva maleabil, versatil si clamat dupa cum o cer interesele de etapa sau relatiile de curtoazie.

Textele lui Paul Goma percutau si azi, fiindca el a intuit, a vazut si a numit direct derapajele „elitelor“, incepand chiar din aprilie 1990. In, as zice, clasica „scrisoare-intredeschisa“ catre Gabriela Adamesteanu, intitulata „Rezistenti si rezistente“, Goma prevestea: „Acum, ca putini ati fost, multi ati ramas si cu totii opozanti neinfricati, eu unul v-as incurca, v-as sta in cale cand voi, strigand: «Uraaa!», veti navalii intru decisivul atac al impartelii mamaligii binemeritate – asa ca nu-mi ramane decat sa-mi fac autocritica si sa-mi iau angajamentul ca nu voi tulbura pe nici unul dintre cei 23 milioane de rezistenti si rezistente, opozanti si opozante tricolore, in frunte cu Securitatea poporului, calauziti de gandirea Partidului Uniccomunism (Roman), pe cele mai inalte culmi ale iliescismului brucanator de la orase si sate – amin!“

Sant aceste cuvinte profetice? Nu vom intra antr-un soi de misticism cu care gandirea lui Paul Goma n-are de-a face. Ironie subtila? Sarcasm fara iluzii? In fapt, asa se intampla cu scrisorile celui care priveste fara partinire, dar extrem de implicat emotional, afectat de ceea ce vede, aude, simte. Paul Goma dovedea responsabilitate fata de statutul scriitorului roman, fata de atitudinea intelectualului in conditiile schimbarii de regim, fata de, in doua cuvinte, destinul Romaniei. Scapata de ceausism printr-o crima abominabila (dupa preceptele crestine, ca si dupa deontologia democratica Occidentala),

Romania pare ca se indreapta catre niciunde: fie spre comunismul cu fata umana, nazuinta lui Ion Iliescu, primul contravenient al natiei, candidat la presedentie pentru a treia oara; fie catre un capitalism popular, dupa cum dorea Petre Roman, primministrul foarte influent atat in randul politicienilor, cat si al intelectualilor (de partea feminina a publicului nu mai zic, e folclor deja).

Ascendentul lui Petre Roman asupra fostilor securisti, transformati in oameni de afaceri, e dat de legenda conform careia le-ar fi ordonat: „Imbogatiti-va!“. Iar securistii asta au facut; ba mai mult, l-au inlaturat fara menajamente pe, totusi, profesorul de la Politehnica. In loc l-au instaurat pe inventivul Basescu, artizanul atator bubuieli economico-politice, pe care nici

macar Paul Goma nu-l poate prinde în acul unei sintagme, așa cum a făcut-o cu Roman, Iliescu, Brucan și restul umbrelor colorate ce-au mucegat panza ultimului deceniu al secolului XX românesc. Nu le însir numele, ne-au otrăvit destul existența.

Chestiunea intelectualilor cu staif autovalidat în felul „revolutionarilor” lui Bebe Ivanovici începe să fie scoasă de sub pecetea deferenței. Majoritatea tinerilor intelectuali scutura fără jena scaunele celor întepeniti în proiectul unei Românie desuete. Ambiția bătrânilor de-acum nu s-a menținut atunci în cercul propriu de interese, și-a deversat într-o opoziție anticomunistă aposteriori, esențialmente falsă.

Azi se mira că li se contesta opera literară, filosofică, eseistică sau științifică. Dar ei și-au atribuit post-factum merite de opozanți, dizidenți, proscrisi, interzisi, luptători pentru libertate („luptători pe brânci”, cum le zice Goma) – ceea ce ei niciodată n-au fost. Au poluat spațiul public, locul unde trebuiau să vorbească despre libertate doar cei îndreptați de-un trecut clar: oamenii care s-au manifestat liber pe vremea dictaturii.

Paul Goma este unul dintre cei liberi, daruit cu talentul verbului, comparabil – dati-mi voie să fiu extravagant în metaforă – cu transcriptorul versetelor Apocalipsei. Am mai spus-o: Goma este ca un profet biblic, al cărui glas răzbate greu prin zidul cu care compatrioții lui s-au trezit înconjurați. Un zid construit de „elitele” politico-economice, gata să-și facă de cap în România ocupată a doua oară.

Un zid crăpat deja”.

(nota mea: Cine este autorul?)

Sâmbătă 3 noiembrie 2012

Sandy..., uraganul care a semănat dezolarea în SUA și în Canada.

Mă întreb dacă americanii (denumire generică) vor trage învățăminte de pe urma nenorocirii. În primul rând să nu mai construiască zgârie-nori, ca să nu mai prilejuiască ostăci: locuitorii de la etajul 10 în sus. Se va trage un sinistru bilanț după restabilirea curentului electric: atunci se va vedea câți morți vor fi din pricina izolării. Fără lifturi, fără apă, fără electricitate, fără căldură...

Bine-bine, inginerii au făcut locuințele pe verticală, neavând loc pe orizontală. Până la Sandy nu au fost afectate “plantații” de zgârie-nori. Însă de acum...

Mie mi-au dispăcut dintotdeauna “americanele”. New Yorkul m-a terifiat. Am încercat să-i înțeleg pe locatarii doritori de “panorame”, de înălțime. Prețul să fi jucat un rol? Dar nu sunt sigur că apartamentele - sau birourile - de la înălțime sunt mai ieftine. Dorința unor patroni de a-i avea pe toți funcționarii societății sub același acoperiș? Asta: da!

Peisajul fierăstruit de zgârie-nori m-a contrazis, m-a respins.

Da, dar nu eu sunt comanditarul, acela vrea și impune “case-

peste-case”, fiindcă e mai ieftin, decât “case-lângă-case”.

Nu știu dacă voi mai trăi ca să constat schimbarea. Și nu știu dacă “finanțatorii” vor plăti orizontalizarea locuințelor.

De când sunt șontorog, am “probleme” cu liftul. Și cum la noi sunt mereu stricate (uneori amândouă) nu mă aventurez să cobor pe scări - de la etajul 4. Dar n-am avut “probleme” cu apa. Nici cu electricitatea, cu căldura.

Dar dacă aș fi fost la etajul al douăzeci-și-lea? La al cincizeci-și-lea?

Și bine au făcut autoritățile că au anulat maratho-nul.

Asta mai lipsea. Un maratho-n în New York !

Vineri 9 noiembrie 2012

Flori Bălănescu îmi transmite:

“<http://revistacultura.ro/nou/2012/11/>

„Identitatea oficială” a lui Paul Goma

Articol aparut pe 08:11:2012, în secțiunea Cultura literară. Zero comentarii AUTOR: NICOLETA SALCUDEANU

Cum deja stim, spre deosebire de restul țărilor comuniste care, mai devreme sau mai târziu, prin vocile intelectualilor din interiorul sistemului, au beneficiat de o opoziție culturală fatisă și articulată, formând o societate civilă sprijinită uneori de studentime sau de sindicate, alcătuind astfel o alternativă la politica oficială, în România doar o mână de intelectuali răzleți s-au exprimat pe față contra regimului comunist, însă doar unul singur a reușit să strângă în jurul său un număr de susținători, dintre care doar câțiva, foarte puțini, aparțineau elitei culturale. Acesta este Paul Goma. Acestuia, prin consecvența în opoziție, prin forța și vehementa protestului, i se cuvine întâietatea disidenței. Lui Paul Goma i se mai cuvine și întâietatea în timp fiindcă, încă din 1956, se solidarizează (prin lectură, la seminarul de proză de la Institutul Eminescu – „Fabrica de Scriitori”, cum îl numise Tudor Vianu – a unui fragment de roman) cu revoluția ungara din octombrie, gest ce-i va atrage, în noiembrie, arestarea și acuzația de „tentativă de organizare de manifestare ostilă”. Ca să ne dam seama de proporțiile consecințelor unui gest de fronda politică în acei ani, iată supliciile pe care tinerii solidari cu revoluția ungara le-au avut de îndurat, povestite de Paul Goma însuși, în „Culoarea curcubeului '77”: „Îmi era frica... – de nimeni anume. Ci de cladire – acum Comitetul Central, dar înainte... În acea cladire fusesem dus în noiembrie 1956, după ce fusesem arestat alături, la Universitate. Acolo, în acea cladire fusesem închis, interogat, înjurat, batut, înfometat, umilit, în acea cladire fuseseră ucisi oameni – și nu doi-trei... Într-un fel acolo, în acea cladire, a Internelor, începuse moartea colegului de facultate Stefan Negrea, batut numai în cap, în cap, în cap, de capitanul (pe atunci) Gheorghe Enoiu. Acolo înnebunise Negrea și, cu «reveniri», se târâse prin închisori, până când, într-o noapte, în 1958, la Gherla, se spânzurase la orizontala”.

În martie 1957 Paul Goma e condamnat la doi ani de închisoare corecțională, parte din ei petrecându-i la Jilava și Gherla. În noiembrie 1958 e „liberat”, dar trimis, sub escortă, în satul Latesti, raionul Fetesti (sat

construit artificial de condamnării politice), pentru alte 36 de luni de „domiciliu obligatoriu“, prelungite, la expirare, cu încă 24 de luni. Va urma o perioadă de excludere din viața socială și de tentative de reinsertie, prin munci necalificate, în diferite locuri din țară, cum singur mărturiseste: „muncitor zilier în construcții, la Buhusi, pe șantierul Casei de Cultură, fotograf ambulant (nunti, botezuri, înmormântări), prin satele din Rupea și Făgăraș; trompetist de sâmbăta-seară (baluri, nunti, hore); dezgropător de puieți la pepiniera Sercaia; descarcător-încarcător de cereale în silozul din Sercaia-Gară; muncitor necalificat la forja uzinei «Rulmentul» din Brașov; merceolog la «Agrosem» Făgăraș – în fine: «tehnician» la Serviciul Tehnic al Întreprinderii de Gospodărie a Orașului Făgăraș“. Precum se vede, actul său de disidență, în mod previzibil, nu s-a lasat fără urmări grave, dar acest lucru nu îl va opri de la viitoare gesturi de împotrăvire.

În zilele invadării Cehoslovaciei, de către sovietici, ca represieune asupra Primăverii de la Praga, încurajat de atitudinea aparent antisovietică a lui Nicolae Ceaușescu, în luna august 1968 se înscrie în organizația Uniunii Scriitorilor a PCR. Între timp, „ca urmare a «decretului Ceaușescu» (ce permitea foștilor deținuți politici să-și continue studiile universitare), Goma – caruia nu i se aprobase reînmatricularea în anul III, deși, legal, avea acest drept – da examen de admitere la Facultatea de Filologie, Universitatea din București“. Și este admis. Debutat în revista (decembrie 1966, în „Luceafărul“, cu o povestire botezată în redacție „Când tace toba“), lucru care-i va deschide și paginile altor periodice („Gazeta literară“, „Viața românească“, „Ateneu“, „Neuer Weg“, „Cravata roșie“), nu este la fel de bine primit în edituri (avea depuse, tot din primăvara și respectiv vara anului 1966, la Editura ESPLA, romanul „Ostinato“, sub titlul „Cealaltă Penelopa, cealaltă Ithaca“, și un volum de proză scurtă, „Moartea noastră cea de toate zilele“). În vara lui 1967 trimite în Occident prima variantă a romanului „Ostinato“. Între timp, în august 1968, asadar concomitent cu invazia Cehoslovaciei, debutează editorial cu volumul de proză scurtă predat la ESPLA, cu titlul schimbat: „Camera de alături“. În mod evident, biografia și cariera literară a lui Paul Goma sunt strâns legate, încă de la început, de evenimentele politice din Europa de dincoace de Cortina de Fier. Nici un moment istoric major petrecut în țările comuniste din Est nu-i este indiferent și-i determină prompt reacția. Între timp, manuscrisul romanului „Ostinato“ schimba trei directori de editură, iar Paul Goma declară că dacă romanul nu-i va fi publicat româneste, îl va publica în Occident. Aceasta va declanșa o cascada de „ședințe de lucru“, de „lamurire“. În martie 1970, Goma publică pentru ultima oară proză în România comunistă, un fragment din romanul „În Cerc“, în „România literară“.

În octombrie 1971 apare, în limba germană, la Suhrkamp Verlag, romanul „Ostinato“. La Târgul de carte din acel an, de la Frankfurt am Main, Paul Goma apare la stand cu acest roman, fapt ce va stârni furia autorităților comuniste materializată în retragerea ostentativă și ridicolă a standului românesc. În aceeași editură vest-germană, în 1972, apare romanul „Usa“, reluat în 1974, în franceză, la Gallimard. De aici încolo (până la căderea comunismului), cartile sale vor apărea doar în traducere, la edituri străine din Franța, Germania, Italia ș.a. Prin aceste prime două cărți, Paul Goma intră în circuitul european în calitate de „Soljenitîn român“ (cum îl numește Miron Radu Paraschivescu după lectura unui fragment din „Ostinato“, pregătit pentru publicare în revista), ajungând la cunoscutele conflicte directe cu autoritățile comuniste de la București, culminând cu „miscarea '77“ –

solidarizarea, printr-o scrisoare trimisa în Occident, cu intelectualii Cartei '77, adresata, în martie 1977, lui Pavel Kohout, soldata cu arestarea, umilirea si schingiuirea sa de catre Securitate, iar, ulterior, „expulzarea“ sa din tara.

La 20 noiembrie 1977, Paul Goma, împreuna cu sotia si copilul sau, ajung la Paris, cu pasapoarte turistice, cerând imediat azil politic. În timpul exilului parizian, viata sa si a familiei este pusa în mai multe rânduri în pericol prin organizarea, de catre Securitate, la cererea lui Ceausescu, de atentate teroriste. Din conditia de azilant politic Paul Goma nu a iesit nici azi, tentativele sale de a determina statul român sa-l repuna în drepturile sale cetatenesti esuând de fiecare data, chiar si la mai bine de douazeci de ani de la caderea comunismului. În mod evident nici astazi, când cu pompa si prin institutii denumite pompos, comunismul este condamnat cât se poate de sonor, lui Paul Goma nu i s-au restituit drepturile civice furate, iar în plan literar se desfasoara un plan monstruos de marginalizare a sa.

Starea de fapt, peste poate de absurda, se poate explica printr-un plauzibil complex de inovatie al intelectualului român ce nu a îndrăznit sa înfrunte regimul comunist, asa cum au facut-o colegii sai din celelalte tari comuniste, cum însusi Paul Goma a facut-o. Acest dezavantajos contrast moral pare sa fie generatorul politicii de marginalizare si de minimizare a talentului sau literar real, ilustrat prin memorabile scrieri precum „Ostinato“, „Patimile dupa Pitesti“, „Culoarea curcubeului“, carti de închisoare, sau „Din calidor“, un minunat roman al copilariei, sau de reconstituirile în proza ale anilor stalinismului si comunismului în România, romane ce, desi robust irigate biografic, sunt constructii romanesti patrunse de un fior uman transpersonal si de un adevar suprem pe care numai arta îl poate întruchipa.

În mod nedrept s-a instituit un soi de embargo tacit, de conspiratie a tacerii în jurul scrierilor sale. Cât despre persoana sa civica, ea este în continuare marginalizata în dezbaterile publice de dupa caderea comunismului, ironia asezând lucrurile în asa fel încât cei mai vehementi critici de astazi ai trecutului regim sa preia, în ce-l priveste pe Goma, tocmai etichetele si cliseele vehiculate de Securitate si de „raspândacii“ sai. Ca si Securitatea, ce decisese sa-i aplice eticheta de „mare prozator fara carti“, de „scriitor curajos, dar fara de talent“, cum probeaza dosarul sau CNSAS, formatorii de opinie postcomunisti reitereaza, sub diverse formule, aceleasi idei. Timpul trece însa în favoarea operei lui Paul Goma si, desi cartile sale au fost publicate în România postcomunistă în buna parte la edituri obscure, din motive care se deduc, critica mai tânara i-a dedicat deja studii substantiale, teze de licenta si de doctorat, iar, pe masura ce detractorii sai pierd din putere, institutional vorbind, cartile sale se îndreapta, neabatut, catre o mai justa receptare.

Întorcându-ne însa în prezentul ingrat, situatia lui Paul Goma în literatura româna si în constiinta publica este, eufemistic spus, revoltatoare. Constiinta publica româneasca e ca si inexistentă atâta vreme cât singurul om din România care a riscat totul în România (casa, pozitie sociala, viata) în lupta sa cu regimul comunist nu este reintegrat, ca reper moral, în locul ce i se cuvine. Cel care a avut primul ideea înfiintarii unui Institut pentru Studiarea Terorii Bolsevici din România (idee preluata ulterior în forma amputata – Goma cerea investigarea regimului comunist începând cu anul 1940, deci cu bolsevizarea Basarabiei – si golita de orice noima în forma prezidentializata de astazi, atâta vreme ce nu se afla sub patronajul singurei persoane care îi poate conferi o legitimitate morala, Paul Goma însusi), cel ce a avut asadar aceasta idee ce i s-a confiscat, traieste în continuare ca azilant

politic la Paris, în saracie. Este tulburator faptul ca lui Goma o dorinta de o modestie spartana („îmi doresc atât de tare sa ma pot întoarce în tara mea“) îi apare ca „eroare... umana“. Este tulburator ca o atât de simpla, elementara dorinta nu poate fi împlinita în România de azi. Lista lui Paul Goma de vise si idealuri este una cât se poate de restrânsa:

„- Sa-mi pot tipari – în sfârșit – cartile si sa ma pot exprima în presa de hârtie din tara;

- Sa am si eu un adapost, o casa, în tara mea – iar ca supliment: un loc în care sa-mi (re)îngrop parintii, împrastiati, pierduti – si unde sa fac si pentru mine un culcus de veci;

- Sa am si eu, chiar daca recunosc: exagerez ca de obicei! – o identitate oficiala, o apartenenta, din care sa nu mai fiu alungat, expulzat, dat-afara, exclus – interzis...

- Sa am si eu un costum de înmormântare, ca «celalalt» nu ma mai încape...

Sa fie oare idealurile, visele, dorintele atât de prea-înalte, atât de ne-atins. Atât de ne-meritate (Doamne)?“

Se pare ca da. În România anticomunista a anului 2012 singura forma posibila de existenta pentru Paul Goma este cea virtuala.

Aceasta lucrare a fost realizata în cadrul proiectului „Valorificarea identitatilor culturale în procesele globale“, cofinantat de Uniunea Europeana si Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operational Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, contractul de finanțare nr. POSDRU/89/1.5/S/59758

Nicoleta Sălcudeanu”

Sâmbătă 10 noiembrie 2012

Flori Bălănescu - tot ea - îmi trimite:

“Zona literară - sept.-oct.2012: Paul Goma :

Lecția de literatură a Astrei

“Paul Goma transgresează convențiile discursive ale romanului, ca specie narativă. Astfel, textele sale narrative nu pot fi încartiruite unidirecțional și limitativ pentru că nu sunt doar memorialistică, pact autobiografic, confesiune pură sau biografie romanțată, ci mai degrabă ceea ce Gail Whiteman și Nelson Phillips (The Role of Narrative Fiction and Semi-Fiction in Organisational Studies (ERIM, Report Series Research in Management, decembrie, 2006) numesc semi-fiction, adică o narațiune care înglobează atât caracteristicile textelor de graniță, non-literare, cât și pe acelea ale ficțiunii, ca suport și ingredient necesar diegezei. Ne aflăm așadar în fața unor date reale, rememorate de către adultul care folosește empatia față de eu-cel-de-atunci, dar și grila mentală a insului matur ce mimează inocența pentru a denunța strâmbătatea lumii sau pentru a medita asupra situației

1. Eva Behring, **Scriitori români din exil 1945-1989**

politice și istorice. Sugestia semi-ficțiunii este amplificată și de clasificarea autorului care, pe Sit-ul Webistic își compartimentează singur domeniile fructificate, în Bio-Bibliografie, Ficțiune, Dicționar, Publicistică, Mărturie, Documente

Așa cum s-a semnalat deja, în repetate rânduri, în abordarea textelor lui Paul Goma trebuie abordat principiul biografic, iar nu cronologia editorială. Dacă **O copilărie basarabeană**, beneficiază de o critică de întâmpinare elogioasă, cea transilvăneană este mai puțin exploatată exegetic și discutată mai degrabă sub aspectul formulei narrative utilizate, problematizându-se includerea ei într-o anumită taxonomie terminologică. Dificultatea rezidă în insuficiența asimilării graniței dintre ficțiune și non-ficțiune, precum și cantonarea analiștilor în clișee tipologice perimate. Conform propriilor afirmații referitoare la universul tematic al romanelor sale, acestea descriu două cicluri autobiografice: unul dedicat experiențelor copilăriei, ținutului natal, rememorate în condițiile exilului, celălalt surprinde experiența universului carceral, editat atât în țară, cât și în diasporă. Analista EvaBehring remarcă încărcătura duală, obsesivă a repertoriului auctorial, care se repercutează, ca-ntr-o oglindă plană și asupra scriiturii:

„De fixarea pe cele două sfere autobiografice, din orientarea monotematică și egocentristă a acestei opere a unei vieți s-a dezvoltat și un stil scriitoricesc imanent, care este astăzi general recunoscut drept cel care dă consistență estetică inconfundabilă țesăturii textuale a lui Goma. Deși Paul Goma începe să lucreze din anul 1986 la romanul *Astra*, cel de-al treilea volet al ciclului autobiografic, prima variantă „definitivă”, intitulată inițial **Biblioteca** datează din anul 1988 și va fi tipărită abia în iulie, 1992, la Editura Dacia din Cluj-Napoca. Anterior exilului propriu-zis în Franța Paul Goma se vede confruntat cu experiența refugiului, eveniment traumatic care bulversează existența copilului din Basarabia care, alături de părinți, se vede obligat să părăsească Mana natală din pricina „retrocedării” acestui teritoriu rușilor. Dacă în romanul precedent, **Arta refugii**, personajul-narator relevă, cu o tonalitate ce amintește de **Amintirile** lui Ion Creangă, atât locațiile acestei lumi noi, cât și peripețiile perioadei, *Astra* se concentrează în jurul acestui veritabil cronotop, celebra bibliotecă sibiană, topos epurat încă de intemperii ideologice exterioare, dar care nu se va putea sustrage, pentru mult timp cestora. Mobilitatea **Artei refugii**, reflectată evenimential prin multitudinea locurilor de popas transilvănean este contracarată în romanul următor, preponderent static, de accentul pus asupra psihologiei locatarilor, a universului lor intim, iar nu pe elemente narrative cinetice. Universul infantil, penelat idilic în **Din Calidor** este dinamizat de agresiunile evenimentelor istorice, care duc la deportarea tatălui, apoi la refugiul familiei, la înstrăinare. Astfel, în creațiile de mai târziu apare redundant motivul traumatic al fugii, refugii, refugiului, iar tonul narativ capătă accente dramatice, atenuate și camuflăte însă detonalitatea sarcastică, umorul amar. Experiența ulterioară a exilului

face ca aceste aspecte ale copilăriei, ținutului natal, peregrinajului perpetuu prin diferite sate transilvănene să fie văzute într-o lumină mai pregnantă și să constituie o experiență fundamentală, biotică și scripturală deopotrivă care conturează profilul sinelui refugiat.

Arta refugii devine artă a re-amintirii, act mnemotehnic întemeiat pe re-scrierea experienței refugiului într-o Transilvanie care nu poate percepe pericolozitatea invaziei rusești, nici drama insecurității, „înplus”-ului în propria țară. Tonalitatea ironică și condescendentă este similară celei din **Amintirile**... lui Ion Creangă, deși jocurile copilului Paul Goma surclasează pe alocuri manifestările predecesorului literar. De altfel, pe parcursul romanului există evidente trimiteri la aventurile școlărești ale înaintașului moldav, aspect nuanțat prin calchierea situațională și numele subcapitolelor din penultima parte,

Irinuca ardeleană, respectiv

Se poate căpăta râie de la o Irinucă fără capre

...fuga de la o școală insalubră, cuprofesori care amintesc de Parada dascălilor a lui Anton Holban potențază similitudinile. Până și dramele mutărilor succesive, fuga nocturnă, de cele mai multe ori, de re-patriere forțată sau din fața trupelor rusești aparent-aliante sunt relevate în cheie ludic-comică, fie pentru a atenua evidența tragică, fie pentru a se transpune mai persuasiv în mentalitatea băiatului de aproape 9 ani care nu sesizează intensitatea dezastrului. Încă din primele pagini ale **Artei refugii** se impune o frontieră între refugiați și ne-refugiați, nuanțată prin cutume, vestimentație, mentalitate, gastronomie. Notele benefice ale ardelenilor sunt „cheptarul”, opincile și slana, doinele demne, lipsite de melodramatism, în vreme ce cioarecii sunt percepuți drept un articol nesănit, care strangulează și asediază virilitatea acestora. În plus, terminarea muncilor campestre nu este încununată de clacă, așa cum se întâmplă, fiestoman, în Basarabia. Dincolo de elogiul (caricatural?al) suculenței limbii române, patriotismul basarabean irumpe prin selecționarea unor exemple și personalități subsumate cu polei moldave, — „pe lângă că e-dulce-și-frumoasă-limba-ce-o-vorbim (asta tot un refugiat de-al nostru a zis-o primul) și ca-un fagure-de-miere, asta a zis-o un ne-refugiat, dar tot moldovean de-al nostru, săracul, ea este și foarte in-te-re-san-tă. Noua cultură i se pare fadă, cutumele străinii, iar recuzita culinară – indigestă, dar junele are abilități cameleonice, însușindu-și rapid atât graiul, cât și manifestările coregrafice și muzicale ale ardelenilor. Copilul sesizează aparent inocent automutilarea profesată de intelectuali, dar și de localnici, artificiu care le facilitează rămânerea acasă în timpul războiului. Mijloacele de locomoție ale artfugii inventariate de personajul-narator sunt mersul pe jos, carul basarabean, căruța ardelenescă, diligența jandarmeriei și faetonul fistichiu-cromatic, confecționat de Bela. Romanul, care abordează perspectiva narativă subiectivă este compartimentat în 12 capitole, secțiuni care delimitează episoadele narrative. Temele majore ale textului, veritabil Bildungsroman sunt devenirea spirituală, viața de liceu, iubirile

virtuale, eșuate sau concretizate, starea sistemului de învățământ, propagarea, ca o maladie incurabilă, a subculturii. Volumul devine pe alocuri un manual de literatură contemporană, din pricina meditațiilor asupra scriitorilor epurați, interdicția fiind un certificat al valorii. Pe de altă parte, la fel ca în postmodernism, se poate remarca tehnica palimpsestului, reflectată atât prin inserarea de texte, preponderent eminesciene, cât și prin mimo-texte, confecționate caricatural, după modelul subproducțiilor proletcultiste. La fel ca în alte creații autorul utilizează strategia cinematografică a reluării cadrelor, iar leitmotivul, reiterat în aproape toate subcapitolele este:

„— Inventar? Cum așa: in-ven-tar?”

Stupefacția închiderii bibliotecii este înregistrată progresiv, cu atât mai mult cu cât, prima epurare a lăsat speranța că, deși mputată de listele tot mai consistente de scriitori cenzurați, a căror absență poate fi reconstituită din memorie, dar și din locurile goale din fișiere, cea de-a doua va păstra măcar spiritul Astrei, loc de refugiu al rebelilor, confrerie culturală populată de indivizi din cele mai diverse medii. Adiacent acestuicronotop, sediul Astrei, destinele vizitatorilor bibliotecii sunt recompuse fragmentar, ca într-un puzzle, o dată cu avansarea în economia epică. Prezența personajelor feminine este mai densă decât în **Arta refugii** în care locul central era deținut de portretul mamei. Părinții sunt amintiți mai detaliat doar într-un capitol, aspect care relevă tranziția înspre o altă etapă adevierii, adolescența, în care habitatul familial este înlocuit de internat, iar companionii se transformă în oglinzi, în etalări disjunctive ale sinelui. Statutul de refugiat este resimțit mai acut în căminul liceului, trasându-se o dublă frontieră: ardelean-basarabeian, intern-extern. Penuriile culinare sau vestimentare acoperă o pondere mică în textura epică, în vreme ce diagnoza persoanelor, respectiv critica acidă a societății decadente, aservită obedienței și directivelor centrale, proliferarea unei subculturi populiste, condimentate folkloric anunță insurgentul și polemistul de mai târziu. Analistul inventariază cu acribie bizareriile umane, situațiile aberante care semnaleză degradingolada morală, des-centrarea tot mai accentuată a speciei mioritice, ca urmare a contaminării cu morb sovietic.

Prima locatară a acestei enclave sustrasă încă presiunilor ideologice este Doamna Sângeorgiu, Formatmic, poreclită complementar și Doamna Vulpe, al cărei botez se datorează maniei de a lectura, cu lupa, doar cărți de format mic, legate în marochin cu flori de aur pe copertă, și cu, pe cotor, trei litere: I.S.G.

” Imaginea caricaturală a bărbatei creaturi este realizată în tușe expresioniste, îngroșând fără parcimonie descriptivă corporalitatea matroanei. Explicația acestei pasiuni pentru edițiile pigmeice sedatorează tatălui ei, negustor analfabet, care, compensativ, are mania de a colecționa astfel de „cărțulici”, pe care le va dona ulterior bibliotecii. Astra devine pentru femeie un substitut al căminului naționalizat, loc de petrecere cotidiană și de rememorare a unor vremi apuse.

Un alt vizitator al lăcașului de cultură este Domnul Doktor, fost profesor al universității clujene care rămâne la Sibiu unde refuză să solicite un post în învățământul preuniversitar deoarece nu vrea să pactizeze cu exponenții noului regim. Insurgența și integritatea morală sunt discreditate dubitativ prin inserarea unei alte ipoteze, aparținente gurii comunității: „însă alte vorbe spun că n-a declarat nici pe dracu’, ba s-a milogit, la Secție, să-i dea și lui un post, acolo, chiar la ciclul-doi, dar comuniștii i-au zis să zică merci dacă nu primește un post la Canal, ca fost profesor burghez și doktor exploator.

Savuros este profilul domnului Artur, invalid de război poate, de o sărăcie lucie, care se adăpostește la Astra pentru a scrie. Deși în etate de șase decenii este un poet aspirant, în curs de debutare care redactează cotidian, într-un fel de transă creativă, poeme fără de sfârșit.

Doamna Tatu, „Dezisa“, Grazia Antonietta Scarletti, traducătoare din Eminescu aparține clasei repudiaților, fiind o proscrisă, cu soț și fiu la Canal, supusă unui oprobriu public și marginalizării pentru că a acceptat să se debaraseze de familie pentru a primi o mizeră cartelă alimentară.

Originală este Madame Protopopescu, ofițereasă pentru care Astra constituie locul de unde poate populariza opera lui Eminescu, prin foi volante care păstrează grafia poetului. Maniacă, obsedată de personalitatea acestuia, i-a făurit acasă un altar, romantic încununat de candelă, căruia i se închină și i se confesează zilnic. Misionara eminesciană, un fel de dickens-iană domnișoarei Havisham, perorează imprecății și invocații la icoana lui Eminescu, pe care-l ia martor al actului ei sacrificial, de jertfă cotidiană, copiatoare în numele acestuia.

Junele în formare ridiculizează stereotipiile verbale ale anturajului, clișeele lingvistice prin care se încearcă o fraudă intelectuală, impostura de-a părea cultivat. Mania clasamentelor se resimte și în clasificarea juvenilă a operelor shakespeare-iene. Astfel, în consonanță cu vârsta, pe locul întâi tronează **Romeo și Julieta**, succedate de **Regele Lear**, respectiv **Visul unei nopți de vară**. Deși avertizat că „**Hamlet** e o culme a gândirii universale, că nimeni în lumea asta n-a scris un monolog mai phu-ther-nic”, în topul preferințelor personajului-narator „pentru **Hamlet** nu mai e loc.” Pentru acesta Astra este un loc de fugă de la școală, un „chiul nobil” care legitimează disculpanț absentele de la orele de matematică.

Experiența anterioară în privința bibliotecii dela Șeica îl determină să realizeze că la Sibiu Astra are parte încă de o epurare parțială. Vestea închiderii acesteia, pentru in-ven-tar adună întreaga colectivitate a celor care o frecventează, iar stupefacția este înregistrată polifonic. Nimeni însă nu pronunță cuvântul închidere, de teamă că verbalizarea ar conduce la concretizarea imediată a atentatului cultural. Momentul postării pe ușă a afișului ortografiat analfabetic „ăncis p. iventr” nu este omis, iar luna decembrie a anului 1949 marchează, la Sibiu, deoarece la Buia și Șeica se petrecusecu un an înainte, începutul campaniei de anihilare culturală. Paul Goma se analizează cu

obiectivitate, iar profilul liceanului de la Gheorghe Lazăr este realizat în manieră autenticistă înregistrând cu obiectivitate atât curențele, cât și calitățile sinelui de atunci. Fauna colegilor de la internat se concretizează în pagini de etnopsihologie regională. Frontiera inter-extern, citadin-ruraleste consolidată de aceea refugiat-localnic, basarabean-ardelean. Aceasta constituie deopotrivă o marcă socială delimitativă între cei cu trai confortabil, respectiv internii care au parte de o alimentație pauperă și de o locație insalubră, ba mai mult pot fi identificați olfactiv de restul colegilor:

„noi, adică internii. Care suntem de la țară. Și mirosim a internat”.

Cu aparentă inocență, mimând neînțelegerea, autorul evidențiază parvenitismul, impostura, corupția în învățământ, veleitarismul. Companioni ai odiseei adolescente sunt Octavian, Septimiu, Roland, Robescu. Variațiunile pe tema inventarului sunt dublate de investigarea lectorilor, aparenti aparenti sau reali, conform clasificării adolescentului.

Mirajul feminității se dezvăluie progresiv, mai mult vizual, contemplativ sau prin reverie în cele mai multe pagini. Strategiile de cucerire preconizate sunt de sorginte livrescă, având iz medieval, cavaleresc și seamănă, din punctul de vedere al cerebralității, cu Micuța lui B.P. Hasdeu sau Johannes Seducătorul al lui S. Kierkegaard. Jocul mental al apropiierilor progresive de Cita, frumoasa ahtiată de uniforme ofițerești va fi sistat în momentul în care, la o ședință de cenaclu, silfida Carmen Jimblă cade într-o transă orgiastic laudativă a lui Stalin, în versuri flamboaiante și schizoide, de preamărire a virilității comandorului socialist.

Într-o altă categorie tipologică intră Maricica, spălătoreasa taxatoare de facilități sexuale, generoasă însă, oferindu-se chiar pe „veresie” celor care nu-și pot permite achitarea integrală a bonificațiilor ei sexuale. Șoricica însă, deși neatractivă, dopată bovaric cu precepte livești, conveniențe provinciale este aleasă din pricina onestității ei, în pofida unei masculine jene resimțită în fața esteticii precare a fetei. Ieșirile la cinematograful, în pofida apropiierilor epidermiologice în care liceanul, deși o sărută, evită cu prudență sânii imaturi ai companioanei sunt însă frustrante și stângace, pentru că adevărata lor comuniune sufletească este posibilă doar sub cupola și în sediul Astrei. Ea este descoperitoarea unei grile de lectură, „metoda șoricească”, adică alfabetică a scriitorilor.

Expertul livresc al feminității a aflat de la maștri sau din folclor că una dintre metodele de captare a interesului acestora este indiferența. Măsluită, jucată – ce-i drept, dar cu efecte sigure. Replicile teatrale, gândite — sunt urmate de meditații naive asupra erosului, iar modelul eminescian punctează, deseori în cheie ironică sau ludică, elucubrațiile lui afective. Iubirea tăcută, scripturală însă pentru Cita, concretizată în epistole neexpediate ia forma unui scenariu ipotetic, unidirecțional. Cu aroganța lectorului avansat, contaminat deopotrivă de citomanie, personajul-narator își poate permite atât sfaturi

bibliografice, câți aserțiuni asupra autorilor lor, pe care și-i asumă empatic. Dispariția cărților din fișier de după cea dintâi epurare a Astei se transformă pentru adolescent într-un test mnemotehnic, care recapitulează lecturile de altădată și înregistrează cu mirare și curiozitate, ce și câți anume dintre scriitori/opere au mai rămas în raft. Dosoftei, Arghezi, Blaga și Dostoievski dispar în totalitate, Bacovia este redus la Stanțe burgheze, Eminescu apare doar cu un grupaj de 11 poezii în maghiară, dar Caragiale, cel mai virulent incriminator al tagmei balcanice este lăsat. Avem, așadar o „Bibliepurată”, un „Bibliocimitir”, un „Cimitir Astra”.

Tatăl sesizează ochiul sigur al comuniștilor în privința discernerii valorilor. Astfel, scala durabilității estetice este validată de interdicție, iar nu de prezența în bibliotecă.

”Mari-cadavre-vii” scriitorii se înrolează benevoli sub stindard marxist. Prostiția intelectuală îl vizează în primul rând pe M. Sadoveanu care, oportunist, „S-a porcit la bătrânețe” și-și rescrie cărțile în consonanță cu preceptele realismului socialist. Locul unde nu s-a întâmplat nimic se transformă, în contemporaneitate, în Focuri în ceață

La fel ca în **Arta refugii** tatăl scriitorului are opinii ferme, iar rebeliunea ideologică, mai acidă după eliberare, este grefată pe o extraordinară capacitate de percepere a strâmbătății lumii, transmisă poate, genetic și fiului. Asistăm la o lume pe dos, bahtiniană, în care, în numele unei democrații fade și egalitarismului prost preluat ineptul satului devine primar, cetățenii îi învață pe țărani agricultura, iar semidoctii proletari devin stăpâni ai condeielor. Simțul critic al părintelui delimitează tematica maniheică a producțiilor literare emantate în noul regim, care nu mai necesită nici măcar lectura, mesajul putând fi facil perceput din titlurile bombastice : „trecutul: «Potop», «Otravă», «Paiate», «Vițel de aur», «Desculți», «Lanțuri», «Negură»; prezentul: «Bucurie», «Vânt de martie», «Goarnele inimii», «Vioara Roșie», «Scutul păcii», «Cântul vieții», «Matei Ion a cucerit viața».”

Dacă mama pune pe teama fricii concesiile și fraternizarea scriitorului cu socialiștii, tatăl nu poate percepe în cazul lui Sadoveanu, Camil Petrescu, Victor Eftimiu, G. Călinescu, Gala Galaction prosternarea canină în fața noului stăpân, conduita de șerb care, pentru adolescentul Goma nu poate fi datorată decât turpitudinii, naivității ori oportunismului. Hegemonia asupra poreclelor îi revine mamei, maestră a acrobațiilor lingvistice: mania busturilor conducătorului sovietic îl face să-l numească pe acesta „Bustalin” sau „Ghipsarionovici”, campania de alfabetizare devine cea de „analfabetizare”, „culturmă-de-mase”, „egalitate – pentru egaliți”, „literatură-nouă”, „folclor din”.

Încă de pe acum ochiul viu al disidentului de mai târziu realizează tendința camuflării adevărului, politica de scuze care adus la o istorie târâtă a românilor, motivată în actualitate de faptul că modelele s-au „căcănit”. Aprehensiunea repatrierii tronează și acum asupra familiei

Goma. Directorul de școală promovează politica reptiliană întemeiată pe mentalitatea populară care încurajează trădarea și servilismul în scopul supraviețuirii. Orgoliul, dar și conștiința singularității irupe constant pe tot parcursul cărții.

„Nu am manual, nu am cărți, nu am profesori, pe care să-i întreb ca pe niște profesori ai elevului din mine”, proclamă el în momentul în care realizează că singura persoană care l-ar putea edifica în privința anului 1249 și a evenimentelor petrecute în Sibiu în acel timp este un coleg basarabean, Sclifos, prilej de etalare a erudiției istorice, dar și lecție recapitulativă invaziilor barbare.

O pondere consistentă a cărții este datorată episoadelor care narează fațete ale servilismului. Decadența artiștilor, colaboraționismul acestora este înfățișat prin intermediul unei foste profesoare de la BelleArte care și-a etalat la Sibiu virtuozitatea profesională devenind „cea mai mare specialistă din țară în lozinci cu umbre naturale”.

Tot în această galerie intră zugravii lui Stalin, care-l pictează pe verticală, în ciuda dimensiunilor swift-iene, pentru ca nu cumva tătucul să fie culcat sau călcat în picioare. Un personaj aparte este coordonatorul cenaclului proletcultist, autor de romane de haiducie care o consiliază pe prozatoarea de la „Sburătorul”, acuzată pe vremuri de lubricitate și căzută azi îndizgrație, în privința confecționării unor astfel de producții, atestate inofensive și perene ale culturii medii, cu subiect mereu la modă. Campania de propagandă, vehiculată și mediatic, creează senzația unei bunăstări și euforii generale a omului-nou, în vreme ce politizarea este ascendentă, iar cenzura aproape totală. Tinerii încearcă să contracareze măsurile dogmatice, devenind Pantagrueli livrești ce îngurgitează fie alfabetice, fie doar cantitativ, opere epice, lirice sau dramatice, chibițând asupra căreia dintre cele trei specii va fi mai repede epurată, deoarece omul-nou este un piroman al cărților, un destructor cultural.

Paul Goma se dovedește un partizan al romanului, formă proteică de comasare a ideilor, astfel încât până și sala de lectură ia mental forma unui roman ce ascunde destine. Pledoaria pentru carte conduce personajul-narator înspre stabilirea unor congruențe dintre acestea și fete:

„cărțile sunt ca fetele; dacă nu le săruți atunci când arzi, te topești de dorul lor, mai târziu e prea târziu”...

Finalul, deschis, ușor edulcorat se încheie cu versurile din Odă – în metru antic...

Și cu fuga, pe furiș, a personajului-narator din sanctuarul eminescian al ofițereșii în care credea că a fost ademenit pentru prestații virile.

Duminică 11 noiembrie 2012

FLORI BĂLĂNESCU

Colocviul Despre disidență - Craiova

Paul Goma, între vocația libertății și percepția contemporanilor

O perspectivă nuanțată de dosarele de urmărire informativă

„...Este de conceput, în România, ca un «director de conștiință», în loc să se așeze totdeauna în afara puterii (și în fața ei, pentru a-și păstra limpezimea privirii de «intelectual» în scopul apărării celor care nu au glas) să se gudure...?” „La un deceniu după răsturnarea din decembrie '89 se observă cu stupoare: limba de lemn, cea sănătoasă, cea din salcâm autentic, continuă să clămpănească fioros (l-am citat infidel pe Ion Negoïtescu) și nu doar în gurile fără de control ale politicienilor...; la fel: noțiuni interzise sub comuniști, ca samizdat, disident, literatură de sertar, exil – nu sunt stăpânite de cei care în principiu ar fi trebuit să-i învețe pe ceilalți cuvintele: scriitorii”.

(Paul Goma, **Scrisuri. 3, 1998-2010**, în curs de apariție la Editura Curtea Veche)

„Sunt scriitor, nu autor de cărți” spune Paul Goma despre sine, aserțiune ce fixează dintru început sensul discuției pe care o propun. Trăim într-o lume în care aproape totul se preia fără mult discernământ. La începutul anilor 1990, câțiva au stabilit moda conceptuală. Dacă s-a zis: intelectuali disidenți, s-a mers pe această linie. Dacă s-a spus: Gulag românesc, expresia a devenit automatism. Paul Goma a fost și a rămas până azi scriitor. Ce este scriitorul în opinia lui Goma? Simplu: acel individ care are obligația morală de a spune, scrie adevărul, de a fi responsabil față de și cu memoria comunității sale.

De ce nu este Paul Goma disident, deși deseori suntem nevoiți să ne conformăm unor „canoane” stabilite de practica publicistică, mai ales. Primul care nu acceptă o atare calitate este chiar Goma. Conform definiției de dicționar, disidență = rupere ideologică prin raportare la o majoritate; în manieră specifică: disidență = opinie separată în interiorul partidului/ grupului de idei – abordare pe care o întâlnim cel mai adesea. Din studiul biografiei și dosarelor – penal și de urmărire informativă, precum și al unor surse complementare, reiese că termenul potrivit pentru a reliefa tipul de atitudine intelectuală și civic-morală a lui Paul Goma este acela de opozant sau de protestatar, cu variația luptător pentru drepturile omului. Formulele sunt la fel de generice, însă indică apăsat esența activității lui Goma. Spre deosebire de varianta „disident” care, din cauza folosirii fără discernământ, a ajuns în zilele noastre să fie o calitate atribuită cu multă ușurință.

Motiv pentru care Paul Goma pare să se piardă într-o masă de „disidenți”, care, în realitate, nu a existat. Solidarizarea individuală din ianuarie 1977 cu Charta cehoslovacă, printr-o scrisoare deschisă adresată lui Pavel Kohout, unul dintre lideri, urmată în februarie de o scrisoare deschisă adresată lui Nicolae Ceaușescu ¹⁾ și, aproape concomitent, de Scrisoarea deschisă adresată participanților la Conferința de la Belgrad sunt principalele momente ale Mișcării pentru drepturile omului din 1977.

Scrisoarea inițială de 7 pagini, un rechizitoriu și o petiție prin care se cerea respectarea tuturor drepturilor constituționale și universale ale omului pentru români, a fost respinsă ca

O scrisoare-deschisă, de o ironie mușcătoare:

„Domnule Ceaușescu,

De o lună de zile de când, la Praga, a fost dată publicității «Charta '77», mă străduiesc să-mi conving cunoscuții să se solidarizeze cu acțiunea cehilor și a slovacilor. Dar fără succes. Unii au refuzat, net, recunoscând cinstit că asta – adică solidarizarea – cade sub articolul cutare al Codului Penal; alții nu cunoșteau articolul pe dinafară, dar cunoșteau, pe dinăuntru, Securitatea; alții, ceva mai curajoși, s-au declarat gata să semneze o scrisoare de solidaritate, dar indescifrabil; în fine, alții mi-au propus să mai așteptăm nițel, să vedem rezultatul – la-pauză: dacă acțiunea chartiștilor reușește, atunci poate ne pică și nouă, românilor, ceva din cuceririle cehilor, dacă nu, atâta pagubă, rămânem fără cuceriri, dar și fără consecințele pe care cehii le vor trage.

Vă rog să mă credeți că atitudinea concetățenilor noștri m-a mâhnit profund: toți vecinii noștri se mișcă, își cer drepturile ce li se cuvin, până și rușii (care știm noi cine sunt ei...) strigă în gura mare că ei nu sunt liberi, că drepturile lor sunt călcate în picioare. Numai noi, românii tăcem. Și așteptăm. Să ni se dea totul de-a gata. Românii noștri se gândesc numai la ce vor pierde dacă va afla Securitatea, nu la ceea ce vor câștiga – în ciuda Securității.

Un cunoscut, un Escu pur-sânge m-a jignit de moarte – și nu doar pe mine. Știți ce mi-a zis? Zice:

– Domnule, dumneata te agiți într-un anume fel și vrei să faci anumite chestii care nu sunt specifice românului, deci nu ești român!

– Cum așa?, zic eu, atins la tricolor. Este adevărat, bunicul dinspre tată era macedonean (Goma), bunica dinspre mamă grecoiacă (Cuza), e adevărat că mai am și ceva sânge polonez de la bunica dinspre tată – dar ce contează sângele – care-apănu-se-face? Contează că eu mă simt român. Pentru că m-am născut în România (județul Orhei), pentru că limba mea maternă este româna, pentru că pe bunicul dinspre mama îl chema Popescu și pentru că (iar cu asta i-am închis gura!), pentru că închisorile mi le-am făcut aici, pe și sub pământul patriei mele iubite!

– Bine, bine, să zicem că ești român, a cedat Escu. Dar te comporti ca un neromân!

Ei, și m-am înfuriat rău de tot și i-am zis-o de la obraz:

– Daaa? Dar de Ceaușescu ce mai zici? Și el e ne-român? Ba e foarte român și cu toate acestea, în 15 august 1968 s-a dus la Praga, să-l asigure pe Dubcek de solidaritatea românilor. Și, deși român, a condamnat, de la balcon, cu vehemență invadarea Cehoslovaciei de către trupele Pactului de la Varșovia și a zis că ce-au făcut ele, trupele, este o mare rușine și că să nu se mai repete chestia asta, că-i de rău!

– Uite-așa i-am zis. La care Escu:

– N-ai decât să-i ceri lui Ceaușescu ce-mi ceri mie: semnătura pe scrisoarea de solidaritate cu cehii – așa mi-a zis.

(...) V-am mai spus: românii se tem de Securitate. Rezultă că, în România, doi inși nu se tem de Securitate: Domnia Voastră și cu mine. Dar, după cum v-am mai

...prea dură de către familia Manoliu, cu care Goma a ajuns să discute eventualitatea unui atare gest, după ce fusese refuzat de prieteni și scriitori (Nicolae Breban, de exemplu). Paul Goma a acceptat o variantă mai scurtă, dar numai „cu condiția să vorbească despre toate drepturile cetățenești, nu doar despre dreptul la emigrare”²⁾, cunoscându-se detaliul că familia Manoliu și ceilalți primi semnatori ai Scrisorii erau interesați de obținerea pașaportului, adică de respectarea punctuală a dreptului de liberă mișcare. Unul dintre mulții diplomați străini interesați de „cazul Goma”, atașatul comercial francez, Bruno Lafuma, enumeră într-o discuție din martie 1977 cu unul dintre informatorii Securității, ultimele nemulțumiri manifestate în țările din Est, între care „grupul protestatar PAUL GOMA” din România. Versiunile Planurilor de măsuri, redactate încă din 1972, dădeau roade. Informatorul afirmă, „conform instrucțiunilor primite”, că tot ce știe despre Paul Goma se rezumă la informații pe care le aflase din comentariile și aprecierile lui Nicolae Carandino, anume, că este „un scriitor mediocru”, care, „din lipsă de talent, și-a ales subiecte de scandal încercând să apară în «opozant politic»”³⁾. Agentul i-a furnizat diplomatului francez și alte „informații”: aderenții la Mișcarea lui Goma sunt „niște iluștri necunoscuți care vor pașapoarte, fie aventurieri, însă nici un scriitor român de valoare, nici un intelectual de renume nu a aderat la ideile lui.”⁴⁾ Nicolae Carandino, fost deținut politic, îl considera „o lichea manevrată de emigrația română din străinătate”. Lafuma conchide că informatorul are dreptate în privința mediocrității scrierilor lui Goma, deși nu talentul literar era

în chestiune. Ca atașat comercial, pesemne își formase o părere din ce îi spusese alți români (prezumați informatori, atașații străini la București fiind încadrați de dispozitivul informativ al Securității), însă îl contrazice asupra unui aspect care îl interesa și pe care avea competența să îl aprecieze fără intermediari: gestul lui Paul Goma de a critica deschis regimul era „un act de mare curaj”⁵⁾. Lafuma și-a exprimat și speranța că în viitorul apropiat mai mulți intelectuali de

numai două semnături... Există însă o soluție: solidarizarea individuală – eu am și expediat o scrisoare cu semnătura mea autografă. Numai că gestul meu nu va împrăști teama concetățenilor noștri de a se alătura celor care cer drepturi – la urma urmei și pentru noi, românii...” (Paul Goma, Scrisuri. I. 1971-1989, Editura Curtea Veche, București, 2010)

2) Paul Goma, **Culoarea curcubeului 77 (Cutremurul oamenilor). Cod „Bărbosul”**, Eagle Publishing House, București, 2011, p. 47

3). ACNSAS, FOND INFORMATIV, dosar 2217, vol. 7, f. 16+v.

4). Ibidem

5). Ibidem

6). ACNSAS, FOND INFORMATIV, dosar 2217, vol. 7, f. 16+v.

7), „...un alt reprezentant de marcă al disidenței românești, criticul Nicolae Balotă”, Gheorghe Glodeanu, *Incursiuni în literatura diasporei și a disidenței*, Editura Tipo Moldova, Iași, 2010, p. 259. Ion D. Sîrbu e tratat, de asemenea, la „literatura disidenței”.

valoare „ar putea subscrie la aceste idei contestatate”. Nu este lipsit de relevanță nici detaliul că „opinia avizată” a lui Carandino se datora instructajului primit de la Alexandru Ivasiuc, după cum reiese din arhive, colaborator în nume propriu al Securității 6)

Deseori se pune semnul egalității, fără nicio justificare, între experiența carcerală și disidență. Gh. Glodeanu, spre exemplu, îi consideră disidenți pe scriitorii Ion D. Sîrbu și Nicolae Balotă 7). Deși au fost amândoi deținuți politici, primul cu un traseu ante- și postdetenție vertical, scriitor de literatură și jurnal de sertar, al doilea cu un traseu semnificativ diferit. Niciunul nu se poate revendica de la o atare competență. Gestica disidenței și a opoziției presupune acțiuni publice, deschise, ce atrag sancțiuni și pedepse. Literatura de sertar presupune pedepsirea celui care a scris-o în cazul în care este descoperită, putând fi considerată un tip de rezistență individuală tăcută, secretă, fără urmări în câmp social și/ sau politic. Literatura de sertar și colaborarea cu Securitatea sunt ipostaze ce nu au de a face cu opoziția, disidența sau rezistența în sens propriu, activ.

Paul Goma nu și-a propus niciodată să răstoarne regimul politic, dar a reușit să îi clatine stabilitatea, construită prin metode represiv-totalitare. Calitatea de membru de partid, la care se face deseori referire pentru a justifica astfel „disidența de partid”, este supralicitată din necunoaștere. Scriitorul nu a dorit niciodată să intre din convingere în PCR. În august 1968, după fulminantul discurs din balcon al lui Nicolae Ceaușescu, care-și juca într-un context favorabil cartea independenței față de Moscova, pe fondul intrării trupelor Tratatului de la Varșovia în Cehoslovacia, Goma a simțit că este momentul prielnic pentru eliberarea Basarabiei. Astăzi pare un avânt al naivității. Dar Goma este basarabean, fusese arestat în 1956 pentru că vorbise – în timpul revoltei de la Budapesta – despre lucruri interzise, între care problema Basarabiei. Auzind în august 1968 8) că s-au format Brigăzi patriotice, a mers și a cerut armă, pentru eliberarea pământului natal. Dar primirea armei a fost condiționată de calitatea de membru de partid. Pentru Basarabia, Goma a făcut acest compromis: a fost de acord să primească și carnet de membru PCR. Totul s-a dovedit o mare minciună. Goma a rămas cu un carnet de membru de partid pe care scriitorii din UR, unii dintre ei cu un carnet de membru de partid pe care scriitorii din UR, unii dintre ei membri disciplinați de partid, i l-au cerut ulterior cu insistență 9).

7. „...un alt reprezentant de marcă al disidenței românești, criticul Nicolae Balotă”, Gheorghe Glodeanu, *Incursiuni în literatura diasporei și a disidenței*, Editura Tipo Moldova, Iași, 2010, p. 259. Ion D. Sîrbu e tratat, de asemenea, la „literatura disidenței”. 8) „[1968] august, 22:

a) invadarea Cehoslovaciei;

b) lansarea în librării a volumului de debut *Camera de alături* – apărut la E(S)PL(A).

– august, 23: P. G. (fără profesie, fără serviciu, nestudent, nemembru al Uniunii Scriitorilor – dar autor al unui volum recent editat) se prezintă la sediul Uniunii din Șoseaua Kiseleff și cere să fie primit în Brigăzile patriotice. Este trimis la plimbare,

cu explicația:

a) scriitorii încă nu alcătuiseră asemenea... formații;

b) chiar dacă se vor constitui Brigăzi la Uniune, în ele vor intra numai membri de partid.

– august, 24: P. G. este chemat telefonic la sediul Uniunii Scriitorilor, unde Pop Simion, Ioanichie Olteanu și János Szász îl anunță că ideea lui a fost bună, însă dacă vrea să intre în Brigăzile Patriotice, mai întâi trebuie să intre în partid.

– august, 24-25: în Sala Mare a Casei Scriitorilor are loc faimoasa ședință de primire în partid a unor, în general, tineri scriitori (care ceruseră să facă parte din Brigăzi): Mariana Costescu, Aurel Dragoș Munteanu, Adrian Păunescu, Paul Schuster, Al. Ivasiuc și Paul Goma (doar atâția să fi fost?) (vezi Soldatul câinelui).” Bio-bibliografie, în Paul Goma, Scrisuri. I. 1971-1989, Editura Curtea Veche, 2010)

9) „(1971) – toamna-iarna: la o ședință (foarte) lărgită organizată în Sala Mică a Palatului, prezidiul (din care făceau parte Gheorghe Pană, Ilie Rădulescu, Bujor Sion), Dumitru Popescu-Dumnezeu, după ce „obține” excluderea din partid și din C.C. a lui Nicolae Breban, aflat în acel moment la Paris, propune excluderea și a lui P. G. – prezent, acesta. Motivul:

«A pus în mâna dușmanului extern o armă cu care să lovească în patria noastră.» Se declară de acord cu... analiza tovarășii: Titus Popovici, Al. Andrițoiu, Fănuș Neagu, Mircea Micu; fac exerciții de anchetă-încrucișată Dinu Săraru cu/ și Eugen Barbu. Intervine Dan Zamfirescu, indignat de «nepatriotismul vânzătorului de țară P. G.».

Îl apără (pe P. G.): Mihai Novicov, Ion Lăncrănjan, Mihai Ungheanu, Darie Novăceanu... Și numai ei.

iarna: continuă „ședințele intime de lămurire”, în cam aceeași formație: C. Toiu, Nichita Stănescu, Ion Horea, Dimisianu, Radu Boureanu și nelipsitul Hobană, încercînd să-l convingă pe P. G. «să predea de bună voie carnetul de partid — ca să terminăm cu problema aia și să mergem să bem ceva ...». P. G. răspunde:

«De bunăvoie nu vi-l dau; de nevoie... Dacă încercați să mi-l luați cu forța, îl înghit, precum partizanul sovietic!»”(Paul Goma, Scrisuri. I. 1971-1989, loc. cit.)

Partidul se rușina cu un asemenea membru, basarabean refugiat din calea armatei sovietice „eliberatoare”, apoi vânat de comisiile de „repatriere” pentru a fi întors în Uniunea Sovietică, mutat prin școli, cu părinți hărțuiți și arestați, el însuși condamnat penal și administrativ, cu domiciliu obligatoriu, împiedicat să își termine studiile universitare, reluate după eliberare, fără drept de a publica și chiar de a semna traduceri etc. Carnetul de membru de partid a dispărut din apartamentul soților Goma, în urma multiplelor percheziții, știute sau doar constatate. Disidența de partid este autentică atunci când produce rupturi în cadrul normelor de partid și al ideologiei subsecvente. Or, Paul Goma, prin ceea ce a scris, denunțat și cerut în romanele, textele publicistice și scrisorile deschise a pus sub semnul întrebării construcția statului totalitar, cu toate mecanismele și instituțiile lui.

Paul Goma a intrat în atenția Securității în 1956. Se cunoaște și există bibliografie pentru povestea arestării, condamnării și detenției. După doi ani de gherlă, a fost dus direct în domiciliu obligatoriu la Lătești, cu o condamnare administrativă inițială de 36 de luni, dată prin Decizia MAI nr. 15157 din 11 sept. 1958. Cât s-a aflat în domiciliu obligatoriu la Lătești, boala mamei sale, Maria, a evoluat ¹⁰), iar tatăl s-a îmbolnăvit de TBC pulmonar. Dosarele păstrează memoriile către MAI ale tânărului Goma prin care solicită învoiri pentru a-și vedea

părinții sau pentru a merge la oftalmolog, având probleme cu vederea. I s-au aprobat două învoiri, în februarie și octombrie 1960, prima la Constanța, a doua la Rupea, la părinți. Dosarele păstrează și încercările lui Eufimie Goma, pe lângă MAI, în speranța obținerii de învoiri ori de ridicare a restricției domiciliare pentru fiul său. La 21 noiembrie 1961, când expira condamnarea, pedeapsa a fost majorată prin Decizia nr. 16 285 cu 24 de luni. Goma era „considerat deosebit de periculos pentru securitatea statului”¹⁰⁾. În februarie 1962 îi este ridicată totuși interdicția domiciliară.

1971, anul în care apare primul roman tradus fără voia autorităților de la București (Ostinato, ed. Suhrkamp, Germania), marchează și debutul „revoluției culturale” a regimului Ceaușescu, prin Tezele din iulie. Nu doar „ambitia” și „orgoliul bolnav” puse pe seama lui Paul Goma, așa cum consemnează contemporanii săi în notele informative date Securității ori rapoartele Securității asupra „stării de spirit” a scriitorimii și intelectualității române, l-au determinat pe Goma să aleagă publicarea cărților sale direct în traduceri. „Cenzura, autocenzura și para-literatura” – titlul unui text trimis de Goma în Occident, apărut la Hamburg, în „Die Zeit”¹²⁾ în 1972, erau ingrediente de bază ale noii realități ideologice. Paul Goma nu poate desprinde din profilul moral al unui om liber, indiferent de epocă sau regim politic, ori de profesie: rostirea adevărului. Invocarea dreptului de a rosti adevărul, necenzurat, cu conștiința pierderilor și pericolelor la care cel în cauză se expunea face diferența dintre masa intelectualilor/ scriitorilor și puținii care și-au asumat menirea condiției lor.

10)

Într-un lung memoriu adresat Procuraturii Generale a RPR, în noiembrie 1961, când a aflat de majorarea pedepsei, Paul Goma spune: „Nu am comunicat mamei adevărata perioadă de domiciliu obligatoriu – 36 luni –, pentru a o menaja, i-am spus că am un an. După expirarea acestuia, i-am spus că de fapt doi ani mi se dăduseră, dar voisem s-o cruț. În nov. 1960 având o permisie chiar în perioada presupusei expirări, am fost nevoit să-i spun adevărul. În urma acestui fapt, mama a avut o criză, care i-a provocat paralizia. A fost internată la Spitalul de boli nervoase din Sibiu până în august 1961, când a fost trimisă acasă ca incurabilă dar neprimejdioasă. A fost pensionată pentru invaliditate gradul I, având nevoie de îngrijitor”. (ACNSAS, FOND PENAL, dosar nr. 312, ff. 45-v-46-v)

11) Ibidem, f. 38.

12) „Cenzura ca «instanță a interdicției» există de multă vreme și va exista mereu, câtă vreme Puterea nu poate suporta adevărul (când a rulat la București filmul «Adevărul și Puterea», spectatorii ziceau – înainte de a-l vedea: «În sfârșit, cineva îi spune Puterii Adevărul...») și câtă vreme îi va fi frică de cuvânt, care-i mai ascuțit decât sabia. Abia dacă se cristalizase proaspăta – ca urmare a circumstanțelor istorice – conștiință de sine a românilor, că s-a și confruntat cu interdicțiile. Dar aceia care aveau într-adevăr ceva de spus nu s-au lăsat terorizați de cenzură și de propria-i frică față de cuvânt. Acești autori s-au luptat cu cenzura, uneori au obligat-o să bată în retragere sau au păcălit-o. Se spune că din bătaia cu cenzura ar fi ieșit adesea învingătoare forma artistică; astfel, se spune, s-ar fi născut metafora... Se mai spune și că cenzura ar fi răul necesar, abia ea dându-i libertății spirituale un sens... Din păcate, o prelungă și dură tiranie a cenzurii îl transformă pe cenzurat în cenzor al propriilor cuvinte. Experiența l-a învățat că nu-i este

permis să dea glas anumitor adevăruri, așa că nici nu mai încercă.” (A se vedea pe larg, Paul Goma, *Scrisuri. I. 1971-1989*, op. cit.)

Totodată, anul 1971 marchează, la 12 martie, deschiderea dosarului de urmărire informativă (DUI) nr. 6201, pe numele conspirativ „BĂRBOSUL”. Principalul motiv îl constituie corespondența și tratativele scriitorului pentru apariția în străinătate a cărților refuzate ani de zile de cenzura din România.

Celelalte nume de „obiectiv” sunt „Gom” și „Grama”. Până la Mișcarea pentru drepturile omului din iarna-primăvara anului 1977, Goma n-a făcut decât să-și construiască un profil de marginal. Marginalii pot fi tăcuți și vocali. Goma a fost un vocal, a provocat nedumeriri, idiosincrazii, pagube regimului politic, culminând cu „cutremurul oamenilor” din 1977.

În 1971 apărea în traducerea germană a Mariei-Thérèse Kerschbaumer (și ea „supravegheată informativ”) romanul *Ostinato*. Este primul moment definitoriu în traseul lui Paul Goma drept ceea ce s-a încetățenit sub denumirea de „disidentul Goma”, dar și un reper major pentru raportarea scriitorimii române la conștiința de sine, ca breaslă și ca indivizi. Atitudinea lui Goma față de ceea ce denotă calitatea de scriitor se definitivează în anul 1971, după o perioadă postdetenție de încercări grele în plan personal. Un roman „fugit” din România, după expresia lui Giorgio Sandri 13), *Ostinato* nu este doar o carte, ci dovada materială a libertății de gândire și expresie a autorului rămas pe loc, în România guvernată de totalitarism. Acest gest îi conferă lui Goma o notă distinctă: de om liber în ciuda și împotriva sistemului 14).

13) „Romanul mai este și un eseu despre «realitatea» românească; o fereastră deschisă înspre întorsăturile «sistemului» în care, chiar și după «dezgheț» nimic substanțial nu s-a schimbat”. Giorgio Sandri, *Un roman „fugit” din România*, „Il Tiempo”, 20 nov. 1971, apud „Receptare critică”, în Paul Goma, *Ostinato*, Ed. Univers, București, 1991. 14) În cadrul rubricii „Actualitatea Românească”, din seara zilei de 13 aprilie 1977, postul de radio „Europa Liberă” a transmis scrisoarea medicului scriitor ION LADEA, adresată lui PAUL GOMA la 17 martie a.c.

„PAUL GOMA, Întârzierea scrisorii mele atestă pertinența ei, un gest ca al tău nu se poate evalua în măsura ce i se cuvenea în structura în care ne-a aruncat destinul. Te-am judecat cu măsura standard, cu măsura impusă de sistemul ce azi ne împresoară, te-am suspectat o zi provocator, care încerci să răscolești resursele latente ale unor oameni împietriți în tăcere. Am așteptat, era firesc. Dar infailibilității încrederii mele, de probitate incontestabilă ca NEGOIȚESCU, VIANU și alții au aderat la gestul tău. Iartă-mă, iartă o intenție care a șovăit în a se preschimba în faptă, care a acceptat mântuirea doar după certificatul dovezilor. Pe toți ne-a deformat sistemul, tuturor ne-a semănat în ogradă bănuiala și teama, roadele terorii. Și de teroare am avut cu toții parte.” (ACNSAS, FOND INFORMATIV, dos. 2217, vol. 9, ff. 326-327)

14) În cadrul rubricii „Actualitatea Românească”, din seara zilei de 13 aprilie 1977, postul de radio „Europa Liberă” a transmis scrisoarea medicului scriitor ION LADEA, adresată lui PAUL GOMA la 17 martie a.c.

„PAUL GOMA, Întârzierea scrisorii mele atestă pertinența ei, un gest ca al tău nu se poate evalua în măsura ce i se cuvenea în structura în care ne-a aruncat destinul. Te-am judecat cu măsura standard, cu măsura impusă de sistemul ce azi ne

împresoară, te-am suspectat o zi provocator, care încerci să răscolești resursele latente ale unor oameni împietriți în tăcere. Am așteptat, era firesc. Dar infailibilității încrederii mele, de probitate incontestabilă ca NEGOIȚESCU, VIANU și alții au aderat la gestul tău. Iartă-mă, iartă o intenție care a șovăit în a se preschimba în faptă, care a acceptat mântuirea doar după certificatul dovezilor. Pe toți ne-a deformat sistemul, tuturor ne-a semănat în ogradă bănuiala și teama, roadele terorii. Și de teroare am avut cu toții parte.” (ACNSAS, FOND INFORMATIV, dos. 2217, vol. 9, ff. 326-327)

La Plenara lărgită de partid a URSS, din 15 noiembrie 1971, prezidată de „tov. Dumitru Popescu, secretar al CC al PCR”, după cum ne spune informatorul „Radu Moldovan” „(...) Cineva din prezidiu a pus problema transfugilor și a trădătorilor: Breban, Țepeneag și Paul Goma. Cei care au vorbit cu mai mult aplomb și duritate în această chestiune au fost Eugen Barbu, Corneliu Leu, Ion Lăncrăjan, Nicolae Stoian etc. (...) Cam aceiași scriitori – și alții – au discutat și cazul Goma, criticându-l aspru. De asemenea, câțiva membri ai prezidiului. (...) Paul Goma s-a justificat – pe scurt – cam așa: câțiva ani de zile a încercat să publice cartea în țară. A avut nenumărate audiențe la CC al PCR, la Secțiile Presă și Propagandă, Literatură și Artă. Nu i s-a aprobat publicarea. Cum o carte apărută în țară poate apoi să fie publicată în străinătate, el a cerut să i se tipărească aici numai în 5 exemplare, ca apoi s-o poată trimite afară. Nu i s-a aprobat nici acest lucru.”¹⁵⁾

Din 1971 și până în 1977 dosarele de urmărit ale lui Paul Goma au dobândit dimensiuni impresionante, volumele însumând mii de pagini. Un rol nefast în furnizarea și colportarea de versiuni compromițătoare l-a jucat scriitorul, fost deținut politic, fost coleg de facultate cu Paul Goma, Alexandru Ivasiuc. El a avut o influență semnificativă asupra mediului literar și a unor foști deținuți politici. Dacă din notele informatoarei „Ruxandra” se desprind o aplecare bovarică spre cleveteală răutăcioasă și un discurs de critic ratat, din propunerile și informațiile furnizate de Alexandru Ivasiuc, colaborator neconspirat, reiese dorința de a-l anihila moral și profesional pe Paul Goma¹⁶⁾.

15) Ibidem, vol. 3, ff. 274-276.

16) „Vă voi da o listă cu numele tuturor persoanelor care au stat cu noi în pușcărie și care pot confirma ceea ce spun eu despre carte (...) Aceste persoane propun să fie împărțite în două categorii: a) Asupra celor care au acordul Dvs. voi acționa eu dată fiind sensibilitatea lor; b) Asupra cărora veți acționa Dumneavoastră (...) Pentru pregătirea celor menționați mai sus mă angajez să mă ocup eu. Cred de asemenea că e bine să folosesc posibilitățile ce le am la ziaristii străini. Ginerile lui H. Barnes este primul secretar al ambasadei SUA la Paris, un personaj pe care îl pot folosi foarte ușor (...) Tot la Paris se află M. SERDARU șeful unei clinici de neurologie, personaj cu mare influență asupra lui MONICA LOVINESCU (...) Mai poate fi folosit și VARLAM, descendent din familia GHICA, care a stat cu noi în detenție și are mare influență asupra unor persoane din emigrație (...) O singură rugămintă are [Ivasiuc]. Să-l considerăm un fel de consilier în acest caz nu un simplu executant. În limita conspirativității să știe și el ce se poate și”. Nota-raport a maiorului Victor Achim începe astfel: „Conform aprobării am organizat o nouă contactare a scriitorului Alexandru Ivasiuc cu scopul

de a-l determina să folosească posibilitățile de care dispune împotriva acțiunilor ostile întreprinse de PAUL GOMA așa cum a afirmat recent.” (Ibidem, ff. 275-277)

Ivasiuc stă de vorbă la restaurantul „Pescăruș”, în ziua de 5 ianuarie 1977, între orele 10-13.05, cu maiorul Victor Achim. Transmite Ministerului de Interne, printr-un ofițer de Securitate, nemulțumirea față de încercarea de a-i racola soția 17), deși nu e o persoană care să dea curs șantajului bazat pe amănunte de picanterie din viața intimă („deși era adevărat acest lucru”, scrie Achim în paranteză). Ivasiuc a fost funcționar la Ambasada americană din București, știa cum funcționează mașinăria diplomatică și propagandistică americană. El era convins că Goma este „un impostor”, un „mincinos” și „nu are nici un pic de talent”. Potrivit lui Ioan Varlaam, alt fost deținut politic, citat de o colegă de lot, aflată „în legătura” Securității, „în ideea atragerii treptate la colabo-rare”, pe numele de cod „Ioana”, Alexandru Ivasiuc „trage tare să se ridice” 18).

16 „Vă voi da o listă cu numele tuturor persoanelor care au stat cu noi în pușcărie și care pot confirma ceea ce spun eu despre carte (...) Aceste persoane propun să fie împărțite în două categorii: a) Asupra celor care au acordul Dvs. voi acționa eu dată fiind sensibilitatea lor; b) Asupra cărora veți acționa Dumneavoastră (...) Pentru pregătirea celor menționați mai sus mă angajez să mă ocup eu. Cred de asemenea că e bine să folosesc posibilitățile ce le am la ziaristii străini. Ginerile lui H. Barnes este primul secretar al ambasadei SUA la Paris, un personaj pe care îl pot folosi foarte ușor (...) Tot la Paris se află M. SERDARU șeful unei clinici de neurologie, personaj cu mare influență asupra lui MONICA LOVINESCU (...) Mai poate fi folosit și VARLAM, descendent din familia GHICA, care a stat cu noi în detenție și are mare influență asupra unor persoane din emigrație (...) O singură rugămintă are [Ivasiuc]. Să-l considerăm un fel de consilier în acest caz nu un simplu executant. În limita conspirativității să știe și el ce se poate ști”. Nota-raport a maiorului Victor Achim începe astfel: „Conform aprobării am organizat o nouă contactare a scriitorului Alexandru Ivasiuc cu scopul de a-l determina să folosească posibilitățile de care dispune împotriva acțiunilor ostile întreprinse de PAUL GOMA așa cum a afirmat recent.” (Ibidem, ff. 275-277)

17) Scriitoarea Tita Chiper

18) „De la VARLAAM, GOMA și de la alții «Ioana» știa că IVASIUC a fost informator în pușcărie și că [ș]i-a turnat toți prietenii. Când, proaspăt eliberat din închisoare a fost angajat la Legația SUA, svonul s-a difuzat, astfel că toți scriitorii au știut imediat. FLORENȚA ALBU i-a povestit că în urmă cu 2-3 ani a fost la un restaurant cu încă 2-3 scriitori și că IVASIUC le-a prezentat un străin cu care au sta de vorbă. Acesta însă nu era străin ci ofițer de securitate – cunoscut de IVASIUC – care l-a recomandat ca străin. După puțin timp au fost chemați la securitate și avertizați pentru ceea ce vorbiseră, poveste care a făcut înconjurul lumii scriitorilor deși – se spune – au fost avertizați [cuvânt tăiat cu pixul și scris deasupra: sfătuiți] să nu divulge nimic. (...)” Sursa „a fost rugată să ne semnaleze în continuare tot ce află despre PAUL Goma, și despre alți scriitori – pe care chiar ea i-a semnalat – cu comportare dușmănoasă (Popescu Ștefan etc.)” (ACNSAS, FOND INFORMATIV, dosar 2217, vol. 2, ff. 72-74)

Securitatea încerca să diminueze, minimalizeze și arunce în derizoriu orice zvon sau gest ce-ar fi adus grave atingeri regimului Ceaușescu și stabilității sistemului totalitar la acea oră. Împotriva lui

Goma, a construit un dispozitiv amplu, cu tehnică și supraveghere operativă, rețea impresionantă de agenți etc. Măsurile de discreditare, compromitere și neutralizare au țintit, în primul rând, la compromiterea calității sale de scriitor și de om 19).

19) Notă inf. a lui „St. Bărbulescu” dată lui Achim la 23 nov 1977

– pe 21 nov informatorul s-a întâlnit la Restaurantul Casei Scriitorilor cu Fănuș Neagu, Dragoș Vicol, Stelian Gruia și N. Nasta. Vorbind despre alegerile de la USR (presupun!) Nasta a întrebat:

„– Paul Goma cu cine oare o fi votat?

– Ieri a plecat în Franța! A răspuns îndată Fănuș Neagu. Și-a luat jidanca română, el fiind jidan ucrainian, și-acum o să scrie la Paris. Și i-a tras o înjurătură.

– Bine că i s-a dat drumul și proști ar fi ăia care l-ar primi înapoi! A continuat Dragoș Vicol. Asta-i scriitor! I-am cetit *Ostinato* în limba franceză – o porcărie sinistra, nici urmă de talent. Aberații.

– De vină-i Eugen Barbu, intervine și Nasta – că el a contribuit în bună măsură la încurajarea lui Goma, să se considere genial.

Întrebându-l ce legătură este între Barbu și Goma, mi-a răspuns că Eugen Barbu, pe când era redactor-șef la „Luceafărul” i-a dat un premiu, pentru debut.

Stelian Gruia, deasemeni, spunea că a ascultat la radio o parte din scrierile lui Goma și că, în afară de viața din pușcărie, și aia prost descrisă și plină de minciuni și exagerări, nu este în stare să scrie măcar o schiță, și cu atât mai puțin un roman.

– Scriitor n-o să ajungă niciodată, mai ales acum, când nu mai este un scriitor de scandal – odată plecat din țară, dar de foame n-o să moară, nici o grijă, a intervenit Fănuș Neagu. Comunitatea evreiască o să-și facă și de data aceasta datoria și-o să-i dea cât să nu crape de foame.

Și așa a [sic] continuat discuțiile încă multă vreme, nimeni neregretând plecarea lui Goma – mai apoi a intervenit în discuție și Mircea Dinescu și Petre Stoica – ca să se încheie cu «episodul Ben Corlaci» [?] – cel mai contrariat de rămânerea în Franța a acestuia fiind Dragoș Vicol, care spunea că în ruptul capului nu poate pricepe ce l-a determinat să facă o asemenea prostie.

Careva – Fănuș Neagu – a replicat: – A presimțit cutremurul!

Apoi s-a discutat despre probabila sa moarte, și a familiei lui Corlaci, dacă erau surprinși de cutremur în apartamentul în care locuiau în București, prăbușit la cutremur.

Mai departe s-a discutat despre moartea lui Ivăsiuc și ce ghinion a avut acesta ca să moară la Scala.

22.XI.1977 ss indescifr

N.B. Sursa a avut sarcina să urmărească comentariile ce se fac în rândul scriitorilor referitor la plecarea lui Paul Goma.

A fost instruit ca la o nouă discuție de asemenea amploare să lanseze versiunea cuprinsă în planul de măsuri cu privire la compromiterea susnumitului.

ss indescifr m. Achim” (ACNSAS, FOND INFORMATIV, dosar 2217, vol. 13, ff. 90-91+v)

Având 21 de ani în momentul arestării din 1956, eliberat după 6 ani de detenție și domiciliu obligatoriu, Paul Goma a „reluat” studiile universitare, dar nu din anul III, așa cum li s-a permis foștilor lui colegi de facultate și pușcărie, ci din anul I, după alt examen de admitere. În 1968, anul în care va și debuta în volum (rămas singurul în limba română până în 1990), a renunțat la facultate, forțat de hărțuielile Securității. De acum, relația lui cu sistemul urmează un drum ascendent, până la plecarea din România, în 1977, și după această dată, în exil. Practic, Securitatea a pregătit în permanență terenul și a

construit din mers versiunile ce aveau să fie colportate în special de lumea literară. Lucrurile s-au amestecat atât de bine, încât sunt situații în care este limpede că unele idei sunt culese din mediul literar și din cel cultural, apoi dezvoltate, prelucrate și ambalate de aparatul de dezinformare al Securității 20).

20) „Plan cu măsuri pentru compromiterea și neutralizarea lui «Grama», 6 mai 1972”: „În cercurile scriitorilor de prestigiu din țara noastră se comentează cu indignare faptul că GRAMA este lăsat să-și desfășoare nestingherit acțiunile sale insolente și că asupra lui nu se iau măsuri care să-l oblige la o atitudine corectă, atât ca scriitor cât și ca cetățean. (...) propunem a se aproba realizarea unor acțiuni care să ducă la compromiterea lui GRAMA în cercurile culturale din țară și din străinătate. Aceste acțiuni urmăresc să afecteze totodată și cercurile ziaristice și editoriale din occident, interesate din punct de vedere comercial și politic în cazul lui GRAMA. (...) Acțiunile să aibă la bază ideea că activitatea lui GRAMA este inspirată de organele unor «puteri străine» interesate să creeze dificultăți României în politica sa internă și externă. (...) pentru a deteriora unitatea intelectualilor români în jurul partidului și să afecteze prestigiul internațional al României. (...) Ideea este verosimilă având în vedere opiniile exprimate deja de mai mulți oameni de cultură, că neluarea unor măsuri asupra lui GRAMA nu se poate explica decât prin existența unor interese politice speciale. (...) La început se va crea atmosfera corespunzătoare în rândul oamenilor de cultură din țară și în următoarea etapă aceasta să-și producă ecoul în cercurile similare din străinătate. (...) Instructajul surselor va fi făcut de maniera unor «confidențe scăpate» de ofițerul de legătură, într-un context anume, astfel încât să înțeleagă sensul voit al instructajului, dar nu și faptul că este o acțiune organizată. (...) În mod concret versiunea va fi lansată în următoarea ordine: În țară:

– În anumite cercuri din conducerea Uniunii Scriitorilor. Urmărim astfel ca persoanele respective, transmitând versiunea în cercuri mai largi, să-i asigure autoritatea, ca fiind aflată de la surse competente, la care au acces prin poziția lor oficială. Avem în vedere anumiți membri ai conducerii Uniunii despre care cunoaștem că difuzează cu ușurință unele informații la care au acces prin funcția pe care o ocupă.

– În mediul unor scriitori de prestigiu care s-au manifestat indignați de faptul că autoritățile nu iau măsuri împotriva lui Paul Goma. Scontăm pe faptul că versiunea (noastră va adânci indignarea lor și) va stimula (manifestarea) difuzarea acesteia în cercuri mai largi.

– În cercurile unor femei care frecventează lumea scriitorilor. Cunoscând curiozitatea acestora față de diferite evenimente din viața particulară a scriitorilor și obișnuința de a le discuta și chiar exagera, apreciem că versiunea noastră va circula cu ușurință în asemenea cercuri. În străinătate:

În rândul emigrației de la Paris și a celei legionare din R.F. a Germaniei care se preocupă de viața literară din țara noastră și mai ales de faptele care contravin politicii oficiale culturale a statului nostru. Mai avem de asemenea în vedere suspiciunea permanentă a acestora față de cetățenii români care se bucură de audiență în cercurile occidentale.

– În rândul vârfurilor culturale franceze care au manifestat interes pentru «cazul GRAMA» (Goma). Luăm în considerație faptul că aceste persoane manifestă simpatie față de politica internațională a României și în deosebi a modului inteligent în care rezolvă anumite dificultăți în relațiile cu unele țări (socialiste). Aflând versiunea noastră ne așteptăm la o reacție defavorabilă lui (GRAMA) Goma ...” și așa mai departe, pe câteva pagini, inclusiv scenariu ce-i privesc pe ziariștii străini, serviciile de informații străine, compromiterea lui Goma prin compromiterea soției sale etc. (ACNSAS, FOND INFORMATIV, dosar 2217, vol. 2, ff. 16-22).

21) ACNSAS, FOND INFORMATIV, dosar 2217, vol. 2, f. 61.

22) În realitate, era vorba despre o călătorie turistică în Austria, RFG, Franța;

în primăvara lui 1972, MAI prin intermediul lui Zaharia Stancu, președintele USR, l-a anunțat că el și soția vor primi pașaport, fără ca Goma să fi cerut vreodată. Intenția Securității era de a nu-i mai primi în România, la întoarcere, pe soții Goma. Cunoscând modul de acțiune al Securității, Goma nu a picat în plasă și a plecat singur.

Ofițerul de la filaj consemnează în nota de serviciu că în ziua de 26 mai 1972, ajungând lângă Cafe-barul „Turist” din zona Pieței Romane, „obiectivul Goma” a trecut pe lângă un grup format din câțiva indivizi, redați cu numele de cod: „Neamțu”, „Gogu”, „Țone” și „Gașpar”. Când a fost în dreptul acestui grup, format, se pare, din cunoscuți ai lui Goma și colaboratori ai Securității, „«ȚONE» a intenționat să îl apuce de mână, dar «GOM» s-a ferit și și-a continuat drumul prin Piața Romană”²⁰). Deci, Goma îi știa pe unii dintre informatori. La 10 febr. 1973, un raport al UM 0920 către UM 0610 arată că Paul Goma, aflat într-o vizită de studii²²) în Franța „A intrat în contact și este exploatat de către unele căpetenii reacționare ale emigrației române din Franța, printre care amintim pe: MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, NICOLAE PETREA etc.”²³) Manuscrisele lui Goma „au un caracter vădit dușmănos”, iar autorul lor o „poziție impertinentă, anarhică și ostilă”²⁴). Actrița și poeta Ioana Crăciunescu l-a invitat pe Paul Goma în primăvara lui 1974 la un spectacol de poezie și muzică, realizat împreună cu actorii Gelu Colceag, Gabriel Iencec și alții. La spectacol l-a invitat și pe colegul ei de teatru, care a raportat imediat Securității. A fost instruit să o încadreze informativ pe Ioana Crăciunescu pentru a pune astfel mâna pe manuscrisul romanului Gherla, pe care Goma intenționa să îl dea actriței spre lectură²⁵).

Raportările scriitorilor la Paul Goma sunt dintre cele mai diverse. Conform informațiilor furnizate de agentul „Radu” la 18 martie 1977, memoriul lui Paul Goma către Fondul Literar, prin care cerea să-i fie publicate cărțile²⁶) în România, iar drepturile de autor să fie folosite exclusiv pentru sinistrați, a iscat alte nemulțumiri printre scriitori, care considerau că Goma ar fi „dezumflat” dacă pe piață ar apărea unele dintre cărțile lui²⁷). „Garbis”, întâlnit ca informator și în alte dosare (Ion D. Sîrbu, Dorin Tudoran”), culege el însuși opinii diferite. La 27 martie 1977 îl informează pe lucrătorul de Securitate asupra discuțiilor din jurul „cazului Goma”. Vlad Mușatescu ar fi spus că autoritățile sunt înnebunite din cauza creșterii numărului de aderenți ai Mișcării Goma. Nicolae Breban s-ar fi plâns lui Sorin Titel că este terorizat de telefoanele primite de la o ziaristă sârbă care dorea „să-l întrebe fel și fel de lucruri, mai ales asupra stării lui P. Goma”. Ziarista era, de fapt, Dessa Trevisan, de la „The Times”. Tot „Garbis” informează că Stelian Tănase considera că e greșită atitudinea lui Breban de a fi refuzat propunerea lui Goma de aderare la Charta 77. Tănase a dat și o explicație pentru atitudinea romancierului: cu câteva zile mai înainte, acesta fusese primit de Cornel Burtică, care i-ar fi promis publicarea cât mai rapidă a romanului Bunavestire²⁸).

23) ACNSAS, FOND INFORMATIV, dosar 2217, vol. 2, f. 229.

24) Ibidem, f. 313

25) ACNSAS, FOND INFORMATIV, dosar 2217, vol. 4, f. 16.

26) Este vorba despre Ostinato: „Către Fondul Literar al Uniunii Scriitorilor Români

Subsemnatul Paul Goma, membru al Fondului Literar, vă aduc la cunoștință că cedez în totalitate drepturile de autor în limba română pentru romanul Ostinato, în folosul victimelor cutremurului din 4 martie.

Rog Fondul Literar:

a) Să nu-mi rețină, din această carte, datoriile; b) Să nu perceapă impozite asupra acestor venituri; c) Să deschidă un cont special – să-i zicem: «Contul O».

Ca donator, pun următoarele condiții: 1.Să pot controla suma (sumele) de bani cuvenite pentru Ostinato vărsate în «Contul O»; 2. Donația să fie folosită în întregime pentru construire de locuințe. Aceste locuințe vor putea fi repartizate numai familiilor de muncitori și de mici funcționari – în nici un caz celor care lucrează în Securitate, în organele de stat și de partid sau îndeplinesc «munci politice»? Ca donator, îmi rezerv dreptul de a verifica personal îndeplinirea acestei condiții;

Pentru ca suma destinată sinistraților să fie cât mai mare cer ca tirajul cărții să fie și el corespunzător cumpărătorilor (mai ales că “problema hârtiei” nu va putea fi invocată) și să se tragă oricâte ediții vor fi cerute - de cumpărătorii de carte, nu de Centrala Cărții.

Deasemeni cer ca această carte să oată fi vândută în cadrul unor întâlniri ale autorului cu cititorii cu care ocazie cumpărătorii să poate dona, în «Contul O» sume suplimentare de bani.

Profit de acest prilej pentru a face apel către scriitorii aflați în situații asemănătoare: să cedez o parte din drepturile de autor în folosul sinistraților.

București 11 martie 1977. (Paul Goma, Scrisuri, I...)

27) La această discuție cu informatorul s-au aflat Marin Sorescu și Mircea Radu Ionescu. S-a mai discutat despre N. Breban și Ion Vianu. (ACNSAS, FOND INFORMATIV, dosar 2217, vol. 6, f. 140)

Acțiunile combinate au avut sorți de izbândă. Mulți dintre aderenți și-au retras semnătura în urma muncii de „influențare” a Securității. Pe lângă oameni obișnuiți, din toată țara, s-au desolidarizat de Mișcarea pentru drepturile omului și de Paul Goma, criticul Ion Negoitescu, actorul Victor Mavrodineanu, fotoreporterul Aurel Mihailopol, Neculai (Constantin) Munteanu.

Paul Goma fusese arestat la 1 aprilie 1977. Pe 6 mai a fost eliberat de la penitenciarul Rahova, în urma citirii la Radio Europa Liberă a „Testamentului” său, la aproape o lună după ce fusese arestat. Textul punea regimul de la București în culpă în eventualitatea în care scriitorul murea. Otrăvit cu aconitină, substanță ce nu lasă urme după ce produce stop cardiac, Paul Goma chiar s-a aflat la un pas de moarte²⁹. În anii 1980, aflat în exil la Paris, regimul comunist, prin Securitate, i-a mai pus de două ori viața în pericol, prin colet cu bombă și prin otrăvire.

Să fii scriitor înseamnă să îți propui în permanență să nu minți, pentru a nu face rău, riscând astfel confortul, sănătatea sau chiar viața ta și a familiei tale, pare să ne spună Paul Goma.

28) Ibidem, f. 281+v.

29) În fapt, Testamentul a fost redactat în aprilie 1976, a fost tradus și difuzat în Occident. În martie 1977 a fost reactivat. Martorul lui Paul Goma a fost Dumitru Țepeneag.

„21 martie/ aprilie 1977:

Ultima declarație a lui Paul Goma înainte de arestare

Subsemnatul Paul Goma, domiciliat în București, declar următoarele:

1. Nu am participat și nu am de gând să particip la nici un fel de conspirație organizată în vederea răsturnării prin forță a actualului regim politic din România;

2. Nu am comis și nu voi comite acte de trădare de patrie;

3. Nu am comis și nu voi comite acte îndreptate împotriva României ca unitate națională și spirituală;

4. În cazul în care, totuși, voi fi arestat, reținut sau condamnat, indiferent de organele care vor opera, indiferent de persoanele cu care voi avea de a face, să se știe că:

a) Mă voi opune arestării verbal și fizic, considerînd-o dinainte ilegală;

b) Voi refuza să mă supun interogatoriului, indiferent de organismul sau persoana care se va constitui anchetator;

c) În caz de deținere a mea, sub orice formă ar fi, voi declara imediat greva foamei și a tăcerii;

d) În cazul în care voi fi judecat, voi contesta atât legalitatea instrucției, cât și competența completului de judecată.

5. În cazul în care după arestare, sub orice formă ar fi aceasta și indiferent dacă după un timp voi fi repus în libertate, organele represive sau persoane particulare vor spune, vor scrie, afirmînd despre mine că m-am supus anchetei, că am făcut mărturisiri, că m-am recunoscut vinovat – să se știe că «mărturisirile» vor fi falsului și le declar dinainte nule și neavenite;

6. În cazul în care organele de represiune sau persoane pretinzîndu-se particulare (citește: în uniformă... civilă): purtători de cuvânt, ziariști etc. vor produce «dovezi» în sprijinul acuzării (benzi magnetice, fotografiile, filme, semnătura mea sau declarații «autografe» provenind de la mine sau în legătură cu mine – să se știe că sunt falsuri, drept care le declar dinainte nule și neavenite.

7. Dacă voi muri în detenție (începînd din momentul privării de libertate) sau în cazul în care eu sau un membru al familiei mele va fi victima unui «accident» – mortal sau nu – să se știe: autorii sunt membri ai aparatului represiv;

8. Dacă voi fi acuzat de delict de drept comun (huliganism, speculă, trafic de valută, furt, atentat la pudoare etc.) să se știe că sunt minciuni și le declar de pe acum nule și neavenite;

9. În cazul în care se va spune sau scrie că mi-am schimbat opiniile (literare, politice, etice) de până azi, 21 martie 1977, să se știe că sunt minciuni;

10. Această declarație să fie dată publicității de către martorul meu, a cărui semnătură este depusă alături de semnătura mea, la 48 ore după arestare.

Paul Goma”

(Cf. Paul Goma, **Scrisuri. I, 1971-1989**, loc. cit.).

Martți 20 noiembrie 2012

Acum 35 ani era într-o duminică.

Mi-a adus aminte Flori Bălanescu de ‘veniment - eu uitasem.

*

A câștigat Copé președinția UMP. Ca un găinar. Fillon nu mi-a fost simpatic, dar Copé de-a dreptul antipatic. Am făcut bine așeară, că m-am culcat, ne-așteptînd rezultatul. M-a tulburat și pe

mine măgăria copé-istă, cea cu anunțarea... rezultatului final la orele 21...

Și mai ales, mai ales... Copé semănă leit cu Liicheanu! Are același profil de știucă ; și o privire porcină; și un zâmbet, îi zic: jâmbet... N-aș vrea să-mi jâmbească de aproape...

*

Coup de théâtre: (orele 17):

Filloniștii s-au trezit după lovitura de ciomag - înfrângerea: și-au adus aminte că nu fuseseră luați în cont alegătorii din Noua Caledonie, Mayotte, Wallis și Futuna! Adică cca 1 500 voturi.

Iar acum, treziți, contestă. Să conteste, tot Copé-iștii vor câștiga. Fiindcă vor întreba: “Dar ce ați făcut până acum, fraților?” De ce nu ați făcut aceste observații cât mai era timp?”

Of, târâie-brâii de fillonioți!

Vineri 23 noiembrie 2012

Circ trist oferă UMP. Filloniștii au căzut cu capul înainte în cursa lui Copé. O catapasmă pe un picior de lemn. Juppé a acceptat să “arbitreze” încăierarea. Și-a dat 15 zile. Nici 150 nu vor fi destule.

Sâmbătă 24 noiembrie 2012

Magada Ursachi îmi trimite *Acolada*:

“Un martor – Paul Goma „Scrisuri II”,

volumul de interviuri, dialoguri, scrisori și articole din perioada 1990-1998, (Editura Curtea Veche, 2012)

reprezintă expresia integrală a conștiinței libere a unui scriitor cu adevărat angajat în lupta pentru libertatea și demnitatea unei țări pentru care și-a pus propria libertate și demnitate în pericol.

După Panait Istrati nu cunosc un alt scriitor român mai implicat în a elibera ființa umană de minciună și oprinare, inclusiv intelectuală, cu exemplul vieții sale personale, ca victimă preferată, dar nu mută, a istoriei.

În compania cărților lui Paul Goma poți să te simți oricum, numai liniștit nu. Nu e un autor (ca altădată un președinte) „pentru liniștea noastră”, nici pentru a mângâia vanitățile personale ale comozilor și căldiceilor. Dacă aș risca o comparație, Goma e, pentru conștiința adormită a unei țări, un Pavel (fără Damasc) care cravasează prin epistole vaticinare pauza noastră de otium, între prima cafea a dimineții și ospete luculliene prelungite. Furia lui Goma este riscantă pentru imaginea lui Goma, însă dacă scriitorului i-ar fi păsat de imaginea sa nu ar mai fi scris literatură, nu ar fi polemizat cu

establishmentul cultural românesc, nu ar fi luat constantă poziție față de ceea ce se întâmplă în țară, atât în opera sa literară cât și în articolele, interviurile și scrisorile cuprinse aici.

Fie că-i scrie lui Ion Iliescu, lui Gabriel Liiceanu sau literatorilor români în corpore, Goma folosește aceeași tehnică a interogației care nu are ca țintă decât moșirea adevărului. E mai violent decât Socratele antic (București nu e Atena, totuși) pentru că și vremurile sunt mai întunecate iar violența și moartea, ca și minciuna și perfidia ridicate la rang de politică de stat, reprezintă legile negre ale existenței noastre în secolul ce abia trecu. Dar nu „trecu” defel fără mutilarea omului în comunism, religia terestră a celor dezmoșteniți – transformată rapid în noua

Inchiziție mondială și în portdrapelul celor setoși de sânge și putere. Anchetat de Securitate în anii consolidării cultului personalității lui Nicolae Ceaușescu („Scrisuri I” conține publicistica din perioada 1971 - 1989), izolat și denunțat ca un paria social și cultural, Paul Goma a continuat să-și spună răspicatgândurile într-o țară unde a gândi în intimitate era conotat drept un act de sabotare a partidului unic și a aparatului de stat represiv.

Inițiator al mișcării de solidaritate în România cu Charta '77, faimoasa mișcare a intelighenției cehoslovace, Paul Goma s-a văzut izolat de o întreagă elită culturală românească, dacă am face abstracție de adeziunile lui Ion Negoïtescu și Ion Vianu. A fost anchetat și bătut la Securitate de torționarul căpitan Enoiu (cel care s-a „ocupat” și de Ion D. Sîrbu), sau de Nicolae Pleșiță, una dintre ordurile cu epoletii de general ale strașnicei Securități a lui Ceaușescu, însă a continuat, inclusiv din Franța, unde a fost silit să emigreze cu familia, să spună adevărul despre Gulagul românesc și despre torționarii săi.

„Scrisuri II” este oglinda pe care ne-o pune în față cel mai realist, lucid, dez-amăgit scriitor român – întrucât a văzut ca nimeni altul Răul pe care și-l pot face românii singuri, într-o țară unde elita culturală a preferat „rezistența prin cultură”, notabilă până la un punct, dar insuficientă pentru a coagula o mișcare de renaștere a unei națiuni îngenuncheată moral și spiritual (fizic nu mai vorbim) după instalarea comunismului. Spune undeva cu amărăciune:

„Fiecare cu ce merită: polonezii cu Solidaritatea, românii, la Paris, cu Clandestinitatea”.

Goma se arată unul dintre cei mai exacti diagnosticieni ai stării de fapt. Intuind bizantinismul și torpoarea (sau pur și simplu lipsa de voință) a unor intelectuali în a-și asuma un trecut în care mișcarea de rezistență fusese anihilată de dorința de succes social, Goma se adresează în acești ani intelectualilor și literaților de frunte ai țării, dar și politicianilor, în catilinare și diatribe fulminante care nu au rolul de a evidenția vreo superbie auctorială, ci de a pune degetul pe o rană nevindecată.

Dacă în primul volum sunt publicate scrisori adresate lui Dumitru țepeneag, Ioan Petru Culianu sau Dorin Tudoran (nemaivorbind de epistola magnifică adresată „Domnului Nicolae Ceaușescu la Palatul

Regal!“), după Revoluție scriitorul se adresează unor Ion Negoïtescu, Gheorghe Grigurcu, Gabriela Adameşteanu, Nicolae Breban, Laurențiu Ulici, Mihai Ursachi, Gabriel Liiceanu, dar și „Tovarășului Ion Iliescu”.

Analizează exemplar „Jurnal”-ul lui Mihail Sebastian, cu acele mărturii netrucate despre vârfurile literaturii și culturii române din „vremea lui” și o face și pentru a se putea înțelege ce rost are un jurnal credibil: nu pomenirea în regim de encomion, ci cruda, sincera judecată despre personalitățile care ne jalonează viața și înrăuresc cu faptele și cărțile lor cursul unei culturi. Doar opt persoane vrednice de caracterizări pozitive ale lui Sebastian găsește Goma în jurnalul acestuia.

Numărătoarea e nițel copilărească, să recunoaștem, chiar dacă se face pentru a explica, prin comparație, „criteriile cantitative (câte personalități-persoane sunt înjurate din totalul de...?) aplicate mie chiar de comentatorii favorabili”. Goma justifică astfel faptul că și în amplul său „Jurnal” majoritatea paginilor sunt ținute de spiritul critic, lipsit de elogii deșănțate, fără „bemoli la cheie”, fără teama că își va pierde stima contemporanilor: nu scriem pentru a menaja susceptibilități, ci pentru a restabili pe cât posibil adevărul față de oameni, idei, fapte.

Și Goma conchide, în binecunoscutu-i stil încărcat de luciditate și scepticism istoric:

„Nicio pagubă: de când e lumea lume, cei ce spun adevărul în față sunt tratați de nebuni.”

Antrenat să nu mintă, Goma este combatantul neadormit, din depărtarea sa pariziană, pe un front unde umbrele care se furișează își croiesc false biografii și înalță socluri pentru viitoare statui la purtător.

Nu există iconoclast mai mare decât Goma în întreaga epocă a actualei României – și, pe cât este omenește previzibil, nici nu va mai exista vreunul ca el. Trăim în epoca tranzacțiilor mici și a tămâierilor reciproce, rareori străbătută de o evaluare lucidă, sinceră, netrucată.

În condiția unică a Martorului fără tăgadă, Goma întruchipează vocea care strigă în deșert: doar vietățile subterane ale acestuia îi aud vocea, doar cactușii țepoși îi culeg cuvintele. țara surdă se va trezi mai târziu în realitatea descrisă de pe acum de acest scriitor pentru care nimic nu este de negociat atunci când libertatea umană e în pericol. Compromisul, atât de drag firii noastre, nu e pentru el sau pentru literatura sa și asta se poate vedea în această culegere admirabilă, îngrijită de devotata Flori Bălănescu.

Ca un legato (însă nu numai asta și nu doar atât) între cele două volume, un cititor neobișnuit cu luptele de idei și cuvinte din spațiul literar autohton, plictisit poate de ceva ce nu înțelege și nu e dispus să priceapă, ar putea, totuși, selecta scrisorile lui Paul Goma către Nicolae Ceaușescu (în primul volum, la pag. 128) și către Ion Iliescu (vol. II, pag. 84). Dacă primului, în epocă, Goma i se adresa (cu o ironie și directete greu de uitat):

„Domnului Nicolae Ceaușescu, Palatul Regal, București”,

urmaşului său pecerist îi scrie fără menajamente:

„Către tovarăşul Ion Iliescu, prim-secretar-general-şef al PCR, la Palatul Cotroceni, Bucureşti”

semn că nimic nu s-a schimbat după o revoluţie în care au murit 1.400 de oameni. Un mare şef continuă să decidă destinele noastre şi în sărmana democraţie instaurată după dispariţia vechiului Şef.

Din scrisoarea către Iliescu merită să reproducem unfragment, pentru a putea remarca modul în care Goma îl acuză pe „revoluţionarul cu voie de la Moscova” de malversaţiuni greu de respins la orice tribunal al istoriei:

„D-ta, tovarăşe Iliescu, eşti vinovat de schilodirea, de moartea şi de batjocorirea postumă a adevăraţilor revoluţionari şi a adevăratei revoluţii române din 1989 – pentru că D-ta ai dat ordin să se tragă [...] D-ta, tovarăşe, eşti vinovat de restauraţia securisto-comunistă; de favorizarea acaparării economiei naţionale de către securişti, cu bani din tezaurul ţării, dispersat în momentul 1989 (conform planului prevăzut în caz de război)...”.

Lista acuzaţiilor aduse lui Iliescu este una întinsă şi ea poate fi a oricărui român cu scaun la cap, numai că Goma a fost cel care a articulat acest J'accuse! formidabil, demn de pana şi conştiinţa unui mare scriitor. Un scriitor aflat încă departe de ţară, fără cetăţenia română, retrasă de auto-rităţile comuniste, fără drepturile pe care le-ar putea avea ca membru al Uniunii Scriitorilor (eliminat de foştii săi colegi, la un semn al Puterii), fără onorurile ce i s-ar cuveni unui om care ar trebui să binemerite de la patrie.

Patria („ultimul refugiu al canaliei”, după expresia unui autor francez) a ajuns în zilele noastre doar un „talcioc” al hoţilor şi canaliilor care jură pe tricolor în timp ce o buzunăresc zilnic.

Nicolae COANDE

*

Deasemeni, în *Acolada*, Joggingul Magdei Ursache:

Jogging prin mass media Cultura „surfingului mental”, a lunecării peste, cum descifrează G. Liiceanu conceptul lui Alessandro Baricco, înregistrează, pe frontul intelectual de Est, victorie după victorie.

Postul Cultural al TVR s-a desfiinţat; nici domnişoara care alerga prin Bucureşti pe role (urmînd trendul: trecere cu zgomot, în viteză) n-a putut ţine piept paparăţilor şi paparăţelor. În „Cafeneaua literară” de octombrie 2012, Virgil Diaconu opinează despre Cultura înaltă şi degradarea ei: „La tendinţa culturii de masă de a luxa şi chiar înlocui cultura înaltă, observată de Adrian Dinu Rachieru (De la «satul planetar» la «satul magic», „Acolada”, nr. 4/ 2008) se adaugă, încă, tendinţa de autoflagelare şi de suicid a însăşi culturii înalte”.

Cum? Cedînd în faţa culturii de masă, „preluîndu-i tehnicile, limbajul, atitudinea sau temele dominante”; pierderea în înălţime este

agravată de confuza critică mică, fără responsabilitate în evaluare, ținând într-o laudă nimicuri și nimicarnițe, ba chiar premiindu-le. Hotărît, un juriu din care fac parte gășcari n-are credibilitate pentru mine; nu mă voi premia de ei și nici n-o să fiu.

*

În atașantul interviu realizat de Alexandru Ovidiu Vintilă pentru „Bucovina literară”, nr. 9 și 10, sept.-oct. 2012, Lucian Vasilescu e decis să-și mai publice o carte, țara mea, viața mea, dragostea mea, apoi să renunțe definitiv să mai apară în presă și-n edituri, ca să nu-și asume manelizarea literaturii:

„Nu vreau să sune patetic, dar pentru mine poezia a fost (și este) un fel de a scrie, complementar unui fel de a fi. Și aș vrea așa cum a fost (și încă este) așa să și rămână”.

Dar va întrerupe gestul său (atitudine firească, normală în anormalitate) „circuitul manelei” în cultură, multa manelitate? Mă îndoiesc. Cîmpul lui Marte nu trebuie părăsit. Tocmai ca să nu se uite cuvîntul valiză Poeziedragostelibertate. „Cuvîntul ăsta chiar există în limba română. Doar că foarte puțină lume știe (sau se încumetă) să-l pronunțe...”

*

Îi dau dreptate lui Lucian Mănăilescu („Fereastra” de septembrie 2012): „Generația tînără, așezată la cozile unde se dau rații de celebritate, în spatele oportuniștilor, are valori remarcabile. Una iașiotă: poetul Paul Gorban. „Zon@ literară”, „revistă de cultură și a(l)titudine” (l-ul îmi aparține, Magda U.) surclasează „Cronica” și „Cronica veche” la un loc. O așez în linia „Cronicii” stră-vechi a lui Corneliu Ștefanache și a „Convorbirilor literare” în varianta aceluiași bun alcătuitor de reviste. Ștefanache, sub cenzură, a evitat să cultive poeți și prozatori realist-socialiști, dar și universitari mediocri. Docil, obedient, conformist, Leonte a umplut la refuz proto-„Cronica” de texte oficiale, de ode la Ceau și de comentarii la tezele lui de geniu. Nu numai că ținea isonul, dar anticipa indicațiile peceriste. Cine a fost, în presa ieșeană, mai atent la linie decît el?

Cît despre prestigioasa „Convorbiri literare”, mă tot întreb de ce Cassian Maria Spiridon, cu rol major în evenimentele din acel Decembrie '89, arestat și bătut de Securitate, îi găsește loc în coloanele revistei lui N. Crețu – locotenentul, numit de revista studentească „Opinia” Mazilu, informator Secu.

Habemus documentum! În jurnalul lui Aurel Dumitrașcu, editat de Adrian Alui Gheorghe și nu numai.

*

Revenind pe „Zon@” căreia i s-a spart adresa de e-mail și i s-au șters folderile; Paul Gorban face loc comentariilor despre „moneda Nobel”. Părerile sînt împărțite. Simona Fusaru:

„Nobelul influențează destinul unui scriitor, dar nu și pe-al

literaturii din care face parte”, în timp ce Petre Rău crede că ar da aripi breslei, iar Constantin Severin nu-i bîntuit de „obsesia Nobel”. Cît despre Nicolae Tzone, Magnificul, surrealist cum este, pare indiferent față de „prada” suedeză. Deplînge însă soarta „scriitorilor din lateral”, a celor fără grupare, fără generație literară, un modus vivendi inconfortabil.

Numai că „zona Tzone”, ca și „zona Mircea Ivănescu” ori „zona Grigurcu” s-au construit nu altfel decît din lateral. Cum spune alt creator de „zonă”, Mihai Ursachi:

„Încet și greu, încet și greu, încet și greu”.

Bogdan Federeac ne vede provinciali fără un Nobel. Dar unde se dă tonul, unde-i etalonul? Nu-n provincie? O formulează tranșant eminentul bacovianolog Constantin Călin:

„Cultura anulează oriunde condiția de provincial”.

După criteriile Nobel, notează editorialistul, e important dacă scriitorul a luptat, „cu cine a luptat, dacă a fost disidentsau nu, dacă i-au fost arse sau interzise cărțile, dar și ce efect au avut scrierile sale în afara granițelor unde au fost publicate”.

Așadar literatura română deține dinamita Goma. Goma răspunde tuturor acestor criterii și mai mult decît atît. Ar fi ajuns ușor pe lista scurtă a nobelizanților, dar puterea literară a momentului nu l-a vrut și nu-l vrea. Nu conțenesc să spun de ce. E și ceea ce scrie Nicoleta Sălcudeanu în „Cultura” (din 8nov. 2012):

„în România doar o mîină de intelectuali răzleți s-au exprimat pe față contra regimului, însă doar unul singur a reușit să strîngă în jurul său un număr de susținători, dintre care doar cîtiva, foarte puțini, aparțineau elitei culturale. Acesta este Paul Goma. Acestuia, prin consecvența în opoziție, prin forța și vehemența protestului, i se cuvine înțîietatea disidenței”.

(...)

*

„Sînt vremi ideale pentru critica literară, aruncă Dan Cristea-Enache, în discuția cu Paul Gorban, cîteva „idei cu zimți”. Și, generos, dă în vileag cum selectează cărțile (de recenzat) un bun critic de întîmpinare: „Care sînt valorile reprezentative ale spațiului său literar? Răspunsul e simplu: dacă este un critic profesionist, le cunoaște și le poate discuta. Dacă nu, nu”. Rien de plus.

*

În revista „Constelații diamantine”, an III nr. 5 (21) 2012, Al. Florin țene descoperă „noul current (da, cu 2 r, n. mea Magda U) „glob-modernul (denumire dată de noi)”, definit ca o întoarcere spre valorile trecutului promovate printr-un stil pe jumătate întors spre clasicism”. Așadar întoarcere pe jumătate întoarsă. Îți vine, ca I.L. Caragiale ieșind de la o conferință, să dai un picior cînelui.

*

Oare CNA s-o uita la televizor? Ce mare lucru a fost să închizi zece minute gura măruștelor, capatoșilor și ghergheleselor? Comicul Mugur Mihăescu, devenit afacerist și analist politic, are ce are cu prostia grotească (sic!), deși a contribuit răzbit la manelizare. Mai rîdem de nivelul de cămin cultural al Cîntării României cînd dannegrismele, janpalerismele, florinismele i-au depășit cu mult stupiditatea.

Că-ți vine să le spui ca Vanghelie lui Mădălin Voicu:
„Nu avem glume împreună”.

*

Gura zăvorențelor? Politicienii le și întrec, de vreme ce borfaș, mincinos, curvă, babă nebună sînt cele mai afabile apelative și caracterizări. Verbul a băga de ține la TV o neobișnuită frecvență (datorită cu CV Tudor), iar Becali inovează înjurătura neologică, adresîndu-se unui reporter antenist:

„te bag deontologic în morții mă-tii” (cu cratimă, desigur).

Ferească Dumnezeu de cinismul neamului prost și de bășcălia lui.

În topul vulgarității e TRU cu gestul obscen de la lansarea candidaților ARD, avînd ca siglă inima de resuscitat a românilor, cea pe care Patapievici o compara cu... Să trecem. Oricum, principalul candidat, Adriean Videanu, e gata să facă bordurile României drepte sau mausoleul ei de marmură, după caz.

*

Citez un testament (apocrif) al lui Cezar Ivănescu, găsit pe Internet:

„Urmașilor mei ceaușești,
Las vouă moștenire
Creșterea jalei românești
Și-a patriei belire”.
Nothing more.

*

Politicele actuale intră în lungul șir al continuităților totalitare. Zisă de topul Din puțul gîndirii:

„În politică mai trebuie să înghiți și broaște”.

Dar ce te faci cu oi, cu vaci, cu boureni, cu dinozauri...

*

Ce limbă-i asta? A românului sau a cui? La okey și cool, brand, manager (pronunțat în fel și chip, ca prăjitura Pompadour: Pampadur, Papadur, Popadur), job, deal, fondatoarea de ONG

Sandra Pralong adaugă verbul a moneia:

„Cum să-i moneiezi pe revoluționari?”. La cît de des apare pe ecrane, din vorbirea dumneaei s-ar putea scoate o Gramatică a greșelilor. Ultima auzită de mine: „etnie unгурă”.

Limbă normală la TV? La fiecare butonaj poți auzi: specialist în art novó, Beethoven (în pronunția unei absolvente de conservator, luată

de valul englez), Ghir, cum se încapăținează (deși corectat) să pronunțe un realizator prea subiectiv de emisiune numele poetului Radu Demetrescu-Gyr.

Cît despre războiul cu locație (în loc de sediu), el s-a pierdut, intrusul eng. a cîștigat locul (Rică Venturiano era mai puțin ridicol spunînd transportat la localitate, pentru adresă; și ce-ar mai folosi publicistul lui nenea Iancu achiesez în loc de consimț; ce feed-back amoros pentru răspuns i-ar da Zița...).

Homo loquens nu-și face probleme de exprimare. Că sirena din Clejani zice „Sînt oameni care înțelege” mai pricep, dar de ce tot repetă trebuiesc MRU-FC. Și, diminutivofil:
„Domniță, nu mă ocup eu de prostiute din astea”.

Deci prin urmare, conchide oxfordianul Mihai Neamțu, la întrecere cu analistul politic Andrei țaranu, băgat în cacofonie pînă-n gît: „Toată lumea a încercat să se facă că”. La țipături (model succesuri, preluat de tată de la fiică) n-o întrece nimeni pe ascuțita domnișoară Pușcalău de la B1 (școala Turcescu), care țipă la invitați cînd nu vorbește peste ei. Și dacă moderatoarele nupot fi moderatoare bine temperate, nici știrile nu se lasă mai prejos. Pe burtiera Observatorului, am citit în 17 august a.c.:

„România a fost gaga”.

Tot gaga pare să fi fost știrista care l-a întreat pe Bocelli ce-a văzut în România. Și tot doamna Frigescu.

„Ce surprize ne pregătiți acum recent?”

Asta îmi amintește de vînzătoarea de ziare de pe Copou care făcea pauze mici și dese de cafea, lăsînd anunțul:

„Vin recent”.

*

Cu subtitlul „periodic de răspîndire a cunoștințelor despre neamul înstrăinat”, revista „Dor de Basarabia” (oct. 2012) este ilustrată pe prima pagină cu monumentul din Soroca, Lumînarea recunoștinței. În editorial (Asociația Culturală, ca o canoe), I. Berghia aduce aminte că „Dumnezeu dă, dar în traistă nu pune”, cu referire la ce nu se face din „jețurile înalte” pentru reunificare:

„O dovadă elocventă în acest sens este chiar lipsa presei românești, din țară în R. Moldova!”. O asociație culturală îi aduce în minte „o canoe veche și spartă” cărînd cu greu cărți pentru biblioteci școlare basarabene. Iar „canotorul continuă să vîslească, sperînd că va veni o zi mai bună”.

Ion Berghia, atenție! Cu o carte două, ca și cu o poză-două nu se face primăvară! O spune și D. Matcovschi, în discursul său la Uniunea Scriitorilor, din 2 oct. 2012:

„Am bătut 20 de ani toba la urechea surdului. Destul. Nu mai avem voie să batem cîmpii [...] Scriitori fără țară nu există. Unde vi-i țara? Unde vi-i casa de acasă?”.

Lui Dumitru Matcovschi îi răspunde – ca un ecou – din paginile „Bucovinei literare” LIS:

„Altfel, sigur că «Basarabia e România»”, scrie pe toate gardurile,

dar oficial nu vorbește nimeni de unire, de întoarcere a Basarabiei (fie și fără cele treipatru județe istorice, din sud, acaparate de Ucraina) în granițele României”.

Și asta în vreme ce un oficial ucrainean vorbește aberant despre pregătirile făcute de România pentru... anexarea Bucovinei de Nord.

„Am rămas mut. La orice mă așteptam, dar la o asemenea diversiune nu. De necrezut, ocupanții ucraineni se plîng de faptul că România vrea să-și anexeze propriul teritoriu”.

MAE o fi trimis vreo notă de protest?

Cu vorbele lui Dan Puric: „Ce vis frumos am avut, mamă!

Se făcea că poporul român era demn!

*

Ce ușor pare să fii erou cînd te numești aviator Ioan Dobran (v. și Jurnalul locotenentului Dobran). Un regal de emisiune realizată de Adrian Ursu pe Antena 3, avînd-o ca invitată și pe Lucia Hossu-Longin, realizatoarea unui interviu cutremurător cu alt erou-martir: Tudor Greceanu. La întrebarea dacă i-a fost frică de moarte, generalul adevărat Ioan Dobran a răspuns:

Da, dar numai pînă urcam în avion și ne luam zborul, atît.

După război, aviatorii care au supraviețuit au ajuns din cer în pușcărie. Dictonul Amor Patriae Nostra Lex s-a plătit scump, elita armatei române a fost distrusă de sovietizare. Și tot eroul din războiul al doilea, despre un coleg:

„a făcut, bineînțeles, închisoare”.

Trebuia auzit acest bineînțeles de raportorii Procesului comunismului, dar și de cei care fac „liste scurte” de eroi, în numele dez-eroizării istoriei. Nimic mai mult.

Magda URSACHE

*

Tot din *Acolada*, textul lui Dumitru Ungureanu:

“Idei fixe Moralitate și literatură

Am participat recent la o masă rotundă, organizată de Uniunea Scriitorilor din Republica Moldova în onoarea lui Paul Goma, manifestare condusă de prozatorul, poetul și dramaturgul Dumitru Crudu. Acolo, Vladimir Beșleagă, adevărată legendă vie printre tinerii scriitori basarabeni, a spus următoarele:

„Paul Goma restabilește principiul moralității în artă”.

Este o idee la care am aderat pe loc și deplin, și-i mulțumesc și aici formidabilului nostru comiliton.

Aș restrînge puțin arta la domeniul literaturii române, șias zice, parafrazînd un autor fără morală, că muream de fericire să fi rostit eu acest adevăr! Pentru că este un adevăr indubitabil, iar Paul Goma s-a mai pricopsit cu o povară – și nu dintre cele mai lesnicioase – pusă pe umeri de V. Beșleagă. A fi declarat responsabil cu practica moralității, fie și-n literatura română (despre care știm ce știm și nu e chiar de bine

ce știm), incumbă un destin ca de sfânt, sau măcar pustnic de prin secolele II-III ale evului creștin.

Goma, departe de-a fi un om lipsit de morală, cum se întâmplă cu destul de mulți artiști contemporani, nu numai băștinași, nu se revendică de la preceptele vreunei religii în scrisul său, scris exclusiv în limba română. Venind vorba despre moralitate în literatură, Goma are o idee, aproape fixă, centrată pe anii comunismului, când numai despre moralitate n-a fost vorba în literele românești, deși se făcea mare caz de morală. Morala comunistă, desigur!

Moralitatea în literatură, așa cum o vede Paul Goma, și cum a definit-o Vladimir Beșleagă, ține de calitatea esențială a scriitorului aflat sub orice regim dictatorial:

cea de martor. A fi martor în statul comunist presupunea, în primul rând, a nu fi îndoctrinat ideologic. Regimul, prin instituțiile sale represive, folosea instrumente clasice de „convingere” – forță, teroare –, și se sluzea cu pricepere de cele insidioase, cum ar fi privilegiile și onorurile. Acestea nu lipsesc din societatea liberă, iar artiștii oricărei națiuni merită de la concetățeni. Când, însă, un regim anormal, instaurat cu pistolul și nagaica (în Rusia), ori cu tancul și comisarii politici (în Europa de Est), oferă cununi condiționate de laudele aduse conducătorilor (partidului) și de adeziunea ideologică, a te opune acestei anomalii, prin scris, ca și prin fapte de viață, devine datorie morală.

Pentru că orice joc de-a ghicita cu realitatea unui regim totalitar (iar comunismul asta a fost!) înseamnă complicitate cu diriguitorii acelui regim, indiferent de istețimea încifrării și de luxurianța stilului. Iar complicitatea înseamnă – elementar! – abandonarea moralității.

Unde și când apare fractura dintre scriitor și menirea sa?

Cred că în ziua când scriitorul acceptă ingerința cenzurii politice în textul propriu. Există o mărturie, teribilă prin inocența cu care a fost redată, a poetului Aurel Dumitrașcu, în *Carnete maro – Jurnal 1982-1990*, ed. Conta, 2011.

Acolo asistăm la ciuntirea progresivă, irațională, migăloasă și rapace, a versurilor premiate de editura ce urma să le tipărească. Or, când placheta este gata, poetul aproape că nu-și mai recunoaște poemele, care spuneau altceva decât vrusese el să spună! Lipsă de moralitate a cenzurii? Dar cenzura nu e morală! Moral este, trebuie să fie scriitorul, poetul. El putea să refuze tipărirea unei opere stâlcite. Dacă ținea să-și trimită în lume gândul său poetic, avea de căutat calea spre edituri din exil, spre postul de radio ce (re)difuza glasul celor care deschideau gura în țara ocupată. Așa a procedat Paul Goma, iar cazul său trebuia

Moralitate și literatură

De la C.N.S.A.S. citire să fie un model pentru scriitorimea română. N-a fost. Sau putea să tacă, așteptând momentul propice (fiindcă răsturnarea din 1989 puțin o intuiau).

Nu generalizez, nu trimit la vină colectivă, la toți scriitorii români, de toate vârstele și din toate ungherele țării. Sunt diferite feluri de-a

depune mărturie, sunt cazuri singulare de opoziție la dezumanizarea practică de comunism. Chiar și „rezistența prin cultură” poate fi modalitate de contrapunere la ideologie, la orice ideologie, dacă practicanții ei fac asta conștienți, pe timpul cât acea ideologie este la putere în stat. Și nu cum s-a întâmplat la români, ca idee preluată din zbor și utilizată drept alibi post-factum. Astfel, ne-am trezit că au făcut „rezistență prin cultură” și Noica, împreună cu grupul de iubitori ai filosofiei, dintre care măcar unul, Paleologu, era turnător remunerat la Securitate, și scriitori de felul lui Breban, D.R. Popescu, Marin Sorescu, deloc naivi, cu abilități materialiste excepționale, și scriitori esteți prin excelență, din Școala de la Târgoviște, ale căror opere perfecte puteau fi citite stând cu picioarele deasupra capului, vorba lui Constantin Stan, calofil cu măsură.

Această inventivitate în justificări a intelectualului român, literat generic, este definitorie pentru spațiul public, inclusiv despărțământul literar. Unde ar trebui să prevaleze moralitatea de tip Paul Goma, nu imoralitatea patentată de Arghezi. Măcar vreo două-trei generații, cât s-ar mai limpezi apele Prutului.

Dumitru UNGUREANU

Luni 26 noiembrie 2012

Uf! Am scăpat de coșmar(uri). Am fost la OFPRA, unde ni s-a limpezit situația.

Marti 27 noiembrie 2012

Am dormit bine. Si Ana.

Miercuri 28 noiembrie 2012

Aliona, aflînd că am optat pentru cetățenia moldavă, mi-a spus că azi, în deschiderea cursului de literatura română, va vorbi de literatura exilului și va anunța că P.G. nu mai face parte din ea, ci din literatura română și din cea română din Basarabia.

Uite, eu nu mă gândisem la asta.

Vineri 30 noiembrie 2012

Vești bune de la Chișinău. Mi-a venit inima la loc.

Sâmbătă 1 decembrie 2012

Filip mi-a preparat jurnalul și l-a afișat pe site.

*

La Chișinău tinerii au desfășurat un tricolor de 400 m lungime.

Brava mări băieți și fete! În voi ne rămâne nădejdea.

*

Flori Bălănescu îmi trimite articolul său:

Români în exil, străini acasă: Herta Müller și Paul Goma
text apărut în ultimul nr. al revistei "CULTURA", joi, 29 noiembrie 2012

[1]

Tara asta e obsedată de Nobel...

Nobelul e ceva exterior literaturii...

e un premiu, poate iei niște bani,

dar îi bagi în buzunar,

nu în cap, altfel te prostesti.

(Herta Müller, TVR3, sâmbătă, 19 decembrie 2009)

Până în decembrie 1989 părinții noștri fuseseră vinovați exclusiv pentru viața pe care am început-o trunchiat noi, copiii Decretului, și nu numai. Din 1990 încoace suntem vinovați noi, copiii, pentru greșelile părinților noștri. Pentru că le ducem mai departe. Din inerție, din lene, dintr-o amnezie jucată și profitabilă, din goana după o libertate superficial înțeleasă. Nu știu cât de mult plătim pentru asta, mai mult sau mai puțin conștient, dar vor avea de suferit copiii noștri, care chiar nu au nicio vină și nu au pentru ce să plătească.

În decembrie 1989 nu atât Puterea, cât intelectualii au fost luați pe nepregătite, tocmai pentru că nu pregătiseră nimic, nu încheaseră un miez de societate civilă. Dacă ei nu au lucrat, fie și subversiv, pentru libertate, nu conțesc să mă întreb de unde au știut toți tinerii aceia care au murit ce ar putea să însemne libertatea. La două decenii de la căderea comunismului, vocea intelectualității contestată aproape că a amuțit. Exceptând excepții notabile, „opoziția” anticomunistă s-a manifestat la noi mai cu seamă după decembrie 1989. Jocul percepțiilor a făcut ca peste vocea zgomotoasă și revendicativă a inteligenței, astăzi aflată la vârstele a doua-a treia, să se suprapună, destul de subțire, vocea disonantă a celor tineri, dar nu foarte tineri – astăzi având 30-40 de ani. Cei ce aveam în jur de 20 de ani în anul căderii Zidului Berlinului, suntem azi în postura paradoxală a oii fără păstor. Folosesc un „noi” generic. „Vocea întâia” – intelectualii speranțelor noastre de la începutul anilor '90 – deține puterea socială, culturală și, iată, de câteva mandate prezidențiale încoace, și pe cea politică. Oricât de contradictoriu ar părea: disidenții autoprocamați după căderea comunismului au reușit să condamne oficial comunismul, la mai bine de 15 ani de la preschimbarea lui simbolică în cenușă, fără a înceta vreo clipă să se hrănească îndestulător din

această luptă în vorbe și pe hârtie. În realitate, moștenitorii materiali și simbolici i-au preluat pârghiile instituționale. Tot ei culeg profitul și profiturile. În aceeași realitate, subzistă de 65 de ani, trecându-și ștafeta, victimele directe ale comunismului și urmașii lor. O mentalitate colectivă a inerției și a defetismelor râvnește cu ciudă la revanșa istorică.

„Să facem ce trebuie, nu teatru absurd!”, „pentru ce sunt studiate actele dacă nu au niciun fel de consecință?... ce fac intelectualii români?” (se) întreabă Herta Müller în legătură cu condamnarea comunismului în România. „E ridicol”. Și, „ăștia dacă vor să nu observi că te observă, nu observi...” mai spune, de astă dată, nu despre securiștii din anii '70-'80, ci despre ce i s-a întâmplat la hotel, în România, după 1990. „Ce fac intelectualii români? ce facăștia?... am văzut că în program este și Caramitru, care recită poezii, este și marele Johny Răducanu, care face muzică, așa scrie-n program. Ce-i cuăștia? Ar trebui fiecare, pentru că simte nevoia, pentru că are o scârbă, o scârbă morală, de-aia ar trebui să refuze. Dacă nu are, ce să fac?... aproape toate prelegerile lui [ale lui Caramitru] se referă la dictatură... am fost și eu [invitată] și am și vorbit dup-aia, am vorbit cu el. Și ce spune despre securiști, și cât se plânge și... ce face?... Ce spune Cărtărescu, ce spune Dinescu, ce spune Nora Iuga, ce spun toțiăștia, ce spun? Ce spun ziaristii?... eu nu mă bag nici să-l dea afară pe Patapievici, nici ce să facă cu securiștii... ce să facă cu România... să facă cum crede... sunteți destui, sunteți milioane de oameni, o să iasă din țara asta ceea ce se face din ea, și securiștii, cum se vede înăștia ultimii 20 de ani, pun etichete pe tot mai multe puncte din societate și dacă nu s-a făcut nimica, păi nu trebuie să se mire nimeni căăștia nu dorm și au învățat ani de zile cum se procedează. Dacă mă uit în universități, cine este acolo? Ce să spun? Asta nu ar fi posibil în Germania. Șiăștia nu își dau seama cât este de, de... în Vest așa ceva nici nu se concepe. [...] Dar nu-i vorba de imagine domnule, lasă, nu vă tot gândiți la imagine, faceți pentru voi, nu pentru Occident faceți, dar faceți pentru voi înșivă, pentru că voi trăiți realitatea respectivă. Ce-aveți cu imaginea?... Dar nu e vorba de imagine, e vorba de realitatea în care se află țara... faceți pentru voi, nu faceți pentru EU, pentru că este țara în care trăiți, de la magazine, până la hoteluri și străzi și birouri de voiaj, și toate, în universități, acolo studiază copiii voștri, faceți pentru voi, nu pentru Occident...ăștia nu au somn,ăștia s-au ocupat de ce trebuie... e alfabetul Securității, în toți aniiăștia au mers până unde se poate, și ei s-au uitat până unde se poate și se uită în continuare până unde se poate. [Patapievici] e delăsător sau e slab, eu nici nu-l suspectez, el poate crede ce trebuie, dar nu are curajul să facă ce crede... nu sunt niciun exemplu, fac ce am făcut și înainte... am zis: nu se mai poate... acum ei au vrut să facă pentru prima dată un program, să iasă odată cu ceva mare și tare, păi, și cu cine?”[2]

A-ți susține – cu riscul de a fi scuipat, înjurat, marginalizat, omorât – convingerile și drepturile înseamnă a lupta, a fi consecvent cu tine și cu principiile despre care afirmi că te reprezintă. Fragmentul de mai sus l-am transcris dintr-un interviu telefonic pe care i l-a cerut Victor Roncea în iulie 2008, în împrejurările scandalului iscat de trimiterea de către Institutul Cultural Român la Berlin a lui Sorin Antohi și Andrei Corbea-Hoișie, pentru a reprezenta România la o „Academie de vară” cu tema: „Germania și România. Transferuri academice, culturale și ideologice”[3].

M-a uimit reacția sangvină, pro și contra câștigării de către Herta Müller a premiului Nobel pentru literatură pe anul 2009. Discursul de la gala de premiere aproape că este un răspuns no comment, pentru toți aceia care au afirmat că nu reprezintă mai nimic, literar vorbind, or au situat-o în tot felul

de înșirui, în care figurau numele unor scriitori români, pretins nobelizabili. Ieșirile noastre în legătură cu acest premiu arată cât de preocupați suntem de imagine și de capra vecinului și mai puțin de ceea ce suntem noi, cu adevărat. Nobelul este și el un concurs, ca altele, are niște norme. Iar textul Alinei Mungiu este un bun îndreptar în acest sens (De ce premiul Hertei nu e și al nostru[4]).

Afirmații precum: Zaharia Stancu, Marin Preda, Nichita Stănescu ori Marin Sorescu (nemaipunând la socoteală că niciunul nu mai este în viață!) ar fi meritat acest premiu, dar iată, îl primește o... nu fac decât să ne arate în goliciunea noastră interioară. Trăim într-o țară scăpată din comunism, precum oile din țarc, o țară în care politicienii de stânga și de dreapta sunt totuna, haine de culori diferite ale aceluiași corp bolnav ce-și dosește puroiul și handicapurile; o țară în care autonumiții disidenți hăhăiesc măscări la ore de maximă audiență, făcând rating unor posturi de televiziune falite, o țară în care criticii literari scriu despre sport, starea vremii etc., iar poeții fac emisiuni de divertisment. S-ar zice: trăim într-o țară ce a depășit spectrul totalitarismului, i-a învins tarele, îi ține sub control sechelele, de vreme ce ne permitem luxul afișării unui comportament ostentativ dezinhibat. Conducem mașini de lux (unii, mai umblați prin lume, spun că asemenea mașini, și atât de multe ca în București, nu au văzut pe nicăieri), fie că suntem români plecați la muncă în Spania care și-au lăsat copiii pe la bunici ori prin orfelinate, fie literați ori filosofi cu conturi alimentate de o faimă ce nu are de-a face cu demnitatea de intelectual, fie, mai ales, odrasle de foști-actuali potentiați. Se pare că am uitat cât de bun era nechezolul. Atunci când îl găseam. Nu considerăm deloc necesar că în țara noastră trebuie să fie profesori, intelectuali, formatori de opinie care să le explice copiilor noștri ce era nechezolul. Ce erau „adidașii”, „creveții vietnamezi”, cozile, Securitatea. Ce erau frigul, foamea, frica, întunericul – toate planificate. Și când se aude vocea unei femei care a înfruntat Securitatea (neîncetând să scrie despre comunism și instituțiile lui), deși îi era frică, și care mai are și tupeul să îi critice pe scriitorii și intelectualii din România, nu neapărat pentru ce nu au făcut atunci, dar mai ales pentru ceea ce nu fac acum... ce facem noi când i se aude vocea? Simplu, ceea ce făcea și Securitatea: i-o astupăm, prin nebăgare în seamă, prin diminuare, prin minimalizare. Și atunci când, totuși, unii cu tradiție democratică spun că ea merită să primească Nobelul, ce facem? Tot ceea ce știm foarte bine să facem: unii încep să o laude (chiar dacă nu au citit-o, chiar dacă nu i-au luat cărțile apărute în românește în seamă), simțindu-se mândri că e „româncă”, cu orgoliul alimentat de reușita unei nemțoaice care a fost nevoită să plece din România pe când ei „rezistau prin cultură”. Alții, lezați grav în fibra patriotică, o tratează ca pe un corp străin, rejectând-o: nu este nici româncă, și nu are nici talent.

Între vorbele de circumstanță, ale celor intervievați la cald, la aflarea vestii, și textele ulterioare, dedicate subiectului, o singură reacție a fost suspectată la unison de frustrare: Paul Goma. Ceea ce nici nu ne miră. Goma este oaia neagră a lumii literare românești. Chiar dacă dintre români Paul Goma este unul dintre extrem de puținii care ar mai putea întruni condițiile pentru acordarea acestui premiu.

„Ce este azi fiul unui fost activist comunist? Vă spun eu ce e, este parlamentar. Ce este fiul unui fost securist? Este ofițer SRI. Ce e fiul unui fost procuror care a dat milenii de ani de închisoare foștilor disidenți? E procuror. Problema este de sistem”.

Marius Oprea

Ce nu vor să accepte intelectualii noștri de top (nu vreau să generalizez, încerc să exprim tendința la „putere”) este că nu oricine se pretindea ca atare și-a înfăptuit menirea. Și că toată lumea s-a temut, dar numai câțiva și-au exprimat frica, spaima, în mod public. Este una din cele mai importante calități ce îi desparte iremediabil pe opozanții ante- de „opozanții” postdecembriști. Era odios să fii scriitor liber în vremea comunismului, atât pentru regim, cât și pentru breaslă, prieteni, vecini etc. Regimul avea o bătaie de cap în plus cu punerea în dispozitiv pentru izolare, supraveghere operativă, acțiune informativă, compromitere și anihilare, ceilalți, oameni normali, puși pe căpătuială sau numai pe supraviețuit, erau nevoiți să se apere de a nu fi suspectați de contaminare. E o lecție pe care un pușcăriaș politic demn[5] o știa foarte bine: avea grijă să își ducă zilele cât mai izolat, nu pentru autoprotecție, ci pentru a-i feri pe ceilalți de necazuri.

Dacă erai Paul Goma, atunci, obligatoriu erai și: jidan, ovrei, kaghebișt, poponar, antisemit, lipsit de talent. Dacă erai Herta Müller, cu siguranță: cățea, proastă, curvă, turnătoare. Dar cui i-a păsat de ce simțeau ei și familiile lor? Goma a fost aproape omorât, împins de la spate să plece. Müller a fost făcută de rușine în chiar satul ei[6]. Până la urmă, regimul și țara au scăpat de amândoi. Parcă nimeni nu ar observa că în momentul de față cei mai activi scriitori denunțatori ai comunismului românesc trăiesc în afara țării: unul în Franța, celălalt în Germania. Și parcă nimeni nu vrea să recunoască, deși e știut, subînțeles, că amândoi sunt într-un fel sau altul marginali(zați), în raport cu cultura română și cu identitatea culturală românească. Unul este român basarabean, refugiat de război, trecut prin pușcăriile comuniste și prin domiciliu obligatoriu, și printr-o mișcare pentru drepturile omului (la care funcționarii culturali de ieri și de azi, intelectualii, scriitorii nu au aderat!), aflat mereu în vizorul DIE, pentru a fi anihilat, omorât în Franța; cealaltă este româncă șvaboaică din Banatul românesc, îndelung hărțuită, urmărită de Securitate, chiar și în Germania, viața fiindu-i mereu în pericol, până în 1989. Avea deja bube în cap, ca progenitură a unui cuplu de „naziști”, deportați de frații eliberatori în primitoria Patrie Sovietică.

Cu Paul Goma lumea s-a obișnuit deja, în sensul nebăgării în seamă. Dar a apărut această Herta Müller, taman din Germania, să îi tragă pe intelectualii noștri cei mai fini de brăcinari... I-au apărut câteva cărți în românește, dar nu a stârnit prea mult interes (iertare celor puțini care i-au dedicat texte, și lui Cosmin Dragoste – o carte întreagă), dar în 2008 a generat în Occident un scandal mediatic pe tema promovării României de către colaboratori ai Securității. Humanitasul s-a grăbit și a reușit să o sufle (contractual, legal) Poliromului, unde, ce-i drept, cărțile ei erau „promovate” de ani buni la „oferta de un euro” (le-am comandat chiar eu prin poștă).

Cred că pentru a recunoaște calitatea umană și literară a unui scriitor nu este, totuși, ca la cursele de cai, sau este doar până la un punct. Punctul de la care poți spune: investești dacă ai în cine. Mă încapățânez să cred că Zaharia Stancu sau Marin Sorescu nu au fost scriitori mai buni pentru că statul român, prin diverse instituții, a pompat bani pentru popularizarea lor în străinătate. Aș mai spune și că nereușita lor la Nobel arată că, dincolo de susținere, mai este nevoie și de alte calități. Altfel, omenirea a fost și este plină de scriitori talentați.

De unde furia de a o asimila ca româncă, de a ne împăuna cu „originea” ei română? Singurul lucru care ne „unește” (și mai degrabă ne desparte) este comunismul, aceeași origine a spațiului geopolitic-istoric. O experiență care

pe ea a traumatizat-o, despărțind-o fizic și pentru totdeauna de România (Banat!), paradoxal, din care se hrănește psihomental și afectiv pentru cărțile ei.

Românii se bucură că Herta Müller este o scriitoare „de origine română” (în realitate, originea ei etnică este germană, șvăbească!), dar ei ar trebui să se întristeze, mai degrabă: avem un scriitor român, de origine română, scriitor de limba română, ale cărui cărți au apărut la edituri prestigioase din Occident, despre care au scris elogios scriitori și oameni de cultură occidentali, la vremea lor, care și-a „salvat” în și prin scris experiența directă (și foarte contondentă!) cu comunismul și cu arma sa represivă: Securitatea. Provenind dintr-o familie de români vândută de români, urmărită prin munți pentru a fi „repatriată” în Uniunea Sovietică. Un scriitor ai cărui părinți au fost arestați de Securitate, nevoiți apoi să își aștepte copilul dat afară de prin școlile românești, arestat (ca student), apoi deportat în Bărăgan. Moartea i-a scutit de a-l mai aștepta să iasă și de la Rahova, în 1977, i-a iertat Dumnezeu de a se uita lung și fără speranță după unicul lor copil, plecat în azil politic. Un fir epic mai mult decât viguros, pentru unii chiar neverosimil. La ora la care scriu (aprilie 2010), stă să apară la Keller Editore traducerea în italiană a romanului *Din calidor* (Nel sonno non siamo profughi). Aceeași editură care a publicat-o pe Herta Müller, cu *Țara prunelor verzi* (Il paese delle prugne verdi).

Scriitorul a fost singur împotriva lor în 1977, în ciuda solidarizărilor (unele numai cu scopul obținerii unui pașaport), aproape ucis (a scăpat pe muchie de cuțit, când occidentalii au început să facă scandal; de ce se temeă regimul cel mai mult? de aflarea adevărului!), aruncat peste graniță, cu un pașaport care nu a însemnat libertatea, ci pierderea însemnelor simbolice ale românității – refugiat politic. Mai întâi, în același an, fusese dat afară din UR[7]. Am făcut această paranteză pentru a se înțelege mai lesne răspunsul dat ziaristei care l-a contactat în ziua anunțării laureaților premiilor Nobel 2009. Toți aceia care s-au referit la răspunsul său ca la o dovadă a egoismului și frustrării denotă superficialitate. Este inadmisibil pentru un jurnalist, scriitor ori critic literar din România să-și mai dea astfel de păreri despre Paul Goma, în anul 2009. Am știut că așa va fi, din clipa în care am citit știrea. Dar știam că Paul Goma are stilul său, inconfundabil, așa cum are și un profil moral unic. În România știrile de presă „se fac”. În joacă sau în bătaie de joc. Nu a pus nicio clipă în discuție calitatea scriiturii Hertei Müller, ci a încercat să le atragă românii atenția că România nu are de câștigat din acest premiu. Putem spune că a prevăzut reacțiile ce nu au întârziat, unele absolut penibile. Dacă Paul Goma are de spus ceva în legătură cu profilul public al Hertei Müller (scriitoarea nu a făcut parte din „Aktionsgruppe Banat”), dacă are vreo nemulțumire legată de caracterul foarte izolat al grupului scriitorilor șvabi din Banat este problema sa și are mai multă îndrituire pentru a face eventuale comentarii, decât avem noi pentru a-l taxa mereu pentru diverse închipuiri. Sper că jurnalul său pe luna decembrie 2009 va confirma ceea ce voi divulga: după ce a citit fragmentul de roman pe care laureata l-a susținut în chip de discurs, Paul Goma mi-a scris (reproduc mesajul cu acordul său):

„Discursul Hertei Müller la Stockholm mi s-a arătat excelent: era, nu un discurs ca toate celelalte, ci o proză (bună).

Așa ar trebui (ar fi trebuit) să arate și interviurile: episoade povestite de un povestăș.

M-a bucurat proza ei bună”[8].

Paul Goma nu ar putea rosti cuvinte atât de gratuite, precum: „plutea în

aer ca un român să câștige prestigioasa distincție” (Mircea Mihăieș); Luminiței Marcu i se poate ierta faptul că face o confuzie gravă între conținut și nuanță. Să o punem pe seama exultării de moment: „Orice s-ar spune, oricum s-ar comenta acest premiu, oricine îl va mai obține de acum înainte în spațiul literaturii române, va fi al doilea. Sau a doua. Așa arată lucrurile în mod definitiv, iar faptul că Herta Müller nu mai trăiește de mult în România sau că scrie în limba germană sunt nuanțe. Cuvintele «român, româncă, românesc» se regăsesc în acest moment lipite de orice știre privitoare la Premiul Nobel pentru Literatură în anul 2009”.

Când am auzit știrea am fost pur și simplu bucuroasă. Dar textul acesta îl cumpănesc de multă vreme, după ce am citit cam tot ce s-a scris/ spus despre laureată în ultimele luni.

Și o părere interesantă: „Pentru noi, cei care s-au format după 1989, cărțile care vorbeau despre opresiunea anilor din comunism descriau dezastre inconceptibile, îndepărtate. (...) De aceea, citind *Animalul inimii*, eram pus în încurcătură. Era o carte care mă «cucerea» de la primele pagini. Pentru prima dată, dezastrul anilor '80 devenea real, palpabil. Însă nu din această cauză mi-a plăcut cartea Hertei Müller. Nu am devenit un cititor al cărților despre comunism. Am devenit însă un cititor al cărților Hertei Müller. (...) poezia/proza sa are o mai mare legătură cu viața decât orice scriere memorialistică de tipul celor care erau la modă la începutul anilor '90”[9].

Interesul s-a stins înainte de a apuca să devină o discuție serioasă. Nu avem nevoie de analize și introspecții, ci de știri de o zi, bășcălii și showbiz. Acest Nobel a fost și un pretext pentru unii de a-și ridica singuri mingea la fileu, scriind despre Herta Müller pentru a vorbi despre ei. Oricât de frumoase ar fi unele texte dedicate momentului (Nora Iuga), ceva este cu asupra de măsură, fără rost și jenant: punerea în valoare a emițătorului textului, umbrind „subiectul”.

Textul lui Grigore Cartianu[10] scris la cald ar merita să fie citat integral pentru șarja tăioasă: „Toți acești scriitori [Günter Grass, Imre Kertész, Ernest Hemingway, Pablo Neruda, Gabriel García Márquez, Gao Xingjian, Orhan Pamuk] și-au trecut în palmares Premiul Nobel. Herta Müller se înscrie în această serie prestigioasă. Sursa ei de inspirație n-a fost nici Germania nazistă, nici țara sovietelor, nici China lui Mao sau tiraniile latino-americeane, ci România lui Ceaușescu. România în care scriitoarea bănățeană s-a simțit ca într-un lagăr. Ceaușescu a vândut-o Occidentului pe câteva mii de mărci, într-un troc rușinos. Pentru Herta Müller a fost rețeta ideală: avea 34 de ani, o experiență memorabilă sub dictatură și libertatea de a scrie în Germania Federală. Spre lauda ei, Herta Müller a fructificat această șansă unică oferită de destin. Mulți spun acum: am dat Germaniei un Premiu Nobel. Total incorect! De fapt, am dat Germaniei o scriitoare tânără, talentată, dar care mai avea de urcat un Everest până la Premiul Nobel. Dacă rămânea în România – sub Ceaușescu sau după Ceaușescu –, Herta Müller avea toate șansele să rămână o scriitoare de duzină. Bubele noastre istorice ar fi ținut-o în pluton, oprindu-i ascensiunea. Iar astăzi s-ar chinui, probabil, să publice câte două mii de exemplare pe la vreo editură care uită să plătească drepturi de autor...”

„*Tot ce am port cu mine*”

Herta Müller, **Atemschaukel** (Leagănul respirației)

Unul dintre puținii scriitori germani (sași) care au rămas în România, la Iași, Michael Astner (un „înapoiat”, cum se autonumește, care a încercat după 1990 să trăiască în patria originilor strămoșilor săi, dar nu s-a putut adapta fără trecutul și prietenii săi români) a scris despre Nobelul în discuție un text

necrispat, ce ne aruncă direct în mentalitatea uzuală: „...primul telefon de la un prieten: «Ai auzit?» Auzisem! După vreo oră, m-a sunat alt prieten: «Felicitări! Ați luat Premiul Nobel!». «Ei, care ați»? «Păi, nu-i sasoaică?». «Nu, e din Banat, e șvaboaică!». «Da? Mie cine mi-a zis că-i sasoaică?...». Și-am mai primit pe urmă două sms-uri. «Bre, luă herta nobelu'» a fost primul, de la alt prieten. Al doilea: «Felicitări pentru un cunoscut al laureatului premiului Nobel!». «Hai ca ești simpatic!», i-am răspuns prietenului mutat la Bârlad. «Culmea e că vinerea trecută am stat pe aceeași terasă cu HM la Sibiu – dar atât...»[11]. Cu o săptămână înainte de aflarea laureatilor Nobel, Herta Müller tocmai citise la Sibiu (Festivalul „Oskar Pastior”) câteva fragmente din *Atemschaukel*, în traducerea lui Al. Șahighian; Astner conchide: „Ceva îmi spune că apariția acestei cărți a picat «la fix» ca să încline balanța Nobel definitiv în favoarea Hertei Müller – în dauna unui Amos Oz sau Philipp Roth. Cât despre «meritul» României în chestiune...”. Citind paragrafele citate de el, înclin și eu să cred același lucru: tema, carnea, țesătura, poezia și tablourile scriiturii sunt tulburătoare. Dar Astner citează în articolul său nu doar pagini din ultimul roman, ci face referire și la eseul semnat de scriitoare în celebrul săptămânal *Die Zeit* (23.07.09): „**Die Securitate ist noch im Dienst**” (Securitatea continuă să lucreze), în care dezvoltă între altele lucrarea continuă a Securității, până în prezent, scriitoarea nereușind să-și vadă întregul dosar de urmărire informativă (DUI). În felul acesta, Astner subliniază profilul moral nedezmintit al scriitoarei germane, care nu-și separă scrierile de viață, ci are același traseu principial, civic, moral și cultural, în cărți și în viață. Nu se lasă amăgit nici de discursul etnoliricoid, dimpotrivă, încearcă să-și clarifice poziția față de statutul de român sau trăitor în România și de istoria românească pe care și-o asumă: „Am remarcat de mult că la noi, ori de câte ori cineva născut în România (român, maghiar, evreu, șvab, sas etc.) și de ani buni trăitor în străinătate primește vreo mare distincție, (re)devine cât ai zice pește... «român», respectiv «româncă». Din păcate, «meritul» României a fost rezumat destul de potrivit în Evenimentul zilei de ieri: «Premiul Nobel pentru scriitoarea alungată de Ceaușescu». Dar și formularea aceasta trebuie nuanțată: Ceaușescu n-a fost singur! Împușcat fiind, am văzut prea bine, sistemul n-a sucombat defel, ci doar s-a reorganizat... O groază de «trepăduși» ai groazei comuniste au preluat frâiele sistemului și ne-au pricopsit cu o «democrație originală» și o economie de piață originală», ambele controlate în bună parte de FOȘTI: foști activiști, foști securiști, foști informatori, foști și iar foști care au în comun una din calitățile de bază ale oricărui «patriot» de sorginte comunistă: oportunismul deșantat! (...) atâta vreme cât cineva născut în România nu-și neagă biografia și țara de origine în ansamblu (și Herta Müller e departe de așa ceva!), acel cineva poate fi considerat (și) de-al locului. Dar până la momentul în care eu unul, ca sas, aș accepta să mă declar român (și nu «doar» cetățean român) mai e mult. Iar pentru acest lucru chiar e nevoie ca în România să se ajungă ca națiunea să fie înțeleasă nu etnic, ci constituțional...”.

De la o asemenea poziție și până la o „știre” ineptă precum „Acesta este cel de-al treilea premiu Nobel acordat unui român, după George Emil Palade, pentru Fiziologie sau Medicină (în 1974), și Elie Wiesel”[12] este exact distanța formulată de Astner, prăpastia dintre formă și fond.

Poate fi un blestem, dar și un privilegiu această dramă interioară: să fii român fără țară și cetățenie[13], dar pentru totdeauna „cetățean al limbii

române” (Paul Goma), ori „româncă în Germania, nemțoaică în România” (Herta Müller).

[1] Text scris în 2009, încheiat în 2012.

Vineri 7 decembrie 2012

A nins la Paris. Doar în bacurile cu flori s-a păstrat. Are să vină ploua (!) și are să șteargă totul.

Duminică 9 decembrie 2012

Am reînceput să-mi iau sânge.

*

Flori Bălănescu îmi trimite un fragment din N. Coande (“Prăvălia culturală”):

“În cartea de eseuri pomenită mai sus ai scris despre Paul Goma ca despre un autor „onest”, „spartan”, „care a mărturisit”, din tagma lui Zinoviev și Soljenițin. Îți întorc o întrebare pe care o puneai acolo: „Are Goma, indiferent cât de mult ar fi suferit, dreptul să-i judece pe toți?”

După Gabriel Andreescu, recent venit la Craiova pentru a lua un premiu al revistei Mozaicul, nu are, cel puțin nu în măsura în care crede Goma însuși. Însă motivația dlui Andreescu, el însuși opozant al regimului într-o anumită perioadă, este, uimitor pentru un om dotat și cu caracter, în tonul celor care își explicau inaderența la protestele sale publice susținând că Goma, ca scriitor, nu are... cultură. E spectaculos să vezi câtă continuitate este între convingerile estetice ale unor scriitori notabili din epocă și cele profesate de Gabriel Andreescu, pentru care finul brici al lui Occam tăia până acum, după gustul meu, impecabil. Da, Goma nu are cultura lui Nicolae Manolescu în materie de istorie și teorie literară, nici pe a lui Breban în materie de Nietzsche sau pe a lui Pleșu în chestiuni teologale. N-o are nici pe a lui Ion Negoitescu, cel care semnase, printre puținii (trei) apelul lui Goma pentru Charta ă77. Însă niciunul dintre cei enumerați de mine nu are cultura pe teren, probată cu fapte, a lui Goma în materie de cunoaștere a epocii întunecate în care intelectualii și scriitorii și-au scris cărțile vieții lor. Și a vieților noastre.

Cum poate fi desprinsă lumea spiritului de pușcăria unde oamenii își duceau viețile, creau, iubeau și mureau? Era cumva România o poieniță unde muzele aterizau atrase de polenul emanat de intelectualii lui Ceaușescu? Cultură nu înseamnă oare ceva mai mult decât o însumare de cunoștințe brilante despre lume și spirit? Nu înseamnă și caracter, așa cum este el definit de scriitorul francez mai sus citat? Nu înseamnă și fapte, adică proiectarea decisivă a spiritului în lumea mundană, cu tăietura adâncă pe care o face în om, acolo unde esteticul și eticul sunt una și aceeași (Wittgenstein)? Faptul că Goma atacă la baionetă tot establishmentul (ei, nu chiar tot, lista lui Goma e mai scurtă decât lista lui Sebastian, dacă vreți să comparați!) ține nu doar de umorile scriitorului (ca revanșă pentru lipsa de

solidaritate a breslei cu propria-i persoană), ci de apetitul lui pentru adevărul nefalsificat, ca și de forța lui polemică. Nu reprezintă polemica bărbătească terenul ideal pentru limpezirea unor situații obscure din viețile combatanților? Dacă situația dintr-o epocă anume este de căcat (îmi poți ierta cuvântul?) la ce bun să presăram miere culturală pe deasupra? Cu toate minusurile culturale (ce-i imputa, de fapt, Andreescu) și umane (Moș Reproș, cum singur s-a autocaracterizat) Goma este indicatorul de sănătate și curaj al inteligenței naționale, prea mult dispusă la troc și compromis în ultimii 50 de ani pentru a nu fi zgâlțâită din visul chimeric pe care-l visează căldicel după o revoluție sângeroasă.

Chiar nu pricepem că nu doar de cultură e vorba aici, ci de moartea a sute de mii de oameni în comunism, urmată de moartea a mii de oameni într-o revoltă sângeroasă unde intelectualii noștri au apărut doar la televiziune? „Am înviiiins!”, se aude și acum strigătul - ce anume am învins? A cui e victoria, asupra cui am reputat-o? Și atunci e Goma vinovat că ne reamintește mereu asta? Uite, o să moară și Goma, ultimul mohican al criticii violente, al catharsisului național îndelung amânat și ne va lăsa în pace, sub clopotul nostru de sticlă unde ne facem vise de mărire și așteptăm vreun premiu Nobel pentru literatură sau măcar pentru pace. Vom avea pacea (nesticată de strigătele lui) de a ne gândi mai bine la nimbul care ne înconjoară frunțile. Când în jurul nostru se petrec adevărate grozăvii, țara e furată ca-n codru, guvernării sunt plătiți să asiste la furt, românii caută de lucru în afara țării iar o clasă de post-fanarioți se îmbuibă în disprețul masei, oamenii de cultură sunt subplătiți pentru munca lor - e de vină Goma că vede cu adevărat de unde vine rădăcina Răului. Săracul Goma, dacă ar fi tăcut complice ar fi avut statui în țara asta și nu trebuia decât să-și gestioneze încă din viață succesul social[...]

*

Tot azi primesc cronica Alionei Grati la Flori Bălănescu “În mâinile tale”:

“Aliona Grati

„Uraganul Flori” trasând harta feminității

Dintr-o întâmplare fericită, am citit cartea *În mâinile tale* de Flori Bălănescu (Ed. Blumenthal, București, 2012) la o distanță temporală mică față de lectura altelor două, care s-au dovedit înrudite tematic cu aceasta chiar dacă s-au produs în genul meditației teoretice: cercetarea de postdoctorat a Tatiane Ciocoi *Anotimpurile Persefonei. Proza feminină din Italia secolului al XX-lea* (Chișinău, CEPUSM, 2011), al cărei capitol introductiv așează într-un echilibru al bunului-simț varii teorii, de la feminismul radical la Gender Studies, autoarea adunând un complex instrumentar aplicat mai apoi cu suplețe pe producțiile românești ale italiencelor, și fascinantul studiu de literatură comparată al Mihaelei Ursa, *Eroticon. Tratat despre ficțiunea amoroasă* (Cartea Românească, 2012), una din achizițiile mele de la Târgul de carte Gaudeamus din anul curent. Aceste cărți au rezonat imediat cu orizontul meu de așteptare, mai întâi, pentru că mi-au reactivat o mai veche preocupare privind reprezentările feminității, proiectate de scriitoare în cultura modernității și, mai ales, pentru plăcerea de a descoperi în ele un discurs al feminității elegant și infinit nuanțat. Le-am văzut înrudite nu

neapărat pe motiv că ultimele două mi-ar oferi sugestii metodologice de lectură pentru prima, deși nu le pot nega influența. Eu le percep într-un perimetru comun din considerentul că autoarele au găsit cele mai convingătoare și lipsite de ostentație modalități de expresie a feminității lor, pe care o transpun pluridimensional în text, prin concursul a cel puțin trei calități mai evidente: capacitatea deductivă legată în mod inexorabil de subiectivitatea lor, care presupune că femeile trăiesc experiențe cultural-antropologice diferite față de cele ale bărbaților, erudiția și, în mod sigur, talentul de scriitor cu gust și cultură aparte. Fertilizându-se reciproc în gândirea mea, un roman-jurnal, o lucrare teoretică despre critica feministă/feminină și alta ce ține de poetica istorico-comparativă profilează, împreună și separat, o spectaculoasă hologramă a feminității în literatură. Faptul că estetica nu găsește un loc pentru categoria femininului și că diferența sexuală la nivel epistemologic nu e văzută cu ochi buni peste tot nu le sperie, cum nu le preocupă nici pericolul marginalizării. Nu trebuie să ne mire nici potențialitatea subversivă a discursului poziționat, cel puțin bivocal al autoarelor întreținând un dialog-confruntare cu tradiția occidentală patriarhală. Prejudecățile culturii misogine după care imagologia feminină s-ar reduce la două etichete subordonatoare: de *mater gloriosa* (femeia „pură”) sau de vampă diabolică („eternul rău feminin”) sunt spulberate, trecute din start drept manifestări ale „multiplelor angoase legate de alteritate, de Celălalt” (Mihaela Ursa) care se vor depășite în postmodernitatea culturală. Cu fiecare enunț înregistrat de ele, spațiul gol dintre cele două abuzuri se umple dezinvolt și progresiv cu un bogat patrimoniu simbolic feminin.

Un dialog despre feminitate în variile ei ipostaze ne pune la dispoziție Flori Bălănescu, la(n)sându-se îndrăzneț „în mâinile noastre”. Gestul își găsește reciprocitate, căci după câteva zeci de pagini realizăm că noi înșine ne-am lăsat prinși în „mâinile” autoarei. Fără a fi menajați cu vreun preambul pregătitor, ne pomenim martori fascinați a unui lung și susținut „dialog în monolog”, realizat după modelul narativ al maestrului său Paul Goma și, din proprie dorință, devenim receptorii empatici a unei depoziții privind condiția de a fi femeie într-un context social-politic generator de fracturi ontologice și sfâșieri de identitate.

Proiectat pe fundalul epocii postdecembriste, romanul se construiește ca un jurnal intim și poetic retrospectiv, cu resorturi psihologice și psihanalitice, anunțând chiar de la început intenția autoarei de a jalona pe harta feminității un traseu personal: „am așteptat atâta să vă spun cum este femeia, cât de complicată și de tandră este harta ei”. Un obiectiv dificil pentru că ea nu are de gând să se instaleze confortabil într-o invenție literară, uzurpând femeia reală, chiar dacă tentația de a o rescrie și a o recompune fictiv este foarte mare. Ceea ce se caută este expresia cea mai autentică a femeii în căutarea identității ființiale, ancestrale, personale și culturale. În același timp, femeia proiectată ar trebui să aibă o acută conștiință etică, poziționată asupra unui șir de probleme umane contemporane. Într-o scriitură personală cu referențialitate la propria-i temelie în ființă, Flori proiectează un personaj plămădit din dramele vieții biografiei umane și ale autobiografiei personale: „așa m-am trezit într-o zi spunându-mi: sunt femeie. Și am înțeles ce înseamnă asta. Și m-am cam speriat. Mă bosumflu, cu noduri în gât, când sunt certată, mă îmbotichez, mă revolt în mine, mă cert, mă automutiliez – simbolic, însă mă întorc mereu, tot eu, chiar atunci când am dreptate”. Devoalarea femeii din sine ia forma succesiunii mozaicale de jurnal, specie eminentemente confesivă, acumulând sub presiunea impulsurilor conștiinței o

sumă de experiențe, autoevaluări și reflecții personale aparent nesistematizate.

După cum am mai spus, cel mai viguros parcurs al cărții este cel psihanalitic, atunci când investigarea feminității se produce într-un exercițiu de anamneză, prin parcurgerea unui excurs psihanalitic complet, cu excavări în sine până la dimensiunea originală, nemistificată: „Trebuie mai întâi să o scriu (hartă-carte a feminității, *nota mea*), să hașurez, să defrișez ar cu ar, să sap adânc, în trepte, până dau de apa limpede și calmă”. Chiar de la început ni se afișează o identitate teribilă, construită necruțător pe fundația unui sacrificiu uman – frățiorul nenăscut, „antedus”, pe care îl prelungește în existență, purtând, pe de o parte, stigmatul celor „nedoriții, chinuiții, crescuți de milă, numai și numai din voia Domnului, nu a omului” și moștenind implacabil, pe de altă parte, renunțările, culpele, dramele și visele mamei sale. Este o condiție ereditară trăită ca un supliciu asumat, ca o autoexilare în suferința devastatoare („automutilarea simbolică”), dar necesară pentru salvarea propriului destin. Volantul confesiunii îl constituie tocmai disoluția acestei crize prin reiterarea unei existențe suspendate între diferite ipostaze paradoxale: „Ființa mea este veselă, tristă, bucuroasă, crispată, depresivă, uneori nevrotică și iar fericită”. Ceea ce-i reușește scriitoarei cel mai bine este descrierea concisă, dar în infinite nuanțe a propriilor angoase ontologice, în special a celor legate de relația mamă-fiică. De remarcat capacitatea de a surprinde cele mai subtile mecanisme psihologice, aflate „pe muchie”: durerea de a se ști un „accident”, un rezultat al intervenției străine („ăia care atunci ne-au născut forțat”), dar și bucuria de a ajunge o „nesperată compensație” pentru mamă, frica viscerală de a-și continua viața după separarea de mama dispărută și responsabilitatea în raport cu ființa procreată, tristețea greu stăpânită în evocările despre mamă, dar și voluptatea peregrinărilor imaginare în paradisul copilăriei etc.

Harta lui Flori surprinde cu fidelitate spectacolul fenomenelor variabile ale sensibilității sale interioare. Dezideratul nefalsificării o determină pe diaristă să nu menajeze nici expresiile, nici convențiile pentru a da lumii un autentic jurnal existențial al femeii contemporane. În scenă este pusă să joace o „suceală de ființă”, ciudată sinteză dintre femeie și copilă, emancipată și fecioară, eretică și evlavioasă, amantă și soră sau fată neprihănită etc. Femeia din ea are momente de oboasă paralizantă, stări de inhibiție, de excluziune, dar și momente de ancorare activă în mișcarea umanității, afișând atitudini etice intransigente și jucând rolul femeii libere, emancipate, puternice. În același timp, ea poate trăi inocența unei fecioare și poate adopta „seriozitatea de jivină socială”, poate fi „într-o zi femeie și a doua zi bărbat”, poate „iubi toată viața un singur bărbat, să nască, să facă avorturi”, dar poate fi și „sexoasă, alunecoasă”.

Configurat ca produs autobiografic, jurnalului nu-i lipsesc momentele de contextualizare și ancorare în realitatea imediată. Conștiința-i trează scrutează cu atenție o societate alienată, închisă într-o ordine imposibil de transgresat. Nemulțumirile îi hrănesc luările de atitudine, îndârjirile zilnice. Responsabilitatea cetățenească îi poruncește să convoace tribunalul istoriei în care se va delibera asupra strâmbătăților operate de epoca comunistă și postcomunistă în tagma intelectualilor, în rândurile „băieților și fetelor vesele, dezinhitate”, căpătând „bilet de voie” deopotrivă pentru a se „salva prin cultură” în epoca ceaușistă și pentru a se autointitula „victime ale comunismului” ulterior. Cu o voință de nestrămutat, cercetătoarea de la Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului cere exhibarea

compromisurilor, culpelor și amneziilor comode.

Lumea exterioară îi dăruiește momente de elevație, dar îi generează și supărări. Sunt descrise locuri și evenimente, se fac comentarii pe marginea unor publicații, emisiuni tv și radio. Pe alocuri, ni se furnizează frânturi dintr-un jurnal al lecturilor recente în care se regăsesc reflecții asupra unor cărți scrise de femei ca Herta Müller sau Gabriela Adameșteanu. Evocarea unor femei reale cu roluri deosebite în viața ei, cum sunt mama, Ana-Maria Goma, sora Aurelia, îi modelează discursul în expresii calde, rafinat-nostalgice. Se pun întrebări, se fac analize, se formulează diagnostice în compoziții eseistice memorabile despre iubire, bărbat, divinitate, adevăr, virtute etc., cum este și acest excurs pe tema existenței marginale: „Mă întreb dacă nu sunt fericiți cu adevărat numai aceia care trăiesc în marginea milei pentru aproapele, în miezul dorului fierbinte și irațional pentru cel dorit, mamele, femeile simple care greșesc deseori – raportat la moravurile îmburghezite ale bunei false educații –, dar numai alături de care simți căldura vie a ființei umane, tații care se fac luntre și punte, soțiile care rabdă și înfruntă mizeriile etc. etc. și dacă nu cumva aceia care au pretenția că vor să lase ceva de neșters, de neevitat în istoria omenirii, sunt cele mai jalnice ființe, așa febrile, cum jinduiesc ele *perfectissim* după perfecțiune”.

Când Artemis își temperează avânturile, ni se arată o Floare-Albastră în momente-i artistice productive, eliberate de fidelitatea devoratoare față de adevăr. Estomparea amintirilor și escapadele în imaginar îi dă posibilitate diaristei să-și prelungească existența în ficțiune, să o „retușeze” după bunul său plac. Și atunci ne odihnim urmărind-o în momentele de grație ale poeziei sau ale reflecției asupra poeziei, o privim cum se plimbă imaginar în curtea mamei sau se scaldă în „Oceanul Iluziilor tremurând valuri spre Golful Femeii”, o admirăm în curajul de a reinterpretă mitul Facerii Femeii: „Nu știu cum sunt altele, dar eu n-am prins viață dintr-o coastă, dintr-un os. Sunt ce are Dumnezeu mai moale, mai catifelat, mai parfumat. Coborâtoare directă din El, doar tu ești din lut. Te-a făcut pe tine pentru că se plictisea. Lumea îi va fi părând prea încremenită, pe nemăsura Lui. A suflat și ți-a dat viață. L-or fi cuprins regretele la un moment dat, și-o fi zicând: mă plictisesc, dar n-am dreptul, chiar dacă are cine să mă judece, să fac ființe vii din apă și pământ și să spun că sunt asemeni mie. Trebuie să-i dau bărbatului ceva din mine, să nu se poată despărți niciodată de fărâma aceasta, să-și amintească în veci de Mine, împreunându-se întru Mine. Așa îmi imaginez eu Facerea Femeii. Atoate Stăpânitorul și-a înfipt mâna în vintre și a scos o scânteioară sângerie. Peste care a suflat, a preschimbato-o în ce avea mai frumos și mai ispititor Grădina Sa. I-a așezat sub măr și le-a spus: cinstiți-vă întru Mine, după mintea și sufletul pe care îl veți putea duce. De atunci eu nasc pui vii întru Domnul, Îl cinstesc pe El și te iubesc pe tine, Bărbatul meu, nu mă despart de tine”. Iată un alt Dumnezeu, mai viu, într-un scenariu de atragere magică a spiritului de partea materiei, ferit de interpretările apocaliptice ale culturii patriarhale: „Iubirea... firisorul străveziu. Îl văd pe zeul meu, pe care îl simt cu păcat, pentru că nu intru prea des în biserică, nu mă spovedesc, nu pup mâna popii... neîngăduită de om voi fi, căci eu nu-l văd cu plete lungi și albe. Adesea îi ghicesc virilitatea cu greu stăpânită, lucrată, o sfoșenie îndelung jucată, de mii de ani, de când e lumea. El vrea să fie Înțeleptul înțelepților. De multe ori îl cert în gând: pe cine duci Tu? Dacă nu clocotești de senzualitate, noi ai cui copii suntem?”.

E nevoie de o hartă cu valoare compensatorie, care să proiecteze în literatură, în termeni pozitivi, corpul și sexualitatea femeii vii, simțindu-se

bine în pielea ei. Arta lui Flori constă în capacitatea de a transforma în cuvinte magma psihică și fizică a unei femei vii și de a oglindi în limbaj orgoliul propriei culturi sexuale, care a depășit fantasmalele mythosului arhaic: „Nu sunt nici habotnică, nici bigoto-burghezo-rurală etc. sunt femeie și mă simt bine în pielea mea atunci când sunt dulce, rea, tandră, aspră, desfăcută ca o petunie, strânsă ca o aguridă, atunci când te iubesc-și-te-urăsc din rărunchi.”

Fiind expresia fugii de ideile fixe, parcursul lui Flori Bălănescu în căutarea feminității se arată a fi neregulat, cu discontinuități și reîntoarceri obsesive, șerpuind pe panta abruptă a stărilor sufletești schimbătoare și al reflecțiilor libere, nedogmatice. Spațiul cartografiat de ea arată ca un peisaj tratat alternativ de vânturi uraganice și brize reconfortante, priment cu sângerânde magme vulcanice sau albastre râuri toropitoare. Libertatea succedării cromatice și termice a lumii interioare este susținută și de o scriitură neîngrădită de canoane literare și norme, spre exemplu de punctuație, cu lungi cascade de cuvinte sau cu elipse, suspansuri, intervale și joncțiuni neașteptate, cu glisări în diferite modalități de transpunere a subiectului: narațiune, descriere, poezie, eseu, litanie, reflecție teoretică. Drept liant al fulminantelor ipostaze ontologice sau artistice apare autenticitatea și originalitatea desenului estetic ale acestei „timide uraganice” (vorba lui Paul Goma) care este Flori Bălănescu.”³⁰

Miercuri 12 decembrie 2012

Flori Bălănescu:

“MIERCURI, 12 DECEMBRIE 2012

Despre Goma în 10 fraze (de singurătate viscolită)

Citind publicistica postdecembristă a lui Paul Goma, îod oarecum paradoxal, mi se limpezesc niște gânduri pe care nu le-am scris mereu, pe toate, foarte apăsător, în legătură cu traseul a ceea ce s-ar putea numi mentalitate a inteligenței/ scriitorimii. Studiind reacțiile publice la cărțile sau textele lui Goma, realizez că:

1. Lașitatea și îngustimea omenească - deci și psiho-cultu-rală - a intelectualității și scriitorilor din deceniile de după război au fost exploatate fără opreliști de Securitate (lucru do-vedit nu doar de dosarele de urmărire informativă ale lui PG!)

2. Intelectualitatea și/ sau scriitorimea au exersat atât de mult spaima și vanitatea, încât au ajuns să creadă ulterior nu doar că au avut mereu dreptate, ci și că au rezistat regimului comunist, conservându-și integritatea morală (deși atunci știau că reacțiile sau nonreacțiile le sunt cenzurate/ dictate de lașitate și meschinărie).

3. Dacă Securitatea a făcut tot posibilul - cu ajutorul imens al categoriilor sus-numite - de a-l "compromite și anihila" (termenii aparțin ofițerilor Securității), prin categorisiri și epitete contradictorii: "lipsit de talent", "jidovit", "antisemit", "kaghebit", "vândut jidanilor", "vândut americanilor" etc. etc., semănând neîncrederea, confrății au continuat fără nicio jenă după 1990 să unghie această mașinărie a dezinformării.

4. O primă reacție de "recuperare" ca scriitor român (vezi gestica lui

G. Liiceanu, care - consider eu - a citit Culoarea Curcubeului NUMAI după ce a tipărit-o, sau au citit-o alții și el a fost speriat, altfel nu se explică în niciun fel, nu există scuză valabilă să topești o carte-document, despre singura manifestație de amploare pentru drepturile omului din România, într-un moment în care eram însetați să citim cărți interzise, să aflăm ce s-a întâmplat cu noi etc.), urmată de alte eșecuri editoriale (vezi gestică lui Sorescu ș.a.), de editări în tiraje mici și precar distribuite etc. etc., deci "recuperarea" nu s-a produs nici până în ziua de azi. Dacă tactica Securității a fost să îl compromită total, pentru a-l anihila, a-l elimina, după 1990, lumea literară a păstrat consemnul "Goma nu are talent", subliniind calitatea de disident. Trebuia pus ceva în balanță, în așa fel încât stimabili noștri intelectuali&scriitori&publiciști să nu se contopească total cu variantele Securității.

5. De la Goma lipsit de talent, dar cel mai mare disident... s-a trecut treptat la altă variantă "acoperitoare" (în sensul de a astupa gurile celor de altă părere).

Intelectuali&scriitori&publiciști deopotrivă nu au mai fost mulțumiți să îl "respecte" prea mult pe Goma, fie și pentru calitatea lui de cel mai... disident. Pentru că de sub pulpana timpului tot ies la iveală disidenți, care mai de care, opozanți etc. Care s-au săturat să tot audă că Goma este cel mai... disident român. Ultima și cea mai gravă categorie în care a fost împins Goma este cea de "antisemit". Am auzit/ văzut de prea multe ori tâmpenia asta interesată, dar cel mai mult mă deranjează să o constat la oameni care pretind că au citit ce a scris Goma și, pe deasupra, mai sunt și "gomiști". N-am înțeles niciodată și n-o să înțeleg de ce despre evrei nu se poate vorbi/ scrie așa cum se face despre oricine/ orice... Mister! Nu trimiți oameni nevinovați direct în camerele de gazare doar discutând argumentat (să fim înțeleși, nimeni nu poate pretinde că deține Argumentul Suprem) - așa cum e consfințit de libertatea de expresie și nicio ideologie cu apucături biblice nu o poate interzice sau limita după bunul plac arbitrar al unora.

6. Nu cunosc nici măcar un singur om bine plasat instituțional și/ sau politic în țara asta care să vorbească firesc despre Paul Goma și care să nu se teamă că va fi încadrat incorect politic. Dovadă: nici până la ora actuală, instituțiile statului de drept român nu s-au autosesizat că - deși România este membră a Uniunii Europene - încă mai există români cu statut de refugiați politici. Nu este un nonsens, ci un adevăr. Statul român avea obligația morală și instituțională față de acest român - indiferent dacă mai avea sau nu cetățenia română - să își ceară scuze și să îl trateze cum se cuvine. Ca să nu se mai plângă intelighenția noastră automartirizată că n-a avut șansa unui Havel. (dar despre asta am mai scris)

7. Că nu a făcut-o statul român, principala responsabilitate o poartă intelighenția, care joacă la două sau mai multe capete de zeci de ani, de dinainte de 1989, comportându-se ca o târfă veșnic nemulțumită de (răs)plată. Uitând că locul ei este, prin natura intelectualului, cumva în margine, de acolo de unde priveliștea publică este amplă și poate fi amendată (nu pupată pe gură la Palatul prezidențial). Această intelighenție care s-a prostituat când metafizic, când de-a dreptul (auto)cenzuristic, când securistic, când ceaușistic, înălțând Marele Zid al "Rezistenței prin Cultură". Nu și-a pus nicio clipă problema că un popor dacă e să supraviețuiască o face prin DEMNITATE, printr-o, mai ales, conștiință morală a intelectualității sale, care trebuie să dea exemplu și să urnească pe cei mulți, să fie vocea celor mulți, a "celor fără de putere". Nu prin

retragerea în turnuri de fildeș (la Păltiniș), prin burse (plătite cu semnătura în condica Securității), cu tiraje babane din opere șopârlistice, cu plecaciuni în fața Partidului-Stat etc. etc.

8. Goma nu le-a convenit NICIODATĂ vechililor culturii române, iar oamenii onești, foarte mulți, care știu aceste lucruri, pentru că le-au trăit, dar s-au aflat mereu sub "pâinea și cuțitul" arendașilor, tac. Unii mai scapă câte ceva. Dar noi, noi cei neafirmați, neconsacrați de arendașii Culturii române, pentru că eram prea tineri, noi de ce să ne temem?

9. De ce a fost Goma "lipsit de talent", "jidovit", "antisemit", "kaghebit", "vândut jidanilor", "vândut americanilor" etc. etc.? De ce încă mai este "lipsit de talent", "antisemit"? Oare pentru că a fost și este un om LIBER?

10. Goma nu a fost citit în limba română până în 1989, pentru că A FOST UN SCRITOR INTERZIS ÎN ROMÂNIA. Dar Goma nu a fost cine știe ce de citit nici după, din motivele enumerate în parte mai sus și dintr-un motiv foarte clar, decurgând din celelalte: Goma a fost transformat de arendașii culturali dintr-un scriitor interzis în limba română, într-un scriitor de citit în surdină în limba română. De aceea, Goma este descoperit de tineri abia de câțiva ani. Tinerii îl descoperă cu obidă împotriva celor care l-au tratat cu tăcere, cu marginalizare, cu proiect. Pentru că tinerii își trăiesc timpul lor, sufocat, poluat de memoria deformată și de conștiința vinovată a părinților și bunicilor lor. De la asta nu avem scăpare.

Să ne ajute Dumnezeu ca ei, tinerii, să nu mai aleagă între Răul considerat mic și Răul considerat mare. Răul e Rău. Și noi nu am vrut să scăpăm de el."

Joi 13 decembrie 2012

„Până când o să tot repetăm ca papagalii:
toți am consimțit, toți am fost vinovați,
deci nu e nimeni vinovat?“

**Interviu cu Flori Bălănescu, realizat de
Alexandru Petria**

[...]

Luni 17 decembrie 2012

Mi-e rău, din ce în ce mai rău. Nu mai apuc eu Chișinăul.

Transpir fără măsură, dimineța mă găsește lat de epuizare.

Nu, nu mai apuc Chișinăul: suntem în mijlocul lui decembrie și nu am nici un răspuns de la Președinție. Bănuiesc o "interferență" a Bucureștiului - altfel cum se explică întârzierea?

Îmi revizuisem programul, îl simplificasem, ca să nu par prea lacom, rezumându-mă doar la două puncte: **Istoria și Limba** - se înțelege: a României, Română. Aveam de gând, chiar de la prima întâlnire să-l fac cunoscut și să-l dau cunoscuților: Frații

Brega, Andrei Turcanu... - și celor care se oferă. Mă gândeam la Iurie Colesnic și la editura lui, Muzeum, deși după a doua ediție din "Săptămâna Roșie", relații noastre se răciseră.

Chiar dacă răspunsul va veni mâine, va fi ușor prea-târziu.

Dar niciodată nu-i prea târziu. De-aș putea apuca măcar punerea pe șine a Programului.

Marți 18 decembrie 2012

Noapte grea, udă. Stors de vlagă.

Sâmbătă 22 decembrie 2012

Tot mai slăbit, mai stors de toate.

Duminică 23 decembrie 2012

Am primit o scrisoare de la***:

Objet : Buna ziua, domnule Paul Goma!

Date : 23 décembre 2012 22:13:50 HNEC

À : paulgoma@free.fr

Stimate domnule Paul Goma,

"In primul rand va multumesc din suflet pentru gestul dumneavoastra generos, de a ne pune la dispozitie, tuturor celor care dorim sa va citim, o mare parte din publicistica si cartile dumneavoastra.

De cateva zile nu mai fac nimic, decat sa va citesc jurnalele, interviurile, autofilmarile si tot ce prind in legatura cu dumneavoastra!

Doresc sa va spun, ca admiratia mea pentru dumneavoastra creste cu fiecare rand pe care-l citesc. Nu stiu de ce, dar din ceea ce scrieti, razbate o forta, o putere a adevarului, ceva ce nu pot sa-l definesc, dar care convinge, cu toate incercarile unora, foarte multi, care sant interesati sa mutilizeze adevarul, sa-l modeleze dupa interesele lor.

As vrea sa va spun ca eu cred ca nu aveti dreptate cand spuneti ca "Ati scris ceva in jurnale, dar cine sa le citeasca?" Ei le citesc, si probabil ca nu sant singurul, cu stea in frunte, ca sa fiu eu singurul care sa vada si sa emotioneze la ceea ce citeste!

Am citit Soldatul Cainelui si am ras de cateva ori cu lacrimi! Odata insa am plans! Si nu sant femeie, nici fata emotionabila! Stiti unde m-au bufnit lacrimile? La povestea Muncitorului, acelui om care v-a urmarit (ce cuvânt ingrozitor!) ca sa va dea putere sa rezistati, sa va sustina, sa va sprijine, sa va asigure de loialitatea lui....

As mai scrie multe, dar mi-e teama ca adresa dvs. nu e buna, sau nu mai e valabila si atunci pentru cine sa mai scriu? La pereti?

Macar daca as sti ca veti citi aceste randuri, v-as mai scrie, daca v-ar face placere! Poate ca sa fie o mangaiere a sufletului dvs. chinuit, ca sacrificul dvs. nu a fost inutil si ca multi, fiindca nu pot sa cred ca sant singur, vad in dumneavoastra ceea ce vedea acum 35 de ani acel muncitor

nacajit din Romania ceausescului!

Sa va dea Dumnezeu sanatate multa, tarie sufleteasca si putere de a scrie!

***”

Joi 27 decembrie 2012

Azi am trimis Ambasadei Moldovei “schița de biografie”...

Vineri 28 decembrie 2012

A murit Michel Polac. Domnul să-l odihnească.

Sâmbătă 29 decembrie 2012

Am semnat actele și “schița”.

Luni 31 decembrie 2012

Ultima zi a anului. Să ne fie de bine.